



Peščanik FM: KNJIGA 4
Izdavač: FABRIKA KNJIGA
Za izdavača: DEJAN ILIĆ
Urednice: SVETLANA LUKIĆ I SVETLANA VUKOVIĆ
Lektura i korektura: ZORICA GALONJA
Grafičko oblikovanje: JANA NIKOLIĆ
Kompjuterska obrada teksta: RADOVAN GALONJA
Štampa: STANDARD 2, 2005.

Objavljivanje ove knjige pomogao je



FOND ZA OTVORENO DRUŠTVO - SRBIJA
FUND FOR AN OPEN SOCIETY - SERBIA

Objavljivanje knjige 3 i 4 PEŠČANIKAFM pomogao je
i Švedski helsinški komitet za ljudska prava



CIP - Каталогизacija y publikaciji
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-92
323(497.11)(047.53)
316.7(497.11)(047.53)

PEŠČANIK FM. Knj. 4 / [urednice Svetlana Lukić
i Svetlana Vuković]. - Beograd : Fabrika knjiga, 2006
(Beograd : Standard 2). - 434 str. ; 21 cm

ISBN 86-7718-032-X

1. Лукић, Светлана 2. Вуковић, Светлана
a) Србија – Друштвене прилике b) Србија –
Политичке прилике

COBISS.SR-ID 121906444



Adresa "Fabrike knjiga": Knez Danilova 55a, 11000 Beograd
Tel.: +381 (0) 11 3224577 Web site: www.fabrikaknjiga.co.yu

SADRŽAJ

16. 09. 2005. : PRAZNE KLUPE

- 10 BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO iz *JUKOM-a*
- 19 SONJA BISERKO iz *Helsinškog odbora za ljudska prava*
- 19 ŽARKO KORAĆ iz *SDU-a*
- 20 ČEDOMIR JOVANOVIĆ iz *LDF-a*
- 20 LATINKA PEROVIĆ, *istoričarka*
- 22 DUBRAVKA UGREŠIĆ, *književnica*
- 26 TEOFIL PANČIĆ, *publicista*

23. 09. 2005. : BUVA TI SE SMEJE

- 43 VESNA PEŠIĆ iz *GSS-a*
- 51 NIKOLA SAMARDŽIĆ iz *LDF-a*
- 58 BILJANA SRBLJANOVIĆ, *dramski pisac*

30. 09. 2005. : LUCKY CASH

- 68 MILAN ST. PROTIĆ iz *Demohrišćanske stranke Srbije*
- 69 VLADIMIR POPOVIĆ, *šef Biroa za komunikacije u vladi Zorana Đinđića*
- 70 NENAD ČANAK iz *Lige socijaldemokrata Vojvodine*
- 71 ŽARKO KORAĆ iz *Socijaldemokratske unije*
- 72 ČEDOMIR JOVANOVIĆ iz *Liberalno-demokratske frakcije*
- 73 VESNA PEŠIĆ iz *Građanskog saveza Srbije*
- 74 MILOŠ VASIĆ, *novinar*
- 81 IVAN MEDENICA, *selektor Sterijinog pozorja*
- 85 PETAR LUKOVIĆ, *novinar*

07. 10. 2005. : CRTAČ IZ TAMNAVE

- 98 DRAGOLJUB STOŠIĆ iz *Unije slobodnih sindikata*
- 105 SLOBODAN G. MARKOVIĆ, *istoričar*
- 112 ŽARKO PUHOVSKI iz *Helsinškog odbora za ljudska prava Hrvatske*
- 114 LASLO VEGEL, *književnik*
- 117 NENAD PROKIĆ, *dramski pisac*

14. 10. 2005. : BRANIOCI MASADE

- 128 MILJENKO DERETA iz *Građanskih inicijativa*
- 136 MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ iz *Centra za slobodno tržište*

- 144 MILAN VUKOMANOVIĆ, *sociolog religije*
150 JELENA MILIĆ iz *Foruma za međunarodne odnose*

21. 10. 2005. : PROCES

- 162 VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ iz *Instituta za uporedno pravo*
168 DIMITRIJE BOAROV iz *lista Vreme*
173 MILETA PRODANOVIĆ, *pisac i slikar*
179 IVAN KUZMINOVIĆ, *apsolvent sociologije*

28. 10. 2005. : DOBRI DUH

- 192 SRBIJANKA TURAJLIĆ, *profesorica*
199 VOJIN DIMITRIJEVIĆ iz *Beogradskog centra za ljudska prava*
204 LJUBIŠA RAJIĆ, *profesor*
212 VESNA GOLDSVORTI, *književnica*

04. 11. 2005. : STRAH OD LETENJA

- 224 NENAD PROKIĆ iz *LDP-a*
232 MIODRAG ZEC, *ekonomista*
241 TRIBINA NOMOKANONA
243 TEMA - DOBRICA ĆOSIĆ
248 VESNA PEŠIĆ iz *GSS-a*
250 OPROŠTAJ OD GLUMCA LJUBE TADIĆA

11. 11. 2005. : ORIJENT

- 257 VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ iz *Instituta za uporedno pravo*
259 ALEKSANDAR LEBL iz *Saveza jevrejskih opština SCG*
260 FILIP DAVID, *književnik*
261 PAVLE RAK, *publicista*
265 DESIMIR TOŠIĆ, *publicista*
271 DRAGAN BABIĆ, *TV novinar*

18. 11. 2005. : MANJE OD OVOGA, VIŠE OD ONOGA

- 284 VERA MARKOVIĆ iz *SDU-a*
290 MILOŠ MARKOVIĆ iz *lista Ekonomist*
295 JELICA GREGANOVIĆ, *dopisnica B92 iz Slovenije*
302 GODIŠNJICA PADA VUKOVARA

25. 11. 2005. : KIBUC

- 317 ZORAN OSTOJIĆ *iz GSS-a*
324 VELIMIR ČURGUS KAZIMIR *iz Medijske dokumentacije Ebart*
328 VJEKOSLAV PERICA, *sociolog*
336 SAŠA ILIĆ, *pisac*
340 JELENA TRPKOVIĆ, *slikarka*

02. 12. 2005. : VAJMARSKA REPUBLIKA

- 347 VLADIMIR GLIGOROV, *ekonomista*
352 MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista*
359 ŽARKO PUHOVSKI *iz Hrvatskog helsinškog odbora za ljudska prava*
362 BRANKA PRPA, *istoričarka*

09. 12. 2005. : DO POSLEDNJE KAPI MASTILA

- 374 MARKO VIDOJKOVIĆ, *pisac*
383 MLADEN LAZIĆ, *sociolog*
389 IVAN NIKODIJEVIĆ, *slušalac*
394 SRĐA POPOVIĆ, *advokat*

16. 12. 2005. : BILJNI NAROD

- 406 ŽARKO KORAĆ *iz SDU-a*
415 TV EMISIJA LATINICA O FRANJI TUĐMANU
421 DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*
428 RASPRAVA ISTORIČARA TODORA KULJIĆA SA DRINKOM
GOJKOVIĆ, ZAGORKOM GOLUBOVIĆ, SNJEŽANOM
MILIVOJEVIĆ, MIKLOŠOM BIROOM I SREĆKOM
MIHAJLOVIĆEM
432 BRANKA PRPA, *istoričarka*

UREDILE

Svetlana Lukić i Svetlana Vuković

PEŠČANIK_{FM}, 16. 09. 2005.

PRAZNE KLUPE

Da li ima nekog u ovoj državi ko veruje da je Legija
jednog dana seo i sam smislio - e sad ću da ubijem
Zorana Đinđića...

Pogubili su živce i počeli da izgovaraju stvari koje se ne
izgovaraju...

Između Đakovice i Brisela biramo Đakovicu, pri čemu
nemamo ni Đakovicu...

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO *iz JUKOM-a*

SONJA BISERKO *iz Helsinškog odbora za ljudska prava*

ŽARKO KORAĆ *iz SDU-a*

NATAŠA MIĆIĆ *iz GSS-a*

ČEDOMIR JOVANOVIĆ *iz LDF-a*

LATINKA PEROVIĆ, *istoričarka*

DUBRAVKA UGREŠIĆ, *književnica*

TEOFIL PANČIĆ, *publicista*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan, građanke i građani. U ponedjeljak je počela jesenja šema Radija B92, pa eto malo i Peščanika. Letos je, kao što znate, besneo rat između B92 i ministra Ilića, ministra koji je arhetip srpskog protaka. Pre neki dan nas je, a gde bi drugde nego na roštiljijadi u Leskovcu, optužio da mrzimo državu. Jeste, u pravu je Velja Ilić, makar ovog puta, makar kad sam ja u pitanju, ja mrzim ovu državu.

Mrzim državu u kojoj predsednik vlade i ministar finansija kažu da je Velja Ilić postigao fascinantne rezultate, mrzim državu čiji pravni sistem gradi ministar Stojković, čovek koji kao da je stalno drogiran od beskonačne moći, koji stalno poseže za famoznim fiokama u kojima čuva dokaze protiv svakoga ko se zameri njemu i njegovom gazdi.

Sulude stvari su se dešavale celog leta, a onda je na sve to došla i afera Davinić i hapšenje sudije Vrhovnog suda. I šta sad sve to znači i šta znači hapšenje zamenika specijalnog tužioca? Šta su od toga dimne, a šta su prave bombe? Da li i ko uopšte zna šta se u ovoj maloj, gadnoj zemljici dešava?

Ja moram da kažem da više ne razumem. Kad mi se čini da imam neki, kakav-takav ključ u rukama, ključ koji bi mogao da mi nešto razjasni, ispostavi se da on ne otvara nijedna vrata. Ovom prilikom u stvari mislim na onu priču o zamku koji je imao hiljadu soba, pred svakom od tih soba ležao je ključ, ali za neka druga vrata.

Dakle, u ovoj paraboli nijedan ključ nije pogrešan, ali problem je u tome što ne znamo koja vrata otvara, svi ključevi su zamenjeni i hajde ti sad nemoj da poludiš.

Problem je u tome što kad se iznerviraš i uvrediš vlasnika zamka ili njegovu poslugu, možeš da završiš u ludnici, i to u pravoj ludnici kao ona gospođa Šolajić koju je sud strpao u ludnicu jer je žaleći se na rad pravosuđa rekla da su neke sudije korumpirane. Vrhovni sud je intervenisao i ona je puštena iz psihijatrijske ustanove. Međutim, mesto je upražnjeno i svako od nas ko kaže da ova vlast laže i da ova vlast krađe potencijalni je pacijent ustanove zatvorenog tipa.

Dakle, vest ove nedelje je to da je policija uhapsila sudiju Vrhovnog suda, jer je ovaj izgleda nameravao da isposluje oslobađajuću presudu nekim kriminalcima. Svi su kao kul, kao pravna država će to da reši sve po zakonu i šta o tome ima dalje da se priča. Ima da se priča, i to na primer hoće li neko da preispita unatrag onih skoro 30 odsto presuda Vrhovnog suda kojima je on obarao presude nižih sudova. Da

vas podsetim samo da je ukinuta presuda Makinoj grupi, presuda Saši Cvjetanu zbog zločina u Podujevu, ukinuta je presuda Nenadu Opačiću. Ovaj sud je ukinuo i presudu da se oduzme kuća Slobodanu Miloševiću. Vrhovni sud je obarao praktično trećinu presuda koje donose niži sudovi i onda neke bivše sudije Vrhovnog suda umeju da kažu - to ne znači da niži sudovi nisu radili dobro, nego da su načinjene neke male greške. Zato mi u goste ne zovemo bivše sudije Vrhovnog suda, nego je danas u gostima Biljana Kovačević-Vučo iz Jukoma.

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO:

Trebalo bi da nas obraduje što počinju da se raščišćavaju te velike korupcionaške afere, znači na visokom nivou, međutim, još je rano govoriti o efektima i posledicama svega toga, i šta će se sve otkriti, i da li će se otkriti ili će to isto da prođe kao jedna beznačajna priča u Srbiji. Šta će biti od svega ovoga ne znam, pretpostavljam da će ministar pravde reći da sve to treba da se prepusti sudskim organima da reše, pošto se on, kao što je poznato i što on stalno ponavlja, nikad nije mešao u sudske odluke niti ih je ikad komentarisao. Kao da mi nismo pročitali i čuli svaki put kada se direktno umešao i čak optuživao tužioce što ne vade iz fioka predmete njegovih političkih neprijatelja. Tako da pretpostavljam da će i ovo, u ime nemešanja u nezavisno sudstvo, biti marginalizovano, a kod nas se nažalost stvari marginalizuju tako što se taj sveti princip podele vlasti koristi do nivoa zloupotrebe. Tako neke stvari koje jako interesuju javnost ne budu nikad razjašnjene. Znači, nešto što se direktno tiče funkcionisanja sistema i pokreće pitanje odgovornosti ministra pravde i cele vlade sada se štiti od upliva javnosti korišćenjem floskule - nezavisno sudstvo.

SVETLANA LUKIĆ:

Gđa Mira Marković se nije pojavila na sudu.

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO:

To je isto to, samo manjeg obima, bez obzira što je Mirjana Marković značajnija politička figura od sudije Vučkovića. Ona je značajna jer, po mom mišljenju, ona simbolizuje sva zla prethodne vlasti. A sada Mira Marković treba da bude simbol plemenitosti nove vlasti, kako ta vlast prašta, njoj i Marku Miloševiću, u ime humanih razloga, jer njihov otac i muž leži u zatvoru. To opet

upućuje na to da je taj zatvor nepravедni kazamat i opet nas navodi na grižu savesti - jao, njihov muž i otac leži u zatvoru ne zato što je kriminalac nego zbog toga što je vodio politiku koja se ne sviđa zapadu.

Znači, Milošević se ne tretira kao osumnjičen za najteže zločine protiv čovečnosti, najteži kriminalac, nego se uvek to ovakvim gestovima svodi na politiku. On kao politički zatvorenik, to je ta poruka. I onda se ne kaže - slušajte, Mira Marković je žena bivšeg predsednika, naša politika jeste to da u ovom slučaju treba da se odobri amnestija. Umesto da stanu iza svoje političke odluke oni nam prodaju maglu na kvazilegalistički način, kao, advokat je dao garancije da će se ona pojaviti na suđenju. Ona se naravno nije pojavila i već mogu da predvidim scenario, ministar pravde će reći da nije njihovo da se mešaju u rad nezavisnog sudstva.

BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO

Opet će mu nezavisnost sudstva biti pokriće, ne za nesposobnost vlasti, nego za direktnu upletenost vlasti u rad sudova. Ne očekujem ni veliko uznemirenje u javnosti niti da će afera dugo trajati. Ne očekujem vođenje sudskih postupaka i mislim da stvar nikada neće biti isterana do kraja.

Od kada je preuzeo funkciju ministra jednog od dva ministarstva sile, policije i pravde - nisam cinična, samo citiram - ministar Stojković je istog trenutka pokazao da zapravo još funkcioniše u sistemu jedinstva vlasti. On nije shvatio da ministarstvo pravde ne spada u sudsku nego u izvršnu vlast. I onda je počeo da komentariše političke protivnike i to sa pozicije čoveka koji ima određena saznanja iz političkih procesa. Zatim je komentarisao rad nevladinih organizacija, novinara, pa je onda komentarisao nastup Vladimira Popovića u "Insajderu"; rekao je da Popović tako priča zato što postoji krivična prijava protiv njega. E, onda sam ja podnela krivičnu prijavu protiv Stojkovića zbog toga što vrši pritisak na pravosuđe. Kako on zna da postoji prijava i kako sme da kaže da će uticati na tužioca da ubrza postupak.

Onda je on tvrdio da ta saznanja ima po pravu nadzora i da je to potpuno legalno. Onda je tužilac odustao od optužnice protiv Marka Miloševića i skinuta je poternica za Mirom Marković. Onda su po gradu počele da kruže glasine da oni nisu jedini i da postoji oko sto postupaka protiv Miloševićevih saradnika koji su obustavljeni, a da su s druge strane u isto vreme, u julu i avgustu, znači kad su svi na odmorima, pokrenuti postupci protiv Đinđićevih sarad-

nika, Čede Jovanovića na primer, za podstrekivanje i odlazak u nedozvoljene posete zatvoru. Koje je to krivično delo?

I sada, da mi ne bismo napadali vladu za neke stvari o kojima su se čule samo glasine, iako se neke već potvrđuju, mi smo po zakonu o dostupnosti informacija postavili pitanje ministarstvu pravde da nam odgovori koliko je postupaka obustavljeno protiv Miloševićevih saradnika. Onda smo tražili da nam se kaže koji su tužiocu odustajali od optužbe i koliko je tužilaca napredovalo nakon toga, kao i imena i prezimena tužilaca koji su nakon toga poslati u specijalni sud. Sutradan smo od njih dobili odgovor da oni nemaju podatke o tome. Još su nas poučili u tom pismu - taj kvazicinizam ove vlasti u odnosu na građane ili nevladine organizacije zaista je postao besprizoran - kao da oni to nama ne mogu da odgovore zbog podele vlasti, zbog toga što oni ne smeju da se upliću u nezavisnost sudstva.

To je jedno najobičnije zezanje i to bez ikakvih posledica zato što mi nemamo javno mnjenje, a nemamo bogami ni opoziciju koja bi mogla da pokrene pitanje odgovornosti, to jest, kako to ministarstvo pravde može tako da se ponaša prema pitanjima koja je postavila jedna nevladina organizacija, jedna od najzaslužnijih za donošenje zakona o dostupnosti informacija. Znači, mi smo političkoj javnosti Srbije nabacili jedno veoma ozbiljno pitanje; pre svega političkim strankama. Trebalo je da one to pitanje dočekaju i obrađuju, pre svega u skupštini. Demokratska stranka, umesto da na pitanjima koja su se otvorila gradi političku priču i u parlamentu počne da postavlja pitanja i traži odgovore, počinje da se ponaša kao pokret, nevladina organizacija, i kreće sa inicijativom za skupljanje potpisa građana. To samo pokazuje nemoć da bilo šta uradiš, i ti, i građani koji te podržavaju. I to neće dovesti do zahteva građana da se nešto uradi, nego upravo obrnuto, doveste do još veće apatije i depresije i izazvaće reakciju ljudi - pa ovde ništa ne može da se uradi.

Ne želim da zvučim depresivno, ali čini mi se da se u ovoj zemlji zaista ništa ne bi dogodilo ni kada bi izašao Vojislav Koštunica i kazao - lično sam naredio sudovima da povuku optužnice te, te, te i te, naredio sam, i smatram da je to u redu. Ništa se u ovoj zemlji ne bi dogodilo, niko ne bi znao kako da reaguje. Ljudi ne bi znali šta da rade sa tom informacijom, kao što ne znaju šta da rade sa podignutom optužnicom protiv Čedomira Jovanovića, ne znaju

šta da rade sa njom. Ne znaju ljudi koji se time bave, ne znaju opozicione stranke. Nema. Ništa.

Znaš zašto je sve zastrašujuće? Zbog toga što nema artikulisane opozicije, nema ko da ti dočeka loptu. Ponavljam, da izađe Koštunica i kaže - da, ja sam naredio da se svi postupci obustave, šta bi bilo? Šta bi uradila opozicija? Šešeljevi radikali jesu opozicija, ali to je vrednost koja je dominantna, radikalska politika je pobedila. Stranka nije i verovatno nikad neće pobediti, jer oni su pragmatični ljudi, dobri tehničari u politici, šta će njima vlast kada imaju bolju ljušturu u Demokratskoj stranci Srbije i drugima koji pričaju jedno kada odu u inostranstvo, a drugo kod kuće. Demokratska stranka je u parlamentu, ali nisam videla neku njihovu veliku inicijativu. Uvek je to nešto ambivalentno, nikad se ne zna šta su; pa ta kohabitacija. Oni bi trebalo da nam budu prirodni saveznici, a nisu.

BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO

Evo, afera Davinić, ne mogu da verujem da se stalno ponavlja isti model i da mi stalno nasedamo na iste priče. Kada smo mi prozivali ministarstvo odbrane i Davinića zbog ubistva dvojice vojnika u Topčideru, zbog Mladića, zbog svega onoga što se dešava oko ratnih zločina - ništa se nije dogodilo. Onda se pojavi Mile Dragić, uniforme, panciri... i odjednom cela Srbija do poslednjeg detalja zna koliko ima vojnika, prvi put u životu čujem da ih ima 28.000. Sad odjednom svi sve znamo o tome zato što smo mi potrebni kao instrument, da se šokiramo - aaa, 300 miliona. Pa nije 300 nego 190 i oni nas samo tako zavrte ukrug i mi sad svi mislimo o aferi, pancirima, Miletu Dragiću, opredeljujemo se. I opet su nam bacili prašinu u oči i opet ne postoji ništa drugo i opet su to najveće naslovne strane. Jedino je onaj Petrović iz Demokratske stranke rekao - izvini, Dinkiću, da li ti vidiš i neku svoju odgovornost u tome. Nema je, evo ga pravednik na belom konju, pojavio se Dinkić i rešio stvar. A svi mi znamo da to nije borba za civilnu i demokratsku kontrolu vojske, nego da je to jednostavno borba za ličnu kontrolu finansija.

I ti vidiš da je tu nešto smrdljivo i prljavo, a ne možeš ništa da kažeš. Onda odjednom Koštunica odlazi i razgovara sa Davinićem; Davinić obećava ostavku. I sad ja moram da citiram jednog svog prijatelja koji kaže - da je Đinđić otišao da razgovara sa ministrom odbrane i rekao mu: čuj, moraš da daš ostavku - pa Đinđić bi bio uhapšen istog trenutka. Pa nismo mogli da smenimo Ra-

deta Markovića od Koštunice. Đinđić da je otišao da razgovara sa ministrom odbrane, istog trenutka bi bio državni udar. E, sada Koštunica razgovara sa ministrom odbrane i ovaj njemu obećava ostavku. Po kom osnovu, premijeru, stvarno? Legalistički predsedniče, kako, zašto tebi, s kojim pravom uopšte razgovaraš sa njim? Kad nisi *vlastan* da pošalješ Radeta u zatvor, kako si sad *vlastan* sa ministrom odbrane da razgovaraš? Po kom kriterijumu? I sad se odjednom cela priča okreće, počinje da se govori o objektivnoj odgovornosti, znači napravljen je dil – hajde, nećemo te krivično goniti, ali daj ostavku, pa da vidimo tu objektivnu odgovornost.

Ali, izgleda da ovaj po objektivnoj odgovornosti ima nekog keca u rukavu pa obećava ostavku, a ona nikako da stigne, zato što subjektivna krivična odgovornost lebdi izgleda mnogima nad glavom. I tako će se stvari nivelisati do nivoa objektivne odgovornosti i ništa, ići će se dalje. To je zaista samo pitanje kontrole finansija, u čije ruke će to da dođe. Pažljivo prati, neće biti tog političara koji neće reći – Davinić po objektivnoj odgovornosti. Tako da mislim da su ti papirići koje je on držao bili jedan dobar ubeđivač za promenu krivične u objektivnu odgovornost.

I s tim u vezi htela sam samo da skrenem pažnju na nešto. Ko je simbol korupcije u državi Srbiji, zbog čega je pala vlada – Janjušević. I nedavno je u Blicu pisalo – Janjušević odgovoran za viršle u iznosu od 16.000 dinara. To je zaključak dvogodišnje istrage finansijske policije. Tako se završio postupak koji je tresao Srbiju. Znači, pojam korupcije u zemlji Srbiji, čovek zbog koga je pala vlada – 16.000 dinara za viršle. Znate šta, neko za neke stvari mora da odgovara. Pre svega, ja želim da odgovara zbog toga što su nas pravili majmunima i što nas još uvek prave majmunima, zbog toga što balvani proleću pored nas, a mi ih ne vidimo od zrnaca prašine koju su nam oni ubacili u oči. To je ono što je strašno.

Nema tog čoveka u Srbiji koji zbog užasne kampanje koja je vođena protiv Đinđića – uključujući i mene, ja osećam neku grižu savesti zbog toga – nije mislio da je Zoran Đinđić jedan od najkorumpiranijih i najpokvarenijih ljudi u Srbiji. To je bilo opšte mesto, to je bio opšti stav, to su nam svima servirali i pretvarali u princip. I onda čovek bude ubijen. I opet nije prihvaćena priča da je čovek ubijen zbog toga što je hteo da raščisti sa organizovanim kriminalom, zbog Miloševića, zbog Haga. Ne, nego se nama instaliraju svi

oni sa kojima su Zoran Đinđić i delovi njegove vlade hteli da raščiste. Oni se instaliraju kao vrhunska vrednost. I sada Zoran Đinđić više nije kriminalac i korumpiran tip i švercer cigaretama, što je bilo opšte mesto. Sada su počeli da na njegove saradnike prebacuju istu tu priču i da vode kampanju protiv njih.

Kampanja protiv mene nije bila tako strašna do slučaja Vladimira Popovića. Ja sam proglašena, i oni su uspeali u tome, za člana mafije zato što nije smeo da se razbija taj koncept – Đinđić mafijaš, njegov saradnik Vladimir Popović mafijaš. Hoću da kažem da je opstao taj jedan zagađeni vrednosni sistem bez pravila igre u kojem nam oni non-stop podmeću, kompromituju ljude, prave opšta mesta od stvari koje su laž. Ovde stvari koje nikad nisu utvrđene i stvari koje su notorna laž postaju opštepoznate činjenice.

BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO

Kad gledam onog Miloševića u Hagu čini mi se kao da se ništa nije desilo. Zapravo, sa onima koji su vladali Srbijom i onima koji još uvek vladaju Srbijom, sad zvuči kao teorija zavere, ali mi znamo da su to službe svih nivoa, i vojne i civilne, koje nisu rasformirane u onom najgorem kriminalizovanom delu, sa njima nije postojao diskontinuitet. Oni su kao oni alijeni – paraziti, stalno traže nova tela u kojima će da borave. Tako da su se još pre 5. oktobra oni odrekli Miloševića, ali su našli novo telo u kome borave. I oni su se rasporedili, oni su ti koji ubijaju. Pogrešno je optužiti Miloševića da je on kriv za sve. Kod nas to da je Milošević sam odgovoran za sve, i kolektivna krivica, znači, svi su odgovorni jer su glasali za Miloševića, te dve stvari zapravo ubijaju ideju da se utvrdi odgovornost svih onih centara, pre svega vojnih, koji su po meni glavni uzrok svega ovoga što se dogodilo.

I zato kad je krenulo suđenje u Hagu, ni moje kolege me nisu baš dobro razumele, ja sam bila jako kritična prema spajanju suđenja Miloševiću za Kosovo, Bosnu i Hrvatsku, jer su to bila tri prilično različita rata. Mislim da celo to suđenje ne može da se vodi samo po konceptu Velike Srbije. To jeste politički background, Velika Srbija je za mene intimno zločin i kao ideja i kao pomisao, ali ona nije zločin po statutu Haškog tribunala. Ona objašnjava kako je došlo do zločina, ali ideja nije zločin. Nigde na suđenju se ne vidi dimenzija tih zločina, ne vidi se taj zajednički zločinački poduhvat, a on jeste bio to. U suđenju tom zajedničkom zločinačkom poduhvatu ima mnogo više praznih klupa nego što sam očekivala. Smatram da će izdvajanje Miloševića kao takvog dovesti do amne-

stiranja nekih koji, ne da ne bi trebalo da budu amnestirani, nego su apsolutno podjednako odgovorni koliko i on.

SVETLANA LUKIĆ:

Prazne klupe su u Hagu, a prazne klupe su i u Specijalnom sudu gde se sudi za ubistvo Dindića.

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO:

E, te prazne klupe se nažalost nikad neće popuniti. Politička pozadina je sada već svima jasna. Problem u Srbiji je što sada, kad politička pozadina postaje jasna, ne postoji artikulirano javno mnjenje koje će iz toga da izvuče pouku, pa će onima koji pravdu političku pozadinu da odgovori kažnjavanjem, između ostalog i političkim, da se ne glasa više za njih. Znači, pravdanje Đinđićevog ubistva koje je bilo veoma eksplicitno i javno i otvoreno, inspiratori i nalogodavci Đinđićevog ubistva, atmosfera koja je dovela do njegovog ubistva nikada neće biti raščišćeni. Ja sam se od toga oprostila. I, slično kao i sa Miloševićem u Hagu, i mi ovde ćemo sve više ići ka fokusiranju krivice na Legiju. Legija postaje nalogodavac i izvršilac, a potpuno smo zaboravili da je iza tog Legije postojao još neko. E, protiv tog nekog se nikad neće voditi postupak.

I očigledno je priča skrajnuta ka tome da puštamo Legiju niz vodu, njemu sada sve strovaljujemo i sada će *gospodin* Legija biti odgovoran za sve. To će poslužiti za to da se sakrije odgovornost svih onih koji nikada neće sesti na optuženičku klupu. Da li ima nekog u ovoj državi ko veruje u to da je Legija jednog dana seo i sam smislio - e, sad ću da ubijem Zorana Đinđića, i naredio to svojimama tamo. Ja ne verujem da postoji takav čovek. Da, ubistvo Zorana Đinđića je prava, pravcata zavera i ja tu nemam nikakve dileme, to je bio državni puč. I to su isti oni ljudi koji su bili i učesnici i inspiratori ratno-zločinačke politike Srbije za koju se sudi Miloševiću u Hagu, nekima se sudi u odsustvu, neki su pušteni da se brane sa slobode jer se dobro vladaju. Mislim da suđenje za ubistvo Zorana Đinđića ne sme da se završi samo utvrđivanjem Legijine odgovornosti, koja jeste nesporna. Isto kao što i suđenje za ratne zločine ne sme da se završi utvrđivanjem odgovornosti Miloševića, koja je takođe nesporna. Ali desiće se upravo to. Kreatori, nalogodavci, tvorci politike, sve to će da ostane nepokriveno. I ja se bojim da su oni ponovo preuzeli vlast i to je taj 5. oktobar. Sa-

mo su se preselili u nove organizme. Dindićevo telo im nije odgovaralo i zato su ga ubili.

Koštunica će sve da ispuni, on će da izruči Mladića, on će da uradi sve, a međunarodna zajednica će zažmuriti i reći - radi šta god hoćeš. To nam se dešava. Misliš da će neko da proverava šta je Koštunica rekao u razgovoru sa međunarodnom zajednicom, a šta govori ovde? Baš ih briga. A ko se nas plaši? Niko. Što bi se oni plašili ovo malo javnosti, kada su tu *Kuriri*, *Nacionali* i ostali. Uplaše se samo kada se njihovi frankenštajni okrenu protiv njih, ali šta mi dobijamo od toga što se Frankenštajn *Kurir* okrenuo protiv G17 plus, kada taj Frankenštajn opet propoveda vrednosni sistem protiv koga smo mi. Znači, mi ništa od toga nemamo.

BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO

Ponavljam, ovde opštepoznate činjenice postaju nešto što je u najmanju ruku sporno; da ne govorim o lažima. I o tim stvarima se ne diskutuje. Ne diskutuje se o tome da li sam ja izdajnik, to je opštepoznata činjenica. Strašno je što ti, ako hoćeš da sarađuješ sa mnom, moraš da pođeš od toga da sam ja izdajnik. Ako ja hoću da radim neki projekat koji spada u našu osnovnu delatnost, ko će da radi sa mnom i zašto bi radio sa mnom? Zašto bi se mučio i kakav uticaj može da ima neko ko je već markiran kao antisrbin. I mi imamo jedan totalni privid stvari, iza koga je suština koja je užasna. A i taj privid je užasan, ne zna čovek više za šta da se uhvati.

Sve to simbolizuje ova afera Davinić. Opet dobijamo nešto što nema nikakve veze sa suštinom problema. Možemo samo da naslućujemo šta je to, ali i to naslućivanje nas dovodi do užasa, a kad bismo tek zaista saznali šta se dešava, pa ja mislim da bismo se mi svi iselili. Mi smo svi malo ljudi ovde, kad se ponašamo tako slobodno, zato što još uvek ne znamo šta sve stoji iza toga. I sad to onako zvuči kao teorija zavere, ali nije. Pa ne bi se održavao ovaj sistem ovakav kakav jeste i ne bismo mi uporno kao u Munkovom *Kriku* stalno nešto pokušavali da kažemo i da nikad ništa ne izlazi iz nas, odnosno izlazi, ali ne postiže efekat.

Pre neki dan sam sanjala mog dobrog prijatelja i rekla sam mu - sanjala sam te, i kao mi smo išli na neke demonstracije, i onda si se ti odjednom pretvorio u bebu - malu bebu, nema asocijacije na Vladimira Popovića - pretvorio si se u bebu i pokušavao si nešto da kažeš. Stalno je izlazilo nešto, ja sam razumela, ali to se nije zaista artikulisalo. I onda sam shvatila da to nije bio moj prijatelj,

to je bila Srbija. Mi stalno izbacujemo te krike koji se razbijaju, nestaju, nemaju nikakav efekat.

E, ali ima jedna dobra stvar, moram da citiram profesora Dušana Bjelića. On kaže - vi ste kao komarci, ne možete da ubijete čoveka, ali bar možete da ga maltretirate da celu noć ne spava. Komarci mu ne mogu ništa, ali bar neće da spava. Pa dobro, ako nam je to uloga, da nastavimo sa tim dok se ne napravi nešto bolje.

SVETLANA LUKIĆ:

Zamisli da ti život prođe...

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO:

Kao komarcu! Šta da radim, šta da radim? I razmišljam nešto, zašto bi oni toliko napadali *Peščanik*. Svako od prominentnih književnika, intelektualaca i kolumnista opljune i po *Peščaniku*, ali bukvalno svako. I onda sam ja pomislila zašto, koliko to ljudi sluša, zašto obraćaju pažnju, i onda sam shvatila - sindrom komarca. Ne daš im da spavaju, znaju da su zli, znaju da su loši i ti znaš da su zli, znaš da su loši, i svi znamo. I svi mi znamo da smo mi dobri momci sa belim šeširima, ali nikako da dođe taj hepiend. Znači, može to da se završi i sa našim totalnim mrakom, ne čeka nas svetla budućnost to je činjenica, i nemamo podršku međunarodne zajednice, jesmo nesolidarni među sobom i sve, ali bar neka oni ne spavaju.

SVETLANA LUKIĆ:

Danas u Beču počinju razgovori zvaničnih delegacija Prištine i Beograda. Našu delegaciju predvodi ministar za lokalnu samoupravu Lončar, a pomaže mu da razreši kosovski čvor Tadićevi i Koštunićini savetnici Slobodan Samardžić i Leon Kojen. Nema u zvaničnoj delegaciji Koste Čavoškog, Vasilija Krestića, Matije Bečkovića i Miloševića, ali su duhom prisutni očigledno. I svi oni zajedno zastupaju ideju o sveobuhvatnoj decentralizaciji. Pre neki dan nam je Sanda Rašković-Ivić upravo na Radiju B92 objasnila da to ne znači da mi hoćemo da delimo Kosovo. Kako bi, rekla je ona, da delimo Kosovo kad je to naša državna teritorija, a onda nam je objasnila da decentralizacija znači da Srbi moraju da imaju svog popa, svog učitelja, svog sudiju, svog policajca, a da će granicu čuvati zajednička vojska. To je maksimum koji mi možemo da damo, rekla je predsednica Koordinacionog tela za Kosovo, i dodala da je ta ponuda fantastična za Albance.

Oko Koštunice ima nekih šereta, što je novina, evo još jednog, to je Sanda Rašković-Ivić. A juče je u Medija centru održana promocija publikacije Srpsko-albanski dijalog 2005. godine. Reč je o zbirci izlaganja sa konferencije Budući status Kosova, koja je održana, ako se sećate, u junu ove godine u Prištini. Tamo su, između ostalih, bili Žarko Korać, Sonja Biserko, Čedomir Jovanović, Nataša Mičić, Latinka Perović. Juče su svi oni govorili na predstavljanju zbornika, a na samom početku slušate odgovor gospođe Biserko na originalno pitanje da li smatra da će Kosovo dobiti nezavisnost.

ŽARKO
KORAĆ

SONJA BISERKO:

Ja mislim da je to neumitno, da je to realnost koju ovde treba prihvatiti. Nacionalističke strukture Srbije, koje danas vode politiku zemlje, svesne su toga i u ovom momentu vode politiku odlaganja, to jest - očekivanja neke kompenzacije u Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini, što je po meni takođe jedna iluzija koja nije utemeljena. I mislim da je Srbija dugoročno gubitnik jer se nije postavila kao konstruktivni partner u dijalogu koji predstoji, sa njima ili bez njih, odnosno Srbije. I stvarno mislim da je to gubljenje istorijskog vremena. Što se pre prihvati ta realnost mislim da će se Srbija pre osloboditi. Ona je sada talac i kosovskog i crnogorskog pitanja, što na neki način odražava nesposobnost ove elite da se nosi sa veoma teškim problemima s kojima se Srbija suočava na unutrašnjem planu.

ŽARKO KORAĆ:

Ako gledate na oficijelnom nivou, sve je jasno u Srbiji, šta se sme reći o Kosovu, kakvi stavovi se moraju braniti, ali kad razgovarate privatno sa ljudima, onda ćete videti da ljudi imaju ogromne dileme da li ti proklamovani ciljevi i ta zvanična politika imaju više ikakve veze sa realnošću. Razgovori kao što je ovaj imaju važnu funkciju da ohrabre one koji se ustežu da javno postave pitanje da li je proklamovana politika dobra, da li je ona realna i da li vodi pozitivnom ishodu. Drugim rečima, drugačiji glasovi ohrabruju one koji sumnjaju da se oslobode, i da svoje sumnje izraze. I naše društvo se u ovom trenutku nalazi, dozvolite da upotrebim taj kolokvijalan izraz koji nije stručan, u jednoj shizofrenoj situaciji, podeljenoj. Svi znaju šta treba reći, a svi znaju da je ono što kažemo u stvari jedna besmislica koja neće biti ni na koji način realizovana. I vi ste videli, što se više približavaju razgovori o konačnom

statusu kosovskom, sve je veći broj javnih glasova da nezavisnost Kosova ne dolazi u obzir. Istovremeno, kad razgovarate sa ljudima na ulici, oni postavljaju pitanje – ako je to tako, a kojim političkim sredstvima Beograd misli da to obezbedi, uz čiju podršku i tako dalje.

ČEDOMIR JOVANOVIĆ:

Kad govorimo o Kosovu, mi se krećemo u jednoj ravni u kojoj se naše društvo uverava da je Zemlja ploča i zato je odgovor na svaki konkretan stav tako uopšten i konfuzan, kao što se može nagovestiti u toj konstataciji – više od autonomije, manje od nezavisnosti ili u stavu da mi ne možemo da kažemo svoje planove pre nego što počne međunarodna konferencija, jer na toj konferenciji valjda treba nekog da iznenadimo. Te planove ne saopštavaju zbog toga što je i njima jasan ishod tih pregovora i zbog toga što sa Kosovom danas manipulišu kao što su to činili pre deset godina sa Bosnom ili sa Hrvatskom, isključivo namećući ta pitanja kao prioritetna i odbijajući da prihvate činjenicu da je kosovski problem posledica dubokih deformacija u našem društvu koje sad imaju već vekovni karakter. I zato se bavimo posledicama, da se ne bismo suočili sa suštinom, jer ako se suočimo sa suštinom moramo napustiti politički model koji smo kreirali i koji smatramo jedino prihvatljivim za nas. U kom to društvu, osim u ovom našem, prvo crkva treba da saopšti politički stav? U kom to društvu postoji apsolutna saglasnost bez prethodne rasprave? Samo u onom društvu u kojem se stavovi saopštavaju jer su nasledni, bez obzira na visinu cene koja se pri tom plaća.

LATINKA PEROVIĆ:

Na konferenciji u Prištini maja ove godine Žarko Korać je rekao da je jedan politički atentat izmenio biografiju i političku sliku Srbije. Mesec dana pre ubistva premijera Zorana Đinđića on je dao intervju o Kosovu. U tom intervjuu sadržana je čitava strategija za pristup ne samo kosovskom pitanju, nego strategija razvoja Srbije posle jednog režima koji ju je ostavio u civilizacijskom smislu u varvarstvu, a u državnom i društvenom smislu u haosu. Zoran Đinđić je bio siguran da razgovori o Kosovu moraju odmah početi i da je iluzija ne samo Srba i Albanaca nego i međunarodne zajednice da će se ta strategija nekako događajima sama po sebi nametnuti. Te elemente strategije on je nalazio u modernizaciji,

nalazio je u razvoju pre svega ekonomije, u poštovanju zakona i ljudskih prava. Zato ću vam citirati Đinđićeve reči: "Znači, ako je pitanje da li Srbi i Albanci mogu da postignu neki međusobni sporazum, odgovor je da tu nema šansi, ali oni bi mogli da postignu neki sporazum da bi zajedno stigli do nekog cilja. Za to ima šanse, a taj zajednički cilj je evropeizacija koja ne kompenzira pitanje statusa Kosova, nego ga naprotiv čini veoma urgentnim. Upravo sa tog stanovišta su neophodni i neodložni razgovori o Kosovu, jer će odlaganje samo trošiti i inače smanjenu energiju i Srba i Albanaca, ugrožavaće bezbednost ljudi na Kosovu, a u Srbiji će predstavljati i činilac nestabilnosti mira u regionu. Standardi kao prava manjina su deo statusnih pitanja, ali treba biti realan i postaviti pitanje - kakvi su standardi u Srbiji i kakvi su standardi u celom regionu. I mogu li se evropski standardi na Kosovu uzeti kao uslov za rešenje njegovog statusa. U svakom slučaju obe ove knjige dolaze u trenutku koji zahteva mnogo više od podsticanja emocija i od praktikovanja patriotske retorike."

LATINKA
PEROVIĆ

Ne verujem da se pitanja koja ove dve knjige otvaraju, kao i čitav ogromni napor Helsinškog odbora i građanskog društva u Srbiji da se održi dijalog mogu eliminisati tako što će se javno linčovati predsednica Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji. Varaju se svi oni koji misle da je na udaru nadirućeg prostakluka, kako bi to rekao Mereškovski za Rusiju 1918, samo Sonja Biserko. Na udaru je baš ta toliko deficitarna dijaloška, alternativna kultura u Srbiji, u stvari svaka kultura. Zato vas, predstavnike pristunih medija, molim da mi kao starijoj dopustite da vam kažem da se danas vi zapravo ne određujete prema napadu brutalnom, besprimernom na jednu javnu ličnost, nego prema pogromaškom metodu u jednom mediju koji sutra može ugroziti i slobodu vaših medija i krhku javnost u srpskom društvu koja se polako stvara.

SVETLANA LUKIĆ:

Bila je ovo gospođa Latinka Perović, a u Pešćaniku ste do sada čuli dve srpske veštice, Biljanu Kovačević-Vučo i Sonju Biserko. Hrvati su sa svojim vješticama takođe veoma odlučno izašli na kraj. Većina ih je napustila zemlju još početkom 90-ih godina. Dubravka Ugrešić već 12 godina živi po Evropi i Americi i veliki deo njene emigrantske proze mogli smo da pročitamo i ovde u Beogradu. To su knjige Kultura laži, Muzej bezuvjetne predaje, Ministarstvo boli, a njena poslednja knjiga Nikog nema doma, izašla je iz štampe jutros. Dejan Ilić iz "Fabrike

knjiga" razgovarao je sa svojom autorkom pre desetak dana na ostrvu Krk na hrvatskom primorju, na onom pravom moru na koje se ne-ki od nas nikada neće odvažiti da odu. Videćete iz ovog intervjua da i Dubravka Ugrešić premalo liči na onu ženu koja je valjda poslednja uspela da nasmeje celu ex Jugoslaviju svojom filmskom pričom o ljubavnim jadima Štefice Cvek.

DUBRAVKA UGREŠIĆ:

Još prije par godina vi biste imali na spomen da se netko obogatio, da je bespravno kupio kuću ne znam gdje, da je pokupovao ne znam što, još uvijek biste imali notu zgražanja u tonu. Vi sad imate jednu ili neutralnu notu ili čak pozitivnu notu. Mislim da je potpuno pobjedila Tuđmanova ideologija, da je Tuđman pobjednik ovog rata, da je sve dobiveno što se željelo, da su sve strukture koje je on postavio tu onakve kakve su i bile, jedino što se promijenilo - promjenila se retorika. Naprosto je sve nekako malo opuštenije, relaksiranije, nema više ružnih riječi, ali vi vidite po tonu, po načinu, po svemu, da su to ljudi, da je to država koja sebe smatra stabilnom, dovršenom. I sad ono što predstoji jest prosperitet, bogaćenje, ceste...

Oni su uvjereni da žive boljim životom, osim toga dosta ljudi žive boljim životom. Mislim, ne zaboravite da je to bila jedinstvena historijska šansa, ne pruža se ona svaki dan. Da se vi obogatite u roku od pet minuta, pa fakat je da toga nema nigdje. Tako da je jednom sloju zaista dobro, nikad bolje, neočekivano bolje. Iz rata i revolucije, uvijek se iz tih velikih potresa iščili nova klasa i ona je u Hrvatskoj vidljiva, ta nova klasa. Zovite ih tajkuni, mafiozi, kriminalci, te ljude više niko ne zove kriminalcima, mislim, zovite ih kradljivcima, to više niko ne zove kradljivcima. Odjedanput, kad vi imate bogatstvo, kad imate viletine, kad imate nekakvu industriju, pa ko vas zove više kriminalcem? Vi se zovete biznismen, a ne kradljivac i kriminalac.

Ne zaboravite da isti ti ljudi koji su profitirali od tog potresa već imaju djecu koja se školuju na stranim univerzitetima. Koliko je prošlo godina otkad sam ja otišla, mislim da ima dvanaest godina kako sam ja nešto lutala po svjetu i nešto razmišljala, a za to vrijeme već imate novu klasu, klasu koja vlada i njihovu djecu. A u svakom slučaju sve ide prema jednom zaboravu, gdje potpuno nije važno odakle, ko, šta, ko je koga ubio, ko je koga pokrao, ko je na čemu zaradio. Mislim, o tome više apsolutno niko ne vodi računa, ne vode sudovi, to više ne zanima ni obične ljude.

DEJAN ILIĆ:

Kad smo kod zaborava, bili smo juče na Golom otoku i desila se jedna prilično zanimljiva scena.

DUBRAVKA UGREŠIĆ:

To što smo mi doživjeli na tom Golom otoku je zapravo jedna savršena metafora za sve ovo o čemu pričamo. Imali ste čovjeka koji je golotočki kažnjenik, koji ima 82 godine i koji vodi grupe pričajući im svoju priču. S obzirom da je on povjesničar, on je dakle i nekakav profesionalac, on se trudio da udio njegove personalne patnje bude sveden na što je moguće manju mjeru i da sve što priča zapravo izgleda kao jedan solidan raport o Golom otoku, dakle o logoru. Istovremeno smo vidjeli tamo nekakvu ekipu njemačku koja je snimala porno fotografije i mislim - upravo tako izgleda cjela ova naša svakidašnjica. Da vi imate nekoliko, hiljadu, desetina, ja ne znam koliko, paralelnih priča koje se jedna s drugom apsolutno ne dotiču, koje nemaju jedna sa drugom veze, niti iko želi to dovjesti u vezu. Zato ja mislim da je ovo luda zemlja.

DUBRAVKA
UGREŠIĆ

Vi imate službenu ideologiju, to imate u čitankama, u povjesnim knjigama, to vam se stalno govori na televiziji, to je ušlo u takozvani narod, čak i onaj narod koji se sjeća kako je komunizam u Jugoslaviji izgledao. Ona je svedena pod narodnu formulu, a to je *doba mraka i patnje*, to je dakle komunizam. Ako je to zaista tako bilo, nema bolje šanse da jedna država iz toga izvuče nekakav svoj profit i da sagradi jedan veliki memorijalni centar gdje će svi turisti ovog svijeta i đaci iz škola dolaziti i učiti o tome kako je komunizam bio strašan, zar ne? Jer tamo postoji nekakav logor, ljudi su zatvarani, i tako dalje. Međutim, to država ne radi: zašto? Zašto se od tog logora ne napravi takav spomenik? Zato što je to zapravo i nemoguće, to je nekakva viša pravda, nekakva čarobnjačka pravda, razumjete, koja ne dâ da se na tom terenu sagradi takav centar. Da, postojao je logor, ali postojalo je i još puno toga drugog. Mislim, ne može iznići spomenik tome ako je istovremeno u Hrvatskoj srušeno 3000 spomenika žrtvama fašizma. Reći će vam - nema novaca da ih popravimo.

Istovremeno, u Zagrebu se predviđa gradnja Božanićevog hrama koji će koštati mislim više nego ova cjela država. Za katoličku crkvu znači ima. Dapače, u službi katoličke crkve rade poznati hrvatski arhitekti. Ne znam jeste li ikad bili na Tuđmanovom grobu u Zagrebu. To nadmašuje Titov za pet puta, to je velelepno.

DEJAN ILIĆ:

I kad ja vama kažem da odavde treba da se ide, da se traži nešto drugo, vi kažete - ali ni drugde nije bolje.

DUBRAVKA UGREŠIĆ:

Ne, drugdje je bolje. Što se mene tiče, meni je tamo mirnije možda i zbog nekakvog načelnog povjerenja, kojim smo mi bili isto tako šopani i ideologizirani, da su zapadne države uređenije. Možda je zbog načelnog povjerenja, a onda i zbog toga što ja to ne znam čitati, pa sam mirnija. Međutim, i ovdje će se dogoditi apsolutno isti proces da ljudi više nisu sposobni čitati, memorija je kratka, nitko je ne hrani i to će sve skupa biti nečistljivo, već i sad je. Znae, tako vam je ako je država sagrađena na principu da vi nemate slobodu izbora, vi ju nemate, šta god taknete vi ne znate šta ste takli. Vi ne znate u kojim novinama radite, ko iza toga stoji, koja tu lova cirkulira, čija lova, ko je tu koga ubio, ko je koga pokrao, ništa nije čisto. I tako će to i ostati, još kao mi nešto malo se sjećamo, pa nešto naslućujemo. Ali jednako tako je nečistljiv i zapravo ovaj globalni svijet.

Sve je toliko komplicirano da vama treba jedan cjeli život da vi proučite sve to skupa, pa da znate ko je iza čega. Ne mislim da sam paranoična, svaku riječ koju danas kažete vi ne znate zapravo šta je to. Načelno možete samo slegnuti ramenima i reći - pa da, jako je ružno ubijati ljude. Ili možete reći - ma da, jako je ružno srušiti u Njujorku Tvins ili jako je ružno pobiti u Iraku sve te ljude. Razumjete, vi ne znate šta znači riječ *terorizam*, na primjer, ne znate koja lova stoji iza toga, čija lova stoji iza toga, ko je u službi te love. Porast agresivnosti je velik, porast nepristojnosti je jako velik. Ja srećem sve više i više ljudi koji tvrde da im ne trebaju prijatelji, da im ne trebaju sretanja, da im ne trebaju kavice, razumjete, jer im je dovoljan internet. Drugim riječima, ja ću to sada reći jednim starinskim rječnikom koji može zvučati smješno, ali *svijet je sve manje human*, on je sve brutalniji i u toj brutalnosti je sve transparentno.

Znae, ja ne mislim da je svijet prije bio bolji, ali prije su ljudi barem govorili - jao oprostite, jako mi je žao. Isto tako se povećava razlika između Evrope i Amerike. Meni je sada recimo puno bliža Amerika od Evrope zato što su ljudi koje tamo znam jako politizirani. Čak je moj prijatelj rekao - znaš, mi smo ti sad postali kao ista Evropa. Ja velim - a zašto, pa veli, vidiš da pričamo viceve. I

zaista, tone viceva o Bušu sjevaju preko Interneta, oni se ne pričaju, ali se šalju. Ono zbog čega mi je jako teško govoriti o ovim našim zemljama je to što to nije više atmosfera koja meni prija, zato što vlada totalna relativizacija vrijednosti i totalna apolitizacija. I zato mi je u Americi puno prijatnije, jer tamo su svi nešto nanoštreni, svi su nešto politizirani, ljudi tamo volontiraju, radili su besplatno u nadi da će srušit Buša. To kod nas ne bi uspjelo, ta kultura totalnog zaborava, da svi u njoj ne sudjeluju. I naši prijatelji i dragi ljudi i dragi književnici i dragi izdavači i dragi naši profesori i svi, apsolutno svi u tome sudjeluju. Svi živimo zapravo u onoj srpskoj TV sapunici 'Bolji život'.

DUBRAVKA
UGREŠIĆ

Ali hajd'mo sad opet na tu metaforu. To je groblje, zar ne, Goli otok je groblje, i to groblje u kome je spomenik uništen, a da još nije ni sagrađen, on je uništen, on je devastiran. Neko mi je pričao da i dan-danas u ovim selima gdje je većina, u Krajini recimo, u Lici, ne znam, gdje su živjeli Srbi koji su istjerani iz Hrvatske, netko mi je pričao strašne scene, da su ljudi išli tako daleko da su iskopavali, oni nisu samo devastirali te grobove srpske nego su ih iskopavali. Nije bilo dovoljno to da se sruši križ ili već što, nego su se trebale izvaditi kosti. Ista ta priča postoji o židovskim grobljima po Njemačkoj, po Poljskoj ili ne znam gdje.

Ja sam sama na svoje oči 1994. vidjela još uvijek uništeno židovsko groblje u Berlinu, koje toliko godina nakon rata nije bilo dovedeno u kakav-takav red. Jasenovac je uništen i devastiran, o tome niko ne vodi računa, 3000 spomenika je uništeno, zaista je, ja sam vidjela knjigu koju su napravili nekakvi jadni ostaci tih boraca koji postoje, pa su nešto išli pa su popisivali. Sve su ljepo, uredno kako su mogli dokumentirali, pa slika kako je to izgledalo prije i kako izgleda sada. Međutim, jednako tako je koljevka hrvatstva Knin također bio devastiran. Čim je koljevka osvojena konačno, ona je opustošena najprije, jer su došli lopovi koji su to sve pokrali i sad tako tavori kakav je. Ja sam prošla kroz taj Knin, to je strašno mjesto.

I šta je od svega toga zapravo ostalo, ostao je spomenik - jednom čovjeku. Čak ne ni ideji, jer ovim narodima ide malo teško to sa idejama. Ostao je spomenik Tuđmanu, koji stoji velik, sjajan, na centralnom mjestu, na Mirogoju u Zagrebu, iza kapelice crkvene sa zemljištem koje je crkva dala da se tu izgradi taj spomenik. I tamo piše - Franjo Tuđman, prvi hrvatski predsjednik. Dakle, ostao je spomenik čovjeku, jednom, i to je to. Ja mislim da se tu može jako puno izvući, jako puno čitati. Mislim, ostala je plemenska, jer

ovo nije društvo, da jeste ponašalo bi se drukče, nego je ostala ova plemenska odoracija prema vraču, i to je sve.

SVETLANA LUKIĆ:

Ovu sezonu emisije otvorili su danas Biljana Kovačević-Vučo, Sonja Biserko, Žarko Korać, Latinka Perović i Dubravka Ugrešić, ali Pešćanik ne bi bio Pešćanik da nema Teofila Pančića.

TEOFIL PANČIĆ:

Radi se o tome da nema pauze u proizvodnji đubreta, dakle, đubreta na nivou javnog diskursa, đubreta na nivou ukupne političke agresije, s druge strane demagogije, s treće strane drpačine, jer mi gledamo paralelno te tri stvari. Vidite prvo ljude kako reafirmišu onaj obrazac iz 90-ih godina - izdajnici, plaćenici, stoka. Tu imaš blaženog Velju i celu tu ekipu, da ne govorim o ovim SPS-ovcima i radikalima i tako dalje. Onda imaš ove demagoge jeftine koji tu negde pokušavaju da se umuljaju, niti da smrde, niti da mirišu, i koji tu vide neki svoj politički interes. Tu spada ekipa od tađicevaca do G17. S treće strane, imaš drpačinu na svim mogućim nivoima, od ovih naših tajkunčića koji su svi koliko ja vidim u nekom talu, svako sa nekim iz vlasti ili sa svima zajedno. Nemaš nijedno bitno ime tajkuna, a da se nije baš onako dobro užleblio u ovaj režim. Pa do ovih nesrećnika poslanika koji su sad sebi nabili neke plate, 1.000 do 1.500 evra, to je potpuna smejurija. Ti imaš neke ljude koji zasedaju tri puta godišnje u skupštini neke države koja uopšte ne postoji - pa ovo je iz Tolkina, ovo nije realistički žanr, ovo su neki hobiti. Imaš skupštinu hobita koja ništa ne znači, koja ni o čemu ne odlučuje, koja zastupa državu koje nema na realnoj kugli zemaljskoj. I onda ona od tebe, dakle, od one zemlje koje koliko-toliko ima, koja se zove Republika Srbija, uzima neke sumanute plate ni za šta. Onda se zapitaš, kao u onoj drami od pre trideset, četrdeset godina, da li je moguće, drugovi, da smo svi mi volovi. Pa moguće je, jeste.

SVETLANA LUKIĆ:

Znamo kakve su te Ujedinjene nacije, ali ipak su slavili 60 godina i od jednom samo Vuk i Dana tamo.

TEOFIL PANČIĆ:

I onda čujem danas na vestima da će Vuk Drašković tamo da priča o Kosovu, što je opet deo te virtuelnosti. Znači, on ide tamo kao predstavnik jedne nepostojeće države da priča o jednom formal-

nom delu te države nad kojim on, celokupna ova vlast, nema nika-
kve stvarne ingerencije. Dakle, on će opet pričati o nečemu što je
virtuelno. Kad ti gledaš iz Beograda, Kosovo je nešto virtuelno, a
kad gledaš iz Prištine - nije. Pričati iz Beograda o Kosovu je isto
kao da pričam o Sao Tome i Principe ili o Beninu ili Togou, to pod-
jednako ima smisla. Vuk ide kao predstavnik nepostojeće države
da priča o jednom njenom delu koji to zapravo nije, osim na papi-
ru. Znaš šta, neka idu, sad će Dana nešto lepo da kupi tamo, to je
jedina vajda koja može od svega toga da bude, da Dana nekim no-
vim detaljem na svojoj garderobi ulepša neku od beogradskih ba-
štâ još ovo malo dok traje leto.

TEOFIL
PANČIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

*A u isti mah, da li si primetio ovo trčanje kod pape? Marović je bio kod
onog prethodnog, valjda je Marović poslednji koga je video u životu.
Sad Marović ide i kod ovog pape, pa Tadić ide, Vuk i Dana su već bili
nekoliko puta.*

TEOFIL PANČIĆ:

Seti se koliki je bio otpor prema papi Vojtili. Vojtila je bio kriv za
sve, što bi rekao Radovan Karadžić - Sloven, a katolik, pa gde to
ide, ljudi. Ovaj novi je čovek Nemač, tu se nekako slaže da bude ka-
tolik. A Vojtila Sloven, pa se kaže da je jedan od najzaslužnijih za
rušenje komunizma. Nije nama kao, je l' te, zbog komunizma, ali
on je srušio Sovjetski Savez. Nije nama ni do Sovjetskog Saveza,
ali on je srušio Rusiju kao imperiju, a to je naša pravoslavna im-
perija koja će nas da štiti i tako dalje. Tako da im Vojtila nije va-
ljao, a stalno je govorio kako bi hteo da dođe u Beograd, nametao
se za gosta, a ovi naši su mu govorili - nemoj da dolaziš. Ja nisam
ljubitelj sveštenika i popova bilo koje vrste, ali Vojtila je zaista re-
levantna istorijska ličnost, a ovde su svi imali otpor prema njemu.
I onda dođe neki Rajcinger, koji je ultra-mega-turbo konzervati-
vac i sad njemu svi padnu pred noge, baš bi voleli da dođe ovde da
se ispričaju kao ljudi.

SVETLANA LUKIĆ:

Ali zašto svi oni trče kod pape?

TEOFIL PANČIĆ:

Zato što su ih ovde navikli da stalno idu kod patrijarha na poklo-
njenje, pa ono što im je patrijarh na lokalnom nivou, to im je valj-

da papa na globalnom. Prosto slede istu matricu – idu u rimsku patrijaršiju. Kad hoćeš da se vidi da ti još postojiš, da te slikaju kamere da si živ, a da ništa ne kažeš i da ništa ne uradiš, a ti se onda slikaš sa patrijarhom ili sa nekim od episkopa i tako dalje. Evo vidim, Koštunica je otvorio neki put tamo kod Vršca i ko dominira na slici – popovi. Pa možeš li ti da zamisliš Tonija Blera kako tamo otvara neki put sa popovima? Pre svega, ne možeš uopšte da ga zamisliš da otvara put, jer što bi premijer otvarao put, ali čak i da ga zamisliš u toj ulozi, zamisli da pored njega stoji anglikanski neki biskup i tamo nešto kadi, a Toni Bler onako pobožno gleda u zemlju. Iako je Toni Bler pobožan čovek, mislim, nije to uopšte problem. Ali naprosto te neke stvari su se ovde totalno pogubile, ovde se potpuno ponavljaju sve one matrice iz doba kada je komunistička partija bila jedan entitet izvan i iznad društva i njegovih merila, samo se to sad primenjuje na crkvu.

Crkva ne plaća porez, oni valjda jedini nisu fiskalizovani u ovoj zemlji, oni su jedna ekipa potpuno izvan zakona. Tako da naši političari, pošto su većinom zaista provincijalni likovi, kapiraju da to tako svugde funkcioniše i onda hajde, idemo kod pape da sedimo s čovekom, ono, valjaće nam. Seti se početka ratova, početkom 90-ih odjednom je zavladao neki licemerni filosemitizam i svi ovi naši nacoši su kao išli u nekakva jevrejska udruženja. To je vrsta zakamufliranog antisemitizma. Jer ti zapravo stvarno poveruješ da Jevreji vladaju svetom i onda kažeš – daj da mi budemo ortaci sa Jevrejima. Sad verovatno isto tako neko kapira da bi taj papa mogao neku sličnu ulogu da odigra, pa će papa da nam pomogne da sačuvamo Kosovo, pa oko Crne Gore, pa oko ovog, onog. Mislim, neverovatno, ti ljudi ništa nisu naučili, ali problem je u tome što to nisu oni ljudi, jer ono su bili ljudi Miloševićevog vremena, pa nisi ni očekivao ništa pametnije od toga. Ali ovo su, je l' te, kao ljudi koji su srušili Miloševića i ti vidiš da se ništa oni nisu mentalno pomerili s te matrice.

Zar nije ministar pravosuđa Stojković ovih dana rekao, parafrazirajući, kako, ako demokrate nastave da se trte, on će da izvadi ono što ima protiv njih iz fioke. Čekaj, to ti kaže ministar pravosuđa. Ako ti znaš da je neki građanin ili grupa građana radila protiv zakona, valjda je elementarno da ti treba to da proslediš tamo gde treba. Tu nema uopšte razgovora o tome da ucenjuješ s nekim fiokama. I to on javno kaže, to se i ne krije. Pogubili su živce i počeli su da izgovaraju stvari koje se ne izgovaraju. I taj stepen gublje-

nja živaca i orijentacije postaje takav da oni rade stvari koje Miloševići ljudi nisu radili, čak ni u nekim po njih vrlo kriznim situacijama.

Ti kad se setiš nekih turbulentnih događaja, tipa demonstracije 96/97, pa zatvaraju B92, ali ne kaže se B92 je izdajnička stoka, nego se kaže da je ušla voda u koaksijalni kabl. A ti sad imaš situaciju da ti Bora Đorđević kaže - to je izdajnička stoka. Sve maske su pale, više nema nikakvih obzira, idemo čizmom totalno do kraja i onda se pitaš - dobro, o čemu se tu radi. Na kraju krajeva, politika je zanat kao i svaki drugi i moraš da poštuješ neka zanatska pravila. Oni su do te mere diletanti da ta merila ne poštuju, nego idu đonom, pa ako dobiju malo po nosu onda se utišaju, ali to potraje nedelju-dve. Vidim da je Velja Ilić opet u Leskovcu ovih dana briljirao, dakle, njegova *omerta* je trajala možda dve-tri nedelje i sad kreće novi ciklus.

TEOFIL
PANČIĆ

Čini mi se kao da je krenuo neki zalet za novo deljenje karata. Da li su to novi izbori ili bog zna, pa se priča hoće li da uhapsu Bogija, jer Bogi je sad odjednom neka velika smetnja. Ako je Bogi lopov, on je lopov sve ove godine, nije lopov od juče, zašto ga sad hapsiti, zašto ne pre godinu dana, pre dve, pre pet. Ta priča kreće u trenutku kad on ima stranku koja ozbiljno ugrožava i vladajuću koaliciju i radikale. E, onda je on smetnja. Mislim, to stalno ponavljanje obrasca da mi imamo nešto protiv tebe i da, ako budeš previše bezobrazan, mi ćemo to da izvučemo.

Pa imaš Tadića koji se boji sopstvene senke, imaš Koštunicu koji više ni sam ne zna šta je njegova politika, ako pretpostavimo da je ikada i znao, imaš G17 koji nema šanse da pređe cenzus, imaš SPO koji ne postoji osim u dva i po kabineta - i to ti je politička scena Srbije.

Da li smo mi svi toliko otupeli, da li smo toliko izgubili kontakt sa svime što izlazi makar dva metra izvan granica Srbije? Da li mi shvatamo da su Hrvati izgradili autoput Zagreb-Split? Znate vi šta znači izgraditi autoput Zagreb-Split, to je 400-500 kilometara vrlo nezgodnog terena, krševa onih tamo po Lici i da je to tamo nešto što je najnormalnija stvar. Mi kao želimo da živimo u ovom vremenu na ovom kontinentu, a istovremeno ne možemo da završimo patrljak autoputa od Beške do Novog Sada, a u isto vreme taj Velja Ilić ide okolo i govori kako on gradi puteve po Srbiji. On ode negde, napravi neku seosku džadu 2,5 kilometra i od toga se pravi fešta,

“Dnevnik” to prenosi kao udarnu vest. Da li su oni toliko provincijalni i da li smo mi svi toliko bedni da smo zaista fascinirani time što Velja Ilić tu i tamo otvori negde neka 2,5 kilometra puta neke seoske džade? Mislim, alo, ljudi, pa mi smo zemlja bez puteva, pa gde je njegov autoput, kako beše, Horgoš-Požega valjda, tako neka-ko. Mislim, gde mu je autoput? Šta on gradi, šta gradi?

To je ono najstravičnije od svega, što su naši kriterijumi kao građana, kao ljudi, kao stanovnika ove zemlje, toliko niski. Mi smo zaista u fazonu - dobro je dok ne biju. To je i jedino što smo realno postigli u odnosu na Miloševićevo vreme - da ne biju. Dakle, tad su nas tukli, a sad nas ne tuku, e to je to, znači odnos građanin - vlast se samo utoliko promenio, inače realno svi parametri našeg života su isti. Ono što nije isto, to je nešto što je moglo da se tu i tamo zakrpi zahvaljujući donacijama. Tim donacijama se polako, je l’ te, približava neki logičan kraj i mi sad možemo lepo da se slikamo s time i to ne bi bilo toliko strašno koliko je strašna ta ogromna laž u kojoj svi živimo i pretvaramo se da je to nešto u čemu se zaista može živeti. Kao jeste, Velja je brljiv, ima dugačak jezik, možda čak možemo reći da je primitivan, ali, brate, što gradi, što radi. Mislim, strašno. Ima nečega uvredljivog u tome da Mlađan Dinkić, o kome možeš misliti šta god hoćeš, ali to je jedan mlađi, urban, obrazovan čovek, naprosto jedan od likova u koje smo se 90-ih godina kleli, da on 2005. nema šta drugo da ti kaže nego da je Velja velika faca. Razumem ja da je on njemu ministarski kolega, ali nemoj, daj malo smanji doživljaj. Strašno.

Vidim Mihajlova kako kaže u jednom intervjuu ovih dana da nije tačno da je ova vlada konfederacija ministarstava, čime po mom samoljubivom mišljenju direktno meni odgovara, jer sam ja prvi upotrebio tu sintagmu. I zaista, ta vlada jeste konfederacija ministarstava, a ta ministarstva su, svako od njih pojedinačno, partijski zabran. Svi znamo - ovo ministarstvo ovome, ono onome, pa se onda taj princip naravno seli - ova firma ovome, ona firma onome, ovaj upravni odbor ovome, onaj upravni odbor onome. I to se onda piramidalno naniže širi po celom društvu.

Pogledaj samo ovaj cirkus koji su u Novom Sadu radikali napravili od Sterijinog pozorja. Hvala bogu, digli smo dovoljno buke da je na kraju Ivan Medenica za njih bio preveliki zalogaj, ali je zato stradala Mirjana Markovinović. I sad, šta je tu strašno zanimljivo. Kaže Maja Gojković - Mira Markovinović je član Lige socijaldemokrata Vojvodine, prema tome ona je nepoželjna. Pazi, sticajem

okolnosti znam Miru Markovinović godinama i nisam ni znao da je ona član Lige, do te mere ona nije stranački čovek. Ona ima neku člansku kartu, to je njeno pravo. Znači da čovek ne sme da se učlani u neku političku stranku, jer kad neko drugi dođe na vlast može momentalno da te najuri sa posla iako ti uopšte nisi politički delovao. Ta žena odlično i stručno radi svoj posao i sad zamisli, iskopali su joj da ima člansku kartu Lige, možeš misliti, i njena smena se tretira kao nešto sasvim legitimno. Kao, zašto se bunite, pa ona je član Lige, a Liga više nije na vlasti u Novom Sadu, čao đaci, do viđenja.

TEOFIL
PANČIĆ

To postaje još dekadentnije i smešnije kako se spuštaš na niže nivoe vlasti i kako odlaziš u manje gradove. Imaš slučaj u Kikindi, gde su smenili poznatog pisca mlađe generacije Srđana V. Tešina, koji je bio urednik kulturnog programa u Domu omladine u Kikindi. Radikali, koji su tamo na vlasti, postavili su upravni odbor tog Doma omladine u kojem se nalazi jedna čistačica, jedna, na primer, spremačica i ovaj treći je, recimo, domar. I kao u onim najbrižljivijim trenucima samoupravljanja, onim na filmu karikiranim trenucima samoupravljanja, oni sad odlučuju. I onda kažu – kakvo ti je to blesavo ime za predstavu, *Čelava pevačica*? Kakvo ti je to, bre, blesavo ime? Pa ne možeš ti da budeš urednik, kakva *Čelava pevačica*, kakvi bakračići. Ti možeš najveće budale da postaviš na bilo koja mesta, ali pošto su oni kadrovi određene stranke onda je to ok i onda je to legitimno, to je demokratija, molim. Jesu li građani glasali? Kao da su građani glasali za to da neka čistačica odlučuje o tome da li je Jonesko imao pravo da svoju dramu nazove *Čelava pevačica*.

Hajd'mo sad nazad istim putem ka vrhu piramide. Isto je to i sa tim Davinićem. Pre nego što je postao ministar, ko je znao za Davinića, jesi li ti znala, ja nikad nisam čuo za tog čoveka. G17 je mislio da će moći da ga upotrebi na određeni način i ispostavilo se da on voli stranku, ali sebe voli više i oko toga je ceo zaplet. I sad niko nije kriv, malo smo se zeznuli, idemo dalje, nema veze, će nađemo drugog. Možda Čedu Antića da postave, ja mislim da bi on bio odličan, mislim da konačno treba Čedu Antića da postave na neku važnu državnu funkciju. Ja mislim da je on neiskorišćen nekako, šteta je za Srbiju, propada takav potencijal.

Davinić, recimo, pre nekoliko meseci postavlja za šefa KOS-a čoveka koji je duboko upetljan u sve svinjarije vojne obaveštajne

službe iz 90-ih godina. To je potpuni ekvivalent na primer postavljanju Milanovića ili Vučelića za šefa RTS-a. I to prolazi i manje-više niko se ne zapita - čekaj, šta tu smrdi, o čemu se tu radi, kako, zašto, gde je kvaka. To se pri tom radi u ime jedne stranke koja nije poznata kao stranka kontinuiteta, znači to nije DSS, to je ono što je najstrašnije od svega. Dakle, on je njihov čovek, oni odgovaraju za njega, ali to je sve na kraju krajeva deo one virtuelnosti o kojoj smo pričali na samom početku.

Ti pominješ taj kumanovski šator u kome je sedeo i Davinić. Šta se desilo u tom šatoru, šta je ko potpisao tada? Šest godina kasnije, ja čitam intervju Borisa Tadića. Boris Tadić kaže - Srbija ne ide u Evropsku uniju bez Kosova. Čekaj, šta to znači? Šta ako oni kažu - oprostite se s Kosovom, a mi kažemo - onda nećemo da idemo u Evropsku uniju, mi smo ljuti, uvredili smo se. Znaš, to ti kaže prvi čovek države. Alo, nešto se dogodilo tada u tom šatoru, Srbija je potpisala činjenicu da je izgubila jedan rat. Ti šest godina kasnije sa vrha države podržavaš teoriju da taj rat nije izgubljen. Meni je to kao da se 1951. Adenauer pravio da Nemačka nije izgubila rat. Pa ne može da se pravi da ga nije izgubila, ne može. Dajte jednom recite ljudima kako stoje stvari, dajte jednom da se ta virtuelnost svede na neku podnošljivu meru. On ne kaže čak ni ono - ne damo Kosovo. Bolje da kaže i to nego - Srbija ne ide bez Kosova u Evropu. Jesi li ti svestan šta to znači, jesi li ti svestan konsekvenci svoje rečenice? Neko će za godinu, za pet, za deset da to pita - šta ti onomad reče.

SVETLANA LUKIĆ:

A možda i neće, vidiš da više niko ništa ne pita. Pogledaj koliko stvari je prošlo bez reakcije. Tako da on to izgovara, a ni on u to ne veruje i niko ni u šta ne veruje. Ta razlika između toga što se izgovara i onoga što se živi, to postaje totalno ludilo.

TEOFIL PANČIĆ:

Očigledno je njih sve uljuljkalo to što su osetili da ne postoji atmosfera javne odgovornosti, pa prema tome, zašto da ne, daj da ja ostvarim trenutnu korist, i molim lepo. A znaš šta je meni tragičnije? Meni je tragičnije to kad pomislim da ljudi kao što je recimo Boris Tadić zaista veruju u to što govore, ja se uvek te vrste iskrenosti mnogo više plašim od licemerja, jer to onda jako loše govori o sposobnostima ljudi koji vode ovu državu da realno percipiraju

gde žive. To je kao pred bombardovanje 1999. kada su Sloba i ona njegova ekipa govorili - ne damo da noga stranog vojnika kroči na Kosovo. I onda su neke moje kolege i drugari govorili - ma to oni samo pričaju tako, znaš ti njih, oni će da naprave dil. Ma, rekoh, jok bre, ljudi, ovo je isuviše ozbiljno izrečeno, isuviše sa ubeđenjem, oni zaista to neće dati, mi ćemo zaista biti bombardovani zbog tih ludaka, i to se i dogodilo.

TEOFIL
PANČIĆ

Sada opet imamo tu istu priču, znači, stvarno su skapirali da oni imaju neku misiju da vrate istoriju unazad, da ponište 1999. godinu kao da se nije dogodila i idemo dalje. I sad mi nešto čuvamo i branimo, nešto što već nemamo u vlastitim rukama i nema veze, neka sve stane, nije važno ništa drugo, nema Evropske unije, nema ničega. Mislim, između Đakovice i Brisela, biramo Đakovicu, pri čemu nemamo ni Đakovicu. Da mi imamo Đakovicu, pa da kažemo - e ne damo Đakovicu, ne, nego mi nemamo ni Đakovicu, ali svejedno kažemo - ne damo Đakovicu, jebeš Brisel. I to je ovde zvanična doktrina.

SVETLANA LUKIĆ:

A onda gledaš te kao savetnike, pa bar da su oni neki različiti ljudi. Ne, nego Koštunica ima Sandu Rašković-Ivić, a ovaj ima Batakovića, pa to je da se ubiješ. Za njih si siguran da to misle. Sad sam se setila kako je ovaj Vladeta Janković govorio da je Koštunica kao loš za te dnevne stvari...

TEOFIL PANČIĆ:

... a jedna međunarodna konferencija bi mu tako legla.

SVETLANA LUKIĆ:

A neće biti konferencije, nema ni šatora, uopšte se neće ni sretati, nema sedenja za zelenim astalom.

TEOFIL PANČIĆ:

Obavićemo to preko interneta. Da, nekad čovek ima dojam da ovde još nisu do kraja raščišćene te neke stvari, da li smo mi definitivno u bezbednoj zoni izvan moguće a) diktature, b) anarhije? Činjenica je da nismo. To možda nije tako izgledalo 2001, 2002, možda ni 2003, ali ti danas kad pogledaš, zaista nisi potpuno siguran da u nekoj ne baš nezamislivoj konstelaciji ne može da dođe do toga da nastane ili jedno ili drugo ili kombinacija jednog i drugog,

koja je negde i najgora. Ne vidiš da ovde postoji ni relevantna vlast, ni relevantna opozicija, i to je ono što je najtragičnije od svega. U svakom prethodnom trenutku one srpske istorije koju mi lično pamtimo imali smo bar jedno od to dvoje. Imali smo vlast koja je možda loša, odvratna i užasna, ali je ozbiljna. Ti sad nemaš ni vlast koja je ozbiljna, a bogami, nemaš ni opoziciju koja je ozbiljna, ti imaš neko lebdeće, plutajuće stanje; '98-99. smo ostali bez relevantne vlasti i opozicije, ali imali smo medije, sad nemamo ni medije.

Nije represija gora, ne, danas je mnogo veća sloboda medija nego što je bila tada, uopšte neću da brkam te stvari, ali mediji sami po sebi su gori kvalitetom, nivoom, etičkim i svakim mogućim, oni su danas neuporedivo gori nego što su bili tada. Oni idu niz dlaku onom najgorem što postoji u ovom svetu, 90 odsto tih medija. I zaista, kad pogledaš, šta ti onda ostaje kad su svi stubovi društva ili užasno klimavi i tanki ili takvi da ne bi ni valjalo da ne budu tanki. Predstoji nam neko prestrojavanje, mi ne znamo još tačno kakvo, ni oni koji se prestrojavaju ne znaju tačno kakvo, svi gledaju da budu u nekim talovima, ne zna se još ko s kim. Svi imaju temeljni problem sa vlastitim identitetom, a kako onda neće imati problem sa ovim društvom koje treba da vode, i s tobom i sa mnom. Ti imaš radikale koji ne znaju da li im je Šešelj dobar ili im Šešelj škodi, ti imaš Tadića koji ne zna šta će sa svojom politikom, koji ne ume da se odredi prema tom Đinđićevom nasleđu, jer ne zna da li je to nešto što njemu treba ili, naprotiv, ne treba. Ti imaš Koštunicu koji je sve o čemu je pričao dok je bio u opoziciji izvrnuo na glavu i koji je potpuno neverodostojan čovek. Naprosto, sve o čemu je govorio i sve za šta je optuživao DOS-ovu vlast, on je bar duplo jače uradio. Ti imaš socijaliste kojima je Milošević tata, ali oni bi da se osamostale - jeste, ti si ćale, ali mi bismo da imamo vlastiti život. A ćale kaže - e, pa ne može, dok si u mojoj kući... ta priča. Znači, ti imaš ljude koji ne znaju šta bi sa ovom zemljom. Kako da znaju šta bi sa ovom zemljom kad ne znaju ni sami šta su? Velja, zapravo kad pogledaš, jedini nema problem sa identitetom. On, brate, zna da je domaćin i tačka.

Mislím da se ide na to da se nekako zabašuri što je god moguće više sve što je Đinđićevo nasleđe, da se i sâm Đinđićevo ubistvo svede na nivo lične tragedije. Dakle, jeste strašno, ubiše čoveka i tačka, idemo dalje, ali to nikakve bitne reperkusije za Srbiju nema, otprilike ta priča. Naravno, niko to neće reći tako eksplicitno,

ali na to se svodi, ta sistematska marginalizacija svega što je sa tim u vezi.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Nije meni strašno što Koštunica mrzi Đinđića, nego što i ovaj misli isto.

TEOFIL
PANČIĆ

TEOFIL PANČIĆ:

Ne, ja ne mislim da Tadić treba da sledi Đinđićevu politiku. Ja uvažavam kad on kaže - ja nisam Zoran Đinđić, ja sam Boris Tadić, to je meni savršeno u redu. Ali ja onda kažem - dobro, ok, ti si Boris Tadić, ali objasni mi šta to znači, to mene zanima, šta to znači što si ti Boris Tadić. E, onda ispadne da to ne znači bog zna šta - ja sam u principu dobar dečko, nemojte da se ljutite na mene, ja ću da idem gde treba, ja ću da kažem šta treba i tako dalje. Mislim, to u nekim situacijama može da bude i dobro i korisno i on ume u nekim simbolički važnim situacijama da postupi kako treba. Primer je onaj incident sa Rundekom, mislim da je ono bio sjajan gest. Međutim, ja se pitam, a zašto taj isti Boris Tadić nikada neće na sličan način da reaguje kada su u pitanju neki domaći Rundeci. A ne, to su prokazane ličnosti, to su zle žene.

Znači, istih tih dana dešava se incident sa Biljanom Kovačević-Vučo u onom restoranu u Beogradu. Gde je Boris Tadić? Ne mora da se vidi sa njom u kafiću, nešto neka uradi, neka da neki glas od sebe, da kaže da on smatra da nije normalno da se u državi u kojoj je on predsednik dešava tako nešto. Da ljude koji su građani ove zemlje i borci za ljudska prava, i koji nikakvo zlo nikom nisu naneli, niko nema pravo da maltretira, da ih ponižava, da ih na bilo koji način fizički ili psihički zlostavlja. Gde je Boris Tadić da kaže to? On zna da će taj njegov gest sa Rundekom odjeknuti dobro u nekom širem krugu iole normalnih ljudi, ali da, ako bi se on nešto, je l' te, solidarisao sa nekim fuj-fuj prokazanim ličnostima koje kalpi *Kurir*, da bi to već moglo da naškodi njegovom imidžu. Ili što je još gore, kao i ono malopre za Kosovo, ako je to naprosto stvar ličnog ubeđenja, pa on kaže - ma ko ih šiša. Stalno imam taj problem sa Tadićem. Jedno vreme smo ga svi onako kalpili - jao, taj čovek samo na marketing misli. Ali strašnije je to što ti ponekad pomisliš da to i nije stvar marketinga, nego da on zaista veruje u neke stvari u koje bi čovek na njegovom mestu trebalo da prestane da veruje u tim godinama.

SVETLANA LUKIĆ:

Hvala vam što ste slušali Peščanik, a naročito vam se zahvaljujem, dragi slušaoci, ako ste mi progledali kroz prste zbog današnjeg brljanja. Obe smo imale strašno tremu. Eto, to je naše izvinjenje.

}-{}|

PEŠČANIK^{FM}, 23. 09. 2005.

BUVA TI SE SMEJE

Najbolje bi bilo da nam Crnogorci jave telefonom kako je prošao referendum, ali se bojim da to neće ići tako lako...

Naša politika je kao vojnička kantina: imate kuvani kupus, to je Koštunica; imate pasulj, to je Tadić; i imate onaj suvi mesni narezak, to je Toma Nikolić. I od jednog i od drugog i od trećeg jela će vas boleti stomak...

VESNA PEŠIĆ *iz GSS-a*

NIKOLA SAMARDŽIĆ *iz LDF-a*

BILJANA SRBLJANOVIĆ, *dramski pisac*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan vam želim. Danas je zvanično počela jesen i sve nekako izgleda još tužnije nego što jeste. Kinezi reč tuga pišu tako što spajaju dva znaka, jedan označava jesen, a drugi srce i tako je, dakle, tuga za Kineze - jesen srca. A početak tužne jeseni u Srbiji označio je poraz košarkaša na Evropskom prvenstvu. Kažu da smo izgubili zbog loših međuljudskih odnosa u timu; u stvari, oni su se potukli u svlačionici. Mi izgleda svuda, pa i u košarkaškom timu, izazivamo ono najgore jedni u drugima. Kad treba nešto zajedno da uradimo, mi smo najgora verzija sebe.

Kao istaknuti analitičar košarke, ja tvrdim da smo izgubili zbog toga što imamo slabe igrače, igrače koji su sa petnaest i po godina otišli u NBA ligu i od tada sede na kraju klupe za rezervne igrače, igraju u proseku minut i po po utakmici, daju 0,25 koševa po istoj. Takvi igrači su onda došli u otadžbinu na Evropsko prvenstvo i onda su im svi poručili da moraju da pobeđu, jer našem narodu je potrebna makar jedna pobeda i to kao osveta za sve poraze koje je doživeo u poslednjih 15 godina.

Svi, i to počev od trenera Obradovića, zapomažu kako su se košarkaši obrukali pred svojim narodom, koji je od njih toliko utehe očekivao. Posle prve utakmice sa Špancima, Obradović je bio ljut na navijače što su zviždali našem timu kada je gubio. Svideo mi se, jer je koristio sportske argumente, rekao je - nama ne treba podrška kad pobeđujemo sa 15 razlike, već kada gubimo sa 15 razlike. Međutim, onda je posle sledeće utakmice, koju smo dobili, pohvalio publiku, koja je stojeći na tribinama podržavala košarkaše i to pevajući Marš na Drinu. Obradović je Maršom na Drinu bio dirnut do suza, kaže da se sve vreme ježio. I ja sam. Pitanje je zašto je publika baš tom izrazito vojničkom pesmom, a kojom smo vojevali i u ovom ratu, podržavala one koji bacaju loptu u koš. Pa, zato što su svi ovo Evropsko prvenstvo shvatili kao dugo čekani nastavak Dejtonskog i Kumanovskog sporazuma. E, kad se tako shvati basket, onda nije ni čudo što svi hoće da linčuju košarkaše, a naročito velikog Srbina Gurovića, koji na ruci ima istetoviranog đenerala Dražu. Poraz košarkaša se i može podneti, ali Draže Mihailovića ne može.

Predosećajući da možda i neće biti neke velike međunarodne konferencije na kojoj će svojim državičkim umećem vratiti Kosmet pod okrilje srpske države, Koštunica Vojislav je iskoristio 15 dugih minuta na otvaranju Evropskog prvenstva u košarci da svima u svetu ka-

že kako je Srbija jedna topla, mila i gostoljubiva zemlja. Na Kosovo je onda poslao golubicu mira Sandu Rašković-Ivić, koja je kosovskim Srbima rekla da će sve biti u redu, da će na granici biti naši vojnici, naši policajci, pa i naši carinici. U misiji smišljene sumanute samoodbrane, na Kosovu je juče boravio i ministar vera, izvesni Radulović, koji je na nekom opaskurnom skupu rekao da država Srbija vraća samopouzdanje i svest o svojim državotvornim pravima na Kosovu i Metohiji.

Dakle, dobili smo teške batine na Kosovu 1999. godine, a kako ovi naši nameravaju da vode pregovore o konačnom statusu, opet ćemo, samo će batine biti malo drugačije. To vam je kao ona srednjovekovna priča o nekom budalastom čoveku koji je glumio moćnog viteza. Stavio bi na glavu šlem i izazivao na dvoboj koga stigne, a onda je jednom naleteo na pravog viteza i dobio je tako teške batine da nije mogao ni ulubljeni šlem sa glave da skine. Morao je, nesrećnik, da ode kod prvog kovača, da stavi glavu na nakovanj i izdrži isti broj udaraca, ovaj put čekićem, ne bi li se nekako oslobodio svog ratničkog šlema.

I predsednik Tadić svojim izjavama o Kosovu nudi glavu na nakovanj. Kakvog savetnika za Kosovo ima, dobro je da ga nisu nagovorili i na nešto gore. Tadić je kao što znate na turneji po Americi, tamo je zastao načas da na Harvardu održi jedno malo predavanje o demokratiji i ostalim stvarčicama. Ne znam da li ste uočili novi modni detalj na ovoj našoj aproksimaciji šefa države - na tom kao predavanju nosio je fensi naočare, koje po proceni njegovog marketinškog tima idu uz Harvard. Predsednik kao da ima spisak želja gde bi sve voleo da se slika, pa onda ide po redu, malo Harvard, malo Vatikan. Ostaje još Bulevar slavnih u Holivudu gde će u betonu ovekovečiti svoje lepe predsedničke šake.

Normalno, vlada nastavlja svoju borbu protiv svekolikog zla u Srbiji. Najnoviji Koštuničini saveznici u toj borbi su Sulejman Ugljanin i, ako bog da sreće, Zoran Stanković, koga predsednik vlade moli da se prihvati posla ministra odbrane. Stanković bi trebalo da nastavi borbu protiv korupcije, uspešno okonča saradnju sa Haškim sudom i omogućiti odlazak Ratka Mladića u Hag. A ko će bolje to da obavi nego Mladićev prijatelj Zoran Stanković, koji nam je nekoliko puta, a posebno vojničkim ponosom, rekao da se Mladić neće živ predati.

Nema ničeg novog, osim što Legija završava svoju novu knjigu. Pomahnitali voz u obličju ministra finansija juri lopove svih boja, mini-

Star Stojković nastavlja svoj lov na veštice, trenutno je na meti Nataša Mičić, a neka se spremi, neka se spremi - Vesna Pešić.

VESNA PEŠIĆ:

Kad sam se vratila iz Meksika, bila sam iritirana zato što nisam očekivala od ove vlade da će se toliko fiksirati na bivšu vladu. Tada se govorilo o ukidanju Specijalnog suda, pa da se otpušta specijalni tužilac, napadnuta je sestra Zorana Đinđića, JSO je demonstrirala u sudnici sa ružama, a odgovor je bio da su to slobodni građani koji imaju prava da sede u sudu za ružom na reveru. Onda je bila vrlo simptomatična predaja Legije, primio ga je je ministar policije Jočić, Rade Bulatović, možda još poneko i sa njim se nasamo i tajno razgovaralo. Ti događaji su me jako iznervirali. Nisam očekivala toliku fiksaciju, pa i zavirljivost prema prvoj demokratskoj vladi, ali i nečistu savest zbog ubistva premijera. Svako ko dođe na vlast ima neku šemu kako će nešto da radi, i zato bi trebalo da razgovaramo o tome šta sadašnja, Koštuničina vlast radi, a manje da pričamo šta je radila prethodna vlast.

VESNA
PEŠIĆ

Ta fiksiranost na Đinđićevu vladu je sada malo popustila, više im dođe onako usput, ali su personalna rešenja u vlasti takva da je možda prerano da kažemo da je zaista došlo do promene u tom pogledu. Neke stvari su se i pogoršale. Zaista nije lako shvatljivo do koje meru su neke ličnosti izložene napadima. Mislím sada na Sonju Biserko, koja je izložena opasnom maltretiranju. Napad na pojedinačnu ličnost je uvek napad na sve nas. I u doba ratova sam govorila da ako možeš nekažnjeno da ubiješ muslimana, sutra ćeš ubijati i nas, ovde po Beogradu, kao što se zaista i dogodilo. Novo je to da nam taj međunarodni faktor više ne pruža zaštitu koju smo mi onda izgleda uživali, a da to nismo ni znali. To da se objavljuje adresa stana Sonje Biserko ili da neće da prodaju cigarete Nataši Kandić, takva atmosfera dolazi sa tv ekrana i onda razni ljudi sebi puštaju na volju da iskale svoj bes uz blagoslov vlasti. Milošević se veoma surovo obračunavao sa svojim političkim neprijateljima, ali ovu vrstu građanske alternative on nije smatrao opasnom. Sada je baš ona pod udarom.

SVETLANA LUKIĆ:

Zašto mislite da je ova vlada toliko tolerantna prema nasilju? Da li je deo te frustracije to što moraju da sarađuju sa međunarodnom zajed-

nicom, da isporučuju ljude u Hag i tako dalje, a onda iznutra puste sebi na volju?

VESNA PEŠIĆ:

Da, ova vlast sluša šta joj se kaže spolja, ona je začuđujuće poslušna u nekim stvarima. Mislim, Milošević zaista nije slušao šta mu se govori i uvodio nas je u veoma teške situacije, u šta ubrajam na prvom mestu bombardovanje. On nije hteo da sluša, a ova vlada uglavnom sluša sve što joj se kaže spolja, pa onda to kompenzira iznutra tako što svoju retrogradnu ideologiju jača i suprotstavlja građanskim i proevropskim snagama. Čini mi se da smo i mi izgubili taj građanski zamah, da nemamo dovoljno energije da se malo više borimo za neki svoj prostor, nekako smo u defanzivi. A kada ste u defanzivi, onda taj neko dođe, pa vas lakše mlatne po glavi zato što ste slabiji i manje zaštićeni, i to je psihološki sasvim objašnjivo. Kad oslabiš, oni pomisle – hajde da ih dotučemo.

Po mojoj proceni postoji šansa da se otvori neko novo vreme za nas onda kada se Srbija konstituiše kao država. Mi još uvek živimo u naciji, a ne u državi, što se suštinski reflektuje na poštovanje prava, i uspostavljanje bitno novog koordinatnog sistema u kome smo živeli i još uvek živimo. Skrivanjem iza Crne Gore, velike Jugoslavije, male Jugoslavije, pa onda Srbije i Crne Gore, Srbija ne može da se stabilizuje, oceni prošlost i napravi projekat budućnosti. Ako je Slovenija država i Hrvatska država, ako je i i Bosna priznata kao država, i Makedonija, zašto nema Srbije? To je država koja je priznata Berlinskim kongresom 1878, a još od početka XIX veka, od I srpskog ustanka, počela je da gradi svoju državu, pa jeste malo čudno da baš od svih tih država nema samo Srbije. Onda ta Ustavna povelja, a pre toga Beogradski sporazum, sve je to bilo tako traljavo, iz čega nikakva normalna država nije mogla da se stvori, pa se vidi da se tu nešto na silu radi kako bi se očuvala nekakva nerealna, zamišljena teritorija. SCG nije postala funkcionalna država, a kada se malo bolje razmisli, ona to i ne može da bude, jer nije u stanju da politički integriše građane te države, a to znači da ne može da napravi političku zajednicu. Ona je kao neki šantavi sto, koji stoji na jednoj velikoj i jednoj maloj nozi, koji se klima i nema majstora koji bi ga popravio u učvrstio.

Kada je Crna Gora pokrenula pitanje svoje samostalnosti, odavde se stalno išlo u defanzivu kako bi se državna zajednica pošto-po-

to sačuvala. I pre odlaska u Meksiko, rekla sam na Studiju B da pitanje samostalnosti Crne Gore za Srbiju više ne treba da predstavlja problem. Ukoliko Crna Gora hoće da bude samostalna država, treba da organizuje demokratski referendum, a Srbija se u taj proces ne sme mešati. Mi imamo zaista ogromne probleme, koje smo nasledili posle 5. oktobra i treba da se koncentrišemo na Srbiju i da od nje napravimo normalnu, ustavnu državu koja ima odgovore na izazove svoje evropske budućnosti. Nadam se brzom raspletu ovog problema, to bi za nas bilo poželjno.

VESNA
PEŠIĆ

Poželjno je i zato što te kvazidržavne tvorevine *a la* SCG prikrivaju stare čvorove autoritarne vlasti. I ova vojna afera pokazuje da postoji vojna vlast, koja je za nas potpuno netransparentna, s kojom se svađamo kao da smo na tuđem zemljištu i kao da je ta državna zajednica strano telo. I ministar i drugi ljudi iz vojske, koji su potpisali te ugovore o kupovini vojne opreme... vi vidite da tu nešto nije normalno, da nema kontrole i da radi ko šta hoće. Mi kao građani ne razumemo te odnose između naše republike i tih viših organa u vojsci i zato moramo tražiti da se konačno konstituiše poredak u kome ćemo živeti.

Na početku ovih ratova, u Srbiji se govorilo da su svi ostali narodi koji su činili nekadašnju Jugoslaviju formirali svoje države, pa eto, samo Srbi nemaju to pravo, pa se kretalo u ratove da bi se stvorila srpska država. Ja sam se već i onda pitala - kako to Srbi nemaju državu, šta je Srbija? Srbija, znači, nije naša država, onu Jugoslaviju smo pljuvali jer je navodno bila naš grobar - pa gde je ta naša država? To je trebalo da bude odlučeno ratom. Sećam se jednog sastanka u našem Institutu za filozofiju - tamo smo svi radili u to vreme, i Đinđić, i Koštunica, i Mićunović i ja, skoro cela opozicija - kada je moj kolega Nebojša Popov postavio pitanje Koštunici - pa dobro, Vojo, sada imamo pet srpskih država: Srbiju, Republiku Srpsku, Republiku Srpsku Krajinu, SRJ i Crnu Goru, ali da li smo u stanju da napravimo jednu solidnu srpsku državu. I mi do dan-danas nismo uspeli da napravimo tu jednu normalnu državu, u kojoj mi znamo gde smo, koja predstavlja naš identitet. Treba da prestanemo da tražimo krivca u nekom drugom zato što mi u njoj tako živimo.

Sve u svemu, hoću da kažem da moramo da se manemo svih tih fantomskih grobara, u koje sada spada i savet ministara državne zajednice, i da svesno i hrabro ostanemo sami sa sobom, konstituišemo svoju državu i integrišemo u nju onoliko prostora koliko se

politički, odnosno demokratski može integrisati. A to je Srbija koju su Milošević i njegovi savetnici tako zdušno prezirali i devastirali tokom ratova devedesetih godina. I onda da vidimo da li smo mi, baš kao Srbi, sposobni da napravimo jednu modernu, ustavno-pravnu državu, koja će se sama postaviti na evropski put, da je ne vuku konopcima da uđe u regionalne i evropske integracije. Ili ćemo ostati ovako haotični i u stalnom sukobu sa drugima, bez ikakvog koordinatnog sistema koji omogućava normalan život, poredak i vladavinu zakona. Mislim da je trenutak te odluke veoma blizu, pri tom, ključnim smatram i rešavanje statusa Kosova. U radu ka tom cilju bih se rado angažovala. Ali to se ovde još uvek smatra nekakvim izdajništvom, zato što postoji ta suluda priča o Srbiji, koja uvek treba da bude u sastavu nečeg većeg nego što Srbija jeste.

Setite se i zapleta od letos, sa onom gvozdenom crkvom koju Vojska spušta na vrh planine Rumije po naređenju Amfilohija, s ciljem da se obeleži srpska teritorija. Kakva je to srpska teritorija s koje se čuju očajnički glasovi protesta zbog tog nasilnog čina i koja se priprema za referendum na proleće. Umesto da mi kao građani kažemo - ne, mi hoćemo našu državu koja je tolika koliko može da integriše po principu jedan čovek jedan glas, dakle do onde dokle se može stvoriti politička zajednica.

Ideja Velike Srbije, da je Srbija nekako veća od ove male u kojoj stvarno živimo je fantazam koji nije od juče. Još od Dušanovog carstva postoji nekakva vizija da smo mi teritorijalno mnogo veći nego što jesmo, a zatim je tu viziju podsticalo i srpsko rasejanje. Danas je pozitivno to što je sazrela situacija da se reši teritorijalno pitanje Srbije, kako bi se ona mogla koncentrisati na razvoj, izgradnju demokratskih institucija i uspostavljanje normalnog života. Ja osećam zavist kada pogledam kakve su puteve napravili u Hrvatskoj, a kada idem odavde prema Užicu i dole do Prijepolja - pa to je strašno, ne samo da je putovanje sporo, nego vam je i glava u torbi. Srbija je ostala zaostala zemlja, njene energije za razvoj se razbijaju o teritorijalne fantazme, bezdržavlje i nacionalno-plemenski okvir kome razvoj nije potreban. Umesto da se kaže - tu sam, tu ću sada da počnem da gradim puteve, da se ulepšavam i stvaram neku bolju budućnost za taj narod.

Koštunica kao političar, i ranije kao teoretičar, spada u ljude koji su zaraženi tim mitom da postoji nekakva autentično srpska, esencijalistička politika, koja očigledno brine samo o tome da

skupi sve svoje saplemenike pod jednu državnu kapu. Pitanje Crne Gore za takve ljude postalo je poslednje uporište života ili smrti te ideje – ako ode i Crna Gora, pa onda smo mi to što jesmo, nema više opsesivnih priča. Nasuprot mnogima, mislim da to sa Crnom Gorom neće ići lako kako sada izgleda. Bojim se da će vlast i njihove pozadinske snage probati da spreče taj referendum. U Crnoj Gori će biti pokušaja izazivanja unutrašnjih sukoba, kao nekada u Hrvatskoj i Bosni, što se posle preobražavalo i zvalo građanskim ratovima. U Crnoj Gori postoji vrlo velika opasnost da do toga dođe, zato što Crna Gora zaista jeste podeljena i u njoj je moguće izazvati unutrašnji sukob. Ako međunarodna zajednica na vreme registruje problem, poučena dosadašnjim iskustvom, onda ima šanse da izbegnemo ovaj negativni scenario.

VESNA
PEŠIĆ

Možda malo preterujem, jer se sećam kako su počinjali ratovi 90-ih. Napravi se nekakav incident, ti ga registruješ kao nekakav izazov, a onda se svi povuku i tebi se čini kao da si sanjao, da ti se to možda samo učinilo. Onda nastupi još veća eskalacija, ti opet kažeš – evo ga, to je to, krenuli su, a oni se opet povuku. Možda sam zbog tih iskustava malo opreznija, možda će sve da prođe potpuno ok: biće referendum, ruka ruci, pozdravimo se lepo, pa, kao što ja želim, za Srbiju nastupi novi početak, pa se mi radujemo što konačno imamo svoju državu koju možemo da volimo, makar nas i drugi na to naterali. Danas sam videla jedan auto ispred sebe sa nalepnicom na kojoj piše baš tako – Srbija je moja država. Da li će sve da ispadne tako lako s Crnom Gorom i s Kosovom, kako mi se u ovom momentu čini da može biti, ili će doći do unutrašnjih lomova i novih sukoba, ne znam, nisam sigurna. Da li će doći do nove eskalacije nacionalizma i atnievropskih političkih snaga, ili ćemo konačno dočekati taj balkanski rasplet i krenuti nekim svojim putem, videćemo. To tek treba da preguramo.

Mislim da Demokratska stranka nema dovoljno sposobnosti i kapaciteta da vodi jednu jasniju i živahniju politiku koja se od nje očekuje, da bude lider progresa, konstituisanja naše države i odmicanja od tih fantazama o kojima sam govorila. Tu bih volela da razjasnim jednu stvar. Greše Čeda Jovanović i njegovi sledbenici kada politiku DS-a kritikuju zato što nije u većoj meri nalik politici Građanskog saveza Srbije. Đinđić nije bio Građanski savez, on je tek kada je došao na vlast u velikoj meri očistio svoju politiku od raznih laviranja i postavio jasnu viziju Srbije kao moderne i evropske države, čemu su težili GSS i druge snage, na prvom me-

stu neke nevladine organizacije. No, činjenica da ni on nije iskoristio priliku, ili nije mogao, ne znam, da nakon 5. oktobra kaže šta se dešavalo za vreme starog režima, u čemu je bila greška, zašto su se vodili ratovi, šta je Srbija radila u njima, i kakav je to vrednosno-normativni sistem bio i kakav je taj drugi, novi, u čije ime je srušen Milošević. Nedostajala je ta jasnoća, ne u glavi našeg premijera, nego u javnosti, nisu se stvari raščišćavale, pre svega na normativnom planu, zatim u funkcionalnom smislu, u čišćenju kriminalizovane države.

DS bi sada trebalo da pronađe formulu, koja nastavlja ideju Đinđića o DS-u kao velikoj stranci koja vuče napred, ali i da to zaista čini, sa mnogo više preciznosti i iskustvom koje je stekla u proteklih pet godina. Ja razumem da će DS ostati pomalo neprincipijelan, ali zato je tu ulogu trebalo da prepusti GSS-u i da na toj relaciji ne dođe do raskida i marginalizacije, kako je to sada. Jer DS ne može da radi baš sve ono što može GSS - mi smo tu bili u pravom smislu reči mašina za pranje prljavog veša - ali on takođe ne sme ni toliko da lavira u odnosu na sivu zonu srpske politike, kako to čini sada. Naročito to ne bi smeo da sebi dopusti nakon Đinđićeve smrti.

Znači, meni ne smeta to što DS nije GSS, što nije tako jasan i precizan, mada je GSS to sada sve manje, jer DS hoće da sačuva svoju masu i političku kompetitivnost. DS sada greši zato što nema svoju politiku, ne postoji tamo nekakav tim koji se sastaje i razmišlja šta bi sad trebalo uraditi. Kao da su i unutrašnje strukture u DS-u raspodeljene na nekakve feude. Eto, Neša Bogdanović vodi Beograd i ja ne znam da li se on i viđa sa Borisom Tadićem i da li se dogavara s njim. Ili, ima li koordinacije sa Pajtićem u Vojvodini i oko tamošnjih problema, koji su specifični. Nema se utisak da je to jedan tim koji zna šta radi, i to je glavni problem. Ako treba da postoji neka veza između promena koje su se dogodile 5. oktobra, između te revolucije, tih šetača, te pobede građana i današnjeg vremena - ta veza bi trebalo da bude Demokratska stranka, a ona je na naše razočaranje raskinula tu vezu i užlebila se u glavni tok, koji stvara jednu političku klasu. I zato mi sad ne znamo gde ćemo, oni nekako ćute, i njima je nekako dobro, imaju Beograd, imaju predsednika i sigurno misle - šta sad tu više da tumačimo. Nema ambicije i vođstva. Čini mi se da tu treba tražiti razloge za naše osećanje prikraćenosti kad je reč o Demokratskoj

stranci, jer ova druga strana, Čedina, da se ne lažemo, nema dovoljno snage da vodi ozbiljnu politiku. DS ima snage, ali tu snagu arči u maglama u koje je zapala.

U stvari, imate jednu devijantnu pojavu - višepartijski sistem koji funkcioniše kao partijska država. To je potpuno neverovatno. Imali smo jednu partiju koja je imala monopol nad državom, znači jednopartijski sistem. Sad imamo istu tu partijsku državu, ali u višepartijskom sistemu. Vidite da su oni odmah podelili ministarstva partijama, tako da se niko nikome ne meša u posao. Mi smo to prvo vrlo neozbiljno počeli da ismevamo kao neki feudalizam vlasti, ali pogledajte šta se sad dogodilo. Imate koncentrisanu ekonomsku moć u rukama Dinkića i Labusa. Prošle nedelje je prodana Nacionalna štedionica i celokupni finansijski i ekonomski tokovi bez ikakve kontrole stavljaju se u ruke jednog čoveka. DSS, opet, drži BIA, policiju i ministarstvo pravde i zajedno sa predsednikom vlade oni su takođe van ikakve kontrole. Ne sme da se pišne ni na javnoj funkciji ni u stranci.

VESNA
PEŠIĆ

Dinkić neke stvari mora da uradi, kao što je ovo sa penzijama i to će jako mnogo da ga košta. Ali on je veoma opasan političar. On sad hoće da poveća svoju popularnost, pa je krenuo na korupciju da bi sopstvenu prikrrio. Molim vas, gde ste to videli, gde sme ministar u vladi da proziva predsednika države i da pravi ovakve skandale i prethapšenjima. E sad, Koštunica ćuti, valjda zbog većine u parlamentu, jer Dinkić to nije radio sa dozvolom Koštunice, apsolutno nije, on je to radio sam. I sad mu svi tapšu - bravo, on juri korupciju! Pazite, u Srbiji postoje samo dve dogme na koje se ljudi pale. Ili ideš klasnim, socijalnim populizmom - drž'te lopova ili ćeš da vičeš - Srbija: Karlovac, Karlobag, Virovitica. Mi nismo smislili nešto treće, nema treće formule. Očigledno je da ovaj čovek nastavlja da nas pegla na način na koji je i došao na vlast, srušivši onu bivšu vladu, kada je izvukao papire o korupciji Kolesara i Janjuševića. A ta afera je šala prema sadašnjim aferama Koštuničine vlade.

Uzrok našeg očajanja nije i ne treba da bude iznevereni 5. oktobar, naš problem je kako ćemo da napravimo nove iskorake i demokratizujemo našu zemlju. Ona je krenula ka demokratiji, ali smo zastali, stvarni pluralizam ne postoji, jer su se sve veće stranke negde udenule i našle neki zajednički interes, koji nema veze sa javnim interesima građana, ili ima, ali marginalno. Pa i radikali su

se udenuli, dobili su tamo Novi Sad, uzeli su Zemun, poslanici im donose velike pare iz budžeta, svi su negde nešto dobili. Mi više nemamo višepartijski sistem, mi više nemamo partije koje projektuju budućnost, jer su se one iznutra raspale, ili su se pretvorile u agencije za prodaju državne imovine na unapred dogovorenim tenderima ili za zapošljavanje svojih partijskih drugova, familije i prijatelja u javnim preduzećima. Oni sede na dve stolice, na državnoj i na privatnoj, i zato su centri moći postali netransparentni. Slepili su se sa biznisom, kojemu omogućavaju razne pogodnosti, pa dobijamo informacije da zemljom vladaju nekih troje ljudi, mahom tajkuna, na jednoj strani, a na drugoj je aktivno nacionalističko podzemlje kojim vladaju likovi kojih smo se nagledali na TV-u, u doba kada su počinjali ratovi.

Pogledajte kako se ovde dešavaju ti preokreti. Kako vidim situaciju sa uhapšenim sudijom Vrhovnog suda i sa tom korupcijom u sudstvu? Prvo, svi znamo da u tom Vrhovnom sudu sedi nekih 75 Miloševićevih sudija. Ja mislim da je to hapšenje sredio jedan, kako da kažem, ispravni deo policije i da je taj ispravni deo policije smešten negde u tom UBPOK-u i da su oni to organizovali iz nekih svojih razloga, a onda se Stojković pojavio na čelu kolone. Pa čekaj, ti si ministar, ti treba da daš ostavku kad se pokazala korupcija u sudu. On sada ispade kao da je neki slavljenik u celoj toj priči, to je potpuno neverovatno, kao da je on to otkrio, kao da je on zaslužan. Do juče nas je uveravao kako Jočić ima pravo da sedi i priča sa Legijom, ako treba i pet dana. Znači, to sudstvo je bilo prosto savršeno, on nije imao nijednu primedbu. Otkrila se ova velika korupcija, tek on - evo kako mi to dobro vodimo, a o tom sudstvu ni reči. Vratila nam se i TV Bastilja koju ćemo plaćati preko računa za struju i sve te sličnosti sa bivšim režimom, do istih likova koji promiču ekranima, nisu slučajnost. Legalistički kontinuitet je jednostavno uspeo, a nas stavlja pred pitanje gde da se nađu nove snage, koje bi morale da krenu ako ne u istu, a ono u veoma sličnu bitku, koju smo vodili pre 5. oktobra.

SVETLANA LUKIĆ:

Na početku emisije sam kao neku znamenitost istakla da na današnji dan počinje jesen, međutim na današnji dan se desilo nešto mnogo važnije. U Beogradu je 1987. održana VIII sednica Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije: u sukobu dve frakcije pobedila je struja Slobodana Miloševića nad strujom Ivana Stambolića. Onda znamo šta

se dalje dešavalo, a samo 11 godina potom, opet na današnji dan 1998. Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija doneo je Rezoluciju 1199, kojom se zahteva prekid vatre između srpskih snaga bezbednosti i kosovskih Albanaca. I najavljene su akcije i mere, ako Rezolucija ne bude poštovana.

I mere i akcije smo preživeli, ali teško da ćemo preživeti ovog Stojkovića ako još i malo potraje, a izgleda da hoće. Pokrenuo je optužnicu protiv Čedomira Jovanovića i najavio istragu protiv Nataše Mičić zbog njene uloge u akciji Sablja. O tome smo na početku intervjua razgovarali sa Nikolom Samardžićem, istoričarom i članom Liberalno-demokratske frakcije.

NIKOLA
SAMARDŽIĆ

NIKOLA SAMARDŽIĆ:

Nataša i Čedomir su simboli toga vremena protiv kojeg se i Koštunica i Stojković i njihovi politički istomišljenici bore. Ovima politički protivnici nisu Boris Tadić i Tomislav Nikolić, koji su u suštini njihovi istomišljenici. I već se pojavio taj institucionalni, politički i ideološki okvir u kojem će se svi oni zajedno snaći i veoma lako sporazumevati. To su pokazali i izbori i formiranje vlade i ustanovljenje lokalnih organa samouprave. Tu se ne pojavljuju nikakvi politički problemi, nikakvi dubinski nesporazumi. I u spoljnoj politici, Boris Tadić ide po mišljenje kod Tomislava Nikolića i onda ga zastupa. Tako je pre nekoliko dana u Njujorku Tadić implicitno poručio da je Srbija spremna da ratom vrati Kosovo, i to se ispostavlja kao jedini logičan ishod stavova koje on i Koštunica zastupaju pred UN. Kao da druga rešenja ne dolaze u obzir. Za Kosovo će ginuti, ponovo, neko drugi. Kao da Tadić i njegovi savetnici nikad nisu služili vojsku. Možda i nisu, ako je to važno.

Ta agresija, koja izbija iz svih njih zajedno, pokazuje da su oni spremni da žrtvuju sve snage Srbije zarad opstanka na vlasti i nastavka pljačke. Gde je to Nataša Mičić prekršila Ustav, koji se nije poštovao od 5. oktobra nadalje, koji sam Milošević nije poštovao. Da li će sad Stojković da optuži sve one koji su izašli 5. oktobra na ulicu? Evo, ja nisam izašao na ulicu 5. oktobra, mene ne mora da ganja. Za mene je 5. oktobar došao suviše kasno, mene taj događaj nije interesovao, ali je interesovao neke druge ljude, bilo ih je pola miliona. Pa i to je bila neka kriminalna situacija – masa koja se ponaša izvan zakona, prelazi ulicu na crveno, zapalili su skupštinu... Gde su te optužnice? A najveći apsurd jeste to

da je upravo zahvaljujući tom 5. oktobru Koštunica došao na vlast, mada pretpostavljam da većina onih koji su izašli tog datuma na ulicu nisu ni pretpostavljali da je on trojanski konj Miloševićevog režima.

Pre neki dan je Koštunica mahao knjigom, koja je kao hronika valjda 163 vlade u 200 godina srpske organizovane državne istorije i hvalio se time. Naravno, ne samo da je besmislica da smo imali 163 vlade u svega 200 godina, nego je besmislica činjenica da je on insistirao na tom dokumentu kao svedočanstvu o demokratskoj srpskoj državi. Pa je u demokratiju uvrstio i vlade Rambovana Božovića ili Mirka Marjanovića. Ljudi bi danas trebalo da se upitaju gde su optužnice protiv Božovića, Šainovića i Marjanovića, dakle, u kojoj su one fioci, ukoliko nisu u mentalnoj fioci ministra pravde kao njihovog advokata.

Vi imate nekoliko generacija naših javno angažovanih intelektualaca koji su nestali u opštoj korupciji, zajedno sa političkim strankama i političkim liderima. Što će reći da ih je promena režima 2000. uvukla u sistem iz kojeg oni ne uspevaju da se oslobode. Zato više nema onih pametnih ljudi koji su bili tako odvažni u 90-im, koji danas sležu ramenima i ukazuju na krivicu upravo onih koji su im omogućili da posle 2000. uđu u institucije.

Prošetajte se Beogradom, pogledajte te javne radove koji se izvođe parama Beograđana. Kolike su cene preuređenja parkova, uporedite ih sa nekom zamišljenom stvarnom cenom i videćete da su danas svi u korupciji uključujući i demokratskog kandidata, današnjeg gradonačelnika Beograda, koji bi svakodnevno trebalo da odgovara na pitanje - zar uređenje jednog parka zaista toliko košta? Gde su pare koje je obećao za Tašmajdan? Hajde da spustimo naš razgovor na teme koje su sasvim banalne. Zašto su parkovi uništeni, zašto se njima šetaju ludaci koji su opasni ne samo za decu, nego i za odrasle, verovatno i za pse.

Čitavo društvo je neuređeno zato što postoji interes da bude tako. Kao da postoji i strani interes da to ostane tako, dakle, velikim korporacijama, evropskim vladama, američkoj vladi odgovara nered kojim će i oni manipulirati. Zato Koštunica lepo klekne kad god mu oni naredi i brz je u ispunjenju svih svojih obaveza. Naravno, on ih ispunjava u sistemu vrednosti koji je njemu blizak - on šalje optuženike u Hag, kao što ih je Milošević nekad slao u Srebrenicu, da se bore u jednoj bici koja ne samo da je unapred

osuđena na propast, nego nema nikakvo humano i racionalno utemeljenje. S druge strane, on drži tog kerbera, ministra pravde, koji stalno preti ljudima, izvlači te svoje odvratne fioke, maše nekim papirima. Kad je društvo u tako beznadežnoj situaciji, pa koga je onda briga za nekog tamo Rambomana Božovića, koji je danas bogat čovek.

Ovde nedostaje opšta poruka ovom društvu o tome šta je osnovni sistem vrednosti koji bi trebalo da počiva na većinskom opredeljenju toga društva. A većinu ovde ipak čine gubitnici, u čije ime se sprovodi tranzicija, koji su žrtve te tranzicije i koji nisu u stanju da tu tranziciju dovoljno razumeju. Oni koji danas vladaju Srbijom zapravo su njihovi dželat. Tu imamo jedan arhetipski odnos dželata i žrtve, koji je veća inspiracija za literaturu nego za politiku, ali danas u Srbiji to jeste problem s kojim se treba jasno i otvoreno suočiti, jer već 20 godina društvene elite manipulišu najsiromašnijima čineći ih još siromašnijima i terajući ih u smrt.

NIKOLA
SAMARDŽIĆ

Ta crno-bela slika prevladava u Srbiji ovih dana. Imate ratobornu, pljačkašku, krvožednu elitu, u kojoj su političari, tajkuni, akademici i vladike predsednikovi i premijerovi savetnici, a s druge strane stoje njihovi politički i ideološki sledbenici, koji su istovremeno njihove najveće žrtve. Srednji sloj će se ovde provući, to je njegova istorijska perspektiva, jer je to u skladu sa trendovima evropske i svetske istorije, a šta će se dešavati sa ovima dole i ovima gore, predstoji da vidimo.

Mislim da je Dinkić očajan gitarista. To je neverovatno, ali taj čovek pokazuje u javnosti svoje najgore osobine, a možda ima i dobrih. Slika o njemu je utoliko gora što se on upušta u stvari koje možda ne odgovaraju ni njegovim ličnim interesima, osim finansijskim. A ti interesi bi bili: da nauči bolje da svira i da se osvrne na prošlost, da vidi gde mu je mesto u ovom društvu. On je tu malo zalutao i onda vrti repom, pa učini nešto korisno, mnogo šta upropasti i tako slika o njemu postaje šizoidna. Nikad ne znate kako da tumačite njegove postupke. Njegova stranka je pokazala da nema nikakvu političku odgovornost. Nije imala odgovornost prema Đinđićevoj, potom ni Živkovićevoj vladi. Postojao je i aranžman sa američkom administracijom da umesto Demokratske stranke, koja je bila obezglavljena Đinđićevim ubistvom, G17 plus postane nosilac demokratske i privredne tranzicije u Srbiji. Oni još uvek nisu podneli konsekvence za političku neodgovornost

kojom su proizvodili afere u Đinđićevoj i Živkovićevoj vladi. Pri tom, te afere su zaista bile mizerne u odnosu na one koje su vezane pre svega za ministarstva za koja su oni odgovorni.

G17 plus snosi veliku političku odgovornost i zato što je on doveo za ministra vojnog ideološkog blizanca Leonida Brežnjeva. On ga je izvukao iz sastava jedne neobične organizacije, koja se zove Atlantski savet. To je nevladina organizacija koja se zalaže za priključenje Srbije NATO-u. Oni to zaista i rade, ali to čine sa pozicija koje su sasvim neobične. Većina onih koji u tome vode glavnu reč zapravo nastoje da uvodeći je u Atlantski pakt, Srbiju i dalje drže sa istočne strane gvozdene zavese. To je još jedan od paradoksa naše novije istorije. Mi smo jedina zemlja koja je mentalno u Varšavskom paktu, čiji član nikada nije bila, a zalaže se za ulazak u Partnerstvo za mir i za priključenje NATO-u.

Drugi cilj Atlantskog saveta je, naravno, pljačka vojne imovine. Jedna od uloga ministra Davinića verovatno je bila da koordinira takve aktivnosti. Veoma me zanima šta će biti sa istragom. Mislim da će se on izvući, očigledno je da se ponovo hvataju male ribe, dok se sa onim velikima prave dilovi, tj. od njihovih procenata se sad verovatno traže novi procenti. I tako se nastavlja taj šizoidni proces uključivanja Srbije u evro-atlantske integracije, iako je cela ta družina oko Atlantskog saveta zapravo učestvovala u skrivanju ratnih zločinaca i u relativizovanju njihovih zločina u javnosti. Ako ništa drugo, lako ih je povezati sa ubistvom u Topčideru. U zataškavanju te afere veoma očigledno učestvovao je ministar vojni. Mislim da će se potvrditi opravdanost pretpostavke da su dvojica vojnika ubijeni zato što su videli nekog od haških begunaca.

Sve to je deo jednog seljačkog ili palanačkog, balkanskog dila sa Evropskom unijom, koja opet kaže - hajde da mi ove divljake uvučemo unutra, pa ćemo posle lako sa njima. Ceo zapadni Balkan valjda nema stanovnika koliko ima Poljska, a Poljska zajedno sa deset novopriključenih članica Evropske unije nema stanovnika koliko ih ima cela Nemačka. Pa zamislite koliko smo mi za njih beznačajni. Kad vide onog Davinića u onom odvratnom sivom odeću, kao Andropova, bez ikakvog šarma, bez ikakve harizme... onda kažu - progutaćemo i to, šta smo sve progutali, progutali smo Kipar. Zamislite kakav je to bio otrovan zalogaj za Evropsku uniju, kakve su se tamo pare sklanjale i valjale, pa i naše pare, zamislite

odvratan karakter te državice koja pljačka. Imate i Švajcarsku, koja je ista takva, koja nije članica Evropske unije, ali koju niko ne dovodi u pitanje. *Njujork tajms* je 1997. objavio spisak tajnih nacističkih računa u Švajcarskoj, i nikom ništa. Pa šta sad, hajde progutaćemo i tog Davinića, nema veze.

Sposobnost naših političara da pljačkaju, da se bogate, da lažu, krađu i ubijaju sasvim je nesporna, ali ta nemogućnost komunikacije sa ostatkom sveta, ma kakav taj svet bio, ukazuje na ograničenje njihovih sposobnosti zbog kog mi ne postojimo kao država i uređeno društvo. I ne možemo to da postanemo ukoliko nemamo političke lidere i intelektualnu elitu koja je sposobna da zastupa interese tog društva. Posledica je, naravno, svakodnevnica ljudi koji su u totalnom beznađu i koji se udaljavaju od politike smatrajući da ona ugrožava njihove vitalne interese, što je tačno. A opet i nije tačno, jer bi ta politika bila drugačija ako bi se svi oni politički angažovali.

NIKOLA
SAMARDŽIĆ

Nepostojanje politike i cinizam prema politici postao je očigledan i u razvijenim društvima. U Nemačkoj je na poslednjim izborima postalo očigledno da u tom društvu više nema ideologije, nema čvrstih stavova, nema jasnih opredeljenja. Svi su zabrinuti oko poreza i zaštite nezaposlenih. Kao da, naizgled, ne postoji jasna briga o perspektivi tog društva, nego se sve svodi na raspodelu procenata. Ali to se Nemačkoj može, ona ima toliko univerziteta, instituta, pametnih ljudi, autoputeva, pa i političara, čega god hoćete. To je jedna trenutna kriza, ali odavde izgleda kao da se to društvo pretvara u ideološko-političku močvaru.

Liberalizam je ideologija koja mi je lično najbliža, ali ona se ponegde utopila u političke koncepte iza kojih vi ne možete stati kao normalan čovek. Liberalizam je, recimo, u Americi došao do svog apsurd, jer su državne kase u Americi prazne i tu ne postoji namenski novac za pomoć ljudima na opustošenom američkom jugu. To je kraj čitave jedne istorije, koja je počela pojavom Francuza i jezuita u drugoj polovini XVII veka, a završila se pojavom džezza i romanima Džona Grišama. Sve to više ne postoji. Pa i naši ljudi, kojima je Amerika daleko, i oni su nešto od toga čuli i videli. New Orleans, taj beat Bourbon Streeta, to je beat savremene civilizacije. Ali ta ulica je poplavljena, ona više ne postoji.

Liberalno-demokratska frakcija priprema proglas koji se završava rečima: Zar nije bilo bolje onda kad je bilo gore. To je smislio

Nenad Prokić, ali mogu da protumačim šta je hteo da kaže. To je uverenje većinskog društva u Srbiji da je u godinama najveće bede i očajanja ipak uspevalo da prehrani porodicu i nađe svoju ulogu u društvu. To je bio šverc, sitan kriminal, preprodaja deviza, a to danas nije moguće. I zato Dinkić ima taj negativni imidž, jer ljudi misle da im je on uništio egzistenciju time što ih tera da plaćaju porez. S druge strane, kad treba da se leče, kad treba deca da im idu u inostranstvo, onda stanu na ulicu i prose, ne razmišljaju o tome da su te zemlje u koje njihova deca moraju hitno da odu zemlje protiv kojih se oni jasno izjašnjavaju na izborima, da je to civilizacija čiji su oni ljuti protivnici. Kad se razbolite, kad ovi na VMA treba da vam seku nogu, kad pomislite, pa možda na Floridi, u Arizoni ili u Parizu postoji neka bolja klinika, onda vam Amerikanci i Francuzi više nisu neprijatelji, nego kuku, pomagaj.

Ali potpuno je neprihvatljivo da vi krivite obične, siromašne ljude za tu vrstu hipokrizije. Potrebno je da neko svakodnevno objašnjava da je Srbiji mesto tamo gde su najcivilizovanija društva, ako ni zbog čega drugog ono zato što će onda naša deca dobijati najbolje lečenje, neće nam više ispadati zubi i nećemo imati idio-te za ministre prosvete nego će to biti ljudi koji će proći i test inteligencije i psihotest, da vidimo da li im je mesto u Aziji ili u Lazi Lazareviću, gde pale arhivu da bi zameli trag za sobom - ili im je mesto među decom. Ja ovog i prethodnog ministra prosvete ne bih pustio da priđu mom detetu bliže od 500 metara, zadavio bih oboje, stvarno.

To je strašno, juče sam video, bila je Mala Gospojina i nosili su Bogorodičinu ikonu i ljudi su klečali pred njom i onim zadriglim popovima. Umesto da im kažu - ljudi, nemojte da klečite, daj ustani-te. Pa nije to valjda suština religioznosti da vi kleknete, da morate da se ponizite. Valjda postoje i neka pozitivna osećanja. Ta osećanja mi danas delimo sa 5 odsto ljudi, s kojima mi direktno komuniciramo kao politička partija, ali ja verujem da ih ima 95 odsto - samo im treba objasniti da je kad je bilo gore bilo zaista gore i da će biti bolje, ali ne kao kad je bilo gore, nego onako kako mi danas ne možemo da zamislamo, ali imamo viziju o tome. Možda trenutno pipamo u mraku, ali neki izlaz mora da postoji, jer ne smemo ostati sami i nećemo ostati sami.

Ova buduća partija izgleda kao skupina ludaka, nikome nije jasno zašto to radimo 15 godina posle osnivanja prvih političkih partija

u Srbiji. Krenuli smo od pretpostavke da postoji najmanje 5 odsto naših građana, koji će podržati jednu novu politiku. Neka je to samo kulturna politika, pa je možda dovoljno. Ona će biti nova i kao odraz jedne političke normalnosti, kontinuiteta koji postoji sa svih strana, van granica Srbije, ali ne postoji jedino u Srbiji. I valjda ovo ipak nije pusto ostrvo, ovde prolaze putevi, optički kablovi, dolaze neke diplomatske misije, ovo je, izgleda, i neki privlačan turistički centar, mada, šta će ovde svi ovi stranci, nemam pojma šta im se ovde sviđa.

NIKOLA
SAMARDŽIĆ

Objašnjenja ni u politici ne moraju da budu samo racionalna. Možda sam ja ovde samo zato da bih se jednog dana vratio u godine u kojima sam bio srećan, recimo 75-76. ili 86-87. Ako zbog toga treba da se ponovo uhapsi 10.000 ljudi u Sablji II, pa neka se plati i ta cena. Neka moja porodica i ja budemo srećni, a 10.000 ljudi neka se nađe sa one strane rešetaka. Ali ja mislim da će to biti dobro ne samo za moju porodicu ili 5 odsto građana, nego za 95 odsto ljudi u Srbiji, da se ovi ponovo nađu iza brave, da nastupi jedna nova politika, neka to bude 6. oktobar. Pitam se šta 95 odsto ljudi kod nas očekuje od svoje budućnosti i od svoje sudbine, ako nastave da pristaju na ovu tekuću bednu političku ponudu.

Naša politika danas je kao vojnička kantina: imate kuvani kupus, to je Koštunica; imate pasulj, to je Tadić; i imate onaj suvi mesni narezak, to je Toma Nikolić. I od jednog i od drugog i od trećeg jela će vas boleti stomak. I ko je onda tu lud? Zašto pristajati na to? Dokle ćemo da se rukovodimo izborom manjeg zla? To je krenulo od izbora 1990, kad je bilo glupo glasati za Ivana Đurića. Mi smo bili prijatelji i morao sam da mu kažem - slušaj, ne mogu da glasam za tebe. I sad smo imali istu situaciju sa Tadićem i Nikolićem, pa kao hajde da vidimo od kojeg će me jela manje boleti stomak i šta je manje pogubno za našu političku ekologiju, gde će biti manje zapaljivih gasova. Ali to nije budućnost koju smo zaslužili, iako smo zaradili jedno opšte pokajanje, suočavanje sa zločinima koji su vršeni u naše ime, s političkom odgovornošću koju imamo kao društvo koje je biralo Miloševića i ostale zlikovce dovodeći ih na vlast da bi oni išli okolo i pljačkali i ubijali druge, i pljačkali i ubijali nas same.

Ovde mora nešto da se dogodi. Srbija jeste bedna, uveče padne onaj mrak na blato, pa ti naši nekrofilni, fekalni rituali, ta siva svakodnevnica, ljudi koji su musavi, očajni. I oni koji su najlepše

odeveni i utegnuti, ni od njih se niko ne smeje. Sve je to jedna gomila apsurdna, ali ja ne želim da budućnost ove zemlje bude predmet opšte sprdnje, da ovo bude onaj autobus u kojem se lože drva kao iz one drame Duška Kovačevića. Ja želim Srbiju bez drama Duška Kovačevića. I bez Duška Kovačevića.

SVETLANA LUKIĆ:

U Beogradu nije u toku samo Evropsko prvenstvo u košarci, nego i BITEF, a BITEF se isplati i samo zato što onda Biljana Srbljanović dođe u grad. Ove godine ona je i otvorila BITEF, a pre toga je obavila jednu još korisniju stvar. Povodom pokušaja smene direktorke i selektora Sterijinog pozorja, Biljana je zajedno sa Mikijem Manojlovićem i Dejanom Mijačem otišla na sastanak sa ministrom kulture Kojadinovićem. Tom prilikom mu je objasnila da je Sterija prvo bio osoba koja je pisala dramske tekstove, pa tek onda ime festivala. A kako je ministar ubeđivao Miki Manojlović, čućete od Biljane Srbljanović.

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Primetila sam da postoje neuralgične tačke ovog režima, koje ipak možeš da pritisneš i udariš. Đinđićevu vladu, bez obzira na sve, smatrala sam svojim političkim izborom i nisam to htela da radim. Ovo nije vlada mog izbora, a i na raznim stranama su vrlo slabi, posebno kada su u pitanju kultura i mediji i ja sam shvatila da tu može dosta da se uradi, jer tu sede ljudi koji nemaju nikakav kredibilitet, boje se. Srećom, moj posao nije vezan za policiju i pravosuđe, jer to je očigledno jako udruženje i tu nikakav pritisak ne dolazi u obzir. Ali ovde pritisneš ministra, zamašeš mu autoritetom i on kaže - pa dobro. Tako se odvijala priča o Sterijinom pozorju i u tom smislu je saradnja sa ministarstvom kulture bila odlična, mi smo vrlo zadovoljni ministrom. Znaš, kad ti dođe Miki Manojlović i kaže - nemoj da se šališ, ovaj shvata da je Miki bog, a da je on nula, i neće da se šali čovek i to se onda tako reši. U stvari bi bilo dovoljno i da se pojavio samo Miki.

Imali smo dogovor i da se ja ne svađam i stvarno se nisam svađala. Jedino sam rekla ministru Kojadinoviću da je za mene potpuno isto da li razgovaram sa njim ili sa radikalima. Pre sastanka smo imali raspravu da li da se uopšte pregovara sa radikalima ili da ih bojkotujemo. Ja sam rekla da ako već pristaješ da ti ta vlada bude vlada, ne vidim nikakvu razliku između vlade Maje Gojković i njihove vlade - ni u učincima, ni u ideologiji, nažalost. To nije dobro,

ali oni sada vladaju zajedno. I ako ti to nije dovoljno gadno, ako si pristao da u tome živiš, onda se bar malo potrudi da im ne daš baš sve. I oni to, kako vidim, poštuju. Nema on pojma šta je Sterijino pozorje, uopšte ga ne zanima, u stvari. A i ovim radikalima, kojima neko uporno radi dobar marketing, odgovara da se malo distanciraju od Šešelja. On postaje tamo neki ludak zatvoren u nekom cirkusu, a mi ovde hoćemo da dovedemo Dandy Warhols i da pravimo Exit.

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

Neće oni dugo, nema šanse, to se drži na po jednom glasu, na tome ko će kome da tutne sto evra - to će da pukne. Ti ljudi su toliko otvoreno korumpirani. Ovde se uporno govori o finansijskoj korupciji. Postoji i druga ozbiljna korupcija, a to je moć, vlast i položaj. Imaš ljude koje ne zanima lova, koji su ono, askete i monasi i vole da imaju vikendicu u Belanovici. Baš ga briga da ima jachtu ili da ide u Dubai, ali ga zanima nešto drugo. I ako ti možeš nešto drugo da mu ponudiš, to je isto korupcija. Oni se drže na jednoj ideji koju sprovode, koja je ideološko-politička, lična i patološka i nekrofijska i oni udruženo rade samo na toj jednoj ideji, a ta ideja će da ih uruši iznutra, jer više ne mogu da je isteraju. Kako da kažem, ta konspiracija počinje da se odvija otvoreno pred našim očima. Oni moraju da raspišu izbore.

Sad sebi zvučim kao 1994. Nisam bila mesec dana u zemlji i vraćam se, ono sankcije najgore, u samoposluzi prodaju jednu metlu i teglu. Odem kod mame jednog mog prijatelja i ona kaže - sad će da ukinu ove sankcije. Ja pitam - stvarno, jesu li negde nešto javili. Ne, kaže ona, ali ovo više ne može da se izdrži. Ona je apsolutno bila odlučila da će sada da nam ukinu sankcije. Isto tako sam ja odlučila da će ovaj Stojković da se samoukine, pošto to više ne može da se izdrži. Tu s jedne strane imaš grupaciju oko policije i pravosuđa, koja se bavi zatiranjem semena Đinđićevog, iz opsesije urušavanja svega što je uradila i Đinđićeva čistačica. Drugi deo njih se koncentriše oko centara finansijske moći. Da li ih zanima lična korist ili ne, nemam pojma, ali vrlo bi me iznenadilo da nekog ko se bavi lovom ne zanima lična korist.

Onda imaš ove ljude koji su potpuno nekompetentni, samo čute po ceo dan u kancelarijama, da ih neko ne ukeba da su tu. Zaključaš se, ženi kažeš da si kod ljubavnice, ljubavnici kažeš da si kod žene, a ti samo sediš i čutiš da te niko ne uhvati. Znaš, taj Milošević zločinački um, ipak je tu, bre, bilo neke širine, razumeš, a

ovo su neki prcoljci koji su se ostrvili. Ako tebe dve godine vodi ideja da se svetiš učesnicima ove akcije Sablja, odnosno da se svetiš prijateljima i poštovaocima lika i dela Zorana Đinđića, ne možeš daleko da doguraš. Na kraju to moraš da radiš pomoću mita.

Imam utisak da, koliko god da su se ta udruženja, sekcije, radne grupe, te njihove trojke četničke razvile i trudile da to unište - da to jednostavno neće baš moći. Kad-tad će doći do revizije svega toga. Pa i nad sudom ima sud, šta god da oni sad urade sa našim pravosuđem, doći će trenutak revizije toga, pa nisu oni sad to zakucali za istoriju, to su flagrantne stvari. Mislim, od te Makine grupe, ako ništa drugo, to je toliko flagrantno da će prosto morati da dođe do revizije, to jednostavno ne može da prođe. Sad je pitanje kada će to biti, koliko ljudi imaju živaca i zašto nam uopšte to rade. Zar smo mi zaista zaslužili da se u ideološkom obračunu glorifikuju zločinci i ubice? Da li smo mi zaista zaslužili da na B92 slušamo da su Ćuruvija i Stambolić ubijeni zbog novca?

Jednom će to doći na svoje mesto, ali to se neće desiti za nas, mi smo bespovratno izgubljeni. Mislim na nekakvu kosmičku pravdu. Jednostavno neće biti, neće moći - kao što je Milošević ipak u Hagu i završiće svoj život mizerno u mišjoj rupi. Vi sad možete nama svima da upropastite život do kraja, e, ali svejedno, nikad nećete pobediti, nikad nećete okrenuti stvar na to da je Đinđić u stvari čovek koji je ubio samog sebe. To se nikad neće dogoditi, ne znam šta da nam urade.

Situacija je mnogo gora nego ranije. Bolja je u smislu da nemaš kao rat nad glavom i nemaš to da ti ide neka tvoja vojska da ti ubija neke druge ljude u tvoje ime, ali s druge strane, po tebe samog unutra je gore. E pa znaš šta, mnogo smo se mi provlačili, mislim, mora to da se naplati. To zlo, sa kojim smo mi živeli i nikad se sa njim nismo obračunali, naravno da se ono u jednom trenutku okrene protiv tebe. Pa ne možeš ti sejati toliko zla političkim, intelektualnim, čak i opozicionim angažmanom, čitavu deceniju sejati toliko zla za toliko miliona ljudi, a da se to nikad ne okrene protiv tebe. To društvo u jednom trenutku mora da prođe kroz neku mnogo tešku fazu i svi su mislili da je naša teška faza bombardovanje, ali nije. Naša teška faza je ovo. Ovo je naša opsada Sarajeva i treba da budemo zadovoljni što te bar niko ne nišani sa neke čuke snajperom dok ideš ono, na dženzazu, razumeš, kao što je njima bilo. Prema tome, mi sad živimo sa svojim đubretom dok se

ovaj svet ne presabere i ne odluči – prvo da napravi nekog za koga će moći da se glasa. Mi moramo da ga napravimo, što bi ti se neko pojavio, možeš da ga napraviš. Potrebe društva diktiraju pojavu političara, pa ako je potreba društva da imaš nekoga ko slavi Legiju i izjednačava ubistvo Arkana sa ubistvom Stambolića i ako je to u redu čak i za urednike B92, onda, što bi se ovde pojavio neki drugi političar? To nije potreba društva, očigledno je da društvo šalje ovakve signale.

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

Mi sad moramo da se izbatrgamo sa tim, sad je to borba na život i smrt, ovo sad je prava borba, a ne ono – mi smo svoje odradili bombardovanjem – ma nemoj. Pričala sam neki dan sa prijateljima o bombardovanju, pa jedna kaže – koliko sam se knjiga načitala za vreme bombardovanja... to su te priče. Mi smo kao bili jadni, koji jadni, šta jadni i zašto jadni, jadnih tih hiljadu ljudi što je poginulo. Mi stvarno kad bismo prošli nekažnjeno, to bi bila kosmička nepravda, mislim nije u redu, za nas nije dobro, moramo i mi nešto da naučimo. Prema tome, ja mislim da je naša kazna sa neba ovo što nam je sad.

Tadić je išao na Harvard zato što su ga napušili ovi sa Kolumbije, jeste to videli? Pa kako, vi ne čitate *NIN*? Moram uvek ja da dođem da vam kažem šta neprijatelj misli. Znači, na dve ili tri strane u *NIN-u* je izašlo neko ogromno pismo nekog tipa, na primer poddirektora sa univerziteta njujorškog Kolumbija, gde je trebalo Tadić da dođe da govori, pa je otkazao nešto u zadnjem trenutku oko ove zavrzlake da li će da ide Marović, ko je pozvan na žurku, ko nije pozvan, razumeš, ko je predsednik razredne zajednice. I u toj nekoj zavrzlami on je to otkazao i onda ga je ovaj razaslao po internetu. Šta znači razaslati po internetu? To znači poslati na adresu *NIN-a*, jer nije internet agencija, pa da javlja novinama, znači na nečiju konkretnu adresu si to poslao. U svakom slučaju, našli su nekog poddirektorčića jednog od instituta tog univerziteta da nagrdi Borisa Tadića kako je on tek sad, dragi prijatelji, shvatio da Kosovo mora da bude nezavisno, jer Boris Tadić se nije pojavio na svečanoj večeri. E, tri dana kasnije, nakon te bruke u *NIN-u*, koja će verovatno sad da se nasledi u *Politici*, ninizacijom *Politike* – hop, odoh ja na Harvard, jer se Harvard kotira bolje od Kolumbije.

Sad, šta taj Tadić radi, nisam mnogo pratila, ali ne mogu da kažem da je to baš samo moja greška. Možda nisam imala šta da otpratim. Razmišljala sam o tome kad su napali Rundeka i kad je

Tadić popio kafu tamo sa njim i meni je nekako to bilo ok, mislim, da on sa njim popije kafu. Međutim, problem je što je to samo to. Ništa se u ovom društvu ne čini da nema ovih što lemaju Rundeka, u tome je stvar. I on svojim nečinjenjem doprinosi da je Rundek prebijen, a posle što dođem da ti vidam rane, to je isto kao kad Koštunica dođe kod onih ljudi što su ranjeni na Kosovu, pa se obuču u ono zeleno i uđu u Urgentni centar. Mislim, došao đavo po svoje. Ti nisi ništa na svom radnom zadatku učinio da ovaj Albanc ne puca na njega. Hoću da kažem, oni nisu ispunili normu zbog toga što ni jedan ni drugi ne doprinose tome da na Kosovu ne pucaju na tog srpskog ili bilo kog dečka, odnosno da huligani ne šibaju ostarelog ropera hrvatskog porjekla u Knez Mihailovoj. Znači, ni jedan ni drugi ništa ne rade. Pri čemu Boris Tadić, svi ga grde zbog toga, bar pozira, a onaj čak ni ne pozira. On je ljut čak i kad pozira, on neće da se slika ni za pasoš. Neće ni na koji način da se obraća nikome, on nema šta da razgovara bilo s kim.

Kad je bilo ono oko Velje Ilića, Petar Luković je na internetu, jeste videli to, napisao neki stenogram, ne smem sad da psujem, majka će me ubiti. I sad je on kao napisao stenogram razgovora u vladi Srbije u vezi sa napadom Velje Ilića na B92. I sad, to je Pera Luković u svom najtipičnijem izdanju, kako da kažem, ali ljudi su mislili da je to stvarno. Da vidiš komentare, kao - znao sam da je nepristojan ovaj Velja Ilić, ali ovo je preterano, pa - kako mu, bre, ovaj Koštunica ništa ne kaže. I ti u stvari vidiš vrhunsku lažljivost Pere Lukovića, koja apsolutno izgleda kao realnost. Štaviše, ja sam, kad sam počela da čitam rekla - odakle mu ovo, razumeš, ko mu je javio ovo, pa sam onda po nekim komentarima tipa - legalistički diže obrve Voja Koštunica - ukapirala da se čovek zeza. Ali to je stvarno strašno, kad tebi sastanak vlade zamišljen u glavi Petra Lukovića izgleda realno. To znači da smo mi u velikoj drami.

Sve mi nedostaje, užasno mi nedostaje, uopšte, ja sam emigrantkinja najgore vrste. Kad sam u Parizu, onda mi fali Beograd, kad sam u Beogradu ne bih da slomim nogu u rupi na ulici. Gledaš zgužvanu facu nekog ministra, čoveče, koji je apsolutni imbecil, gledaš neke kreature, ljudski otpad. Ja ne znam šta su ti ljudi radili, gde su oni bili, bre, do 5. oktobra, nikad nisi čuo za te ljude, od kolumniste do ministra, čoveče, nikad nisi znao šta su oni radili,

gde su se oni muvali, u kojim rupama. I sad odjednom ti oni nešto tu sole.

Ovde nemam prvi, drugi, treći program, imam Pink i B92, tako da sam dosta tu zaštićena, pa mi izgleda Srbija simpatična. Izgleda mi kao da se u Srbiji priča španski i da ima dobre vesti. Ja živim u stvari potpuno između dva dolaska ovde. Sve čekam kako će moj život da se okrene da ja opet budem tu. Tamo čitam knjige, učim jezik, lakiram nokte, pišem i čekam kad će da mi prođe vojni rok, kad ću da se vratim. U tom smislu mi je dobro pošto imam utisak da onda imam barem neku energiju kad dođem, pa sad, kao udri, piši peticije i ne znam šta. Ljudi ovde su u fazonu da, kad im ka-žeš - radikali hoće da ukinu međunarodni karakter Sterijinog po-zorja, oni te pitaju - pa gde ti živiš. U Francuskoj, zato sam i došla da potpišemo peticiju, razumeš.

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

Dosta je tužno ovde, a onda me još dodatno grize savest, moram da kažem. Teško ti je da živiš bolje od svojih ljudi, a nisi zaslužio, a bolje živiš u smislu da nema baš nekog apsolutnog skota, krimi-nalca, idiota koji ti se sa televizije smeje u lice i još ga zovu sluša-oci da mu kažu bravo. E, onda meni bude malo teško zbog svega što neki tvoji ljudi ovde moraju da preživljavaju. To je kao kad je bilo bombardovanje, pa da li da odeš ili ne odeš, pa ne odeš, tu si sa svojimima. Tako mi je sad teško što ovo bombardovanje ne preži-vljam sa svojimima. Mislim da je ovo bombardovanje mnogo teže za našu psihi, dušu, da će ostaviti mnogo veće posledice ta vrsta nepravde. Ti ovde živiš u crtanom filmu *Kalimero*. To je nepravda, jednostavno je nepravda da se potegne krivična prijava protiv Na-taše Mičić, to je nepravda na svaki način, to je glupo i pokvareno i oni se rukovode glupim i pokvarenim principom. Miloševiću ni-kad nije palo na pamet da potegne krivičnu prijavu te vrste, on uzme metak pa ga rokne, mislim, te retke koje ubije. Ali ovi su kao kad dobiješ buve, pa se češeš ovde, a tamo te druga ujede. Stvarno neka stravična buva, ne možeš da je istrebiš. I ti vičeš na buvu, a ona ti se smeje.

PEŠČANIK^{FM}, 30. 09. 2005.

LUCKY CASH

Dragi prijatelji, moram da vam kažem da u ovom trenutku od demokratije u Srbiji nije ostalo mnogo...

Stvoreno je stanje tužnog haosa, karikature staljinizma, gde svi oni imaju zle namere, ali nemaju snage ni pameti da ih sprovedu...

Prave patriote u srpskom društvu su ljudi koji se ponašaju kao nemačke okupacione vlasti - došli smo da uvedemo red i tačka.

MILAN ST. PROTIĆ *iz Demohrišćanske stranke Srbije*

VLADIMIR POPOVIĆ, *šef Biroa za komunikacije u vladi Zorana Đinđića*

NENAD ČANAK *iz Lige socijaldemokrata Vojvodine*

ŽARKO KORAĆ *iz Socijaldemokratske unije*

ČEDOMIR JOVANOVIĆ *iz Liberalno-demokratske frakcije*

VESNA PEŠIĆ *iz Građanskog saveza Srbije*

MILOŠ VASIĆ, *novinar*

IVAN MEDENICA, *selektor Sterijinog pozorja*

PETAR LUKOVIĆ, *novinar*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan želim vama, budućim pritvoreniciima neke od srpskih ustanova zatvorenog tipa. Posle hapšenja Batića, malo sam se predomisli-la i sad mislim da ne treba sarađivati sa Hagom, a posebno ni po koju cenu ne treba dati Ratka Mladića. Evo, pokušaću da objasnim. Kad god Koštunica mora da se ponizi i bude malo ljubazan sa nekim od eksponenata Novog svetskog poretka, kao što je njegova nova druga-rica Karla del Ponte, on udari po nama. Predsednik naše vlade liči na one muševke koji se na poslu kao crvi uvijaju pred šefom, a onda dođu kući i izigravaju despota pred ženom i decom, ne bi li sačuvali nešto od svog muškog ega.

Kako je šef vlade počeo da udara, svi ćemo doći na red. Možda je ovo čas da se podsetimo na ono što su još Grci znali, da demokratija ne znači vladavinu naroda, već izbegavanje opasnosti od tiranije. Možda je, dakle, vreme da ovog sitnog, podlog demijurga srpske političke scene počnemo da shvatamo ozbiljnije nego do sada.

Koštunica ima u rukama čekić, tačnije macolu, i to u vidu ministra pravde i zato nije ni čudo što mu svi politički oponenti liče na ekser koji treba jednom za svagda zakucati. Ovih dana je došao na red bivši ministar pravde Vladan Batić, a sutra to može biti bilo ko. Predsednik vlade svoj osvetnički gnev prema svakome ko nije vojnik njegove partije zove, citiram: neumitnim uspostavljanjem pravne države.

Pravna država je ovih dana, kao što znate, ostala bez dvojice zamenika specijalnog tužioca u procesu za ubistvo Zorana Đinđića. Jedan je osumnjičen za odavanje službene tajne, a drugi je odlučio, i to pred kraj istorijskog suđenja za ubistvo premijera, da bi mu bilo lepše da pređe u advokate. Ne, njemu nije bilo prečeno, ali je ipak obećao, i to javno, da se više nikad, majkemi, neće baviti krivičnim pravom. I sad, tu kao nema ničeg sumnjivog, suđenje ubicama premijera će kao teći normalno, a mi smo paranoični i zlonamerni što u to sumnjamo. Najgore je što se niko ne trudi da nas uveri da je sve u redu, što nikoga osim manjeg broja građana ove zemlje nije briga da li će ubice biti kažnjene i da li je moguće da će onih nekoliko virtuelnih stolica, na kojima bi morali da sede pravi zaverenici, ostati zauvek prazne.

Predsednik je opet, naravno, van zemlje, on ovde svrati samo da bi malo predahnuo, da bi se malo relaksirao i promenio predsedničko odelo. Boris Tadić se u stvari samoproglasio ministrom spoljnih poslova samo da ne bi morao da se suoči sa očajnim stanjem u zemlji. On tim povodom nema ništa da nam kaže, ni on ni njegova partija.

Pre nego što je otišao da papi prenese bratske i hrišćanske pozdrave patrijarha Pavla, Tadić je rekao da Srbija ide ka dvopartijskom sistemu i da će te dve partije biti Demokratska stranka i Srpska radikalna stranka. Ja Srpsku radikalnu stranku, kaže Tadić, ne opažam kao neprijateljsku stranku; mi sa tom strankom imamo samo politički spor.

Godine 1936. francuski premijer Blum rekao je svom gostu, nemačkom ministru spoljnih poslova – ja sam marksista i Jevrejin, ali ništa nećemo postići ukoliko ideološke barijere budemo smatrali nepremostivim. Tri godine posle toga, Gebels se s čuđenjem osvrnuo na tu vrstu diplomatije. Rekao je da je po njegovom, Gebelsovom mišljenju, premijer Francuske tom prilikom morao da kaže – kancelar Rajha je čovek koji je napisao Main Kampf i mi Francuzi odbijamo bilo kakvu saradnju sa njim. Ali Francuzi, kaže Gebels, nisu to rekli, nego su nas pustili da se na miru naoružavamo. I sad, ko im je kriv.

Juče je povodom hapšenja Vladana Batića u Medija centru održana uzbudljiva konferencija za novinare na kojoj je prvo govorio Milan St. Protić iz Demohrišćanske stranke Srbije.

MILAN ST. PROTIĆ:

Jasno je da se iza ovoga krije divljački, diktatorski napad vlade Vojislava Koštunice i njega samoga na Vladana Batića, samo zbog toga što je za ovih poslednjih nekoliko godina, a pogotovo u poslednjih nekoliko meseci Vladan Batić bio najstrožiji, najglasniji i najhrabriji kritičar vlade Vojislava Koštunice. A ta vlada ne samo što je ogrezla u zločin, ne samo što je ogrezla u kriminal, nego je sad posegla i za policijom, po starom komunističko-staljinističkom receptu, da goni, proganja, optužuje, blati i kleveta svoje političke protivnike. I šta smo doživeli danas, pet godina posle 5. oktobra? Da ruku podruku sa strankom Slobodana Miloševića, ruku podrugu sa njegovim najprljavijim izvršiteljima u pravosuđu i policiji, Vojislav Koštunica goni čoveka s kojim se nekoliko godina lažno predstavljao kao protivnik Slobodana Miloševića, da goni čoveka koji predstavlja simbol borbe protiv represije, neslobode i diktature u Srbiji.

Mi smo se ovde skupili da dignemo svoj glas, ali i više od toga, da dignemo svoju ruku protiv nasilja koje čini vlada Vojislava Koštunice, jer ovo nije radio, i teško mi je da to kažem, čak ni režim Slobodana Miloševića. I on je prezao i oklevao da hapsi svoje političke protivnike, a pogotovo ne na ovakav bezočan način. Prema to-

me, Koštunica i njegovi doglavnici, na čelu sa ovim bednim ministrom pravde Stojkovićem, čiju biografiju svi znamo, oni proganjaju čoveka kao što je Vladan Batić. I upravo zbog toga je ovo poslednja linija naše odbrane, poslednja linija odbrane Srbije protiv zloupotreba, kriminala, nasilja koje čini Vojislav Koštunica i njegova vlast. Odbraniće se Vladan Batić, izaći će on iz tog pritvora, ali onda neka se paze ti koji ovakve stvari rade šta će s njima biti. Ako treba, neka nas sve pohapse, neka uguše svaku slobodnu reč u Srbiji, pa će opet ona proklijati, a za ona nedela koja su činili oni će odgovarati. Ako smo uspeli da oborimo Slobodana Miloševića i njegov režim, ovi njegovi pacovi od naslednika su mačiji kašalj.

VLADIMIR
POPOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Vladimir Popović, šef Biroa za komunikacije u vladi Zorana Đinđića.

VLADIMIR POPOVIĆ:

Na današnji dan pre pet godina, režim Slobodana Miloševića pripremao je krvavi obračun sa opozicijom u Beogradu. Nisu uspeli tog 5. oktobra i izgubili su, ali će zato za nekoliko dana u ovoj istoj zgradi Koštuničina nevladina organizacija da organizuje proslavu tog 5. oktobra da bi na njoj glavni gosti bili Koštunica, Tadić, Baki, Dačić, Nikolić; neophodno je da oni koji su taj 5. oktobar izneli budu uhapšeni. Glavni motor tog 5. oktobra je pod zemljom, to su završili, potrebno je da i one druge sklone sa javne scene i da bude opravdanog razloga zbog čega ti ljudi nisu pozvani. Istraga koja se vodi protiv Vladana Batića je privatna hajka ministra Stojkovića sa njegovim privatnim tužiocem Vladimirom Manojlovićem, prvim zamenikom republičkog tužioca. On je tužilac koji je pustio krvoloka Milana Lukića iz zatvora, onoga što je sad uhapšen u Argentini. Još jedan bitan podatak za vas, koji možete proveriti: istragu sprovodi Drugi sud, čiji je predsednik Ivana Lalić, njegova nevenčana supruga. Dovoljno podataka da možete da shvatite da se vodi jedan politički proces, potpuno isfabrikovan, bez ikakvih argumenata.

Zašto se to radi? Pre deset dana spektakularno je najavljeno da će afera korupcije u pravosuđu, čijih posledica nismo ni svesni, potpuno očistiti naše društvo, da osim sudije i tužioca koji su uhapšeni ima još pet sudija koji će biti uhapšeni, da ima korumpiranih advokata i političara, i tako dalje. Svima nama kao građanima sa zdravom logikom je jasno da korupciju nisu mogli da naprave Jot-

ka, sudija Tatalović i tužilac Radovanović. Zašto nema više tih imena, zašto se to odlaže? Zato da se ne bi isprljalo ime i ugled predsednika Tadića i njegovog kabineta, pošto svi znate da postoji osoba u njegovom kabinetu koja je u to uključena. Ali danas je hrabrost u Srbiji kad jedna dnevna novina napiše da postoji građanin X. Vladan Batić nije građanin X, Vladan Batić je imenom i prezimenom i svojom funkcijom dve ili tri godine od istih tih medija bio satanizovan i optuživan za sva krivična dela, za koja se naravno nikad nijedan dokaz nije pojavio.

Vladan Batić je takođe uhapšen da se ne bi saznalo kakve veze ima privatizacija Nacionalne štedionice sa Jotkinom grupom i ko je iz Jotkine grupe suakcionar ili akcionar u Nacionalnoj štedionici. Vladan Batić je uhapšen da se ne bi dalje pričalo o tome da je podneo krivičnu prijavu protiv funkcionera ovdašnje vlasti, protiv članova mafijaške organizacije G17 plus, ministra i potpredsednika vlade, da se ne bi pričalo da je podneo krivičnu prijavu protiv direktora Narodne kancelarije. Vladan Batić je uhapšen da bi se u Srbiji ovo malo očiju i ušiju zatvorilo, da bi oni živeli u svom idealnom carstvu podele vlasti između njih i opozicije koju predstavlja takozvana Demokratska stranka i Srpska radikalna stranka. Oni koji su danas sazvali ovu pres konferenciju, i još dvadesetak drugih ljudi su za njih pesak u cipeli koji treba skloniti da im ne smeta u pobedonosnom pohodu ka nastavljanju diktature.

SVETLANA LUKIĆ:

Nenad Čanak iz Lige socijaldemokrata Vojvodine.

NENAD ČANAK:

Juče, kad su mi javili da je uhapšen Vladan Batić, najzad mi je laknulo zbog toga što se Srbija vratila u normalu. Ceo ovaj bal pod maskama koji smo gledali prošlih godina, na kome je Vojislav Koštunica demokrata, Mlađan Dinkić ekspert, a Toma Nikolić Žena u crnom, najzad je završen. Jučerašnji *Nedeljni telegraf*, u kome isti gorenavedeni Tomislav Nikolić kaže - hapsićemo bez milosti, pokazao nam je i ko je hapsio i ko će nas hapsiti. Neuspeh 5. oktobra, kada nisu preduzete sve mere da se ovakve stvari više ne događaju u budućnosti, nas je koštao toga da je Zoran Đinđić pod zemljom, Vladan Batić pod ključem, a mi ostali na uslovnoj slobodi. Mislim da ćemo se svi mi vratiti u normalu, a to je tamo gde pripa-

damo - na ulice, među narod koji hoće bolje da živi, a ne da trpi teror Vojislava Koštunice, Mladana Dinkića i ostalih ljudi, koje su nesrećne istorijske okolnosti izbacile na površinu. Najveći komadi plutaju po površini, to je poznato svakom ko se bavi komunalnim radom. Hvala lepo.

SVETLANA LUKIĆ:

Žarko Korać iz Socijaldemokratske unije.

ŽARKO
KORAĆ

ŽARKO KORAĆ:

Dan pre nego što je Vladan Batić priveden i pritvoren, on je održao konferenciju za štampu na kojoj je najavio nove krivične prijave zbog korupcije vezane za vrh vlasti. Nisam primetio da je iko priveden zbog onoga o čemu svi mediji govore, zbog prodaje Nacionalne štedionice, gde je grupa ljudi s državnim parama napravila štedionicu koja je trebalo da bude državna, pa je vremenom u tajnim dokapitalizacijama postala privatna, i sad prodana za 90 miliona evra. Dakle, ta priča da je ovo borba protiv korupcije je potpuno besmislena. Ono što ovde imamo je jedan politički obračun. Kod političkih obračuna važi pravilo - najvažniji je prvi, znači ovo je prvi takav stvarni obračun. Neka se ne raduju oni koji nisu prijatelji Vladana Batića i njegove političke pozicije, jedanput kada se upotrebi ovo sredstvo, to je batina koja se više ne ispušta iz ruku i koja će pogoditi mnoge koji možda sada seire, pa i one medije koji se možda potajno raduju što je počeo obračun sa nekim od lidera DOS-a.

Najstrašnije je što je to najavio čovek koji je pisac poslednje stalinističke presude u Evropi, to je sudija, odnosno današnji ministar pravde Zoran Stojković. U ovoj sali sedi čovek kome je ta stalinistička presuda izrečena i čija knjiga je uništena. Dakle, ovde se radi o obračunu sa političkim protivnikom. Tamo gde se politički protivnik na ovakav način trpa u zatvor, gde se pre nego što je on stigao da odgovori o čemu se radi izvesti takozvana nacionalna televizija, koja to objavi - naravno trijumfalno. Ovo je vrlo važan trenutak za Srbiju. Vi ćete reći - samo još jedna afera na uzburkanoj političkoj sceni Srbije. Ne, ovo je, nažalost, prelomna tačka za ovu vladajuću koaliciju, koja je ogrezla u korupciji i finansijskim skandalima. Po svim istraživanjima, nijedna stranka vladajuće koalicije ne može da pređe cenzus, a Koštuničina stranka se upravo svečano spustila ispod 10 odsto, pogledajte Cesidovo

istraživanje iz juna. Znači, klizeći ka cenzusu DSS je rešio da nasiljem i obračunom sa političkim protivnicima pokuša da sačuva svoju vlast.

Naravno da će Vladan Batić izaći iz zatvora, Evropa 2005. godine nije Evropa 1995, ni 1985, ni 1945, ni 1935. Osim toga, za ovim stolom sede ljudi koji će o ovome govoriti. Ali, zastrašujuće je to da na proslavi pet godina od oktobarskih demokratskih promena u Srbiji, koje su toliko nade probudile u ljudima, mi zapravo vidimo jedan stvarno sistematski pokušaj da se sahrane ideje koje su građane izvele na ulicu, njihove želje da žive u normalnom društvu, koje će ličiti na ona društva u kojima uživaju uglavnom svi građani današnje Evrope. Dakle, ovaj režim pokušava da se obračuna sa ono malo svojih političkih protivnika i kritičara. Pet godina posle 5. oktobra zatvorili smo puni krug, ovo sada je zaista zatvaranje punoga kruga. Kao što znate, i Milošević je održavao takozvani višestranački život, i Milošević je dozvoljavao takozvane višestranačke izbore, i Milošević je dozvoljavao izvesne opozicione medije. Dakle, ovo je početak nečega što bi zaslužilo da se nazove mekom diktaturom ili mekim terorom. Svaka vlast koja iole želi da bude demokratska, debelo bi odvagala hapšenje svog glavnog protivnika, bivšeg ministra i predsednika jedne političke stranke, čoveka koji je sve što je činio, moram da naglasim, činio javno. Moram da vam kažem, dragi prijatelji, da od demokratije i pluralizma u Srbiji u ovom trenutku nije ostalo mnogo.

SVETLANA LUKIĆ:

Čedomir Jovanović iz Liberalno-demokratske frakcije.

ČEDOMIR JOVANOVIĆ:

On će izaći iz zatvora, ali on se nalazi u zatvoru kako bi se na početku predizborne kampanje, jer se Koštunica danas ponaša kao i Milošević, poslala poruka našem društvu da će svaka alternativa biti brutalno uništena. Mislim da ljudi koji su doneli odluku o hapšenju Vladana Batića i potom sa njom upoznali javnost, pre nego što su je saopštili samom Vladanu Batiću, treba s pravom da razmišljaju o budućnosti i onim sa čime će se suočiti u toj budućnosti. Sablja je trajala 40 dana, mislim da ne grešim kada kažem da je period koji je potreban da bi se Srbija očistila znatno duži. Naš politički program je Nova sablja i naš politički program će biti ostvaren. U njemu će svakako gospodin Batić igrati značajnu

ulogu, ali u ovom trenutku treba razmišljati o onima koji su kreatori ambijenta u kojem danas živimo. O onima koji politiku ratnog zločina nagrađuju automobilima, titulama, zvonima po crkvama, prijemima u vladi i patrijaršiji, a sa onima koji su najogorčeniji politički protivnici te iste politike ratnih zločina završavaju onako kako je završeno sa Vladanom Batićem – u pola noći, bez prava na odbranu i bez prava na minimalni princip na kojem mora počivati svaki odnos prema građaninu Srbije, a to je princip poštovanja zakona i ravnopravnosti. Potrebno je organizovano odgovoriti na ovako nešto i mislim da smo dužni da to učinimo i zbog Batića, ali i zbog svih onih građana koji danas razmišljaju šta će biti sa njima, ako je moguće da se tako nešto desi njihovim političkim predstavnicima.

VESNA
PEŠIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Vesna Pešić iz Građanskog saveza Srbije.

VESNA PEŠIĆ:

Vladan Batić je sinoć uhapšen, ali da podsetim, krivične prijave se podnose takođe protiv Nataše Mičić, protiv Čedomira Jovanovića. Ako saberemo sve to, očigledno je reč na prvom mestu o osveti. Tu se želi zatrti svaki trag demokratskog oporavka Srbije posle 5. oktobra na čelu sa Zoranom Đinđićem, svega što je bilo vezano za tu vladu, za te ljude, za nas koji smo danas prisutni, koji smo imali nade da ćemo da napravimo demokratsku Srbiju u budućnosti. Hapšenje Vlada Batića i podizanje tih krivičnih prijava jeste obračun sa svima nama. Ni sama ne mogu da razumem zašto i dokle će da ide ova osveta. Ja sam mislila da će to biti samo nekakve pretnje, međutim, sa sinoćnim hapšenjem oni su prešli na delo i zaista zapretili svima nama i svim demokratskim, mislećim ljudima u Srbiji da u ovakvom režimu i oni mogu sutra biti uhapšeni.

Pokušala bih samo da opišem kakva je to vlast. Kad pogledate mapu tih ljudi koji danas vladaju Srbijom, čini mi se da je velika zablude ako govorimo da su to neki sadašnji i neki bivši, pa su se sadašnji povezali sa bivšima. Ne, gospodo, ja vam kažem, sve su to bivši. To je jedan novi talas izlaženja iz podzemlja onih koji su samo retorički kritikovali i bili na demokratskoj strani, koji su deklarativno bili na strani Demokratske opozicije Srbije. Oni nikad nisu bili na toj strani i oni su i onda radili za te službe, to je to isto društvo koje je ponovo došlo na vlast na čelu sa Vojislavom Koštunom.

nicom. Sve je to bivše. Prema tome, od današnjeg dana, sa hapšenjem Vladana Batića, mi nećemo dozvoliti da demokratska alternativa u Srbiji bude uništena; a to je njihov jedini plan sa ovim hapšenjem. Mi ćemo se ujediniti i izboriti da ponovo u Srbiji započne proces demokratizacije. Znači, prekretnica, novi početak i nova zajednička borba za demokratsku Srbiju.

SVETLANA LUKIĆ:

Za Pešćanik govori novinar lista Vreme, Miloš Vasić.

MILOŠ VASIĆ:

Nije me bilo ovde mesec dana, bio sam na odmoru, međutim, moram priznati da sam se naiznenađivao, onako. Pre svega zbog Milana Radovanovića, zamenika specijalnog tužioca. On je po svemu što znam izuzetno korektan čovek, sjajan tužilac, odlično je vodio sve ovo što je vodio do sada. Ali to je kao kad čovek vozi auto, pa trepne u krivom trenutku i zgazi nekog - on je u krivom trenutku nešto rekao, ali to definitivno nema veze sa korupcijom u pravosuđu. A za ovog sudiju Vučkovića stvarno ne znam, ali ceo se slučaj nekako uklapa u taj jedan dosta mutni *background* oko pravosuđa, gde stalno postoje takozvane osnovane sumnje za korupciju, ali se to uporno ne može nikako dokazati.

I nije to bez neke, kad se likovi kao što je Čume, na vrhuncu svoje karijere hvališu okolo, dobro, svi se gangsteri hvališu, ali se čovek hvalisao da su mu 60 odsto sudija i tužilac u džepu. Postoji osnovana sumnja da je pokojni Duća Spasojević plaćao ove i one i tu je IV opštinski sud jako zanimljiv u smislu onog njihovog puštanja na slobodu u predmetu otmice Miškovića 2001. Postepeno su jedan po jedan izlazili, što na bazi pretnje, što na bazi ovoga ili onoga, ali je činjenica da su se takve stvari događale. Nisam verovao da je to stiglo do Vrhovnog suda. S druge strane, poznavao bi da bi Vrhovni sud mogao da radi malo bolje i pažljivije te pretrese, a ne da potpuno birokratsko-rutinerski usvaja ono što kaže sudija izvestilac, i pri tome zevaju, piju kafu, i tako dalje. Možda će ovo biti neka vrsta opomene da se u predmete ulazi malo pažljivije.

Što se Nebojše Maraša tiče, čovek je izgleda došao do procene da mu se više isplati da bude advokat nego zamenik specijalnog tužioca i moram da kažem da je među osobljem Specijalnog suda s kojim ja tu i tamo nešto pričam, to naišlo na razumevanje. Nije nji-

ma lako: kao prvo, jedva su ih skupili, mnogo njih je odbilo ili sudske ili tužilačke položaje u tom sudu, i to uopšte nije lak posao. To su pretnje, pratnje, obezbeđenja, razni telohranitelji okolo, to je jedna atmosfera u kojoj se čak ni u vlastitu sudsku stražu ne može čovek preterano pouzdati. Ispostavilo se da pet-šest bivših pripadnika Škorpiona radi u obezbeđenju Specijalnog suda. Šta da kažem, Maraša razumem, Radovanovića mi je žao, a što se Ljube Vučkovića tiče, to će sud pokazati.

MILOŠ
VASIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Da li će i kako Maraševa ostavka uticati na proces optuženima za ubistvo premijera Đinđića?

MILOŠ VASIĆ:

Ne verujem da može da utiče ovaj odlazak dva zamenika, verujem da će oni to sve izgurati do kraja kao što su krenuli, jer to je suviše veliki i ozbiljan posao. I mislim da su taj specijalni sud i oba specijalna tužilaštva, za ratne zločine i organizovani kriminal, osvetlali obraz srpskog pravosuđa. Osnivanje i rad te tri institucije su neki kamen međaš u istoriji pravosuđa u Srbiji.

SVETLANA LUKIĆ:

Kad je podignuta optužnica protiv sudije Vrhovnog suda za korupciju, izašla je u javnost njegova biografija. Kad čovek čita tu biografiju onda se pita - pa dobro, kako je on uopšte stigao u Vrhovni sud, radio je u policiji na Kosovu, nikad nije ni bio sudija, a za vreme Miloševića postavljen je za sudiju Vrhovnog suda. S druge strane, imamo Maraša koji je tužio NATO u onom fiktivnom procesu, pa je bio tužilac za ubistvo Arkana. Da li misliš da su te biografije relevantne?

MILOŠ VASIĆ:

Kao građanin, intimno, mogu da kažem da neću plakati u jastuk zbog odlaska Maraša i Vučkovića. Javni tužilac koji je uzeo da radi grupu Pauk morao je da ide protiv sopstvene savesti, ako je ima, jer je to bila svinjarija neviđenih razmera. Suđenje čelnicima NATO-a je bio medijski cirkus od koga bi se svako normalan i savestan klonio. Ali s druge strane, da bi se proizveo dobar tužilac, potrebno je pet do deset godina debele prakse. I to nisu kadrovi koji se nalaze na berzi rada. Mi imamo pravosuđe koje je debelo zasićeno desetogodišnjom kadrovskom politikom Miloševićevog

režima, a ne zaboravimo da je taj režim bio režim zasnovan na principu, što kažu Rusi, jedinstva komande i kontrole. Ta je zmi-ja imala samo jednu glavu, bez obzira na svoje razne boje, i sve je bilo samo u jednoj funkciji. I zato je trebalo čistiti malo više nego što se čistilo na svim instancama državne vlasti.

Da je samo Batić priveden, onda bih rekao: sačekajmo da vidimo šta imaju protiv Batića. Da ne ispadne posle kao za Mileta Dragića da se stvar svede na 27.000 dinara i dve puške koje su uredno registrovane. Ali imamo već dve godine eksplicitnog tumačenja ideološke dogme DSS-a preko njegovog tumača i gurua Koste Čavoškog, da je vanredno stanje bilo državni udar. Sve to, naravno, uz terciranje raznih Vučelića, 13, 15, 20.000 uhapšenih, novi Goli otok, katastrofa. Imamo obećanja Koste Čavoškog da će Nataša Mičić da okopava zatvorske njive. Uostalom, to je stranka koja izručenje Slobodana Miloševića Hagu smatra isto tako državnim udarom. Dakle, da nema tog jednog konzistentnog ideološkog stava i nametanja tog stava kroz njihove medije, kroz kompletnu politiku stranke, ja se ne bih zabrinuo, rekao bih – ok, Batić ili, kako ga zove Nenad Čanak, Bin Vladan će se opravdati ili se neće opravdati, kao i svako drugi.

Međutim, učestalost te priče, ta koncentracija mržnje koja se sad širi mene brine. Nekad smo imali Sonju, Natašu i Biljanu, tri veštice i četvrtu vešticu Borku. E, sad se pojavio muški deo te priče. Ženskom delu je priključena Nataša Mičić, a muški deo predstavlja dvoglavo čudovište zvano Čeda-Beba. E, videli su da sa Čedom-Bebom nije baš tako jednostavno, jer kad se Popović razgalamio po “Insajderu” i po novinama, pa objasnio neke stvari i pokazao dokaze, videlo se da to ne može baš tako. Beba im se takav kakav je, svadljiv, učinio kao dobra mušterija za polemiku, ali tokom svog svedočenja u Specijalnom sudu on je obrisao pod sa njima.

Beba Popović se odbranio sopstvenom sistematičnošću, on je čovek koji vodi beleške o svemu. Emocionalno je zreliji, mada je mentalitetski veoma sličan Čedi Jovanoviću. Čeda, koji tek treba emocionalno da se staloži u, iskreno se nadam, vrlo značajnu ličnost u našoj politici, sad se javlja kao najslabija karika. I hajd’mo po Čedi, zašto – ne znam, Čeda ima zebru, Čeda se vozi u džipu, oženio se lepom ženom. Pošto ne možemo da odsečemo obe glave tom čudovištu, seći ćemo onu koju mislimo da možemo, a to je Čedina. Mada se ja na njihovom mestu ne bih mnogo radovao, jer ko-

liko vidim, optužbe protiv Čede i najave optužbi protiv Nataše Mičić su koješta i ideološka magla.

Problem sa ideološkom maglom je u prirodi Demokratske stranke Srbije, jer oni su sekta. Ta sekta ima dogmu i ako Kosta Čavoški kaže da Nataša ima da ide da kopa njivu u Padinskoj Skeli, u Zabeli ili u Sremskoj Mitrovici, onda će Nataša kopati, pa mi crkli-pukli. Bila kriva ili ne, zašto - zato što je tako rekao Kosta Čavoški, a ono što kažu Kosta Čavoški, Nikola Milošević i ta ekipa, to je upisano munjom u kamenu, to je samo po sebi očigledna istina. A Koštunica žmirka odozgo i jedva приметnim pokretima glave blagosilja celu tu priču. E sad, ne bih ja ni Koštunicu potcenjivao mnogo, videli smo mi svašta u međuvremenu. On takav, kao fol tuta-muta, vezana vreća i koješta, ume svašta, ume da slaže, ume da bude besprincipijelan do krajnosti, a i njegova prateća ekipa takođe.

MILOŠ
VASIĆ

Među njima se odigrava jedna skrivena dijalektika koju ja slutim, ne mogu da je dokažem, jer kad Jočić i Bulatović tokom predizborne kampanje, ne znam, ili Mihajlov i Maršićanin pričaju Koštunici, lože ga i, kako se kaže u Zemunu - gasiraju ga pričom - tebe prisluškuju, tebe su hteli da hapse u Sablji, DS ubio Gavrilovića, sve su to narko-dileri, evo, Legija kaže da su narko-dileri - onda on čuti i sluša. E sad, kad su došli na vlast, pa je ovaj zaseo u MUP-u, ovaj u BIA, ovaj u Ministarstvu pravde, ovaj generalni sekretar vlade, sad on njima kaže - evo, sad ste na vlasti, hajde da vidimo te dokaze i to. I onda počinje to čuveno kopanje po arhivama BIA, gde Rade, umesto da radi svoj posao za koji je plaćen, pokušava da nađe dokaze da je Koštunica bio prisluškivan. I tražeći te dokaze on previdi taj kobni razgovor između Bagzija i Kajganičke. Ovaj Jočić, o njegovoj kadrovskoj politici da ne govorimo. Tu je i Stojković, koji je isto tako svađalica i koji izgleda pati od osvetničkog temperamenta. I sad oni ne mogu tom svom Koštuncu da dokažu ono što su mu pričali i počinje vađenje iz peta, počinje drukanje.

Neka se uvrede koliko hoće, ali oni meni liče na nekakav staljin-ski režim u kome Josif Visarionovič sedi i gleda Beriju i ove svoje i kako ko od njih uđe, on kaže - hajde, izvedite nešto. I sad ovi jadnici pokušavaju nešto da proizvedu, naravno u svojoj potpuno uškopljenoj verziji vlastitog stranačkog staljinizma. I tu postoji subordinacija, zna se ko je šef, postoji čvrsta dogma o sopstvenoj nepogrešivosti. Ne znam, imam utisak da kad bi se DSS-u očigled-

no dokazalo da su negde bili u krivu, da bi oni pregoreli u kuršlusu. Problem je u tome što izgleda da su instinkti samoodržanja mnogo jači od logike, istine i zdravog razuma.

SVETLANA LUKIĆ:

Objasnio si nam tu logiku, međutim šta je njena posledica, ne samo za Batića, Natašu Mičić...

MILOŠ VASIĆ:

Nego za sve nas!? I za mene, u krajnjoj liniji, i mene progone. Podignut je nekakav optužni predlog u III opštinskom sudu, jer sam kao biva oklevetao Koštunicu i Jočića, Bulatovića, Stojkovića, generala Miloševića, koji je veliki policijski volumen i jadnog Buru Banjca. Zašto - jer da sam ih optužio da su učinili zloupotrebu službenog položaja time što su bili u posedu dokumenta i informacije koja je službena tajna. Dakle, sve to o čemu govorimo stvara jedno stanje tužnog haosa, jednu karikaturu staljinizma, ali baš karikaturu, gde oni svi imaju zle namere, ali niti imaju snage niti imaju pameti da ih sprovedu. I to će se na kraju krajeva sve završiti tamo gde su se završili Kolesar i Janjušević - na nekim viršlama.

Onda, slučaj Milana Obradovića. Čovek ni kriv ni dužan sedi dva meseca u pritvoru zbog nečeg što nije uradio. Stvar je apsolutno apsurdna, ali njemu ne mogu da oprostite nešto drugo. Jedan grčeviti proces uzaludne konceptualizacije apsolutne istine da je DSS uvek u pravu. Što god lanula ona budala od Mihajlova, mislim, neka me tuži za ovo, magarac jedan, što god on lanuo, to mora biti da je istina. Demokratska stranka je narko-dilerska kaže čovek, vi znate ko je ubio vašeg predsednika kaže čovek, pa posle kaže da je to rekao u žaru političke borbe. Nemojte mi reći - bilo je u žaru političke borbe - pa niste vi Voja Šešelj koji je lepo proglasio princip da je u politici sve dozvoljeno, laž, kleveta, fizički napad, terorizam, teror, sve. Vi ste kao nekakvi fini ljudi legalisti ili kako kaže Koštunica - nacionalno odgovorni intelektualci, što god to značilo, to on zna, ja ne znam; potpuno slaboumna sintagma.

I onda ti takvi kakvi su pokušavaju da uteraju stvarnost u svoju dogmu po svaku cenu, makar to i bolelo nekog Milana Obradovića koji sedi dva meseca u pritvoru, i jednog Vladana Batića, ako se ispostavi da je nevin. Ne znam šta je uradila Nataša, da li je sebe proglasila za doživotnu imperatorku, šta je bilo? Mislim, ne bih

imao ništa protiv da mi Nataša Mičić bude doživotni imperator u ovoj državi, imam slabost prema toj ženi, šta mogu, sviđa mi se, eto. Lafica, sjajna cura i poštena pri tom. E, sad je tu ono veliko pitanje - zašto nema obećanog ustava. Ili makar da se, recimo u mom sektoru, malo više bave time kako je Bagzi otišao u Grčku i gde je sve tamo sedeo i sa kim, da se više bave Legijinim jatačkim kanalima po Hrvatskoj, po Bosni i Hercegovini i po zapadnoj Evropi. Ne, time se niko ne bavi, iako je to prioritetna obaveza ove države po potpisanim protokolima, ugovorima i paktovima, da se bavi sprečavanjem transnacionalnog organizovanog kriminala. Time se ne bave.

MILOŠ
VASIĆ

Legija radi sklekove po Centralnom zatvoru i priča kako je zatvor banja, ne moraš ništa da radiš, država me hrani, a i ovako ću biti pušten, kaže čovek, to je izašlo u nekom tabloidu pre neki dan. Svi srećni, zadovoljni, divota, cirkus zapravo, što bi rekao Embrouz Birs - imamo vladu punjenu strugotinom, ministre punjene strugotinom, zločine punjene strugotinom, jednu državu punjenu strugotinom. Svašta smo preživeli, preživemo i njih.

SVETLANA LUKIĆ:
Jeste, preživemo.

MILOŠ VASIĆ:
Ceco, to je kao virus gripa koji u prvom udaru pobije par stotina pacijenata, a njih 30.000 leži u krevetu. I onda počinje da mutira u kontaktu sa odbrambenim mehanizmima raznih ljudi i sve više gubi na snazi. Kad smo preživeli onaj Miloševićev španski grip, e ovaj Koštuničin belanovački grip ćemo da preživimo puno lakše i sa puno manje žrtava. Ja se iskreno nadam. Ne padam u očajanje, već decenijama ne padam u očajanje. Kontam da dok god smo živi i zdravi, dokle god imamo to malo ostatka pameti u glavi, da ćemo se nekako izvući.

SVETLANA LUKIĆ:
Jednom si nam rekao - verujem u poslednji informativni razgovor.

MILOŠ VASIĆ:
Pa jeste, da, ja sam čovek hrišćanin. Ja verujem u poslednji informativni razgovor sa velikim P i R. A do tada, e sad ću stvarno da počnem da propovedam, hrišćanska dužnost moralnih, ispravnih

ljudi je da se bore do kraja i da ne odustaju, i da ne padaju u očaj. I reći ću još jednom - nemojte mi kukati, molim vas. Dosta mi je više i te endžioovske i posebno beogradske kuknjave - sve propade, evo sad će radikali da dođu na vlast. Pa neka dođu na vlast, jer i oni su taj isti oslabljeni virus kao i Koštunica, nema tu velike razlike. Nisu džabe deca po Beogradu DSS zvala - ideološka komisija SRS-a. Preživjećemo i Tomu Nikolića i Vučića, bog ih čuvao, nisu ni oni najstrašnije na svetu.

Narod je sam sebi za svoje muke uveliko kriv. Ono što meni inače smeta to je ta oguglalost, otupelost, moralna izlizanost i cinizam, gde se kaže - svako čudo za tri dana, bilo je i gore, i tako. I strašan gubitak saosećanja i empatije. Gledamo na televiziji kako je neko ubijen - jebiga, dobro ga je pogodio, nije se mučio - jer smo navikli na to. S druge strane, baš to je ohrabrujuće u smislu da su nagoni samoodržanja i preživljavanja razvijeni u ovom našem stanovništvu do te mere da ćemo preživeti i Voju Koštunicu i Tomu Nikolića i Aleksandra Vučića i već sve moguće endžioovske košmare koji se gaje. Ne treba padati u očajanje, ne treba cvileti i kukati. Treba se boriti, brate, na bilo kakav način.

Sad ćemo videti šta će biti sa TV pretplatom, na primer. Neću da je plaćam uz račun za struju, hoću da dobijem račun od RTS-a, pa ću njima da platim, neću da plaćam uz struju. Ovi ljudi iz Elektrodistibucije i Elektroprivrede lepo govore - ako to ubacite nama, oni će svoj deo da skinu, a mi ćemo da se slikamo za manjak onih koji su oduzeli TV pretplatu od iznosa računa za struju. I šta da radi sve više nas, govorim o stotinama hiljada ljudi u Srbiji, koji imamo kablovsku televiziju. Neću da platim, neka naredi mom kablovskom provajderu da mi otkine sva tri programa RTS-a, ali nemojte me terati u istu situaciju u kojoj sam već bio. TV pretplata je u krajnjoj liniji minorna stvar, ali je to simbolički test. To je provereni politički metod koji je bio svojstven Slobi, a bogami i Slobinim protivnicima: bacanje gumene koske paščetu da glođe, a za to vreme ja pronosim but. Na kraju svih krajeva, pašče ipak shvati da gumena koska baš nije za jelo.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate Ivana Medenicu, žilavog selektora Sterijinog pozorja, koji je ovog leta preživeo sve što može da vam priredi radikalska vlast u Novom Sadu. I što je najbolje, dokazao je da ih je moguće pobediti.

IVAN MEDENICA:

Ja mislim da ni po koju cenu suđenje za ubistvo premijera Đinđića ne bi smelo da se relativizuje, dovede u pitanje i tako dalje, jer to je jedna od ključnih istina koja je potrebna ovom društvu da bi ono uopšte počelo da ozdravljuje. Znači, ako vi ne uspete u jednom društvu da utvrdite ko vam je ubio premijera, o čemu onda uopšte možemo da pričamo. A kad se istina utvrdi, neka bude i kroz pet godina i deset godina, ali kad se utvrdi da bude pouzdana, da tu onda nema prostora ni za kakvo problematizovanje. Onda ćemo moći da steknemo utisak da se nalazimo na malo čvršćem terenu, a ne u nekom živom blatu u koje stalno propadamo. To je pitanje svih pitanja, da se ta istina istera na videlo.

IVAN
MEDENICA

Nekad mi se čini da ljudi iz DSS-a zaista veruju da su postupci u akciji Sablja bili protivustavni, protivzakoniti i tako dalje, i da oni misle da u svom procesu generalnog raščišćavanja moraju i sa tim da se suoče. Ne čini mi se da je to alibi za razračunavanje sa političkim neistomišljenicima, jer ti politički neistomišljenici trenutno nemaju toliku snagu u srpskom društvu da bi mogli da ugroze postojeću vlast.

SVETLANA LUKIĆ:

I Milošević je naredio ubistvo Ivana Stambolića, koji je u tom času bio bezopasan čovek.

IVAN MEDENICA:

Dobro, ja se toplo nadam da aktuelna vlast ipak nije postigla taj stepen autizma, da ne može da sagleda realnu političku situaciju. Miloševićev režim je bio do te mere dekadentan da je smatrao da Stambolić može da mu bude problem. Mislim da ovde ipak nije to u pitanju. Ipak verujem da se tu pre radi o nekoj vrsti ideološke zaslepljenosti, koja vas dovodi dotle da vi iskreno verujete da se suočavate sa nasleđem nezakonitih postupaka. Mislim, veći su im politički protivnici i SRS i DS, pa ne pokazuju takve namere prema njima. To deluje zaista veoma dubiozno, moguće je da tu ima nekog ideološkog zastranjivanja iz koga su oni onda došli do zaključka da sve to treba raditi.

Mi nemamo političke elite. Ideologija se mnogo više formuliše u nekim bočnim aktivnostima kao što su kultura, možda obrazovanje i tako dalje, nego što su partije u stanju da to artikulišu. Lično

ne vidim partijsku opciju, znači nekoga za koga bih glasao na izborima, koja bi mogla da artikuliše ono što su moja ideološka, filozofska, politička uverenja. Koga od njih interesuje bioetika koja mene trenutno zanima? Ko od njih može da artikuliše jednu socijaldemokratsku, naprednu, emancipatorsku ideju? I to je paradoks kod nas, uvek su desne opcije ideološki mnogo artikulisane, jer ne moraju da koketiraju ni sa kim i ne moraju da odrađuju nikakvu demagošku funkciju. A leve opcije uvek imaju tu potrebu da koketiraju sa nacionalnim, patriotskim, i to će biti tako dokle god nam to državotvorno pitanje visi u vazduhu. Teško da se vi možete zalagati za neke emancipatorske društvene vrednosti u trenutku kad protivnička strana može da pita - a Crna Gora koja se odvaja i čupa jedno oko iz glave, a Kosovo koje nam se čupa?

SVETLANA LUKIĆ:

Ako su u pozorišnoj predstavi svi negativci, kakva je to onda predstava?

IVAN MEDENICA:

Ne kažem da su svi negativci, problematičan stav je u politici reći - svi su oni isti, ja sam apolitičan i sve me to ne interesuje. Ali čini mi se, nažalost, da nam politička scena ide jednom blagom silaznom linijom. Mislim da će se broj apstinenata na izborima povećavati i da nema razloga da se tim ljudima mnogo zamera. Ja sam sâm na granici da na prvim sledećim izborima budem apstinent. Tu je ono što se dešava sa Demokratskom strankom najbolji pokazatelj. Imate i G17 plus kao neoliberalnu partiju, ali ja nikad u životu ne bih mogao da glasam za neoliberalnu partiju. Znači, polje socijaldemokratskih opcija ovde je potpuno upražnjeno. Demokratska stranka je kao Alisa u zemlji čuda - potpuno izgubljena.

Taj kurs Demokratske stranke je postojao i u Đinđićevo doba, ali pokojni premijer Đinđić je bio ozbiljan političar i on je poznao Makijavelija. Nije on mahao Makijavelijem zato što je baš onako fensi da cilj opravdava sredstvo. On je poznao strukturu makijavelističkog političkog mišljenja. Njegovi naslednici poznaju samo taj *surface* Makijavelija i misle - hajde sad, cilj opravdava sredstvo. Na tom nivou to nikad kod Makijavelija nije ni napisano.

Celokupna akcija DS-a se svodi na to kako povećati popularnost kod naroda, e da bi se došlo na vlast. A šta ćete da uradite onda ka-

da dodete na vlast, ja zaista ne vidim šta bi to moglo da bude. Možda će taj prostor ispuniti opcija Čedomira Jovanovića, ali to tek treba videti. Evo, ovi prvi rezultati u Kuli nisu baš išli u prilog toj opciji.

Ja imam jednu, govorim krajnje lično, protestantsku strukturu ličnosti, imam osećanje obaveza prema poslovima koje sam preuzeo da radim i dok god postoji prostor da vi to činite, bar osoba kao što sam ja ne pada u neku mnogo veliku depresiju. Mislim da ljudi koji ovde žele da se bore moraju na neki način da ignorišu ovu sredinu – to je taj paradoks. Prave patriote u srpskom društvu su oni koji se ponašaju kao nemačke okupacione vlasti, došli smo da uvedemo red zato što znamo kako red izgleda – tačka. Sada sam upotrebio jednu vrlo grubu metaforu, ali ja se trudim da se u srpskom pozorištu ponašam kao nemačke okupacione vlasti. Sad će me mnogi rastrgnuti, ali ovo je, dragi neblagonakloni slušaoci, samo metafora. Ako čovek ovde želi da napravi reformu u, na primer, vrtićima, on ne sme da se mnogo uzbuđuje što će 99 odsto njegovih ili njenih koleginica koji su vaspitači u vrtićima biti protiv toga. Pa naravno da će biti zato što ti hoćeš da mrdneš u svom domenu nešto sa mrtve tačke. I naravno da te to negde uzbuđuje, ali ne sme da te destabilizuje toliko da ti odustaneš od svog projekta. A mogućnost da formulišeš jedan relevantan, kredibilan stav jeste samo komunikacija sa svetom.

IVAN
MEDENICA

Svako ko je u svojoj oblasti rešio da se bori, mora da se bori s punim ubeđenjem da je u pravu, da on tu ima misiju da raščisti jedan teren koji je duboko zapušten, urušen neznanjem, korupcijom, nepotizmima i da se ne uzbuđuje. Dakle, ponavljam, da se ponaša kao nemačke okupacione vlasti koje su tu došle da rade za dobro te sredine, a ne da bi je eksploatisale ili unizile. Ti si tu doveden da nekoga malo naučiš redu. E sad, Srbijanka Turajlić je to lepo formulisala – čovek treba da ima potpuno razumevanje prema ljudima koji nemaju snage i hrabrosti za to. To je isto legitimno – nemati snage i ne boriti se. Ali oni ljudi koji smatraju da nešto mogu i treba da menjaju u ovako zapuštenoj sredini, oni moraju samo sami iz sebe to da vade, da bukvalno kidaju sami svoju džigericu, da jednostavno znaju da su u pravu zato što imaju pokazatelje koji to potvrđuju.

Uvek kada dobijem potvrdu iz nekog šireg konteksta, znači iz sveta, znam da sam na dobrom putu i u 90 odsto slučajeva je ta-

ko. I tako, kada ovde imate problema, kada vam ovde podmeću klipove u točkove, a neko sa strane vam kaže - to je potpuno izuzetno - u vama se stvara jedan šizofreni rascep. Iz relevantnog konteksta dobijate potvrdu, a iz nerelevantnog kamenje i cigle u glavu. E sad, neko bi se uvredio, naljutio i rekao - ja radim dobru stvar, a vi mene gađate ciglom u glavu, sad ću da se uvredim i odem. E pa nema vređanja i nema odlazaka. Ko je u toj priči, taj sa smeškom primi ciglu u glavu i nastavi da radi po svome čupa-jući vlastitu džigericu. Ljudi koji ovde nešto rade treba da shvate da smo mi društvo gde su sve suštinske stvari u svemu u manjini, ali da je to jedna faza u razvoju društva; nadamo se da će biti bolje ako sutra napravimo jedan iskorak, pa preksutra dva i tako dalje, i tako dalje.

Čitav jedan, i to onaj najdominantniji, najprisutniji deo stvarnosti je potpuno nebitan, ne treba da postoji, i čovek ne treba njime ni da se bavi. Mi sad treba da gledamo emisije turbo folka ili "Grand paradu" na Pinku da bismo lamentirali kako je to kič i šund. Ne, tu se isključi televizor, to je deo stvarnosti na koju se spusti roletna. A s druge strane, i dobar deo emisija koje se bave političkim temama su irelevantne ukoliko se svode na utvrđivanje malih razlika. Mi ne možemo da artikulišemo ozbiljne političke strategije tako što ćemo da se pitamo da li je ova partija za nijansu više u pravu od one, jer nama je potrebna politika velikih rezova. Ali mi nemamo političke elite koje su u stanju da naprave politiku radikalnih rezova.

Kada bi meni kao Ivanu Medenici žuta štampa u ovoj zemlji bila pokazatelj stvarnosti, ja bih mogao da dođem do zaključka da ja i moj svet ne postojimo. BITEF u toj žutoj štampi nije ni pomenut, znači, njih BITEF ne interesuje. Kao neko ko živi za BITEF, ja onda imam pravo da kažem da ni oni ne postoje za mene.

SVETLANA LUKIĆ:

Malopre si rekao da ne treba da raspravljamo o tome šta je to "Grand šou", šta su to "24 sata svadbe" na RTS-u i tako dalje, nego da čovek to jednostavno treba da isključi i ne gleda. Meni je poražavajuće kada u političkim emisijama na raznim kanalima ljudi počnu da razgovaraju o stvarima o kojima nema razgovora. Nema dijaloga ako ne postoji elementarni zajednički imenitelj - Zoran Đinđić je ubijen i to je bio atentat, u Srebrenici je ubijeno toliko i toliko ljudi...

IVAN MEDENICA:

Pri tom, ta relativizacija može da ide i dublje od ovog što si ti rekla. Čovek zaista nekad ima utisak da treba prvo dokazati da ubistvo nije etički čin i da ubistvo ni pod kojim uslovima ne može da se pravda. Nekad imaš utisak da ovde zaista treba upotrebiti užasno puno vremena da se ljudima dokaže da ujutru kad se ustane treba da se operu zubi, ali tako je. Mi smo društvo u kome treba početi od nule. Dakle, čovek ne treba da se nervira i ako pristane na tu vrstu dijaloga, mora svaki put da počne sa - znate, dragi kolega, ali ujutru se prvo operu zubi. Drugo, ubiti nije etički čin i tako dalje i tako dalje. Ljudi koji su na javnoj sceni i koji misle ovako kao što mislimo mi, moraju stalno da se perpetuiraju, moraju stalno da ponavljaju jedno te isto. Naš omiljeni kolumnista Teofil Pančić, on upravo to radi i ukazuje na isti fenomen koji samo ima drugu pojavnost, iz broja u broj *Vremena*. Neko bi rekao, Teofile, zašto ne ohladiš - zato što ne treba, zato što stalno treba počinjati od istog i stalno nabijati glavu ljudima u kofu sa prljavom vodom da bi shvatili da je voda prljava. U tome ne sme da bude milosti.

PETAR
LUKOVIĆ

Opet se vraćam na svoju tezu, koja me u poslednje vreme proganja, a to je da smo mi svedoci stagnacije političkih elita. Nikad ih nismo ni imali, a sad su još slabije nego što su bile, propadaju, nestaju. Stvaranje bilo kakve elite je dugotrajan proces, tu mora u jednom momentu da se dođe do nulte tačke, da se stane na čvrsto tle i da se onda korak po korak gradi. Ne može elita da nastane ni iz čega, ne može da se stvori u jednoj generaciji. Stalno navodim primer izvesne baronese O'Nil. Pre godinu dana sam bio u Londonu na proslavi 70 godina British Councila i tu je jedan od glavnih predavača bila baronesa O'Nil. Dakle, žena je plemkinja, poslanik je Gornjeg doma lordova i šef katedre za filozofiju na Kembridžu ili Oksfordu. U jednoj osobi ujedinjeno je aristokratsko poreklo, politička i intelektualna moć. Baronesa O'Nil ne može da nastane ni iz čega, moraju postojati slojevi i slojevi koji se talože. Elita se pravi, ona ne može biti kratkotrajna. Ja mislim da mi političku elitu trenutno nemamo.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Ivan Medenica, a vreme je za Petra Lukovića.

PETAR LUKOVIĆ:

Po rečima Batića, pljačka veka nije pljačka vojne opreme "Mile Dragić", već slučaj Nacionalna štedionica. I dvanaest sati nakon

toga Batić je priveden na informativni razgovor, zadržan ili šta već. Ko malo pomnije prati događaje, vidi da je sve to deo nekog mozaika. Dakle, prijava protiv Nataše Mičić, pa odlazak Čede Jovanovića na sud, pa sad Batić. Sve se to vraća na priču o čuvenoj fioci Zorana Stojkovića u kojoj on drži neke stvari, kao - nemoj ja da izvučem svoju fioku i da vam pokažem šta tu sve imam, pa ste svi onda najebali. Mislim, u ovoj zemlji čovek mora da postane paranoičan. I ako nisi paranoičan postaješ paranoičan, vidiš senke oko sebe, vidiš nekakvu zaveru. Dve godine glavni zadatak ove vlasti je da se obračunava sa prethodnom vlašću.

Pazi, Natašu Mičić hoće da tuže što je uvela vanredno stanje. Sama činjenica da se Nataša Mičić optužuje što je uvela vanredno stanje u situaciji kada je ubijen premijer, meni izgleda potpuno suludo. Pa ne znam šta je trebalo, da bude potpuno normalno, da se održavaju svi koncerti, zabave, fudbalske utakmice. Ubijen je premijer, pa ko mu jebe mater! Mislim, je li to ideja? Pa što nam ne kažu to, hajde, ubijen premijer, velika stvar, pa normalno da je ubijen. Život se nastavlja istog trenutka, dakle, nema nikakve panike, ničeg, ni zločinca ne jurimo.

Došao sam u glupu situaciju, ljudi te pitaju šta misliš o aferi pancira, ja ne znam šta da kažem. To udario ludak na ludaka, udario Dinkić na Davinića. Kako može normalan čovek da se odluči između Davinića i Dinkića? I jedan i drugi su mi gadni. Dinkić mi je gadan već duže vremena, iz prostog razloga što sad njegove priče o Daviniću izgledaju kao bajka, kao da sam ja pao s Marsa. Pa što se tog Davinića nisu rešili kad je, recimo, bio Topčider? Pa oni vojni stanovi, bilo je hiljade afere, nikad se tog Davinića nisu rešili. Me ne ne mrzi, odem na internet pa pogledam šta je taj isti Dinkić pričao o Daviniću kad su ga postavljali za ministra. Pa, jebote, pa da mu je je rođeni otac ne bi tako govorio - pa inteligentan, pametan, pa lep, šarmantan, pa zna jezike, zna vojsku, pa međunarodni faktor, nikad bolji kadar. Sad iznenada - đubre, kreten, lopov, idiot. Čekaj, je li on u tvojoj stranci?

Jesam li ga ja postavio ili ste ga vi postavili? Je l' ima neka mala vrsta odgovornosti, pa da kažeš, slušaj, malo smo se zajebali. Ne, nego kao mi smo sad s njim raskrstili. Cela ta afeta je mučna. I onaj Mile Dragić mi je čak i simpatičan, majkemi. Neki ljudi mi ispadnu simpatičniji nego što bi možda trebalo, da li me razumeš, još se i ovaj helikopter srušio, moja paranoja ide daleko. Taj čovek, Dra-

gić, radio je to već ne znam koliko godina, niko ga pominjao nije, bio je super. To ne može niko više ni da objasni. Normalan čovek ne može da se odredi prema toj aferi i da kaže - ovi su u pravu, ovi su u krivu. Ovde su svi negativni likovi, to bi sve trebalo da bude iza rešetaka, svi.

Čujem danas, pazi, odbor DS u Novom Sadu raspušten, jer su neki njihovi poslanici prešli u radikale. Ko su ti ljudi, ko ih je birao? Zar ne postoji neka ideja u tim partijama da provere ko su im ljudi, čime se bave? Vrlo mi je jasno ko su radikali, to mi je, hvalim te bože, jasno. Jasno mi je i ko je Koštunica. Ali kod ovih drugih partija moram da kažem da sam ne samo sjebeno zbunjen, nego ne znam šta ti ljudi misle, meni je to teško da shvatim. Ne razumem je li Demokratska stranka opoziciona stranka kod nas? Je l' jeste? Ako kažeš da jeste, verovatno jeste, ali ja kao neki glasač to ne vidim.

PETAR
LUKOVIĆ

Nije mi sporno što je Koštunica kupio sve moguće ljude koje je mogao da kupi. Ali jebote, valjda postoji u ovoj zemlji jedan pravnik, neki čovek koji zna zakone, koji će njima da kaže - stani, ne mogu ti Ugljaninovi ljudi da se postave na neka mesta u ministarstvima, jer će da izgube poslanička mesta. Ja bih pitao da li može to da se uradi. Mene fascinira to da niko nije video da li to može ili ne može. Ovo je definitivni dokaz da tamo niko ništa ni o čemu ne zna. Ovi iz Sandžaka sad kao nisu primili dužnost, nisu popili kafu, nisu ušli u kancelariju, od kad se to računa. Joj, kako je odvratna ta priča. To je na nivou ovih pancira. I kako sad da kažem na čijoj sam strani, DS-a, Ugljaninove stranke, Koštunice, nesrećnog Ljajića - novog, nesrećnog Seida Bajramovića. To je bedna kupovina. Hajde kupite elegantno, nemojte da me opterećujete time. Svaki idiot je video da su ljudi ušli u vladu zbog nekih para, funkcija. Kao da je postavljen bilbord od 500 metara: mi smo kupljeni. A sećam se šta su Koštunica i ovi njegovi govorili o Ugljaninu pre godinu dana - terorista, Turčin, ekstremista... pa krivične prijave, pa udri. Sad se on promenio, sad je on fin. Sve mi se gadi.

Danas sam bio suočen sa nekoliko stvari. Prvo, da je otišao u advokate onaj zamenik javnog tužioca, Maraš, onaj drugi zamenik je priveden, i treće mi je zanimljivo što sam danas na kioscima video novu Legijinu knjigu. To sam sve povezao u svojoj glavi, valjda logično, jer ovde postoji jedna želja u podtekstu da taj legionar sa naslovne strane bude, ako ne oslobođen krivice, onda da krivica

bude ublažena, da bude amnestiran, makar moralno, za ono što je uradio. Sve ove hepeninge vidim kao deo toga. Ovo je zemlja u kojoj će zamenik specijalnog tužioca biti uhapšen za odavanje nekakve sudske tajne, zemlja u koji će drugi zamenik iznenada, iz čista mira, da ode u advokate. Onda moraš da postaviš pitanje kakav će biti ishod tog suđenja? Šta je ideja tog suđenja, da se oduži što više može, da se ljudima smuči, čak sam i ja počeo da imam odnos prema tome - jebote, pa ne mogu više da gledam i slušam šta kažu advokati ovi, pa oni. Ne vidim kraj svega toga, čitava priča je u javnosti predstavljena tako da ti se sve zgadi i da počneš da relativizuješ, da ti to bude dosadno; ko sad više da sluša o tome. Biće verovatno kao i sa svim ovim aferama, da se započnu i nikad ne završe i da mi nikad ništa ne saznamo. Ko danas pominje aferu Topčider, sem nesrećnog Batića, koji je sad u zatvoru? Više je niko ne pominje, ama niko. Mislio sam u onom trenutku, jebote, saznaćemo sve, ovo će biti strašno. Ono ništa - prc - ništa, gotovo, završena priča.

Hteo sam da kažem još nešto. Da se u bilo kojoj normalnoj zemlji desi da uhapsu sudiju Vrhovnog suda, privedu zamenika specijalnog tužioca, po nekoj hijerarhiji ministar pravde bi morao da ode. Ne mora kao u Japanu da izvrši samoubistvo, pobije svoju familiju, hajde, ne mora, mada bi mogao, ali bi mogao makar da dà ostavku. Da kaže - izvini, stidim se, nije važno što ja te ljude možda nisam birao, ja sam ipak neki šef svega toga. Ne, ovaj likuje nad činjenicom da je to, ne znam, obračun sa kriminalom, da je to super što se desilo i da je to početak fenomenalne stvari. Pa stani, jebote, je l' smo imali nedavno sve one priče oko Mire Marković, Marka Miloševića i Milice Gajić. I to je ministru pravde sve super. I povrh svega, on opet pominje onu čuvenu fioku, s kojom valjda spava, nosi je u džepu, šta radi, jebote. On preti svima - nemoj slučajno da mi nešto kažete, odmah vadim iz fioke. Pa izvadi ga jedanput, konačno da vidimo šta to tamo imaš.

To nije priča koju možeš da objasniš strancima kad te pitaju o ovim našim aferama. Ja ne pišem o tome uopšte. Zašto ne pišem - zato što ne mogu da objasnim. Kako da objasnim Hrvatima ili bilo kome ovu priču o Omeragiću i onom drugom poslaniku? Ko će to da razume uopšte van nas? Mi ovde sve razumemo, mi koji živimo u Srbiji imamo fenomenalno razvijen osećaj da razumemo ono što niko drugi ne može da razume, ali kad nekome sa strane pokušas da objasniš, to nema šanse. Objasni Amerikancu zašto Stojko-

vić nije dao ostavku i zašto je Stojković srećan što je uhapšen sudija Vrhovnog suda. Jebote, on kao da je dobio unuka ili dete u ovim godinama, to je takva sreća. Uhapšen sudija – super, sjajno. Pa, čekaj, jebote, imaš li ti neke veze s tim – ne, nemam, imam fio-ku. Ali stvarno, kao da živiš u zemlji ludaka.

Sa ovim Ugljaninovim poslanicima, to je meni finale svega. Negde sam pročitao vest da je ovaj jedan već okrećio kancelariju, ali sad ispade da nije primio dužnost. Da li u nekom zakonu uopšte piše šta je primanje dužnosti – krećenje kancelarije, pijenje kafe, ulazak u kancelariju, sedanje u stolicu. Da li treba zakon da ide u te finese, da kaže – od sekunda kad sedneš u ovu stoliciu postaješ zamenik ministra. Živimo u zemlji u kojoj mi komuniciramo na jednom nivou na kome niko drugi ne komunicira. Mi se razumemo. Kad ti i ja pričamo ili pričamo s nekim našim ljudima, mi se odmah razumemo, tačno znamo o čemu je tu reč, nema tu sad da se mi nešto zbunjujemo. Niko me nije zvao da kaže – jebote, jesi video ovo sa DSS-om. Ne, nego znamo sve, nemušto je nama jasno.

PETAR
LUKOVIĆ

Koga od stranaca interesuje ovo sve što ti i ja pričamo, Mile Dragić, Omeragić, koga to uopšte interesuje? Oni imaju neke svoje ideje i ciljeve i oni su potpuno jasni. Oni bi hteli Mladića ako bude uspelo, ako ne bude uspelo, pa bože moj. Ako se vratimo dve godine unatrag, ja ti mogu dati pedeset datuma koje su oni dali kao krajnji rok da se Mladić uhapsi. Naši su odmah rekli – to nije finalan datum, i bili su u pravu, nažalost, bili su u pravu. Kad su ovi naši videli da to može da prođe tako, onda laži, biće 32. oktobar. Ima da kažu – 32. oktobra će ovo sa Mladićem biti gotovo, a ovi će da kažu – u redu je. Svetu više nije važno kako mi živimo, šta radimo. Ovo su neke naše stvari, interne potpuno. Gledaju na nas kao na neku psihijatrijsku kliniku, šta će da rade ludaci unutra njih ne interesuje, važno je da ne izađemo iz zgrade. To je ideja, da nam ne pobegnu iz zgrade, a šta vi unutra radite, oni neće da se bave time. I mi pričamo sad unutar te zgrade, mi pričamo kako da tu organizujemo život, da li može da bude malo lepše. A napolje ne možemo da izađemo, prosto neće da nas puste.

Mi ćemo decenijama biti zemlja koju gledaju s podozrenjem, kao neke ludake, s pravom. A imam i super primer kako ova država doživljava nas građane. To je primer jedne reklame, od koje ovih dana ne možeš da živiš. To je reklama za neki laki keš. Imaš tu ne-

kog tipa koji vozi taksi, izgleda kao apsolutni ludak, isti Albijanić, o njemu ću kasnije da pričam. Taj tip iz reklame nosi naočare, ogroman je, znoj mu teče niz lice i čuje da se u nekoj banci deli keš. I sad on zaustavlja taksi, trči ko lud. Ta slika izbezumljenja, mentalne bolesti koju vidiš, koja nas predstavlja kao očajnike, to je reklama za očajnike, ne za normalne potrošače. Ja nikad u mom životu takvu reklamu na svetu nisam video. Taj čovek je divljak, mentalni bolesnik, umobolan potpuno, razumeš, njemu znoj curi, zenice mu izgledaju kao da je potpuno drogiran. Kad čuje da se daje keš bez žiranata, samo s ličnom kartom, odmah sad, zaustavlja taksi koji on vozi, prelazi kao u drugi taksi, znaš kao fora, i onda juri kao pomahnitao. Pazi, ti živiš u zemlji u kojoj te posmatraju kao neku vrstu životinje. Taj čovek nije normalan, ali ga svi prepoznaju, jer je svima nama keš očajnički potreban. Svi ga razumeju. Još imaš na toj reklami tekst, kao – šta radite, šta čekate, još ste tu. Nema, kunem ti se, nema zemlje na svetu u kojoj neka reklama toliko potcenjuje svoj narod, svoje potrošače. Ne kažem da nas samo banke tako vide, država nas vidi kao ludake, kao krete, a plus, taj čovek podseća na Albijanića.

Između ostalih svojih mentalnih aktivnosti, kojima se baš previše ne ponosim, već godinu dana imam jednu gde biram ko je čovek koji mi je najodvratniji. Tu stalno vlada borba, da li je to Stojković, da li je Dinkić, da li Koštunica, Velja Ilić. Uvek imaš neki plus, neki minus, neko se na toj mojoj listi probije, pa padne, i tako dalje, ali jedini koji ima stalni uspon – to je Miroljub Albijanić. Na isti način na koji ova reklama obeležava odnos države prema građaninu, tako i Albijanić predstavlja lik koji sublimira svu politiku Srbije. Jedan polubahati, poluinteligentni, poluseljački, sve na polu, ali jedan mentalno usredsređeni tip ka nekom svom cilju. Ima pet stvari koje govori, da obožava Labusa, da obožava Dinkića, da obožava partiju u kojoj se nalazi, da obožava funkciju na kojoj se nalazi, da obožava sebe. U nekim normalnim okolnostima nekih drugih zemalja, mislim da bi obična ekipa hitne pomoći tog čoveka iz bezbednosnih razloga strpala negde na duže vreme. Navikao sam na Vučića, na Vučelića, na razne ludake sam navikao, ali Albijanić je posebna vrsta. Neki put se stvarno bojiš tih ljudi za koje ne veruješ da su zdravi. A kad vidim ovu reklamu za keš u kojoj je glavni lik stvarno umobolnik, kad vidim kako nas ona predstavlja, pomislim – pa to smo mi. Imaš čoveka koji je replika Albijanića. To smo mi.

Moram da priznam da sam fiksiran na G17 plus. Dinkić se u jednom sekundu ponaša kao ministar finansija, ministar policije, ministar pravde; on najavljuje suđenja. Stvarno, nikad u životu, čak ni u vreme Miloševića, nisam video nekog ministra koji ima tri funkcije. Da li je to izazvalo neki revolt ovde - ne. Da li je neka od stranaka nešto uradila povodom toga - ne. Gde su te čuvene opozicione stranke? Sad pratim putešestvije Borisa Tadića po svetu, Amerika, Vatikan. On je sentimentalno bljutava slika i prilika svoje stranke. Takva je i stranka, bljutava, ćuti, eventualno se tu i tamo nešto kaže, ali da se ne čuje jako i glasno. Moram da kažem da ni posle godinu i po dana ne razumem funkciju predsednika republike. Mi danas nemamo opoziciju, niti imamo nekog predstavnika koji ima kritički odnos prema vlasti. Mi još živimo u toj kohabitaciji. Kako bih mogao da budem član DS-a i da glasam za to? Ne mogu, i logično je što sam deo LDF-a, i logično je što sam kod Čede.

PETAR
LUKOVIĆ

Daću ti primer kako javnost percipira ne samo Čedu, nego i LDF. *Večernje novosti* su na dan kad su sve stranke podnele prijave za učešće na izborima u Kuli imale naslov - Čeda hoće ponovo da vlada. Pa je l' ima pravo taj Čeda ili bilo ko, jebote, da zucne, da izađe na izbore, je l' ima pravo? Pa pusti ga. Čuj, hoće ponovo da vlada. Što to ne kažeš za Koštunicu? Za SPO? Ne, zna se ko su neprijatelji. Dok mi sve to ne osudimo, ne bacimo na marginu, mi ništa nismo uradili. Devedeset odsto energije sadašnje vlasti je upereno ka tobožnjem raskrinkavanju prethodne vlasti. Ova zemlja se ne bavi stvarima koje su *up to day*, današnje, sutrašnje, buduće, nego ljudima i idejama iz prošlosti, ali ne iz daleke prošlosti, samo iz bliske. Nećemo Miloševića, nećemo slučajno Marka Miloševića ili Miru, to ni slučajno. Postoji jedna reč kojom bih ja opisao dve godine Koštuničine vlasti, to je gađenje. Znaš, kad ti se gadi da živiš u ovoj zemlji.

Mi smo već navikli na tu vrstu života, navikli smo. Nisam se previše začudio što su sad Batića priveli na informativni. Mi smo već naviknuti da se takve stvari dešavaju, ti samo kažeš - aha, dakle i on, i on. Ne vidim načina kako da se ta vrsta antiđinđićevske histerije zaustavi, ali se takođe plašim da i kod ljudi postoji ta vrsta benevolentne ravnodušnosti. Muka je svima, ljudima je muka. Mislim da su mediji uspeali u svojoj ideji da se stvari relativizuju, da ih dovedu do besmisla. To je užasna situacija za zemlju, neposto-

janje želje za promenama. Postoji samo želja da se preživi. Vidi onog Lakija na onoj reklami za kredit, to je želja za golim preživljavanjem, uzme keš, boli ga dupe. A zamisli kolika je to kamata na keš za na koji ti nije potreban žirant. Celo ti društvo nameće tu vrstu paranoje i frke da se baviš samo preživljavanjem, da se ne baviš stvarima koje su van tvog mentalnog i finansijskog toka. I koga će ove afere da uzbude u takvoj zemlji? Svet je već navikao da tu nema finala, nema osuđenih, nema krivih, nema odgovornih. Niko nije odgovoran, nije odgovoran Dinkić, nije odgovoran Davinić, nije odgovorna vlada, nije odgovoran Marović, niko nije odgovoran, niko, niko, niko.

Sramota me što imam ovakvu državu. Kako mogu da poštujem ovu državu; ne mogu da je poštujem, nikako. Radujem se njenim neuspesima, naprosto ovakvu državu čovek mora da ne poštuje i da se raduje svakoj lošoj stvari, jer je to garancija za neke dobre stvari možda u budućnosti. Tek kada se naviknemo na poraz, kada se suočimo, udarimo glavom u zid, kada se osvestimo, tek onda mogu da pomislim da ova zemlja može da postane normalna. Sramota me je što živim u društvu u kome toliko mladih ljudi ima nekakvu bolest odsustva inteligencije. Nikako ne mogu da zamislim mladog čoveka koji je u G17 plus ili u radikalima. Uvek mislim da taj čovek onda apsolutno nije normalan. Mlad čovek mora da ima u sebi, da ne kažem bunt, ali neku vrstu, jebote, pozitivne histerije prema svetu u kome živi, da želi nešto da uradi. Kako može mlad čovek da ode u DSS sa osamnaest godina? Pa, jebote, on je kilav samom svojom pojavom. Kako da odeš u G17 plus i da ti Albijanić bude idol? Ili Čeda Antić, daleko bilo, daleko bilo. Ideš u SRS sa dvadeset godina i još si žensko. Koja je tvoja budućnost, koje su tvoje ideje, da budeš kuvarica kod kuće, da čuvaš decu, šta, da radiš protiv bele kuge? Da li neko uopšte ima pameti među tim mladim svetom?

Partije imaju podmlatke, bog te jebo, nisu to pojedinci, ovo su kolektivi retardiranih koji rade u okviru tih stranaka. Zamisli mlade demokrate ili mlade iz Pokreta snaga Srbije, pa to je ludilo. Sem godina, šta ih karakteriše kao mlade? Šta, možda agresivnost, možda pamet, možda zdrav razum, možda želja za promenom, šta - ništa. Ništa, sem da budu tu i da žive kao biljke, kao zombiji. Ne znam generaciju u svetu takozvanih mladih koji su, većina, ovakvi zombiji kao što su ovi naši. Večno mi je pitanje ka-

ko neko sa devetnaest godina može da bude član DSS-a, to je pitanje na koje moj mozak ne ume da odgovori.

Živimo u zemlji u kojoj nema velike razlike između Karića, radikala, demokrata, DSS-a, G17 plus. Ne vidim nekakve programske razlike između tih pet stranaka. Svi su za Evropu, svi su za ulazak u svet, svi su za demokratiju, nema tu nekih bitnih dilema. Ne, potpuno ti je svejedno za koga ćeš glasati.

PETAR
LUKOVIĆ

B-1

PEŠČANIK^{FM}, 07. 10. 2005.

CRTAČ IZ TAMNAVE

Dok ne otvore dosijea, ko zna za kim ideš. Što kaže naš narod - za muvom pa na govno...

Ne mogu da shvatim formulu po kojoj nije dozvoljeno pregovarati sa Koštunicom, a dozvoljeno je sastati se sa Legijom...

Moraću nešto da promenim u svom životu. Ne mogu više da živim zatvoren u svojoj biblioteci...

DRAGOLJUB STOŠIĆ *iz Unije slobodnih sindikata*

SLOBODAN G. MARKOVIĆ, *istoričar*

ŽARKO PUHOVSKI *iz Helsinškog odbora za ljudska prava Hrvatske*

LASLO VEGEL, *književnik*

NENAD PROKIĆ, *dramski pisac*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan, neću vam danas pominjati ove tri tone amonijaka koje su se prosule u okolini prestonog grada Beograda, neću pominjati ni to da su studenti Prirodnomatematičkog fakulteta ostali bez struje. Fakultet nije mogao da plati struju i naravno - ona je ukinuta. EPS je bio energičan, malo više energičan nego recimo u Požarevcu. Pre neki dan je pristao da pregovara sa požarevačkim SPS-om da ustanove kako će jadni mali Marko i jedna mala Milica Gajić i jedna mama Mira da plate svoj dug za struju od pola miliona dinara. Vlasnik Bambilenda se kao i obično izvukao. Neću vam pominjati ni da deca umiru od meningitisa u vrtiću Bambi u Nišu. I da smo dobili novog načelnika generalštaba, i novog zamenika, koji se svojevremeno isticao u službi koja je ometala nezavisne medije. On se juče kleo da s tim nije imao nikakve veze, naprotiv, da mu je karijera bila ugrožena, jer je odbijao poslušnost Miloševiću. Tako da je, može se reći, novi zamenik načelnika generalštaba jedan od prvoboraca petooktobarske revolucije.

Ove nedelje su naši politički lideri i razne njihove mažoretkinje ušli u ozbiljne sukobe, navodno. Demokratska stranka je kao što znate baš 5. oktobra odlučila da ne učestvuje u radu parlamenta. Danas je, koliko znam, tek 7. oktobar i već nije jasno šta je glavni odbor DS u stvari odlučio. Blago i nadasve smirujuće lice našeg predsednika Tadića se ovih dana pretvorilo u ljutito, preteće lice Tadića, šefa opozicione stranke, kojoj je svega dosta, a najviše da joj kupuju poslanike, koje je pre toga pošteno platila.

DS je svojevremeno umesto nastavka saradnje sa Rasimom Ljajićem hteo da kupi Ugljaninovu naklonost i to mu je do pre neki dan uspevalo. Sada se pojavio drugi kupac Koštunica, ponudio je više i posao je sklopljen.

Doduše, kupovina je obavljena na tako jadan način, da bi se svaki pismeniji PR postideo. Koštunica je kupovinu obavio protivzakonito, ali on se čovek odavno pobrinuo da sebi dodeli titulu legaliste, da i druge u to ubedi i sada može mirno da krši zakon svakog dana. To vam je kao sa onim ljudima koji se sete da sebe proglase za ranoraniocce, pa onda mogu mirno da spavaju do podne.

Dakle, sada kada je ona direktno oštećena, Demokratska stranka se naljutila i to više nego ikad otkad postoji ova vlada. I, što je začuđujuće, očekuje da se svi mi solidarišemo sa njihovim bolom. Koštunica i njegova pešadija u vidu nezavisnih DSS analitičara s podsmehom tvrde da je odluka glavnog odbora Demokratske stranke deo Tadiće-

vog marketinga. Verovatno i jeste, ali čoveku malo ide na živce što hoće da nas ubede kako je Tadić samo maneken, a Koštunica skromni, nacionalni radnik koji jadan ni ne zna šta je to marketing. Možda i ne zna, ali imao je on pre pet godina zvezdani marketinški trenutak. To je onaj trenutak kada nam se prodao kao demokrata koji sa Miloševićem nema mnogo veze. Ispostavilo se da je celi Koštunica jedan veliki marketinški proizvod Miloševićeve nomenklature, koja nam ga je 5. oktobra prodala za skupe pare.

Ovo je Peščanik, a na početku emisije slušate Dragoljuba Stošića, predsednika Unije slobodnih sindikata.

DRAGOLJUB STOŠIĆ:

Kada sam čuo najavu da će DS imati glavni odbor na kome će se izjasniti o izlasku iz skupštine, nisam verovao. Mislio sam da je to jedna maskica kao i obično, da će tu biti malo kritike rada vlade u prisustvu novinara i da će se sve završiti time što će da upute jedan ozbiljan demarš zbog toga što im se dogodilo. Međutim, mogu da ti kažem da sam prijatno iznenađen. To me je obradovalo, znači ipak je neki deo tamo ostao živ. Sa druge strane, nešto prosto ne verujem, to mi liči na one huligane u Rusiji u vreme Brežnjeva, kojima je vrhunac huliganstva bio da pozvone na vrata komšiji i pobegnu, znaš, tako uznemiravaju ljude. Mada me obrađuje svaki pokušaj, svaki šamar, svaka najava da će neko nešto da učini da ovi odu. Prosto želim da DS misli ozbiljno to što je juče najavio.

Ali nešto drugo me je juče mnogo više rastužilo, a i ulilo mi je nadu da ljudi ovde ipak nisu potpuno mrtvi i da imaju svoje mišljenje, da nešto žele da pokažu. Predsednik vlade nam je juče otišao u Tamnavu, ali ovog puta sa onima koji su tamo hapsili rudare i sprečavali ih da zaustave kopove, sa četrdesetak onih njegovih telohranitelja, kojih je bukvalno bilo više nego prisutnih radnika. I izašla je fotografija jednog čoveka koji drži Zoranovu sliku ispred sebe. To ozbiljno lice čoveka na kome se u isto vreme čita jedan ponos i jedna, ne znam da li tuga, ali seta zbog toga što se Zoranu dogodilo, jer ono što se dogodilo Zoranu, dogodilo se i toj ideji.

SVETLANA LUKIĆ:

Dvadeset jedan član glavnog odbora DS glasao je protiv odluke da se napusti skupština. Čula sam argument Dragoljuba Mićunovića, koji

je rekao da je to parlamentarna stranka i da mora da se bori u skupštini, mora da se učlani, ako je potrebno, i u pevačko društvo i da se bori za svoje ideje.

DRAGOLJUB STOŠIĆ:

Ko vodi tu parlamentarnu borbu u skupštini u ime DS i u ime svih nas koji ih, eto, podržavamo? Ko? Snežana Lakićević, koja je ušla pre tri meseca u stranku i onda onako sa žarom zastupa naše ideje i potpisuje peticije da neki koji su nosili glavu u torbi budu izbačeni iz stranke. Ko veruje u njenu iskrenost? Nažalost, u toj skupštini više nema nikog da replicira Tomi Nikoliću. Kad on izađe za govornicu, oni kao đaci prvaci prvog dana u školi, sede potpuno omađijani. Ja bih želeo da verujem da im možda neko ne dozvoljava da se oni tamo sukobljavaju, ali nije to, tamo prosto nema nikoga ko može da mu se suprotstavi. Prema tome, to što Mićunović govori, mom senzibilitetu i iskustvima koja smo imali do sada ne odgovara, i mislim da on tu nije u pravu.

DRAGOLJUB
STOŠIĆ

Podržavam one ljude koji su juče izglasali odluku o izlasku iz parlamenta, ako su to zaista želeli, i ako su iskreno rekli - nećemo tako više s njima da se družimo, hoćemo da idemo na mitinge, hoćemo da lepimo plakate, hoćemo da se borimo da srušimo ove.

SVETLANA LUKIĆ:

Ne, ali ne zaboravi da je Tadić rekao da je prošlo vreme demonstracija, da nema više tog načina borbe.

DRAGOLJUB STOŠIĆ:

Da, zato ja imam ovu dilemu da li oni misle ozbiljno. Prosto, u čemu se ta izjava razlikuje od izjave Koštunice da neće biti 6. oktobra? Šta znači to - neće biti više demonstracija, a šta ako ih bude, šta ako narod oseti potrebu da ih bude, šta te izjave znače? Sad je demokratija i sad više nema paljenja skupštine i nema demonstracija. Mi smo sjajni, a ako to ne vidite, vi onda ne znate da se ponašate. Pa, mislim da to baš nije tako. Sa druge strane, imaš tog čoveka na kopovima juče sa onom slikom Zoranovom, ne izlazi mi iz glave, to me je onako baš... voleo bih da ga upoznam.

Bracanović je, čitamo u novinama, oslobođen neke od optužbi. Nije uzimao onu pušku koju su mu tamo našli, nije je držao u rukama. Marko Milošević... valjda nema osnova za gonjenje... Miri

Marković su skinuli optužnicu, Goran Matić se pojavljuje na svim televizijama redom, još je čovek izgleda bio prikriveni špijun CIA u Miloševićevim redovima, tako da je on jedan od zaslužnijih što je Milošević uopšte pao. Milica Milošević prosto otvara vrata nogama, drži slovo novinarima na konferenciji za štampu. Vladan Batić je uhapšen, Zoranu Đinđiću - znamo šta se desilo, a ovi ako budu isporučili Mladića mi možemo da se pakujemo! Može biti da sam ja zbog toga sačekao Batića ispred zatvora da ga pozdravim, jer u Srbiji je običaj da ideš na slave, ideš na svadbe, ideš na ispraćaje, da zadužiš onog domaćina da dođe tebi. Pošto nas to sve čeka, i ja bih voleo da me sačekaju, da ne izađem onako sam. Mislim... ne šalim se.

Živiš u zemlji u kojoj se veruje na reč advokatu Mirjane Marković da će ona da se pojavi na sudu, a Batića držiš u zatvoru zato što će on da pobegne. Šta reći o pravosuđu čiji je ministar čovek onako... ja njega uopšte ne doživljavam kao da on govori; što se mene tiče, on sikće, prosto me čovek plaši, one njegove oči ga odaju, bar meni to tako deluje. On je meni najopasniji od cele te ekipe, iako je to naravno varka. Sigurno je da je to Koštunica, sa onim svojim unezverenim pogledom sigurno je da je to on, jer on ih tu sve drži. Prosto, kad ga vidi onako unezverenog, čovek bi pomislio da je on tu slučajno, da je ušao u prostoriju u kojoj je jedina slobodna stolica bila stolica predsednika vlade i onda je on seo. Čoveče, on je otišao u poplavljeno selo, tamo gde Velja Ilić gradi one kuće, i onaj šor koji su tamo napravili proglasili su najvećim gradilištem u Srbiji. Pa malo veća moba, dva sela da se skupe i da se ljudi dogovore da pomognu jedni drugima isto bi to uradili, pretpostavljam i za kraće vreme. To je Srbija pet godina posle 5. oktobra.

Što se tiče ove tramvajske nesreće, šest tona šina je bilo natovareno na nešto što je potpuno improvizovano i što nema kočnice. I kao u najcrnjem hororu, to se otkačilo i potpuno slobodno jurilo vozila i zatečene ljude u Nemanjinoj ulici u nedelju popodne. Znači, to je slobodno prošlo raskrscopicu Svetozara Markovića i Nemanjine, niko nije bio tu pa se ništa nije desilo, i udarilo u zadnji deo tramvaja na raskrscopicu Resavske i Nemanjine i onako ga proburazilo, kao kroz sir je šina prošla kroz njega. Zamisli da je taj tramvaj bio prepun, na šta bi to moglo da liči, ne smem da mislim o tome. A drugi deo toga je nastavio do Kneza Miloša i zario se u jedan autobus koji je opet, srećom, bio poluprazan.

Tu skoro je jedan tramvaj napravio sličnu stvar kad se otkacio, pa onaj autobus u Gepratovoj je nanizao jedno petnaestak vozila, pa je onaj privatnik tamo kod Šećerane izgubio potpuno kontrolu i zakucao se u onaj bedem kod Ade Ciganlije. Ima takvih stvari koliko god hoćeš, prosto te podseća na vreme kada je Nebojša Čović, moj omiljeni učesnik kontramitinga, bio gradonačelnik. Mi smo počeli da lepimo neki plakat da bismo obavestili zaposlene i putnike o tome što mi vidimo kao lošu stranu gradskog prevoza. Kompletna infrastruktura GSP-a, svi referenti i otpravnici bili su angažovani na skidanju tih plakata. Niko se nije potrudio da ispita da li je to što mi pričamo tačno. I onda ti se dogodi ta nedelja, ne znam šta je te ljude sačuvalo, da li možda odbor za verska i nacionalna pitanja koji je u GSP-u organizovan, pa je bog pomogao Beograđanima i zaposlenima u GSP-u da tamo ne bude masakr, čiji bi efekti bili ravni terorističkom napadu Al Kaide. Ne smem ni da mislim šta bi bilo da je bio radni dan.

DRAGOLJUB
STOŠIĆ

Što se mene tiče, za to je odgovoran gradonačelnik, koji se poslom gradonačelnika bavi onako honorarno, gotovo bi se reklo iz hobija. Ima važniji posao u republičkoj skupštini gde je predsednik odbora za finansije, pa je narodni poslanik, pa mora da sedi tamo po ceo dan i održava kvorum, i onda je valjda još i zamenik predsednika DS-a, ali mu na svu sreću to izgleda ne oduzima mnogo vremena. Naravno da su oni odgovorni, naravno da je odgovoran direktor Direkcije za saobraćaj koji redovno, svakog dana, prima izveštaje saobraćajne operative GSP-a da privatni prevoznici izrabljuju ljude. Hajde što ih izrabljuju, krivi su oni što na to pristaju, nego što je to u suprotnosti sa zakonom o bezbednosti saobraćaja. Ne može vozač u saobraćajnim uslovima kakvi su u Beogradu da radi petnaest sati, a oni imaju samo po dve smene da bi se uštedelo, a vozači pristaju da bi više zaradili.

Ne znam da li sam pominjao Bojana Stanojevića, ovog dendija koji izigrava gradskog menadžera, koji je inače zadužen za komunalne sisteme. On je pre neki dan gostujući u jednoj emisiji rekao da svi oni koji imaju između 35.000 i 40.000 platu imaju pravo na subvencije. Pa zar to nije priznanje da ti sa 40.000 ne možeš da živiš normalno? Nijedan vozač u GSP-u ne zarađuje toliko, osim ako ne radi sve slobodne dane, kao što kod privatnika ljudi rade mesecima bez slobodnog dana po petnaest sati dnevno i o tome niko ništa ne govori. Studio B, gradska televizija, koja se bavi gradskim

temama nije našla za shodno da danas dođe na našu konferenciju za štampu, da čuje šta mi o tome mislimo, da ne bi uvredili Bogdanovića. Direktor GSP-a je sebi kupio luksuznog "sitroena" C5, a šest tona šina juri po gradu da pobije ljude vozeći se na zardalaj i truloj skalameriji, bez kočnica.

Reč je o jednoj pokvarenosti, valjda zadnjem plaćeništvu, na šta sad neko može da mi kaže - prinuđeni su. Pa čoveče, prinuđen sam i ja, i ti si prinuđena, šta ti sad kao voziš neke kabriolette, luduješ valjda po neakvim fitnes centrima i Bahamskim tamo ostrvima. Ništa mi odvratnije nije od toga kad pozoveš nekoga na rizičnu sindikalnu akciju ili ulične demonstracije, a on kaže - znaš šta, ja imam dvoje dece, lako je tebi. Alo, bre, čoveče, pa i ja imam dvoje dece, čekaj. Pa, baš zbog toga, baš zbog toga. Za sledeće izbore, oni će da traže naš glas, ima da se bore za njega, da nas ubede da su oni momci kojima možda treba dati neko ograničeno poverenje. Ali ja ću da odem i korak dalje - daću svoj glas samo onima koji pruže čvrste garancije da će prvi korak biti otvaranje dosijea i, na osnovu toga, lustracija. Znači, ako to ne bude prvi korak, ja za te neću da glasam, jer im ne verujem. Valjda je vreme da prestanemo da budemo taoci biografija nekih ljudi.

I onda zalepe etiketu čoveku - ti si Sokrat. Ne znam ja da li on jeste Sokrat, pričaju svi da je to Svilanović, Zoran je valjda Filozof. Ama ljudi, otvorite ta dosijea da vidimo, ako to jeste tako, da sve bude jasno. Aaa, ne. I ovako smo sluđeni, sludi nas do kraja i onda više ništa ne znaš, i slediš ko zna šta. Ko zna za kim ideš. Što kaže naš narod - za movom pa na govno. I stvarno, gde možeš da stigneš ako ideš za movom.

Pet godina posle 5. oktobra šta imaš - svi su se vratili, ali svi. Radnički aktiv JUL-a ovog trenutka ima hiljadu članova u Gradskom saobraćajnom preduzeću, oni su najozbiljnije počeli da pripremaju doček Mirjani Marković. Dođe nekakav ludak radikal u TV-studio, izgovori najveću moguću glupost i dobije aplauz od klinaca od kojih niko nema više od dvadeset godina. Pa čekaj, čemu vi aplaudirate, da li ste vi normalan svet? Da li ste vi normalni? Oni sinoć aplaudiraju Dinkiću što je Hamoviću uzeo sto miliona evra. Imaš osamnaest godina i nosiš kapu na kojoj piše Bogoljub. Razumeo bih da ti je dao nešto za to, a dao ti je kapu i lažnu nadu. Ej, sutra je pet godina od 5. oktobra, a Baki Anđelković je potpredsednik Republičke skupštine. Potpredsednik republičke skupštine je

i onaj momak iz radikala koji predsedava republičkom skupštinom sa Šešeljevim bedžom na reveru. Osamdeset poslanika ima Radikalna stranka u skupštini pet godina posle 5. oktobra. Čekaj, šta mi radimo, ko je ovde lud, ko je ovde izdajnik?

Gledao sam pre neki dan na hrvatskoj televiziji dokumentarni film o 5. oktobru. Imaš slike gde Džo bagerista podiže ljude sa onom kašikom na prozor Savezne skupštine i oni tako ulaze unutra i osvajaju je. Posle toga sa tim istim bagerom ide na ulaz televizije, tamo u Takovskoj, dok policajci pucaju na njega. Ovi su saopštili podatak da je osamdeset i nešto metaka pronađeno na tom bageru, on je ostao živ zahvaljujući tome što je podigao kašiku. Taj čovek umesto da bude zaštićen, on sada nema šta da jede, ide ulicama kao osobenjak, priča sam sa sobom. A raznorazne gnjide koje si izvlačio ispod kreveta se bogate posle toga. Mislim, da li je to normalno, stvarno? Imamo, pet godina posle, Bakija Anđelkovića kao potpredsednika republičke skupštine koji ismeva sve to – to je buldožer revolucija, to su plaćenici. Mi sad slušamo priču o plaćenicima, a pričamo kako ćemo da se pridružimo svetu.

DRAGOLJUB
STOŠIĆ

Pre neko veče ja u nekoj TV emisiji kažem Aligrudiću – dobro, čoveče, je l' ti znaš da sam ja bio dvaput u zatvoru da bi ti bio na vlasti, a on meni – bio si zato što si kriminalac. To je ta naša priča. Na kraju krajeva, i Batić je sad imao prilike da plati deo cene za ono što nije uradio onda kada je trebalo. Stvar je potpuno zastrašujuća, jer ovako kako se to odvija, sledi verovatno oslobađanje Milanovića, bivšeg direktora televizije. A što se tiče suđenja za Zorano-vo ubistvo, mi smo prvo mislili da će ovi pobeći, ali ne. Oni će biti oslobođeni, kao Makina grupa. To će biti nedostatak dokaza. I kad sam najcrnje raspoložen, onda stvarno mislim da ovaj neće predati vlast. Da tu normalne smene vlasti neće biti, ja nešto slutim kordone, slutim da se to neće dobro završiti. Da za ovo suđenje izgleda neće biti dokaza, naći će neki formalni razlog, ne znam ni ja, opušci ne odgovaraju, ovaj nije pušio te cigare, Bracanović nije dirao pušku koju su mu našli u stanu. I onda će da kažu, to je legalizam, čoveče, znate šta ste vi radili. Pa prepodobni Vučić kaže, ima novi imidž, ne znam da li ste primetili, sad se uprepodobljava nešto, sav je onako tih, smiren, bože, pa kaže za ovog Tomića iz Vranja – ljudi moji, pa svaki otac bi to učinio za svoje dete. Tačno, samo ne znam odakle mi dva miliona evra da učinim nešto za svoje dete. Mislim, stvarno, pa makar to bilo dete koje je dalo četrdeset miliona maraka da kupi železaru u Skoplju, ali prosto nemam,

ne mogu da spasem dete. Eto, za moje dete u tom smislu nema nade, nemam dva miliona.

Ali na suđenju će se nešto od ovoga desiti, ovi će da izađu na semaforu jer ih voze prijatelji. Bilo je tih priča da su se ovi koji su ga ubili vozili u Zoranovom BMW-u na suđenje, a voze ih ljudi koji su im bili podređeni u Beretkama, njihovi lični prijatelji. Samo će da izađu na semaforu i da odu ili će biti oslobođeni. Ipak, reč je o legalisti koji ne bi voleo da se desi to bežanje, to nije legalno, nije zakonski, nego će to da bude pokriveno papirima, zakonski, demokratski. Čovek ne puši cigare koje ste našli na mestu sa koga je pucano, držite čoveka u zatvoru, a to nisu njegove cigare. Pa ti se onda pojavi Momo Kapor i počne da slavi situaciju ovde, jer je u Parizu i Njujorku dosadno. Pazi te demagoge, molim te, imaju ateljea po tim parizima, imaju šengen naravno, fašistima niko ne brani da putuju. Ona Lenard, čuvena voditeljka TV dnevnika, ona živi koliko čujem negde u Frankfurtu. Pa, dobro bre, stvarno, ljudi, alo! Alo! Najbolje bi bilo da mi svi izginemo, da svaki dan ovde bude neki pokolj da bi naši veliki pisci mogli da pišu epove o nama. Tako ih inspirišemo. Znači, treba da bauljamo gladni, jer koga interesuje ako si ti opušten, sediš u nekom kafiću po prelepom danu i baš te briga. Ludilo, potpuno ludilo.

Šta će značiti i ako Čeda pređe cenzus? To će biti samo jedna tačkica, možda čak i cvet u reveru, moći će da se pozivaju na demokratiju, eto. Šta će to da znači - ništa. Ali ako se okupe, znači, treba pokušati da se pripremi jedan, ne znam da li je to miting, ali treba ljudima reći - znate šta, toliko smo grešili da nas je sramota, izvinite što nismo napravili lustraciju, izvinite što smo zaboravili na vas, izvinite što smo zaboravili da su Čuvari vatre u ovom gradu šetali godinu i nešto dana. Ali ja se odlično sećam, jer sam svakih četrdeset pet dana išao u policiju da legalizujem tu šetnju, da imamo pravo da šetamo, da nas ne bi tukli. Ti ljudi su tamo skandirali - Maki, Otpor, u ono vreme, čoveče, povremeno je bilo više "marica" i policajaca nego njih u onoj šetnji. Bilo ih je između 50 i 200, ali šetali su 360 i nešto dana - svaki dan, do 5. oktobra. Ti ljudi su zaboravljeni, ti ljudi nisu pozvani kad je pravljen onaj koktel u skupštini grada posle promena. A među njima je bilo i profesora univerziteta.

Znači, da se izvinimo svi zajedno, svi ćemo da se izvinimo jedni drugima što smo izdali jedni druge, što nismo razumeli, što smo u

nekom delu bili nesposobni, ne znam šta, ali ljudi, stvarno je vreme. I ne moramo mi, ne mora sad Batić ponovo da bude ministar pravde, ali neka bude neko ko će to da radi. Čeda, Vesna, Nataša Mičić i onaj prepametni Nikola Samardžić. Svi treba da budu tu i da probamo još jednom. Pa šta drugo da radimo, da se predamo, šta? Ne mogu da umrem mirno s pomišlju da mi dete stoji pred nekom ambasadam zato što je skupio neku kintu da ode u Mađarsku, pa ne može drugačije nego da dobije vizu da bi otišao u Mađarsku. Pa je li to pomisao s kojom čovek treba da se pomiri? Pa ja stvarno mislim da nije. Bar ja ne mogu s tim da se pomirim.

SLOBODAN G.
MARKOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate istoričara Slobodana Markovića. Slobodan od skoro radi na Fakultetu političkih nauka.

SLOBODAN G. MARKOVIĆ:

Mislim da je pred nama jedna od najtežih borbi od 5. oktobra, jer niz važnih političkih odluka koje je međunarodna zajednica odlagala svih ovih godina konačno treba da se razreše tokom 2006. Tu pre svega mislim na status Kosova, koji će verovatno biti rešen naredne jeseni, možda ne konačno, ali u jednoj velikoj meri. Zatim, pitanje opstanka državne zajednice i konačno, pitanje neke vrste ustavnog ustrojstva Bosne i Hercegovine, to jest, pitanje da li će se zadržati u osnovi Dejtonski sporazum ili će sve više federalna vlast preuzimati ingerencije i BIH postati jedna centralizovana država. Sve te tri stvari će tokom naredne godine da nas sustignu i to u situaciji kada Srpska radikalna stranka nesumnjivo predstavlja najjaču stranku u Srbiji, u situaciji u kojoj po nekim istraživanjima javnog mnjenja obe demokratske stranke zajedno možda nemaju koliko ima Srpska radikalna stranka ili imaju tu negde. Dakle, naredna godina je godina naplate računa iz Miloševićevog vremena.

Ja se plašim da naša javnost za to uopšte nije spremna. Mislim da javnost ni izdaleka ne naslućuje da će Kosovo najverovatnije biti nezavisno. Sasvim je svedjedno da li će se to nazvati uslovna ili безусловna nezavisnost, jer taj pridev - uslovan, odnosi se na položaj Kosova prema međunarodnoj zajednici, a ne na položaj Kosova prema Srbiji. Znači, pitanje je da li će Kosovo biti uslovno nezavisno u odnosu na ključne aktere u svetu, pre svega u odnosu na članice Kontakt grupe, ili će biti безусловno nezavisno. Ali to sa

Srbijom nema nikakve veze, tako da je sasvim svejedno kako se to naziva. Druga stvar, javnost nije dovoljno spremljena ni na verovatan ishod prekompozicije Dejtonskog sporazuma u Bosni i Hercegovini, a takođe je samo delimično spremna i na sve izgledniju činjenicu da će Crna Gora biti nezavisna negde verovatno tokom proleća naredne godine.

SVETLANA LUKIĆ:

Stiče se utisak da ljudi to nekako znaju, ali da možda ne shvataju konsekvence toga.

SLOBODAN G. MARKOVIĆ:

Za Kosovo čak nisam siguran i da znaju, jer kad slušate izjave naših vodećih političara, oni uporno govore da je nezavisnost neprihvatljiva. To se ponavlja kao u horu, i s druge strane, postoje razna zamagljivanja kroz različite formule za koje građani ne mogu da shvate šta zapravo znače, a u stvari skrivaju tu činjenicu da je međunarodna javnost jasno stavila do znanja da smatra da Kosovo treba da dobije uslovnu nezavisnost u odnosu naravno na njih, a ne na nas. Problem je što će naredne godine da se zaokruže svi ti rezultati Miloševićeve rušilačke politike.

Sada više nije moguće napraviti bilo kakav dogovor sa kosovskim Albancima posle svega što se dogodilo 98. i naročito 99. godine. Posle konačno otkrivene istine o Srebrenici, vrlo je teško braniti bilo kakvu poziciju Republike Srpske. To je sve nasleđe Miloševićevog vremena i to će se sve naplatiti na neki način naredne godine. To je nešto što se događalo gotovo svim nacijama u svetu, to se dogodilo u Španiji 1898, to se dogodilo u Francuskoj nakon Francusko-pruskog rata, to se dogodilo Nemačkoj nakon poraza u Prvom svetskom ratu, ali u susedstvu se to najočividnije dogodilo Mađarskoj nakon Prvog svetskog rata, nakon Trijanonskog mira, kada je Ugarska izgubila dve trećine teritorija za koje je tvrdila da su njene istorijske teritorije. I vi kada odete u Budimpeštu, videćete da su danas, nakon skoro 90 godina od kraja Prvog svetskog rata i dalje oblepljene mnoge knjižare, mnogi kafići mapama velike Mađarske. To znači da se vrlo teško neke nacionalne traume prevazilaze.

Problem je što politička elita nedovoljno sprema naše građane za to. Dakle, način da ih spremi je da kaže da to nije poraz, nego da je to novi početak, znači, šta je bilo - dogodilo se, a sada se kreće u

evropske integracije. Znači, da na neki način kroz evropske integracije osmisli novi početak za Srbiju. Međutim, to se u ovom trenutku ne dešava i bojim se da onda kada se sve to dogodi naredne godine, da će moći oni koji ni na koji način ne sudeluju u vlasti, a to je pre svega Radikalna stranka, a isto tako i nažalost naš vladajućí tajkun Bogoljub Karić, oni će, dakle, pokušati da iskoriste tu situaciju da kažu - evo, mi jedini koji nismo u svemu tome učestvovali, mi nismo krivi, ovo su krivci, ovi na vlasti, evo, demokrate su izgubile i Kosovo i Crnu Goru i Republiku Srpsku i sve. Vratite nas na vlast, mi ćemo to da povratimo. Dakle, iskoristiće svu moguću retoriku da bi ponovo došli na vlast, a u tom slučaju naravno evropske integracije istog trenutka staju, i naravno, uvode se sankcije Srbiji. To je vrlo bitno reći, tu ne treba imati ni najmanju iluziju.

SLOBODAN G.
MARKOVIĆ

Ako je Evropska unija uvela sankcije Austriji, dakle, jednoj Austriji koja je neutralna zemlja, vrlo ugledna zemlja, zbog Hajdera - istina diplomatske sankcije - nema nikakve sumnje da će u slučaju dolaska Srpske radikalne stranke biti uvedene prvo neka vrsta diplomatskih sankcija, a verovatno prećutno ili otvoreno, svejedno, i neka vrsta ekonomskih sankcija, i onda će to sačekati demokratsku vlast kada se vrati nakon četiri godine. Ne samo da će izgubiti četiri godine, nego će morati i da plaća sav onaj dug koji u međuvremenu napravi Radikalna stranka, kao što danas mi moramo da plaćamo dugove iz Miloševićevog vremena. Tako da ja, ni u kom slučaju, ne mogu da se složim sa onim ljudima koji kažu - svejedno, neka dođe Radikalna stranka. Ne, to nisu samo četiri godine izgubljene zbog njihove vlasti, nego možda još četiri godine izgubljene da se sve to popravi.

Tokom 4. i 5. oktobra u Beogradu je održana velika konferencija, Peti oktobar - 5 godina posle. Na njoj su pročitane poruke najviših evropskih zvaničnika, Havijera Solane, Olija Rena, i poruka britanskog premijera Tonija Blera. Iz svih tih poruka jasno se daje na znanje da je Srbiji otvoren evropski put, da je glavna prepreka u tome izručenje Ratka Mladića, ali da Srbija pre svega treba da se osloni na svoje snage i da Srbija mora da ima jedinstven demokratski blok. Dakle, to je glavna poruka koju su svi državnici sada, pred početak pregovora o pridruživanju poslali Beogradu i zato je u ovom trenutku naravno od ključnog značaja da se ipak nađe neki zajednički jezik i da se dva vodeća političara demokratskog bloka, predsednik Tadić i premijer Koštunica direktno dogovore.

Ja zaista ne mislim da je pitanje dvojice poslanika sa liste za Sandžak razlog za napuštanje Skupštine, mislim da je to samo povod. Svi mi znamo da su oni izabrani bošnjačkim glasovima, dakle, nije važno na kojoj su se listi našli, to su glasovi koji pripadaju bošnjačkom narodu. One noći kada su objavljeni rezultati u Novom Pazaru je bila velika pobjeda, tamo su se vijorile zastave, istina i Demokratske stranke, ali i zastave Stranke demokratske akcije. Sulejman Ugljanin je to proslavio kao svoju pobjedu, dakle, to su njegovi mandati moralno gledano, a za jednu stranku nacionalne manjine, bilo koje nacionalne manjine, potpuno je normalno da bude u koaliciji sa vladajućom većinom. Pa zar Srbi u Hrvatskoj nisu u koaliciji sa strankom koja je organizovala Oluju. Tako da mislim da to nije ništa neobično, ne vidim tu uopšte bilo kakav neobičan motiv, i verujem da bi poslanici sa te liste i u slučaju da Srpska radikalna stranka dođe na vlast, bili u vladajućoj koaliciji. To je prosto usud manjina da moraju da sa većinom ostvaruju svoja prava.

Ja se zapravo nadam da je ovo taktička, a da nije strateška odluka, jer se bojim da ako je strateška odluka, da će to doneti neku vrstu trajnih, kad kažem trajnih mislim trajnih u nekoliko narednih godina, podela i da će još više udaljiti ceo ovaj demokratski blok od jedinstva.

Mada se ne čini da će vlada da padne. Ukoliko bi vlada pala, mi bismo izgubili još šest meseci u, pre svega, izbornoj kampanji, zatim u formiranju nove vlade, koja se možda i ne bi formirala, a tu je onda i još jedan igrač Bogoljub Karić, koji sa svojim novcem, sa svojim uticajem, sa medijima koje kontroliše, nije neko ko se može kupiti, kao što je to slučaj sa socijalistima. Ne, to je čovek koji ima ogromne aspiracije, koji ima aspiracije da bude premijer Srbije. Znači, došli bismo ponovo u jednu nestabilnu situaciju, ali ono što je bitno, sada počinju pregovori koji treba da traju do kraja juna. Ako nema vlade, nema sa kim da pregovara Evropska unija, nema znači ništa od pregovora. Ja mislim da treba da postoji neka odgovornost svih, jer trenutno nemamo makar taj ugovorni odnos sa Evropskom unijom da smo pridruženi član, a to je, dakle, neki minimum da bismo zaista krenuli u jednom pravcu radikalnih reformi.

SVETLANA LUKIĆ:

Vi govorite o velikim, krupnim ciljevima, ali šta ćemo unutar zemlje, gde je ta granica gde čovek može da kaže - u redu, cilj je toliko važan

da mi sada moramo neke stvari da podnosimo, koje nisu baš principijelne, a po svemu sudeći, ni zakonite, kao što je prelazak poslanika iz jednog poslaničkog kluba u drugi. Dakle, gde je ta granica, jer je očigledno da i vlada nemalo provocira i pri tome i ona kaže - imamo važne poslove, nemojte sada da gnjavite oko sitnica i gluposti, oko Džudževića, Omeragića i eventualnog nezakonitog privođenja Batića?

SLOBODAN G.
MARKOVIĆ

SLOBODAN G. MARKOVIĆ:

Znate šta, ne znači da zbog evropskih integracija sada treba da prestane kritika vlade, naprotiv, kritika je potrebija nego bilo kada ranije, ali mi se trenutno nalazimo u takvoj situaciji da nemamo čak ni Ugovor o stabilizaciji i pridruživanju, što ima i Makedonija. Hrvatska već faktički pregovara o ulasku od pre neki dan, iza nas je samo Bosna i Hercegovina, znači, mi smo na dnu. Dakle, u ovom trenutku, baš nekoliko dana pred početak pregovora o stabilizaciji i pridruživanju ne bi bio dobar signal da ponovo dolaze u sukob demokratske snage u Srbiji. Mislim da će to tako biti shvaćeno na zapadu.

Vi stalno imate tu neku vrstu zaklinjanja - nećemo dozvoliti da Kosovo bude nezavisno - vodećih političara, bez obzira iz koje su oni stranke, zaista tu nema gotovo nikakve razlike. To je vrlo opasno, to širi jednu vrstu fatamorgane, kao što je i Rezolucija 1244, onako kako se ovde interpretira, fatamorgana. Nije bitno kako se ona interpretira u Beogradu, javnosti treba da se prezentuje kako se ona tumači u relevantnim svetskim prestonicama. To je ono što je u ovom trenutku opasno. To je slično onome kada je Miloševićeva propaganda posle NATO bombardovanja 99. tvrdila da smo ih mi pobedili. Znači, videli smo već kako se to završava. Dakle, to je ono sa čime treba suočiti stanovništvo na vreme. Ako vi jednostavno kažete - situacija je takva i takva, kao što u krajnjem slučaju jeste juče rečeno poslanicima parlamenta Republike Srpske - ili ćete usvojiti ovo ili će nas ukinuti.

SVETLANA LUKIĆ:

To sa policijom?

SLOBODAN G. MARKOVIĆ:

Da, sa policijom. Znači, vi jednostavno morate da kažete, neće niko ukinuti Srbiju, ona će i dalje tu postojati. Možemo mi da se su-

protstavljamo neograničeno, ali onda nema evropskih integracija, nema saradnje sa svetom.

Više puta je preterano čvrst jedan stav lansiran sa zapada, koji je već više puta izrečen, a on glasi - birajte između Kosova i Evrope. Jednostavno, to je rečeno tako otvoreno, gotovo uvredljivo, ali je rečeno. Javnost još uvek misli da je moguće napraviti tu neke razne formule. Ja se plašim scenarija da demokratski blok počne da prebacuje ping-pong lopticu između sebe ko je odgovoran za to. Odgovorni za situaciju na Kosovu su pre svega oni koji su vladali Srbijom i koji su vršili teror na Kosovu 98. i 99, dakle, bivši režim Slobodana Miloševića u saradnji sa Srpskom radikalnom strankom. Ja ne vidim da to bilo ko ovih dana bilo gde ponavlja, nigde se ne pominje ni Srpska radikalna stranka, ni Slobodan Milošević, kao da oni tada nisu bili na vlasti. Ako sada ponovo krenu optužbe unutar demokratskog bloka, to smo već jednom imali, zna se ko će da poraste, tako da me to jednostavno plaši.

Ja mislim da to znači još jedan veliki talas odlaska ljudi odavde. Jednostavno, ljudi više nemaju ni strpljenja, ni živaca i ko god bude mogao, ako ovde pobede ponovo snage iz Miloševićevog vremena, otići će. I mislim da je tu bitna još jedna stvar, a to je što se stalno kritikuje predsednik zato što sarađuje sa premijerom. Ja mislim da je to bilo u redu, ta kritika, dok premijer nije sarađivao sa Haškim tribunalom i dok on nije eksplicitno napokon rekao ono što smo čekali da kaže, da je svaki dan izgubljen u saradnji sa Haškim tribunalom izgubljen za naše evropske integracije. Sad, kad je stao na to stanovište, u redu, mogao je i ranije da stane, ali stao je na to stanovište, znači to treba prihvatiti.

Ne mogu da shvatim tu formulu po kojoj nije dozvoljeno razgovarati i pregovarati sa Koštunicom, a dozvoljeno je sastati se sa Legijom. Mislim da je to jedna ekstremna formula. Oni su ipak uspeali da dobiju i Studiju o izvodljivosti i početak pregovora, napokon smo se odvojili od dna, znači, bili smo na dnu dna, sad više nismo na dnu dna, sad smo samo na dnu i dajte da se makar okončaju ti pregovori koji treba da se završe negde do narednog juna.

Mene je prekjuche pitao jedan američki novinar da li u Srbiji intelektualna i politička elita objašnjava građanima koliko bi ekonomski koštalo Srbiju ukoliko bi Kosovo ostalo u njenom sastavu. To je prva stvar koju treba svima reći, znači, ako Kosovo ostane u Srbiji, primera radi, da se desi to čudo, sa neprijateljski raspolože-

nim stanovništvom, znači da biste morali da koristite i razne snage bezbednosti i da trošite ogromna sredstva. Znači, treba otvoreno reći građanima - nema jedne penzije, nema jedne plate, nema povećanja u školstvu, nema povećanja u zdravstvu, nema nigde, jer novac ide na to. Druga stvar koju treba vrlo često ponavljati jeste to da je jednostavno bila laž da postoje neki geostrategijski interesi da se zadrži Kosovo, da tu postoje neka velika rudna blaga, velika čuda, to niko nikada nije utvrdio. Znači, reč je o jednom običnom parčetu zemlje, kao i svakom drugom parčetu Srbije, i jedino što bismo imali u tom slučaju su politički problemi i, naravno, ekonomski problemi. Mislim da je uloga intelektualne zajednice ključna u svemu ovome, ali nekako vidim i tu neku vrstu sramežljivosti. Vrlo mali broj ljudi otvoreno želi da se pozabavi ovom temom. Ja mislim da, kada bismo zaista bili poštteni, ne samo da bismo rekli da međunarodna zajednica jednostavno smatra da Kosovo treba da bude nezavisno, nego, kada bismo bili poštteni, rekli bismo - pa na tom Kosovu ipak živi u ovom trenutku 90 odsto Albanaca. Znači, valjda i oni treba nešto da se pitaju.

SLOBODAN G.
MARKOVIĆ

Naravno, sad bi odmah ponudili kontraargument - zašto se ne pitaju i ovi u Republici Srpskoj gde bi oni želeli da žive. E, pa ne pitaju se zato što je Milošević ovde vladao deset godina, zato jer je imidž Srbije takav kakav jeste i zato jer su počinjeni svi zločini koji su počinjeni. Situacija je takva, ali zaista, i trebalo bi da se ljudi udube u tu dramu koja se dogodila albanskom stanovništvu, u taj dugogodišnji policijski čas, gde su isti oni policajci koji su ovde tukli studente, koji su ovde tukli aktiviste Otpora, koji su 9. marta nasrtali, da su isti ti policajci bili na Kosovu. Zar bilo ko misli da su se oni drugačije ponašali prema albanskom stanovništvu? Znači, treba se uživeti i u njihovu situaciju i zaista, zar posle svega toga i posle masovnog egzodusa 1999. godine neko misli da je moralno da Srbija uspostavlja suverenost nad tom teritorijom na kojoj se sve to dogodilo?

Jednostavno, mislim da treba da imamo simpatije za sve to što se tim ljudima dogodilo, ali čak ni mnogo umerenija tumačenja nisu moguća ukoliko nemamo pre svega jedan politički signal, ukoliko nemamo jasne naznake s političkog vrha da je situacija takva kakva jeste. Ukoliko to nemamo, čini mi se da će i intelektualna zajednica zakazati, jer ona je kod nas ipak, moram da priznam, zastrašena. Znamo koliko je procenata profesora potpisalo onaj zakon o lojalnosti Slobodanu Miloševiću; znači, ne treba da imamo

bilo kakve iluzije. Ne treba da budemo u zabludi da će intelektualna zajednica imati snage da iznese to pitanje, ako iz političkog vrha ne dođu neki hrabriji tonovi u tumačenju toga šta se dešava na Kosovu.

Srbija je postojala bez Kosova. Zna se da je moderna Srbija nastala u Šumadiji i ona je autonomna od 1830. i u toj svojoj autonomiji i prvim decenijama nezavisnosti, znači, preko 80 godina, Kosovo nije bilo deo Srbije, pa je ona ipak postojala. Druga stvar je da ogroman broj tih srednjovekovnih spomenika za koje vezujemo srpsku duhovnost postoji i u Makedoniji, pa šta sada, Makedonija je druga nezavisna država. Treća stvar je ta da kad mi kažemo da je Kosovo srpsko ne znamo tačno na šta se misli. Etnički, ono nesumnjivo nije srpsko od 1878. najkasnije, u stvari, negde između Velike seobe Srba i 1878. To je, dakle, prilično daleka prošlost. Tako da mislim da je to pre svega neka vrsta emocionalnog odgovora. U redu, možda ljudi zaista hoće da plate snage bezbednosti da budu tamo, ali da li su spremni na to da po nekoj rotaciji, ako bi se napravila federacija, da li su spremni na to da svake druge godine ili svake treće godine, nije bitno, Albanac bude premijer Srbije i Kosova? Da li su spremni da Albanac bude predsednik Srbije i Kosova? Da li su spremni da zvaničan jezik u Srbiji bude i albanski? Ja mislim da javnost nije za to spremna. Znači, vi imate jednu šizofrenu javnost koja ni na šta od toga nije spremna, ali je spremna na to da Kosovo bude srpsko.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Slobodan Marković. Slobodan je maločas pominjao međunarodnu konferenciju Srbija pet godina posle 5. oktobra. Na toj konferenciji je govorio i Žarko Puhovski iz hrvatskog Helsinškog odbora za ljudska prava.

ŽARKO PUHOVSKI:

Ono što je pouka iz 2000. u Hrvatskoj i 2000. u Srbiji, koju dugo civilni sektor nije shvatio, jest da naši nisu došli na vlast, jer naši ne mogu doći na vlast, jer oni koji dođu na vlast više nisu naši. I tu razliku treba razumjeti, to su dva različita sporta u kojima ne važe ista pravila. Ali u Srbiji se, neka bude, dopuštam, dogodilo nešto veoma neugodno zbog toga. Nevladine organizacije koje se bave ljudskim pravima šutjele su za vrijeme brojnih povreda ljudskih prava za vrijeme akcije Sablja, jer su imale simpatije za po-

trebu da se stvari raščiste. Ali organizacije koje se bave ljudskim pravima slede idiotizam ljudskih prava. Dakle, ljudska prava, ljudska prava i ljudska prava. Pomaže li to ovima ili onima, to nije naš problem, naš problem jest da se ničija prava ne smiju kršiti, ako se bavimo ljudskim pravima.

Civilno društvo, nevladine organizacije, mogu živjeti ovako ili onako, ali umiru uvijek na jedan način – gubitkom kritičnosti. Taj gubitak kritičnosti, to je moja druga točka, vidi se sada kada se pojavljuje takozvana Evropa. Kad se u Evropi govori kao što se govorilo u Sovjetskom Savezu 1946. i kad se trećerazredne, polupismene evropske birokrate doživljava kao nekadašnje komesare sovjetske komunističke partije u Jugoslaviji. Ljudi koji se nisu bojali ustaša i Njemaca, bojali su se ruskih komesara. Ljudi koji se nisu bojali Tuđmana i Miloševića, stoje u stavu mirno pred trećerazrednim evropskim birokratima. Hrvatska je jučer doživjela veliki uspjeh, to mi je jako drago, ali ga nije doživjela zato što je Hrvatska bolja, nego zato što je Evropska unija lošija. Gotovina nije uhapšen, ali je Hrvatska ušla zbog trokuta Austrija-Hrvatska-Turska. I sad bismo trebali kao navodno ljevičari slaviti ulaz Turske, čija je vojska ubila nakon II svjetskog rata dvostruko više civila nego sve ostale vojske u Evropi zajedno.

ŽARKO
PUHOVSKI

Ali to nije Evropa kao simbol vrijednosti nego je nešto drugo. Ta Evropa koja s pravom prigovara ovoj Solaniji, kako sad zovu SCG, da ne zna gdje su joj granice, sama nema pojma o tomu dokle je Evropa, ali znaju nama reći gdje je Balkan. Ja nisam uvjeren da su vojne integracije nešto smisleno. Uskoro će čitav svijet biti u NATO-u i tko će biti neprijatelj, mali zeleni s Marsa? Protiv koga postoji NATO danas? Protiv Al Kaide, koja je policijski problem, ne vojni.

Ja ovo, ponavljam opet, ne govorim zato što sam protiv te vrste unije, dapače, ili zato što sam protiv Haškoga sudišta, dapače. Ali ako Haško sudište do dana današnjeg ne može Karadžiću ime napisati korektno, ako je objavilo u različitim optužnicama imena 27 navodnih žrtava koje su žive, ako su dvoje od šezdeset dvoje ljudi u pritvoru Haškog sudišta umrli u sumnjivim okolnostima... Da su u Požarevcu, u Karlovcu ili u Bihaću dvoje od šezdeset dvoje ljudi u pritvoru lokalnog suda umrli, sve bi nevladine urlale tako da bi se čitav svijet tresao. Ali u Ševeningenu se to ne uzima tako ozbiljno.

Ako je istina da je Haško sudište, to ja kao Hrvat mogu reći, za dvadeset osam radnih dana moglo odlučiti da nije bilo ratnih zločina i povreda međunarodnog prava u bombardiranju Jugoslavije, onda je to očito politička odluka. Ako su optužili Karadžića, Mlađića prije Šljivančanina, iako se to dogodilo godinu dana ranije i bilo je dobro definirano, to je bilo zato što je njih dvojicu trebalo sprečiti da sudjeluju u Dejtonu, opet iz političkih razloga. I o tim stvarima treba govoriti, podržavajući Haško sudište zato što sudovi u Hrvatskoj, Srbiji i Bosni i Hercegovini ne znaju svoju domaću zadaću ili ne žele obaviti svoju domaću zadaću. Tu je gospodin Zoran Živković u krivu, nije bilo moguće da bude Milošević u srpskom sudu, kao ni neki u hrvatskom sudu, nije bilo moguće u tom trenutku. Ali to ne znači da smjemo pristati na formulu, kako su dobri katolici govorili - Rim je rekao, stvar je završena.

Ja plediram na nevladine organizacije i civilni sektor da se ponaša evroskeptički. Imamo evrofile i evrofobe, to su po mom sudu više-manje paranormalne pozicije. Normalna pozicija je evroskeptička, znači ona koja pita kakvog to smisla ima i koja, da završim s time, postavlja uvijek jedno temeljno pitanje - politički uspjeh se mjeri u neto formi, dakle, uspjeh minus troškovi. O troškovima se nikad ne govori, troškovi ovdje nisu mišljeni, naravno, samo finansijski, nego u smislu gubitka neke vrednosti. Ili ćemo imati, da drukčije to izrazim, neku vrstu marksističkog pristupa, koji ne polazi od Karla Marksa nego od najuglednijeg od braće Marks, koji je rekao onu poznatu formulu - ne bih želio biti članom kluba koji me želi prihvatiti za člana. Hvala.

SVETLANA LUKIĆ:

Govori književnik Laslo Vogel.

LASLO VEGEL:

Te partije imaju jedan dosta nesiguran program. To su programi bez obala, a uglavnom se kreću oko nacionalne definicije, nacionalnih interesa i preklapaju se, jako se preklapaju. Tako da, ako jedna partija izlazi iz parlamenta, što se tiče političkih ideja, političkog delovanja to ne stvara vakuum, jaz, ništa ne nedostaje. Kod nas su i istina i politika i moral i strategija postali relativni i u takvom slučaju jedna partija ne znači mnogo. U tom smislu, ja mislim da Demokratska stranka vrši samo taktički pritisak, tako da

će sve ostati po starom i biće čarki, biće teških reči, biće malih gužvi, ali to ne znači mnogo.

SVETLANA LUKIĆ:

Kako biste vi odgovorili na primedbu ljudi iz DS-a ili nekih njenih pristalica koji kažu: Takva je kakva jeste politička situacija u zemlji, takvi su birači, mi moramo to da uradimo iz taktičkih razloga, a kad budemo došli na vlast mi ćemo da radimo. U stvari, stalno nam govore da se pretvaraju, eto, iz nužnosti.

LASLO
VEGEL

LASLO VEGEL:

Ali to kažu i kada su na vlasti. Onako kako osvajaju vlast sa malim taktičkim potezima, ne sa ozbiljnim programima, tako i vladaju. Isto tako kažu da su im ruke vezane zbog koalicionih partnera, jer su i te koalicije improvizacija, što nije čudo, jer su i partijski programi improvizacija. Kod nas je moguća svaka vrsta koalicije koju međunarodna zajednica dozvoljava. Tu u koaliciji mogu biti šivaća mašina i kompjuter, eventualno traktor ne, ali ako međunarodna zajednica dozvoli, onda može i kompjuter i traktor, to su naše koalicije. One su potpuno provizorne, ali nisu provizorne zbog nužnosti, nego su provizorni partijski programi. Jedino što je u programima svih partija zacrtano jesu nacionalni interesi, razlika je možda u intenzitetu, diskursu, ali nema konfrontacija, nema prave konkurencije, jer među tim programima nema razlike. Vlada jedna mala trgovina idejama, programima, taktikama, strategijama. To je, kako da kažem, ideologija stagnacije.

SVETLANA LUKIĆ:

Pre neki dan smo dobili ohrabrenje iz Brisela, međutim, svi mi koji živimo ovde vidimo da nešto jako temeljno nije u redu.

LASLO VEGEL:

U ovom slučaju zaista treba nekome čestitati, ali ne vladi nego Evropskoj uniji. Verovatno da je to jedna vrsta edukativne strategije Evropske unije, jer na kraju krajeva, ne bi bilo u redu da Srbija bude jedina zemlja koja je izvan svih tokova. Prema tome, to je jedan lep gest, to je jedna lepa šansa koju naravno, ako tako napredujemo kao dosad, nećemo iskoristiti. U stvari hoćemo, ali u biblijskom vremenu. Znae, u Bibliji vremenski ništa nije definisano. I tako mi imamo taj dugi biblijski hod prema Evropskoj uni-

ji i ja ne vidim mesta za euforiju. Politička elita zavarava sebe, jer tu postoje dva sveta: postoji jedan svet simulacije, privida, to je ta elitna politika, i postoji jedno zapostavljeno društvo, koje ne zna gde idemo. I ovo društvo vidi jednu vrstu dvoličnosti, u smislu da imamo zakone, ali ne i preporuku da ih se pridržavamo, vidi ovu simulaciju, pa i samo počinje da simulira.

Znate, jedna dobra kulturna, politička elita služi tome da da primer, a naši političari ne pružaju primer. Kad slušam neke njihove grube rečenice, onda se ne čudim što se na ulicama deca tuku, znate, to je povezano. Time sam hteo da kažem da je ovo društvo zapostavljeno i na putu ka Evropi, jer ne poznaje detalje tog puta. Umesto euforije trebalo bi već veoma precizno kazati šta nas čeka u prvoj godini, drugoj, trećoj, petnaestoj, pa ćemo onda da uđemo tamo. Težnja prema Evropi bi trebalo da izraste iz društva. To ne treba da bude neka vrsta šargarepe kojom se maše pred narodom.

Znate, poslati u Hag a reći da mi to ne želimo, nego to nam uslovljavaju, to znači da proizvodite u društvu jednu vrstu revolta, jer svaki čovek kaže - pa, ne treba nâs Hag ili Brisel da prisiljava. Ako političari ne kažu da je to njihovo ubeđenje, dobijate jedan jako, jako moralno kontradiktoran stav, a onda će i društvo biti takvo. I društvo će postati moralno kontradiktorno, pa će ljudi na radnom mestu reći - radim zato što moram, ali ne baš rado, pa ću raditi što manje; plaćam porez, ali neću pošteno da platim, nego samo deo, hoću da prevarim državu. Kao što mi mislimo da možemo prevariti Evropu, i taj čovek će reći - ako to može, onda ću i ja da prevarim državu. I onda počinjemo da živimo po jednoj koncepciji i ideologiji prevare i laži.

Sad imamo jednu čudnu vrstu laži, koja više nije samo laž, nego i istina deluje kao laž. Laž je toliko postala banalna i sveobuhvatna da vi i kad ponekad kažete istinu, s pravom ljudi misle da i vi lažete. Nestala je razlika između istine i laži, jednostavno, lagati to je nužno i ne možemo mi kriviti društvo, nego morate kriviti te izabrane koji nameću takav dvostruki moral. To je nametnuto. Tako da, kako sam ja primetio, u politici više ni ne možete startovati sa jasnim stavovima - ja mislim to i to, jer onda vas marginalizuju, jer je sad u centru jedna maglovita ideja, a jasne ideje, i dobre i loše, se imenuju kao ekstremi. To je sad jedan poker, tako da mi sada i zlo i dobro, ako je jasno formulisano, shvatamo kao ekstrem.

U tome je igra i sa radikalima. Zna, radikalima imaju sve veću i širu izbornu bazu, niko od političara, od konkurenata, ne sme da javno polemiše sa njima, samo kažu da su oni ekstremi i da su samim tim lošiji nego mi. A na tom principu ne može nijedna partija da živi, nijedna politička filozofija: da postoji nešto lošije nego što sam ja; nego treba sebe da definiše, a niko ne želi sebe da definiše, nijedna partija. To nije smeo ni Đinđić, pokušao je, ali je bio jako oprezan. I DS sve više ide ka nekom nedefinisanoj stanju. Evo, G17 ima nekakvu vrstu ekonomskog liberalizma i ima jednu nacionalnu politiku XIX veka. Kako to ide zajedno, to samo oni znaju, ali kod nas je to moguće, štaviše, ljudi misle da je to prirodno. Mislim da mi sad živimo u jednom veoma teškom periodu kada više niko ne veruje u svoje ideje i kada svako misli da ne vredi činiti ništa ni za šta.

NENAD
PROKIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Gospodin Laslo Vegel će nastaviti, ali pre toga da čujete proglas, koji je 5. oktobra građanima Srbije uputila grupa intelektualaca, od kojih su polovina njih sagovornici Peščanika. Govori Nenad Prokić.

NENAD PROKIĆ:

Na početku XXI veka Srbija je okrenuta prema prošlosti umesto prema budućnosti. Na vlasti je ona ista vrsta uverenja i mišljenja koja je Srbiju uvela u diktaturu, izolaciju i ratove. Kultura vlasti je ponovo kultura arogancije i političkog autizma. Ne razumeju se poruke izgubljenih ratova. Srbiju su napustile sve republike bivše Jugoslavije, Srbija je usamljena, u nesporazumu sa svim svojim susedima. Srbija insistira samo na svojim pravima, dok izbegava svoje obaveze. Nju ne povređuje zločin genocida koji je u ime zaštite Srba počinjen u Srebrenici. Posle deset godina ćutanja, naše društvo naterano je da progovori o tom zločinu kao o slučajnom incidentu prikrivajući ga i relativizujući u opštoj istoriji stradanja svih zaraćenih strana. Primorana da ih isporučuje, ali ne u sud, nego na novi radni zadatak, vlada je ratne zločince ispraćala porukom da se zločin isplati i da je u Srbiji zločin najunosnije od svih zanimanja.

Desekularizacija je najdublji pad i države i crkve. Deformisana država i deformisana crkva nemaju odgovor na političke i duhovne potrebe društva. Crkva preuzima ulogu države zloupotrebljavajući verska osećanja u političke svrhe. Crkva nastoji da zaustavi modernizaciju Srbije i zbog toga proizvodi nove sukobe u Crnoj Gori,

Makedoniji, na Kosovu. Crkva opravdava politiku koja je suprotna svim zakonima Srbije i savremenog sveta i sopstvenim kanonima.

Srbijom vladaju ista vojska i policija koje su bile udarna snaga Miloševićevih ratova, etničkog čišćenja, ratnih zločina i pljačke. Vladajuća Srbija dopustila je javno odricanje od antifašizma, njegovog nasleđa i vrednosti kojima je ostala navodno privržena samo zvanično i nimalo ubedljivo. Tolerirše se javno ispoljavanje rasizma, antisemitizma, etničke mržnje i mržnje prema društvenim manjinama.

Kulturna politika Srbije svedena je na ideološku kampanju partija na vlasti, koje insistiraju na reviziji istorijskih i kulturnih vrednosti i na promovisanju novokomponovanih četničkih rituala i fašističkih ideja. Takva kulturna politika je politika destrukcije. Akademici koji su podsticali udruženi zločinački poduhvat ratne agresije, etničkog čišćenja i pljačke, ponovo mobilisu javnost i pozivaju na mržnju i nasilje. Nekolicina ratnih bogataša i najbogatijih porodica uz aktivno učešće vlade putem sumnjive privatizacije otima poslednje ostatke nacionalnih bogatstava, a kapital prebacuje u inostranstvo. Srušena je petooktobarska ideja o vladavini prava i modernoj Srbiji. Poništeni su uspesi Sablje. Građani često postavljaju pitanje koje je više opasno nego besmisleno – zar nije bilo bolje onda kada je bilo gore.

Tekuća visoka inflacija ukazuje na odsustvo ekonomske perspektive. Umesto savremenog tržišta, partijskim otimanjem o unosne resore i odustajanjem od načela tranzicije, Srbija je uspostavila feudalne odnose zasnovane na stranačkim monopolima. Srbija je svoje mlade, kao nosioce optimizma i napretka, slala u ratove, one najobrazovanije i u izgnanstvo, a sve zajedno ih vezala za okrutnu hijerarhiju u kojoj su egoizam vlasti, beskrupuloznost, jedina merila uspeha.

Srbija je zapuštena i osiromašena, srozale su se ili nikad nisu bile verodostojne i pouzdane njene institucije, diplomatija, vojska, policija, obrazovanje, penzioni sistem, javna preduzeća. Posle ubistva premijera ponovo je ostala bez ekonomske i društvene dinamike. Korupcija i licemerje su vladajuća politička filozofija. U korupciji su utopljeni politički sistem i postojeća partijska i parlamentarna struktura, koja ne zastupa građane koji su spremni da u demokratsku modernu Srbiju ulože svoje znanje. Srbiji je zato neophodna nova energija i nova odlučna politička akcija.

LASLO VEGEL:

Ponekad gledam televiziju i vidim da je svako kradljivac. Verujem da jedan deo jeste, ali ako je to mnogo njih onda sve postaje relativno, možda je ovaj, možda je onaj, možda je i treći, peti... i više nema čistih ljudi. Ja ne verujem da ima toliko lopova, ali je već svako postao sumnjiv i onda dođe do toga da će biti sumnjivo i sve što je novo, sve što je drugačije, jer sumnja je opšta i radikalna. U takvoj atmosferi ima šansu onaj ko je najglasniji i ko stvarno ima moć da kupi ljude. To je politika pijačnih tezgi. Vidite, to nije diktatura, ne mogu da kažem da je to nasilje, ali je moralno destruktivno. Mi smo preživeli vreme vladavine sile i to je često jačalo moral, otpor i samopoštovanje, nekako su ljudi težili ka istini, a sada ne vlada sila, nego Srbijom vlada jedna vrsta moralne i etničke anarhije.

LASLO
VEGEL

Ljudi su postali malo zahtevni i to s pravom, jer je prošlo deset godina. S druge strane, akumulirale su se nove generacije koje nemaju ni stan, ni ništa i koje žive veoma teško. U 90-im godinama broj mladih je bio manji, akumulirao se broj ljudi koji su na nultoj tački. Oni možda imaju veću platu, ali nemaju stanove, nemaju ništa sigurno iza sebe i nemaju tu zaleđinu koju je stvarao socijalistički egalitarizam koji je ipak davao ljudima neke šanse. Pristigli su mladi ljudi koji sazrevaju, socijalizuju se u epohi divljeg kapitalizma. E sad, vi uzalud nominalno imate veću platu, statistika ima pravo, ali oni nemaju tu vrstu dobrog konteksta koji su imale prethodne generacije.

SVETLANA LUKIĆ:

Jedna organizacija Ujedinjenih nacija je prosledila predsedniku Tadiću na sto rezultate jednog istraživanja koje pokazuje da je etnička distanca u Srbiji ogromna. Ono što je posebno zabrinjavajuće su šokantni rezultati kada su mlađi ljudi u pitanju, koji pokazuju apsolutnu netrpeljivost mladih prema muslimanima i ateistima. Kao da su ljudi u ranijim generacijama bili drugačiji nacionalisti, po formuli Adama Mihnjika - nacionalizam kao poslednji stadijum komunizma, a ovi sada su nekako autohtoni.

LASLO VEGEL:

Da, mi imamo na javnoj sceni dve vrste nacionalizma, postoji nacionalizam bivših komunista i nacionalizam divljeg kapitalizma. Najveći nacionalisti su ipak bivši komunisti i najveći antititoisti,

koji su pisali pesme Titu. Oni su konvertiti, a ovi novi su to iz ubeđenja. Ta generacija novih nacionalista ima čistu biografiju, kod njih nema kontradikcije. Bog im je podario da budu bez prošlosti, oni imaju samo sadašnjost, ali s druge strane, oni su nasledili od bivših komunista diskurs, ali su još više nasledili taj zatvoreni svet. U stvari, očevi nacionalisti su svoju decu ubacili u jednu klopku, ali oni su u toj klopki autentični, to je tačno. Iz te klopke oni još uvek ne mogu da izađu i dugo neće moći izaći i verovaće u tu svoju istinu i to žestoko, iz ubeđenja. Ja ipak mislim da su ljudi sa ubeđenjem bolji partneri u dijalogu nego konvertiti, jer sa konvertitima nikad ne znate gde ste, šta će oni biti sutra. Konvertit uvek ima jednu agresivnost, jednu grižnju savesti i ta grižnja savesti ga tera ka agresivnosti, a verujem da ovaj čovek koji ima ubeđenja mora da poštuje i onog koji iskreno veruje u nešto drugo. Ja u tome vidim neku šansu i voleo bih da autentični nacionalisti izađu iz šinjela svojih očeva konvertita. Želeo bih da mladi nacionalisti izađu samostalno, autentično, autonomno na scenu. Njih njihovi očevi, u stvari, kompromituju.

Usporeni razvoj društva čini da pre svega strada država, pojedinac tu strada mnogo manje. Pojedinac to ne može i ne mora odmah da oseti; štaviše, on će pre osetiti muku prelaska neke magične linije ka Evropi. Pojedinac ponekad, ako dobro kalkuliše, može da kaže - možda se od mene zahteva suviše velika žrtva, koju ja treba da podnesem u ime budućih generacija. On može da odluči da ne želi tu žrtvu i neće je podneti ni za sinove, ni za unuke. Pojedinac ima pravo na egoizam, jer ne možete vi nikom da naredite da ne bude egoista, kao što nikome ne možete silom narediti da bude pošten. Država je najveći gubitnik u tim antievropskim procesima. Tako da mi imamo ljude koji u ime patriotizma govore protiv Evrope, ali iz istog tog patriotizma oni rade protiv sopstvene države, jer država zaostaje, država postaje siromašnija. Naša država već zaista jedva stoji na nogama, ona je nokautirana. Ko je nokautirao, nisu oni mali, bedni, marginalizovani mundijalisti, oni je ne bi mogli nokautirati, čak i kad bi to hteli. Ovu našu državu su nokautirali njeni patrioti. Onaj kome je danas pedeset godina, njemu je potpuno svejedno da li ćemo mi biti u Evropi ili ne. Zna kome je najvažnija Evropa? Onome kome je sada deset godina, kome je sada dvadeset godina, jer tu siromašnu državu će oni naslediti i oni će stradati. Prema tome, mi imamo situaciju da jedna generacija koja sad vlada troši i svoju decu i svoju državu.

SVETLANA LUKIĆ:

Veliki je broj ljudi koji su razočarani rezultatima 5. oktobra, pogotovo su razočarani zbog delimične, a u nekim sferama, čini se, i potpune restauracije Miloševićevog sistema vrednosti. I to razočaranje se nekako, a možda tu sad projektujem i sopstveni gnev, usredsređuje na Vojislava Koštunicu. Kako vi objašnjavate to da ljudi njega markiraju kao simbol izneverenih očekivanja?

LASLO
VEGEL

LASLO VEGEL:

Pa zato što je on prihvatio da bude taj simbol, a sem toga iza njega je i pet godina posle 5. oktobra. Sve vreme postoje snage koje veruju u budućnost i snage koje veruju u prošlost. Nije čudo da socijalisti podržavaju njegovu vladu, ta ideja je rođena još 4. oktobra: da je Koštunica rezervna varijanta, jer je jednog trenutka cela jedna nomenklatura, a pre svega novi kapitalisti, uvidela da sa Miloševićem njihov kapital ne vredi. Državni moćnici su uvideli da će Milošević uništiti tu državu i trebalo je nešto preduzeti. Miloševića su ipak srušili njegovi ljudi, a ne mladi idealisti, i naravno da su tražili odgovarajućeg čoveka koji će moći da napravi jedan iskorak, ali i da sačuva kontinuitet. I Koštunica je za njih bio taj srećan izbor. Kako da kažem, ni njegove mogućnosti izbora nisu bile široke, on je to mogao da prihvati, i prihvatio je, a mogao je i da odbije, ali onda više ne bi igrao nikakvu ulogu na političkoj sceni. U tom smislu, on je žrtva. On je čovek rezervne varijante prošlosti, koji je tu ulogu prihvatio i radi to dosta savesno.

Čedomir Jovanović u stvari zauzima najnezahvalniji prostor. Tu treba da pogledate istoriju Demokratske stranke. DS se uvek cepala ka desnici, mada je i sama stalno išla udesno, ali neki su tamo hteli da idu još brže. I sad, kada je DS pod Tadićem zauzeo neki desni centar, prvi put se u njemu pojavila jedna liberalna frakcija. To je jako interesantno, a zašto? Ako dobro pogledate, prostor nacionalne desnice je prepun, tamo je ogromna gužva kao na autoputu sa mnogo kamiona koji su se zaglavili i više ne mogu da napreduju. Nijedna desna struja ne može da napreduje, jer napraviće se karambol, a imate jedan prazan put u Srbiji, to je ta liberalno-demokratska opcija, ali taj prazan put ujedno je i brisani prostor. Nacionalna desnica svoje jedinstvo i snagu pokazuje tako što želi da eliminiše taj prazan put. Čedomir Jovanović je stupio na taj rizičan put u najtežem trenutku, kada će svi, od većine medija do političkih funkcionera biti složni u jednoj stvari - da budu

protiv Čedomira Jovanovića. U toj veoma atomiziranoj političkoj strukturi nastaje jedno novo jedinstvo – biti protiv Čedomira Jovanovića i jedne grupe ljudi oko njega.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta, oni pokazuju da postoji još neka traka na tom autoputu?

LASLO VEGEL:

Ne da postoji još jedna traka, nego da postoji jedan drugi put. To je danas najveća opasnost, jer ovde vlada jedan skoro arhetipski antipluralizam. Političari ovde govore o pluralizmu, u smislu da se određene razlike mogu tolerisati, ali u nacionalnim stvarima razlike nisu dozvoljene, tu moramo da budemo složni. Pa to nije pluralizam. Nacionalno pitanje nije nešto sporedno, ono je svuda prisutno, od ekonomije do kulture. Gde onda smemo da budemo pluralni, u modi? E, to je ta ideologija jednog puta i to krši Čedomir Jovanović, koji kaže – a možda u svetu postoji i pluralizam, možda postoji i jedan drugi put. To je veliki greh u ovom društvu, vi ne možete imati drugi put, tu smo svi mi još uvek komunisti. Njegov značaj je u tome što je ideju drugog puta stavio na dnevni red, ali protiv toga će se dići ceo politički establišment, jer je to najveća opasnost za njih. Tako je bilo za vreme Miloševića, isto je i danas.

Moraću nešto da promenim u svom životu. Ne mogu više da budem zatvoren u svojoj biblioteci. Malo izlazim, malo kontaktiram sa ljudima, vidite, moja biblioteka je moj grad. Mnogo sam razmišljao i onda sam došao do zaključka da ne možete čoveka prisiljavati na to da izabere dobar život. Ne možete čoveka prisiljavati da izabere slobodu, kad on to ne želi. Kod nas ipak ljudi ne žele slobodu, generacije su tako vaspitavane, nismo još svesni koliko je to socijalističko nasleđe živo u ljudima, bio je to jedan dugačak period. Ne znam koliko generacija je potrebno da ta prošlost bude prevaziđena.

I postojala je jedna zabluda, koju su gajili i opozicioni političari, da postoji samo jedan zločinac i ime mu je Slobodan Milošević. Nije tačno, to je u društvu. Znate, u jednome je Đinđić bio potpuno u pravu, to više niko ne citira sem Latinke Perović. Đinđić je govorio da svi mi nosimo u sebi Slobodana Miloševića. Ja mislim da je u ovom društvu samo mali broj ljudi umeo da se oslobodi od

svog Slobodana Miloševića. Da budem još precizniji, od svog ličnog nasleđa, onoga što smo naučili u životu. Mi nismo bili u stanju da napravimo iskorak iz sebe, zato je teško danas biti optimista. Promenićete predsednika vlade, ne, ne, nikako, sad već ljudi treba da razmišljaju kako da promene sebe. Znaite, ja sam dva puta gubio prijatelje, prvo sam gubio prijatelje 1987, 88, 89, 90. On-
da sam drugi put gubio prijatelje posle 2000. godine. Ne bih želeo sad i treći put da gubim prijatelje, pa sam zato i oprezan u iščekivanjima.

LASLO
VEGEL

B-11

PEŠČANIK^{FM}, 14. 10. 2005.

BRANIOCI MASADE

... Demokratskoj stranci trenutno jeste teško, ali ko kaže da mora da bude lako...

Sve stranke žive u strahu i da bi smanjile rizik, upakovale su se na isti Titanik...

Pravoslavlje je jedino pravo hrišćanstvo, tačka, pravoslavlje ili smrt, tačka...

MILJENKO DERETA *iz Građanskih inicijativa*

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ *iz Centra za slobodno tržište*

MILAN VUKOMANOVIĆ, *sociolog religije*

JELENA MILIĆ *iz Foruma za međunarodne odnose*

SVETLANA LUKIĆ:

*Dobar dan. Vest o pojavi ptičijeg gripa mesecima je putovala od nemi-
la do nedraga i evo, najzad je stigla i kod nas. Kakvu organizovanu dr-
žavu imamo, najviše bi trebalo da se uzdamo u same ptice i njihovu
kondiciju. Kažu da one mogu da bez odmora, to jest, bez sletanja na
naše bare, dnevno prelete oko 400 kilometara. Kako nam se država
smanjila, mogle bi bez velikog napora da nas prelete - ako ih lepo za-
molimo.*

*Međutim, pošto sa ptičurinama, kao sa partnerima u pregovorima, ni-
kada niste načisto, naša država je spremila akcioni plan borbe sa naj-
novijim neprijateljem. I dok neki epidemiolozi emituju zabrinutost,
njihova koleginica iz Centra za prevenciju i kontrolu bolesti nam po-
ručuje da možemo biti spokojni, jer je vlada donela plan akcije u kome
lepo piše šta ko treba da radi od ljudi, a od ptica se očekuje minimum
- da ispoštuju odluku koja je izašla u Službenom glasniku Republike
Srbije. Ako do te pandemije i dođe, valjda će nam na nadležnom mestu
kao olakšavajuću okolnost uzeti to što smo počeli pregovore o stabi-
lizaciji i asocijaciji i što je PTT već izdao poštansku marku koja se zo-
ve 'pregovori o pridruživanju Evropskoj uniji', na kojoj je prikazana
kapija na kojoj lepo stoji putokaz ka Evropi.*

*Nezamislive i neizrecive stvari nam se mogu uskoro dogoditi. Preživeli
smo Miloševića, ali pitanje je da li ćemo ovaj virus. Međutim, strah bi
opet mogao biti naš saveznik, kao kada smo se toliko uplašili pomrače-
nja Sunca da smo se svi sakrili u kuće. Tako i sada jedno od rešenja mo-
že da bude da se zatvoriš u kuću i čekaš da pošast prođe. Ipak, moraće-
mo da izađemo po hranu, po vodu, da prošetamo pse ili da bacimo đu-
bre. Iz toga sledi da najveću šansu da prežive pandemiju imaju haški
optuženici, izolovani, paženi i vakcinisani, i haški begunci, sakriveni,
izolovani po vojnim objektima, manastirima ili zemunicama.*

*O pandemiji treba razmišljati i kao o mogućnosti da napravimo pri-
vredni bum i postanemo, brže nego što to i čudesni ministar Parivodić
misli, privredni tigar na Balkanu. Možemo, na primer, na Torlaku da
proizvodimo mnogo vakcina i da ih prodajemo za devize, da Dinkić još
poveća devizne rezerve, a u Gornjem Milanovcu možemo da pravimo
maske od čije bi prodaje mogli da završimo Đurđeve Stupove i oslika-
mo svih 1,2 hektara freski u Hramu svetog Save. Mi smo, kad malo bo-
lje pogledate, ne budući privredni tigar, nego Herkul koji ubrzano ra-
ste u kolecvi Balkana.*

*I najzad, nadam se da će se Koštunica dosetiti da malo odugovlači
pregovore o statusu Kosova dok ne sačekamo našu saveznicu pan-*

demiju. Kad ona prođe, da se prebrojimo mi i Albanci, da vidimo koliko je kojih ostalo. Možda nam se pregovaračka pozicija naglo popravi.

U očekivanju pandemije treba da se izborimo sa meningitisom i prljavim rukama, treba da uništimo 3,5 miliona protivpešadijskih mina, treba da pošaljemo Mladića u Hag, treba da dočekamo da se reži smrt vojnika u Topčideru. Kao što znate, još jedan mladić je u kasarni izgubio život, roditelji sumnjaju da se radi o samoubistvu. Država se nije oglasila, a i kako bi kad nema ni ministra vojnog ni načelnika generalštaba. Ali zato ima ministra spoljnih poslova koji smatra da je normalno i da je moralno da izda saopštenje i to u ime ministarstva spoljnih poslova, a ne u lično ime ili ime SPO-a, u kome sumnja u samoubistvo. Izluđujući je taj brlog od političke scene u kojoj se ne zna ko ko ga glumi, u kojoj se ne zna ko koji tekst treba da izgovori. Što bi rekao Didro - logično je da biskup prodaje bule, a da trgovac vara na mernju, nemoral počinje kada trgovac prodaje bule, a biskup vara na mernju.

Ovo je Peščanik, na početku emisije slušate Miljenka Deretu iz Građanskih inicijativa.

MILJENKO DERETA:

Ako je nama, a jeste, prioritet pitanje Kosova, onda ne stavite Sandu Rašković da vodi takav jedan proces. Iz ovoga vidite da je nje no imenovanje, kombinovano sa Davinićem i svim sličnim događajima, proces u kome DSS zauzima sve ključne pozicije u politici, društvu, vladi, a pri tom nisam siguran da razumeju kolika je to odgovornost. Imate utisak da se priprema teren u kojem će jedna stranka, koja ima jedva 10 odsto podrške građana, preuzeti kontrolu nad državom i iz viših nacionalnih interesa, kako se to onda kaže, zaustaviti proces demokratizacije, čak možda izbeći neke procedure, kao što su izbori. Ne bi me čudilo da se pred sledeće izbore dogodi nešto vrlo ružno vezano za Kosovo, što bi onda moglo da te izbore odgađa, pomera, stavlja pod znak pitanja, stvara klimu u kojoj se ljudi neće opredeljivati po dugoročnim prioritetima nego po vrlo kratkoročnim, emotivnim reakcijama.

SVETLANA LUKIĆ:

Kako onda da čitamo pohvale Oli Rena, posle kojih nam ovi kažu - eto dokaza da smo na dobrom putu, mi imamo međunarodno priznanje.

MILJENKO DERETA:

Oko tog međunarodnog priznanja je bilo nekoliko javno izrečenih laži upravo iz vlade. U dva dana na istoj televizijskoj stanici B92, gostovala su dva ministra iz vlade koji su dali potpuno različitu informaciju o tome da li se sudstvo pominje u dokumentu Međunarodnog monetarnog fonda ili ne. Jedan je rekao da, drugi je rekao ne, znači jedan od ministara laže. To je jedno, drugo: postoji nešto što je inercija evropskih integracija. Vi vidite kako su bili teški pregovori oko Turske i Hrvatske. Čini mi se da smo mi ušli u tom paketu po nekoj inerciji i to iz dva razloga. Prvi je taj što je sve prisutniji regionalan pristup procesu integracije. Drugi razlog jeste to što se očigledno kroz taj proces vidi neko rešenje za Kosovo. Evropa rešava svoje probleme, ne rešava naše probleme. Podsećam na one čuške i zauške koje smo dobili kada nam je rečeno da će sve stati ukoliko – i sad idu svi oni uslovi koje već znamo.

MILJENKO
DERETA

Vidite koliki je pritisak iz Evrope i u vezi sa pitanjem manjina. Rasim Ljajić će imati vrlo tešku ulogu da sada pred Savetom Evrope odbrani našu politiku prema manjinama, ne zato što je ona loša, nego zato što je ona uvek mogući predmet manipulacije. Lično mislim da je naša politika prema manjinama bolja nego što je bila, ali da istovremeno pokazuje ogroman stepen nerazumevanja potreba manjina, pre svega u javnim istupima političara koji neodgovorno pričaju stvari koje manjine drukčije čuju nego što ih oni izgovaraju.

SVETLANA LUKIĆ:

Oli Ren je u stvari imao najozbiljnije lice, ovi su bili veseli, sa šampanjcem, on je sve vreme bio ozbiljan.

MILJENKO DERETA:

Zato što je za Evropsku uniju proširenje veoma ozbiljno pitanje, ne samo zbog toga što dolaze neki za koje ne znaju tačno kako će se ponašati, nego zato što imaju unutrašnji problem oko proširenja. I možemo se mi postaviti naglavačke, na trepavice, o svemu će odlučiti referendum u okviru Evropske unije. Nama se može dogoditi da nam, recimo, Francuska kaže ne. Ono što ja ne razumem, bez obzira kada će taj referendum biti, za pet, deset, petnaest, dvadeset godina, da mi već danas nismo počeli jednu vrstu predstavljanja Srbije francuskoj javnosti. Ne pozivanje na vekov-

na tradicionalna prijateljstva, jer su to mitovi, nego na prikazivanje evropskog kapaciteta Srbije. Ja mislim da Srbija ima evropski kapacitet u ljudstvu, nema tehnološki, jer smo bili izolovani, ali ima ljudski kapacitet koji može doprineti Evropi.

Vi imate tu aferu koja je prosto neverovatna po svom trenutnom ishodu, a to je da je ustanovljeno da je u ministarstvu odbrane neko optužen za korupciju, za nanošenje štete državi, a jedini koji je pritvoren je čovek koji je proizvođač vojne opreme. Ja uopšte ne znam da li je on nekoga korumpirao ili nije, ali jedini sedi u zatvoru. Razgovara se o tome da li će ministar odbrane biti naš predstavnik u Ujedinjenim nacijama, dakle, stvara se jedna namerna konfuzija oko toga, gde se pokazuje da je najslabija karika na kraju uvek građanin, da je on najmanje zaštićen. Dakle, taj Mile Dragić eto sada, ja imam utisak, na pravdi boga sedi u zatvoru - ni kriv ni dužan, zbog unutrašnjeg obračuna u G17 plus, koji je očigledno predao DSS-u ministarstvo odbrane, time zapravo trgujući unapred oko predizborne koalicije. Postizborna koalicija nikome od njih neće biti potrebna, jer neće preći cenzus. Dakle, trgovina u kojoj se traži predizborni koalicioni partner da bi ta grupa koja upravlja finansijama u ovom trenutku ostala u vlasti i ostala na mestima gde će kontrolisati finansijsko poslovanje cele zemlje, svih nas zajedno.

SVETLANA LUKIĆ:

U slučaju Mileta Dragića, u zatvoru je onaj koji je dao mito, a onaj koji ga je primio nije.

MILJENKO DERETA:

Tačno tako. Očigledno je da onaj koji je mislio da i njemu pripada deo mita nije primio svoj deo pa je onda i pokrenuo celu tu akciju. U celoj stvari potpuno neverovatno jeste to moralno srozavanje ključnih ljudi iz vlade. Posebno mi je bio neprijatan razgovor Verice Barać i ministra Dinkića na nekoj televiziji u kojem ju je on, u nedostatku pravih argumenata, javno optužio da je falsifikovala podršku u okviru G17 plus. To nije čak ni prljav veš iz države, to je prljav veš iz jedne stranke, koji neko ko je na vrlo odgovornom mestu iznosi u javnost, i moram da kažem da me je gospođa Barać u tom trenutku zadivila svojom mirnoćom, jer je rekla - ovo se može rešiti samo na sudu, ali šta to вреди kad će se gospodin Dinkić sigurno pozvati na svoj imunitet. Što on u prvom trenutku nije de-

mantovao, a tek na kraju je onako promrmljao - u vašem slučaju se neću pozvati na imunitet.

On nam tu pretilo na vrlo zanimljiv način, dakle, ako se ne reši do kraja slučaj Davinić, ja izlazim iz politike. Šta sad mi treba da radimo? Srbija treba da stane i da kaže - o, ne, Mladane, vrati se, Dinkiću, gde si? Šta misle ti ljudi? Šta misle, da su nezamenljivi. Ako se to ne reši onako kako on misli da treba da se reši, onda će on da nas napusti i otići će valjda na neko mirno mesto da uživa u svemu onome što je stekao poslednjih pet godina kontrolišući sve finansijske tokove u ovoj zemlji. Takvu vlast, takvu moć ja ne znam da ima bilo ko drugi u bilo kojoj drugoj državi na svetu.

MILJENKO
DERETA

Ova vlada je dostigla ideal kome teži svako društvo, a to je potpuna transparentnost. Dakle, oni transparentno lažu, transparentno kradu, transparentno krše zakone, zapravo nam govore - šta nam možete. Ta bahatost se ogleda i u činjenici da jedna stranka koja se diči poštovanjem prava, legalizmom i tako dalje, napravi takav strašan previd, pa dva poslanika - prebega imenuje za zamenike ministara. Dakle, oni se toliko osećaju sigurno u zloupotrebi da prave tako kardinalne greške. I moram da kažem da se i druga strana u svemu tome ponaša krajnje iznenađujuće. Dakle, vi ste uhvatili vladu kako krade i umesto da sad na tome radite kroz institucije, vi se ponašate kao i oni nekad, kao uvređena primadona, i kažete - parlament nije legitiman i zato mi nećemo učestvovati u njegovom radu. Takve stvari nas mogu sprečiti da uđemo u Evropu.

Ja mislim da je odluka o izlasku iz parlamenta bila brzopleta, da je to bila odluka ljudi koji ne vide kako bi u ovom trenutku mogli da budu efikasni na neki drugi način. Njihova pozicija u parlamentu zaista jeste teška, utoliko što bi oni morali da na rušenju vlade rade zajedno sa radikalima, kojima rušenje vlade nije ni na kraj pameti. Dakle, jeste njihova situacija teška, ali ko kaže da mora da bude lako. Ta odluka je pogrešna iz više razloga. Prvo, tajming je katastrofalan, na godišnjicu 5. oktobra, tri dana pre nego što ćemo započeti taj bolan i dugotrajan proces dogovora sa Evropom, vi povlačite potez kojim pokazujete da ne pristajete da delujete unutar institucija. Druga otežavajuća okolnost jeste to da je Tadić istovremeno predsednik države i predsednik partije, te vi imate predsednika države koji kao predsednik partije pozove svoje članstvo da ne učestvuje u radu jedne institucije. Normalna situacija po meni bi bila da Tadić kao predsednik države pozove predsed-

nika partije i kaže mu - je li, bre, šta to radiš? Budući da ne želi ili ne može da se odrekne funkcije predsednika partije, on dovodi pod sumnju i svoju i sve druge institucije države i ugrožava ih.

Treća stvar koju treba uzeti u obzir jeste to da je ceo Savet Demokratske stranke jednoglasno smatrao da to nije dobra odluka. Mislim da je ovo bila izvanredna prilika, koja se namestila kako bi čovek samo poželeti mogao, da se pokaže jedna drugačija politička kultura i da se kaže - u sličnoj situaciji pre par godina, DSS je izašao iz parlamenta i time pokazao nepoštovanje prema institucijama. Mi ćemo ostati u institucijama i u okviru njih ćemo se boriti za poštovanje zakona i naših prava. To je marketinški fantastičan potez i zabrinjava me to što je gospodin Tadić okružen ljudima koji bi trebalo da prepoznaju takvu marketinšku priliku. A ako se pokaže da su oni u pravu, svaka im čast.

Vi ste imali hapšenje Batića, apsolutno nedopustivu stvar. Imali ste predsednika države koji je čekao dva dana da traži da mu se dostave dokumenta. To se ne radi tako. Predsednik države pozove predsednika vlade i kaže - sutra u dva sata kod mene, da mi objasniš šta se to dogodilo. Ako ovaj kaže - zauzet sam, onda, što bi rekao moj kolega iz jedne susedne države, pošalješ specijalnu jedinicu da ga dovede, diskretno. Zato što si ti predsednik države i predsednik vlade mora da se odazove tvom pozivu na razgovor. Ne, ovde je ta kohabitacija dovela do međusobnog tolerisanja mlake, neodlučne politike. I ja mislim da se tu gospodin Tadić ljuto vara, jer bez obzira na sve - Koštunica vuče poteze. A Tadić po svojoj funkciji predsednika nema te instrumente. On bi mogao da ima autoritet koji zahteva objašnjenja, ali on ga ne koristi. On oko sebe ima vrlo mlade saradnike i čudi me da ga ti mladi ljudi u odelima i sa kravatama ne guraju ka jednoj takvoj politici.

SVETLANA LUKIĆ:

Rekli ste šta nam predsednik vlade poručuje kada Sandu Rašković-Ivić postavi na mesto šefa Koordinacionog centra za Kosovo, ali i predsednik Tadić nam nešto poručuje kad Batakovića uzme za savetnika za Kosovo.

MILJENKO DERETA:

Naravno, i ono što se svi trudimo da nekako definišemo, a da ne uvredimo Demokratsku stranku, jeste to da se ona još uvek nije

profilisala kao dovoljno nenacionalistička da bi bila zaista proevropska i promoderna. Ja moram da citiram jednu osobu koja je nedavno razgovarala sa nekim ljudima iz Demokratske stranke. Znaš, kaže, da nisam znao gde se nalazim, mislio bih da sam u Radikalnoj stranci. Oni zapravo ne znaju šta njihovi birači žele da čuju, oni svi govore na osnovu nekih stereotipa o tome kako je za građane Srbije ključno pitanje zadržavanje Kosova u okviru Srbije. Kao da su građani glupi. Ljudi hoće da čuju dugoročnu strategiju i trenutnu taktiku da se poboljša ekonomska situacija u zemlji. Ja nisam ekonomista, ali vidim na svakom koraku da prosto ljudi grcaju, neizvesnost je ogromna među građanima i nezaposlenost je ogromna, posebno među mladima.

MILJENKO
DERETA

E sad, hajde malo optimizma. U svemu tome mislim da stasava jedna generacija mladih koja je reafirmisala solidarnost i prijateljstvo. Svi mi smo se borili za sopstveni opstanak u vrlo malim grupama, jedna od najmanjih je ova okupljena oko *Peščanika*, ali ne postoji otvorenost ka širenju tog kruga. Nedavno se pojavila deklaracija koju je potpisala jedna vrlo zanimljiva grupa intelektualaca, među kojima ima nekih koji su uvek samo potpisivali takve peticije, a nema mnogo onih koji su nešto u tom smislu i činili. To nije čak ni javna obznana jedne peticije, jednog stava, ne, to je bio zaključak koji je serviran javnosti i koji je jedna grupa formulisala i kao takvog ga ponudila, dakle, ne na dijalog, nego na usvajanje. I meni je to jedan nedostatak demokratske kulture, gde vi ne otvarate dijalog o pojedinim pitanjima, nego izdajete saopštenja.

Da, Most slobode je iskorišćen da se slobodno izrazi vlastita politička volja. Meni je to zapravo vrlo duhovita akcija ali, nažalost, sa porukama koje nisu dobre. Dakle, tačno je da građani treba da počnu da koriste most onog trenutka kad je on završen, a ne da čekaju kada će doći neko iz Evrope da prošetati tim mostom, ali se sve to moglo uraditi uz poštovanje i institucija države i institucija Evrope. Dakle, sa Evropom je bilo dogovoreno da most bude zvanično otvoren tada i tada, a onda je gradonačelnica revolucionarno prošetala preko mosta, ali u društvu socijalista zbog kojih je taj most srušen. To jeste primer dobrog marketinškog korišćenja političke prilike koja ti se pruži, ali mislim da je to trebalo malo drugačije inscenirati. Trebalo je prosto reći - evo, ja kao gradonačelnica dajem dozvolu da se most otvori, a onda ćemo ga zvanično otvoriti onako kako je dogovoreno sa institucijama države.

Ja razumem i njenu poziciju, jer ona na to otvaranje nije ni bila pozvana, što takođe otvara jednu temu s kojom ćemo morati da se suočimo, a to je – imamo li mi prava da na taj način ne poštujemo izbornu volju građana. Dobro, znamo zašto su radikali pobedili u Novom Sadu, ali oni su sad tamo na vlasti i bilo bi logično da je u šetnji sa predsednikom Izvršnog veća Vojvodine, sa predsednikom Skupštine i sa Oli Renom i gradonačelnica Novog Sada, ma kako bi meni ta slika bila neprijatna. To je neprijatnost demokratije. Izabrali su nekoga ko meni ne odgovara, ali on je sada tu i moramo ga kao instituciju gradonačelnika poštovati. Važno je to da je taj most otvoren i da građani Novog Sada sad mogu da ga koriste, to je zapravo jedino važno.

SVETLANA LUKIĆ:

Da, to je izborna volja građana Novog Sada, kao što je izborna volja građana Niša da im gradonačelnik bude Smiljko Kostić, ali volja je i moć predstavnika međunarodne zajednice da odbiju da sarađuju sa Smiljkom Kostićem zbog njegovog odnosa prema Lazareviću, odnosno Haškom sudu, kao i da neće da sarađuju sa radikalima – mi smo finansirali ponovnu izgradnju mosta i nećemo da pričamo sa radikalima. I kakva je to sad stupica, a s jedne strane imamo izbornu volju građana, a s druge strane imate ljude koji kažu – ne, jer gradonačelnica podržava sve ono zbog čega smo mi taj most srušili.

MILJENKO DERETA:

Da, vi ste u pravu, ali ja ću to porediti sa procentom prostora koji u medijima u Francuskoj dobija Le Pen. Dakle, on je politički neprihvatljiv za veći deo javnosti, ali on ima jedan demokratski prostor u kome država ima obavezu da mu dozvoli da se oglašava, ali istovremeno mu ona jasno svaki put poruči, i mediji mu poruče, i javnost mu poruči da su njegovi stavovi neprihvatljivi. Dakle, ja nisam očekivao da se Oli Ren grli, ljubi i srdačno razgovara sa gradonačelnicom Novog Sada, mada negde mislim da je to bila prilika da se radikali prevedu na drugu stranu mosta, da im se pokaže da u nekim stvarima mi poštujemo demokratske procedure i mišljenje građana. Više ni Radikalnu stranku ne možemo gledati kao monolitnu. Meni je indikativno njihovo ćutanje povodom svega što je Šešelj izgovorio u Hagu. Oni nisu rekli – evo, to je naš program, sad ste ga čuli ponovo od našeg šefa, nego su se pravili da taj prenos gledali nisu i da te novine čitali nisu.

Postoji tu neka unutrašnja dinamika koja pokušava da promeni njihovu situaciju večite opozicije u položaj prihvatljivog partnera demokratskih institucija. Moramo pronaći jezik na kojem ćemo radikalima reći da su njihovi stavovi neprihvatljivi. Ako taj dijalog ne postoji, nego je to samo udaranje šamara, pa ko će jače, onda ništa nećemo postići. Prosto mislim da je proces privođenja Radikalne stranke nekom razumu, nekom demokratskom jeziku, demokratskom procesu, nešto što nam predstoji, hteli mi to ili ne. Ne možete negirati volju 30 odsto građana, prosto ne možete. Ne možete ne činiti ništa da promenite taj radikalizam i taj ekstremni nacionalizam, koji probija iz svake njihove reči.

MILJENKO
DERETA

Oni imaju nekoliko lica, isti ljudi iz te iste stranke. Jedno je prepođbljeno, civilizovano, a drugo je ružno, agresivno, radikalno. Menjajući TV kanale, video sam Vučića koji je govorio neverovatne stvari, između ostalog da postoji cela zavera komunista i njima sklonih medija da promovišu glumce koji su prikriveni komunisti, jer su njihovi očevi i dedovi bili direktno vezani za Tita, te je rekao - zar vi mislite da je slučajno da su glumac Kičić i glumac Kapičić, čiji su dedovi bili Titov lekar i general, najprisutniji u medijima. Dakle, ta teorija zavere, ta bolest, ta paranoja je duboko ukorenjena, ali istovremeno, mi moramo naći jezik, to je često govorila Borka Pavićević, kojim ćemo ih podučavati demokratiji.

SVETLANA LUKIĆ:

Strogi američki podsekretar Nikolas Berns juče je na Kosovu postrojao albanske političare, a u to društvo se vratio i Ramuž Haradinaj. To je posebna priča, ta sramotna odluka Haškog suda da mu dozvoli da se bavi politikom. Međutim, Petersen je toliko očajan bez Haradinaja da su ovi iz Haga morali da mu učine uslugu samo da bi se on pred predstojeće razgovore bolje osećao. Sećate se kako je Petersen išao na kafu u kuću kod Haradinaja i toplo ga prigrlio pre nego što je poslat u Hag. Tu je vladala ona ista toplina koju su pokazali naš patrijarh i naš predsednik vlade kad su ispraćali ove naše. Dakle, Berns je danas u Beogradu i kao i obično kad se neko od visokih američkih političara pojavi u regionu, tek tada se vidi koliko su sve države koje su nastale na ruševinama Jugoslavije postale, što bi rekao Slobodan Šnajder - teledirigirani sustavi. Tradicija se, dakle nastavlja, Amerikanci nam kao i obično dolaze u goste sa štapom, a Evropljani sa šargarepom. Pre nekoliko dana Oli Ren je došao sa šargarepom. Šta o toj šargarepi misli Miroslav Prokopijević iz Centra za slobodno tržište.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Da je sve zavisilo pre svega od nas, pitanje je da li bi do sada dobili Studiju o izvodljivosti i da li bi sad već bio najavljen proces stabilizacije i pridruživanja. Jednostavno, kad se gledaju zakoni, kad se gleda šta vlada radi, kakvu politiku vodi, Srbija ide u suprotnom pravcu od onoga što traži Unija. E sad, zašto Evropljani pokušavaju da nas stave na te šine – moj utisak je da je to deo njihove globalnije strategije. Oni kažu ovako: sad će biti regulisanje pitanja statusa Kosova sa vrlo lošim izgledima za Srbiju, biće regulisanja odnosa Crne Gore i Srbije i statusa Republike Srpske, takođe sa lošim izgledima po Srbiju. Sve te tri stvari će strašno podići nacionaliste, a da bismo podigli ove prodemokratske snage mi ćemo da otvorimo evropsku perspektivu za Srbiju. Znači, to je deo jedne skroz druge igre, skroz drugog skupa stvari, a ne toga u kom se mi stanju nalazimo i koliko smo, u stvari, za to podobni. Ja nisam siguran da će taj račun dobro da ispadne.

Ova tri pitanja će toliko podići nacionalističke snage da to ne može kompenzovati nikakvo pridruživanje ni približavanje Evropskoj uniji, jer ovde se, nažalost, ne samo u ovim tradicionalno nacionalističkim strankama, nego i ovim koje se zovu demokratske, vodi jedna skroz pogrešna politika. Stvara se iluzija da je Kosovo još uvek tu, da se Srbija tu nešto pita, da će Kosovo, u nekoj verziji, ostati u Srbiji. To nije moguće. Znači, cela stvar se vrti oko toga koliko će međunarodna zajednica dati nezavisnosti Kosovu. A što se tiče odnosa sa Srbijom, međunarodna zajednica Kosovo već posmatra kao nezavisno. Samo treba gledati dokumenta i ne pričati naprazno.

Zapanjujuće je kod nas to da smo mi izgubili sposobnost da sami rešavamo naša ključna pitanja. Da bi se rešili odnosi s Crnom Gorom, dođe Solana, da bi se rešilo pitanje Kosova, dođe neki Holbruk, da bi se rešilo pitanje isporuke Hagu, dođe američki podsekretar i slične stvari. Ovi u Uniji nemaju iluzija kada smo mi u pitanju, jer kada bi nas pustili da radimo sami, mi se sto godina ne bismo reformisali, i za to i služi ovaj proces stabilizacije i pridruživanja: da se definiše šta treba da se uradi i u kom vremenskom roku. I verovatno u slučajevima nekih zemalja poput Srbije, to samo tako može i da funkcioniše.

Većini građana Srbije je u interesu da krene proces približavanja, jer time dobijamo sve tri ključne stvari koje su važne za moderna

društva. Dakle, i nivo demokratije i vladavinu prava i ekonomske slobode. U sve ove tri sfere situacija je mnogo gora nego i u najlošijim zemljama Evropske unije. Za nas je početak procesa pridruživanja napredak, za ogromnu većinu stanovništva to je ovde dobitak, to je način da se stvari poboljšaju.

Na rang-listi Svetske banke mi smo bili na 92. mestu, a Hrvatska tek na 118. Tu nas ne bi stavio niko od ovih ozbiljnih privatnih investitora. Ispred Hrvatske su čak i Belorusija na 106. mestu, Iran je na 108, a Irak na 116. mestu. A tamo ljudi svakog dana gledaju kako da golu kožu sačuvaju. Očito je da je ova rang-lista velika greška. Naravno, svaka administracija će to dobro da iskoristi, pa dok se Sanader Hrvatima, jadan, pravdao kako su se našli tu gde su se našli, ovi ovde su udarili u talambase da je to nešto super. Međutim, vi ne možete da prevarite čoveka koji svakog dana živi tu i koji svakog dana gleda ovo i koji po svom novčaniku zna gde smo. Sa to malo reformi koje smo napravili i sa dosta pomoći koja je stigla sa zapada, mi smo privremeno popravili životni standard. Dugoročna pitanja preživljavanja nisu rešena kao što su rešena u Mađarskoj, Bugarskoj ili u Hrvatskoj. Znači, mi ključne odluke nismo doneli i sad će biti zanimljivo videti kako će izgledati izlazak iz te idile koja traje od 2000.

MIROSLAV
PROKOPIJEVIĆ

Od promena pa do danas poboljšanja su rezultat novca koji smo dobili iz zapadnog sveta, donacija ili kredita i nešto malo od prihoda od privatizacije. Sada protiču poslednje nedelje pre jednog perioda u kome će, za razliku od ovog mira, makar u siromaštvu, doći jedan period znatnih turbulencija. Vlast se hvata pregovora sa EU kao za neku vrstu anestetika i onda, naravno, kad imate silne neprijatnosti od kojih su neke rezultat čiste gluposti, kao što je hapšenje Batića, onda naravno da taj anestetik pokušavate da koristite na svim tačkama gde boli. Bez obzira što im se nudi anestetik, ljudi će videti da ako ne bude sporazuma sa MMF-om, imaće niže dohotke, a videće i odlazak Crne Gore i Kosova, videće i isporuke u Hag. Prema tome, to je prosto neki dnevni pokušaj da vlast skine pritisak sa sebe. Šta je svrha tih pokušaja? Pa, da bude na vlasti.

Koji proizvod su ponudili biračima? To je demagogija, u jednom pakovanju ekonomska, u drugom politička ili nacionalistička. To je sve kao nekadašnji Savez komunista, koji se raspao na nekoliko stranaka i sad, naravno, njih servisira odgovarajući ogranak Udbe iza scene. To je u stvari jedna partija, koja se u jednom delu zove SPO, u drugom G17, u trećem DS ili ne znam kako, i sve što se

dešava su neka sitna zajedljiva prebacivanja. Demokratska stranka se toliko iscrpela da nema snage ni za to. Nije joj valjda ostalo ništa drugo nego da se izbriše iz parlamenta i to bez ikakve ideje šta će joj biti naredni korak. To pokazuje jednu totalnu ispražnjenost političkog potencijala i snage da se lansira neka jasna politika. Da se kaže - mi hoćemo ovo, a ne ono.

Da je to tako, najbolje se vidi po G17. Nema te stvari koju su oni rekli da neće uraditi i da onda to nisu prekršili. Rekli su - nećemo u vladu sa socijalistima, pa su ušli. Rekli su - nećemo u parlament bez demokrata, pa su ušli. Rekli su da je MMF dao pozitivan sud tri puta, a onda se tri puta oglašavao MMF u zadnjih godinu i po dana i rekao da to nije tačno. Rekli su sad nedavno - pregovori su super završeni, a MMF posle tri dana rekao da to nema veze. Rekli su - kada bude otkriven prvi naš korumpirani funkcioner otići ćemo sa vlasti, eno ga, oni su ga optužili - a i dalje su na vlasti. Rekli su, inflacija neće preći neku cifru, prešla je, a oni i dalje sede gde su. To je neozbiljno. U politici nema nekog strašno velikog morala, ali politika totalno bez morala jeste besmislica. Još je jača moralna pozadina ekonomije, tu neke norme moraju da važe, mora da se zna šta je vlasništvo, šta je obećanje, inače stvari ne funkcionišu.

Ogromna je svinjarija za jednu zemlju, za vladu svake zemlje, da prodaje imovinu koja je juče nacionalizovana, koja bi sutra trebalo da bude vraćena. To nisu smeli da rade, time su napravili veliki problem, jer to nema ko drugi sutra da plati vlasnicima kad dobiju sporove. Jer, kad se sporovi ovde završe neuspešno, oni će u Strazburu ili na međunarodnoj arbitraži te procese lako dobiti. Onda će to država morati da plati, to će biti sume koje se verovatno sad kreću preko milijardu dolara ili evra. Neka privatna imovina nije prodavana samo kad je vlasnik neki poznati američki građanin, pa ima dobre veze sa administracijom. Onda američka ambasada telefonira nekome ovde i onda se njegov plac, ne znam, tamo u Rajičevoju ili na nekom drugom mestu ne proda, što pokazuje koliko su ovde vlasti jake. Znači, čim se neko pojavi i mahne malo prstom, gotovi su.

Veliki je problem kada živite u stanju ovolike dezorijentisanosti. S jedne strane imate političare koji ne vide dalje od sutra ujutru, a s druge medije koji su zatvoreni. Pogledajte na šta liči RTS, to je jedno cenzurisano glasilo koje sad još hoće da nam prodaju kao javni servis. Pogledajte na šta liči B92, koji je izvršio samoeutana-

ziju, delom verovatno zbog političkih, a delom zbog poslovnih pritisaka. Pogledajte Pink, dojučerašnju perjanicu JUL-a, ko može da zamisli ozbiljnu raspravu na toj televiziji. Neke manje televizije su sad postale otvorene, ali tamo ne možete da vidite predstavnike vlasti. Oni panično beže od toga da izađu na crtu, jer kako objasniti da oni skrivaju Mladića umesto da ga isporuče, kako objasniti da su rekli inflacija će biti 9 odsto, a ona je duplo veća, kako da objasne da stalno postoji problem zaduženosti, servisiranja duga, a zemlja se ove godine do sada zadužila još osamsto miliona dolara neto. Kako objasniti smešne poteze poput hapšenja Batića, kako objasniti to da lansirate aferu samo da biste zamaglili istraživanja oko Nacionalne štedionice i onda je na brzinu, baš pod kišobranom te afere, prodajete. Dakle, te stvari jednostavno ne mogu da se objasne, to je šestorazredna politika.

MIROSLAV
PROKOPIJEVIĆ

Onda mediji to gledaju i, pošto nema šanse da se to promeni, i oni padaju u jeftini oportunizam, jure neku tabloidnu politiku, bave se time zašto je čačkalica zašiljena na dva kraja, a ne samo na jednom i sličnim stvarima. Dakle, vidite jednu metastazu gluposti i onda nije čudo da je običan čovek koji to gleda potpuno izgubljen. On samo misli šta će sutra da jede i kako će da preživi sutrašnji dan, a o tome šta će biti prekosutra – o tome će već da razmišlja sutra naveče.

E sad, sve stranke su u strahu i zato sve liče jedna na drugu. Znači, one su se, da bi smanjile svoj rizik, upakovale na isti Titanik. Međutim, pošto su se ukrcale na Titanik, njihov rizik kao skupine, kao grupe je porastao, i vrlo lako im se može desiti da klecnu kao što je u Italiji klecnuo ceo politički establišment i nestao. Dakle, nije nemoguće, jer pitanja traže odgovore. Ovih nekoliko koje smo pominjali kroz razgovor traže vrlo jasne odgovore i ako ne možete da date odgovore, da progutate to kao pitanja, gotovo je. Znači, ništa ne vredi što su se svi šćukali na jednu palubu, brod je potonuo i do viđenja.

SVETLANA LUKIĆ:

Da li je i u čemu paradigmatičan taj slučaj Nacionalne štedionice?

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Taj slučaj isto pokazuje da su se svi ukrkali na Titanik i da je postignut, recimo u toj stvari, sporazum da se to ne istražuje, jer pođeni bi bili i Demokratska stranka i njeni dojučerašnji neki mi-

nistri, kao i sa ove druge strane, iz sadašnje vlasti neki ministri. Tu se vidi da se očito dozira šta će ko reći i da se jako dobro pazi da se ne kaže previše. Prema tome, dok taj dogovor postoji besmisleno je očekivati da će se tu nešto istraživati. Bilo je obećano, UB-POK kao istražuje, i sam vicepremijer je obećao, 13. decembra biće rečeno šta se desilo u slučaju “Knjaz Miloš”, nikad nismo čuli tako nešto. Onda smo sedam meseci pošto je izbila afera čuli da nema nikakvih radnji u slučaju afere “Erikson”, koje podležu krivičnoj odgovornosti. Nismo čuli na osnovu čega su ustanovili da nema takvih radnji.

Onda oko Nacionalne štedionice čujete s jedne strane da se čovek koji je tada bio guverner hvali da je to njegovo životno delo, kaže nije ništa prekršio. S druge strane se postavlja elementarno pitanje, na početku cele stvari, da li su nacionalna centralna banka i guverner ti koji osnivaju komercijalne banke. Odgovor je – naravno da nisu, to se nigde u svetu ne radi, znači prekršio je pravilo broj 1. Kaže, dao je na korišćenje prostor da se ne bi otpuštali zaposleni. Nije tačno, zaposleni su kasnije otpušteni i nije tačno da su ovi odmah počeli da ih plaćaju, prvu godinu ih je plaćala država, i tako dalje. To su laž do laži. Dakle, vi ne možete da računate na rasplet te ili bilo koje druge afere. Osim toga, ovi bezazleniji kao Janjušević, setite se da je Janjušević – Kolesar završilo na viršlama od 16.000 dinara, verovatno imaju debele dokaze protiv ove ekipe i oni zato ne smeju da ih taknu.

Setite se da od afere Bodrum nije bilo ništa. Znači, Demokratska stranka koja sad pretenduje da se vrati kao moralno očišćena, nijednu svoju aferu nije ni takla. I pošto su i onako politički prazni, uradili su pravu stvar, bar da se sklone, možda posle odmora budu efikasniji. I mislim da oni relativno brzo moraju da učine nešto. Ako za ovim potezom izlaska iz skupštine nisu imali drugi potez, recimo privlačenje SPO-a na svoju stranu, da mogu da obore vladu, potez je besmislen. Ako ostanu tako u stanju statiranja, posle decembra ne moraju ni da se vraćaju, jer posle decembra će biti strašno veliki pritisak ovih nacionalističkih snaga i prosto mogu da zamislim radikale koji, ničim izazvani, dobijaju svakim danom sve više glasova i jednog dana će se naći u ofisu i neće znati kako da otvore i zatvore vrata od pritiska čitave situacije.

Ali, bukvalno će se naći u ofisu ničim izazvani, jer sama situacija proizvodi ogroman broj frustracija. Znači, to je ono, kad nećete da

napravite reformu, vi ne samo da ne rešavate pitanja i ne kreirate bolji život, nego ni ne izbacujete loše opcije iz igre. E, sad ćemo da vidimo koliko smo zapravo napravili veliku grešku time što nismo radili reformu i što nismo izbacili loše opcije iz igre, kad se one jednog dana vrate.

SVETLANA LUKIĆ:

Beko je tu, Mišković je tu...

MIROSLAV
PROKOPIJEVIĆ

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Pa svi su tu, oni jedino tu znaju da igraju, oni ne znaju da igraju na međunarodnim tržištima gde je normalna konkurencija. E, sad postoji jedna stvar gde je tajkunizacija pozitivna u odnosu na ono što je bilo, a to je da je ona efikasnija kao način privređivanja nego što je državni socijalizam i tu nema nikakvog spora, sviđalo se nama ili ne, to je prosto bolje i efikasnije. Bolje to da se desi nego ono da se nastavi. Sad racionalne vlasti kažu - dobro, nasledili smo tajkune, nemamo kud, da vidimo šta ćemo sa tim da radimo. Otvaranja tog pitanja ovde nema, a lek za tu stvar je ekonomsko otvaranje zemlje.

Naravno, tajkuni znaju da ne znaju da rade u konkurenciji, da znaju oni bi bili napolju, a ne ovde, i oni plaćaju ove ekipe da ne otvaraju zemlju. Zato se carine podižu umesto da se smanjuju, zato se ne ukidaju barijere za poslovanje u smislu ogromnog broja procedura, a ovi su već zaposeli tržište. Zato se propisuju glupa ograničenja, da svaki trgovinski lanac koji dođe i ima preko 4.000 kvadrata prodajnog prostora, mora da traži posebnu dozvolu od ministra. A znate kad će dobiti od ministra, koga je već platio konkurentski tajkun ovde - dakle, nikad. Prema tome, stvar je u tome da se otvori zemlja, da se njihov ekonomski uticaj smanji, a time automatski i njihov politički uticaj. Ovako postaje sve perverznije, jer ovi likovi postaju toliko bogati da, kad uzmu narednu ekipu nekih siromašaka koji dobiju izbore, biće dovoljno i manje novca da ih kupe. Kao što u Holivudu zvezda traži honorar od sto miliona dolara, a oni izaberu novo lice, koje će da igra i za milion. Isto tako je i ovde. A onda igri nema kraja.

SVETLANA LUKIĆ:

Jedna od tih večnih tema jeste Karić. I šta sad, njega ne diraju kao potencijalnog korisnog partnera ili šta?

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Potpuno je nejasno, jer očito se tu vodi računa o tome da se ne za-merite nekom fundamentalno, nekom čiji glas može da vam bude važan; a drugo, ne zatvarate mu vrata da biste uvek mogli da mu tražite pare, a da zauzvrat gurnete njegovu aferu pod tepih. S treće strane, afere postoje i ne možete nikako da ih gurnete pod tepih, jer ih stalno neko izvuče. I onda nastaje ta suluda situacija, čini mi se, gde vi ne znate da li će neki lik sutra biti premijer, da li će biti u Zabeli ili će biti neki tajkun ili će biti sve to odjedanput.

Ono što je verovatno najteže kada se pogleda Srbija, ja ne znam kako drugi ljudi to doživljavaju, ali za mene je najteže da gledam tu nesposobnost da kao društvo – to ne možemo kao pojedinci – rešavamo određena pitanja. Dakle, i kada se ukaže šansa, mi je upropastimo. To je jedna nesposobnost da donesemo iole valjane odluke da bi ta država ipak postala minimalno pristojna, ne bog zna kako pristojna, ali minimalno pristojna i da kao takva ima sistematsku politiku protiv loših pojava, a ne da im povlađuje i čak da ih podstiče. Znači, to je ono što je u celoj priči, bar po meni, najgore i zbog čega u stvari i plaćamo ovu cenu i plaćaćemo sve dotle dok ne promenimo način ponašanja. Kao da vladajuće ekipe povlađuju onom najgorem u našim karakterima i običajima, jer u svakoj zemlji vi imate i loše i dobre običaje, ali im vlasti ne samo da ne povlađuju, nego se direktno tome suprotstavljaju.

Kriminala ima i u Austriji, ali zato, kad se desi krađa, ubistvo, država to istražuje. Ovde ne, ovde se bacaju dimne zavese, kontraafere, hapse se skroz deseti ljudi samo da bi se zaturilo, da se ne bi videlo u stvari ko je pravi krivac, a pravi krivac je uvek izvršna vlast. Znači, ima korupcije i na drugim mestima, tu je carina, vojska, školstvo, sudstvo, ima, ali centar korupcije je izvršna vlast. Zašto? Zato što je tu skoncentrisana najveća odgovornost. Izvršna vlast kuka, kao ima korupcije, ali samo da rešimo pitanje Kosova i Crne Gore, pa ćemo se i time pozabaviti. To su gluposti, jer na ono tamo ionako ne može da utiče, a na ovo ovde ne sme. To iznutra potpuno razara društvo, troše se neproaktivno resursi, šalje se pogrešna poruka – da nema potrebe pošteno raditi, bolje je biti politički lopov ili tako nešto. Rastura se moralni sistem, na kraju krajeva, i jednostavno se šalje jedna odvratna poruka o jednoj takvoj zemlji i situaciji i ljudima koji su u tom paketu.

Glavni problem će biti politički i ekonomski trošak, jer ne možete da uđete u Uniju i da imate ovako ekonomski zatvorenu, a politič-

ki perverznu državu. Carina i vancarinske barijere moraju da budu duplo niže. Ne možete da uđete u Uniju, a da vam čak i na tržištu mleka ili piva, gde je konkurencija najveća, dominiraju monopolisti i da ništa ne preduzimate protiv njih zato što vas verovatno plaćaju i onda se bogatite kroz korupciju i finansirate svoje kampanje da ostanete na vlasti. Dakle, tu će biti najveći problemi. To vam je kao kad dođete na Olimpijadu, Evropska unija je nešto takvo, i sad, naravno, ne mogu svi da budu pobednici. Ali u suštini, ako hoćete da trčite na 100 metara, pretpostavlja se da, ako pobednik trči 9,8, vi možete da ih istrčite za nekih 11-11,5 sekundi. Inače je besmisleno da idete na Olimpijadu. E, a mi to možda možemo da istrčimo za minut. A treba da se spustimo ispod tih 11 sekundi, je li tako. Znači, ne da budemo svetski prvaci, ali da, eto, ne kvarimo drugima igru zbog toga što sami nismo u stanju da minimalno izvedemo neku stvar. Setite se samo koliko je njih izjavljivalo - 2004, 2007, deveta, deseta i tako dalje. Istina je da pre 2014. ne možemo da uđemo tamo, jer nismo predviđeni u strukturnim kohezivnim fondovima, to kaže finansijska perspektiva, koja je zvaničan dokument Unije. Onda neki ministar ili neka glupa koza koja to vodi izade i kaže - mi ćemo da usvojimo sva pravila Evropske unije, pa i ono koliko su banane zakrivljene. To je smešno, vama ne radi Ustav ili krivični zakon, vama ne rade sudovi, vama ne radi ništa, a vi hoćete da usvojite koliko banane smeju da budu zakrivljene, što je inače fakultativna odredba Evropske unije, ili koliko paradajz sme da bude veliki i tako dalje. Kao ono - videla žaba da se konj potkiva, pa došla i ona i podigla nogu. Ima tu i drugih žaba, i niko o tome ne brine, nego se kaže - hajde bar da budemo nobl, ako smo u blatu.

MIROSLAV
PROKOPIJEVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Gradske vlasti u Prištini su najavile promenu urbanističkog plana grada. Ispostavilo se da im baš smeta crkva Hrista Spasitelja, hteli bi da je pretvore u noćni klub ili u neki atelje. Šefu UNMIK-a je tim povodom, dakle Petersenu, pisao vladika Artemije, a bolje da nije. Zanimljivo je kojim se rečima vladika obratio čoveku od koga očekuje spas jedinog pravoslavnog hrama u Prištini. Pismo počinje rečima - kao najodgovornije lice za sva zla koja su nam naneli albanski teroristi, pitamo vas, gospodine Petersen, da li ćete dopustiti da institucije koje ste vi stvarali posegnu za imovinom Srpske pravoslavne crkve, i tako dalje, teče niz umilnih reči vladike Artemija.

U ovoj sezoni još nismo pominjali crkvu. Zamislite da svakog dana morate da se bavite Srpskom pravoslavnom crkvom, da vam je to posao, kao što je to posao Milanu Vukomanoviću, sociologu religije.

MILAN VUKOMANOVIĆ:

U savremenoj literaturi izvedena je čitava jedna tipologija religijskog fundamentalizma. Fundamentalizam, recimo, karakteriše protivljenje sekularizaciji, Evropi, zapadu, ekumenizmu, kao i suprotstavljanje modernoj nauci i nametanje kreacionizma nasuprot Darvinovoj teoriji evolucije. Često je tu prisutan i jedan mit o mučeništvu, shvatanje vlastite tradicije kao stradalničke, kao i nespремnost na dijalog s drugim verskim zajednicama. Moj kolega s Filološkog fakulteta i vaš čest sagovornik, profesor Ljubiša Rajić, u jednom svom radu naveo je zanimljivo određenje fundamentalizma: to je politički program zasnovan na religiji, ali sa stvarnim ciljevima izvan nje.

Nedavno je jedna izjava predsednika Srbije izazvala kontroverzu u javnosti. To je bila ona izjava Borisa Tadića da crkva treba da se pita o društvenim problemima. Ono što mi vidimo ovde kod nas jeste, zapravo, to da se crkva pita u vezi s mnogim stvarima koje se nje direktno ne tiču, a to su, recimo, vojska, laičko obrazovanje, nauka, međunarodno pravo i politika. Evo, pogledajte samo tu finu saradnju s vojskom, odmah nakon 5. oktobra. Ne samo da pravoslavlje pruža jedan novi ideološki okvir za vojsku, nego odnedavno vidimo da i vojska pruža logističku podršku crkvi. Daje im, na primer, helikopter kada treba spustiti onu "kiosk crkvu" na vrh Rumije. Kada sam to video, prvo sam bio radostan: hvala Bogu, vojni helikopteri ne prevoze više atentatore da ubijaju naše političare. S druge strane, osetio sam i malu zebnju, jer znate - demonstracija sile je još strašnija kada je Bog na vašoj strani. Imao je Bob Dilan jednu pesmu s početka 60-ih, 'With God on our side', to je bila antiratna pesma, ali i ironični podsmeh Sjedinjenim Državama koje su mnoge svoje ratove pravdale božanskim providenjem.

Dakle, crkva lepo sarađuje s vojskom, a njeno mešanje u obrazovanje ide mnogo dalje od uvođenja veronauke. Tu je sad, recimo, i predlog za preuzimanje matičnosti nad onim predmetima koji imaju nekakve veze s hrišćanskom civilizacijom, i to od fakulteta kao što je Filozofski. Ta ponuda je stigla s Bogoslovije, a mi smo

ovde na Fakultetu zauzeli pomalo stav onog čičice iz filma *Ko to tamo peva*: samo preko nas mrtvih! Nismo mi tu običan faks kao Pravni, s onim svojim paraklerikalnim tribinama, mi smo posebno osetljiviji na tu vrstu uzurpacija. Pogledajte samo koliko u *Peščaniku* gostuje profesora s našeg fakulteta, a koliko s drugih, pa to odmah postaje jasno. Filozofski je oduvek bio slobodarski bunтовan fakultet i nije dozvoljavao da mu se mnogo meša ni komunistička država, ni Miloševićeva policija, pa sada ni crkva. Srećom je to tako, jer se ovde dovodi u pitanje smisao sekularnog obrazovanja i uopšte odnos crkve i države, tj. sam Ustav.

MILAN
VUKOMANOVIĆ

Mnogi bi izgleda voleli, i van crkvenih krugova, da SPC bude državna crkva, a da se naša država konstituiše kao pravoslavna. To je u stvari čitav jedan politički program, i tu se ne treba zavaravati. Cela ova priča oko demokratije, to je samo kozmetika koja prikriva suštinsku poziciju crkve. Informativna služba Srpske pravoslavne crkve je svojevremeno dala nedvosmislenu izjavu da se “modrice od demokratije još osećaju na telu srpskog naroda”. Očito je da se tu radi o jednom političkom programu. Crkva je sada postala i “stručnjak” za međunarodno pravo, Haški tribunal. A jedan profesor književnosti iz Novog Sada je nedavno, na saboru pravoslavne omladine jugoistočne Srbije, izjavio da na Kosovu danas živi 750.000 Srba. Kako je došao do te cifre, to je sad vrlo zanimljivo. On kaže - tamo ima 150.000 muslimana koji govore srpskim jezikom, prema tome, oni su Srbi; ima 50.000 Goranaca i 150.000 “Cigana”, koji “prirodno gravitiraju” ka Srbima; i, najzad, tu ima oko 50.000 Srba katoličke veroispovesti, jer veli on - gde ste videli da ima Hrvata na Kosovu. Srba može da ima i u Australiji, ali Hrvata nipošto ne može da bude na Kosovu! I sve to zajedno čini 750.000 Srba, s ovih postojećih 350.000. Zamislite da se takve stvari predaju na Filozofskom fakultetu u Beogradu, a one bi se predavale ukoliko bi Bogoslovski fakultet dobio matičnost na način na koji se to predlaže.

Mene novinari u poslednje vreme skoro svaki dan zovu u vezi sa nekom veću koja se tiče crkve. Toliko toga ima, ali sve, na ovaj ili onaj način, jeste u vezi s politikom. Evo, patrijarh sedi tamo na onom mračnom radikalskom skupu u Sava centru, ili mu Milovan Bojić ljubi ruku na otvaranju privatne klinike. Pitam se što nema patrijarha da čestita Nataši Kandić nominaciju za Nobelovu nagradu, ili što nekog iz crkve nema na dodeljivanju nagrade Osva-

janje slobode u spomen Maji Tasić? Nije da bi laureatkinje volele tamo da vide nekog popa, ali bio bi to lep gest. Sam Hristos je bio veliki humanista, aktivista, antitradicionalista. To je bio jedan revolucionarni, reformski program u ono vreme, i to baš osvajanje slobode, o tome se radilo.

Nedavno je mitropolit Amfilohije dao neki intervju koji je naslovljen - Nisam u stanju da upotrebim blagu reč. Je li moguće da jedan hrišćanin kaže da nije u stanju da upotrebi blagu reč? Hajde za ministra Velju Ilića da razumemo da tako nešto izjavi, ali mitropolit Amfilohije? Pa onda Atanasije Jevtić kaže: ja sam morao da urlam na one moje u Hercegovini, pa sad tamo imamo jedan bolji narod. Pazite, da jedan episkop izjavi kako je morao da urla. I neko sad dođe i kaže - dobro, nije samo to Srpska pravoslavna crkva. A onda ja velim - pa hajde da vidimo šta je to Srpska pravoslavna crkva: je li to Nikolaj sa svojim antisemitizmom, ili Justin Popović sa svojom mržnjom prema ekumenizmu, sekularizmu, Evropi, zapadu? Ili je to, možda, onaj kaluđer što tuče monahinje i čupa ih za kosu u Ostrogu? Je li to vladika optužen za pedofiliju, ili onaj s mitraljezom? Da li je to ova štampa crkvena?

Bio sam, na primer, potpuno šokiran jednim brojem *Pravoslavlja* koje je izašlo uoči Uskrsa ove godine, gde se na zadnjim koricama nalazi natpis - Vapaj deteta iz logora smrti Jasenovac, kao i mučna dokumentarna fotografija deteta pored pruge. Je li to ono čime se pozdravljaju vernici uoči Vaskrsa? Da stvar bude još tragičnija, taj list izlazi dvonedeljno, i baš u tom periodu je umro papa Jovan Pavle II. Postoje tobože sestrinski, bogzna kakvi odnosi s Rimokatoličkom crkvom, ali se u *Pravoslavlju* tek na 40. strani spominje da je umro papa! Čak sedam strana pre toga je intervju s Canetom iz *Partibrejkersa*, pod naslovom - Bog je naš najbolji prijatelj. Sva-ka čast Canetu, ja sam iz rokerskih generacija, sećam se kad su se pojavili u *Rolingstonu*, ali, uz sve dužno poštovanje za *Partibrejkerse*, je li papinoj smrti mesto na 40. strani?

I sad se pitam šta je to Srpska pravoslavna crkva? Ja to zaista ne znam, bavim se religijom i trebalo bi o tome nešto da znam. Voleo bih da mi neko to objasni i biću zahvalan da mi se kaže: ne, nije to, nego ovo drugo, jer stvari koje, nažalost, dolaze do nas su ove koje sam opisao. Vladika Grigorije je u *Pravoslavlju* nedavno izjavio: šta to hoće zapad od nas, da postanemo Bošnjaci? E, onda je delegacija Srpske pravoslavne crkve, zajedno s vladikom Grigorijem,

otišla u Sjedinjene Države, primili su ih u Ujedinjenim nacijama, primio ih je državni podsekretar. Odjednom, potpuno druga priča, ljudi imali direktan kontakt s ovima na zapadu koji donose neke važne odluke, ovi ih lepo primili, pa i vladika srećan zbog toga, vraća se ovde i odjednom - druga priča. Jedna mnogo umerenija klima u kojoj daje onu svoju izjavu oko Karadžića: kad bi on bio na njegovom mestu, on bi se predao, itd.

MILAN
VUKOMANOVIĆ

To govori da su predstavnicima jerarhije Srpske pravoslavne crkve potrebni kontakti s drugim ljudima i državama, jer kod nas se i dalje sudi na osnovu stereotipa, nekakvog imaginarnog koncepta zapada i Evrope. Što se tiče Save Janjića (*cyber monk*, tako ga zovu u krugu kompjuteraša), on se stvarno pozitivno angažovao na Kosovu u pratnji vladike Artemija. Ali on je u svojoj knjizi *Ekumenizam i vreme apostasije* iz 1995. davao neke potpuno neodgovorne izjave o ekumenizmu, zapadu, sve na tragu Justina Popovića: ekumenizam je svejezes, reinterpretacija hrišćanstva vodi u smrt i tako dalje. To je jedan potpuno isključivi koncept, koji nas više podseća na monahe iz manastira Esfigmen na Svetoj gori, koji naoružani puškama ne dozvoljavaju nikome iz Vaseljenske patrijaršije ni da im priđe.

Živi kontakti s ljudima, s realnošću, vode do toga da se gledišta menjaju, prilagođavaju. Srbija mi sad opet pomalo liči na ovaj poster što visi u mom kabinetu, taj Swingindunum (umesto Singidunum), sliku Beograda iz 90-ih godina, u vreme kada su se devize još prodavale na ulicama i delile one polutke iz kamiona, pa su tu nacrtali i Miru Marković na spomeniku umesto knjaza Mihaila. Danas bi, valjda, to mesto gde je sedela Mira Marković, taj ideološki sektor, zauzeli patrijarh Pavle, ili eventualno Amfilohije Radović, jer oni sada nude nove ideološke reference. U celom tom metežu koji danas vlada i u političkom životu ja više ne mogu da se snađem, znam samo da mi je muka od svega toga. Muka mi je od anatemisanja političkih neistomišljenika, ljudi koji su započeli reforme nakon 5. oktobra, muka mi je od progona časnih, uglednih ljudi, pri čemu se neke hulje i kriminalci puštaju na slobodu.

Muka mi je potom od progona naših žena aktivistkinja iz nevladinih organizacija koje su izuzetno doprinele izgradnji civilnog sektora u ovoj zemlji. To je jedna nezapamćena mizoginija, to šta se o tim damama govori i piše u štampi. Ova vlada svojim delovanjem ne uliva ama baš nikakvu pozitivnu energiju građanima, a

veliki entuzijazam je potreban da bi se stvari bar malo promenile. To je ono što bi ovde trebalo da bude nova ideologija, taj nedostajući optimizam i elan, a ne povratak u srednji vek. Ja se lično sad opet osećam kao da ovo nije moja zemlja, u najmanju ruku kao i '93. kad sam bio u Americi i išao da produžavam pasoš, pa uđem tamo u naš konzulat, gledam onu mračnu atmosferu, više pričaju o tome koliko će Panasonika da kupe i kako će to da liferuju nazad, nego što se bave svojim poslom. Kao da ne ulazim u ambasadu svoje zemlje, tada sam prvi put imao taj osećaj. Onda sam nakon 5. oktobra nekako osećao da je to ponovo moja zemlja, da smo zadobili, najzad, svoju državu i da zajedno na nečemu radimo. Sad opet imam osećaj da ovo više nije moje.

Gledajte samo tu aferu do afere, neki ministri tobože otkriju aferu zbog koje bi sami trebalo da podnesu ostavku, onda obećaju da će oni sve to da reše, a ako ne, onda će sami da odu. Pa niti reše aferu, niti podnesu ostavku, i pitaš se zašto uopšte idu u javnost, zašto ne ćute o svemu tome. Idu u javnost verovatno zbog toga što uopšte nemaju poverenja u naše pravosuđe. Kada bi te stvari išle nekim normalnim pravosudnim kanalima, pretpostavljam da bi tu došlo do raznih blokada, stopiranja, intervencija i cela stvar bi stala. Evo, šta beše s ona dva vojnika ubijena u Topčideru, samo tu da stanemo, ne moramo dalje da idemo. Mislim da je reč o jednom svesnom mehanizmu, ne vlada ovde toliki kaos koliko, možda, izgleda na prvi pogled. Mislim da se tu radi o jednoj strategiji odlaganja, podiže se prašina da se stvori utisak da postoji nekakva briga. U slučaju Specijalnog suda, mogu da zamislim da istekne "rok trajanja" nekim slučajevima, da se na jedan fini, legalistički način operu ruke od svega toga.

Ukoliko bi se to desilo sa suđenjem za ubistvo Đinđića, smatram da je to ona tačka, ona Mažino linija u Srbiji koja, ako se pređe, mi ovde više nemamo nikakvu državu, pa možemo da pakujemo kofere. To je linija preko koje jednostavno ne sme da se pređe, za mene je to tačka s koje nema uzmicanja. Ukoliko tu dođe do nekog muljanja i otezanja iz ko zna kakvih razloga, ja lično zaista više ne bih mogao da živim u takvoj državi.

Postoji taj takozvani kompleks branilaca Masade. Na kraju rimsko-jevrejskog rata od 66. do 70. godine Rimljani su zauzeli Jerusalim i njegov hram, i ostala je još ta tvrđavica Masada, koju su njeni uporni branioci držali sve do 74. godine. S njima su bile že-

ne i deca i kad su videli da više nemaju nikakvih šansi - preostali branioci su izvršili kolektivno samoubistvo. Komplex Masade je termin koji se obično dovodi u vezu s istrajavanjem na nekoj unapred izgubljenoj stvari. Znači, to je nešto iracionalno, koliko god, možda, izgledalo kao herojstvo ili mučeništvo. Fundamentalizam jeste, zapravo, vejanje te iluzije da se tobože brane tradicionalne vrednosti. Vrlo sličan slučaj je bio '93, sećate se, možda, opsade onog ranča u Vejku, u Teksasu. Dejvid Koreš i njegova zajednica došli su u sukob s američkim federalnim vlastima, nastalo je puškaranje, požar i mnogo mrtvih. Branioci tog poseda su smatrali da žive u vremenu apokalipse, u vreme otvaranja petog pečata iz Jovanovog Otkrivenja, i da je tu jedini mogući scenario i izlaz da oni u sukobu s tim "modernim Vavilonom" na kraju i sami budu žrtve. Reč je tu o nekakvom samoispunjujućem proročanstvu. To je i kult mučeništva, gde ti unapred sebe vidiš kao stradalnika, pa onda iz nečega što je u početku bio samo imaginarni koncept, konstrukcija, odjednom ulaziš u sferu realnosti. Ono što je ranije bila noćna mora, sad odjednom postaje stvarno. Noćne more koje smo imali pre ratova 90-ih začas su nam se zbivale pred očima i nismo odmah znali da li sanjamo, ili se to zaista dešava.

MILAN
VUKOMANOVIĆ

Isto se dogodilo braniocima ranča u Vejku - oni su na jedan fundamentalistički, bukvalistički način čitali Otkrivenje Jovanovo. U pregovorima s njima učestvovala su i dva stručnjaka za Novi zavet, koji su vrlo taktično pokušavali da im ponude izlaz nudeći im alternativna tumačenja Biblije. Ali fundamentalizam upravo i jeste odbijanje bilo kakvih alternativnih tumačenja. Na primer, pravoslavlje je jedino pravo hrišćanstvo, tačka. Bilo koja reinterpretacija hrišćanstva vodi u smrt, tačka. Pravoslavlje ili smrt, tačka. To je deviza onih monaha u manastiru Esfigmen na Svetoj gori.

Iako je nakon 5. oktobra SPC ostvarila impresivan odnos sa srbijskom državom, mislim da ona nema nikakvog realnog kontakta s društvom u Srbiji. Na šta tu zapravo mislim? Upravo na jedno kolektivističko, masovističko shvatanje društva kao nekog neizdiferenciranog puka, naroda, koje su, recimo, imali Milošević, Tuđman i ostali lordovi rata na Balkanu. Neki od njih sada sede u Hagu i objašnjavaju do u beskonačnost svoje priče - kako su, eto, oni bili u pravu. Nemam više živaca da to slušam, ni te njihove svedoke, ni same optužene. Jer tu se i svedoci odjednom nađu u ulozi optuženih, i obratno. Još samo nedostaje kombinacija da op-

tuženi budu tužioci, da im daju bar malo šanse: dajte nam pet minuta, samo malo da zamenimo Džefrija Najsa! Taj masovistički koncept društva nas je skupo koštao sve ovo vreme. Mi moramo da shvatimo da ovde žive različiti ljudi s različitim imenima, identitetima, sklonostima, političkim orijentacijama.

Da ne govorim o tome da je srpska crkva ovde potpuno u sukobu s civilnim društvom. Ona svesno ide na državu da tu završi posao, a država apsolutno ne zna gde su granice religijskih sloboda, prava, gde je mesto crkvi u jednom sekularnom društvu. Ok, ako mi više nismo sekularna država, neka se to kaže u novom zakonu o pravnom položaju verskih zajednica - crkva u Srbiji više nije odvojena od države. Ja bih to razumeo, kad bi to tu pisalo. Uzgred budi rečeno, u većini ovih novih prednacrtu zakona o pravnom položaju verskih zajednica nisam video formulaciju da postoji pravna distinkcija između crkve i države u Srbiji. Možda je to program koji se priprema za budućnost, ali treba o tome da budemo obavešteni, baš zato što kao građani još uvek možemo da činimo određene izbore. Pa da vidimo da li želimo da živimo u pravoslavnoj džamahiriji ili negde drugde.

Pravi kontakt s društvom bi zapravo podrazumevao mnogo više sluha za ono što se ovde realno dešava. Meni uopšte nije jasno zašto se crkvi pridaje toliki značaj, zašto se oni pripuštaju u taj normativni sektor, tu gde se određuju vrednosti i kriterijumi za budućnost. Videli smo iz niza ovih primera da, ukoliko bi im se do kraja izašlo u susret, pod jedan - mi profesori na Filozofskom fakultetu ne bismo imali više šta da radimo, ostala bi nam, možda, zgrada, ključevi, ali bi nam bili oduzeti predmeti. I onda bih i ja mogao da ponesem taj Swingindunum poster sa sobom, da me opet podseća na prošla vremena, jer ovde nikad ne znaš da li je to me zaista došao kraj.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Milan Vukomanović, a sada slušate Jelenu Milić iz Foruma za međunarodne odnose.

JELENA MILIĆ:

Da, Nikolas Berns, američki podsekretar za politička pitanja, u regionu je, i čula sam da je poručio Srbima s Kosova da im je vreme da se odluče u kojem će pregovaračkom timu učestvovati. Mislim

da je taj proces kosovarizacije Srba, nažalost, nepovratno onemogućen. Čak i ta žvaka Sande Rašković-Ivić i drugih o decentralizaciji, imam blagi osećaj da oni nikad nisu shvatili da bi eventualno trebalo da zagovaraju decentralizaciju u odnosu na Prištinu, koja nikako ne znači automatsku centralizaciju u odnosu na Beograd. U vezi sa srpskom pregovaračkom stranom, tu vlada odsustvo svake državotvorne i istorijske odgovornosti. Te budalaštine tipa - sad ćemo mi da krijemo naše startne pregovaračke pozicije, to izgleda pokeraški, neodgovorno, nemam reči. Sad čujem sugestije da bi trebalo da Koštunica bude na čelu pregovaračkog tima. Što kaže Goran Svilanović - alo, to će biti šatl diplomatija, tu su potrebni ljudi tehnostrate, premijer treba da bude nosilac te politike, da se pojavi tu i tamo, ali ne može on sad da čuči na svakoj konferenciji. To je ono, zatvoriš ih u neki dvorac i onda Madlen i ekipa kažu kako će sve da se završi i to je to otprilike.

JELENA
MILIĆ

Sad, uloga Sande Rašković-Ivić. Ne znam da li je ona tu kao medij koji prenosi nečije poruke, pa onda nije shvatila čije i kako treba da ih prenese. Sećam se dok sam radila u UNMIK-u na šta je ličilo to sa glasanjem za raseljena lica sa Kosova i koliko je tu bilo malverzacija, kad je ona bila uključena u sve to. Tako da mi je to onako malo ružno još uvek, ali to je manje bitno. Mnogo bitnije je koliko ta osoba zna da javnosti objasni šta se dešava. Gledala sam je pre neki dan na televiziji, moram priznati da sam se slatko smejala, kaže - sad će pitanje Kosova da se povezuje sa pitanjem Kine, i onda pokaže rukom prema centralnoj Aziji, gde pretpostavljam treba da bude Indušetija, Osetija i slično. Koliko puta čovek treba da kaže da Rezolucija 1244 ne kaže da će Kosovo ostati u Srbiji za vjek vjekova, nego dok se ne omoguće uslovi, koji su se sad stvorili, za otvaranje razgovora o konačnom statusu.

I zašto sada niko radikalima po stoti, jubilarni put ne začepi usta oko toga meni nije jasno. To što Toma Nikolić kaže da s njima ne treba pregovarati mi je jednostavno - jednostavno; ali kad mi ovaj ministar za ekonomske odnose sa inostranstvom Parivodić kaže da mi nismo na beloj šengenskoj listi zato što Albanci s Kosova još uvek imaju naše pasoše, a skloni su kriminalu, pa su zbog toga i srpski građani izolovani od Evrope, a nismo izolovani zbog ove autistične politike koju vodimo - i na to niko ne reaguje. Kad bi stvarno neko hteo konačno rešenje statusa Kosova koje je u interesu građana Srbije, građana Kosova i raseljenih lica koja još

jadna ne mogu da se odluče da li će da budu građani Kosova ili Srbije, onda bi možda trebalo da pogleda ovaj izveštaj Kai Eidea na drugi način i da primeti, to sam opet čula da je Svilanović jedini primetio, da su Albanci prihvatili ovaj izveštaj. Aha, a u izveštaju se kaže da standardi nisu ispunjeni, da postoji mnogo propusta u položaju manjina, slobodi kretanja i slično. Znači, Albanci su taj izveštaj ocenili kao prihvatljiv, iako u njemu ima mnogo toga negativnog po njih. Šta bi to moglo da znači za srpsku pregovaračku stranu - evo nečega u čemu se slažemo, hajde da vidimo kako prvo to da rešimo, da prevaziđemo u opštem zajedničkom interesu i da se pokažeš aktivan u celoj toj priči, a ne da samo vičeš odbijam ovo i ono, daću otkaz ili ostavku. Potrešće se neko zbog toga.

Elem, što se Ahtisarija tiče, čovek ima iskustva, to je pod jedan, a pod dva, on *delivers*, to mnogo znači u međunarodnim krugovima. On je u zadnjih par meseci, kad god je došao u region, nešto postigao. Meni se bar čini da je postigao više od Sorena Jesena Peterse- na, tako da ja sa Ahtisarijem nemam nikakvih problema, ali mi nije jasno da i ako srpska strana ima problema, zašto je to onda tako odvalila, ne znam koju bih drugu reč upotrebila, kad je to već skoro izvesna stvar. Imali su toliko vremena, mogli su nekim diskretnijim načinima eventualno da kažu da imaju problema sa njim, ako iskreno misle da tim pregovorima nešto može da se postigne, insistiram na tome, za dobrobit građana Kosova, građana Srbije i raseljenih lica, koja još ne znaju gde će. Ali sa ovakvim pristupom mi smo ponovo žrtve nefer pristupa međunarodne zajednice, koja nam šalje odvratnog Ahtisarija, inače da nije Ahtisarija mi bismo to sve drukčije. Mislim, u startu se viktimiziraš, u startu se konfrontiraš sa celom međunarodnom zajednicom koja je napravila konsenzus i Ahtisarija izabrala za pregovarača. Potpuno kontraproduktivno.

I kad je ispalo da se Boris Tadić neprijatno iznenadio na aerodromu u Londonu kad je video Sandinu izjavu u novinama, pitaš se da li je moguće da su oni stvarno toliko rasturena vojska ili je to ona fora - hajde sad kao da lansiram iz *backgrounda* neku ideju, pa da vidim kako će da reaguju na nju, kao što imam utisak da se tu negde ponovo gura podela Kosova kao jedna od opcija. Ali nažalost, što više stvari čuješ i vidiš, sve više shvataš da su oni izgleda stvarno pijana vojska.

Isto mi nije jasna ta pasivnost u vezi sa referendumom u Crnoj Gori. Ja mogu da ukapiram da je za evropske zvaničnike neki koš-

mar da se taj referendum desi onda kad je to sultan Milo odlučio da bi sultan Milo ostao vladar do kraja života, i onda recimo da ga Bosna i Hrvatska priznaju, a mi ništa. Mislim, ako je taj Koštunica stvarno nacionalista i ako on stvarno vidi te Crnogorce tamo kao Srbe, pa onda oni kad se otcepe ne mogu nikako da nam budu isti kao i drugi susedi. Zašto on ne krene sa nekim proaktivnim stavom, pa ne kaže - dobro, ljudi, hajde da to raspetljamo, mi nećemo sa ove strane da utičemo, nećemo ni na koji način pogoršati status vaših državljana u našoj državi, i šta može da dobije? Može da dobije da Milo zvanično dobije referendum, pri čemu je njegova politička karijera i ovako i onako gotova. Hoću da ti kažem, mi iznutra apsolutno delujemo kontraproduktivno i ni na koji način, hajde da iskoristim tu frazu, ne pomažemo međunarodnoj zajednici i onima koji su još uvek zainteresovani za ovaj region da nama pomognu.

JELENA
MILIĆ

Koštunica je darling međunarodne zajednice, pa i Tadić. U stvari, Tadić se u poslednjih par meseci pre vidi kao neko ko ne daje podršku ili opstruiše ono što Koštunica, eto, radi. Ali sa aspekta međunarodne zajednice, je li otišlo njih četrnaest u Hag - jeste, odlično. Jesmo li uhitili četiri Škorpiona - odlično. Hoćemo li to oko penzija da rešimo na ovaj ili onaj način - hoćemo. Je li počinju pregovori o konačnom statusu Kosova - počinju. Je li ćemo slomiti kičmu vojsci Srbije i Crne Gore - hoćemo. Znači, sve to ide svojim tokom sa aspekta interesa onih iz međunarodne zajednice, i za njih Koštunica *delivers*. E sad, koja je cena toga po naše društvo i državu, to je nešto drugo. To što je tih 14 ratnih zlikovaca bilo iznad zakona, to mi iznutra treba da se pobunimo, to je naša stvar. I mislim da je u tom kontekstu Koštunica *darling* međunarodne zajednice - pa umereni nacionalista, nije ništa strašno.

Pogledaj kakva je trenutna politika SAD, oko čega se sve oni homogenizuju. Ali u zemlji u kojoj imaš ovako tragično nedavno iskustvo i kojoj su ovako slabe institucije, umereni nacionalista nije isto što i Le Pen u Francuskoj. Ti kad pogledaš, Koštunica radi sve isto što i Sloba - odbija, odbija energično, tvrdi da ništa neće i onda je samo pitanje brzine kojom će on da skine gaće i okrene duppe. Da se ne lažemo, a pri tom, institucije su sve slabije, moja korupcija se gura pod tepih a iznosi se tuđa korupcija i na taj način se dodatno urušava kredibilitet institucija. Na tvoj populizam ja reagujem svojim populizmom, umesto nekim proedukativnim i prohrabrim stavom i na kraju se mi ponovo vrtimo u krug. I samo

oni koji ne učestvuju direktno u realizaciji političkog života, znači ne učestvuju na izborima, imaju hrabrosti da kažu nešto konkretno i da povremeno lupe i neki šamar srpskoj javnosti, koja je glasala za Slobu, koja je toliko dugo bila u socijalnoj i političkoj infantilnosti. Ja, na kraju krajeva, polako prestajem da krivim aktere na javnoj političkoj sceni, pogotovo ne ove moje razjedinjene ili pogrešno okupljene, od demohrišćana do Vesne. Sve više ipak mislim, to su ljudski resursi s kojima raspolažemo, a vi, dragi građani, počnite malo sami da razmišljate o političkim i životnim posledicama vaših odluka na izborima. I vaših preferenci, dokle ćete da se povodite za šarenim lažama, a kada ćete da sednete malo da se skoncentrišete, pa da vidite šta stvarno možda ima mozga i šta ima logike.

Moj lični politički problem jeste ta priča oko Građanskog saveza i Liberalno-demokratske frakcije. Kao prvo, ja uopšte ne vidim da mi treba da se merđžujemo, jer je Građanski savez jedna vrsta stranke i ideologije, dok Čeda pravi nešto kao Otpor 2, nešto populističkije, agresivnije i malo pliće. Ima prostora i za to, raspada se, fala bogu G17, ima prostora za to. Više mi je zlo od te priče – nije Srbija spremna za to, vraga nije spremna, nego i ne pokušavamo. Vрати se Vesna Pešić iz Meksika, luta između Batića, Tadića, Čede, Bebe, Nataše. Pa da li je moguće da mi jedni drugima treba i dalje da smo najgori politički neprijatelji, da se civilni sektor međusobno deli, da jedna Sonja radi protiv druge Sonje, da pola grada diskvalifikuje Natašu. Nije dobro.

Pet godina mi pričamo da je to čaršijski, pa čekaj, mi smo postali ista ta čaršija na kraju, ista ta čaršija. Moj Građanski savez, tu ima klinaca koji više nisu ni klinci, Ceco, koji su fenomenalni, koji pričaju o liberalnom feminizmu, koji otvaraju teme života i smrti, eutanazije, abortusa, koji idu na seminare o tome da li su regioni prepreka ili korak po korak ka globalizaciji, koji se bave pitanjima XXI veka. A kad otvorim *Kurir*, *Balkan*, *Nacional*, *Politiku* – samo Čeda, Beba, Vesić, Batić. Pa nije samo Milošević u Hagu, nešto se ipak i desilo za ovih pet godina, da li je sporo, da li je malo, ali nije, brate, samo Milošević u Hagu, pomerilo se malo unapred, imaš neku makroekonomsku stabilnost. Ima neke predvidljivosti, ima investicija, nisu one *greenfield*, ali dobro. Ima tu prostora, ali mislim da se mi i dalje ne grupišemo oko vrednosti.

Slušam dve godine – Srbiji se žuri. Milo mi je, ali hajde mi sad reći kuda se to Srbiji žuri? Modernizovati Srbiju, odlično, daj mi,

molim te, sad reci deset rečenica o tome kako ti vidiš tu modernizaciju Srbije. Da li si ti za intervenciju države u ekonomiji, za manju intervenciju države u ekonomiji. Da li si ti za multikulturalizam, interkulturalizam, asimilacioni model, da li ti vidiš neku razliku između toga šta su uradili Francuzi, šta su uradili Amerikanci ili šta su uradili Englezi. Da nema B92 kod nas bi ptičiji grip bio uveden kao senzacija, a to što je u *Foreign Affairsu* uvodna tema u zadnja dva meseca isključivo ptičiji grip, to je nešto drugo. Ministarka poljoprivrede, mene duša boli što je žena u G17 plus, potpuno mi je super, ona je danas rekla - daj više da ta goveda ne budu opoziciona ili goveda onih na vlasti, nego da su goveda goveda i da vidimo šta je tu potrebno uraditi da bi se standardizovalo, da bi se zaštitilo, da bi se uvozilo i izvozilo. Znaš šta, ako do toga dođe, sa radikalima ću u koaliciju oko toga radije da idem, nego oko pitanja statusa Kosova. Ljudi su se ionako lepo deklarirali da ih boli uvo i da neće da preuzmu odgovornost. Mislim, to je poštenije nego ova trevestija, ja to zovem toplo-hladno, kohabitacija, znaš, Koštunica, Tadić, pa Sanda nesretna u sredini.

JELENA
MILIĆ

Ne mogu ja još uvek da podnesem da meni Demokratska stranka bude glavni politički neprijatelj u ovoj zemlji. A ko drugi postoji? Odem na Adu, pa vozim rolere, pa svaki put kažem - hvala onom Nenadu Bogdanoviću, jesam se nervirala celo leto, upadaš u šahove, ali menja se neki asfalt. Nije ni ta Demokratska stranka monolitna toliko, ja to ipak kažem s nadom da oni imaju neku strukturu i uticaj da nešto *deliver*. Pa je to, uslovno rečeno, konstruktivna kritika ili apel nekog građanina izgubljenog u 2005. godini usred Beograda. Platili su oni već puno puta cenu, osim što onu cenu koju im je Koštunica nametnuo da se pročiste nije trebalo da plate, to je bilo preskupo. Koštunica im je tu fakturisao nepotreban račun. Sad bi mogli, uz mali trošak, da obore vladu vrlo lako, pa da vidimo ko je vera, ko je nevera.

U međuvremenu, šta se dešava? Tebi Doris Pak prima Bogoljuba Karića po logici - pa bolje Bogoljub nego radikali. Zašto je bolje? Sve je to isto. I kad kritikujem Demokratsku stranku, pa kad kritikuješ i G17 i DSS, sve nešto kritikuješ u nadi da će neko nešto da poveže, da shvati, da se možda oseti neprijatno, da ga pozoveš na neku principijelnost. Ali ne bih baš to još uvek gurala u isti koš sa Bogoljubom i sa radikalima. Ali se guraju sami. To je ono što je sad moj najveći problem, u istom danu Drakulić primi plaketu od Bogoljuba Karića i izjavi da će da podrži 5. oktobar. U tom 5. okto-

bru sedi Nenad Čanak, koji traži da se radikali politički ukinu sa javne scene, za šta ima moju punu podršku, a s njima kooptira na lokalnom nivou u Somboru. Vesna Pešić, građanska opcija, idol moje zrelije mladosti, sedi sa Vladanom Batićem i sa St. Protićem, političkim klubom Odbrana, sa Bebom koji je otkrio Srebrenicu i koji je verovatno pre toga bio i monarhista i pitaj boga šta sve drugo ne.

To imam s jedne strane, s druge strane imam tu te neke koji vode politiku oko marketinške agencije i sad im je glavna fora u vezi sa Čedom - ne komentarišem rad civilnog sektora. Pazi sad ti, neko ko pretenduje da bude državnik tako diskvalifikuje celu ulogu civilnog sektora. Mislim, hajde što on hoće da umanja ulogu Čede Jovanovića, ali čekaj, stani malo, kakav si ti to, bre, visoki političar, savetnik ili šef nacionalne kancelarije ili koje već od tih promiskuitetnih institucija za koje ne znam uopšte ni kako su osnovane. Ne dao ti bog da je Đinđić tako nešto napravio, jao. I sad on kaže - ne zanima me rad civilnog sektora i posle toga ja treba da kažem sebi - ćuti, nemoj mnogo da kritikuješ Demokratsku stranku.

U, da, to mi je najnoviji biser, grupa intelektualaca koja se preko medija obratila javnosti. E, nemoj mi se više preko medija obraćati. Mislim, izvoli malo *tour* Srbija, i Buš izađe iz voza povremeno. Mislim, ta komunikacija preko Medija centra više mi je stvarno malo na vrh glave, to saopštenje javnosti koje prenese *Danas*. I svi se znamo, je l', i toga mi je malo preko glave isto kao i pozivanje ljudi na ulice stoti put. Hajde malo da idemo na radna mesta, malo da ih prizovemo pameti i socijalnoj i političkoj zrelosti, umesto svih infantilnosti svih ovih godina.

Moj problem više nije koliko ima afera, nego što nijedna nema ishod, a nijedna nema ishod zato što su institucije potpuno kompromitovane, zato što su svi upetljani kao jedno veliko interesno bratstvo. I dalje mislim da to ne može da se reši drukčije osim strpljenjem. Da smo se zajebali što smo 5. oktobra... izvinjavam se, opominju me mama i tata - nemoj da psuješ mnogo u tim emisijama, ali ne вреди, kad me pogađa. Ne možeš ti da proglašiš 5. oktobar za pobjedu. I ovi u Ukrajini su pogrešili, ne treba te šarmer revolucije proglašavati odmah velikim uspesima. To je uspeh samo za onoga koji je to indukovao, on sad ima svoju prćiju kuda će da mu idu naftovodi, odakle će da mu se lansiraju rakete da se bori protiv terorista, koje je sam proizveo.

Naš problem je ovo iznutra. Kako ja da se borim sistemski i šta znači to sistemski. Verica Barać koja priča protiv Sartida, e pa ne može. Bajo, hajde se malo odluči, svet nije idealan, ima stvari o kojima pričamo i o kojima se ne priča. Koji je najveći pogodak Srbija postigla od 2000. naovamo. Razmontiravanje Vinče, izručenje Miloševića i prodaja Sartida. Jedino smo se tu deklarirali na kojoj smo strani. I čini mi se da nam sad više pomoći spolja nema. Vrlo dugo su se naši građanski interesi poklapali sa nekim geostrateškim političkim interesima onih koji su izvozili demokratiju, nasilno, nenasilno, koji su eksperimentisali na ovaj ili onaj način, ali jednog momenta putevi mogu da se razdvoje. Koštunica je za njih ok, za mene i dalje nije i ne vidim zašto bih ja ulazila na bilo kakav način u sukob s njima. Ne, ja sam sad ta koja iznutra treba da vidi koliko mogu moje društvo da pomerim napred i na koji način i sa kojim resursima. Da sumiram ovo što lupetam već sat i po.

JELENA
MILIĆ

Užasno je bitno u ovom momentu ne izgubiti konsenzus oko onoga što je legitimno, ali možda još uvek nije legalno. To kad je krenulo da se gubi, kad su se pokačili DSS i DS još 2001, tad smo izgubili i taj unutrašnji konsenzus i konsenzus sa međunarodnom zajednicom - šta je legitimno, a nije legalno. Znači, to je druga karika koja nedostaje. A prva karika koja nedostaje je to da se bolji deo društva homogenizuje i skupi oko nekih vrednosti i izazova XXI veka: šta nama znači socijalni liberalizam, postojanje unutrašnjeg konsenzusa oko toga šta je legitimno uraditi, s kim je to legitimno raditi i postizanje istog konsenzusa prema boljem delu međunarodne zajednice.

B-I

PEŠČANIK^{FM}, 21. 10. 2005.

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan. Kakve su vesti stizale juče, bilo bi dobro kada bi mogli da nekom platimo da živi ove dane umesto nas, pa kad ovo ludilo malo prođe da otkupimo ostatak sopstvenog života. Ovu našu državu su neki naši sagovornici nazvali slabom, zarobljenom, podivljalom državom, a lepo bi joj stajao i epitet Nadežde Milenković - neprijateljska država.

Upravo u ovom času petoro beogradskih maturanata je pred istražnim sudijom u Budimpešti. Noć su proveli u zatvoru, a tamo su dospeli, po verziji mađarske policije, jer su u jednoj diskoteci kršili javni red i mir, a po verziji dece koja su se vratila u Beograd, jer su Srbi i napadnuti su na nacionalističkoj osnovi. Kažu da je sve počelo tako što su naši gimnazijalci zatražili da se u diskoteci pevaju srpske pesme, na šta je obezbeđenje podivljalo i počelo da ih tuče.

E sad, u ovoj priči ima nekoliko potpuno neshvatljivih stvari. Na primer, kako i zašto smo dospeli do toga da nam deca, i to iz takozvanih elitnih prestoničkih gimnazija, na ekskurzijama u inostranstvu pevaju srpske pesme. Da li ih je neko, recimo profesor ili roditelji, obavestio šta se u ovom delu Balkana događalo kada su oni bili bebe, kakav je odnos susednih naroda, praktično svih naroda, prema Srbima? Međutim, ovo pitanje ni juče kad su deca bila uhapšena, a ni noćas dok su uplašena sedela u zatvoru, nije najvažnije pitanje. Najvažnije je, i tu dolazimo do ove naše neprijateljske države Srbije, kako je moguće da su uplašeni i uspaničeni roditelji juče ceo dan čekali da čuju šta je sa njihovom decom, da im se niko od takozvane vlasti nije obratio, da iz ministarstva prosvete niko nije odmah otišao u Budimpeštu vodeći sa sobom roditelje uhapšene dece, advokate i koga god treba.

Roditelji su se sami organizovali, pronašli mađarske advokate, nabavili vize i otišli po svoju decu. Onaj jadni ministar prosvete će se javnosti obratiti tek danas. Ne može čovek lično da ide u Budimpeštu, tamo ide privatno po kobasice i kačkavalj, a na posao ide na Bogoslovski fakultet da im se izvini što Dindić nije iskreno uveo veronauku, nego pokvareno, onako kako je samo on to umeo. Izgleda da ministarstvo prosvete nije reagovalo kako treba na hapšenje dece, jer procenjuje da nije trenutak da se zameramo Evropi, tj. u ovom slučaju Mađarima. Upravo su dakle na ovom primeru našli da se ne zameraju Evropi, a kada je Drnovšek rekao ono što svi manje-više misle o Kosovu, poseta mu je odmah otkazana. Da je kojim slučajem bečki konjuhar došao do Beograda BIA bi ga uhapsila i vezala za Merkator.

Naša vlast ne da ono što već odavno nema, a gimnazijalce koje još uvek ima prepušta samima sebi. Sve bi nas prodali za jednu pogrešnu reč o Kosovu. I desiće se na kraju ono što je logično, od ove zemlje koloniju će napraviti ne šaka mundijalista ili što bi rekao DSS-ov ideolog, misionarska inteligencija, nego navodni dobri nacionalisti koji misle da je dovoljno to što se krste pred kamerama i mole se posle svake nesreće koja zadesi Srbe van Srbije.

A dobri nacionalista Koštunica iduće nedelje će govoriti o Kosovu u Savetu bezbednosti. Kako izgleda nema ništa od one istorijske mirovne konferencije na kojoj bi zablistao njegov državnički um, koju je toliko priželjkivao njegov savetnik Janković, Koštunica će morati da se zadovolji jednim govorom u Savetu bezbednosti. A o čemu će da govori naš dobri nacionalista? Vladeta Janković kaže da će im pričati kako je Srbija osnivač Lige naroda, kako je Srbija osnivač Ujedinjenih nacija, o tome kako je Srbija osvedočena demokratska država.

Mi možemo da se pozivamo na lepotu, na hrabrost i genijalnost, ali na demokratiju teško. Teško da jedna demokratska država proizvodi takve strahote drugim narodima, kao i sopstvenom, teško da osvedočene demokrate brane ratne zločince, kao što to čini partija profesora Jankovića. On kao profesor antičke književnosti sigurno zna da je i grčka demokratija činila zločine protiv čovečnosti. Grci su uništili Delos, svi muškarci na ostrvu su poubijani, a žene i deca prodati u ropstvo. Međutim, atinska demokratija ima i primer za koji ova naša osvedočena nikada neće znati, ako ovi dobri nacionalisti ostanu na vlasti. Kada se jednom jedno drugo ostrvo pobunilo i raskinulo svoj pakt sa Atinom, Atina ih je brzo pokorila. Onda su Atinjani poslali brod sa generalom koji je dobio naređenje da pobije sve stanovništvo ostrva. Ipak, sledećeg dana Atinjane je uhvatila griža savesti.

Tukidid opisuje zasedanje narodne skupštine na kojoj se jedan poslanik zalagao za milost, on je na kraju zadobio malu većinu i odmah je bio poslat drugi brod. Posada je neprestano, dan i noć veslala i to sa takvim zanosom da je stigla na vreme da opozove naredbu da neprijatelj bude pobijen do zadnjeg.

To je osvedočena demokratija. A ovo je Pešcanik, na samom početku emisije slušate direktorku Instituta za uporedno pravo, profesorku Vesnu Rakić-Vodinelić.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Imamo lišenje slobode zbog dosta teške optužbe sudije Vrhovnog suda jednog zamenika specijalnog tužioca i imamo oklevanje jed-

nog od zamenika specijalnog tužioca da se pojavi u sudnici u jednom vrućem slučaju kao što je ubistvo premijera Đinđića. Sve su to samo simptomi politički zavisnog pravosuđa. Osim toga, postoji i zavisnost pravosuđa od neinstitucionalizovanih pojedinaca ili grupa koje imaju veliku društvenu moć, koji se možda ne vide toliko na javnoj sceni. Tu mislim pre svega na nove bogataše i može se na nekoliko primera vrlo lako videti da i sa te tačke gledišta sa srpskim pravosuđem nešto nije u redu.

VESNA RAKIĆ-
-VODINELIĆ

Kada je došlo do stečaja velikih banaka, koje su ranije bile državne ili društvene, kao što je recimo Beobanka, niko nije podnosio nikakva pravna sredstva nijednom sudu zbog prestanka rada tih banaka. Ali kada su iste takve mere bile izrečene od strane Narodne banke prema nekim privatnim bankama, tu mislim pre svega na banku koju kontroliše kompanija Karić, onda su se odmah prosledili pravni lekovi Vrhovnom sudu i odmah je Vrhovni sud iz proceduralnih razloga stavljao van snage rešenja Narodne banke, i to se više puta dešavalo.

E sad, ja ne bih htela da budem neprijatna i nekolegijalna, i lično poznajem veliki broj sudija koji su izuzetno časni ljudi i koji sebi ne bi dozvolili manifestaciju bilo kakvog uticaja ili bilo kakvog pritiska, ni političkog ni finansijskog, ali kod nas se gotovo uvek nezavisno držanje sudije proglašava činom vrhunskog heroizma. I to je ono što nije normalno, znate, neke sudije se jako mnogo ponose tim svojim heroizmom ne shvatajući da u stvari taj individualni, pojedinačni heroizam sudija pokazuje da je država u vrlo lošem stanju.

Mislim da predstavlja problem to što naši političari vrlo često tvrde da je pravosudna reforma okončana time što su zakoni doneseni. I hajde što se naši političari hvale, to im je u opisu radnog mesta da se hvale i da se prave mnogo boljim nego što jesu, međutim, ono što mene naročito pogađa jeste da neki predstavnici međunarodne zajednice koji sede ovde u Srbiji, prikazuju promene do kojih je ovde došlo, a sad govorim pre svega o promenama u pravosuđu, mnogo boljim nego što one jesu. Sad, zašto oni to čine teško je reći, jednim delom verovatno zato što smo im se popeli na glavu, pa su proglasili posao završenim, iako nije završen. A drugim delom, i to mi se čini vrlo ciničnim, dok god se isporučuju okrivljeni u Haški tribunal ili postoji ozbiljno obećanje te isporuke, na svim drugim područjima ova vlast može da radi šta god joj padne

na pamet. Mislim da ljudi iz međunarodne zajednice uopšte ne razumeju koliko je to ozbiljna stvar. Ja naravno potpuno shvatam da ljudi moraju da idu u Hag, ali uopšte ne razumem da bilo ko može da podržava jednu ovakvu vlast kakvu mi imamo sada, koja isporučuje u Hag, a na drugim područjima ne radi ništa ili se pravi da nešto radi, na šta svi mi treba da kažemo – jeste, jeste, nešto je urađeno. To meni nekako ne izgleda kao normalno ponašanje od strane predstavnika međunarodne zajednice.

Takođe je tipično, ne samo za Srbiju, nego pretpostavljam za ceo Balkan, da se osvajanje političke vlasti tretira kao osvajanje plena i onda vi kada osvojite određeni plen, možete sa njim da radite šta god hoćete. Tako recimo i naša policija može da hapsi bivšeg ministra pravde bez dovoljnog razloga ili bez ikakvog razloga, pa da ga onda pušta, a da zbog toga niko ne pravi nikakav problem. Onda, poslanici mogu da svoje mandate stavljaju na raspolaganje onome ko im se više sviđa i na taj način se stvara atmosfera nedostojne trgovine. Sve to se može videti na javnoj sceni.

Strašno u ovoj vladi jeste to što je predvodi premijer Koštunica koji se izdaje za legalistu, znate, i koji nije propuštao ni jednu jedinu priliku, od svog stupanja na vlast kao predsednik bivše Savezne Republike, a da se ne pozove na legalizam. Vrlo često pozivajući se na legalizam on je sprečavao radikalne političke promene, čiji je zagovornik bio pokojni premijer Đinđić, a i neki drugi ljudi iz njegove vlade. E sada, mnogo opasnije nego za vreme prošle vlade je to što se takva silna bezakonja i izigravanja zakona dešavaju dok je na čelu izvršne vlasti čovek koji se zalaže za legalizam. Utoliko je uloga te vlade mnogo teža i odgovornija i nadam se da će ih neko ozbiljno pozvati u budućnosti na odgovornost. U tom smislu je odgovornost Đinđićeve i Živkovićeve vlade manja, jer se oni nisu nikad pravili da im je pravo i pravosuđe prioritet. Naprotiv, obojica su dosta glasno stavljali svima do znanja da im je pravo i pravosuđe u drugom ili trećem redu prioriteta, iza makroekonomske stabilnosti i iza preduzimanja nekih drugih političkih mera. Dakle, nisu bili licemerni da ni u jednom trenutku tvrde za sebe da su legalisti i onda smo znali na šta možemo s njima da računamo, to jest da se zakon baš nešto neće ni poštovati i da će se primenjivati možda neke metode tranzicionog prava, koje nisu jako popularne i koje se primenjuju u postrevolucionarnim razdobljima.

E, sada smo dobili vladu koja se klela u pravnu državu ili u vladavinu prava, što je manje-više jedno isto samo u različitoj teorijskoj obradi, i u legalizam, da bismo dobili pravno okruženje koje je mnogo više zagađeno nego što je bilo zagađeno u vreme vlasti onih koji su tvrdili da ih pravo baš mnogo ne zanima.

Legalizam kao ideologija, da, ja sam upotrebila taj izraz. Čitala sam jako dobar tekst koji je posvećen premijeru Đinđiću, koji je posle njegovog ubistva napisao kolega Nenad Dimitrijević, profesor ustavnog prava na Centralnoevropskom univerzitetu u Budimpešti. I ja se slažem sa njegovom tezom da je taj legalizam na koji se poziva DSS njima poslužio prvo kao izgovor da ne menjaju ništa iz političkog i pravnog okruženja Miloševićeve vlasti, tj. da zadrže kontinuitet sa pravnim poretkom koji je postojao u Miloševićevo vreme. Drugo, da je taj legalizam upotrebljen kao brana smeni ključnih ličnosti, pogotovo onih na važnim mestima u vojsci i policiji. Na taj način, kaže profesor Dimitrijević, oni su možda i protiv svoje svesne volje za promenama u društvu, došli na pozicije Miloševićevog resantimanskog nacionalizma u maniru XIX veka. Ja se sa tom njegovom ocenom duboko slažem, ona pokazuje kako pozivanje na određene pravne principe može da postane politička ideologija. Da se razumemo, to se uopšte ne dešava prvi put, znate, to se dešavalo u istoriji države i prava ne znam koliko puta, ali je nama interesantno zato što smo savremenici svega toga i zato što veoma mali broj ljudi i primećuje taj fenomen kao fenomen preobražavanja jednog navodno pravnog principa u poguban politički princip. Prvi je to zapazio i na jedan zaista sistematičan način obradio Nenad Dimitrijević i mislim da njegova dijagnoza može da posluži i kao objašnjenje za mnoge pojave čiji smo svedoci danas.

VESNA RAKIĆ-
-VODINELIĆ

Meni se čini da mi kao građani nemamo državu tamo gde bismo morali da je imamo, a da je imamo tamo gde nam je ona višak. Na primer, nemamo državu da nam sasvim jasno objasni kako izgleda prelaz tog virusa sa životinje na čoveka, da li ima veze ova pandemija sa time što su u Americi, na primer, iskopali patološki materijal iz 1914, kad je vladala španska groznica. Dakle, nemamo državu koja bi mogla na način jasan čoveku koji nije završio ni osnovnu školu da objasni kako izgleda mutacija toga virusa i šta mi ovde u Srbiji možemo da očekujemo i da li svaki put kad vidite mrtvog goluba treba da zovete neku veterinarsku stanicu. Dakle, tu vam treba država, a vi tu državu na primer uopšte ne osećate. A

kada zakasnite pet minuta u samoposlugu i hoćete da kupite hleb, onda ne možete da ga kupite zato što država od vas traži da vam bude izdat fiskalni račun, a kasa je zatvorena. Prema tome, kao i svaka druga tranzicijska država, i ova je sebična i gadna, sebe je jako lepo obezbedila. Tamo gde ona izvlači pare, profit i moć, stvari funkcionišu, a tamo gde mi građani treba da imamo neke blagodeti za sebe, da znamo ko je za šta nadležan, kome za šta da se obratimo, da znamo da kad tužimo nećemo umreti, pa će naši naslednici morati da nastave postupak - e, tu se država za nas uopšte ne interesuje. Dakle, nije stvar u tome da smo mi prepušteni državi, mi smo prepušteni sami sebi, a civilizovan čovek ne voli da bude prepušten samom sebi.

Država nije samo nasilje, država je jedna civilizacijska tvorevina bez koje čovek koji je navikao na pravni okvir, na društvenu zaštitu, u stvari ne može da živi. Ova naša država je između ostalog tako grozna i zato što smo mi apatični, znate. E sad, naravno da je apatičan čovek koji nema izvesnu budućnost, koji ne zna da li ujutru kad se probudi da se umije ili da se ubije, ne zna da li da svoje dete nauči da se bije ili da svima kaže dobar dan. Naravno da nam borba za naša prava nije prioritet, sve dok nam je prioritet kako da se prevezemo sa mesta na mesto. Zato se građanska svest koja nas je izvodila 96. i 97. na ulicu da protestujemo protiv izborne krađe sada čini potpuno pritajenom. To je taj problem demokratiskog deficita, verovanja u samog sebe, to je ono što je grozno i to je ono što je ova vlast donela sa sobom kao jedan manir. Oni prosto tako izgledaju, kad ih vidite na televiziji vi odmah pomislite - e, pa ja sa ovima, a ni protiv ovih ne mogu ništa.

Mislim da je ranija vlast, pogotovo kad je predsednik vlade bio premijer Đinđić, budila potpuno drugačije strasti. Bilo je ljudi koji su ga voleli, ljudi koji su ga strahovito mrzeli, ali i jedne i druge on je pokretao na neku akciju, i jedni i drugi su verovali. Oni koji su u njega verovali, verovali su u bolju budućnost, oni koji nisu verovali, verovali su da će mu skoro videti leđa, ali on je svakoga pokretao. Ovi sada nekako svakog udrvenjuju i okamenjuju.

Naravno da je ponižavajuće gledati nas kako stalno tonemo, a kako se drugi dižu i kako postaju u relativno kratkom vremenu bolji nego što smo mi, ali mi ne možemo ništa drugo da očekujemo. Znaite, od 89, kad je zbačen Čaušesku, Rumunija je imala razne vlade, ali ipak su oni nešto gradili. E, mi smo smatrali da je najva-

žnije da razgrađujemo, da prvo ratujemo protiv drugih država u sastavu bivše Jugoslavije, da koljemo, da ubijamo i da od toga pravimo nekakav mit žrtve. Mi smo potrošili najmanje deset, a ja se bojim i čitavih petnaest godina baveći se nečim čime se niko drugi ne bavi i mi to moramo da platimo. Tih petnaest godina ne mogu da se nadoknade za godinu dana, ne mogu, jednostavno ne mogu. Ma koliko se trudili, davali koncesije kome god, ali ne može se taj put preći za godinu dana, jer mi smo izgubili petnaest godina, mora da nam bude ovako kako jeste.

VESNA RAKIĆ-
-VODINELIĆ

Nije bilo dovoljno glasova ni protiv rata, a uopšte nije bilo glasova koji kažu - umesto da ratujemo, hajde da se bavimo privredom. Meni nije padalo na pamet, dok sam bila u nekim antiratnim akcijama, da bilo koga pozivam da nešto radi u nekoj fabrici. I ja sama uopšte nisam uviđala ogromnu rupu u koju smo mi zapali. U onom trenutku ljudi koji su bili u tom antiratnom pokretu, eto, ja sam bila, nama je bilo važno samo da prestane ubijanje i uopšte nismo mislili o tome šta će biti sutra, a ljudi koji su mislili o tome šta će biti sutra stavljali su pare u svoj džep. Mi to moramo da platimo, naša generacija to mora da plati, daj bože da plati samo naša generacija, a ne i sledeća. Deca koja su se radala za ovih petnaest godina nisu kriva, apsolutno nisu. Bilo bi vrlo dobro da plati samo naša generacija. Ali ja se bojim da se to tu neće zaustaviti.

Ono što je strašno i pogubno za državu i za one koji vode državu, to je da socijalno najvredniji deo stanovništva, a to su najobrazovaniji, relativno mladi i zdravi, iz svog nagona za samoodržanjem unapređivanje kvaliteta svoga života vide jedino van Srbije. To je ono što je zaista tragično i nad čim svaka vlast mora da se zamisli, i rešenje tog problema bi moralo da bude prioritet svake vlasti. Postoje individualni naponi da se ljudi zadrže ovde. Ja ću vam ispričati svoju ličnu priču bez imena, ne bih volela da se hvalim, ali sam zaista srećna što ću uspeti da jednu mešovitu mladu porodicu, ja se nadam, zadržim ovde tako što ću uspeti da nađem posao za jednog člana te porodice koji je strani državljanin i koji je nekim institucijama u ovoj državi jako potreban, jer poseduje znanja koja su ovde retka. Ako to tako bude ja ću zaista biti srećna da zadržim drugog člana porodice koji je odavde i koji je izuzetno dobar stručnjak. To bi mi bilo najlepše što mi se desilo za poslednjih godinu dana, ako sve to bude nekako uspelo. Ja sam mnogo starija od tih ljudi, oni su bili moji đaci i ako oni budu

ostali ovde, ja ću to smatrati svojim ličnim uspehom, najvećim uspehom u svojoj profesionalnoj karijeri. Ali to ne sme da bude individualni napor.

Odlazak mladih mora da bude državni prioritet, a koliko ja vidim državni prioritet ministarstva koje se o tome stara jeste kako penzionerima smanjiti penzije. To je državni prioritet Lalovićevog ministarstva, a ne kako će zadržati ljude tridesetih godina koji su dobro obrazovani, koji treba da ostanu u ovoj zemlji. Nažalost, to je tako, možda bih se ja ponašala isto na njegovom mestu. Da se razumemo, on je jedan od retkih koji su mi simpatični iz ove vlade, on izgleda teško proživljava taj svoj ministarski posao, ali on ne bi smeo da ima takve prioritete kakve ima, jednostavno ne bi smeo, a ipak ih ima.

SVETLANA LUKIĆ:

U prvom delu emisije govorila je gospođa Vesna Rakić-Vodinelčić, direktorka Instituta za uporedno pravo, a sada slušate Dimitrija Boarova, novinara lista Vreme, dakle Novosađanin i Vojvođanin, gospodin Dimitrije Boarov.

DIMITRIJE BOAROV:

Ako me pitate šta je u Srbiji u najvećoj krizi, mada sam ekonomski novinar i znam koje su sve privredne teškoće, i mada sam posmatrač političkih zbivanja i vidim da su mnoge stvari na ivici tragične lakrdije, moj osećaj je da je u najdubljjoj krizi intelektualna elita Srbije. A da ne govorimo o institucijama, koje su redom ili zanemele ili i dalje po nekoj idiotskoj inerciji puštaju svoje stare ploče. Samo jedan primer. Ako vi na Pravnom fakultetu uvek imate pedeset profesora koji će potpisati svaku peticiju za beatifikaciju nekog Karadžića ili Mladića, onda je to katastrofa, to znači da moderna Srbija u tom fakultetu ne može imati oslonac.

Ja sam za jednim okruglim stolom rekao da je gotovo nemoguće problematizovati bilo koji od ključnih srpskih problema u vreme nu bez časopisa. Niko se ne bavi ozbiljnom analizom, sve se svelo na nekoliko kabineta šefova političkih stranaka i sad ti ljudi treba da emituju neke ideje. U tih ukupno 200-300 vlada Srbije po pravilu je ulazilo i nekoliko vodećih intelektualaca. Danas na vlasti imate mali broj intelektualaca, a i pitanje je kakvi su to intelektualci bili pre nego što su ušli u centre vlasti. Tu imate raznih, grubo da kažem, bilmeza, stranačkih pentrača, ljudi koji gotovo

nemaju elementarno obrazovanje. Otuda nije neobično što se neki ministar psuje sa novinarima i opsednut je umobolnošću, što je opet samo po sebi jedan zanimljiv problem, i što su polemike na političkoj sceni Srbije ispod svakog nivoa. Ja nisam tankočutan, meni to ne smeta, ali to su pijačne svađe koje samo kompromituju javni rad u celini. I ko je pametan, taj se sklanja odatle.

DIMITRIJE
BOAROV

Mi smo imali jednu iluziju, naročito pod kraj Titovog vremena. sedamdesetih godina, znate, mnogo ljudi se sručilo na te asfaltirane ulice, pa se izgradilo dosta stanova, kupatila, ljudi su otkrili da se možeš tuširati svaki dan i stvorila se jedna urbana civilizovanost, kakva-takva. Međutim, šta kad se do takvih stvari dođe preko stranog kredita i pomoći, a ne prođete pakao industrijalizacije kakav su prošli Englezi ili Japanci, kada su generacije japanskih žena radile za tanjir pirinča i noćile u fabrici na asuri između mašina? Taj pakao industrijalizacije Srbija zapravo nije prošla, nego su ljudi preko noći od kuća sa ognjištem nasred sobe dopali luksuznih stanova. Stuklo se to uglavnom u javni sektor, a onda, kad nisi nešto zaradio, kad nisi prošao sve to na jedan logičan način, onda se kasnije ispostavi da tu ostaju nekakvi defekti prosto u domenu shvatanja, čuvanja, štednje, shvatanja šta se sme, šta se ne sme. U velikoj meri taj brlog državnog aparata, ti lopovluci, prevrantske karijere koje se smatraju legitimnim posledica su toga.

To su fundamentalni, izvorni problemi koji na izvestan način blokiraju Srbiju iznutra, a s druge strane imamo taj gigantizam, trijumfalizam, to što Srbin sve može i tako dalje, kao posledicu jednog u suštini osećanja manje vrednosti, jer ljudi realno ipak znaju ko su. I otuda je i strah u Srbiji od tržišne privrede tako užasan, jer kad ljudima kažete - sad ti možeš voditi računa sam o sebi, čovek se pita - a kako ću ja to moći, i onda se prikrpljuje nekom vođi, nekoj grupi, jer ljudi su svesni da nemaju dovoljno znanja i snage da na jedan normalan, logičan način, izbore sebi normalne i dobre životne uslove.

Problem naše političke elite je taj što ona ima mnogo više vlasti nego autoriteta. Vi imate, na primer, ministra finansija koji troši 50 odsto bruto nacionalnog dohotka ove države i koji hoće da radi, ali nema dovoljno autoriteta u javnosti. Naravno, autoritet je jedna specifična stvar, on se ne zasniva samo na znanju, na dobrim namerama, on mora da ima osnovu u jednoj moralnoj vertikali.

SVETLANA LUKIĆ:

Zar nije jedno vreme najbliži tome bio sadašnji predsednik vlade, Koštunica? Verovalo se da on ima moralnu vertikalnu o kojoj vi govorite.

DIMITRIJE BOAROV:

Mislim da je to 90 odsto njegovog uspona, da on sem toga ni nema mnogo čega drugog, a njegova stranka pogotovo. I bez obzira što njegovi politički protivnici smatraju da je on ušao u političku trgovinu, ljudi još uvek dobro razumeju da pluralizam to podrazumeva. Druga je stvar što se u Srbiji ne trguje ustupcima u programskim usmerenjima, ne ograničava se na krupna politička pitanja, nego se sve često završava na poslaničkoj plati ili članstvu u upravnom odboru. Tako da vi imate neku gospođu Čeković u upravnom odboru NIS-a, što je čista sinekura, ništa drugo, a na tome je recimo zapeo čitav zakon od koga je zavisila restrukturacija nacionalne naftne kompanije, pa je od toga onda sledstveno, po domino efektu, zavisio i odnos sa MMF-om. Od toga da li će neka gospođa Čeković dobiti 100.000 ili 200.000 kao članica upravnog odbora Naftne industrije Srbije zavisio je odnos Srbije sa MMF-om. Pa izvinite, je li to ozbiljna država?

Ali ja govorim o većini vodećih ljudi u Srbiji, oni jednostavno nemaju autoriteta, a imaju mogućnost da, recimo, ponište ugovor sa nekim Karićem, da utvrde da je taj Mobtel vlasništvo građana Srbije, a ne neke interesne grupe. Imate sve po papirima, fiokama, propisima, istina ima i Karić, ali imate uslove da već jednom završite tu aferu, ali pošto nemate autoriteta jednostavno nemate snage, ne usuđujete se to da uradite. Tako država pokazuje da nije u stanju da izađe na kraj sa nekim Karićem i da mora da nekog Miškovića, Radulovića i Beka moli da podele na ravne časti jedan trgovinski lanac, a ne da državnim autoritetom postavi pravila iz kojih će proizaći rezultat. Kad vi morate da ulazite u dogovore i pregovore sa takvim centrima finansijske moći, onda je naravno legitimno govoriti da je glavni problem Srbije to što zapravo nema državu. Ali, nije da ona nema državu, ona nema vođstvo sa autoritetom i kredibilitetom.

Ta vojna afera dobija razmeru skandala. Vi kao predsednik državne zajednice ne morate da znate pošto je neki pištolj ili neki top, ali ako vi nekakav šlem hoćete da platite onoliko koliko košta jedan kompjuter, onda, ako ste završili osnovnu školu, ne možete

da kažete - nisam znao. Prema tome, razmere tih zabuna su takve da je reč o skandalima. Meni se čini da nema nikakve diskusije da ti podaci, ti ugovori i te afere pokazuju užasne razmere korupcije u Srbiji. E sad, znate, i korupcija ima svoje granice, imala ih je i pod sultanima, ali drskost s kojom se u korupcione aranžmane danas ulazi, čak sa vrlo visokih nivoa, kod običnog čoveka stvara utisak da je Srbija jedan klozet u kome je sve dozvoljeno. Jednog dana će ljudi kazati - zašto ja moram platiti kaznu za parkiranje kad onaj koji je ukrao, ne znam, pet miliona evra, eno i dalje sedi na televiziji i priča o nacionalnim interesima.

DIMITRIJE
BOAROV

Problem Đinđićeve vlade i jedan od glavnih problema Koštunicine vlade je to ministarstvo pravosuđa, jer u oba slučaja su bile izabrane ličnosti koje ne zadovoljavaju elementarne kriterijume za ministra pravosuđa. I sad vi imate tu jedan politikantski duel aktuelnog i eks ministra. I ovaj ima u fioci protiv Batića ove ili one slučajeve. Da je ta fioka pažljivije pravljena, bilo bi protiv Batića deset fioka, bar tako ja mislim. Ali svejedno, ta fioka se otvara kad se Batić razmahao i krenuo u ogorčenu bitku za tekovine 5. oktobra. Skandalozne stvari se dešavaju oko tih kriminalaca, ali niko ne raspravlja o trgovačkom sudstvu, a tek tu ima svega. Vodeći političari ove probleme obrazlažu sa - pa, znate šta, sudska vlast je nezavisna. Pa Srbija ne može sto godina da čeka smenu generacija, da se tu autonomno, unutar same srpske vlasti stvari same poprave. Mislim da se tu mora nešto uraditi, makar se i politički pritisak na sudski sistem pojačao, da bi se unutar njega stvari počele razbistravati.

Slučaj Nacionalne štedionice mi je karakterističan po tome što je on u srcu svađa na toj demokratskoj strani političke scene Srbije i pokazuje do koje mere se među strankama DSS, G17 plus i DS oko te Nacionalne štedionice zaplelo mnogo toga što se ne vidi na prvi pogled. Svaka od tih stranaka ima svoje neke tajkune, svoje sponzore, svoje finansijere, čiji interesi su uzdrmani posle uvođenja PDV-a, fiskalizacije i Dinkićeve opsesivne želje da u jednoj godini od deficita dođe do suficita i dokaže se kao gvozdeni ministar finansija, koji je omogućio ovoj državi da ima ne znam kakve prihode. I sad se izvadila ta Nacionalna štedionica da bi se pokušao oboriti taj ministar, a taj ministar je pogrešno razumeo da on može na nekim televizijskim *talk-showima* ubediti narod da je on nevin. Uopšte se ne radi o tome, svi dobro znaju da on lično nije tu

ništa zaradio, a on stalno pokušava to da dokaže, a to nije ni sporno. Tako da je on zapravo ušao u jednu stupicu i ta afeta Nacionalne štedionice zapravo je svojevrsna priprema da se kroz izvesno vreme kaže - dobro, taj Dinkić mora da ide, jer se zapleo oko Nacionalne štedionice.

Prema tome, afeta Nacionalne štedionice nema veze s Dinkićem, već ima veze sa jednom fiskalnom disciplinom koja je primenjena na postojeću strukturu opšte potrošnje, a stvar je u tome da se ta struktura promeni. A Dinkić nema dovoljno snage da podseče prava penzionera, da podseče prava bolesnika, a ne radi se o tome da su ta prava preterana, nego se radi o tome da Srbija ne može da plati ta prava. I ako Srbija hoće da živi od realnog dohotka, ona mora da žrtvuje interese penzionera, učitelja, doktora i tako dalje. To je ono što ubija privredu u Srbiji, što imate jednog agilnog ministra koji skuplja novac za onaj nivo potreba koji Srbija ne može da izdrži, i to je po mom mišljenju i glavna Dinkićeva zabluda. Uspeh ministra finansija nije da zadovolji sve postojeće potrebe, nego da smanji te potrebe, znači država mora postati daleko jeftinija i mora se smanjiti civilizacijski nivo zadovoljavanja javnih potreba. Ja sam to već pre deset godina pisao: zemlja koja ima između 1.000 i 1.500 dolara *per capita* ne može da se bavi transplantacijom srca, bubrega, da ima elitne medicinske ustanove i tako dalje, jednostavno ne može.

Dopada mi se što je vojvođanski premijer Bojan Pajtić počeo da govori o funkcionalnoj autonomiji. To je možda igra reči, zamena za socijalističku autonomnu pokrajinu ili, kako je Čanak govorio, pa odustao od te formule - Vojvodina republika. Ako se identifikuju rezoni za jednu funkcionalnu autonomiju Vojvodine i ako to, eto, sada zagovara jedna veoma snažna stranka koja ima sedište u Beogradu, Demokratska stranka, onda se više ona nabeđivanja, koja su upućivana vojvođanskim političkim grupacijama koje su se zalagale za autonomiju, da su to separatisti i tako dalje - više ne mogu upućivati. I mislim da je u tom smislu došlo do pada tenzije oko Vojvodine.

Postoje tu i značajne razlike, naročito oko tretmana državne svojine na teritoriji Vojvodine. Međutim, to je već jedno pitanje na koje ne može doći do političke svađe starog tipa, koja bi dovela do, kako se to kaže, destabilizacije Srbije ili Vojvodine. U ovoj nesrećnoj gužvi oko NIS-a se ogleda zapravo to što ja govorim, problem

tretmana državne svojine, i sada tu svako ima svoje interese, a u demokratskom društvu je osnovna stvar da je legitimno zastupati svoje interese. Možemo mi kazati da treba odbaciti zahteve Vojvodine, ali ne možemo joj oduzeti pravo da zastupa svoje interese. Osnovno pitanje je da se ta autonomija Vojvodine opremi i finansijskim sredstvima, to ostaje rak-rana celog problema, jer vidite, u Vojvodini se skupi najmanje 30 odsto budžetskih prihoda Srbije, znači najmanje 30 odsto poreza se skupi tu, a vojvođanski parlament samostalno odlučuje o samo 1 odsto tih prihoda.

DIMITRIJE
BOAROV

Vojvodina danas nema autonomiju, ali prema vladinom projektu, koji je potpisao predsednik republike, ide se dalje na fiskalnu decentralizaciju i niko ne spori da će posle novog ustava Vojvodina dobiti značajniju ulogu i u finansijskoj oblasti, znači neku bazu odlučivanja. To je smirilo državno-pravni teren na kome su se ranije vodile bitke o autonomiji, republici, centralizmu, regionalizmu i tako dalje. Međutim, ostaje taj problem na vojvođanskoj teritoriji, problem stišavanja nacističkih strasti, pogotovo kod većinske nacije i evo, imate ovih dana evropsko reagovanje, pre svega na ranije međunacionalne incidente. Čini mi se da se Koštunica vlada manje od Đinđićeve trudi da prikrije taj problem. Ovo govorim u prilog Koštunici i iznenađen sam zbog toga.

SVETLANA LUKIĆ:

Dimitrije Boarov je govorio o krizi intelektualne elite u Srbiji, i evo, ministar kulture Kojadinović kao da je čuo gospodina Boarova. Danas je u Ministarstvu kulture, kod voštanog čiča-Draže, upriličio promociju knjige o Mihajlu Pupinu, poznatog srpskog intelektualca Radomira Smiljanića, osnivača antirasističkog društva za pravo "Bela ruža". Da li se neko seća njegovog proglasa iz 90-ih, koji počinje sa: 'Cenjeno čovečanstvo, uvaženi svete, obraća vam se najusamljeniji i voljom svet-skih silnika na zatiranje osuđeni srpski narod'. A u tom narodu je, cenjeno čovečanstvo i uvaženi svete, i slikar i pisac Mileta Prodanović.

MILETA PRODANOVIĆ:

Ja bih svoju poziciju ovih dana opisao kao neko aktivno odustajanje od praćenja bilo čega, zato što mislim da je ovo nekakva situacija koja se može opisati kao ono kada pas krene da juri svoj rep. To je prosto jedno vrćenje ukrug. Ja prosto nisam osoba koja je pogrešno, bar tako verujem, izabrala svoju profesiju i zaista više volim da svoje vreme provodim u ateljeu, a ne, kako je to definisao

jedan moj prijatelj, da živim u bračnom trouglu sa televizorom. Bilo je i takvih dana, kada su razni likovi, od kojih vidim nikako ne možemo da se oslobodimo, ulazili u naš stan. Pre svega mislim na bračni par Milošević, oni su bili ukućani gotovo u svakoj kući u ovoj zemlji. To je bilo malo neprirodno, je l'?

Pomenula si Milosku Veneru. Na nekoj imaginarnoj mapi nove arhitekture Beograda, te divlje arhitekture koja je nastala u poslednjoj deceniji XX veka, meni je naročito istaknut taj Karić *style*, tih sedam ili osam prekrasnih kuća u rezidencijalnom delu Beograda. Jedna od tih kuća na balkonu ima dva primerka Mikelandelovog *Davida* i dva primerka *Miloske Venere*, ali za ovu priliku ta čuvena skulptura, pronađena na ostrvu iznad kojeg ovih dana lete zaražene ptice, dobila je nužnu dopunu - ruke. Ruke Miloske Venere jesu neka vrsta stalne metafore.

Ta čuvena skulptura, koja je danas u Luvru, pronađena je u vreme kada turska imperija više nije dopuštala da se antička dela tek tako iznose iz zemlje, pa je donet zakon da se mogu izneti samo oštećene skulpture. Po nekim verzijama Miloska Venera je bila cela kada je bila pronađena i navodno su joj ljudi, koji su poželeli da je vide u zapadnoj Evropi, odbili ruke. Ruke Miloske Venere su povod za zanimljive priče, postoji i stih čuvene grupe "Television", kada Tom Verlen kaže da je pao u naručje Miloske Venere. Vrlo često mislim da je ta dopuna ono što se vrlo često dešava u našoj kulturi.

Problem naše kulture je jedna trajna nekompetentnost, jedno trajno ošljarenje, jedna nemogućnost da se udubimo. I to je ono jurenje za sopstvenim repom. Znači, mi smo uronjeni u političke događaje, i zbog toga nemamo vremena da se posvetimo ozbiljno svojim poslovima, i zbog toga će nam ljudi oprostiti što smo površni, što ne znamo mnogo, i u tom smislu je meni gotovo metaforičan primer ova panciklopedija, možda bi Vinaver to tako nazvao, znači ova *Enciklopedija Britanika* koju naš nepismeni narod dobija u nastavcima preko dnevnog lista svake dve nedelje. Vrlo je zanimljiv podatak da u toj enciklopediji nedostaje odrednica Dositej Obradović. Znači, jedna izdavačka kuća kroz likove svojih urednika procenjuje šta na domaćoj kulturnoj ili javnoj sceni treba da se nađe, a šta ne. Ima tu još bisera. Recimo, obratite pažnju da su neki naši pesnici dati pod svojim imenom, a ne prezimenom.

Dositej i sveti Sava nisu baš toliki antipodi kao što neki pokušavaju da nas uvere. Istorija i tradicija su ono što sami odaberemo da to bude, neki korpus vrednosti, ali 90-e je često obeležavala ta rasprava ili svađa oko takozvanog mondijalizma, jednog kosmopolitskog pogleda na svet i nečega što bi bio uže nacionalni. Sveti Sava i Dositej su tu viđeni kao antipodi, ali oni to nisu. Tvrdim prosto da su to dve najveće ličnosti naše kulturne i uopšte prošlosti. Svako od njih bi danas mogao i morao biti prepoznat kao takozvani mondijalista, jer mislim da su oni koji su najveći mondijalisti ujedno i najveći, ne nacionalisti, ali u nekom nacionalnom smislu najznačajnije ličnosti. I Dositej i sveti Sava su poznavali horizont svoga vremena, znači ono što bi se danas reklo - globalnu politiku.

MILETA
PRODANOVIĆ

Vidim da kod nas ljudi misle da je moguće uspostaviti linearnu vezu sa našim srednjovekovljem. To nije moguće čak ni u jednoj Francuskoj, koja je imala određeni državni kontinuitet, a pogotovo je to nemoguće kod nas, gde je postojao vrlo jasan prekid dug nekoliko vekova. Ali ako bismo uopštili stvar do te mere, mogli bismo reći da je sveti Sava dobro poznavao globalni raspored snaga, znao je šta traži i gde se to može dobiti i na koji način - i on je to dobio. Dositej je iz jednog apsolutnog mraka krenuo u neku vrstu individualne misije, koju određeni krugovi u našoj sredini kontinuirano već skoro dva stoleća bacaju na marginu. Odsustvo Dositeja iz *Enciklopedije Britanike* sa kioska je verovatno pre slučajnost nego namera, ali to je ona frejdistička omaška. Percepcija Dositeja u vreme kad je on živio bila je potpuno drugačija nego danas. On je, od ljudi koji su poznavali i njega i Vuka Karadžića, vrlo jasno bio viđen kao predvodnik i kao neko ko je prvi krčio puteve ka Evropi, a Vuk Karadžić je bio u njegovoj senci. Kasnije se taj redosled izmenio, tako da, vrlo paradoksalno, danas u Beogradu imate muzej Vuka i Dositeja, umesto da imate muzej Dositeja i Vuka. To bi bilo kao kada bi u ono zlatno doba neko pravio sabrana dela Engelsa i Marksa.

Vi pogledajte ko je bio elita srpske države na kraju XIX veka, a ko je to bio na kraju XX veka i doći ćete do toga da je elita na kraju XIX veka bila mnogo solidnija nego ona na kraju XX. Recimo, ako je jedan Stojan Novaković bio paradigmatični intelektualac tog vremena, vi danas kao paradigmatičnog intelektualca kraja XX veka imate jednog Dobricu Ćosića, čoveka koji ne zna nijedan je-

zik, uključujući i svoj sopstveni. U jednom trudu XIX veka svi intelektualci su pokušavali da pronađu mesto te Srbije u evropskoj konstelaciji i nisu bili toliko prožeti tim mitovima i svetskim za-
verama kao ovi na kraju XX veka. Na kraju krajeva, ti intelektualci s kraja XIX veka su bili manje-više ono što i treba da budu intelektualci, znači, neke individue, nisu se okruživali kamarilama koje će da im govore kako su oni najlepši, najpametniji, najtalentovaniji, što ovi s kraja XX veka i te kako jesu činili i to je ono što mi živimo danas.

To sa Kosovom je priča za sebe, znači, ne bio u koži onih koji imaju bilo koji mandat da bilo šta o tome ozbiljno pregovaraju. Zašto? Zato što tu postoji jedan set mitskih interesa ovoga naroda, kneževe kletve i sličnih stvari. Znači, to je jedan horizont koji moraju da imaju u vidu oni koji kreću u bilo kakve pregovore. Postoji druga stvar, to je realnost na terenu, koja je svakako drugačija nego što bilo ko od nas može da zamisli. Evo, juče je proklamovano ograničenje kretanja za službenike UNMIK-a, to znači da je to jedna zona koju u stvari ne kontroliše niko, i pitanje je da li je jednoj državi koja kreće ka Evropi potrebna takva zona i koliko bi koštalo hendlovanje te zone. Tu su, naravno, i interesi takozvane međunarodne zajednice koja pokušava da nađe takvu formulu da to ne bude jednostrano menjanje granica, jer mnogi u svom dvorištu imaju problem te vrste. Znači, svi se unapred pribojavaju toga šta se može dogoditi u Makedoniji, a tu je i problem Bosne i Hercegovine.

Međunarodna zajednica je vrlo često sklona da neki problem zatvori pre vremena i kaže - dobro, sve će to da sazri i onda se pomole bogu da stvari krenu same od sebe u pravcu rešavanja situacije. Stvari nažalost nikada ne krenu u pravcu razrešenja. Način na koji je završen konflikt u Bosni uz pomoć međunarodne zajednice mi govori o tome da se stvar može ponoviti, a ne znam koliko su ljudi okolo toga svesni, kao što ne znam koliko su recimo svesni šta se može dogoditi u samoj Crnoj Gori u trenutku njenog odvajanja. Tako da me čudi da zajedno sa tim independističkim procesom nije krenuo proces nekog pridobijanja i pacifikovanja. Ne može se stvoriti kritična masa za nezavisnu državu tako što će 30 odsto ljudi koji tamo žive ostati bez sopstvenog jezika. Mislim, u zemlji Srbiji se organizuje nastava na jeziku svih manjina, a u Crnoj Gori svi uče maternji jezik. Pa oni nisu pripadnici maternje nacije, oni su pripadnici neke nacije.

Da se vratimo na Kosovo, sva rešenja su na stolu, od onoga od pre mnogo godina, da to treba zaviti u 100 maraka. Drugo je da tamo postoje realni interesi te manjinske zajednice, postoji deo nasleđa koji ne može biti prepušten. Vrlo je lepo da se deklarativno kaže da je to sve skupa evropsko nasleđe, ali vi tamo faktički imate crkve iz XIV veka koje su minirane i kojima se ne može ni prići da se izvade te freske iz gomile kamenja. I imamo vrlo jasno lobiranje da se kreira nova istorija. Do ruku mi je došla jedna publikacija na engleskom, neka nevladina organizacija iz Albanije je radila istoriju albanske kulture. Pošto sad kao nije moderno biti u Evropi musliman, onda čovek koji čita tu knjigu može da stekne utisak da su 80 odsto Albanaca u stvari katolici, a 20 odsto onako slučajno muslimani. Ne znam, nemam baš neke naročito dobre slutnje oko svega toga.

MILETA
PRODANOVIĆ

Setio sam se nekih stvari, poslednje faze smanjivanja teritorije one zamišljene Srbije, koja nikada nije ni postojala. Sećate se, postojale su okolo te srpske banana republike i poslednja faza njihovog nestanka bila je pojava velikog broja automobila sa registracijama tih gradova. Setio sam se da su u Bosni jedno vreme bile uvedene čak i ćirilčne registracije, pa smo imali ono SS, odnosno Srpsko Sarajevo, imali smo KNN, imali smo VU i to su uvek bila neka besna kola, neki audiji koji su se vozili ovuda. Zamolio bih vas da obratite pažnju na tablice koje se ovih dana viđaju po Beogradu. Nisam znao da ljudi iz Gnjilana voze baš takve džipove. Znači, Beograd je preplavljen kosovskim i crnogorskim tablicama. To bi za one koji su u dilemi mogao da bude vrlo jasan znak.

Ne mogu da gatam, da gledam u kristalnu kuglu i da znam da li je međunarodnoj zajednici u ovom trenutku potrebno neko stalno rešenje, jer vidimo da je na Kipru provizorijum opstajao 20-30 godina, u Bosni će opstajati ko zna koliko i ja mislim da bi mi sami morali da učinimo sve da budemo što kraće provizorijum. I naravno, onda se ponovo vraćamo na ono - da nije ubijen premijer Zoran Đinđić, mnoge od tih stvari bile bi uveliko otvorene, bolno ili nebolno. Ne znam ko će biti istinski baštinik nasleđa Zorana Đinđića, ali neko će svakako to biti. Trenutno imamo olako prelaženje preko procesa za njegovo ubistvo, vidim pre neki dan na televiziji neka žena govori o tome zašto se Cema zove Cema i kako je on bio baš zgodan u teretani. To smo imali tokom 90-ih, heroizaciju ni-

tkova, a očigledno da vladi Vojislava Koštunice to ne smeta i da su oni vrlo radi da popričaju i akomodiraju se sa nekima od njih.

SVETLANA LUKIĆ:

Kada pitaš - šta bi sa onim jednim zamenikom specijalnog tužioca, kažu ti - on je osumnjičen za odavanje službene tajne. A šta bi sa onim - on je otišao u advokate, to se dešava. Šta bi sa ovim, pitam, zašto neće u sud - pa neće čovek da uđe u sudnicu. Odjednom se osećaš kao budala što uopšte pitaš, odgovor je da su to stvari koje se svuda dešavaju i da proces teče normalno! Stiče se utisak da proces više ne zanima nikoga od tih ljudi na javnoj sceni, pa čak ni ljude iz Demokratske stranke, koje baš nešto ne čujem da s vremena na vreme javno pitaju kako proces napreduje.

MILETA PRODANOVIĆ:

Ispada da je za sudbinu tog procesa zainteresovana samo jedna mala grupa, ali ne znam, možda će se na kraju pokazati da ta grupa i nije baš tako mala. Ja mislim da svako ko je bio na ispraćaju Zorana Đinđića, ima i te kakav interes da to izađe na svoje. Ako bih morao da za kraj ipak dam neko svoje očekivanje, ja mislim da izbora skoro biti neće, ali isto tako mislim da su mogući i razni čudni savezi koji će dovesti do jedne potpuno nove vlade. To sada izgleda nemoguće, ali spomenuli smo tu tranziciju, tokom koje milioni evra skreću sa puta. A najveći zalogaj dolazi upravo u naredne dve godine. To je privatizacija NIS-a, to su koncesije za puteve, to su vodovodi. Sve što preostane posle toga biće malo dete. Zašto bi to oni dali nekome drugome, ovo je suviše nestabilan teren, ovo otimanje poslanika na parče komplikovano je i groteskno, ne vidim zašto se dva bloka ne bi ujedinila i lepo to obavila ne dajući mogućnost radikalima da dođu do tog blaga.

Tako da ja više nemam nikakve iluzije kada je u pitanju Demokratska stranka, mislim da će oni igrati vrlo pragmatično. Kakav će biti rezultat toga, pre ili kasnije će izbora ponovo biti, šta će to biti na kraju, čime će sve to da rezultira - verovatno nekim karambolom ili katastrofom, ali podsetimo se, za dve godine situacija će biti sasvim drugačija i možda će zaista biti svejedno ko je na vlasti.

Na pozadini svega toga sasvim je druga priča i sasvim je svejedno zapravo kako se mi subjektivno osećamo. To je onako dosta bru-

talno rečeno, ali ne znam koliko smo mi još sposobni za samopercepciju. Jedan moj prijatelj, koji dolazi iz Zagreba svakih šest meseci, veoma je iznenadio moju ženu i mene kad nam je rekao da on primećuje ogromni napredak svaki put kada dođe. Naš kontraargument je bio da se mi subjektivno vrlo loše osećamo, a on je na to onako sasvim hladno rekao - to je vaš problem. On i krug ljudi oko njega u Zagrebu se neprekidno subjektivno loše osećaju možda petnaest godina, ali to prosto ide tim putem. Tako da, eto, neka to bude najgore, da se mi subjektivno loše osećamo, a neka sve ostalo bude u redu, pa ćemo možda i mi subjektivno bolje da se osećamo na kraju.

IVAN
KUZMINOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Mileta Prodanović, a sada slušate studenta sociologije Ivana Kuzminovića.

IVAN KUZMINOVIĆ:

Sad sam se setio jednog filma. Taj film se bavi izvesnom konferencijom koja se održavala u okolini Berlina jednog januarskog dana za vreme II svetskog rata 1942. To je sastanak na kome su nekih petnaest članova Hitlerove vlade, partije i uopšte tog sistema odlučili da sprovedu konačno rešenje jevrejskog pitanja. I to je jedan vrlo birokratski jasan plan koji je tog dana osmišljen, kako u što kraćem vremenskom roku poubijati pet-šest miliona ljudi. Sastanak je bio u jednoj vili čiji je vlasnik, ironično, bio Jevrejin, oduzeta mu je, a on je bio u koncentracionom logoru sa celom porodicom. Oni su došli negde oko deset-jedanaest sati pre podne i do šest sati uveče uz ručak, onako vrlo opušteno odlučili kako će poubijati ljude, decu, žene. Znači, to je ono - dajte mi dansko pecivo, znači, šest gasnih komora puta 3.000 ljudi i tako ceo dan. Ono što se desilo tim ljudima sa sastanka nakon II svetskog rata me je jako iznerviralo i šokiralo. Hajdrih i Ajhman su dva poznata lika na tom sastanku; general je poginuo u Poljskoj tokom rata, a Ajhman, to je kao poznato, njega je MOSAD uhvatio šezdeset i neke godine, sudilo mu se i on je pogubljen. Međutim, od ovih ostalih trinaest prisutnih, osmorica su doživela duboku starost; jedan je bio bankar, jedan je bio u osiguravajućem društvu, drugi je čuvao unučiće.

Ti ljudi su dogovorili smrt četiri-pet-šest miliona ljudi, njima jeste suđeno, ali je većina proglašena nevinim ili bolesnim. Naža-

lost, to je ta stalna mana organizovanih društava, što se zločin u suštini nikad ne kažnjava. Zločin se u svakom društvu XX veka isplatio. Sličnost između nas i te priče jeste u tome što će većina zločinaca u svim ovim našim ratovima i u domaćem organizovanom kriminalu proći nekažnjeno, tu nema nikakvog spora. Znači, većina ljudi koji su snajperom u Sarajevu skidali decu, gađali Dubrovnik, većina tih ljudi neće otići sa planete kao zločinci. Oni će otići kao moleri, kao taksi vozači, vozači GSP-a, kao tajkuni, kao biznismeni, šta god, ali neće otići kao zločinci. I to je naša sličnost sa Nemačkom s kraja II svetskog rata - zločin prosto neće biti kažnjen.

Stvari se razlikuju u drugom momentu, kad je moralna odgovornost u pitanju. Dakle, ne postoji spor oko toga da li su Nemci ili Srbi krivi; postoji jedno shvatanje u sociologiji da kada neko dođe i kaže - svi Srbi su krivi, to je školski primer etnonacionalizma, zato što je nacionalista taj koji to tvrdi. Ali postoji taj prostor da mi razgovaramo o odgovornosti. Nemci osećaju i dan-danas nekakvu odgovornost za zločine počinjene u II svetskom ratu, to osećaju i generacije koje su se rodile posle II svetskog rata. Ali generacije koje su glasale za Miloševića, koje su doprinele zločinima 90-ih godina danas se apsolutno ne osećaju odgovornima za ono što se desilo. Tu je razlika između nas i Nemaca, oni se osećaju odgovornima, Srbi se danas ne osećaju odgovornima, kao što se nisu osećali ni 95, kad se desila Srebrenica i iskreno mislim da se ni za pet ili deset godina neće javiti taj osećaj odgovornosti.

To odsustvo odgovornosti se prenosi na sve sfere života. Kao što građani Srbije ne smatraju da treba bilo ko da odgovara za zločine iz 90-ih, da njihovi političari treba da odgovaraju za ono što su ukrali od njih; ni Bogoljub ne treba da odgovara za ono što nam je drpio; ni Legija ne treba da odgovara za ono što je učinio. U svim aspektima javnog i privatnog života ljudi vlada odsustvo odgovornosti. Drugo, kao uskoro sociolog, ja sam stvarno fasciniran problemom mladih i plašim se za ovu generaciju koja je socijalizovana u vreme 90-ih. Kad je bio desetogodišnjak, njemu je bio uzor Arkan, danas mu je uzor Legija, to je potpuno prirodni nastavak stvari. Mladi će svojim ponašanjem ovu zemlju kazniti tek za pet ili deset godina, od kriminala do načina na koji će glasati. Ja tvrdim da su te dve komponente, mladi i neodgovornost, dva dovoljna dokaza da u Srbiji 2005. društvo nije moguće. Ovde vlada potpuno odsustvo normalnog društva.

U toj situaciji gde vi nemate društvo - sad bih prizvao um Šerloka Holmsa; mislim, čovek nikad nije postojao, ali postoji jedan logički aparat - dedukcija. Vas dve budite Votson i sad ću ja, Šerlok Holms koji je upoznao slučaj Srbija, da vam ispričam nekoliko primera. Zamislite da posle 5. oktobra izvesnog generala policije neko ubije na parkingu kod hotela "Jugoslavija", zamislite to. I taj imaginarni general, koji zapravo nije imaginaran jer je postojao, Boško Buha, ubijen je. Nađen je mrtav, akcija se pokrenula, policija se pokrenula, napravila se velika istraga, prisluškivanja, ovo-ono i našla se neka grupa, kako se zove, Makina grupa koja je optužena za to da je ubila policijskog generala. I sad oni njih pohapse, ne uhvate naravno Maku, Maka je izgleda vrlo veliki lisac, on je zbrisao odavno. I uhvati se ta grupa i dođe do suđenja i na kraju suđenja gospodin uvaženi sudija pročita da on njih oslobađa odgovornosti za to zloдело. Između ostalog eto, ima taj sitni dokaz, snimljen razgovor, ali oni se brane ćutanjem, pa on čovek ne može da ih prepozna.

IVAN
KUZMINOVIĆ

Ista grupa izlazi iz zatvora i onda njihov advokat - zamislite jednog Crnogorca onako krupnog, rođenog pod Cetinjem i dospelog u Beograd, kako odjednom postaje generalni inspektor policije u toj istoj Srbiji - on pokreće istragu protiv generala koji je uhapsio Makinu grupu. Dakle, taj general biva zatvoren; postoji teorija da je on u zatvoru zbog Sablje, a ne zbog toga, ali zgodno je i zbog toga. Mislim, koga oni zajebavaju, rekao bi Holms, majkemi.

Evo drugog primera, koji je meni skoro bolan. Zamislite jednog čoveka koji je po mom skromnom ubeđenju disao za Srbiju, to je jedan vrhunski obrazovan čovek, obrazovan na zapadu, došao je u ovu zemlju, dao je deset godina svog života za prosperitet demokratije u ovoj zemlji i postao je premijer ove zemlje nakon 2000. godine. I sad zamislite, Votsone, da taj isti čovek biva ubijen jednog dana na svom radnom mestu i da je od tog trenutka prošlo dve godine, a čini se, kada se prate mediji, kao da je prošlo dvadeset godina. Dakle, taj čovek je ubijen, tvrdi se da je to bio Legija i tamo neki klan, a ja tvrdim da ljudi koji su, ako ne organizovali, a ono barem inspirisali ubistvo tog čoveka, danas sede u vlasti. I sad, Votsone, šta da radimo, ja mislim da bi Šerlok Holms posle ovoga otišao i predozirao se, majkemi, ne bi izdržao ovo.

Meni se čini da bi bilo dobro da donesemo zakon da svakog dana emisije na televiziji počinju - dobar dan, drugovi i drugarice, gra-

đani i građanke, prošlo je dve godine, šest meseci, tri dana i šest sati od ubistva premijera. Ja zaista mislim da se taj događaj polako zaboravlja. Zaboravlja ga naravno trenutna vlast za koju se, opet ponavljam, mogu kladiti da ima nešto sa ubistvom tog čoveka. Zaboravlja se njegovo ime u samoj stranci čiji je on bio predsednik. Njegov prirodni naslednik, pod znacima navoda, Boris Tadić, danas ima krizu identiteta, on ne zna šta hoće da bude. Da li on hoće da bude tatin sin nacionalista, da li on hoće da bude demokrata? On bi da ponedeljkom bude demokrata, utorkom nacionalista, sredom da se dopadne crkvi, četvrtkom glasačima radikalna; on kao da je promenio tim usred utakmice, mislim, to je sve potpuno nenormalno. I sad dobro, Holms bi verovatno zaključio da je ovde postojeće društvo nemoguće. To je stanje anomalije društva, klasik sociologije Dirken je skovao taj termin - anomalija. To je situacija kada formalne (pravne) i moralne norme ne uspevaju da regulišu svakodnevno ponašanje pojedinaca. I onda je tim pojedincima ostalo da oni sami smisle kako treba da se ponašaju. Nažalost, u većini slučajeva obični ljudi nisu u stanju da pravilno osmisle svoje pristojno ponašanje. Dakle, u tom stanju apsolutne anomalije, koja je već jedina konstanta u ovom društvu, ja se plašim da se stvari polako zaoštravaju.

I sad bih opet usmerio vašu pažnju na jednu grupu u društvu, to je pristojna grupa ljudi. Osnovni problem tog pristojnog sveta je previše pristojnosti, kao da smo presocijalizovani, progutali smo sve te norme koje svi drugi u društvu nemaju. Ali, ta grupa ljudi u društvu nije mala. Na autoputu imate tri trake, je li tako, leva, srednja i zaustavna, znači, imate dve trećine Srbije koja kada je gužva stoji u levoj i srednjoj, i jednu trećinu idiota koji idu onom desnom trakom. I onda mi čekamo da oni naprave gužvu, pa ih čekamo da prođu. Kada volim Srbiju, onda smatram da je dve trećine ljudi ovde pristojno. E sad, ti pristojni ljudi imaju taj problem viška pristojnosti i sad ja upozoravam, dakle, ja ovo govorim krajnje hipotetički, i ograđujem se u startu.

Ali da vam kažem nešto ovako. Kada jednom malom delu te pristojne populacije stvari jednog dana postanu potpuno nepodnošljive, onda mogu da se dese u društvu neke stvari, ne moraju, ali mogu da se dese i postoje predsedani u modernoj novijoj evropskoj istoriji, da bilo mladi, bilo sredovečni pripadnici tog već isfrustriranog dela pristojne populacije, počnu da pizde, izvinjavam se, ali

postaje im nepodnošljivo. To je bilo u Italiji, prosto, mladi ljudi su se organizovali u neku poluterorističku grupu. Ja samo načelno govorim, nije mi teško da zamislim situaciju kada stvari postanu dovoljno, dovoljno zajebane ovde, a stvarno su zajebane, plašim se da je hipotetički moguća pojava neke grupe, koja će početi da igra po pravilima tih jebanih nepristojnih ljudi, zemunskih klanova, tog DSS-a, desničara, svih tih, što bi Džordž Buš rekao, osovina zla.

IVAN
KUZMINOVIĆ

I šta ako ta grupa ljudi koji su se iznervirali, kojima je dosta, počne da igra po tim pravilima igre koja su vrlo surova, svaki dan surovija. Pitam šta bi bilo kad bi Vučelić, na primer, otišao na džoging u Košutnjak i onda mu priđe beli kombi, uhvate Vučelu i uvuku ga u kombi i odvezu ga na Frušku goru i prospe mu tri metka u glavu. I onda ga, u već pripremljenu rupu ubace i prekriju živim krečom.

Šta bi bilo kad bi te jebene sudije našeg Vrhovnog suda, ti koji jedino služe da obaraju presude i vraćaju Miru kući, šta bi bilo kada bi neko od njih osvanuo mrtav u Dunavu sa suvom ličnom kartom u džepu.

Ja se samo pitam, šta bi bilo kad bi Šuvaković išao gradom sa svojom ženom i ušao u ulaz zgrade u kojoj stanuje, a onda im prišla dva čoveka i tresnula mu ženu u glavu, a njemu prosuli mozak, šta bi onda bilo.

Mislim, bila bi anarhija, bila bi katastrofa po ovo društvo, ali ja vam kažem to nije nemoguće. To je malo verovatno zato što taj pristojni deo populacije ne ume da igra na taj način, prosto se ne snalaze u toj igri, njima je stran taj način, ali nije nemoguć, toga je bilo, toga je bilo 70-ih i 80-ih godina.

Dakle, ja sam član studentske grupe koja se zove Stalker. Šta mi sad radimo, pošto se mi ne razumemo u puške, ne razumemo se u batine, to nam je sve strano, mi retardi sednemo i smišljamo kako ćemo Albance sa Kosova, studente sociologije ili psihologije dovesti u Beograd da sednemo, organizujemo konferenciju i tri dana se sa njima mirimo. A da je sledeći korak da već u decembru mesecu oni opet dođu i ovaj put dovedu svoje profesore. Njima je velika frka da dođu ovde, oni s punim pravom ne žele da dođu ovde. Onda posle konferencije u pauzi čujemo kako je neki tamo srpski vojnik ovom oteo oca, ubio mu oca, ubio mu brata, sedište, stid te je,

jebiga, Srbin si, iz Srbije si. Eto, to je naš zadatak, znači mi ne umemo da se organizujemo i da idemo da rušimo ustavni poredak ove smrdljive zemlje i to smrdljivi ustavni poredak Slobodana Miloševića. Mi, zaista retardi, pravimo pomirenje sa Albancima. Za to nas niko ne plaća, to je krajnje volonterski, to je vrlo teško raditi i organizovati.

Pokušavam da vam objasnim sledeću stvar. Ja se iskreno plašim, ja vidim da ljude koje ja znam s fakulteta, iz društva, iz srednje škole, ja vidim da njima stvarno život postaje nepodnošljiv i da tu postoji nekoliko načina na koje će kanalisati taj svoj problem. Jedni će se spakovati i otići u inostranstvo, jedni ne mogu da odu u inostranstvo, ostaće ovde da rade za 15.000 mesečno, a treći, inteligentniji deo stvarno će da sedne i da kaže - majku mu, daj da se organizujemo da nešto radimo. Oni ne znaju šta da rade i njima ne pada ovo ludilo na pamet koje sam ja sad ovako hipotetički izložio, ali svašta je moguće.

Ko je meni onako najoštriji, a da mi je najviše pristojan, to je Vesna Pešić. Ona žena sedne i kaže sve u lice šta ima, ali dakle, ako je ona najekstremnije što mi imamo, onda stvarno imamo problema, mislim, bez zezanja. Ja ne znam kako bi to trebalo da izgleda, ja pričam s ljudima koji na primer nastupaju javno. Mislim, kaže, sedneš sa radikalom, stvarno je teško sa njim, on ima petnaest godina treninga, odmah krene sa nekim obaveštajnim podacima o ocu, majci da ti priča, ti onda izgubiš živce, zna kako da te takne. Ali ja više ne znam kako sa tim ljudima treba pričati, ja ne znam, možda treba uzeti čašu i slomiti mu glavu kad te iznervira, ali prosto se pitam šta će s nama biti, ovako finima, pristojnima, majkemi.

Koštunica je kao tunjav, ali ja nisam više destrukcije video nego sad. Mirko Marjanović ne bi stigao, onako hiperaktivan, više sranja da napravi za manje vreme. Kao Koštunica je spor, a gledaj ga, čoveče, gde god je stigao, uspeo je nešto ozbiljno da uradi što je opasno. Ali, ono što je posebno zanimljivo sa ovom vlašću to je da njoj nije dovoljno to što su dobili izbore i što su napravili vladu. Ne, oni moraju da ostave, kao ona bivša ministarka prosvete, svoj lični pečat. I to je jedna specifična poruka koju oni šalju svima u političkom polju - ne možeš ti da dođeš u politiku i obavljaš vlast dve godine, nego će ti ubiti premijera, onda ćeš ići u zatvor. I nemajte da se kačite sa nama, zato što mi imamo Radeta, mi imamo

Službu. Zar mislite da je slučajno što je Koštunica uzeo državnu bezbednost? Njega zanima ministarstvo pravde, ministarstvo policije, na kraju gola sila.

A Tadić, on sve nekako polako, hladnokrvno, kao on sve nešto razmišlja. I sad se ja pitam, kad je on u tim unutarpartijskim izborima postao predsednik stranke i kad je pobedio na predsedničkim izborima, a u slučaju da sluša neko iz Demokratske stranke, podsećam ga da su ljudi koji su glasali za njega - mi, a ne ovi radikalni, crkva, nisu ga oni doveli na vlast - kad je on došao na vlast, on mora da je seo jedno pet minuta i razmislio - pa, da li вреди da se pogine za Srbiju. Možda je stao i zaključio - pa neću da ginem za Srbiju, ja ću da budem predsednik, ja ću da tvrdim da sam i vlast i opozicija, ja ću da izađem iz parlamenta sa godinu dana zakašnjenja. On se igra, on ništa suštinski ne radi. Ja ga amnestiram samo utoliko što objektivno jeste vrlo riskantno ući u ozbiljan obračun sa silama zla u Srbiji.

IVAN
KUZMINOVIĆ

Teško onome ko upali svetlo u Srbiji, mislim da je to baš Đinđić rekao u jednom intervjuu, i to je stvarno tačno. Đinđić je upalio, ne znam da li je to svetlo, on je pre upalio sveću i to je odmah moralo da bude pokošeno.

Jedna koleginica sociološkinja mi je rekla - što si tako negativan, hajde da sednemo u kafić da popijemo kafu, a ja sednem u Plato i razmišljam - čekaj, što bre studenti Filozofskog fakulteta plaćaju toliku školarinu, kad mi imamo 350 kvadrata najelitnijeg prostora u gradu, i ja sad hoću da idem kod dekana to da pitam. Mene sve nervira, ja ne mogu ni kafu da popijem na miru. Ali dobro, imam potrebu da kažem nešto u čemu ima malo optimizma. Postoji jedna grupa mladih ljudi, to nije grupa u smislu neke povezane, ujedinjene grupe, to su raštrkani ljudi najpre po ovom gradu, to su vrlo vredni ljudi, oni vredno rade, vredno uče, završavaju fakultete i imaju neko znanje. Postoji prosto taj jedan korpus među mlađima koji mogu vrlo lako, za pet do deset godina da načine neku novu elitu u ovom društvu. Ne moraju, najverovatnije i neće, ali moglo bi da se desi. Neko će uskočiti u politiku, neko će uskočiti na univerzitet, oni će imati priliku nešto da menjaju.

Ovi ljudi koji su sad asistenti, oni su se umorili za vreme Miloševića. Skinuo si onoga, gde ćeš još i Koštunicu, oni lepo ljudi na mojoj katedri rade istraživanja, neku lovu da zarade, otići će u penziju kao ubogi. Ali postoje mladi ljudi sa kojima ne moram da

raspravljam oko opravdanosti Sablje. Jedino što mi u glavi postoji kao slika vrhunskog optimizma, to je ono koliko je bilo, bre, ljudi, 500.000, milion, na ulicama Beograda kad je sahranjivan Đinđić. Trebalo je stati i videti to, ne verujem da će ti ljudi opet da se okupe na jednom mestu, ali postoje ljudi, nije da smo mi toliko propali, nisu svi Aligrudići, nisu svi Velja Ilić, nisu svi Vojislav Koštunica. Postoji šansa i ja, ako je to uopšte normalno od mene koji sad imam dvadeset pet godina, šaljem poruku mladima. Dakle, mi možemo da ozdravimo samo ako budemo imali neku elitu koja će nas povući negde, Srbiju neko mora da uhvati za ruku i da je vuče. To ne može da radi Velja Ilić. I ja za te mlade ljude imam poruku.

Mi možda to svi ne znamo, ali na nama je u izvesnom smislu velika odgovornost. Lako je otići u inostranstvo, ali hajde da malo razmislimo. Ako smo mi jedina šansa i ako smo mi taj korpus iz kog treba da se pojave neki novi ljudi koji će da vuku Srbiju, ja moram da apelujem na te ljude, mi moramo da se obrazujemo... radite ljudi... nek ljudi idu nek ukradu knjigu ako im je skupa, jedino legitimno je krasti knjige. Neka uđu u onaj "Plato", nek uzmu neku knjigu, samo da paze da ne propište ona sprava na izlazu, ali moramo da čitamo, mi moramo da budemo spremni da napravimo sačekušu ovim ljudima, pod znacima navoda sačekušu. Da ih sačekamo, te skotove, da se negde spotaknu, za nekih pet godina, pa da uskočimo u to polje, pa nije nemoguće. Kad je ubogi G17 mogao da napravi stranku, može da napravi bilo ko. Nije nemoguće da se pojave novi ljudi, pazite, nama je ovo još gora situacija, nama treba deset Zorana Đinđića. Ali ja znam deset budućih Zorana Đinđića, to su brzi ljudi, sposobni ljudi koji čitaju, koji idu na taj glupi internet, koji čitaju na engleskom nešto, ali njihov zadatak je da ostanu ovde, da odu malo, naravno, na izlet u inostranstvo i da nam se vrate i da sačekamo priliku, jer je moguće promeniti stvari.

Dve godine Đinđićeve vlasti mi dokazuju da je moguće menjati stvari. Eto, neka to bude minimalna doza patriotizma, ako želimo da pomognemo ovoj zemlji da prestane da bude uboga, nego da postane normalna zemlja, nije nemoguće, stvarno nije nemoguće. Hrvatska je uspela da postane normalna zemlja, tvrdim da je moguće. Zoran Đinđić je išao na one tribine, našao onog tamo radnika i objasnio mu - ne možeš da dobiješ kredit, nema kredita za te

PROCES

... Kad ih vidite na televiziji, vi odmah pomislite - pa ja sa ovima, a ni protiv njih ne mogu ništa...

Generacije japanskih žena radile su za tanjir pirinča i noćile u fabrici, na asuri između mašina...

Osnovni problem pristojnog sveta je previše pristojnosti, kao da smo progutali sve norme kojih u ostatku društva nema...

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ *iz Instituta za uporedno pravo*

DIMITRIJE BOAROV *iz lista Vreme*

MLETA PRODANOVIĆ, *pisac i slikar*

IVAN KUZMINOVIĆ, *apsolvent sociologije*

be jer si glasao za Slobu, sad radi za dvesta evra pet godina, pa kad
budemo reforme izvukli dobićeš trista evra, pa ćeš moći da dignesh
kredit. Što sam ja zapeo za tog Đinđića, stvarno, ali šta da radim?

B-I

IVAN
KUZMINOVIĆ

PEŠČANIK^{FM}, 28. 10. 2005.

DOBRI DUH

Moje ćerke tvrde da postoji nekakav dobar duh u njihovoj generaciji...

Svi nacionalizmi su odvratni, a naročito balkanski...

Postoje ljudi koji su se od početka borili za sve žrtve podjednako, priznajem da ja nisam...

SRBIJANKA TURAJLIĆ, *profesorka*

VOJIN DIMITRIJEVIĆ *iz Beogradskog centra za ljudska prava*

LJUBIŠA RAJIĆ, *profesor*

VESNA GOLDSVORTI, *književnica*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan. Napolju su nestvarno lepi oktobarski dani, blago onima koji mogu i blago onima koji znaju da uživaju u njima, ja više ne umem i zato volim, baš kad je ovako sunčano i baš kada je ovako petak da se setim reči baksuznog Borhesa: "Svet je na nesreću stvaran, ja sam na nesreću Borhes."

Zavidim novinarima u Saudijskoj Arabiji, oni prvo ne smeju, a i ne bi mogli sve i da smeju da postignu da prate šta rade svih 22.000 prinčeva i princeza iz najveće vladajuće porodice na svetu Al Saud. Naša vladarska porodica, zvana koaliciona vlada, ima mnogo manje prinčeva i princeza, ali su prilično dobro raspoređeni i izgleda kao da su zaposeli svako parče zemlje, osim opustelih srpskih sela, gde se ovih dana namerava uputiti predsednik Tadić kako bi započeo svoju najnoviju akciju Probudimo Srbiju. To mu je organizovala, ko drugi neko takozvana Narodna kancelarija, koja za svog predsednika igra razne uloge - privatnu vladu, Crveni krst, turističku agenciju, pecaroško društvo, jednom rečju, šta god predsednik poželi.

Mada, kad vidiš ovog iranskog predsednika Ahmadinedžada kako preti da će Izrael biti zbrisan sa mape sveta i koji je na poslednje izbore do svog glasačkog mesta gazio po američkoj zastavi, onda ovaj naš lepota izgleda još lepše.

Bes, koji izgleda ponekad zrači iz ovog mog malog obraćanja svetu, mada ja nisam primetila, proističe iz toga što mnoge naše frustracije nisu nabrojane u ugovoru sa životom nekoga ko živi u elementarno civilizovanoj i elementarno pristojnoj zemlji. U tom ugovoru ne piše, na primer, da je potrebno pet godina da se uhapsu ljudi koji su ubijali bebe, starice i trudnicu u Suvoj Reci, ne piše da su sve ubice do juče radile u policiji, ne piše da je slučaj Batajnice otvoren uprkos ovoj policiji i uprkos volji ove države i ovog mog naroda. Praktično, sve što je omogućilo da se slučaj Batajnica otvori dobijeno je od Haškog suda, a tužilac Vladimir Vukčević je morao da čeka da se promeni zakon da bi mogao sam da saslušava svedoke, a ne da čeka da to učini policija, koja je, kao što smo znali i pre ovog slučaja, puna ogavnih ljudi koji su se u našim oslobodilačkim ratovima proslavljali egzekucijama dece i stogodišnjih starica.

Da je u ugovoru sa životom pisalo da ćete svoj vek proživeti u zemlji koja čini sve, dokle god može, da ubice ostanu nekažnjene, pitanje je da li biste taj ugovor potpisali. Da li biste potpisali da ste znali da će vaša vlada sprovoditi organizovanu odmazdu protiv ljudi koji su or-

ganizovali Sablju, a plaćati odštete svima onima koji su tada bili uhapšeni, počev od čuvenog vojvode Vučinića. I evo sada sudija Džoinčević nije zadovoljan sa 740.000 dinara, traži 20 miliona za narušavanje ugleda, koji je tako dugo sticao pre nego što je priveden. Bati-naši Marka Miloševića, koji su zlostavljali onog nesrećnog otporaša iz Požarevca osuđeni su da plate kaznu od 40.000 dinara. Gospođa sudija je bila blaga, jer su Markovi drugovi u stvari dobri momci, pre toga nikad nisu bili osuđivani. Da li biste potpisali ugovor sa životom da vam je neko rekao da vam je za prebivalište određena zemlja u kojoj vas vlada pravi majmunom, jer ministarku, koja je htela da iz škole izbaci Darvina jer je svinja, kompjutere jer zrače, engleski jer je jezik neprijatelja, dakle, da tu ministarku koju je sama ta vlada smenila - nagradi mestom predsednice Upravnog odbora Studija B.

I tako dalje, a pošto su sva velika pitanja kao što su Kosovo, kao što su pregovori sa Evropskom unijom, pregovori sa MMF-om, pitanje ptičijeg gripa, asteroida, crnih rupa, u sigurnim rukama Vojislava Koštunice, čoveka koji je pun nemogućih atributa, čime onda mi mali ljudi da se zabavimo nego rekonstrukcijom Nemanjine ulice. Slušate profesorku Elektrotehničkog fakulteta u Beogradu, gospođu Srbijanku Turajlić.

SRBIJANKA TURAJLIĆ:

Koliko god da to deluje kao mala stvar, ja mislim da je to paradigma onog što nam se dešava. Nisam na taj način razmišljala o tome dok nisam sinoć slušala razgovor moje ćerke i njene drugarice, koje nameravaju da žive u ovom gradu i ovom društvu i koje su nekako rezignirano konstatovale da njih više i ne interesuje ko je na vlasti, da su izgubile svaku nadu da bi na vlasti mogao da bude neko pošten. Pa su se onda popravile i rekle - ne pošten, nego neko ko bi pored sebe mislio i na nas, mislio da mi postojimo, jer samo se tako, kažu one, može objasniti da neko u petak u podne zatvori ulicu Kneza Miloša i ne misli da je učinio nešto strašno, nego izađe i zahvali se građanima na razumevanju. Ne znam kom razumevanju, pošto ih niko ništa nije ni pitao.

A ovo sa Nemanjinom, pošto ja igrom slučaja živim pored Nemanjine, dakle, u Birčaninovoj ulici, da je nekome palo na pamet da rekonstruiše tu ulicu, to je fantastična ideja. Ali nekome je palo na pamet da je zatvori kompletnu i da onda tamo u jednom vrlo ograničenom periodu dana ostavi nekoliko radnika. Dakle, to je ulica koja noću više nema ni uličnog svetla i u njoj se ništa ne de-

šava. Poređenja radi, kada je Hrvatska rešila da napravi autoput do granice sa nama, pošto ja često idem tim putem za Banjaluku, u slavonskim šumama su svetleli reflektori i radilo se celu noć. Dakle, ja apsolutno ne mogu da razumem zašto svi misle da mi građani ne zaslužujemo baš ništa, zašto misle da je normalno da - rekli su četiri meseca, a daj bože da to bude i za šest - tako poneko šetka po toj ulici umesto da sva operativa koju ova zemlja ima izađe da radi dvadeset četiri sata dnevno, pa onda ako im stvarno treba četiri meseca, ja ću to naravno prihvatiti i poštovati.

SRBIJANKA
TURAJLIĆ

Prosto mislim da to spada u ona maltretiranja građana o kojima više niko i ne razmišlja i zato kažem da to jeste paradigma onoga što se u ovoj zemlji dešava. Dakle, vi, narode, ste stoka, i mi ćemo se spram vas ponašati kako nama padne na pamet, a vi nemojte ni da se usudite da pitate zašto mi to radimo. Ja priznajem da sam među onima koji su gorljivo branili radove na ulici Maršala Tita, odnosno ne, ona se danas zove, nije ni Srpskih vladara, nego Kralja Milana smatrajući da je lepo da se glavna gradska ulica uredi, mada i dalje ne razumem zašto smo morali da stavimo one ploče koje ne valjaju ništa, pa ta ulica već ni na šta ne liči, ali sam to zaista gorljivo branila. Pa sam gorljivo branila Njegoševu ulicu, pa sam vikala - pa dobro ljudi, pa imajte strpljenja, pa evo tek se učimo, pa sad moramo da rekonstruišemo. Ali ovo više uopšte ne znam odakle da počnem da objašnjavam.

Najviše me iznervirao, sinoć se pojavio na televiziji neki gospodin koji se zove Siniša, on je neki funkcioner gradske vlade, koji se opet zahvalio građanima na razumevanju, ne znam kom razumevanju i zašto on misli da radi savršen posao time što je napravio potpuni haos u gradu. Pazite, u tom krugu između Nemanjine i bolnice postoji još jedna ulica, ona se zove Pasterova, ona je u dužini od dvadeset metara prekopana već mesec i po dana i taj pravac je neprohodan, i nikome nije palo na pamet da makar to prvo zakopa, pa da još jednu ulicu osposobi pre nego što se upusti u rekonstrukciju Nemanjine.

Nemanjina ulica se proteže od železničke stanice do Slavije i celom dužinom mora da se radi. Ne može biti skuplje ako se petnaest po petnaest metara te ulice radi nego ako se radi, makar u radno vreme, cela ta ulica odjednom. Nemanjina ulica je ulica duhova, građani ponešto šetaju i nema nikoga i ne vidi se da se nešto radi i vi kad ste na vrhu ulice nemate pojma da tu postoje neki radovi, vi mislite da neko pravi vašar ili ono, kako se zove, subotom, pešačka zona,

više nemate ideju da se ta ulica rekonstruiše. Dakle, ta ulica ne liči na gradilište, a zatvorena je već četvrti dan, to je nedopustivo. A to da je skupo raditi noću, pa valjda je još skuplje maltretirati sopstvene građane, i kako je moguće da nikom drugom na svetu nije skupo da radi noću, svima na svetu je u interesu da se posao završi što je brže moguće. Ne znam gde pronađu jednu firmu koja će to da radi s vremena na vreme, pa kad se uradi. Pa na šta to liči.

Ajd'mo mi na jednu drugu temu, koja mi se čini da je zasluživala mnogo veću reakciju, to je ova afera sa tetanusom. Da vi nebrojeno mnogo ljudi vakcinišete zašecerenom vodicom i da zbog toga nema ni skandala, nema ni utiska, razumete, to više nije ni utisak. Vi uđete kod lekara puni poverenja, on vam da nešto, vi izađete napolje, kroz par meseci shvatite da niste dobili ništa i to postane najnormalnija pojava na svetu. Bože moj, još jedna afera, još jedan skandal. I meni se stvarno čini da bi u svakoj normalnoj zemlji činjenica da je neko uvezao to što je uveženo zahtevala da taj neko bude uhapšen za dvadeset četiri sata i da mi kao građani budemo obavešteni šta je preduzeto da se tako nešto nikada više nikome ne desi. Jer, pazite, mi imamo ovu proizvodnju afere u kojoj je gospodin Dinkić zaista glavni ceremonijal-majstor, za njim plaću neki dvorovi, on je čovek u stanju da izmisli dve afere dnevno i da nijednu ne završi.

Dakle, ja bih prosto zabranila gospodinu Dinkiću da otvori usta i o jednoj jedinoj aferi dok ne završi onaj slučaj Janjuševića i Kolesara od kojih je sve počelo, ima tome tri godine. A kad to završi, idemo na sledeću. Ovako je to jedan neprekidan niz drž'te lopova, koji se završava naravno s time da smo u stvari svi lopovi, pa uopšte nema razloga da o tome i razgovaramo. I onda kažeš - dobro, to je neki njihov međusoban politički obračun, ja tebi - ti meni, ja tebe proglasim lopovom, tebi padne rejting, ti mene proglasiš lopovom, meni pada rejting i sad se svi mi tako valjamo u blatu. A tetanus nije to, naravno da i iza tetanusa stoji neki lopov, ali prosto ne vidi se direktan politički interes i onda to nije afera.

A postavlja se pitanje ko je ugrozio zdravlje građana ove zemlje i makar je to tačka na kojoj bi neka odlučnost mogla da se pokaže. To nije ni neka Jotkina grupa, ni Mali Bidža, ne znam ni gde se izmišljaju sva ta imena, to je prosto pitanje zdravlja čoveka, žene ili deteta, i to je nestvarno. Niko ne misli da je to događaj i onda prosto ja ne znam više šta je važno. Može Nemanjina ulica nikad više da se ne otvori, razumete, izgubila sam skalu, jer ako razmišljam

o tetanusu onda je nebitno šta je u Nemanjinoj ulici, a još manje je bitno da li će Kneza Miloša biti zatvorena dva sata, to jest onda više ništa nije bitno.

Na primeru ovoga što se dešava sa Crnom Gorom, ja mislim da je svaki građanin ove zemlje shvatio da je odnos Srbije i Crne Gore nešto što će se odlučiti u Briselu ili negde drugde, i nije ni čudo da zemlju u kojoj mi trenutno živimo anegdotski u zapadnoj Evropi zovu Solanija, po naravno Havijeru Solani. Dakle, mi smo u tim njegovim dolascima, odlascima, potpisivanju, nepotpisivanju; zaista je svako mogao da shvati da se Srbija, a mislim i Crna Gora, apsolutno ne pitaju kako će izgledati zemlja u kojoj oni zajedno žive. Mi prosto čekamo da nam oni saopšte šta su oni odlučili kako će ta zemlja izgledati, sa referendumom, bez referenduma. Meni je prosto nestvarno kad vidim kako se ozbiljni ljudi oko toga nešto kao prepisuju, dopisuju, diskutuju, a da im je jasno da oni o tome uopšte neće odlučivati. Nisam sigurna kako bi izgledao eventualni razlaz Srbije i Crne Gore, ali se meni čini da su tu emocije već davno potrošene, da smo mi shvatili da živimo u nekoj zemlji koju je tako neko drugi uredio, pa da to ne mora izazivati neke potrebe kako god se završilo.

SRBIJANKA
TURAJLIĆ

Što se tiče Kosova, tamo je situacija jako tužna. Tamo objektivno živi neki narod koji je ugrožen. Ja moram da vam priznam, ništa mi nije, meni lično, teže od saznanja da je to moj narod, dakle, tamo žive ljudi čiji je život u ozbiljnoj opasnosti, jer imaju naspram sebe jednu mnogo brojniju grupu ljudi i imaju uzajamnu mržnju, koja je sistematski razvijana tokom dugog niza godina. Dakle, pitanje na koji način će se završiti ta priča na Kosovu je pitanje koje je jedan broj ljudi može da košta glave i u tom smislu to je krajnje ozbiljno pitanje. Pre neki dan je bila priča na BBC-u, pokazali su Račak i razgovarali sa Albancima koji žive u Račku, onda su pokazali jednu srpsku enklavu i par povratničkih porodica i užas koji su oni prošli i u čemu žive, i onda su rekli - ovo je toliko duboko zavađen narod da ne postoji način da se oni oko bilo čega dogovore. Dakle, međunarodna zajednica mora da smisli rešenje i mora da ga nametne obema stranama da ga potpišu. Ja prosto imam strah, lični strah, za taj narod koji strada. Nikad nisam razumela do kraja teritorijalno pitanje, ja razumem pitanje ljudskog života, radi se o ljudskim životima. I prosto mislim da bi taj narod do kraja morao da bude obavešten o svemu što mu se može desiti sutra iz ovog ili onog razloga, da se ne bi desilo ono što se

desilo u raznim drugim krajevima naše zemlje, kad su se ljudi dogovorili a zaboravili da o tome obaveste one kojih se taj dogovor najviše ticao.

Vrlo je neizvesno kako će se Kosovo završiti i vrlo je neizvesno da li će to neko moći da knjiži sebi kao neki veliki uspeh. Nisam sigurna da to neko treba sebi da knjiži ni kao neuspeh, a knjižiće mu se, zato što prosto nikad nije bilo dovoljno građanske kuraži da se objasni ovom narodu da je neko ko se zove Slobodan Milošević potpisao kapitulaciju juna 99, kojom je prepustio deo teritorije svoje zemlje nekom drugom. I da je to priča koja je od početka prosto ispričana faktima. Ne mislim da je trebalo da se išta izmišlja i onda bi narod shvatio da sad mi u pregovorima zapravo razgovaramo o tome možemo li deo teritorije koju smo izgubili kapitulacijom vratiti i ako odatle pogledate stvar, svako rešenje do kog dođe ova ili neka druga vlada - biće uspeh. Ali ako mi pođemo od toga da je to naše i da mi to nikada nikome nismo dali, što nije tačno, jer tamo dole šeta neka tuđa vojska, a ne naša vojska, onda će svako rešenje biti neuspeh, razumete.

Dakle, mi smo žrtve sopstvene retorike, mi smo žrtve retorike - vas niko ne sme da bije, a u stvari je cela priča u tome da su oni već svi tučeni i sad je samo pitanje mogu li da budu tučeni manje. Mislim, cela priča je izvrnuta.

Ja pripadam, naravno, onima koji misle da se Srbiji žuri i u tom kontekstu potpuno delim stavove gospodina Jovanovića. Rekla bih da verujem u tog mladog čoveka i nekako mislim da je to novi vetar koji je ovoj našoj političkoj sceni definitivno potreban. Da li će on biti u stanju da okupi prave ljude, da li će on biti u stanju da napravi jedan tim mlađih ljudi, koji zaista može zemlju da neka ko gurne napred, ne znam, ja najiskrenije verujem da može, jer ako on ne može, onda više ne znam ko će moći.

Međutim, tragedija je što, ako na kraju vlada i padne, neće pasti zbog njegovih aktivnosti. Vlada će pasti zato što će bogati tajkuni kupiti nekoliko poslanika, razumete, to je onako dodatna katastrofa, jer njima ne odgovara trenutni fiskalni sistem ili poreski sistem, sve se u stvari vrti oko nekih drugačijih vrednosti. Moj biznis pati zbog ove vlade, pa ću ja kupovinom poslanika da je srušim. Uzgred, gospodin Vučetić, koji je to omogućio, jednog dana bi ipak morao da odgovara, ali svejedno. Ja ću kupovinom poslanika zapravo rešiti to pitanje i oboriti vladu, a za to vreme ovi mladi

ljudi idu po Srbiji, objašnjavaju koja se nama katastrofa dešava na nekom globalnom, ljudskom planu i niko se ne uzbuđuje. To je poremećeno i skoro da se u mojoj glavi više ne postavlja pitanje ko će biti na vlasti u ovoj zemlji, nego ko je taj koji će imati snage da nametne ponovno uspostavljanje sistema vrednosti. Kad to uradimo, onda smo na putu oporavka i onda ćemo biti i u Evropi i u svetu i sve. Skoro mi se čini da je to ona nulta tačka. Kad se vi upristojite onda vas svi zovu, razumete.

SRBIJANKA
TURAJLIĆ

Vidim da moje ćerke i dalje žele da žive ovde, što je meni jako drago i simpatično i one tvrde da ovde postoji nekakav dobar duh u toj njihovoj generaciji. Dakle, to je generacija koja još očigledno nije potrošena, ima nekog potencijala i, prosto, one misle da se s tim dobrim duhom još uvek nešto može uraditi. Stvarno imate tih nekih iskričavih mesta, gde mladi ljudi stvarno zablistaju, od Exita do ovog uspeha naših studenata u Americi, od svetskog događaja muzičkog do svetske nagrade u oblasti elektronike. Zaista je raspon fantastičan. Dakle, klinci vide da tu još uvek ima ili osećaju da ima potencijala i spremni su još neko vreme da nešto rade. Ja se u stvari plašim da kada uđu u rane tridesete, kada odjedanput počinjete da ulazite u kolotečinu i entuzijazam nestaje, a vi ste vrhunski profesionalac, vi tog momenta u stvari pakujete kofere i kažete - pa dobro, ja sad treba da gajim neku decu, sad ću ipak da ih gajim na nekom pristojnom mestu na kome postoji uspostavljen sistem vrednosti.

I još jedna stvar mora da se pomene, to je ova fudbalska utakmica SCG-Bosna. Dakle, fascinantno je da se na stadionu pojavi parola - Nož, žica, Srebrenica - i da nema reakcije. Fascinantno je da tog momenta policija ne uleti i ne uhapsi te ljude i ne saopšti nam preko televizije da je to nešto što se nikada više u ovoj zemlji neće dogoditi nekažnjeno, jer su ti i ti ljudi, sa imenom i prezimenom zbog toga i toga pohapšeni. To je vest koja je prećutana, sakrivena. Kažu mi ljudi koji su gledali prenos da se to tokom celog prenosa nije videlo. Dakle, neverovatno je, pazite, mi imamo nekog kamermana, imamo nekog režisera, koji ne smatraju da je to nešto što publika treba da vidi, imamo policiju koja ne smatra da je to nešto na šta treba da reaguje. E, to je u stvari ono što je strašno i što ugrožava opstanak ove zemlje u smislu opstanka nekog potencijala, mladih, sposobnih ljudi da nešto stvore. Dakle, da li vi stvarno želite da živite u zemlji u kojoj ta vrsta parola postaje moto na fudbalskom stadionu? Ne znam, ne znam, hajde da vidimo,

sad imamo tu neku mladu partiju u najavi i imamo Građanski savez, da vidimo prosto ima li tu još nekog mlađeg sveta.

Ja stvarno počinjem da verujem samo u mlađe ljude. Rekoh vam, u ovome što je već na sceni, stvarno svako drži svačiji dosije u fioci. Hajde da vidimo da li tu mogu da se skupe neki novi ljudi, kojima se stvarno žuri, o njihovom životu se radi, o mom životu se više uopšte ne radi. Moj život je srećno okončan ovako kako je okončan, mogu još da životarim, pet godina imam do penzije, pa onda još nešto malo posle toga. Dobro, šetaću neke unuke u parku. I sa te tačke gledišta, irrelevantno je u kom ste parku, možda će to biti park kod Manježa, verujem da će biti završen dok ja dobijem unuke, pošto se, evo vidim, i on uređuje poslednjih šest meseci. Ja nisam sigurna da su Versajski vrtovi rađeni toliko dugo koliko se radi park kod Manježa, pa se nadam da ću kroz pet godina kada bude završen i bude najlepši na svetu i počnemo da ga prikazujemo kao japansku baštu možda i ja tu da šetam.

Zato vam kažem, meni je svejedno, odnosno, moglo bi da mi bude svejedno, ali tim mladim ljudima nije svejedno. Pa dobro, da vidimo da li mogu nešto da urade. Kako da vam kažem, ne bih ni želela da se neko na mene osloni, mislim da sam ja sve što sam znala i umela potrošila, očito ne preterano uspešno. Ne vidim što bi mi neko dao sledeću šansu, probali su pa nije išlo, pa probali pa nije išlo, ne možete sad da kažete - ej, sad ću ja, ono sve dosad nije valjalo, ali sad ću ja da vam pokažem. Pa ako za šezdeset godina ništa niste uspeli na taj način korisno da uradite, mala je šansa da ćete u šezdeset prvoj ili pedeset petoj. Ovi mladi treba da dobiju i drugu šansu ako treba, oni imaju pravo i na drugu šansu, mi više nemamo, potrošeno.

SVETLANA LUKIĆ:

Pre nekoliko minuta počeo je završni sastanak predstavnika Srbije i MMF-a. Kad vidim onu gospođu koja predvodi delegaciju MMF-a, dođe mi žao Mlađana Dinkića, žena izgleda surovo, kao da umesto srca ima registar kasu. Što bi rekao gradonačelnik Londona, crveni Ken - video sam masovne ubice, ali me niko nije toliko uplašio kao Margaret Tačer. E, čelična lejdi prema ovoj šefici izgleda kao majka Tereza. Pregovori su, kažu, teški, ali će biti uspešni, a ako ne budu uspešni neka nam je bog na pomoći.

Naravno, opet ćemo o rezultatima pregovora sa MMF-om morati da saznajemo tako što ćemo odlaziti na sajt MMF-a, jer ovi naši lažu. Mi-

nistar Naumov je, na primer, sinoć uspeo da izgovori, a da ne pocrveni pri tome, da je MMF zapanjen brzinom naših reformi, kako mi imamo izvanredan tempo i slične stvari. E, tako je jednom davno Lenjin u Državi i revoluciji i to u celom poglavlju zabrinuto pisao o tome kako da se granice Sovjetskog Saveza obezbede od navale proletera sa zapada, koji će želeći da žive u besklasnom društvu.

Dobro, vi slušate našeg drugog sagovornika, profesora Vojina Dimitrijevića.

VOJIN
DIMITRIJEVIĆ

VOJIN DIMITRIJEVIĆ:

To može da se uporedi sa ptičijim gripom. Vidite da se sprema nešto strašno, da će to nešto neminovno biti, ali onda nastaje neka inercija da nekako ne misliš na to. Podseća me to i na Bosnu i Hercegovinu, na Sarajevo. Do početka sukoba u Bosni oni su živeli misleći da će to da ih mimoiđe. Bojim se da smo na neki način otupeili. Silom prilika sam u poslednje vreme čitao dve nove istorije XX veka, one opšte preglede. Mi tu zauzimamo dosta mesta zato što smo jedinstveni po tome što smo kasnih 80-ih, kada se raspadao sovjetski blok i menjala svetska konstelacija, uspeli da niko od nas ne bude svestan nikakvih istorijskih pouka. Imate i sada ovu vrstu tih političkih analitičara, koji se bave ljudima kao etimolozi bubama. Pa evo, gledaj, sad će veća buba da pojede manju, eto to je neminovno, veća buba jede manju, otrovnija je i tako, kao da nije reč o ljudima. To odsustvo bilo kakvog vrednosnog stava me nervira, a to se smatra nečim kao naučnim.

Mnogi takvi komentatori misle da su stvari kod nas neminovno morale tako da se dese, međutim, kada pitate zašto su neki to izbegli, zašto u Čehoslovačkoj nije bilo rascepa kao kod nas, dobićete one ofucane odgovore – nikad nisu ratovali. Pazite, Slovačka je imala u II svetskom ratu jedan ogavan fašistički režim, drugo, ona se izvukla, a ostavila Češku da strada pod Hitlerom posle onog minhenskog sporazuma. Prema tome, nije da nije bilo nekih istorijskih računa, nije da nije bilo mogućnosti da se oni iskoriste za sukob, pa nisu. Još je poučniji slučaj Sovjetskog Saveza, sa takvim mogućim latentnim sukobima, računima, narodima koji su bili preseljavani. Neka elita je rešila to da izbegne, Gorbačovu je Jeljcin pomogao da se izvuče iz onog protivnapada. Ko je jedini pljeskao tom puču protiv Gorbačova? Odavde se pljeskalo.

Španija je naučila posle Franka da ne bi smela ponovo da se desi 1936, pa su pristali na kralja, koji je u početku bio smešan. Jedino

mi nismo ništa naučili, što govori o nemogućnosti da se postaviš istorijski, da shvatiš posledice svojih dela. To svedoči o nekoj nezrelosti elite. Indirektno mi pada nešto drugo na pamet, zašto je kod nas sve manje ljudi koji su moralno nesporni. Kad se desi neki problem u Velikoj Britaniji, onda se prave te takozvane komisije i uvek se nađe nekakav čovek koji je na čelu te komisije, lord ovaj ili onaj, nekada potpuno nepoznati ljudi i niko ih ne osporava. Kod nas je mali broj ljudi kojima se neće odmah podmetnuti neki greh, naročito izdaja i slične stvari. Nije ni čudo što imamo problema sa sudskom vlašću, sa Vrhovnim sudom i tako dalje, jer smo ostali sa jednom spornom elitom bez moralne snage i čini mi se da je to sada problem u suočavanju sa svim novinama koje nas čekaju.

Prvo, mi smo jedna siromašna zemlja, mi nismo nikakav tigar na Balkanu. Ne može se toliko dugo ratovati, a ne biti duboko oštećen. Dok smo mi ratovali, neko drugi je radio. Te pare koje su potrošene na ratovanje, one nisu odnesene na front i spaljene, nego ih je neko stavio u džep i taj neko sad ima prilično veliki uticaj. Naši tabloidi, 90 odsto njih, imaju jednu jasnu antievropsku liniju. Iza toga se krije želja vlasnika tih tabloida ili finansijera tih tabloida da nikad ne uđemo u Evropsku uniju, jer će onda nastati prozirnije, transparentnije vreme. Mislim da je gospodin Prokopijević baš u ovoj emisiji rekao da ti naši tajkuni ne bi bili nikakvi tajkuni da su u međunarodnoj konkurenciji, nego to mogu da budu u našoj konkurenciji i sa pravilima igre kao što su eliminacija ljudi ili nastavljjanje onog komunističkog principa – nek je naš čovek, pa makar ne znao ništa. Onda mi kao država, kao društvo, nismo sposobni da se nosimo sa tim problemom na različitim frontovima, iako se stalno priča o nekoj sabornosti i stalno se govori da mi svi zajednički treba jedinstveno da istupamo, ali ko god izrekne to, uključujući i crkvu, kaže – jedinstvo je da ti mene slušaš.

Nemamo mi resurse, ni materijalne ni ljudske, ali treba neki put shvatiti da iz zla može da proistekne nešto dobro. Možda će doći do nekog opamećenja. Početak rasprave u Savetu bezbednosti o Kosovu je doveo do jednog naglog otrežnjenja, mada čujem neke koji pričaju ono što smo slušali i za vreme bombardovanja – da je Kosovo prebogato, pa zato svi hoće da ga osvoje. Jednog divnog čoveka sam čuo na radiju koji kaže – mi moramo da razvijamo vojsku i mi smo, kaže, strašno bogati, lako je Slovencima koje niko neće. E sada, to otrežnjenje bi bilo razumevanje da se u Srbiji nikad nije moglo više od onoga što je međunarodno bilo moguće, da

su se naše granice od Prvog srpskog ustanka naovamo, kao i naš položaj u svetu, rešavali na međunarodnim konferencijama. Možda će to dovesti dotle da se naša elita delimično promeni ili da bude na neki način obnovljena. Mada još uvek imamo to što se zove politički tabu, to jest, da niko ne sme da govori o Kosovu, a bogami ni o Haškom tribunalu, niti išta od onoga što stvarno misli. To će još dugo da nas opterećuje, to samozavaravanje.

VOJIN
DIMITRIJEVIĆ

Trenutno svuda čujemo kako se mi borimo za naše shvatanje našeg položaja u svetu, našu suverenost, naš teritorijalni integritet time što se pozivamo na to da smo osvedočena demokratska država. Pa, na osnovu čega? Ja sam mislio da smo mi bili demokratska država od 1903. do 1914. pa vidim čitajući novije radove Olge Popović i drugih, da ni tada nismo bili nekakva demokratija. Onda, vi i ja verovatno smatramo da smo poslednjih pet godina mi demokratska zemlja. Međutim, postoje političke stranke, kao što je DSS, koje smatraju da smo mi demokratska zemlja samo poslednje dve godine. Naslušali smo se da su tri godine Đinđićeve vlade najstrašnija stvar koja se Srbiji ikad desila. I onda u ime čega mi sada tvrdimo da smo osvedočena demokratska zemlja? U ime čega govorimo da imamo veliki međunarodni ugled, kad smo najveći ugled imali pod Titom. Znamo čime smo ga unutra platili. Naravno, ti koji pominju taj ugled ne pominju Tita uopšte, mrze Tita kao psa. I tu dolazimo do najžalosnije činjenice, da se većina naše političke elite, nažalost, ne odriče Miloševićeve spoljne politike, jer sve ono što se i danas brani - posledice su Miloševićeve vladavine. Naravno, to ima i onu svoju opaku dimenziju, a to je da bismo mi rado sudili Miloševiću za zločine ovde, ali da sudimo za zločine prema drugima - to nema veze.

Evo, napravite jedan eksperiment, stavite reč državnik ispred imena naših političara, videćete da ne ide. Za Tita možete da kažete državnik, možete da ga mrzite kao psa, ali je državnik. Za Đinđića možete da kažete da je državnik, ne samo zato što je mrtav, mogli ste da kažete i onda. A ni za koga od ovih ostalih, kao ni za mnoge druge iz istorije, ne možete da kažete da je državnik. E, ono što je Srbiji potrebno jesu državnici, makar mali državnici, ali nekakvi državnici. Što rekao onaj Mađar - mi drugih nemamo, pa se ja nadam da će tu doći do nekog urazumljivanja, shvatanja velikih opasnosti.

Nijedan nacionalizam nije dobar i mene nerviraju oni koji napadajući srpski nacionalizam i nehotice veličaju neki drugi. Pogle-

dajte na primeru mađarskih pritužbi na stanje ljudskih prava mađarske manjine kod nas kako se stiču poeni na jednoj državi koja je slaba. Što rekao Henri Kisindžer – ja nisam paranoik, ali to ne znači da mi svi ne rade o glavi. Ja ne smatram da se treba zanositi srpskim nacionalizmom i suprematijom Srba, ali ne treba zaboraviti da u našoj okolini postoji ista takva vrsta ljudi koji žele da profitiraju na slabostima Srbije i oni će to pokušati da urade. Nema tu zanošenja da nam neko želi dobro, tim pre što je naš prestiž nikakav i što mi ne činimo ništa da ga poboljšamo. Malo-malo, pa šaljemo signale kao što je izbegavanje da se izjasnimo da li je neko koga traži Haški tribunal stvarno kriv i zašto je kriv. Ni za jednog od tih heroja koji su otišli u Hag, mada ti koji su ih ispratili kao heroje u stvari ne misle tako, nismo jasno čuli za šta je optužen, nego se stvorio utisak da u Haškom tribunalu sedi nekakav moloh, koji jede jednog Srbina mesečno. Pa kad god je gladan on traži, a mi mu ga šaljemo – sa dužnim počastima.

SVETLANA LUKIĆ:

Pominjete mogućnost da se politička elita, koja će voditi ovu zemlju kroz sve te procese, urazumi. Da li može da nam se dogodi da budemo kooperativni kada su u pitanju pregovori o statusu Kosova, da budemo kooperativni kada je u pitanju Crna Gora, a da se iznutra u stvari ponašamo slično kao i u saradnji sa Haškim sudom: da šaljemo ljude u Hag, a ovde ih proglašavamo za heroje. Možda ovi koji ih tamo šalju ne misle da su to heroji, ali ona deca iz VIII gimnazije su im poverovala i misle da su heroji, pa odu u Mađarsku, pa dobiju batine. Razumete, da li mi tu uvodimo dvostruki sistem vrednosti, koji za nas ima loše posledice.

VOJIN DIMITRIJEVIĆ:

Naravno, ako odajete utisak da ste sve uradili pod pritiskom, ako ne možete da prestanete da Albance zovete Šiptarima i dok god gledate TV pričaonice, gde se svakog puta iznova mora dokazivati da i ovde važe božije zapovesti, i to ljudima koji tvrde da su veliki hrišćani. Ne ubij, kvalifikuje se kao priznata zapovest, ali s tim da nekog ipak možeš nekažnjeno ubiti. Ako osporite osnovne vrednosti i ako to traje dovoljno dugo, onda dobijate te čudne diskusije, u kojima morate da dokazujete i osnovne premise. Znaate, to da se desio zločin u Srebrenici nije mišljenje, nego je činjenica. Kada se dva advokata spore na suđenju za ubistvo, obojica se slažu da važi krivični zakonik u kojem piše da je ubistvo kažnjivo.

Oni se samo spore oko toga da li konkretno ubistvo može da se kvalifikuje kao ubistvo, ali normu ne dovode u pitanje.

To me podseća na ove jadne pokušaje naših učtivih ekstremista da dokažu da se u Srebrenici desila osveta, ali da nije bilo zločina, a onda za njima idu njihovi masovni podržavaoci i viču - nož, žica, Srebrenica, trebalo ih je još više ubiti, Ratko, što ih nisi dotukao. Time mi samo potvrđujemo da je reč o genocidu, to je neka zaraženost koja prelazi na mlađu generaciju, koja se našla na toj trakalici zbog grehova naše elite i zbog oklevanja da se što brže izađe iz Miloševićevog košmara. Zbog toga mladi sad ne dobijaju vize, zbog toga oni ne putuju. Izolacija podiže nivo ksenofobije i stvara potrebu da pred strancima iz inata pokažemo da ne poštujemo njihove vrednosti. Mada, moram da kažem da imate već jednu generaciju koja je rasla posle 2000, to je ipak pet godina. I u novije vreme, kad sam išao po srednjim školama u Srbiji, otkrio sam opet neke mlade ljude od sedamnaest-osamnaest godina, koji su izašli iz tog začaranog kruga. Njihovi roditelji, međutim, nisu i većina tih mladih ljudi, koji deluju najtrezvenije, otići će na tehniku, na prirodne nauke, a mi ćemo opet da se vrtimo sa ovima iz društvenih nauka, koji su isti kao i oni pre.

VOJIN
DIMITRIJEVIĆ

U zemlju je stigao jedan talas ljudi iz inostranstva, koji se bave našom zemljom, ali koji ne pamte šta je bilo pod Miloševićem, ne znaju ko je tu ko. A kod nas se, opet, pojavila jedna serija velikih boraca za slobodu i demokratiju, koje ja nikad nisam video. Neki moji drugovi imaju test - da li si bio na demonstracijama, kako to da te nisam video. Ali dolaze novi ambasadori koji ne znaju šta je bilo pre 2000. I onda tu radi jedan birokratski poriv, on se mnogo bolje razume sa ministrom nego sa mnom, on je sujetan, on voli da ga primi predsednik vlade, a ne da se aka sa nekim nevladinim organizacijama. Pri tome, ti ljudi imaju i neki svoj zadatak da nešto urade. Zadatak je - izvršićemo pritisak da se predaju svi optuženi. Onda se oni predaju tako kako se predaju, ali on može sebi da uknjiži da je to uradio, a da li i kakve to posledice ima ovde, to je njemu komplikovano da izučava. Ja se sećam, meni su govorili - kako vama da verujemo, vi ste Miloševićev politički protivnik, prema tome vi govorite pristrasno. I kako sad ja njega da ubedim da za mene Milošević nije bio politički protivnik nego egzistencijalno biti ili ne biti.

Stalno govorim da mi ličimo na višijevski režim u Francuskoj, mnogo je ljudi bilo povezano, mnogo će se braniti, mnogo je para

na toj strani, mnogi su novci zločinačkog porekla. I za mene nije toliko dramatično to, koliko ono da ćemo trunuti u tome. Doduše, treba imati u vidu, i to čujem od stranaca, da Evropa, međunarodna zajednica, imaju neki utisak da je Srbija važna za ovaj region. S druge strane, nekoliko ljudi iz inostranstva mi je reklo da, u poređenju sa ostalim centrima u ovom području, Beograd ima mnogo veće intelektualne kapacitete. Mi zaista imamo jednu elitu prirodnjačke orijentacije, koja je sasvim za poštovanje, a srećom nisu mogli svi da emigriraju. E sad, tu je problem što oni ili ne mogu ili neće da vrše adekvatan društveni uticaj. A što je najgore, imate ljude koji su sjajni, takvih Srba najviše ima u dijaspori, koji su sjajni naučnici, vrlo racionalni u svojoj struci, a onda kad počnu da lupe-taju o sudbini srpskog naroda, o mitovima i tako dalje, prosto ne znate kako to da ispravite. Onda mislim, pa i kapitalizam će početi da radi, raspada se svako ratničko raspoloženje, ljudi ne žele više da služe ovakvu vojsku niti da pristaju da se zbog bilo čega žrtvuju. Najviše nam fali neki vrh elite, koji bi to usmeravao.

SVETLANA LUKIĆ:

Dobro, oni hvale Beograd, ali zašto se mi tako loše osećamo? Možda zato što mi sa sobom vučemo svih ovih petnaest godina?

VOJIN DIMITRIJEVIĆ:

Zato što su naša očekivanja veća i znate, vi i ja kad vidimo nekog gada koga znamo od pre deset godina, mi ga prepoznamo i on nas nervira, a ovi ne znaju da su to gadovi, jer se oni pred njima pretvaraju. Neki od tih gadova su vrlo inteligentni ljudi i vrlo adaptabilni, toga ima posle svakog velikog poremećaja. Možete da mislite kako je bilo ljudima posle Francuske revolucije da gledaju Napoleona i sve to što stiže, ali to je neminovnost. To razumem. Samo sam se nadao da ću da živim u manje zanimljivom razdoblju, ali, eto. Otputujem na četiri dana, ne gledam televiziju, ne slušam radio, pa sam kad se vratim zapanjen stvarima koje su se u međuvremenu desile.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo profesor Vojin Dimitrijević, a sada govori Ljubiša Rajić, profesor Filološkog fakulteta u Beogradu.

LJUBIŠA RAJIĆ:

Imam utisak da ovde većina političara smatra da će svet da ređa pasijans deset, petnaest ili petsto godina dok se oni ne odluče šta

hoće. A u međuvremenu će da smognu vremena i snage da ukradu ono što još može negde da se ukrade i tu ne vidim više nikakvu suštinsku razliku između SPS-a, radikala, JUL-a, Stranke srpskog jedinstva u svoje vreme ili onoga što je bilo pod jednim i drugim Zoranom ili ovoga što je sada. Prosto, čini mi se da oni počinju jedni od drugih da preuzimaju iste navike računajući - mi smo još neko vreme tu i daj da zgrabimo ono što možemo. Naravno, ja vidim da se u Beogradu mnogo radi, Beograd stvarno izgleda danas drugačije nego ranije, ali razmišljam i o tome šta je sve moglo da se uradi da je postojala politička volja.

LJUBIŠA
RAJIĆ

I ono što im najviše zameram, to je što ni u jednom trenutku, koliko god se pozivali na narod i narodnu volju i narodne potrebe, ni ne pokušavaju da iskreno postupaju prema nama. Najviše bih voleo da su, kad su vodili pregovore oko gradske vlade u Beogradu, ti pregovori između DS-a, DSS-a, G17 i ko je već sve u njima učestvovao, bili vođeni pred kamerama. Hoću da znam šta oni rade, zato što oni odlučuju o meni i oni treba meni da posluže, tebi, bilo kom drugom običnom građaninu. A ponašaju se kao da svet služi njima, mi smo samo potrošna roba, a Zapad je lepo mesto gde će oni jednog dana doći, samo da srede malo ovo ovde što je njima potrebno.

Kod nas vlada jedna vrsta polusenilne prostatokratije. U ovom trenutku najvažnije za jedan ogroman broj ljudi na univerzitetu, redovnih profesora, jeste da iskoriste mogućnost iz ovog zakona o visokom školstvu da još dve godine ostanu preko granice za odlazak u penziju. Ove godine će desetine takvih ostati, sledeće godine još desetine, to je poruka mladima - vi nama niste potrebni, idite na neku drugu stranu, šta ćete nam ovde, mi matori možemo još i još da sedimo. Ja sam čuo kolege, kažu - zašto, pa u svetu profesor može da ostane dokle god hoće. Dakle, oni bi i na nosilima da ih unose u učionice. Ne, trebalo bi doneti zakon, uneti u Ustav da niko ko je napunio šezdeset pet godina ne može više ništa nigde da radi. Može da sedi kod kuće, može da ide na Kalemegdan da hrani golubove, ako hoće može da igra šah, ali ne može u učionicu, ne može u skupštinu, ne može nigde. Pogledajte neke od najstarijih poslanika, sede polusenilni u onoj sali, jedva znaju gde se nalaze.

Sve je to rezultat nedostatka političke volje, ličnih sujeta, gomila gluposti i zlobe. Znate, kad političar ovde izjavi - ja moram da uvedem veronauku jer je moj deda bio sveštenik, onda to pokazuje samo apsolutno najniži nivo primitivizma, nesposobnosti da shvati

- ti više nisi privatna, pojedinačna ličnost, svejedno je šta se desilo tebi, a šta tvom ocu, šta dedi, babi, šta je ko bio, ti si ovde da uradiš nešto što je dobro za celu zajednicu, za državu i za sve ljude u njoj. I naravno, tu imamo onaj konačni problem, što naši političari i danas vide Srbiju kao da je ona negde u 1900-oj, od Save i Dunava, pa nešto malo na jug, i tu žive samo Srbi, ima nešto malo Roma, ali njih i onako ne primećujemo. Oni ne shvataju da je Srbija danas u jednom drugom svetlu, drugom okruženju, sa drugačijom strukturom stanovništva. Oni jednostavno ništa ne shvataju, jer ih to ne zanima. I bojim se da na kraju ova Srbija sa našim političarima, ne po kvalitetu ljudi, jer ovde ima predivnih ljudi, ali po načinu na koji oni koji odlučuju poimaju Srbiju, može da se svede na deset s lukom i malo belo, presečeno.

SVETLANA LUKIĆ:

Ne znam da li ste videli vest da je gospođa Ljiljana Čolić postavljena za predsednika Upravnog odbora Studija B?

LJUBIŠA RAJIĆ:

Video sam, i to me ništa ne iznenađuje, ja znam Ljiljanu Čolić sa našeg fakulteta jedno dvadesetak godina. Mene je strahovito iznenadilo kako je u vrlo kratkom roku iz nje izbilo ono najlošije u njoj, a ono dobro što sam znao u njoj, negde je potpuno nestalo u trenutku kad je postala ministar. Niz fakultetske hodnike se čulo kako razgovara telefonom i uvek je otprilike rečenica bila - stavi njega, to je naš čovek. Pazite, za Talibane u Avganistanu i na mnogim drugim mestima idealna budućnost je u povratku u Muhamedovo doba. Za DSS, kao i za Srpsku pravoslavnu crkvu, idealna je budućnost povratak u doba Nemanjića, dakle, ideal stare patrijarhalne porodice, zadružne porodice sa domaćinom na čelu kome su svi drugi podređeni, eventualno u domaćinovom dogovoru sa seoskim popom. Onda političar kao što je Ljiljana Čolić savršeno odgovara nameri da se Studio B i cela medijska scena polako svedu na nekoliko poslušnih medija. A tu se vraćamo na sam početak, kada je Vuk Drašković prvi rekao - hajde da prvi program televizije bude vladin, drugi program da pripadne opoziciji, a treći da prodamo privatnicima.

Ljudi ovde neće da pojme, Srbija je stražnje dvorište NATO-a, Srbija je stražnje dvorište Evropske unije i oni će odlučivati o nama, nas neće ništa ni pitati. To naši političari savršeno znaju, privred-

nici isto dobro to znaju, pa se prilagođavaju tome. DSS i njegovi koalicioni partneri su u velikoj meri intelektualno nesposobni da uđu u utakmicu sa Evropom. Ima sposobnih ljudi u G17, ali njih zanima isključivo taj mali segment finansija i kontrola finansija u skladu sa njihovim interesima, što onda naravno ne znači ništa. Oni puštaju da ostatak društva propada, samo da bi oni mogli da uvedu ovakav ili onakav poreski sistem i slično.

LJUBIŠA
RAJIĆ

Čak ni DOS to nije hteo javno da kaže - SPS, radikali, JUL, Stranka srpskog jedinstva, to su stranke koje su kriminalne, one su vodile rat i svakoj od njih bi trebalo da bude dvostruko suđeno, jedanput za sve ono što su počinili ljudima, građanima, državama van svoje zemlje, i jedanput za sve ono što su počinili građanima svoje zemlje. Oni su strahovito jak blok, uz koji se ovi drugi šlepuju na ovaj ili onaj način. Zato može G17 na jednoj strani da priča velike priče o potrebi savremenog obrazovanja, a da na drugoj strani učestvuje u donošenju krajnje loših odluka po obrazovni sistem ili da podrži da Ljiljana Čolić ode za predsednicu Upravnog odbora Studija B. Ljiljana Čolić je za osam meseci napravila osam velikih gluposti, od kojih su ispravljene praktično samo te što kreacionizam nije zamenio evolucionu nauku i što je izokola dozvoljeno da ipak ostanu i strani jezik i kompjuteri, a mnoge druge njene gluposti su ostale. Ako ništa drugo, ostale su u glavama ljudi kao shvatanje da to u stvari treba tako da bude.

SVETLANA LUKIĆ:

Da li ste možda pratili ovo što se događalo sa đacima iz VIII gimnazije u Budimpešti?

LJUBIŠA RAJIĆ:

Prvo vam moram reći da sam strahovit protivnik svih tih glupih ekskurzija. Ekskurzija mora da bude sredstvo učenja, dakle, to je jedna vrsta nastave koja se odvija van učionice. Ona mora imati potpuno jasan cilj - zašto se negde ide, šta učenici treba da steknu kao znanje nakon toga i sve to mora da bude pod određenom kontrolom. Naravno da organizatori hoće u inostranstvo, više zarađuju, profesori hoće u inostranstvo, jer će najzad i oni moći to da vide, deca hoće zato što im to izgleda privlačno, a roditelji se tome povinuju, jer je jeziv pritisak. Škola, čija deca tako nešto naprave, morala bi da bude u blokadi sledećih pet godina, da nema pravo ništa da organizuje, njena deca moraju da sede u Beogradu.

Profesor koji ih je vodio i koji je dozvolio tako nešto mora biti suspendovan ili dobiti otkaz.

Ja se stalno vraćam na to, postoje samo dva načina stimulisanja ljudi, jedan je da nekog nagradiš, drugi je da bude kažnjen. Hajde da primenimo i jedno i drugo. Ja sam levičar celog života, ali mnogo mi se sviđa što kapitalizam, koji ovde dolazi, neke ljude počinje da uči – hej, bre, moraš da radiš svoj posao. Pričala mi je nedavno jedna koleginica da su se njeni učenici u Grčkoj potukli sa učenicima Srbima iz Banjaluke, jer im se učinilo da nisu Srbi nego muslimani, jer drugačije govore. Učenici nemaju osećaj poštovanja razlike. Jeste, on govori drugačije, pripada drugoj veri i šta se to sada tebe tiče? Pusti ga na miru.

U septembru 2000. nas nešto profesora je stajalo kod onog čuvenog kioska na Studentskom trgu, koji je sad sklonjen u rekonstrukciji Trga, i protestovalo pred 5. oktobar. I onda smo shvatili da mi tu stojimo od 1968, ogroman je taj period, stalno se boriti za nešto i videti da rezultati baš i nisu nešto impozantni. Ali hajde da zanemarim to, to su istorijski procesi, oni se ne rešavaju uveče do osam sati da bismo stigli posle da gledamo utakmicu ili neki film, to traje godinama i to mora tako da traje. Ali ono što mene užasava u ovom trenutku i zbog čega postajem depresivan jeste to što ja gledam kako nam vreme ističe.

U ovih nekoliko godina mi smo samo na Univerzitetu izgubili ogromnu količinu mogućnosti saradnje sa drugim univerzitetima zato što nismo prešli na sistem bodova. A sad kad neki hoće da pređu na sistem bodova, počinju da rade profesorske sujete i umesto da se sistem bodova shvati kao puki izraz potrebnog vremena da se savlada jedan program, to se kod nas shvata kao da onaj koji ima više bodova, mora da je ugledniji. Pa onda redovni profesor treba da ima tečaj koji daje petnaest bodova, pa tako redom. I onda strani studenti ne dolaze ovde, naši ne mogu više da odu, ne priznaju nas. Ne znam koliko puta vredi ponoviti, ako 80-85 odsto studenata Univerziteta u Beogradu želi da se iseli, to je tragedija za ovu državu. Moja generacija, koja ima pedeset pet godina, pa naviše, nije budućnost ove zemlje, naša jedina uloga u ostatku našeg života jeste da pripremimo teren da ovi mladi što pre preuzmu. Ako ti mladi hoće da odu, mi možemo samo da podvučemo debelu crtu i kažemo – gotovo, ova država ne postoji, država bez mladih ne postoji.

I onog dana kada budem video da predsednik Vlade ili Republike ispred Savezne skupštine dočekuje dečaka od četrnaest godina, koji je pobedio na evropskom takmičenju u matematici i to prenosi televizija, kad vidim da dočekuju invalida u kolicima, koji je pobedio na invalidskom sportskom takmičenju, kada budem video da dočekuju i prave feštu za najbolje studente Univerziteta u Beogradu ili Kragujevcu, e, onda ću poverovati da neko od njih misli o srpskom narodu. Do tada s punom odgovornošću mogu da kažem - oni lažu kad pričaju da ih zanima interes srpskog naroda. Nije interes srpskog naroda da pobedi u košarci ili fudbalu, interes srpskog naroda i građana Srbije jeste da imamo petsto takvih četrnaestogodišnjaka koji su pobedili iz fizike ili matematike, ali njih to ne zanima. Taj četrnaestogodišnjak njima ništa u džep ne donosi, a njih zanima isključivo ono što ide njima u džep. Dakle, oni su doživeli tranziciju kao prelivanje para iz državne kase i privatnih džepova u njihov džep i time su završili.

LJUBIŠA
RAJIĆ

Iduća godina će biti ekonomski frustrirajuća za građane ove države zato što dolaze na naplatu krediti, oni iz predmiloševićevskog perioda, sve ono što je proarčeno i uništeno za vreme Miloševića i sve što je iza toga urađeno, a nije dorađeno. U trenutku kada ekonomska frustracija bude najveća, jer će kroz privatizaciju još mnogo ljudi ostati bez posla, savršeno je gurati napred ćirilicu i kojekakve druge gluposti da se ljudi time zanimaju i da ne primećte da su im džepovi sve prazniji, a vile na Dedinju sve veće i bogatije. A ako je ovima stalo do kulture srpskog naroda, neka pokrenu opismenjavanje naroda, sve one koji su nepismeni neka opismene. Neka uvedu klozete u onih 25 odsto škola u Srbiji koje nemaju klozete, neka uvedu tekuću vodu u onih 40 odsto škola koje nemaju tekuću vodu, neka uvedu telefone u onih 50 odsto škola u Srbiji koje nemaju telefone. U krajnjoj liniji, u Srbiji je podignuto stotine novih crkava u poslednjih petnaestak godina, a u celoj Srbiji je u poslednjih dvadeset pet godina napravljeno svega četiripet novih škola. Ako je nekome stalo do srpske kulture i do razvoja Srbije, onda pre svega mora da obrazuje narod, a njih to ne zanima. Obrazovan narod nije poslušan, vrlo jednostavno.

Radikali se više ne busaju u srpske grudi, radikali se busaju u socijalne grudi, Karić se busa u socijalne grudi, iako je verovatno jedan od najvećih krivaca za tih 30 odsto koji žive ispod granice siromaštva i 15 odsto koji žive ispod granice gladi. Niko ne govori o tome šta se zbivalo na Kosovu, pa da kažemo - to i to je počinio Mi-

loševićev režim, to i to je počinjeno pre njega, a to i to su počinili sa albanske strane. Ti računi počinju da stižu sada i stići će u punoj meri sledeće godine. Ja se toga bojim, za sada se teret prebacuje na još uvek naivne stvari, ćirilica i tome slično, ali šta će biti kada se ekonomski račun koji stiže bude pomešao sa ovim računom.

Ne možemo očekivati ne znam kakve velike napretke pozivajući se na pet godina demokratije pod kraljem Petrom, u trenutku kad je u Srbiji bilo 10 odsto pismenih ljudi. Tek kad ovde budemo brojali broj nepismenih sa 1 ili 2 odsto, tek kada nam kompletne generacije budu završavale srednju školu, ne osnovnu nego srednju školu, onda ćemo moći da govorimo da se Srbija iščupala iz nekulture i neobrazovanja. I uostalom, pogledajte koliko ljudi ume da koristi lift - kad stoje na petom spratu i hoće u prizemlje oni pritisnu strelicu nagore da pozovu lift. Ne, pritisneš strelicu nadole, jer hoćeš da ideš dole, to je signal da se lift popne gore. Svima savetujem, ako imate ikakvu finansijsku mogućnost i mogućnost da dobijete vizu, sedite na avion i sletite u Frankfurt i sedite na tom aerodromu dvadeset minuta i videćete koliko smo mi na nekoj desetoj strani sveta. Za većinu ljudi onde mi nismo ni geografski pojam.

Ali mi bismo da nas neko voli, da nas neko mrzi, da se neko bavi nama. Ne, mi smo eventualno jedna smetnja usput, koju će rešiti u nekom trenutku. Kao kada se pravi put, pa prvo ucrtaju trasu koja je optimalna, pa onda počnu da se raspituju čije je zemljište, od koga treba da otkupimo, kome treba da eksproprijemo, kome ćemo da ponudimo neku zamenu. Ali mi bismo voleli da neko dođe da nas pita: A šta vi hoćete? Pa neće nas pitati, zašto bi nas pitati, jednostavno nismo bitni.

Evo, razgovaram sa mojom novom lektorkom iz Švedske, ona kaže da se u Beogradu u bilo kom trenutku dana ili noći na ulici oseća neuporedivo sigurnije i bezbednije nego što se oseća u Upsali. Onde se boji one gomile pijanog mladog sveta koji postaje drastično agresivan, ili narkomana, sklonih da prebiju, da udare ili bilo šta drugo. Mi nemamo taj tip nasilja, mi imamo jedan sasvim drugi tip nasilja, koji je usmeren - hajde da ratujemo sa nekim. Dakle, jedna opšta atmosfera u društvu gde ću moj problem sa državom, moj problem sa susedom, moj problem sa drugim učenikom najbolje rešiti pesnicom. E, taj tip nasilja ne postoji gore. Dakle, kad policajac prebije nekog, tog časa policajac mora biti uhapšen, od tog časa sva istraga mora biti javna, jer je ključna stvar da obični ljudi imaju poverenje u policiju.

Ja se ne bojim toliko nasilja tipa sukoba sa Kosovom, NATO je svuda oko nas i neće to dozvoliti. Ja se više bojim toga da će se dozvoliti interno nasilje, gde neko ode u opštinu pa je spali jer je nezadovoljan porezom, ili se dva učenika posvađaju oko nečeg, pa jedan izvadi nož i ubije drugog. Kao što je ono nasilje na fudbalskim terenima devedesetih bilo kanalisano ka ratu, bojim se da će ovo nasilje biti kanalisano – hajde, tucite se vi međusobno, da bi se time nekako zabašurilo da stižu računi na naplatu. I događa se ono što se događa u zemlji koja je izgubila rat, sve se odvija onako kao što je Stevan Jakovljević tako lepo opisao u *Srpskoj trilogiji*: kad krene rat, prvo idu vojnici, pa podoficiri, pa niži oficiri, pa viši oficiri, pa generalštab, pa političari, pa ratni profiteri, liferanti. Kad dođe mir, padne komanda nalevo krug, pa prvo idu profiteri, liferanti, pa generalštab, pa redom, na kraju idu vojnici, ako koji ostane živ. Dakle, na kraju idu obični građani ove države, ko je preživio i kako je preživio, a u prvom redu sada idu oni koji su zaradili na tom ratu. I ko je izgubio i ko je dobio lepo se vidi, prošetata se do Karaburme, do onog romskog naselja onde, prošetata se do narodne kuhinje u Jevrejskoj ili gde li se nalazi i ode se do Tolstojevе, Užičke. Rat je i ekonomska stvar, mi smo izgubili rat vojno, a oni su dobili ekonomski rat koji su vodili protiv nas.

LJUBIŠA
RAJIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

U Beogradu je, kao što znate, Sajam knjiga, a ovogodišnji Sajam u ime naše zemlje otvorio je pisac prve verzije Kosovskog boja, pisac druge verzije Kosovskog boja, akademik Ljubomir Simović. Evo kojim rečima.

LJUBOMIR SIMOVIĆ:

Nekad smo verovali da srpski jezik i ćirilicu potiskuje nesrpska vlast sa svojom antisrpskom politikom. Te vlasti i te politike odavno nema, ali se rastakanje srpskog jezika i iščezavanje ćirilice nastavljaju nesmanjenom brzinom. Prođimo kroz naše gradove, pa i kroz naša najzabačenija i najnepismenija sela, pogledajmo firme marketa, minimarketa, supermarketa i hipermarketa, pogledajmo firme seoskih prodavnica i krčmi, nigde nećemo videti ni srpske nazive, ni srpsko pismo. Ćirilicu još možemo naći na čituljama izlepljenim po provincijskim banderama, tarabama i grobljima i na preostalim firmama izumrlih i izumirućih zanata.

SVETLANA LUKIĆ:

A do kraja emisije upoznajmo ženu koja je otvorila Sajam knjiga, ali u ime Velike Britanije, zemlje počasnog gosta Sajma, Vesnu Goldsvorti,

nekada Bjelogrić, nekada Beograđanku, koja od 1986. živi u Londonu. Geopoetika je izdala prevod njene nove knjige Černobiljske jagode, u kojoj Vesna pokušava da Britancima objasni kako je bilo živeti u socijalizmu. Ona tu, između ostalog, priznaje da je bila član Saveza komunista i kao dokaz prilaže faksimil svoje partijske knjižice. U Londonu je posle podržavala Margaret Tačer, a šta je bilo posle čuće-te od nje same, dakle, Vesna Goldsvorti.

VESNA GOLDSVORTI:

U američkoj književnosti postoji jedan lik, Rip Van Vinkl, koji u jednom trenutku zaspi i probudi se dvadeset godina kasnije, ali svi su u međuvremenu živeli nešto drugo. E, što se Srbije i Beograda tiče, ja sam spavala od 1984. donedavno i sad sam se probudila i sad bih ja htela da taj Beograd i ta Srbija budu nekako bogatiji i sjajniji i aktivniji, kao što su bili kada sam otišla. Prateći ono što se dešavalo ovde 90-ih iz Londona, ja vrlo često zapravo nisam znala šta se dešava. Sa jedne strane sam bila u privilegovanom položaju, da mogu da pratim i jedne i druge vesti, a s druge strane sam se sama sebi nekad činila zbunjenijom nego što je bio moj muž koji je Englez, koji je sve to čitao samo u *Gardijanu* ili *Tajmsu* i imao tu, uslovno rečeno, crno-belu sliku. Pokušavajući da zamislim da je sve sivo, ja sam u sebi stvarno komplikovala stvar.

/čita/ Prilikom jedne od naših šetnji, zabavljala sam Petra teorijom skrojenom sasvim po meri moje frankofilije, da lepe zemlje imaju crveno-belo-plave zastave, dok one gadne uvek imaju i žutu na zastavi. Ta je teorija odražavala moju političku nezrelost, bila sam jedna od onih koji uvek novine čitaju otpozadi i staju na dve trećine puta, neposredno posle kulturne stranice. Svesno sam se trudila da o politici znam što je manje moguće -

što ovaj intervju sasvim poriče, u međuvremenu sam se izgleda promenila. Mi smo, jednostavno, sa nipodaštavanjem gledali ljude koji su se upuštali u političku karijeru, a to je imalo neke posledice u smislu da, ako vaši najbolji ljudi ne idu u politiku, onda i politika to pokazuje, onda im vi prepustite to polje. Naravno, ne želim nikome da popujem, ali mi smo na neki način svoju odgovornost delimično voljno, delimično nevoljno, možda i izbegli svojom apolitičnošću. Ja sam se i u Londonu potpuno isto ponašala, tako da između mene i te beogradske generacije nema mnogo razlike. Ja sam se i u Londonu užasavala i stalno govorila da se tu neki trećerazredni ljudi bave važnim stvarima; možda sam ja mogla

i u Londonu nešto da uradim, ali nisam ništa uradila, pustila sam druge da pričaju. To je deo tog koda, apsolutno.

SVETLANA VUKOVIĆ:

*/čita/ Moja generacija i ja mislili smo da ćemo moći nekako da izbeg-
nemo bol. Takvo obećanje je bilo sadržano u našem obrazovanju, sve-
tlija budućnost bez oblaka, skupa nova zora za koje su stotine hilja-
da položile živote u II svetskom ratu. Sve su u nas nabili, zahvalnost
za bezbrižna jutra za koja su drugovi unapred platili, izobilje u zame-
nu za poslušnost, dok god smo bili zahvalni i držali se reda ništa nije
moglo da krene naopako. Kada je drug Tito umro vratio nam je ključ-
ve od našeg zamka, možete slobodno svuda tumarati, ali nipošto ne-
mojte da otvarate vrata od ove sobice, kakve god zvuke da čujete unu-
tra. Vidite, ovo je ključ, a ovo je brava, ali nikada ne smete da otvorite
vrata, razumete li me, baš nikada, rekao je drug Tito i otišao skakuću-
ći na nozi koja mu je preostala.*

VESNA
GOLDSVORTI

VESNA GOLDSVORTI:

Zamislite ludost nekoga ko ulazi u partiju 1980, brod tone, paco-
vi plivaju prema površini, a ja ulazim, i to iz nekih romantičnih
razloga koje tu opisujem. Naravno, bilo je tu i nekih sitnih karije-
rističkih razloga, ali moram priznati da je romantizam pretezaao.
E sad, meni je bilo simpatično i strašno i fascinantno posmatra-
nje cele te priče sa Komunističkom partijom iz Londona. U Londo-
nu se članstvo u Komunističkoj partiji smatra nečim krajnje ro-
mantičnim. Znače, po njima navodno ako niste komunista pre
svoje dvadesete godine i torijevac posle dvadesete sa vama nešto
nije u redu. Znači, to što sam ja bila komunista kao 18-godišnjak
je sasvim ok, dobro je što sam se posle promenila. Tako da Engle-
zi to prihvataju sasvim onako zdravo za gotovo, nema tu njima ni-
šta čudno.

Ali sam ja posmatrala to kako sam od te osobe koja je 1980. ušla u
partiju, već negde 1984. postala jedna onako fina beogradska gra-
đanska buržajska devojčica koja se te partije užasno stidela. Znači,
jedne godine uđem, a sledeće godine to ne pominjem. Sad, mene je
to zanimalo zašto sam se tako promenila, da li je to nešto što se i u
društvu događalo ili je to možda samo moja lična prevrtljivost. U
stvari, tada se jesu dešavali počeci svesti o sebi kao o građanskom
društvu, tih ranih 80-ih i mi smo to prihvatili. Cela ta građanska
priča je posle propala na razne načine, koje ja na sreću nisam mo-

rala da pratim. Ali mi je zbog toga bilo stalo da izvučem tu partijsku knjižicu, da je fotokopiram i da kažem - ušla sam, šta mogu.

Ja sam 1992. počela da radim doktorsku tezu na londonskom univerzitetu i znate kako, radite doktorsku tezu, treba od nečega da živite i ja sam počela honorarno da radim na BBC-u. Otišla sam tamo, sasvim u skladu sa svojim izuzetno dobrim osećajem za tajming u potpuno pogrešnom trenutku. Ja odem na BBC u svetsku službu u vreme kada rat počinje, s idejom da ću biti pozorišni kritičar. Malo sutra, znate kako je biti 1992. pozorišni kritičar sa srpskim jezikom? Naravno, prva stvar koju sam dobila je bila da prevodim vesti sa raznoraznih bojišta. Moja strategija apolitičnosti, da se mene sve to ništa ne tiče, više nije palila, jer bez obzira koliko se vi pretvarate, vi čitate vesti. Ja sam se pišući ova sećanja suočila i sa jednom za mene zanimljivom stvari, da sam se svih tih godina, od 92, pa možda čak do 96-97. u stvari stalno mnogo više brinula za Srbe u Krajini nego za sve one užasne stvari koje su se dešavale oko Sarajeva i tako dalje. Nije da nisam smela, ja nisam znala kako da reagujem.

Bila sam programirana u onom socijalističkom kodu da pripadam jednom herojskom narodu, koji je uvek na strani pravde, znate, i onda to nije bilo lako. Kada sam iz ovog mog apolitičnog ugla pogledala na te svoje ratne godine u BBC-u, jedino što mogu da kažem je da, ukoliko sam se u međuvremenu približila istini, to se odvijalo samo kroz tu zbunjenost. Ukoliko sam se približila istini, ona se sastojala u priznanju da sam bila pristrasna tamo gde sam bila pristrasna, ali i da sam bila možda mnogo manje pristrasna od drugih. Pa eto, to je možda neki ženski način suočavanja sa ogledalom.

Radila sam noćnu smenu svetske službe baš one noći pred Oluju i kolega iz hrvatske službe je došao u tri sata i rekao - nemoj da prevodiš tu i tu prvu vest, biće nešto drugo. I onda sam u šest ujutru, pročitavši vest jednostavno pobegla u toalet u BBC-u i počela da plačem ni ne pitajući se zašto plačem. I plakala sam, naravno, zbog tog mučeničkog naroda, koji je bio žrtva svega i svačega. Tada još nisam znala da će doći do kolona, operacija je tek počinjala, ali sam bila svesna da je gotovo, da je stvar završena. A onda sam plakala dalje, jer sam u drugom stupnju te potresenosti shvatila da ja nisam na taj način plakala zbog žrtava drugih. Da sam ja bila bolji i veći čovek, što nisam, verovatno bih i zbog njih plakala, ali mislim da postajete bolji čovek ako se suočite sa time i to

jednostavno priznate sebi. Znae, postoje ljudi koji su se borili za sve Źrtve podjednako od poeetka, ja nisam, moram to priznati.

/čita/ Budući da su članove moje Źire porodice, ako brojimo samo civile, u poslednjih sto godina ubijali vojnici bar pet različitih nacionalnosti, moj optimizam bio je zaprepašćujuće naivan. Nijednom se nisam zabrinula za rođake u Sarajevu, na primer. Šta bi se moglo desiti stricu Mladenu i njegovoj Źeni Hrvatici ili rođaku Damiju i njegovoj Źeni muslimanki? Moji planovi za budućnost nekako su uvek predviđali zime na sneŹnim padinama oko bosanske prestonice, uz tufahije sa orasima i višnjama u “Egiptu”, najboljoj poslastičarnici u gradu. Upravo je u “Egiptu” jedan od mojih rođaka jednom smejući se uzviknuo – ala ima finih Beograđanki ovde, mađala. Iscerio se i razvukao vrhove brkova posutih šećerom, otkrivši niz blistavih belih zuba. A koliko traŹiš za te dve slatke jabuke, poneću ih u Carigrad, Bog mi pomogao, uzvratio je drugi iskeŹeni čovek s brkovima. Panično smo povukle rođaka za rukav, zabrinute da bi nas možda stvarno prodao. Sada se pitam da nismo na kraju mi prodale njega.

VESNA
GOLDSVORTI

Ukoliko sam po nečemu postala Engleskinja, onda je to po tome da vodim računa o političkoj korektnosti u smislu da pazim šta govorim, da nekog ne uvredim. Moja baka bila je potpuna suprotnost tome, ona nije pazila, naprotiv, uvek je govorila po onom našem – što na umu, to na drumu – bez obzira da li će to nekoga uvrediti ili ne. Bila je u svađi sa 90 odsto svojih komšija. Međutim, paradoksalno je da je i moga muŹa Engleza i njegovog oca i njegovu širu rodbinu, od svih članova moje porodice ta moja baka najviše zanimala, i u nju su nekako prosto bili zaljubljeni. Ona je za njih predstavljala neku suštinu onoga što je za njih ovaj jugoistok Evrope. Onda je ona to i pothranjivala, kad oni dođu u posetu ona je i preterivala, verovatno i da bi ih pomalo uplašila, da bi me slušali. Ona po svom karakteru, bar što se Engleske tiče, pripada jednom tipu ljudi koji više ne postoje, a to su ljudi puni užasnih predrasuda. Ima tu stvari koje ja nikako ne mogu da odobrim, ali s druge strane, ti ljudi su poštteni i otvoreni i iskreni na jedan poseban način, tako da sa njima uvek znate šta misle. Sa mojom bakom bi bilo vrlo lako politički pregovarati, zato što bi u svakom trenutku njen stav bio jasan. Umrula je 1990, a 2005. postala je jedan od omiljenih engleskih knjiŹevnih junaka. Ne mora da znači da je to čast na koju bi ona bila ponosna, naprotiv, verovatno bi me grdila što sam se uopšte upuštala u opisivanje njenog lika na taj način.

SVETLANA VUKOVIĆ:

/čita/ Moja baka Crnogorka recitovala bi jedan ili dva klasika dečije poezije i ogroman izbor epskih balada i u jednom i u drugom pokazujući jaku sklonost ka krvoproliću. Odsecanje glave, nabijanje na kolac, čupanje srca i džigerice, to je bila građa bakine poezije. I sada se sećam turskog junaka Muse kojeg je ubio hrišćanski kraljević Marko, a koji je bio toliko hrabar da se ispostavilo da ima dva srca i dvostruka rebra. Za četiri godine koje su protekle između mog preseljenja u London i njene smrti, baka mi je pisala samo jednom. Podsećala me je da redovno posećujem roditelje i pozivala me da se ponašam tako da ne obeščastim svoje poreklo. Bez smejanja na javnim mestima, bez glasnog razgovora, skromnost u oblačenju i u svemu drugom. U njenom svetu smatralo se da se Crnogorci koji su živeli daleko od svog plemena mnogo lakše odaju bludnom ili razuzdanom ponašanju. Mada je bilo napisano u kontinuiranim redovima, njeno pismo bilo je od prve do poslednje reči niz ritmičkih deseteraca kojima je ispisana srpska epska poezija.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate Vesnu Goldsvorti, do sada je bilo reči o njenoj knjizi Černobiljske jagode, Svetlana je čitala delove te knjige, a ovih dana je izašlo drugo izdanje Vesnine knjige, koju ja jako volim, zove se Izmišljanje Ruritaniye, sa zanimljivim podnaslovom: "Imperijalizam mašte". Zamolila sam Vesnu da nam objasni i naslov i podnaslov.

VESNA GOLDSVORTI:

Putovala sam u Rumuniju i shvatila da iako je to susedna zemlja i tako blizu, ja o Rumuniji imam samo predrasude. A shvatila sam takođe, pošto sam putovala sa Dunav stanice, da te predrasude dele i svi moji sunarodnici, zato što je u devet od deset slučajeva komentar na moj plan da putujem u Rumuniju bio - šta ćeš tamo. A onda sam takođe otkrila i kako se u Engleskoj zamišlja Rumunija, pa i Balkan, jer način na koji se ovde zamišljala Rumunija je sličan načinu na koji Englezi zamišljaju čitav Balkan: to je divlje, drugo, nazadno, mračno, orijentalno. Znači, način na koji smo mi razmišljali o Rumunima, a Englezi o svima nama zajedno je sličan, pošto iz daljine te razlike zaista nisu velike. Vi jednostavno kažete da je taj deo sveta primitivan, zato što na taj način sebi kupujete neku superiornost. Postala sam svesna tih procesa, tražila knjige o Rumuniji i na srpskom i na engleskom, na engleskom ih je bilo mnogo više i doživela sam paradoks da putujem kroz Rumuniju čitajući šta engleski književnici pišu o njoj.

E, tu je počelo istraživanje, postalo mi je jasno da su neki od tih britanskih proizvoda, likovi, karakteri mnogo jači nego bilo šta što se autohtono proizvodi na samom Balkanu. Možda je Ivu Andrića čitalo nekoliko stotina, možda hiljadu prosvećenih Engleza, a oni koji su čitali *Drakulu* se broje na milione, a i oni koji nisu čitali znaju. Tako da te neke vrlo frivolne slike jednostavno okupiraju vašu maštu i vi to stalno imate u vidu i kad čitate ono što na neki način možda treba da predstavlja pravi Balkan. To sam ja nazvala imperijalizmom imaginacije - izmišljena stvar postaje jača od stvarne stvari, ako iza nje stoji moćnija kultura. Druga je stvar to što Brem Stoker, koji je pisao *Drakulu*, nikad nije kročio nogom u Rumuniju, ali sad Rumuni, pošto razvijaju turističku industriju, sve zidaju tačno kako je on opisao, tako da se stvari i na terenu povratno menjaju. To je takođe imperijalizam, kada imaginacija ima snagu da promeni mapu, kada vas natera da pravite neke ekvivalente Diznilenda od sopstvene zemlje.

VESNA
GOLDSVORTI

A zašto Ruritaniya - balkanske zemlje su strašno komplikovane, sve se slično zovu, da li ste vi u Sloveniji, Slavoniji, Slovakiji, Hercegovini, to je Englezima komplikovano. Da bi izbegli uvrede, a i da bi izbegli konfuziju, Englezi su tokom poslednjih sto pedeset godina izmislili čitav niz potpuno imaginarnih i zaista fascinantnih balkanskih zemalja, kao što su Hercegovina, Kravonija, ili recimo Slaka. Ruritaniya je bila jedna od njih. Zbog toga što je roman o Ruritaciji *Zatočenik Zende* doživeo nekoliko filmskih verzija postala je jednostavno najpoznatije ime za tu izmišljenu balkansku zemlju. Onog trenutka kada izmislite zemlju, vaša mašta je slobodna. Vi jednostavno možete da projektujete sve što mislite o tom regionu, a da pri tom ne uvredite ni Srbe, ni Hrvate, ni Bošnjake, ni Bosance, ni nikog, razumete. Tako da mi je Ruritaniya kao jedno ogledalo stereotipa bila korisnija nego pisanje nekih jako dobrih pisaca, koji su možda na Balkanu proveli godine i godine studirajući.

Zanimljivo je da je pre dve-tri nedelje u *Gardijanu* bio jedan članak koji je Engleze ohrabrivao da posete Ljubljanu za vikend, gde se kaže - Ljubljana je pravi ruritanski grad, u Evropi nema takvog ruritanskog grada. To što oni zamišljaju su kule, mostovi, neki simpatični ljudi, u narodnim nošnjama ako je ikako moguće, malo Tirola, malo Mediterana, tako neka mešavina, kao šupska salata.

Bajron je neka početna tačka u tom kulturnom smislu, on je bio fantastična figura, mešavina Mika Džegera i nekog nobelovca, za-

to što je bio i neverovatno dobar pesnik i jedna od prvih medijskih zvezda. I on je obukao grčki kostim i otišao da se bori za Grke. Od tog trenutka počinje interesovanje za oslobodilačke borbe balkanskih naroda. Međutim, ova ruritanska slika o Balkanu počinje da se razvija od 1870-ih, kada počinju da se umnožavaju nezavisne državnice koje su dosta komplikovane kad gledate na njih sa drugog kraja kontinenta. Jedino što shvatate je to da su one stalno nekako zaraćene, one jedne sa drugima ratuju. Tu nastaje ta reč balkanizacija, to su zaraćene zemlje koje spolja izgledaju potpuno isto, a unutra vidite da su u nekom stalnom sukobu i nekako se stalno dele i odvajaju jedna od druge. Ta dijalektika spajanja i razdvajanja na Balkanu se stalno dešava, a u Engleskoj nikome nije jasna. Oni su to imali i u svojoj istoriji, ali pre jedno tri-četiri veka, tako da su zaboravili.

A slika majskog prevrata i 1903. je zanimljiva zato što je to stvorilo čitav niz gotskih romana tipa nekog blagog horora, pošto je dirnulo u jedan tabu, tabu kraljeubistva. Za mene je otkriće tih knjiga bio trenutak dosta velikog optimizma, a iz sledećeg, pomalo perverznog razloga. Već 1914. Srbija je postala hrabra, mala Srbija, jedna od zemalja u Evropi kojoj su se Britanci najviše divili, Britanci i Francuzi, saveznici naravno. I onda mi je bilo prosto milo da smo od tog nekog parijske, groznog mučenika koji je 1903. na najnižoj mogućoj stepenici, samo jedanaest godina kasnije, eto, uspeli da taj imidž potpuno promenimo. Znači, ima nade, jedanaest godina i sve se menja.

SVETLANA VUKOVIĆ:

/čita/ Jer danas je jasno, isto onako kako Srbija ne može bez Evrope, tako i Evropa ne može bez Srbije, izjavio je novi jugoslovenski predsednik Vojislav Koštunica u svom prvom obraćanju narodu. I sa ove strane La Manša naglašeno je srpsko evropejstvo. Demonstranti u Beogradu nisu se još uspeli ni uz ono nekoliko stepenika do ulaza u Saveznu skupštinu, a britanski premijer već im je pružio ruku prijateljstva i upozoravao nas Britance da se spremimo da demokratsku Srbiju prihvatimo u evropsku porodicu naroda. Srbija je pred očima britanske publike simbolično napuštala Balkansko poluostrvo kao poslednji putnik koji skače sa broda koji uveliko tone. Tajmsov komentator Metju Peris skrenuo je pri tom pažnju na to da se Srbija lako može vratiti na Balkan – Bolje bi bilo da gospodin Koštunica malo pripazi, to postolje na koje ga je go-

Spodin Kuk za sada postavio napravljeno je od iste one šperploče kao i postolje na koje smo uzdigli Hrvate, onog kratkog rascvetalog leta pre neku godinu, kada smo onako ludo razbijali Jugoslaviju u paramparčad.

VESNA GOLDSVORTI:

A onog trenutka kada je pao Berlinski zid i kada je cela istočna Evropa krenula napred u slavu i svetliju budućnost, mi smo krenuli unazad, u svetliju prošlost. I Englezima je za tu svetliju prošlost u koju smo mi krenuli jednostavno ponestajalo rečnika, imidža, slika. Englesko novinarstvo je, između ostalog, jedno od najboljih novinarstava na svetu baš zato što o stvarima tako slikovito piše. I kada je trebalo naći te slike morali su da se vrate u Ruritaniју. Nažalost, tome smo i mi doprineli. Znači, više ta hladnoratovska literatura o zapadu i istoku, blokovskoj podeli i tako dalje, nije ništa značila i prvo neko vreme koje vas je podsećalo na 90-e su možda bile 1870-e i balkanski ratovi. I istoričari to kažu, da su na neki način ratovi u Jugoslaviji iz 90-ih nastavak ratova koji su zamrznuti 1913-1914, tako da to i nije iznenađujuće. Jedino što mnogo iznenađuje je da su te slike bile tako pogodne. Ja sam negde u *Černobiljskim jagodama* pokušala sa tim da se suočim, baš u smislu - to sam ja, to je ono što sam ja, to je ono u mom srpskom identitetu čime se ponosim, to je ono čega se stidim. Svi u taj evropski prostor izlaze sa svojim senkama, znate, i treba te svoje senke jednostavno poznati i prihvatiti ih, a ne pokušavati na neki autističan način da ponavljate jednu istu priču, zato što ste onda vi robovi te priče, koja više nikoga naročito ne zanima.

VESNA
GOLDSVORTI

B-11

PEŠČANIK^{FM}, 04. 11. 2005.

STRAH OD LETENJA

Jednog dana na ovoj teritoriji će većina ljudi biti srećna,
sa Srbima ili bez njih...

Ako ga ima, bog bi morao da za našu sanaciju odvoji bar
80 odsto svog kreditnog potencijala...

Sve smo dobro isplanirali, osim iracionalnog
međunarodnog faktora...

NENAD PROKIĆ *iz LDP-a*

MIODRAG ZEC, *ekonomista*

Tribina Nomokanona na Pravnom fakultetu: SMILJA
AVRAMOV, KOSTA ČAVOŠKI, MIHAJLO MARKOVIĆ

Tema - Dobrica Ćosić: istoričari NIKOLA SAMARDŽIĆ i
PREDRAG MARKOVIĆ, *advokati* DRAGOLJUB TODOROVIĆ i
RAJKO DANILOVIĆ, *filozof* NENAD DAKOVIĆ

VESNA PEŠIĆ *iz GSS-a*

Oproštaj od glumca LJUBE TADIĆA

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan, ušli smo u novembar, uskoro ćemo da uđemo i u 2007. godinu, čak i mi, a u njoj naše političare čekaju zastrašujuće teški poslovi. Tu su Kosovo, Crna Gora, pa pregovori sa Evropskom unijom, nastavak pregovora sa MMF-om. Kad čovek na to pomisli i seti se ko će da nas vodi kroz sve te klisure uhvati ga panika. A ovih dana su nam nagovestili i kakva je njihova pregovaračka strategija. Na primer, kada mu je postalo jasno da se vidi da pregovori sa MMF-om nisu rutinska stvar, kao što nam je on to obećavao, ministar finansija je usred razgovora pobegao u Japan, jer tamo ima važnija posla nego da se mlati ovde sa Peritom Solsom. Predsednik vlade, kao nekad sveti Sava, iz dvora beži na Hilandar i tamo u manastirskom miru daje rezeću izjavu da Kosovo nikad nikome nećemo dati. Ako je to naša pregovaračka strategija, onda se Koštunica sa sledećeg putovanja na Hilandar više neće ni vraćati. Kad je Napoleon onomad izgubio svoje carstvo i bio proteran na Svetu Jelenu, kažu da je često prelistavao francusku gramatiku, da oseti da je i dalje Francuz. Tako će i ovaj naš vojskovođa Koštunica, kad njegovo virtuelno carstvo nestane, moći u miru da prelistava "Žitija svetog Save".

I Tadić je bežeći od problema i dilema, i to dilema raznih, počev od toga koje odelo da obuče, pa do toga šta da radi sa Kosovom - završio u naručju svetog Save, tačnije na donatorskoj konferenciji, koja je trebalo da obezbedi završetak Hrama i početak oslikavanja tih 1,2 hektara fresaka, o kojima govori protomajstor Hrama. Politička jalovost predsednika Tadića počinje da služi sama sebi, pretvara se u njegovu misiju, koju on sprovodi u stanju neke uvrnute ekstaze.

Bez obzira na ignorisanje stvarnog sveta od našeg državičkog para, on, svet, odbija da nestane, čak i u obličju Fife. Oni su, za razliku od naše policije, tužilaštva, fudbalskog saveza, pa i većine sportskih komentatora, zaključili da je na fudbalskoj utakmici SCG-BIH bilo incidenta i zbog toga će sa nekoliko stotina hiljada švajcarskih franaka da kazne naš fudbalski savez. Kog incidenta, pitaju se policajci i tužilaštvo naše osvedočeno demokratske države? Pa onog koji je postao deo našeg navijačkog repertoara. Kada hoćemo da obodrimo naše, mi vićemo - nož, žica, Srebrenica.

Juče je za kaznu i "Zvezda" igrala pred praznim stadionom. Ako ova-ko nastavimo, sport će u Srbiji dobiti novu dimenziju, nestaće gledaoci, a onda igrači, treneri, maseri i stativisti, prečke, bele tačke. I ofsajd će nam ukinuti, ako ne odustanemo od toga da sebi srce grejemo stanim navijačkim pesmama.

Naravno, u međuvremenu nam po kasarnama umiru ili se truju vojnici, i naravno da novog ministra vojnog to ne brine, nego nam obećava novu, veću i lepšu vojnu aferu. Vuk Drašković iskopava Dražu, Velja Ilić divlja, pa čak je i ministar zdravlja Tomica Milosavljević uspeo da ispusti pet-šest miliona dolara ili evra donacija za pomoć obolelima od side, jer nije lepo popunio prijavu i još se ljuti – nećemo mi da se pretvorimo u prosjake. Najvažnije je naravno da naš gospodstveni ministar zdravlja sačuva dostojanstvo.

Obično se kaže da svuda ima ovakvih blesavih stvari na političkoj sceni, da su u pitanju samo nijanse. E pa jeste, ima jedna teorija da je univerzum sačinjen od jedne jedine supstance, koja se neprestano preobražava primajući na sebe povremeno oblik drveća, kriminalaca, šraf-cigera, Velje Ilića, Mladana Dinkića. Nama se, eto, zalemilo da živimo baš kada je univerzalna supstanca poprimila obličje ovih poslednjih.

A sutra u podne u Beogradu, u Domu omladine, biće formirana još jedna politička stranka u Srbiji, zove se Liberalno-demokratska partija i jedan od čelnih ljudi te stranke je stalni sagovornik Peščanika Nenad Prokić.

NENAD PROKIĆ:

Mi smo svi bili oko politike, stalno smo delili neke savete drugim ljudima, bili neki opominjači, i onda, u jednom zreлом životnom dobu pomislio sam da bi možda trebalo preuzeti tu vrstu odgovornosti. Poklopila se ta neka srećna ideja da sam ja završio jedan period u svom životu koji se tiče pozorišta, i u pozorište se neću više vraćati, bar ne kao tehničko lice, možda samo kao umetnik. I onda sam jedan deo slobodnog vremena, koji se tom prilikom pojavio, mogao da plasiram u nešto. Simultano se pojavio Čedomir Jovanović, tako da sam to shvatio kao znak da ja to moram da uradim.

SVETLANA LUKIĆ:

Kakva je bila druga opcija?

NENAD PROKIĆ:

Druga opcija je bila da odem ponovo iz zemlje i imao sam ponude da odem, ali ja još uvek o odlasku iz zemlje mislim konzervativno. Ja, koji mogu da se snađem bilo gde i nisam stranac nigde, ipak mislim da čovek može da bude slobodan samo u svojoj zemlji. To je jedno dosta konzervativno mišljenje, ali u bilo kojoj zemlji da si,

među najboljim, najboljim ljudima, najdobronamernijim, čim odeš da završiš neki čisto tehnološki posao, tebi uvek jasno stave do znanja da si ti stranac i meni to teško pada. To mi je teško padalo i u Sloveniji čiji jezik govorim, gde sam skoro na domaćem terenu. Kad odeš da produžiš radnu vizu, uvek ti jasno stave do znanja da si stranac. Mene to vređa kao misleće biće, s te strane sam jako osetljiv. U Sloveniji čak imaju ružnu reč za stranca, oni kažu *tujec*, kao kad bismo mi ovde rekli tuđinac. Nije sad ovo ništa protiv Slovenije naravno, naprotiv, ja Sloveniju neuobičajeno mnogo volim.

NENAD
PROKIĆ

To je nešto što me je odredilo da ipak ostanem ovde, a pri tome ja očigledno imam to neko prokletstvo da uvek moram da imam neku misiju u životu. To je jedna ohola ambicija. Bilo je dilema, trebalo je ući u politički život u Srbiji posle pročitanih istorijskih knjiga o tome kako se taj politički život vodi i kako se nimalo nije promenio i šta te sve tu čeka. Nije nimalo lepo predviđanje kroz kakve situacije ću sve morati da prolazim, ali ja mislim da ljudi oko mene i ja, za sebe garantujem, a u njih verujem, imaju jednu prednost u odnosu na ostale političare. Mi imamo sigurnost više zbog toga što to što mislimo stvarno mislimo. Ja ne primenjujem politička iskustva, jer ih nemam. Određena politička naivnost, u zemlji u kojoj je hipertrofirala politička lukavost na jedan dosta primitivan način, možda može da ponudi ljudima sveži start.

Ne bojim se da nećemo imati dovoljno pristalica, bojim se samo da li ćemo uspeti da se organizujemo. Da ne zaljučimo na one ljude koji hoće da budu kauboji a loše govore engleski, to bi bilo razočaravajuće. Za sada, ja ne znam kako se osniva partija, ali znam kako se ne osniva.

SVETLANA LUKIĆ:

Kako objašnjavaš ono što se i golim okom može primetiti, a to je neuobičajena panika ostalih političkih stranaka oko nastanka LDP. Broj vaših pristalica je mali problem za velike stranke, pa čemu onda toliki višak strasti?

NENAD PROKIĆ:

Znam odgovor na to pitanje, boje se autentičnosti. Ja sam radio dugo u pozorištu i tamo se uvek prepozna među trideset-četrdeset glumaca onaj koji autentično glumi. I onda se svi ovi ostali uzbu-ne, uplaše i pokušavaju da ga ometu. Glumačko pleme u ovoj zemlji je vrlo čudno i nedobronamerno, slično političkom. Oni su

osetili tu autentičnost i zbog toga što sami nisu autentični, a žao mi je što nisu, mislim da je, u principu, njihov strah opravdan. Politički život u ovoj zemlji, koji je u poslednje vreme uvredljiv za Srbe, mora da dobije diskurs istine. Kad god kažeš istinu, oni se uvrede ili ti odgovore nešto ušreh, nešto što nema veze sa tim što ti pričaš. To je adolescentska reakcija. Ako govorim o ovom stolu, nemoj da mi pominješ stolicu, daj da završimo prvo sa stolom, pa ćemo onda da krenemo na stolicu.

Tu postoji određena vrsta logike, Srbi stalno razvijaju neke linearne ideje, a nikada ne priznaju da postoje i te neke nelogične ideje, neke lateralne ideje. To je dobro zapisano negde kod Umberta Eka, on kaže kako su ljudi dugo razvijali linearnu ideju cepelina. To je jedna logična ideja da, ako hoćeš da letiš, moraš da budeš lakši od vazduha. Ali su u isto vreme, naročito posle pada Hindenburga, ljudi počeli ubrzano da razvijaju ideju da, ako hoćeš efikasno, brzo i sigurno da letiš, moraš obavezno da budeš teži od vazduha. I tako je izmišljen avion. I sad se Srbi ljute na avion, u stvari.

U rimskom carstvu su postojali inspektori utrobe. Na njih me često podsećaju naši političari. Inspektori utrobe su bili ljudi koji su vadili utrobe iz životinja i na osnovu njih gledali budućnost. Ciceron je o njima rekao - meni nije jasno kako oni mogu da pogledaju jedan drugom u oči, a da se ne nasmeju. E, ti naši inspektori utrobe su poklonici linearne istine i oni su napravili ovo što sada živimo. I kad se pojavi nešto autentično, naravno da nastaje uzbuna.

Ukoliko pojavu LDP-a ne misle da iskoriste kao dobrodošlu priliku da promene svoj način delovanja, onda imaju razloga za brigu. Osim Jovanovića niko tu i nije političar, svako od nas ima svoju karijeru, kakva je, takva je. Nama sve to nije potrebno u smislu neke lične prezentacije ili ambicije, naprotiv, svima nam to smeta. Meni zaista smeta da se pojavljujem u javnosti i da raspravljam o nečemu što sam ja u sebi davno raspravio. Sutra ću morati da govorim iste stvari u Domu omladine, posle petnaest godina u istoj sali, pred istim ljudima. Da mi je neko kompetentan to rekao pre petnaest godina, ja bih mu sad poslao jedno pozdravno pismo sa juga Afrike ili severa Amerike ili makar iz Slovenije. Ali, pošto nisam to očekivao, moraću da ponovim sve što sam govorio 1991. I to je, u principu, jedna dosta tužna slika o tih petnaest godina, a i o meni samom.

SVETLANA LUKIĆ:

Ovih dana nam se javio jedan prijatelj, čovek koji je zaista petnaest godina svog života posvetio borbi protiv Miloševićevog režima. Pokazao je neverovatnu strast i agresivnost zbog toga što se u emisiji pojavljuju osnivači LDP-a, buduće stranke. Poruka je bila da vi narušavate demokratski blok, koji je ionako jadan i bedan, da ćete uzimati glasove od stranke koju svi treba da podržimo kao stub demokratskog bloka.

NENAD
PROKIĆ

NENAD PROKIĆ:

Ta stranka jeste na vlasti već nekoliko godina. Ona nije promenila državu nego sebe. LDP za svoju osnivačku skupštinu nije mogao da dobije salu Jugoslovenskog dramskog pozorišta, poručili su nam da nijedna sala u Beogradu ne dolazi u obzir. Jedva smo dobili Dom omladine, kada je već pretilo da će izbiti skandal. Pretpostavljam da je to išlo ovako: direktor pozorišta je pozvao sekretara za kulturu, sekretar za kulturu je pozvao gradonačelnika, gradonačelnik je pozvao predsednika partije, predsednik partije je pozvao predsednika države, a ovaj mu je rekao - ne. Nisu gradske sale njihove, gradske sale su za Beograđane, oni manipulišu tim salama.

Problem Demokratske stranke, kojoj sam davao podršku svih ovih petnaest godina, nikad nisam bio član, ali sam pripadao tvrdom glasačkom telu, jeste da se ona promenila nagore. Tamo su postavili neke ljude sa najgorim skupom ljudskih osobina, kao što je recimo Darijan Mihajlović: on je gradski sekretar za kulturu. Nije on bitan, bitno je da su takvi ljudi verovatno svuda došli i to je problem te stranke. I žao mi je zbog toga, ne gledam to rado, ali DS je trenutno bez ideja. Ne mogu da čekam da se oni rekonstruišu, to će morati da odlučuju na svojim odborima i da pogledaju istini u oči, a to je da su počeli da prave negativnu selekciju.

U poslednje vreme oni dobre kolju, loše tove. Meni je užasno žao zbog toga. Što se tiče demokratskog bloka, iako to možda nikad neće biti ozvaničeno, mislim da se DS i DSS vrlo približavaju. Ona imaš radikale kao jedinu opoziciju, gubiš demokratsku opoziciju u zemlji. To je vrlo opasno stanje. Mi ćemo pokušati da popunimo taj prazni prostor, to je potpuno legitimno i time mi nikoga ne rušimo. Naprotiv, ono što mi je najviše na pameti jeste želja da inauguriramo jedan novi politički način govora, dakle, da se sa svima razgovara na jedan uljudan, odmeren, pristojan način, da

se zaigra na ono što je dobro. U svakom čoveku postoji nešto dobro. A ako hoćeš da veruješ u cepelin, veruj ti u cepelin, možeš s njim i da letiš, ali ja ću da letim avionom.

To je diskurs u kome se ne igra nogom ispod stola, u kome se ne vređa, u kome se ne svađa dok zemlja u međuvremenu propada. Mi se kao zadušne babe svađamo preko plotu. I novinari su ušli u taj krug i ti živiš u budavoj sobi, i ti si budav. Citirali su me u *Vremenu* kao izjavu nedelje, da se ja emotivno slažem sa gospodinom Vučićem kad je reč o Kosovu. Pa što se ja ne bih slagao, zar oni misle da gospodin Vučić nema nijednu emocionalnu ideju, s kojom ja ne bih mogao da se složim? Zašto mi ne bismo oko jedne iste emocije pravili dve različite politike? Upravo je to ono što želim da promenim ovde.

Malopre sam se svađao što nisu pozvane sve partije na inauguraciju LDP-a. Svi su morali da budu pozvani, pa ko hoće da dođe, neka dođe. Ne možeš ti da osnivaš partiju, a da ignorišeš svoje buduće političke protivnike ili saradnike, svejedno, i zato sam bio direktno ljut. Praviš novu političku partiju, a ne zoveš predsednika države, pa makar on bio taj koji te je izbacio iz partije pre neki dan. Kakva je to liberalna partija, ako ti njega nisi pozvao? Znači, imaš ambiciju da promeniš državu, a nemaš snage da promeniš sebe. Da li je to dečija bolest ili će to biti pravilo ne znam, ali ja se zaista, evo, izvinjavam onima koji nisu bili pozvani.

SVETLANA LUKIĆ:

Pomenuo si da ti je žao što se Demokratska stranka promenila nagore, da je na neki način i formiranje LDP-a iznuđeni potez, jer postoje ljudi koji su želeli da ostanu u Demokratskoj stranci, ali su izbačeni iz nje. Pri tom mislim pre svega na Čedomira Jovanovića. U ponedeljak smo bili na promociji Peščanika u Zrenjaninu i prišlo nam je nekoliko mlađih ljudi koji imaju isti emocionalni problem. Nesrećni su, ali su još uvek u Demokratskoj stranci, jer smatraju da bi izlazak iz stranke bio izdaja Zorana Đinđića.

NENAD PROKIĆ:

Zorana Đinđića ne izdaju oni, Zorana Đinđića je izdala sama Demokratska stranka, jer je očistila svako đ iz svojih redova. Ti mlađi ljudi nemaju tamo koga da iznevere. U radu te stranke Zorana Đinđića više nema ni fizički, ni duhovno, ni mentalno. Zoran Đinđić se odselio odatle. Njegovo eterično telo se negde preselilo, a mi ćemo se potruditi da to bude kod nas.

Ne može nekoliko nas stalno da objašnjava i time nekako snosi i odgovornost za to što je realnost da je, ne samo Kosovo, već i da je Crna Gora otišla. Mi raspravljamo o tome da li će ona otići, a avion je već odleteo. I mi stojimo na gejt-u i čekamo da uđemo. I čim to kažeš, donedavno je bilo da si nacionalni izdajnik, a sad ti odjedanput kažu da si hrabar. U jednoj emisiji sam tako opet odvalio lopatom neku istinu, za koju svi znamo da je istina, a onda mi je voditelj rekao - ja ću da rizikujem, pa ću da kažem da je to pošteno. Ja rekao, a on će da rizikuje. I onda mi je onako dobronamerno, ali pred javnošću, rekao - ko će za vas da glasa kad tako nešto kažete. I nije svestan da u tom trenutku upražnjava idealni diskurs naopake etike, naopakog morala. Dobronamerno me savetuje da ne govorim istinu.

NENAD
PROKIĆ

Znači da ovde više ni etička mrvica nije preostala, kad niko ne primećuje da je užasno naopako zameriti nekome što govori nešto što svi svojim očima vide. To je zaista poslednji stadijum bolesti i vreme je da se zasnujemo na nekoliko prostih i jednostavnih principa. Da počnemo sebe da preispitujemo kao deca. Pošto im je malo znanje i malo iskustvo, oni se stalno preispituju, stalno onim okicama nešto gledaju i misle da li je to ovako, da li je onako. Mislim da je to naš stupanj, adolescentsko doba je još daleko pred nama. Moramo da budemo epohalno hrabri da bismo uspeli da se skupimo i napravimo promenu vektora. Sve što je manje u odnosu na taj društveni zahtev, koji je i u programu Liberalno-demokratske partije, neće biti dovoljno da u ovoj zemlji počne bolje da se živi.

SVETLANA LUKIĆ:

Problemi su realni da realniji ne mogu biti. Staviće se neki paraf kada su u pitanju i Kosovo i Crna Gora. Realnije ne može biti nego što je MMF prekinuo pregovore. I što su stvari realnije, odnosno ogoljenije, utoliko više politički diskurs i stanovišta postaju virtuelni. Ovaj ode na Hilandar i kaže - neće nama niko da otme Kosovo, ovaj ode da pravi donatorsku večeru za Hram. Opet su i jedan i drugi pobegli u crkvu.

NENAD PROKIĆ:

To je kao injekcija morfijuma. Međutim, oni znaju šta mora biti potpisano i šta sve mora da se ispuni, samo neće da oni budu taj Pera pisar, koji će to da obavi, nego očekuju da ti i ja i *Peščanik* to objavimo i snosimo krivicu. Pitanje je ko će imati hrabrosti da snosi sramotu i krivicu za ratne zločine, za izgubljeno vreme, za

sve one inflacije, za sva ta ubistva, za sve te prognane. Ko će da kaže da se to dogodilo? Ako neće niko drugi, evo, ja kažem da ćemo mi u Liberalno-demokratskoj partiji to reći, a Srbija će morati da bira - ili će hteti da sluša Grimove bajke, koje su vrlo surove kao i sve bajke, ili će se suočiti sa istinom, koja je takođe surova, ali barem nije bajka, nego je realno stanje. A pošto se živi u realnosti a ne u bajci, onda će verovatno, kada se suoče sa realnošću, biti sposobni da organizuju i državu, tako da u toj realnosti bolje žive.

Ali ne mora da dogori do noktiju, pa ne mora da bude bombardovanje, dajte sednite, razmislite. Ali da bi oni seli i razmislili, neko mora da im pošalje takvu poruku. Pošto im ovakvu vrstu poruke niko ne šalje, nastali smo mi, ne zbog toga da bismo rušili demokratski blok, nego zbog toga da bismo tu poruku konačno poslali, kad niko drugi neće. Pa šta meni treba u pedeset prvoj godini, profesor sam, šta će meni da se ja sad uplićem u srpska politička vrzina kola. Ali neće niko drugi, a meni je stalo i ja zato sebe smatram patriotom. Ja to stvarno ne radim zbog sebe, radim zbog toga da naša generacija bude ta koja će snositi krivicu i odgovornost. Od kad je sve počelo ja sam se pitao - ko će snositi krivicu, ko će snositi sramotu. E, pa kad neće niko drugi, hajde da je ja snosim. Ja sam 1991. osnivao Beogradski krug, oni su nosili Miloševićeve slike, bacali cveće na tenkove, kuvali čorbu na požaru suseda i sad se niko od njih toga ne seća. Iskoristiće poslednju mogućnost da o sebi ne misle loše. A bez toga nema ni pomirenja sa susedima, nema ni uključenja u evropsku zajednicu, ni u svetsku zajednicu, a pogotovo nema unutrašnje obnove, ako ne kažeš šta je šta, ko je zločinac, a ko heroj, šta je podvig a šta sramota. To nije nikakav mazohizam, to se dogodilo.

Razlika između slika iz Srebrenice i Aušvica je samo u koloru, koji je u ovim prvim pristupačan, jer je tehnologija napredovala. Nema nikakve druge razlike, genocid je genocid, gde god da se dogodi. Ne možemo to da nazivamo nekim drugim imenima. Kad se definišu stvari, nazovu svojim imenima, onda postoji jedna dobra, zdrava polazna tačka i onda dolazi na red nacionalni ponos, između ostalog i zbog toga što si bio u stanju tako nešto da kažeš. Pre toga nema ničega.

Na ovoj teritoriji će jednog dana većina ljudi biti srećna, sa Srbima ili bez njih. Ako se Srbi ne uzmu u pamet, ako nastave da žive u ovoj smrtonosnoj mutaciji, onda će ovde živeti neki drugi, sposobniji,

srećniji ljudi. Nas su napustile sve republike bivše Jugoslavije upravo bežeći od te smrtonosne mutacije. Tebi je nacionalni pisac broj jedan i glavni ideolog čovek koji nema ni srednju školu. Kako može da ti imponuje neko ko ima šest razreda osnovne škole? Morao bi da bude stvarno neki volumen, nešto što se rađa jedanput u petsto godina, a to očigledno nije slučaj. Pa imamo boljih i mlađih, daj da se oko toga okupimo. I to je u suštini ono zbog čega sam ja ušao u ovo. Nisam ušao lako, nezavisna pozicija uzgaja određeno dostojanstvo koje si morao da sam praviš oko sebe da se ne bi raspao u opštem raspadu i pomoru, koji su ovde divljali petnaest godina.

NENAD
PROKIĆ

I sad, nikom ništa, idemo u Evropu - pa ne može. Šta ćemo mi u Evropi ovakvi kakvi jesmo, neoprani, neočešljani. Mene zanima da mog sina niko više nikad ne regrutuje. Šta će nama vojska? Postoje te globalne sigurnosne varijante i u to moramo da uđemo. Nećemo valjda, kao u vreme vojvode Mišića, da izvučemo top na neku čuku, pa ožeži. Ta priča je završena, prošlo je to, to možemo da gledamo u filmovima, kad nemamo pametnija posla, ako bismo imali vremena da uopšte gledamo filmove od posla koji čeka ovo društvo.

SVETLANA LUKIĆ:

Kao što ste sami videli, pregovaračko umeće naših eksperata nije zasenilo čike i tete iz MMF-a, oni su spakovali fascikle i otišli. Da je u našem pregovaračkom timu bio magistar Velja, ne bi ga oni majci izašli, makar ne bez batina, a da ne potpišu. Ovako, onaj mekušac guverner Jelašić, odmah je najavio povećanje kamata na potrošačke kredite. Nema za nas kredita na svetskom tržištu novca, a i šta će nam. Srbija nije, na primer, iskoristila ni sto osamdeset miliona odobrenog kredita Svetske banke, a krediti koji su odobreni, čak i ako nisu potrošeni, koštaju državu. A kad se zna da u budžetu nema dovoljno sredstava za investiranje, potpuno je nelogično i neshvatljivo da se ne iskoristi tih sto osamdeset miliona. Najmanje su iskorišćeni krediti za zdravstvo, svega 6 odsto. Kažu da glavni razlog neiskorišćenosti leži u komplikovanoj proceduri. Pomenula sam ministra zdravlja Tomicu Milosavljevića, čije ministarstvo je napravilo grešku, zbog koje nismo dobili pomoć od pet-šest miliona dolara, koja bi pomogla obolelima od AIDS-a. Dakle, on je pokušao da dođe do tog novca, a sada svoju grešku bahato prebacuje na nekog drugog.

Svaki od naših političara bi voleo da bude na mestu premijera Rumunije Taričanua. Rumunija je, naime, posle petnaest godina, prekinula

saradnju sa Međunarodnim monetarnim fondom. Rumunska vlada je odlučila da novac od privatizacije koristi za infrastrukturu, zdravstvo i obrazovanje, a MMF smatra da ta sredstva treba da idu na vraćanje spoljnog duga. Mi ćemo to vreme još da sačekamo, za sada još uvek molimo MMF da nam se vrati kad-tad, a vi slušate našeg drugog sagovornika, profesora Filozofskog fakulteta u Beogradu. On studente filozofije i sociologije uči osnovama ekonomije, to je profesor Miodrag Zec.

MIODRAG ZEC:

Dramatično kod nas je što mi, kad odemo u Ameriku, mi se nešto dogovorimo i potpišemo, pa kad dođemo ovde, mi kažemo da smo nešto drugo uradili. Znači, mi imamo sindrom korišćenja informacija za domaću političku upotrebu. Isto je radio Milošević - ode u Dejton, vrati se i kaže - ja sam doneo pobedu, a doneo nam je poraz. Ovde sad imamo sličan model, samo što nije u pitanju tako katastrofalna stvar. Znači, vlast se nije mnogo promenila, nije se promenio civilizacijski obrazac po kome se stanovništvu kaže ono što ono želi da čuje, a napolju, opet, ono što se mora kazati. Napravljen je taj trogodišnji aranžman sa MMF-om, tu je bilo malo popuštanja, ali sada se došlo do kraja i sada više popuštanja nema. Sad se mora ispuniti ono što je tamo potpisano.

Šta je MMF? MMF je jedna institucija u koju ulazite dobrovoljno, ali kad uđete, morate to poštovati. MMF se bavi kratkoročnim kreditima i likvidnošću sistema. Mi smo sklopili aranžman sa njima, što znači da oni vode računa o likvidnosti našeg sistema, podržavaju nam budžet - to je ono čime se Dinkić hvali - doneo sam toliko i toliko kredita. Ok, to je sve lepo, ali ti dobijaš te kredite pod određenim uslovima. I ovo što sada vidimo je briga činovnika MMF-a o tome da li će dužnik do kraja poštovati sve svoje obaveze. E sada, krediti su uzeti iz jednih razloga, a verovatno su trošeni za druge i ostala su otvorena pitanja restrukturiranja javnog sektora, što nije urađeno. Javio se i problem prevelike domaće likvidnosti i prevelike potrošnje, što gura stopu inflacije naviše, a platni bilans u deficit. I oni znaju, ako se nastavi tako, država neće moći servisirati svoje obaveze u budućnosti i zato su sad došli i preslišavaju nas tačku po tačku.

Za mnoge stvari, koje su ovde hit, MMF kaže - to ne može, gospodo. Recimo, jedan od hitova je da smo mi napravili najbolju reformu finansijskog sektora. Evo, gospodin Dinkić kaže da to nikada

nije napravljeno i da će dobiti Nobelovu nagradu za to. Možda i hoće, ali evo da ja onako puko školski kažem šta mislim o tome. Mi smo na naše finansijsko tržište pustili banke kao što smo pustili Kineze. I kao što niko ne može ovde sada da proda ništa od tekstila, tako će biti i sa bankama. Mnogo hvaljene banke, da ne imenujem koje, na primer, štedišama koji štede u švajcarskim francima, daju kamatnu stopu nula. Znači da te strane banke nisu došle ovde da afirmišu ključnu stvar, znate ono, dan prvi u Bibliji - prvo je štediša. Ovde se štediša i dalje kažnjava negativnim kamatnim stopama, visokom inflacijom i nerealom politikom kursa. Štediša, koji je baza ekonomskog sistema, ključ zdravog sistema, ovde je kažnjen. A ko se nagrađuje? Nagrađuju se dužnici kroz inflatornu dobit, i to ne građani nego preduzeća, jer ona ne vraćaju kredite. Ti, znači, emituješ kredite, kredite, kredite, a MMF šta kaže - ne, obustavi kredite stanovništvu.

MIODRAG
ZEC

Drugi hit ministarstva finansija je to da je iz budžeta odvojeno devet milijardi da bi se subvencionisalo rešenje privatnog pitanja kao što je stan. Zašto bi se subvencije davale dobrostojećim mladim ljudima, koji su najčešće državni činovnici ili rade u međunarodnim organizacijama. Oni dobijaju kredite na dvadeset godina sa 0,1 odsto kamate, jer oni jedini imaju dovoljno visoke plate da to vrate. Ako moramo subvencionisati penzionere, pa raditi danas da bi oni primali penziju sutra, jer su oni kao nešto zaradili, a mi smo potrošili, u redu; ako moramo subvencionisati preduzeća na kratak rok, jer će biti socijalnih štrajkova koji će srušiti vladu - i tu ima neke logike. Ali zašto davati povoljne kredite onima koji su već u boljem položaju, pa da zbog njih država osniva agenciju za osiguranje depozita, pa agenciju za kredite. I dok svi oni dobiju stanove, mislim da će se ta sredstva i iscrpsti, neće ih ostati ni za koga drugog. I onda MMF, naravno, kaže - ne, ne, to nemojte raditi, vi ne smete pumpati likvidnost, vi ste ušli u zonu inflacije od 17 do 20 odsto.

Znači, svako ko je uštedeo i stavio i sto dinara u banku, izaći će na kraju godine sa osamdeset dinara. Svaka država koja to radi, porušila je ugaoni kamen čitave logike sistema. Znači, šta je ključ ekonomije, šta je vrlina - štednja je vrlina, a ovde se štediše i dalje kažnjavaju. Kad štediš - kamata je nula, ne možeš kupiti ni akcije tih banaka da učestvuješ kao domaći akcionar u preraspodeli visokih profita. Ne možeš kupiti akcije osiguranja, ne možeš kupiti akcije Telekomu. Srednja klasa, u koju se svi zaklinju, nema nikakve šanse, ona nema u šta da investira.

Za vreme komunizma ljudima je bilo dozvoljeno da imaju devizni račun. I ti sad putuješ u London i hoćeš da kupiš automobil, uvozna cena je deset hiljada dolara, plus carina 50 odsto. Ti uvozu cenu platiš sa svog deviznog računa a carinu platiš u dinarima. Sada to ne može, sada ti moraš uzeti svojih deset hiljada dolara, pa ići u ovlašćenu menjačnicu, kojih ima više nego proizvođača šargarepe, da to prodaš po manjem kursu, da bi onaj kome si ti te pare dao opet kupio te iste devize po većem kursu kod Narodne banke. Ti imaš 5-6 odsto troškova i pitanje je zašto bi jedna država to radila.

Ne može se zvati investicijom ako ste vi prodali fabriku duvana i uzeli trista pedeset miliona evra i podelili ih penzionerima. Ako sam ja prodao svoj stan i propio ga, ja nisam ni u kakvim investicijama, ja sam u potrošnji. Mi nemamo novih, svežih *greenfield* investicija, one su ključ. A mi imamo onu fabriku konzervi, koja se otvara već sedamsto puta. I koja je god vlast došla, išla je da otvara te konzerve. Nije to beznačajna investicija, nisam ja hteo da budem zao, ali gde su te nove investicije? Samo nove investicije su investicije, investicije iz privatizacije ne postoje, ali sve se to sabira. Sabiraju se donacije, sabiraju se krediti, sabiraju se privatizacioni prihodi i onda ispadnu neke neverovatne cifre.

Mi ćemo zaista imati veliki problem, ako se nastavi trend koji nas je uništio, da je proizvodnja manja od potrošnje. Mi ostajemo dužničko društvo i taj deficit se samo na različite načine pokriva i prolongira. Ljudi sumanuto ulaze u kredite, za koje misle da ih neće vratiti. Oni još uvek imaju matricu da, ko god je dobio kredit, nije ga vratio. E, ovi će biti vraćeni i to će biti još jedan šok za mnoge, mnogi će izgubiti imetak zbog hipoteka. Ljudi kod nas pozajmljuju pare, pod pretpostavkom da država časti i da banke časte. Zato su ovi spolja došli da nas upozore - nemojte to raditi. Prema tome, nama su potrebne prvoklasne strane banke, a mi to još nismo dobili. Sve su ovo evropske banke i igrači za prvo poluvreme.

Ja sam pre neki dan bio u banci i pitam ih - šta vi imate za mene, ja ne tražim kredit, ja hoću da uložim. Kaže, evo vam naših proizvoda. Ne interesuju me vaši proizvodi, neću nikakve kredite, dajte mi da ja budem poverilac, imate li šta za mene, imate li oročenu štednju po 2 odsto. Ako imate štednju sa nula posto kamatom, šta će meni takva banka?

Ovde se tranzicija svela na veliko pregrupisavanje i veliko preraspodelu i često tako biva, ali je problem što država to dopušta. Za-

što nisu doneseni neki ključni zakoni? Evo, primera radi, nije donet zakon o preuzimanju, zbog čega je moguće da za jedne te iste pare pedeset firmi kupi sva velika preduzeća u Srbiji. Taj zakon o preuzimanju štiti male akcionare, za koje se svi zalažu. Dobićemo taj zakon kad se taj posao završi. Mi nemamo zakon o poljoprivrednom i građevinskom zemljištu, tako da sad ljudi kupuju imanja za milion evra, kupuju 8000 hektara zemlje, pa će sutra zaraditi 10:1. Stranci ne dolaze zato što nemamo zakone i mi sad prodajemo kombinatne za smešne pare, kombinatne koji su potpuno propali, ali svejedno. Pre neki dan čujem za prodaju Karađorđeva, pa to je crtani film. Zemlja je ograničeni resurs, sve se može proizvesti sem zemlje. I mi ćemo taj najređi resurs rasprodati za džabe. Ja ne verujem da je posredi neznanje, verujem da su posredi neki kratkoročni ili dugoročni interesi. Shvatam ja da je i kapitalizam nastao tako što se ja prvo obogatim, pa onda štitim svoju imovinu.

MIODRAG
ZEC

Kako su nastala velika bogatstva kroz istoriju? Prvo kolonijalnim osvajanjima. Neko je osvojio Meksiko, pa je uzeo zlato, doneo ga u Španiju i napravio katedralu. I tu imamo prvu strahovito veliku inflaciju. Kad je zlato stiglo u Španiju, cene su otišle gore, a niko više ništa nije hteo da radi. Svi sanjaju – da mi je negde naći ćup zlata, sve bi bilo u redu. To važi za pojedinca, ne za državu. Kad su Španci osvojili centralnu Ameriku i doneli zlato, odjednom je zlata bilo više, a patlidžana i pomorandži isto i odmah su relativne cene skočile. Imate, recimo, popis stanovništva, negde pre španskog osvajanja Amerike, u gradu Burgosu. Tu vidite koliko je bilo vunovlačara, koliko je bilo sedlara, vidite jedan bogati srednjovekovni grad. Posle osvojenja Novog sveta, u Burgosu imate više hidalga, vitezova, nego zanatlija. Znači, svi su postali vitezovi, svi su plemići, niko ništa ne radi i industrija se seli iz Burgosa i iz cele Španije. Tada rastu Amsterdam, Antwerpen, oni se dižu u XVII veku. Znači, ne mora da znači da zlato donosi dobrobit.

Drugi način bogaćenja je klasično gusarenje, neko nekom otme i zaradi. Treće su velika tehnička otkrića, Edison, Majkrosoft, znači, čovek iz glave napravi proizvod. I četvrto, može se radom zaraditi, to traje dugo, to je sporo. Kod nas pod firmom rada, čovek, koji je imao kiosk pre deset godina, sad ima imperiju. Kad odete u Trst imate radnje stare dvesta godina, iste su sad kao i pre dvesta godina. Znači, ne može se normalno radom toliko zaraditi, sem u velikoj tranziciji. Tako imate ove japije u Rusiji, bio je prvi sekre-

tar komsomola ili šef DB-a, a sad ima pedeset milijardi i kaže da je preduzetnik. Tranzicija mora biti preraspodela, ali pitanje je osetljivosti društva i elite da li će ta preraspodela završiti u ekonomskom krah u ili u novom razvoju, da taj što je uzeo novac ne beži s novcem napolje, što se desilo u Rusiji, već da ostane tu, pa da na kraju tu počne nešto i da proizvodi.

Kod nas je takođe ogroman deo novca završio napolju. Možda se on sad i vraća kroz privatizaciju, ali vraća se da opet zauzme imovinu, ne vraća se kroz investicije. Mi ćemo na srednji rok imati ogroman problem, jer pitanje je da li će vlast imati političke snage da suzbije rastuća očekivanja stanovništva, jer očigledno je da nema ekonomske snage koja ta očekivanja može da pokrije. I sad je ovo jedno driblanje u kaznenom prostoru. Ovde se sad traži neki genije, koji bi davao kredit koji će moći da se vraća 3050. Ovde to traži i stanovništvo i politička elita, da neko odnekle donese pare, koje će početi da se vraćaju 3500; jedino bi nam taj rok i takav grejs period bio dobar.

Jedni kažu - privatizuj, tako što EPS podeliš radnicima. Drugi kažu - privatizuj, tako da prodaš strancu to sve skupa, strateškom takozvanom partneru. Ja mislim da tu ima velike zablude. EPS je javni monopol, NIS je javni monopol, Telekom je javni monopol, po prirodi stvari i po zakonu takva preduzeća moraju biti takozvana otvorena akcionarska društva. Mi sad imamo besprizornu situaciju, mi držimo kao otvoreno akcionarsko preduzeće, recimo, "Napredak" iz Donjih Boljevaca, oni su na berzi, a Sartid je zatvoreno društvo, Sartid je D.O. Kad bi prodali EPS ili Telekom jednom kupcu, prodali bi mu i monopol i regulaciju i tako dalje i ostavili domaće stanovništvo bez ikakve mogućnosti da nešto uloži.

Kažeš, imaš devizne rezerve od pet milijardi dolara. Devizne rezerve po prirodi stvari pripadaju stanovništvu. Gde da uložiš te pare? Gde da sad pojedinac uloži pare? Znači, ne može u banke, mala je kamata, ne može u osiguravajuća društva, donet je zakon po kome se osiguravajuće društvo, koje je idealno za biznis, prodaje samo strancu. A što ga ne bi prodao nama, građanima. Je li Telekom u vlasništvu jednog čoveka? Nije, nigde na zapadu nije, to su otvorene akcionarske kompanije, zašto bi baš ovde bile zatvorene. Evo, imamo Telekom, u kome udeo ima državna italijanska kompanija. I šta se desilo Telekomu, je li bilo investicija, je li bilo razvoja? Pa, nisu dali da se napravi ni onaj sistem bežičnog prenosa. Beograd je premrežen provajderima koji su potpuno ne-

regularni, bezveze, s drveta na drvo idu antene, jedni drugima seku, cirkus je opšti. Kod nas je skuplji telefon nego u Americi.

Mislim da se zatajilo na nekoliko ključnih pravaca - to su javna preduzeća, ona nisu restrukturirana, ona su sad politički plen, plen političara i sindikalista. Naredna stvar je zemlja, to je strahovito važno, građevinsko zemljište, poljoprivredno zemljište, to su jedini resursi koji ovde još postoje. Jedini strateški resurs Srbije su veliki konglomerati zemljišta, koji su ostali posle raspada kombinatskog sistema. Vi nigde u Evropi ne možete odjednom da kupite 8000 hektara, takav predmet ne postoji. To sad imate ovde u Srbiji. I mi imamo jednu tragediju upravljanja procesom tranzicije, gde je problem što je sve odjednom na prodaju, a cene moraju zakonito pasti. I ako imamo tako veliki budžetski suficit, zašto bi vlada Republike Srbije baš sve morala da proda za vreme svog mandata, zašto mora sve i odjednom.

MIODRAG
ZEC

Onda imamo saopštenja koja nisu tačna, kao u vezi sa ovim dugovima i MMF-om. Sudbina je htela da isti ljudi koji su napravili aranžman sada imaju problem da ga zatvore. Sećate se onih proslava, kad se jela torta i kad su se pevale partizanske pesme, kad je otpisan dug od 65 odsto. E, sad je zla sudbina donela da taj dug ipak nije otpisan, to jest, on je otpisan uz jedno *ako*. A to *ako*, ti isti koji su to potpisali nisu uradili. Prema tome, ja razumem Međunarodni monetarni fond. Tu se radi o činovnicima, koji ispred sebe imaju jednu šemicu i oni štikliraju, kao kad pregledate studentu test i samo štiklirate - u redu, u redu, ali nisu u redu penzije, nije u redu javni sektor, nije u redu platni bilans, nije u redu kurs, pa šta je u redu. To je kao kad odete doktoru, pa imate i povećanu sedimentaciju i pritisak i balančevine u mokraći. I šta onda oni kažu - ovaj ne može otplatiti dugove, ovo je bolesnik, odmah na terapiju. I to su ljudi uradili i tu nema ljutnje, samo treba paziti kad potpisuješ.

SVETLANA LUKIĆ:

Sledeće godine nam stižu na otplatu i neki politički dugovi. Uz celu ovu priču sa ekonomijom, imamo i pitanja Kosova i Crne Gore. To stvarno zvuči malo zastrašujuće.

MIODRAG ZEC:

Zastrašujuće je za čoveka koji drži do svoje odgovornosti pred istorijom, pred svojom decom, pred sobom samim. Ja lično sam zapanjen kako to ljudi smeju, kako se ne boje boga? Kako smeju da

se upuštaju u nešto za šta znaju da se može završiti katastrofalno? Kako smeju da tako seju optimizam? Ako ga ima, bog bi trebalo da za našu sanaciju odvoji bar 80 odsto svog kreditnog potencijala. Danas sam imao časove sa studentima, pitaju oni mene šta da se radi. Vrlo jednostavno, mora se raditi više, a primati manje. Kažu oni - da li je to moguće, ko sme to da nam traži. I Koštunica to treba da nam kaže, ali ne, on kaže - radićete manje, a dobijaćete više, ako glasate za mene.

Ja, dakle, mislim da još nije napravljen radikalna vrednosni zaokret. Ali kako, kad ti od Kosova, od 1389. lažeš da si pobedio, pa lažeš 1991, pa 2001, pa ti stalno tvrdiš da si pobedio i da si nekog nadigrao, a na kraju nama lopta kroz noge ode u gol. Nema pregovarača u srpskoj istoriji koji nije tvrdio da je nešto dobio, nema u zadnjih pet godina onoga koji se vratio sa zapada, a da nije rekao - sve smo dobili. Ja neću te ljude da kritikujem, ja samo kritikujem način njihovog izveštavanja šta se tamo desilo, to ja kritikujem, ništa drugo. Tamo se baš i ne može mnogo dobiti, tačno dobiješ ono što hoće da ti daju. A mudar pregovarač bi se tačno prilagodio onome što zna da može da dobije i onda bi to izvršio i ne bi imao problem. A ovako imamo problem, jer penale dobijamo ovde. Od Miloševića, mi neprekidno primamo kaznene udarce, zato što driblamo u kaznenom prostoru, a to se ne sme raditi. I ovi zadnji pregovori sa MMF-om su to.

SVETLANA LUKIĆ:

I šta se dešava ako ti pregovori stvarno ne uspeju?

MIODRAG ZEC:

Pa ništa, onda plati devetsto miliona dolara, a ako nemaš, onda daj naftnu industriju i zdravo, daj avione, daj brodove, šta ja znam šta. Kad uđeš u banku, taj scenario je jasan, samo je pitanje koji kolosek ćeš da izabereš. Sa naše strane, pregovarači su ekonomisti, koji kao profesori vrlo dobro znaju da kažu studentima - prva lekcija iz ekonomije je štednja. Ali kao političari, oni kažu - biće izbora, doći će neko drugi, šta me briga, ja sad moram da obećam glasačima penzije, moram da im kažem ono što hoće da čuju. Vreme je da polako počne da sazreva svest o odgovornosti u politici. Trenutno ništa nije kažnjivo, mi nemamo državu, nemamo politiku, imamo samo jednu personalnu nagodbu. Ovde više ne postoje ni partije ni programi, postoji 2.000 ljudi, razni koncentrični kru-

govi uticaja, sve je zasnovano na personalnim dogovorima i sve je moguće.

Pa vidite kako funkcioniše naš politički život. Ne postoji tu princip, pa da je jasno da se ovi mole ovom bogu, a oni onome. Ne, ovde vlada mnogobožачka religija, razni kultovi u stvari, to je naš nivo, još nismo ušli u monoteizam. Vidimo šta se dešava, trguje se poslovima kao robom. Ja jednostavno nemam više ni želje ni volje da bilo šta govorim zato što mislim da je naša generacija odgovorna pred nacijom, pred istorijom i pred savešću. Kako možeš da kažeš da se ništa nije desilo sa MMF-om, kad jeste? I za tri meseca to će te opet sačekati i na kraju će pasti dug, i ko će to da plati, ko će da plati to? Platiće stanovništvo.

MIODRAG
ZEC

Evo, otkad ova vlada vlada, već treću godinu, zar nije mogla doneti zakon o preuzimanju, zakon o investicionim fondovima! Stalno im je neki cajtnot. Postoje dva načina da se svetu to objasni, jedan je da to rade u neznanju, drugi je da je to namerno, jer ti kad upadneš u cajtnot, ti onda možeš da nalaziš rešenja koja pravdaš cajtnotom. Kao kad radite u preduzeću, gde vam stalno kažu - ovo treba uraditi za juče. E, tako se sad ponaša cela država. Pa kako za juče? Ali, nažalost, to košta - odloži, prebaci, reprogramiraj, obećaj, ne izvrši.

Dešava se potpuno suluda stvar. Ovde će svaki građanin završiti menadžment i svaki će biti narodni poslanik. Zašto toga nema, recimo, u Hrvatskoj? Zašto nema u Nemačkoj? Ova Bolonjska deklaracija je postala opšta poštapalica za sve i svašta. Koliko ja razumem, ta Bolonjska deklaracija je zasnovana na praksi iz srednjeg veka, kada su studenti išli za profesorom. Neko predaje pravo ili filozofiju u Rimu, pa ode, recimo, u Pariz, a studenti odu za njim. Naravno, uz pretpostavku da govore latinski jezik i da imaju para da to mogu da plate. Znači, studenti idu iz grada u grad i studiraju, idu za svojim profesorom. A kod nas je obrnuto. Tamo gde slučajno žive tri studenta, dolaze dva univerziteta. Nemam ja ništa protiv kad je u pitanju moja struka, međutim postoje neka zanimanja koja su u tom smislu problematična. Šta ako to sutra počne sa medicinom? Od menadžmenta glava ne boli, ali šta ako sutra zbog toga neki čovek umre?

Dinkić kaže - ja vam vraćam štednju. Ko si ti da vraćaš štednju, štednja se vraća iz javnih prihoda. Ja sam dao za puteve, šta si ti dao, nisi ti ništa dao za puteve, ti si javni službenik koji se tu namestio, imaš dobru platu i distribuiráš javni novac. A ovi mu kli-

ču - evo ga, dao! Ti si sluga, reč ministar znači sluga, nisi ti dao svoju dedovinu za to? Ovde se vlast uvek shvata kao neka preraspodela, od noja do AVNOJ-a, a građanin se izgubio. Postoje države u kojoj postoje podanici i postoje države u kojoj žive građani, to je prva vododelnica. Mi se čudimo - norveški kralj ide biciklom. A ovde kad vidiš pomoćnika pomoćnikovog pomoćnika, ti se odmah sklanjaš sa ulice, da on prođe.

SVETLANA LUKIĆ:

Da li ste se umorili, zvučite rezignirano.

MIODRAG ZEC:

Ne, nego onako, kao dobroćudnom čoveku prosto mi je žao. Ne govorim ja ovo da bih rešio svoje probleme. Ja, u stvari, ništa ne tražim, ja bih možda nešto i dao, ali nemaš mogućnosti ni da daš. Kako ne bismo bili rezignirani kad vidimo da se ogromni problemi stalno odlažu. Dugovi se ne smanjuju, generacije su u očajnom stanju. Kad ljudi sa pedeset godina izgube posao, ne mogu ga više nikad naći. A penzioni sistem je propao, zdravstveni sistem takođe. I ti živiš u takvoj zemlji i pitaš se - zašto bi mi tako živeli. Gledaš, ideš ulicom, kopa, stavlja kanalizaciju, zatraja, kopa, stavlja telefon, zakopava. Nema ulice koja se ne kopa dvanaest puta da bi se dovela do nekog završenog stanja. Zašto mi to radimo?

Ja mislim da je ponižavajuće da celo društvo proizvodi matricu da je najvažnije biti u nekoj stranci. I zar nije sramno da vrhunski hirurk ima 30.000 platu, pa onda krade i otima. Mnogima je neprijatno, uzimaju oni mito, ali imaju duševne more, nepristojno je. A onaj tamo sedi, učlanio se u partiju, odmah ga stave u javno komunalno preduzeće za pomoćnika direktora. Je li to normalno? Je li to nešto što treba da izaziva radost? Da li to mora da bude tako? Pa ne mora. Odgovorni su ljudi na vrhu, vlada, država. Crkva treba da pokrene ta pitanja. Gde nam je ta matrica o civilizaciji? I svi se žale kako mnogo rade i svi se zaista ubijaju od posla, a rezultata nema. Zaista mislim da se ljudi po preduzećima ubijaju od posla. Ti kad uđeš u državnu administraciju, vidiš da ljudi padaju u nesvest, noć, a on radi. A gde je rezultat? Nema ga. Tako da, što kaže Krleža - nigdar nije bilo da nekak nije bilo.

Možda je taj Ustav jedna tačka kojoj moramo da se vratimo, da u tom temeljnom dokumentu uredimo jedno jednostavno, funkcionalno, razumno društvo, ako je to moguće. Nažalost, verovatno će

se i to završiti nagodbom. Hiljadu ljudi su neki ministri, na svakih desetero imaš jednog ministra. Mi imamo više poslanika nego SAD, a sve te institucije smo napravili da bi se neko zaposlio, razumete. Nema optimizma, to ste tražile, danas je maglovit dan.

SVETLANA LUKIĆ:

Kao i vas, sve mi je teže da privolim neke ljude da govore. Čini mi se da je mnogima već postalo ponižavajuće da izgovaraju neke najelementarnije stvari.

TRIBINA
NOMOKANONA

MIODRAG ZEC:

Normalno da je poniženje, kad ti vidiš da postoje neke države koje za sve te elementarne stvari imaju rešene. Pa piši i to, i onako si sve prepisao, prepisi i to. Ali onda se ponašaj u skladu sa tim. A, ne. Nismo mi društvo pisane reči, kod nas se naknadno sastavljaju zapisnici. Ovde nema dokumenata, u *Imenu ruže* Umberta Eka sve se vrti oko sakrivenog dokumenta. Ovde toga nema, ovde mi to spalimo. Ovde u svemu imaš potpunu zamenu teza. Suludo je bilo da su komunisti na Dedinju, a antikomunisti u Rakovici. To je paradigma Beograda, da je levica na Dedinju, a desnica u Marinkovoj bari. I onda se ne zna ko je liberalan, a ko nije, ko je za tržište, a ko nije. Ovde vlada apsolutna eklektika, koja je divna kad je, u arhitekturi na primer, napravi uman čovek. A kod nas je to kao kada se na dvospratnicu doda sedamnaest spratova bezveze. E, tako je u društvu, tako je u politici - eklektika Made in Balkan.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste profesora Filozofskog fakulteta Miodraga Zeca. A sinoć je na Pravnom fakultetu, u organizaciji udruženja Nomokanon održana tribina na temu nevladinih organizacija. Povod je bila knjiga, koju je o tome napisala gospođa Smilja Avramov. Na promociji su govorili Mihajlo Marković, Kosta Čavoški i autorka Smilja Avramov.

SMILJA AVRAMOV:

Nevladine organizacije su prosto u jednom jurišu. U Zagrebu je 1990. godine odmah došlo dvesta međunarodnih nevladinih organizacija. Zamislite, a na Kosovo istovremeno dvesta šezdeset. Dakle, išli su sasvim planski u ovu zemlju. Pre svega, one su došle da podriju parlamentarni sistem. Na koji način se države bore protiv te rak-rane, tog malignog tkiva, koje se širi u svetu pomoću tih lažnih nevladinih organizacija? Na Dalekom Istoku, recimo u jed-

nom Singapuru, šef države je naredio, te ih je jednog dana pohapsio sve. Drugog dana doneo je odluku da ih istera sve iz zemlje. I ta Burma, koja je kapitalistička zemlja, ne možete reći da je ona socijalistička, je isto to uradila. Druge zemlje su zavele najstrožije kontrole nevladinog sektora, a znate ko ima danas najstrožiju kontrolu nevladinog sektora? Pa SAD. Ja sam sasvim slučajno, rađeći u jednom arhivu, pronašla jedan podatak da je u tom cilju samo u jednom gradu, Denveru, 3000 dosijea napravljeno tih aktivista nevladinih organizacija, koje se nisu uklapale u američki koncept nevladinih organizacija.

KOSTA ČAVOŠKI:

U ovoj knjizi se navodi da je iz te nacionalne zadužbine za demokratiju, koja je dakle agencija američke vlade, finansirana delatnost *Naše borbe*, koja je nestala, zatim *Vremena*, koje još uvek postoji, lista *Danas*, agencije *Beta*, Radija i televizijske stanice B92, koje se i dan-danas finansiraju iz stranih izvora, zatim Udruženje elektronskih nezavisnih medija ANEM, Fond za humanitarno pravo, koji je najznačajniji izvor informacija za Haški tribunal, onda Beogradski centar za ljudska prava, koji predvodi naš penzionisani profesor Dimitrijević, Centar za antiratnu akciju, koji je predvodila dugo vremena Vesna Pešić, Alternativna obrazovna mreža, koju predvodi Srbijanka Turajlić, bivši zamenik ministra prosvete, sindikat Nezavisnost i tako redom.

Pored ostalog, postoje podaci da je u pripremi ovih opozicionih stranaka, koje su se pojavile pod naslovom Demokratska opozicija Srbije, učestvovao jedan broj stranih fondacija, najčešće američkog porekla i da je za tu svrhu izdvojeno sedamdeset miliona dinara. Postoje podaci da je tolika suma došla, iako ti strani izvori vele da oni smatraju da je samo četrdeset miliona utrošeno u kampanji, a da je trideset miliona nestalo, najverovatnije da je izvršilo u džepovima ili na računima najistaknutijih čelnika. Po mom sudu, ja sam to i napisao, glavni pregovarač za dobijanje tih sredstava bio je Zoran Đinđić, a onda kada je Vojislav Koštunica prihvatio da on bude kandidat za predsednika, ja sam to takođe napisao, u njegovo ime je profesor Svetozar Stojanović dva puta putovao u Budimpeštu, i po svoj prilici je tada tadašnjem američkom ambasadoru za Jugoslaviju, ambasada je bila izmeštena u Budimpeštu, preneo da Vojislav Koštunica prihvata one obaveze koje je preuzeo Zoran Đinđić primivši tolike pare za izvođenje tog prevrata, odnosno vođenja predizborne kampanje.

MIHAJLO MARKOVIĆ:

Ima ovih koje su normalne nevladine organizacije, kao što je Otačastveni pokret Obraz ili Dveri isto tako, a onda imaju ove druge koje su u stvari instrumenti stranih sila. Direktorka Centra za humanitarno pravo je snabdela određenim informacijama dopisnika američkog lista *US Today* i ti podaci su bili lažni, a taj članak je onda ušao u dokazni materijal u Haškom tribunalu. Još za vreme režima Slobodana Miloševića Soroš fondacija je bila zabranjena. Onda je lično Medlin Olbrajt žestoko intervenisala da im se ponovo dozvoli, i to je velika greška što je to dopušteno, jer Soroš kupuje ljude.

TEMA:
DOBRICA ĆOSIĆ

Uopšte, to je jedna nova pojava u svetu, da vodeće svetske sile kupuju ljude. One ih prate još od mladićkih dana, daju im novac za stipendije, za učešće na konferencijama, za putovanja, sve do momenta dok oni nešto u životu ne postignu, a onda moraju da vraćaju dugove. Evo, Solana ili ovaj Ahtisari, koji će rukovoditi pregovorima o Kosovu, ili ljudi iz Haga, recimo i onaj tužilac Goldston i Luiz Arbur i Karla del Ponte i Najs, sve su to ljudi koji su davno kupljeni, koji moraju da vraćaju dugove.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste hit Bitlsa "Žutu podmornicu", nedostaje im samo kapetan, a kapetan je stari morski vuk, neuništivi Dobrica Ćosić. U poslednjih nekoliko meseci, on je objavio bar dve knjige, jedna je objavljena o njemu, dao je i jedan od svojih istorijskih intervjua Politici, gde nam opet objašnjava šta sve treba činiti sa Kosovom. Dobričina bitka za sopstvenu biografiju ulazi u finalnu, furioznu fazu. Prošle godine je sve svoje kritičare nazvao zlim ljudima, a sad su trend prijatelji, naročito Borislav Mihajlović Mihiz, sa kojim odjednom kao da se nije ni razilazio. Mi smo sve ovo sakupile na jedno mesto, pa vi procenite dokle je stigao Dobrica Ćosić sa nama i dokle mi sa njim.

DOBRICA ĆOSIĆ [promocija knjige *Prijatelji* u Zrenjaninu]:

Oprostite mi, ne vidim dobro, pa vas neću zadovoljiti kako čitam tekst... Mihiz je najinteligentniji čovek koga sam upoznao. Telefonirao sam mu - zar si se ti zaista odlučio da se nas dvojica ne oprostimo pre nego što pođemo za Mićom? A zar ti, Dobrice, misliš da ti i ja imamo jedan drugome nešto da kažemo što odavno nismo rekli?... Dosta je, Dobrice, od tebe meni i tebi od mene. Ispratio me je do vrata, rukovali smo se, lanac na njegovim vratima je zveknuo. Pošao sam niz stepenice uveren da sam poslednji put razgovarao sa Mihizom, zaplakao sam.

NIKOLA SAMARDŽIĆ [promocija *Knjige o Ćosiću* Dragoljuba Todrovića]:

Što se tiče samog Ćosića, ja ne bih voleo da on bude neki neposredan predmet večerašnje rasprave. Pre svega, on to nije zaslužio, njegova dostignuća, njegovo mesto u ovom društvu ukazuju na činjenicu ne samo da je našem kolektivu potreban jedan otac, nego i činjenica da taj otac može da bude svako ko je u stanju da bere kukuruz i paprike. On je uspevao da izbegne sve brodolome, da kao antropološki staljinista izbegne Goli otok i tamo se pojavi kao islednik, da kao rankovićevac preživi njegov pad i da tokom svoga političkog i pseudointelektualnog delovanja krajem 60-ih i tokom 70-ih godina stvori nešto što bi se moglo nazvati drugom rankovićevskom generacijom, naravno, rankovićevskom po političkom i svakom drugom mentalitetu, koja danas vlada Srbijom.

Ja ga ne bih ni pomenuo, jer mi ni po čemu nije blizak i time se ponosim, da se Matija nije šetkao okolo sa Koštunicom po Mokroj Gori, da nisu ponovo počeli da se javno krste i klanjaju, naravno, to sve izgleda kao da to prvi put čine u životu, i da konačno Beba Popović nije otkrio te misteriozne Dobričine posete Jovici Stanišiću, jednom od organizatora, ne samo paravojnih formacija, nego ratnih zločina, pljačke, holokausta i političkih obračuna koji su ispunili deceniju i po koja je za nama, da se njegova ponovna pojava ne može posredno ili neposredno vezati sa Đinđićevom likvidacijom u kojoj je učestvovala čitava nomenklatura koja se našla u toj jednoj neobičnoj obnovi, gde se približavaju staljinizam i pravoslavlje, gde se kolektivizam razmatra u potpuno izmišljenim i somnabulim vizijama o naciji i nacionalnom identitetu.

Ćosić posle konačnog razlaza sa Titom, od kraja 60-ih godina, počeo je da izgrađuje paralelne strukture vlasti i moći. Te strukture su se domogle vlasti krajem 80-ih godina. Svojim mišljenjem, svojim porukama, svojim traganjem, svojim nedoumicama i iznad svega neukim lupetanjem koje se iskoristilo u populističkoj politici, doprineo je, ne samo kao ideolog, nego i kao suštinski pokretač, jednoj nesreći u kojoj smo se davili i koja ponovo preti da se nadvije nad naše društvo.

PREDRAG MARKOVIĆ [promocija *Prijatelja* u Zrenjaninu]:

Dobrica Ćosić je čovek koji je verovatno imao najburniji život od svih Srba u XX veku. Nijedan Srbin, kao što i on sam kaže, nije doživeo to što je on doživeo, nijedan Srbin nije upoznao tolike važne

ljude u svetu i nije bio u situaciji da donese tako velike odluke. A sad imate ljude koji su petnaest minuta proveli na vlasti i napisali biografiju, od Mileta Isakova do Čedomira Jovanovića i Dušana Mihajlovića. Ćosić je pedeset godina bio u svim važnim događajima, pisao je dnevnike ne da bi uvećao sebe, već on vodi jedan mučni dijalog s istorijom. Kaže - jesam li ja odgovoran za narodno stradanje, za ovaj užasan rat, zato što sam svojim knjigama budio slobodarsku i demokratsku samosvest i dostojanstvo Srba. Istorijski je njegov govor na Palama 1993. godine, kad on kaže - svet se promenio i mi moramo da se menjamo sa svetom. Jednom ga je neki strani diplomata pitao - da li ste vi knez Pavle ili Vukašin Katić. Odgovorio mu je - i knez Pavle i Vukašin Katić. U jednom drugom trenutku, Sajrus Vens mu kaže - nas dvojica smo jedini ljudi koji nemamo nikakav interes da se bavimo politikom i diplomatijom, mi to radimo iz čisto moralnih razloga.

TEMA:
DOBRICA ĆOSIĆ

DOBRICA ĆOSIĆ [promocija *Prijatelja* u Zrenjaninu]:

Slabo vidim, malo je slabo svetlo za mene, a malo sam i star, pa ne mogu više ni da čitam.

DRAGOLJUB TODOROVIĆ [promocija *Knjige o Ćosiću* u Domu omladine]:

Na Veliki petak, 1984. godine držao je Đilas predavanje u stanu Dragomira Olujića o nacionalnom pitanju u Jugoslaviji. To je bio taj Slobodni univerzitet, koji su oformili Dobrica i ovi praksisovci. I onda je Dobrica, normalno, pošto je bio moćan i tad, dobio informaciju da će biti pohapšeni i on tu informaciju ne prosleđuje svojim drugovima, ne prosleđuje Đilas, ne kaže Vladi Mijanoviću, Olujiću i Pavlušku, ne kaže im da će da budu uhapšeni, nego ih pušta da ih uhapse da bi bio skandal, da bi on mogao da se pojavi kao opozicionar. On to priznaje u svojim *Piščevim zapisima*, da su oni to čuli i da su on i Sveta Stojanović, Ljuba Tadić i Mihajlo Marković otišli kod Jagoša Đurića na večeru, a kaže - oni su uhapsili sitne ribe. Znači, njegovi prijatelji, ljudi s kojima se on sastaje, Milovan Đilas, prvi disident, oni su sitne ribe. To je Dobričin metod rada, to je metod rada svih tih siminovaca i praksisovaca. Mnogo primera ima tog njihovog čudovišnog delovanja, koje je finalizirano *Memorandumom* i Miloševićem.

IZ PUBLIKE [promocija *Knjige o Ćosiću* Dragoljuba Todorovića]:

Bilo je to, naime, 1972. godine kad je objavljena knjiga Dobrice Ćosića *Moć i strepnja*, ako sam dobro izgovorio čak naslov. Tada sam

ja zbog toga izgubio radno mesto, izbačen na ulicu sa etiketom da sam nepodoban za bilo kakav društveno odgovoran rad. Ja sam bio, naime, upravnik tog Centra za kulturu, u okviru kojeg je ta knjiga izdana. I gospodin Rajko Danilović je tada bio jedan od glavnih ljudi u Gradskom komitetu, upravo zadužen za takve stvari. Gospođa Latinka Perović, veliki demokrata danas, ja je slušam često na televiziji, čudom se čudim, bila je izvršni sekretar Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije. Dakle, ti ljudi mi nisu ostali u dragoj uspomeni.

RAJKO DANILOVIĆ:

Pa kome bi ostali, ako gubite posao?

IZ PUBLIKE:

Ali večeras moram reći da je ružno ovako govoriti o jednom čoveku čije delo će svakako da nadživi ova sitna pljućkanja koja sam večeras ovde slušao. Bez obzira što mnogo ne volim, kažem, Dobricu Ćosića, smatram ovo maltene nekom vrstom kampanje. Molim vas, na šta ovo liči?

NENAD DAKOVIĆ:

Pa kako biste vi nazvali tog čoveka, ako ovde možete da pročitate da je Dobrica Ćosić organizovao pobunu Srba na Kosovu, da su ga oni zvali deda, da su dolazili kod njega u podrum, imali tajne sastanke. Ako je epilog tih tajnih sastanaka bilo 200.000 ubijenih ljudi i sva ostala strahota u ovih petnaest godina.

DRAGOLJUB TODOROVIĆ:

Samo sam hteo da kažem da je Dobrica Ćosić bio predsednik republike, ali tu njegovu delatnost ja ne tretiram u ovoj knjizi, nego ću u drugoj. E, vidite šta se desilo, za vreme dok je Dobrica Ćosić bio predsednik republike, od 1992. do 1993. i vrhovni komandant Vojske, rezervni sastav JNA je izvršio etničko čišćenje u jednom velikom prostoru, 39 sela; selo koje se zove Bukovica, koje je na 184 kilometra granice od Pljevalja do Foče, to je potpuno etnički očišćeno. Za vreme dok je Dobrica Ćosić bio predsednik republike on je bio obavešten da će tačno određenog datuma biti oduzeti ljudi kao taoci, nije reagovao, oduzeto je devetnaest ljudi na stanici Štrpci iz voza i ubijeno. Za vreme Dobrice Ćosića sproveden je teror u Sandžaku, on je hteo da protera muslimane iz Sandžaka, da izvrši etničko čišćenje da bi se podelila Bosna kako je

on napravio dogovor sa Franjom Tuđmanom u Ženevi 30. septembra 1993. godine. Dakle, sva zla koja su se desila jednoj populaciji u Sandžaku napravio je isključivo Dobrica, ne Milošević, nego Dobrica Ćosić, on treba da ide u Hag.

IZ PUBLIKE:

Ja sam čuo ovih dana, od kako je ova knjiga izašla, od, neću reći imena, pametnih ljudi, da je ova knjiga rezultat orkestriranog napada na sadašnje stanje u Srbiji. Napadaju se poznate ličnosti i crkva, armija, a sve sračunato da se u završnoj fazi suđenja u Hagu ljudima presudi što je moguće oštrije. I da to sve jedna ruka organizuje i plaća i zato smo dobili jednu ovakvu knjigu.

TEMA:
DOBRICA ĆOSIĆ

NENAD DAKOVIĆ:

Teorija zavere, da, teorija zavere. Samo da vas podsetim da je za ovim stolom Mihajlo Marković izjavio – sve smo dobro isplanirali, osim iracionalnog međunarodnog faktora.

DOBRICA ĆOSIĆ [promocija *Prijatelja* u Zrenjaninu]:

Ja sam samouk, nemam ni razred gimnazije, nemam fakultet, nemam obrazovanje, ja sam ovako došao, što bi se reklo, iz šume, iz sela i nisam se pripremao da budem pisac.

RAJKO DANILOVIĆ [promocija *Knjige o Ćosiću* u Domu omladine]:

A u stvari Miloševića i Miloševićeve diktature ne bi bilo bez Ćosića, gde je u stvari Ćosić taj koji prethodi Miloševiću. Milošević je nekakav njegov klimaks, neki njegov vrhunac, te njegove politike, i to kao pragmatičar. Vi se sećate da je on rekao takvu budalaštinu koje bi se svako stideo, da je Slobodan Milošević najveći srpski političar XX veka. To beše, ako se sećam, *Republika* italijanska, tek uglavnom Ćosić je igrao izuzetno važnu ulogu i uopšte ga ne treba nimalo potcenjivati. Ne treba, jer je on bio ta personifikacija tog zaista ruralnog, predindustrijskog mentaliteta Srbije, moravskog, koji je najzaguljeniji, koji ne može da mrdne iz onih leja paprika. Ali to je nešto što je u ovoj zemlji igralo presudnu ulogu, molim vas. Pa on bi po svim pravilima trebalo da sedi pored svoga najboljeg političara XX veka, u Hagu.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Dobrica Ćosić u intervjuu listu Politika, 2. oktobra 2005: U čitavom XX veku Srbi i Jugosloveni su potcenjivali dubinu i snagu težnje hr-

vatskog i slovenačkog naroda da živi u svojoj samostalnoj državi. Proces dovršetka razbijanja Jugoslavije nije, po mom mišljenju, uzrokovao toliko pogrešnom politikom tadašnjeg srpskog režima, koliko energijama nacionalističko-separatističkih ideologija i stavom Nemačke i Evropske zajednice da joj Jugoslavija nije više korisna. Srpski narod je pre pola veka skupo platio moskovske ideološke diktate izgradnje socijalizma, da bi se danas potpuno podredio briselskim ideološkim diktatima. Briselski komesari su nas i bombardovali i smestili u državni provizorijum u kojem se raspinje i grca narod Srbije i Crne Gore, a prete nam i novim integracionim asocijacijama rasturajući Republiku Srpsku i primoravajući Srbe da žive u logoru multietničkog Kosova, sa svojim ubicama.

VESNA PEŠIĆ [predavanje mladim političarima]:

Ja sam mislila da danas započnemo raspravu, ali ne verujem da je ovde neko danas čitao *Politiku* i intervju sa Dobricom Ćosićem. Tu imate ceo jedan ekspozicije jednog veoma značajnog ideologa ovog društva, koji je praktično u svakom detalju odbranio ideologiju režima Slobodana Miloševića. Ko god pogleda taj intervju, on vidi da smo mi okupirani jednom ideologijom koja se jednostavno nije sklonila. Peti oktobar je bila podvala zbog toga što se iz te ideologije nije izašlo. Tu se radilo o nacionalnom programu i Ćosić danas obnavlja ideju da je najveća greška bila što mi nismo 1915. godine prihvatili Londonski sporazum, koji je čista fatamorgana. A to je pokušao da napravi Milošević, razumete, Karlobag, Virovitica, to je on probao da uradi, a Ćosić i dan-danas priča da je to prava stvar.

Kad pogledate Koštuničinu politiku, vi vidite da on insistira i tamo gde se Milošević povlačio, zbog toga što postoji nekakav svet, nekakva kota preko koje se ne ide. Kada smo okupirali trećinu hrvatske teritorije, Milošević je rekao - hajde da izaberem onog Martića umesto onog radikalnog Babića, a Koštunica se tada opredelio za Babića. On je i u tom pogledu bio mnogo oštriji i radikalniji nego što je to bio Milošević - zato je i prošao na izborima 2000. Pola tog DOS-a su bili duboki simpatizeri Miloševićevog režima. Kad pogledate šta se sada dešava, kad vidite sadašnju vlast, to su ti Miloševićevi simpatizeri, koji su uvek voleli tu nacionalnu politiku. Zanimljivo je sad one sitne profitere, G17, Kariće, šta ja znam, koji nemaju nikakvu politiku, oni se i ne mešaju u celu tu priču, a ta priča je glavna. I sa tom pričom nismo izašli na kraj i tu priču moramo da raspetljamo - šta je Srbija i šta mi kao Srbi ho-

ćemo, šta je naš nacionalni plan. Kaže Ćosić – kao što smo nekada slušali Moskvu, sada slušamo Brisel. Pa, mislim, to je potpuno neverovatno šta taj čovek priča. I na vlasti su eksponenti te politike. Kad su videli da će onaj drugi deo DOS-a suviše daleko da ide u promene, onda su likvidirali Đinđića, oni su ga likvidirali.

Ali kad objavi gospodin Dobrica Ćosić taj intervju, mi smo ga danas prećutali, a to je suština problema poslednja, da ne kažem, dva veka. Treba da uđemo u analizu tog intervjuja, da vidimo šta taj čovek izgovara. Nije to sve netačno, recimo, on kaže – mi Srbi smo bili naivni i od početka XX veka i u I svetskom ratu smo potcenjivali želju Slovenije i Hrvatske da postanu samostalne države. Ok, slažem se da smo mi potcenili njihovu želju da postanu samostalne države, ali pitanje je zašto smo mi bili toliko nerealni. Zato što smo mi imali ludilo od mita o Dušanovom carstvu. I sad vidimo, svi su se ti narodi konstituisali kao države. Zašto mi još uvek nemamo državu? Gde je naša država? U ritama nekakve nebuloze Srbije i Crne Gore. Nemamo je zato što nikad Srbi nisu rekli koje su njihove granice. I sad se vidi ko je taj uznemiravajući faktor na Balkanu, to jesmo mi, zato što mi jedni jedini nismo rešili nacionalno pitanje, jer smo još uvek opsednuti teritorijama.

VESNA
PEŠIĆ

Zašto su toliko važni Karadžić i Mladić? Zašto? Kako, odoše svi u taj Hag, sem te dvojice. Naravno da vlast zna gde su oni, naravno da znaju, ali zašto su toliko važni – zato što je to ta spiroheta, to ludilo, ta nerealnost naša. Mi ne možemo da se spustimo u realnost uopšte od tog ludila. Zato su oni najveći heroji tih ratova. I Dobrica Ćosić se poziva na taj Londonski sporazum, koji je bio tajni sastanak, čiji sadržaj nikada nije obelodanjen, ali zna se da je po tom ugovoru trebalo da, na primer, Split bude srpski. Pa kako bismo mi sa tom našom svinjarijom integrisali te silne ljude, kad Ćosić i danas kaže da mi nećemo da živimo na Kosovu, tako završava, u toj multietničkoj kasarni. Pa kako bi onda živio u toj velikoj Srbiji iz Londonskog sporazuma, pa ili bi pobio te ljude ili bi te ljude proterao. To smo praktično i uradili i taj se put slomio. Ne bi bila Radikalna stranka jaka da nema toga, znate, oni žive od Haga, žive od Kosova, žive od Crne Gore. Radikalizam u Srbiji živi već samo i od toga što nacionalno pitanje i dalje stoji u vazduhu i što ga i dalje reprezentuju ovakvi ljudi kao što je Dobrica Ćosić.

DOBRICA ĆOSIĆ [promocija *Prijatelja* u Zrenjaninu]:

Mi ćemo morati da istinito sagledamo sebe i svoje zablude, teške zablude.

SVETLANA LUKIĆ:

Malo ćemo da produžimo emisiju, da ne završimo baš sa Dobricom Ćosićem. Ove nedelje nas je, kao što znate, napustio i glumac Ljuba Tadić. Tokom 90-ih smo povremeno sedele sa njim u Maderi, zajedno smo žalili za Jugoslavijom, užasavali se rata i Miloševića i od duga vremena čitali pesme kosovskog ciklusa.

LJUBA TADIĆ:

Propast carstva srpskoga, e sad, pazite šta sam ja pronašao u toj pesmi. Kaže, vitezovi i tako dalje – ako ćeš se privoleti carstvu nebeskome, a ti sakroj na Kosovu vojsku, pričesti vojsku, tako dalje, a kad cara saslušашe reči, mili Bože, šta ću i kako ću, kome ću se privoleti carstvu, da li ću se carstvu nebeskome, da li ću carstvu zemaljskome. E, sad pazite, kaže – mače vojsku Bogdan Juže stari, s devet sina, devet Jugovića, kako devet sivih sokolova, u svakog je devet iljad vojske. Obratite pažnju, devet puta devet je 81, a u Juga 12 hiljada. Pošli su Jugovići sa 93.000. Idemo dalje, makoš' vojsku tri Mrnjavčevića, Ban Uglješa i vojvoda Gojko i sa njima Vukašine kralju, u svakoga 30 iljad vojske. Pa, bila je Marička bitka, što lažu. Ovi nisu ni bili na Kosovu, Mrnjavčevići, oni su izgignuli tamo pijani na Maričkoj bici. Kažu da je cela vojska bila pijana, izginula. Što uturaju 90.000 njihovih vojnika ovde?

Pazite, to je 90.000 njih trojica i tamo smo rekli – 183, narodna pesma pominje tu, sad ćemo dalje da nađemo vojske. Mače vojsku srpski knez Lazare i tako dalje, tada Laza nadvladaše Turci i pogibe i tako dalje, a njegovo, čekaj, Laza, da vidim samo ovde koliko kaže, u Laze je silni Srbalj bio – 77.000. To je 270, nešto mi fali, njih 50 sam negde zaturio, ali nije važno. Pazite sada, ovde su nagomilali toliko vojske i toliko čuda božijeg, da, na primer, to su bile razdeljene zemlje, kako je to knez Lazar odjedanput postao negde car, kad on nije bio car.

Meni se iz tog ciklusa najviše dopada *Obretenje glave kneza Lazara*. Tamo je on u nekoj vodi i prolazi Turče jedno i pronađe glavu Lazarovu, a telo je stajalo tamo malo daleko. On je pokušao da sastavi glavu, međutim, ta je glava otišla u nebo, a to telo ostalo ovde. I cela istorija, čini mi se, srpskog naroda stalno nastoji da spo-

ji to telo i tu glavu, ali uvek se pronade ta lažiglava, ta lažiglava nas ubi! Samo se ona na neko telo prikalemi, pa tek posle saznamo da je to potpuno lažiglava, da to nije ona glava. I mi jurimo tu glavu, a ona otišla gore, u carstvo nebesko.

Ja sam jedanput za novine rekao da mnogo ličim na Srbiju, pa su me pitali kako sam ja to mogao da kažem da ličim na Srbiju. Ja uvek odgovorim - pogledaj kako sam omatorio, okljakavio, nemam pojma, pa zar ne ličim na Srbiju? Mi smo utabani do kraja. Moja pokojna majka je govorila - doveli su nas do lipsača. To mi se dopalo, pa sam zapamtio. I zaista smo u lipsaču.

LJUBA
TADIĆ

U Hamletu sam na Lovrijencu igrao kralja. On ubije svoga brata, Hamlet ga juri, pravi mišolovku, a kralj molitvu pravi, pa kaže: "sve će biti dobro". Što sam mrzeo tu rečenicu, pa sam Mencla molio da izbrišemo tu rečenicu. On mi kaže - to je važna rečenica. Dobro, važna je. Pa je ja jedanput ovako promucam, drugi put je, opet, kažem da niko ne čuje, pa opet mislim - besmisleno je da oni misle šta rekoh, pa onda kažem tu rečenicu. Toliko sam se mučio, a sad se isto mučim ovako razgovarajući s vama, mučim se da slučajno ne kažem tu rečenicu - sve će biti dobro. Grozna rečenica, je l' da? Šta će to biti dobro? Drage moje, nema kraja ovoj pruzi.

STUDENTI 1996/97:

/skandiraju/ Vreme je za istinu/ Vreme je za pravdu/ O, o, kakva sreća/ Disciplina sve je veća.

LJUBA TADIĆ:

Pitaće nas svet odakle smo, a mi ćemo odgovarati - mi smo iz Srbije. A oni će nam govoriti - a to ste vi što doživotno šetate.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Ljuba Tadić kakvog želimo da pamtimo, sa bučnih šetnji 1996, odakle je konačno odšetao u svoja mirna polja.

PEŠČANIK^{FM}, 11. 11. 2005.

ORIJENT

Mi ovde ne palimo automobile, nego jedni druge...

Tražim da *Peščanik* objavi *Dušanov zakonik*...

Kultura je kao pekmez, što ga manje ima, više se razmazuje...

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ *iz Instituta za uporedno pravo*

ALEKSANDAR LEBL *iz Saveza jevrejskih opština SCG*

FILIP DAVID, *književnik*

PAVLE RAK, *publicista*

DESIMIR TOŠIĆ, *publicista*

DRAGAN BABIĆ, *TV novinar*

SVETLANA LUKIĆ:

Nadam se da ste se noćas lepo odmorili, svanulo je i počinje naše iscrpljujuće utrkivanje sa ovim bunilom. Evo još jednog Peščanika i još jednog malog pokušaja da vežbamo da govorimo o onome što smo se osmelili da uradimo, da govorimo o onome što jeste, a ne da se i dalje krećemo svetom kao da je senka koja postoji samo zato da bi istakla naš lepi profil ili lepi stas.

Nema sumnje da je kretati se među utvarama prednost, i to velika prednost. To najbolje zna naš premijer, koji je posle obećanja svetogorskim monasima da Kosovo neće dati, da neće prodati veru za večeru, i u izjavi za B92 potvrdio prednost sveta utvara. Kaže da su naši, tj. njegovi argumenti u pregovorima oko Kosova neoborivi. Kao što vidite, Koštunica daje samo izjave, ne izlaže se pitanjima novinara, što je možda i bolje. Tog čoveka bilo ko, bilo kojim pitanjem može potpuno da izbezumi i to je pomalo zastrašujuće.

Danas se navodno sastaje naš trenerski tandem, Koštunica-Tadić, ne bi li jednom, makar za večnost odredio sastav već legendarnog pregovaračkog tima za Kosovo. Ne znam šta će Tadić reći, ni šta će bilo koji sagovornik našeg predsednika vlade ikad u susretu sa njim reći. Koštunica mi mnogo liči na onog Pirona koji je kad bi sa nekim razgovarao, nastavljao da govori kao da se ništa nije desilo, čak i kada bi njegov sabesednik otišao. Takva ravnodušnost, takav disciplinovan prezir krase našeg predsednika vlade, pogotovo kada je reč o Kosovu.

Naši pregovarači su započeli loše i kada je reč o pridruživanju Evropskoj uniji. Čula sam negde tezu da se ljudi u svakodnevnom životu obično ponašaju proračunato, ali kad dođe do sudbonosnih opredeljenja, ponašaju se onako kako im tog časa padne na pamet. Naša vlast ovih dana demonstrira svoj jak odbrambeni refleks pred običnom opasnošću kao što su novinarska pitanja i kako taj refleks nestaje pred katastrofom koju nam spremaju, iz dana u dan.

Srbija nije stigla tamo gde je Koštunica nameravao da je odvede, dakle, u večiti umirujući ćorsokak. Ona je evropski geto, koji može da plane kao i ona geta na obodima Pariza. Jedino što mi ovde ne palimo automobile nego jedni druge. U Novom Sadu su, kao što ste čuli, neonacisti upali na Filozofski fakultet i šamarali koga su hteli. Predsednik se uzbudio - pa to ne može tako, u Srbiji zig hajl nije prihvatljiva parola. A da li može parola - nož, žica, Srebrenica? Ne znam u stvari kako bi naš predsednik reagovao na to? Tek da se podsetimo, branio

je Nomokanonovu tribinu pod nazivom "Deset godina od oslobođenja Srebrenice". Ne znam i da li bi bilo i ovakve reakcije na događaj u Novom Sadu da su mladi fašisti nosili krstove i brojanice, šamari bi tada bili samo mali izliv pravoslavne duše ili što bi rekao Nikola Baja Pašić - bio bi to jedan mali narodni odisaj.

Kad smo kod radikala, Milorad Mirčić je rekao za profesora Perovića, koji je govorio na tribini o antifašizmu, da je separatista i da je ljudska i naučna krpa. Nije problem što je to rekao, on je visoki funkcioner te odvratne stranke koja je polusvet mobilisala i slala kao dobrovoljce na front, a oni su branili Srbiju od Hrvata tako što su u Zemunu zauzimali zgradu Magistrata, zauzimali kafiće i kioske i sve to, braćo moja draga, da ustašama ne padnu u ruke. Radikali su navodno stranka kao i svaka druga, oni su samo malo primitivniji i zastupaju desničarske ideje koje postoje svuda u svetu. Ma neće biti.

Kada Paolo di Kanio da gol na utakmici Lacio - Roma i proslavi ga fašističkim pozdravom, konzervativac i desničar Roko Butiljone, čovek koji zbog svojih seksističkih i šovinističkih ideja nije prošao na mesto evropskog komesara, kaže - Di Kanio je trebalo da misli na potomke onih koji su ubijeni i kako se osećaju kad vide njegov pozdrav. U isti mah, Mirčić, inače šef Odbora za bezbednost parlamenta ove osvedočeno demokratske zemlje, kaže da je profesor Perović separatista i ljudska krpa.

Sećate se potom britanskog princa Harija, koji je na žurci nosio traku sa nacističkim simbolom, svastikom. Pre svega, on je bio prezren i napadan u britanskom društvu, a bivši ministar odbrane je tražio da princ bude izbačen sa vojne akademije. A kad se princ Hari ponudio da ode na obeležavanje šezdeset godina od oslobođenja Aušvica organizatori su rekli - ne, hvala, možda neki drugi put.

Prošle godine grupa francuskih mladića oskrnavila je groblje jevrejskih žrtava u jednom francuskom selu koje je simbol stradanja civila od nacista. Ti mladići su privedeni, Jevreje šef Odbora za bezbednost francuskog Parlamenta nije nazvao krpama, a kazna za Le Penove mlade sledbenike je izvršena tako što su oni proveli nekoliko dana u tom selu i vodič im je detalj po detalj pričao kako je ubijeno petsto žena i dece. Na kraju, mladi nacisti su pokazani na prvom kanalu državne televizije, gde je novinar razgovarao sa njima o tome šta sada misle o nacističkim zločinima, posle kratkog istorijskog časa na jevrejskom groblju.

Hoću da kažem da sve ovo što se desilo u Novom Sadu nije nimalo čudno. Policija je podnela prijavu protiv dekana fakulteta zbog održavanja neprijavljenog skupa. Uhapsila je jednog od dvadeset pet neonacista, a kada je prošle godine protiv njih podnela prijavu zbog ispijavanja nacističkih parola, tužilaštvo nije reagovalo. Da li nam to naša draga država poručuje da su rodoljubi u Hagu, a da smo mi domaća fukara, koja se raduje seći tih knezova, kako je jednom rekao Rajko Petrov-Nogo. Imam nešto da poručim u ime domaće fukare – ako neće država da nas brani, branićemo se sami, kako znamo i umemo.

VESNA RAKIĆ-
-VODINELIĆ

Govori Vesna Rakić-Vodinelić iz Instituta za uporedno pravo.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Taj događaj mi izgleda zastrašujuće i smatram da je on ozbiljan signal za građane Srbije da zaista kažu hoće li fašizam ili hoće demokratsku državu. Meni se čini da ima jako mnogo činilaca koji su doveli do toga da se ovako nešto desi u Srbiji, u Srbiji koja odista nema nacističku, pogotovo ne antisemitsku tradiciju, bar ne jako raširenu. Mislim da najpre za to treba okriviti sadašnju vlast, vlast koja je svojim odnosom prema najtežim krivičnim delima, prema ratnim zločinima, uzdigla nasilje koje se dešavalo u prošlosti na pijedastal heroizma i time mladim ljudima na neki način otvorila vrata da i oni sami postanu nasilnici.

Znam da će biti mnogo ljudi koji će pokušati da sve to racionalizuju i umanje značaj ovoga što se desilo, da će reći – pa dobro, to je samo nekoliko šamara. Neonacisti su, recimo, u Slovačkoj ubili jednog čoveka, ali mislim da mi nemamo pravo, upravo zbog toga što se dešava u Evropi, da čekamo da neko pogine i da neko bude mrtav, nego moramo da tražimo od naše policije da radi ono što joj je dužnost. Oni su do sada prijavili dekanicu Filozofskog fakulteta za održavanje neprijavljenog skupa. To je jedan neverovatan apsurd, to je jedno strašno ruganje zato što niko nije dužan da prijavi održavanje skupa u zatvorenim prostorijama univerziteta. Znate, svako predavanje na univerzitetu je skup. To je jedna neviđena glupost, drskost i bezobrazluk ove sadašnje vlasti.

Zato bih ja veoma volela da se nađe dovoljan broj građana, nevladinih organizacija, pa i političkih stranaka koje bi bile spremne za jedne ozbiljne demonstracije protiv policije, pre svega. Dakle, kojima bi se pozvala policija da radi svoj posao, a to znači da štiti građane od nasilja, a ne da štiti nasilnike. A ako to nije spremna

da radi, onda oni koji čine vrh te policije moraju da odstupe, da podnesu ostavke kao u svakoj normalnoj zemlji. S jedne strane, oni pregovaraju sa MMF-om, sa Evropskom unijom, a s druge prijavljuju dekanicu Filozofskog fakulteta za održavanje javnog skupa. A oni koji su šamarali ljude, uzvikivali odvratne parole, treba da budu mirni i da se osećaju kao svoji na svome.

SVETLANA LUKIĆ:

Zanimljivo je da je Mirčić iz Srpske radikalne stranke dao zvaničnu izjavu, dakle, kao šef Odbora za bezbednost republičkog parlamenta, u kojoj je krivicu prebacio na učesnike skupa. Evo, ja citiram ono što sam čula direktno od njega, dakle da je profesor Perović, koji je tamo bio verbalno napadnut - ljudska i naučna krpa.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

To pokazuje ono što sam rekla, oni koji sada vrše vlast, a radikali su u prećutoj koaliciji s onima koji vrše vlast, krivi su zbog toga što se ovo desilo. Oni uzdižu nasilje na jedan nivo normalnog ponašanja, a da li je Mirčić uopšte osoba koja može da ocenjuje jednog profesora univerziteta, pa čini mi se da je očigledno da nije. Neka prvo on to postane, pa neka napiše šta ima da napiše protiv tog čoveka. Govoriti o nekome da je krpa, govoriti o nekome da je izmet, kao što je jedan od čelnika te stranke nedavno rekao za ministra spoljnih poslova, to pokazuje da su ti ljudi mentalno spremni da dele šamare. Verovatno će sledeći korak biti da nam takvi političari i fizički dele šamare. Ako mi kao građani ove zemlje to dopuštamo, onda u redu, neka nam dele šamare.

Ja sam to nekoliko puta govorila, možda baš i u vašoj emisiji, mi imamo pogrešno postavljenu državu, imamo je tamo gde nam uopšte nije potrebna i gde nam pravi probleme, a nemamo je tamo gde nam je neophodna. Dakle, imamo je onda kad treba prijaviti dekanicu jednog fakulteta za održavanje skupa na tom istom fakultetu, a nemamo kad treba da zaštititi od šamara čoveka koji se nalazi u zgradi fakulteta. E, tamo policiju nemamo. Sada, međutim, ta država koja je formirana u demokratskom procesu, kakav je - takav je, sada ta država ide protiv procesa u kome je formirana tim svojim nečinjenjem ili tim svojim licemerstvom ili tim svojim neverovatnim cinizmom. Ono što naravno ostaje jeste neka-kav pokušaj građana da se od takve države odbrane, da takvu državu promene. Dakle, mislim da treba izaći na demonstracije, po-

zvati na njih, ne zbog tih nekoliko neonacista, nego zbog države koja toleriše neonacizam i koja ga možda nekim svojim radnjama čak i podstiče, jer pokazuje da joj se sviđa.

SVETLANA LUKIĆ:

Prošle nedelje u organizaciji Helsinškog odbora za ljudska prava održan je okrugli sto "Nova srpska desnica i antisemitizam". Govorili su između ostalih književnik Filip David i Aleksandar Lebl iz Saveza jevrejskih opština.

ALEKSANDAR
LEBL

ALEKSANDAR LEBL:

Što se tiče antisemitizma u Srbiji, svedoci smo da ga ima. Zapravo, bilo bi čudno da ga nema ako znamo kako ga je bilo, ima ga i biće ga svuda, čak i tamo gde Jevreja nema. I kad je reč o oblicima ispoljavanja, može se reći kako onih najgrubljih, pre svega fizičkih napada na pojedince ili na objekte, nema, bar zasad. Karakteristično za Srbiju je korišćenje antijevrejskih stereotipa u međustranačkoj borbi. Protivnik se pokušava diskvalifikovati time što se kaže kako je Jevrejin. Da vas podsetim, Labus - Jevrejin, Koštuničina majka - Jevrejka i slično. Moram reći da ni radikali nisu ispoljavali, niti danas to čine, netrpeljivost prema Jevrejima. Doktor Vojislav Šešelj izjavljivao je kako ima dobrih i loših Jevreja, kao što ima dobrih i loših Srba. Doduše, štampanje *Protokola si- onskih mudraca* u partijskom listu ili proglašavanje za počasne građane Zemuna Lepena i Žirinovskog u prvom radikalskom mandatu nisu baš prijateljski gestovi.

Sinod Srpske pravoslavne crkve pre gotovo četiri godine objavio je svoje saopštenje za javnost u kojem je osudio antisemitizam i ogradio se od onih koji ga propagiraju. Ovo ne znači da između jevrejske zajednice i Srpske pravoslavne crkve vladaju idilični odnosi. Glavna sporna tačka je kanonizovanje vladike Nikolaja Velimirovića, autora jednog od najžešćih antisemitskih tekstova. Mnoge izrazito antisemitske grupe - Dveri, justinovci, Obraz, racionalisti i drugi, zaklanjaju se iza Srpske pravoslavne crkve, a da iz nje ne dolaze opomene i distanciranja. Srpska pravoslavna crkva nije napustila dogmu o Jevrejima kao deicidnom narodu, što je katolička crkva učinila pre više decenija. Objašnjenje je da o tome može odlučivati samo Vaseljenski sabor, a on se nije sastajao u proteklih hiljadu i više godina. Da na kraju pomenem i suprotnost antisemitizma - filosemitizam. U Srbiji ima dosta ljudi koji

javno iskazuju svoje simpatije za Jevreje, čak ljubav prema njima, što je i značenje reči. Tu treba razlikovati dve stvari – pravi filosemitizam i lažni, koji je u stvari zasnovan na uverenju da se preko takozvanog jevrejskog lobija u SAD može ostvariti neki sopstveni interes.

FILIP DAVID:

Događa se ono što smo naučili da se događa u sličnim situacijama. Sve se malo gura pod tepih, a onda kada manjine progovore i počinje stvar da se širi, kad se više ne može gurati pod tepih, onda kreće jedna ekipa na čijem je čelu ministar, da kreće fasade. Ali ono što oni okreće preko noći, izjutra se ponovo pojavi i bojim se da će se Ministarstvo za manjine postepeno pretvoriti u jedno molersko-farbarsko preduzeće, koje ništa drugo neće raditi nego će ići po Srbiji i krečiti grafite. Umesto da se ozbiljno shvate sve te primedbe koje stižu. Pa čak i ako su nekada preterane, one opominju da nešto nije u redu. Pre manje od godinu dana na B92 sam dobio jedan spisak, gde sam pročitao naslove, imena autora, oko osamdesetak antisemitskih knjiga. U međuvremenu bio je jedan mali sajam u Domu sindikata, ja sam tamo ponovo beležio, taj broj je porastao na preko stotinu. Posle ovoga Sajma beležimo da antisemitske literature u Srbiji ima blizu sto četrdeset naslova.

Kako izgledaju neki od tih naslova: Jevrejska zavera, Srpski narod u kandžama Jevreja, Zašto mrzim Jevreje, Pod šestokrakom zvezdom, Vladika Nikolaj o Judejcima, neprijateljima hrišćanstva i hrišćana, Zli i prokleti, Zavera nad zaverama, 3000 godina u službi Satane, Pet krvavih revolucija Judeo bankara i njihove Judeo masonerije, Holokaust - dogma judeizma, Judejska zavera protiv Boga i čoveka, Prokleti Hanaan, Demaskirani Talmud, Zašto se divim Adolfu Hitleru, Protokoli sionskih mudraca, Mrtve krave protiv šest miliona Jevreja, Zašto je rasizam ispravan, Jevrejsko ritualno ubistvo i tako dalje i tako dalje.

SVETLANA LUKIĆ:

Promakla nam je jedna veoma važna knjiga, a to je Nacionalistička internacionala, koju je napisao Pavle Rak, koji dobar deo godine živi u Rusiji. To je knjiga koja govori o ruskim neofašistima i mnogi od njih su naši stari znanci, odnosno prijatelji srpskih političara i intelektualaca. Naravno, jedan od njih je i Limonov, koji kaže na primer sledeće - Kome je u Rusiji potreban fašizam? Svima je potreban faši-

zam, Rusija očekuje fašizam sa trepetom i strahom, kao što jedinstvenog, silnog, lepog mladoženju očekuju u razrušenoj kući. Taj mladoženja će uništiti neprijatelja i sve će popraviti svojom mladom rukom. Slušate Pavla Raka.

PAVLE RAK:

Tu je interesantno primetiti da su Rusi stvarno dublji, ozbiljniji u tom svom pronacizmu nego ovi naši. Ovi naši su epigoni, i uglavnom oni to preuzimaju od Rusa. Jedan od izrazitih primera je Limonov, koji je imao tu svoju malu nacionalsocijalističku stranku. Ta stranka je okupljala neke klince, to je sredina iz koje su stalno fricali molotovljevi kokteli i tako, svim klincima je to interesantno. Usput, on to poveže sa nekom umetničkom avangardom, sa nekim proserdeima literarnim, bitnici i ovo i ono. Sve je to bilo smešano u jednu kašu i iz toga je s vremena na vreme dolazilo do pravih sukoba i pesničenja. U jednom trenutku je Putinu to dosadilo, pa su ga strpali u zatvor, Limonova, zbog nekog posedovanja oružja i zbog nekih akcija njegove stranke u vezi sa Pribaltikom. I on je odsedeo tamo, ne sećam se tačno koliko, dve-tri godine, šta li. Inteligencija kao i svaka inteligencija, bolećiva na zatvaranje ljudi zbog političkih motiva, krenula je da štiti tog Limonova. Sad je Limonov izašao iz zatvora, ta podrška je nekako ostala u svesti ljudi kao njegova izvesna legitimizacija.

PAVLE
RAK

I desilo se da je pre godinu i nešto Putinova vlada rešila da liši penzionere i ratne invalide svih njihovih povlastica, koje su im u stvari omogućavale da žive. To su bili besplatan prevoz u javnom saobraćaju, besplatni lekovi. Umesto svega toga dato im je ponekih hiljadu rubalja, što bi bilo oko 2.000 dinara mesečno, a cene prevoza su se odmah digle toliko da im je samo to u jedan mah zbrisalo tu takozvanu monetarizaciju povlastica i ti ljudi su izašli na ulice. E, Limonov je krenuo njih da koristi, on im je glavna podrška. I sad odjednom, on se pojavljuje kao uvaženi sagovornik u svim televizijskim emisijama i ispada odjednom kao neka ozbiljna opozicija. A nije se odrekao svojih nacionalsocijalističkih pozicija.

SVETLANA LUKIĆ:

Limonova znamo, da se podsetimo na njegove dolaskе u Srbiju s vremena na vreme, razni su dolazili da opale pokoju po Sarajevu ili po Vukovaru, Limonov je bio jedan od njih.

PAVLE RAK:

Limonov je imao ovde zvanične veze, ali u nekim parakulturnim krugovima je mnogo prisutniji bio jedan njegov saratnik, koji je glavni teoretičar evroazijstva, neki Aleksandar Dugin. E, taj je bio ovde prisutan i mnogo hvaljen u sredinama kao što je Obraz i verovatno ovo što je posle Obraza nastalo, Srpske dveri i takvi pokreti. Sem toga, znam jednog čoveka ovde koji je čak u Institutu za društvene nauke i koji je bio povezan baš sa Duginom i ovde se pojavljuje kao autor članaka u *Politici* koji prividno nemaju sa tim neke veze, ali u suštini on ovdašnju nacionalnu situaciju i nacionalne interese interpretira preko te vrste ideologije.

Kod nas se svi ovi kriptofašisti deklariraju kao antifašisti, to u Rusiji nije slučaj. Tamo imate bar toliko samosvesti, jače kulturne osnove i tradicije da oni, kad nešto jesu, oni se ne stide da to i kažu. I zato se tamo čuju mnogo oštrije reči i kad je u pitanju samo-identifikacija. Kod nas u Beogradu sve se to pomalo prikriva. Dugin i Limonov u Rusiji se ne dovode u vezu sa nekim pravoslavnim pokretom. Oni su ideološki jasno opredeljeni i pošto se vezuju za tu vrstu konzervativne revolucije njima je teško da uspostave baš direktan priključak sa crkvenom ideologijom. Crkva u Rusiji, u tom svom krajnje desnom političkom krilu, ima kozački pokret. Kod nas sve to ne postoji, sve je nekako smušeno i zbunjeno i zbog toga kriptonacistički pokreti ovde i mogu da se vezuju direktno uz neke crkvene velikodostojnike, da uživaju njihovu podršku i da im dolaze vladike da govore na tim njihovim skupovima.

Kad sam bio na skupu ruskih nacionalista u Peterburgu to nije bio slučaj, oni nisu mogli da dovuku nijednog vladiku. Jedan koji im je bio sklon upravo je umro tih dana, tako da su našli nekog samozvanog vladiku koptske crkve u Rusiji, nešto potpuno izvrnuto. I taj je došao i sa nekim krstom blagosiljao sve to. Nažalost, pošto je ovde mutnija situacija, mutna je i ta veza, ali je ona znatno čvršća između naše crkve i tih krugova, nego što je slučaj u Rusiji.

SVETLANA LUKIĆ:

Koji od naših ljudi se pominjao u ruskoj nacionalističkoj štampi?

PAVLE RAK:

Tamo je kolalo možda dvadesetak imena. Najprisutniji, najhvaljeniji bio je Kalajić, izrazito. U krugovima nacionalističke inteligencije, koja je imala neke više intelektualne pretenzije, jako je popu-

laran bio Pavić. Njegove su se knjige masovno tamo kupovale, najveću popularnost je imao naravno *Hazarski rečnik*, o narodu koji je žrtva zavere svih ostalih. Hazari su jadni bili Srbi, ali u suštini su to Rusi, tako su oni to interpretirali i jako im je godilo da se osećaju žrtvom. Pored toga, ali u relativno uskim krugovima je poznat Bokan, i to su baš oni najtvrdi krugovi, koji se otvoreno deklariraju kao nacisti.

PAVLE
RAK

Viđao sam publikacije u kojima se pominju naše vladike, najčešće Amfilohije i Atanasije. Pokojni mitropolit peterburški organizovao je nešto što je on mislio da će biti jezgro buduće kozačko-četničke vojske. Kako su njemu predstavili ovu našu situaciju ja ne znam, ali rezultat je očigledno bio taj. Krugovi koji su učestvovali u takvim poduhvatima, u stvaranju jezgara koja se nikad nisu ni u šta razvila, bili su skloni da uzdižu srpsku današnju crkvu i teologiju u nebeske visine, kao da je ovde jedino pravo hrišćanstvo, da u Rusiji ono tek treba da sledi ovaj primer. Naravno, ti ljudi nisu znali šta se ovde zbiva i neki koji su putovali ovamo, pa videli kakav je molitveni život po ovdašnjim parohijama, predomislili su se i rekli da ovde ne treba pomagati stvaranjima nekih zajedničkih vojski, nego prosto treba poslati par stotina misionara. Ko je još bio tamo često pominjan?

SVETLANA LUKIĆ:

Mira Marković, Karić?

PAVLE RAK:

To su drugi krugovi, oni su imali poslovne i političke veze i u ovim nacionalističkim publikacijama se ne pominju mnogo. Sam Milošević jeste poslednji njihov heroj, zato što se odupire ovoj svetskoj zaveri judeo-masonske, i u tom pogledu je on kultna figura, ali za to nije on direktno zaslužan, tj. nije on odlazio tamo i pravio nekakvu propagandu. To je radio njegov brat i to radio isključivo u komunističkim i neokomunističkim krugovima. Tako da ovo o čemu sada razgovaramo, a to su neonacisti, Milošević je njima samo bio objektivni saveznik i idol, ali nije bio neko ko pripada njihovoj sredini. Neke publikacije zadužene za tu propagandu su bile finansirane od strane naših tajkuna koji su vršljali i po Rusiji. A oni i ne kriju da su tamo bili i da su tamo zaradili svoje pare. Nedavno je Karić rekao da su njegove pare zarađene u Rusiji tih godina, molim lepo.

Na prvu godišnjicu 11. septembra, čuo sam u vozu dogovor službenika naše železnice kako će da proslave rušenje tornjeva u Njujorku, doneli su bili i prase, piće je već bilo nabavljeno. To govori o stepenu samoizolacije ovog naroda. Za sada su otišli mnogi, a ako se ovo nastavi otići će svi koji nešto vrede u ovom narodu. Ne znam šta da kažem, meni se kad o tome mislim toliko smuča da bih plakao, ali znam da ništa ne vredi. U obračunu sa Miloševićem se stalo na pola puta i onda se ispostavilo da su se ljudi borili protiv Miloševićeve vlasti zato što je njima učinila nešto nažao, a ne zato što je bila takva kakva je bila. Možda je rešenje da se cela stvar izvede na čistac, onako potpuno do kraja, stopostotno, pa da sve bude svima jasno.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta podrazumevaš pod tim - na čistac?

PAVLE RAK:

Naša samoizolacija je mutna, smuljana, nedovršena. Možda bi trebalo da se ona zaista objavi *urbi et orbi*, kao nešto što pripada našem nacionalnom biću, pa da onda vidimo šta ćemo s tim. I ta kriptonacistička ideologija neka se objavi *urbi et orbi*, da ne bude kripto nego da bude jasna i neka nam to vlada deset godina, pa kad nas satre, onda ćemo znati zašto nas je satrlo. Ovako, dok sve ostaje nedorečeno, možemo za to što nam se dešava da krivimo druge, kao zatvorili smo se od celog sveta, jer nas ceo svet mrzi. To da u stvari sami sebi radimo najgore stvari tako ostaje zavijeno u razne dimove i magle.

Razumljivo je psihološki da se ljudi umore od tolikih godina muke i da hoće da žive normalnim životom, a on pretpostavlja da im se ne ponavlja stalno da imaju zločince među nama koji se slobodno šetaju gradom i da treba počistiti institucije, zakonodavstvo pre svega. Ljudi neće to stalno da slušaju, hoće da žive kao normalno, a onda ispada da sve to ne postoji. Neka to postoji, mi ćemo se praviti da ne postoji. Vrlo je karakteristična bila polemika u *Vremenu* tim povodom pre par godina. Ljudi koji su se za vreme Miloševića i te kako borili protiv njega, odjednom su se izjasnili da neće da ratuju protiv svoje lične karte, što znači - dosta je, raščistili smo. E, onda se desilo ubistvo premijera i neki od njih su uvideli o čemu se radilo i promenili stav, ali veći deo javnog mnjenja i dalje ostaje pri tome da pošto ne možemo da promenimo ovu strašnu realnost, onda je bolje da se pravimo da je nema.

Ja sam uzbuđen dok ovo govorim, zato što mi je stalo da se ovde nešto promeni, a ljudi koji sve probleme trpaju pod tepih i još to pravdaju time da su oni na strani ovog naroda, pa neće o njemu da govore loše, oni treba da se zamisle do čega im je u stvari stalo. Da li im je stalo do imidža ili im je stalo do neke realnosti. Mislim da je to glavna linija podele među onima koji stvarno vole svoju zemlju i ljude oko sebe i onih koji bi samo želeli da žive mirno. Kad bi shvatili koje su posledice njihovog stava, neki ne bi to terali celog života. Međutim, tragedija je u tome što je ovdašnje javno mnjenje kreirano od strane nekih institucija koje istrajavaju na takvom stavu. I sve dotle dok je to u ovdašnjoj kulturi toliko prisutno, oni mogu jedni druge da ubeđuju i zavaravaju time, tim pre što sami žele da budu prevareni.

DESIMIR
TOŠIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

U Domu omladine traje serija predavanja o nacionalizmu. Jedne nedelje je govorio profesor Filozofskog fakulteta Slobodan Antić, i njegovo predavanje je imalo naslov "Dobri nacionalizam". Prošle nedelje je na istu temu govorio gospodin Desimir Tošić.

DESIMIR TOŠIĆ:

Ovde se vodi kampanja protiv nacionalista. I sad naravno, pošto je javno mnjenje već u jednoj nacionalističkoj groznici, kampanja protiv nacionalizma nam je potrebna, ali ja lično mislim da je ova kampanja, koju vrše neke nevladine organizacije, kontraproduktivna. Ne diskutuje se o problemima nego se samo frontalno napada, i kritika crkve je frontalna, tako da ljudi kažu - a, to su ateisti. Zato ja uvek dajem svoju ličnu legitimaciju, da sam iz svešteničke porodice, da mi vladike ne bi spremile lomaču. Tri srpska kralja su se tokom vekova nudila papi da Srbi pređu u katoličku veru. Naši su kraljevi hteli da podvale, tek da se zna, pošto mi smatramo da svi drugi podvaljuju sem nas. Tako je i u pogledu nacionalizma, znate, morate prvo da pođete od neke teorije, a to je da dok god je nacije biće i nacionalizma.

Nema dobrog i rđavog nacionalizma, nego je pitanje u kojoj je on funkciji. Kad se Francuska branila od Nemačke 1914. i razvila jedan đavolski nacionalizam, znate, on je ušao u funkciju pobede Francuske nad Nemačkom. Ili ako hoćete, neka izvine drugovi partizani, ali i oni su bili izuzetno antinemački, antigermanski raspoloženi 1941, pa i antiustaški, što se vrlo često pretvaralo u antihr-

vatsko raspoloženje. Pročitao sam knjigu koja se zove *Partizansko proleće*, koju je napisao jedan veliki čovek iz Hrvatske, Srbin, koji vodi *Letopis Matice srpske*. I tu vidite, kada se misli da Srbi nisu vršili odmazde po Hrvatskoj, da se mi tu teško zavaravamo. Uostalom, i procenat ratnih gubitaka je vrlo sličan kod Srba i Hrvata, bez obzira ko je koga ubijao. Za jedan narod važan je gubitak, tu se ne ulazi u pitanje koji su motivi, to će, naravno, objasniti istorija.

Najveće gubitke u II svetskom ratu imali su Rusi, Nemci, Jevreji, Poljaci. Naši su najveće gubitke pretrpeli od bombardovanja, sad se to vidi po dokumentima. A prvi čovek koji je tražio još 1942. savezničko bombardovanje ključnih tačaka Srbije bio je Draža Mihajlović. A ovde nam neki prota drži govor i kaže da je na bomba-ma 1944. pisalo - srećan Uskrs. To su takvi mangupluci, to nije prerađivana istorija, nego je to rat protiv istorije. I takav nacionalizam je naravno katastrofa i mi smo tu katastrofu doživeli i to traje i trajaće sve dok Šešelj, Karić i Milošević imaju većinu ovog naroda. Nema nam pomoći dokle god su oni većina, dotle ćemo biti prokazani, bez obzira na lepe izjave da nam divno idu inflacija i investicije i tako dalje. Kod svih u podsvesti postoji misao da je to jedan narod koji ne može da se izvuče.

Ja sam nekada bio za povratak Kosova, međutim sad je dockan. To je Milošević, magarac, mogao da uradi, on je bio u moći i nisam siguran da bi baš rekli ne, ali on to nije uradio. Pazite, u istoriji kad se nešto propusti to je gotovo. Tako je bilo i sa Jugoslavijom, mi smo šansu za Jugoslaviju propustili. Priznajem Miloševiću da je vrlo privržen svojoj supruzi i deci i tako dalje, ali politički on je jedna velika budala, koja nas je uvukla u blato do kolena i preko kolena. Srbi se nikad neće vratiti na Kosovo tako kao što su bili 1912, 1918 i 1945, to treba izbiti iz glave. E, sad je pitanje kako na tom Kosovu naći mogućnosti da mi tamo budemo zaštićeni, pošto mi nismo zaštićeni, to ne treba kriti. Moja ideja da se nekako ude-si, ako je Evropa dobronamerna, da Kosovo i nas u isti mah ugura u Evropu - tako da nam se čini da smo zajedno. Tako sam ja shva-tio i ideju podele Kosova pre deset godina - da se taj mali broj op-ština dodeljuje Srbima da bi im stvorio iluziju, pošto smo mi ze-mlja mitova i farsi, da je Kosovo sa nama.

SVETLANA LUKIĆ:

Predsednik vlade Koštunica, rekao je u Hilandaru da nema odvajanja Kosova od Srbije.

DESIMIR TOŠIĆ:

Da, to je politikantski, to nema nikakvu vrednost, sem ako ti kaluđeru mogu da glasaju za njega na izborima, u slučaju da mu zafale glasovi. Onda bi to imalo vrednost za njega, ali ne i za nas.

Sinoć sam u Domu omladine pomenuo svoje putovanje, kada sam kao dečko iz nižih razreda gimnazije, od četrnaest godina, za Uskrs išao na Kosovo. I kad sam se vratio u Niš, pitao me je otac kako je bilo. Bio mi je dao nekih 20 dinara za troškove, a ja sam mu vratio 18 - samo sam kupio alvu u Skoplju, preko Skoplja smo išli. Pa, kažem, ja nisam video Srbe nigde, sem u Prištini. I sada, molim vas, upoređujem popis stanovništva na Kosovu od 1921. po srezovima, tu se vidi da su Albanci, sem u Kosovskoj Mitrovici, svuda bili većina. Taj problem je svakog prosečnog građanina morao da natera da postavi pitanje - šta ćemo sada. A niko nikad nije postavio to pitanje. Političke partije su, pokušavajući da mobilišu ljude zbog glasanja, privlačile i Albance, ali to nije bila prava emancipacija. Partije do 1941. su samo omogućile da se izvrši neka vrsta, ne asimilacije, ali recimo adaptacije između dva stanovništva. Imam časopis Demokratske stranke iz tog vremena, koji se zvao *Budućnost*, i tu imate nekih deset Albanaca i Turaka, koji su u stranci funkcioneri.

DESIMIR
TOŠIĆ

Raspad Jugoslavije je zemljotres za nas Srbe. Za Hrvate i Slovence to je odlazak u slobodu. Pad Jugoslavije remeti celokupnu našu političku filozofiju od 1918, našu psihologiju, svi smo mi osetili taj raspad. I ja sam u tom pogledu jugonostalgican. Jedino mesto gde svi Srbi mogu da budu ujedinjeni je Jugoslavija i trebalo je da čuvamo Jugoslaviju, kako bi rekao drug Leka, kao zenicu svoga oka. Međutim, mi to nismo radili, mi smo nešto gledali silom, nešto prevarom, tako da je taj raspad Jugoslavije otvorio niz problema, među kojima je i Kosovo. Ali naš generalni problem jeste prekrajanje istorije i laži. Mi jesmo tolerantni sve dok ne dođe do rušenja džamija, onda se zaboravimo. Onda, molim vas, Srpska pravoslavna crkva osnuje u tom delu Hercegovine duhovni centar, srpska crkva pristane da se Foča prozove Srbinje.

Sve nacionalne crkve, takozvane pomesne crkve, sklone su da učestvuju u nacionalističkoj propagandi i da podstiču nacionalizam. Toga nije bilo u moje vreme, ja to nisam osećao, moram da vam kažem, crkva tada nije imala funkciju koju sebi danas daje. Država je bila monarhija, a crkva je hodala pozadi i slušala. Kralj Alek-

sandar nikad nije otišao kod patrijarha, to je laž koju pronose izvesni episkopi, nego su patrijarsi dolazili kod kralja i kod kneza. Cela dva veka država je iznad crkve, pa čak i u srednjem veku. Uzmite *Dušanov zakonik* da vidite ko kažnjava korupciju u crkvi, ne kažnjava je sabor već država.

Ja tražim od vas da *Peščanik* objavi *Dušanov zakonik*. Pazite, Albanci se priznaju u *Dušanovom zakoniku*. Dušanov zakon ih pominje, pored Srba naravno, mada ne spominje srpsku državu, to je vrlo interesantno. Ali se pominju Albanci, Vlasi i Grci kao nešto posebno i oni dobijaju strožije kazne. Ako vi ubijete vašeg supruga, vi kao Srпкиnja možete da dobijete deset godina robije, ali ako ste Albanka, onda ćete da dobijete dvadeset. Ali u srednjem veku nema Srba nacionalno, a to što su Albanci, Vlasi i Grci bili drugorazredni građani, za feudalnu državu je bilo relativno normalno. Posle toga nastaje turska vladavina. Albanci mogu da govore o našoj vladavini između 1912. i 1995, ali oni su imali jedan ogroman kadar u turskoj vlasti. Mi smo imali jednog, koga smo napravili Srbinom, Mehmed Pašu Sokolovića. Posle 1912. mi vladamo nad Albancima, i ne samo što vladamo, nego mi o njima ne vodimo uopšte računa. Da je postojao neki pokret za emancipaciju Albanaca, nije postojao. Da je postojalo neko udruženje albansko-srpsko na Kosovu, pa neka bude 1 odsto stanovništva, nije. Dakle, tu postoji jedna zaostavština za koju možete da kažete da nije genocid, ali o njoj mora da se raspravlja potpuno otvorenih očiju. Kao što morate da raspravljate o okupaciji 1941-1945. Albanija je, pored NDH, jedina dobila veliku Albaniju. Tako da sve to morate da znate da biste imali jedan normalan pristup, politički, da možete da vršite debatu. Ali ako vi kažete - Kosovo mora da bude naše, to je isto kao da ste izrekli laž.

SVETLANA LUKIĆ:

Ali, neverovatno je da Srbi na Kosovu, koji su živeli posledice Miloševićeve politike i dalje to podržavaju.

DESIMIR TOŠIĆ:

Kopaju sebi grob, a onda podsvesno hoće da iskopaju grob i Srbiji. To je onako zastrašujuće, moram da vam kažem. Niko neće da potpuno otvori svoje srce i pokuša da razume ljude koji već petnaest godina glasaju za Šešelja i Miloševića i uništavaju Srbiju.

U poslednje vreme su me dva čoveka pitala da li je Tadić, predsednik republike, Jevrejin. Ako biste vi tim ljudima rekli da su antisemite, oni bi vam odgovorili - taman posla. Tako da mi naše rasiističke, nacionalističke, ekstremističke nastupe ne vidimo kao takve. Pazite, ovde postoji veliki broj diploma, ali je intelektualni standard nizak. I vi treba da ste na oprezu od ljudi koji su u svojim profesijama daleko otišli, kao što su slikari i lekari. Jer kad vi počnete s njim politički da razgovarate, vi odjedanput vidite ili jedno dete ili jednog glupana. Molim vas, sad kad je Francuska glasala protiv Ustava, treba da vidite delirijum naše dijasporu u Parizu, curi im voda na usta koliko su srećni. Jedan naš veliki književnik, koji je odavno poludeo politički, rekao je da je Francuska prvi put progovorila istinu. Oni misle da će se Evropa rasturiti. A drugi, koji je slikar i to poznati, koji živi tamo pola veka i ta sredina nimalo na njega nije uticala, on kaže - šta će nam politika. Kako ćemo da se razvijamo, da damo fudbalskom timu da nas vodi? Pazite, slikar, i on je član Akademije nauka. Pa izvinite, ja nikad nisam učestvovao u kampanji protiv Akademije nauka, ali tu izgleda sedi priličan broj budala.

DESIMIR
TOŠIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Ne znam otkud vam to.

DESIMIR TOŠIĆ:

Ne, ali to je neverovatno, on nije samo član Akademije nauka zato što je sposoban u svojoj profesiji. On predstavlja moralno, intelektualno biće, koje je iznad svoje sredine, on je predstavnik elite. Ali Akademija je postala stecište vrlo agresivnih neznalica.

Građani Srbije moraju da znaju da imaju tri strašna srama koja nose na svojim leđima. Prvi je apstinencija, da 50 odsto naroda koji živi u ovim uslovima ne izađe da glasa. To je već jedna trećina katastrofe. Druga trećina katastrofe je Šešelj, a treća je Karić. Kako može čovek, koji se obogatio u najtežim vremenima pomoću jedne vlasti koja nas je dovela u ovu situaciju, da dobije na izborima 19 odsto, što znači da je korupcija zahvatila ogroman prostor u našoj masi, pošto je to svet koji koruptivno misli - aha, biće sa Karićem para kao blata. Tako da, neka građani vode računa.

Sreo sam jednog profesora, vrlo fini gospodin, i on je apstinent i onda mi to objašnjava kako je on običan građanin koji se razočava

rao. A šta ste vi očekivali, vi ste nezadovoljni, jer ne poznajete stvarnost svoje zemlje. Ja uvek citiram najveću misao koju sam čuo u Srbiji. To je bilo 1990, izgovorio ju je Mihiz, čovek koga politički nisam cenio, i on je bio jedna velika neznalica, ali je priznao svoj greh - mi nismo poznavali svoj narod, Srbija je jedno zapušteno prigradsko naselje. Ako pođete od toga saznanja, onda vi morate da budete aktivni. To ne znači da ćete vi svojim glasom da rešite komunalne probleme ili pitanje puteva u Srbiji, ali vi tim učestvovanjem stvarno formirate neku snagu koja deluje u jednom pravcu. Mi moramo da smanjimo apstinenciju, to je naš prvi greh, naša prva srbijanska sramota. U Švajcarskoj može da izađe 45 odsto birača, to je jedna organizovana, solidna zemlja; mi smo zemlja u kojoj svaki građanin treba nešto da uradi, pa ako ne može ništa drugo, bar da glasa, to nije nikakav napor.

Druga stvar je ako na glasanju Karić i Šešelj dobiju većinu zajedno sa socijalistima. Sad, zavisi mnogo i od izbornog zakona, znate, vlada se očevidno priprema da se provuče. Ali vi možete da se prevarite, znate. Demokrate su 1923. napravile novi izborni zakon. Oni su u parlamentu 1920. imali 92 poslanika, pa su bili radikalni sa 91, pa su komunisti sa 58. Za one koji ne znaju ništa, koji uopšte ne priznaju komuniste pre 1945, ponavljam da je 58 njihovih poslanika bilo u ustavotvornoj skupštini 1920. I sada, demokratama je 92 bilo malo, ali novim izbornim zakonom sebi su odsekli noge i umesto 92, na novim izborima dobili su 57, takoreći pola. Tako da ova vlada pokušava, ali to može da se promeni, ja ništa neću da kažem, ali to je ovako za istoriju najvažnije, znate, da ako većinu imaju Karić i Šešelj to Srbiju vodi u katastrofu, tako da to treba slomiti. Znae, pošto to ne vodi nigde, vi onda nemate nijedan argument, nijednu nadu. Vi ste mogli pre pet godina da gledate u Rusiju kad Kina zapreti, a kad nas Kuba uzme u zaštitu. Sve to je nestalo, i tu moram da kritikujem stranku kojoj pripadam, mora da se vrši veći juriš, treba voditi bespoštednu borbu protiv stagnacije u kojoj se nalazimo i za razvoj društvene svesti u Srbiji. Ne znam da li ste to gledali na selu, kada se kolju pilići, mnogi ih i ne kolju nego im otkinu glavu i ostave pile, a pile skače. Mi ostavljamo utisak naroda koji nema glavu.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste publicistu i člana Demokratske stranke, gospodina Desimira Tođića, a sada govori naš omiljeni televizijski novinar Dragan Babić.

DRAGAN BABIĆ:

To što se toliko razmnožila žuta štampa, ja mislim da je samo posledica tog podlačkog manipulisanja svetom u kome je 60 odsto ljudi nepismeno. To smo pre neko veće videli, kada smo videli onaj prekrasan primer sa *Prokletom avlijom*, kada se prokletom avlijom odjedanput nazvala čitava Srbija. Kad napravite jednu takvu anketu na Sajmu knjiga i dobijete onakve odgovore, onda je pitanje ko je napisao *Prokletu avliju* isto kao pitanje da li ste vi ikada išta u životu pročitali. Ne, nisu pročitali. A kada se otvori Sajam, tamo nagrne 250.000 ljudi. Mene to podseća na kupovinu ove nesrećne srpske revidirane *Britanike*, onako kako Srbi zamišljaju *Britaniku*. Video sam kako je odjedanput bila ogromna panika, gužva oko kioska, igra mečka, nešto se događa – delilo se besplatno. Slična je verovatno i ta vašarska, narodnjačka atmosfera koja se uvek pravi oko Sajma knjiga.

DRAGAN
BABIĆ

To gubljenje vremena, to čega najviše ima u ovoj zemlji – vreme. Toga ovde beskrajno mnogo ima kao i na svakom Orijentu. Čini se da se svi problemi odlažu beskrajno i kao što je kod vas rekla Dubravka Stojanović – u međuvremenu je neki drugi svet za toliko puta više i dalje odmakao za koliko mi nismo uspeli da ništa od svega toga rešimo. To odlaganje sa Kosovom istovremeno znači jedan apsolutni nedostatak pragmatizma, to je jedna tradicionalistička bolest. Ja sam uvek tvrdio da je najveći neprijatelj srpskog naroda olovka i hartija – meni je to sinonim za kompjuter, računanje, matematiku, pragmatizam. Dakle, sposobnost da vidim šta dobijam a šta gubim, a to podmetanje u vidu tih večitih odlaganja je pre svega rezultat uverenja da to tako i treba da bude. Potom je to jedan strašan kukavičluk, kao, kad god treba nešto gadno da uradimo – dajte da poturimo Rasimu Ljajiću, jer on je musliman, pa neka njega tamo nabijaju na kolac, što bi oni jurili po Beogradu Vuka Draškovića, Koštunicu, Tadića ili već koga god hoćete, kad imamo Rasima.

To je toliko providno, a malo pokazuje i taj nedostatak te etičnosti kojom se mi toliko hvalimo. Mi smo etičan svet, pa kad smo toliko etičan svet, onda bi trebalo valjda na prvom mestu uzeti na sebe taj jedan težak, krupan istorijski test za ovaj narod, pa reći – to tako mora da se uradi. To je ono – recite već jednom tu mučnu istinu. To je isto kao da su rekli – prestanite da se zavaravate tim tradicionalizmom, počnite da mislite racionalno. Pragmatičan čovek bi rekao – hajde onda, shvatite šta ćete dobiti tim ustavom, ko-

ji je jedna takođe temporalna smicalica. Sećate se da je Koštunica dolazio na vlast sa obećanjem da će prvo da napravi novi ustav.

SVETLANA LUKIĆ:

I da ode, odmah potom.

DRAGAN BABIĆ:

I da ode. Niti je otišao, niti je napravio ustav, pa sad, ako te stvari povežete, kako beše - više od autonomije, manje od nezavisnosti, niko ne zna šta to znači. Imate dva miliona Albanaca za koje bez ikakvih iluzija kažu da nas strašno mrze, tj. tačno onoliko koliko njih mi mrzimo, koji su nepismeni, koji, kažu, imaju tamo više kriminala, više trafikinga, više droge, više pljačke nego čitava Evropa zajedno - to ćete tada morati da unesete i u Srbiju. Da li razmišljate o tome? Nisam čuo nikoga da kaže - da, razmišljamo, pa da ga pitam - a šta ste razmislili?

Na jednoj strani imate u radikalima najbolje oličen jedan prepotentni nacionalizam, koji prisvaja za sebe i svoju stranku sve ono što ja mislim da krase normalnog čoveka u Srbiji. Rekao je jedanput, sećam se, Tomislav Nikolić - ako vi nećete u vojsku, mi ćemo slati svoju decu. Koju to decu? Koja su to njegova deca? Dakle, to prisvajanje nekih radikalizama nacionalističkih za sebe, što ovde vrlo lepo prolazi, još uvek strašno pali. Vi možete od toga da pravite jednu veliku politiku računajući na to iracionalno ponašanje našeg sveta koji o tome zna samo jedno - zna nekoliko tih stvari o tom kosovskom mitu, nikada nije čuo za Ilariona Ruvarca, pojma nema šta je taj pisao, a bio je i ostao otac moderne srpske istoriografije.

Utešna stvar u svemu tome je čuti iz usta nekog političara koji kaže, čak sa jednom arogancijom - mi nećemo ratovati. Kao da to od nas zavisi. Jer ako se mi rešimo da ratujemo, pa to će biti čudo, sad ćemo to sve da spalimo. Oni neće ratovati, vojska istrulila, deca se tamo ubijaju, nemaju šta da jedu. Kad se pojavio ovaj novi gospodin lekar, koji je iz VMA došao na mesto ministra odbrane, kad je održao onaj neutešni govor o korupciji, o tome da je budžet probijen za vojsku, vi biste se onda zapitali - pa da vidimo mi to malo u kom smo mi to sosu ovde. Da kažemo - pa, možda ta nezavisnost i nije toliko loša. Mora biti, ako smo mi u nekakvom fantastičnom ekonomskom poletu, kojim se opet pa hvali onaj ministar za trgovinu sa inostranstvom, onaj što će da pravi male tigrove i Singapure.

Takvog klovna ja u životu nisam video, da sa takvim osmehom govori, kao u “Veseloj večeri”, on je zaista žovijalan, krasan jedan tip i uopšte čovek velikog formata. Dakle, taj bi trebalo prvo da kaže - pa divno, mi smo sposobni da uposlamo, kao što čitav svet žudi za radnom snagom, ne dva miliona, milion i sedamsto, niko i ne zna koliko tamo ima Albanaca, kao što ne zna dovoljno dobro ni koliko nas ima, ali recimo da zaposlimo 200.000 Albanaca. Ja mislim da je to razumno razmišljanje, ali ovo navlačenje na tom kafanskom, nacionalističkom, mitskom, iracionalnom nivou, to više ne mogu da razumem. Sve to što sam video od te rupetine kakvo je Kosovo, to je bilo pre četrdeset godina, da prostite, to je otprilike bilo - neadaptiranost, mržnja i rešenost da po svaku cenu odemo odatle. Tako je i bilo. Bilo je sedamnaest nekih Albanaca u toj četi gde sam ja bio i posle nekoliko dana, pošto niko nije hteo da govori srpski, pre četrdeset godina, vratili su ih kući. Koji bi to civilizacijski plan bio, čiji mi osobiti majstori nismo nikada bili. Nije u stanju Francuska danas da apsorbuje pet miliona muhamedanaca, a kamoli Srbija. Dakle, stavio bih u taj svoj pragmatizam ono što najbolje znam o tome i pokušao bih da to gledam otvorenih očiju. Ne vidim šta drugo. Dakle, treba verovatno nešto uraditi radikalno, što ovaj svet oslobađa jedne strahovite traume, koju on vuče već šeststo godina. Ja mislim da bi se tako on oslobodio te traume.

DRAGAN
BABIĆ

Pa kaže - ako to uzmete, to je okupacija. Ima naravno toliko drugih reči koje ste mogli da iskoristite, ali vi time podjarujete onu traumu. Juče je patrijarh bio na Kosovu i onda osveštao tu crkvu za Mitrovdan, Dimitrija velikomučenika. Nema od velikomučenika ništa, što više velikomučenika, sve je veća ta trauma. Zašto je danput ne osveštaju Milutina Milankovića, koji je moj heroj, heroj srpske nauke i civilizacije. Stvarajući sve više velikomučenika, nikakvoga zdravlja iz toga ne može da bude. Proteklo je svako vreme da se tom vrstom rezonovanja rešava taj strašan problem na Kosovu. Ne velikomučeništvo. To što morate da rešite morate ravno da gledate u to, ne možete da gledate u stranu i da se večito vadi na istoriju.

Ja Koštunicu ponekad vidim kao samoproглаšenog sveca zaštitnika srpskog naroda, koji misli da mu je poslanstvo da ga zaštititi, a štiti ga tim mitskim, arhaičnim sredstvima, tako ga on štiti. Ja verujem da to on misli, da je to njegova misija, ta vrsta jedne svetač-

ke zaštite, koja ne trpi prigovore - jer je svetačka, koja ne trpi dileme hamletovske - zato što je svetačka. On je rešen, on nema nikakve sumnje da je u pravu i da je to taj jedini put.

Taj afektivni jezik kojim se služi većina srpskih političara vrlo lako vam otkriva to njihovo neprosvećeno mentalno stanje - što glasnije, to bolje, što luđe, još bolje. Taj vrtlog uvlači sve više ljudi u nekakav jezik, koji više nije onaj jezik kojim su ovde govorili ljudi nego jezik nekih drumskih razbojnika, pljačkaša, nekog korumpiranog sveta koji se štiti vrlo vešto. Pogledajte ono od pre neko veće, kad su ministra za kapitalne investicije optužili da je tamo napravio nešto sa tim kućama, a on je rekao - to je moje pradedovsko ognjište. Reč ognjište ovde je kao ikona. Niko te ne pita za pradedovsko ognjište, nego da li je to građeno tako da podleže nekim zakonskim sankcijama. Ovde ne postoji zakon, postoji rečnik - ako kažem da je to moje pradedovsko ognjište, ja sam zaštićen. Dakle, ne može se govoriti o građevinskim dozvolama i korupciji, nego se može govoriti o ognjištu. Oni opet kažu - pa nećemo mi vama ognjište, nego samo hoćemo da znamo kako ste vi podigli ovu kuću, to mi hoćemo da znamo. Onda on kaže... "onaj tamo koji vas plaća". I taj ludački krug uzajamnih optužbi je stvorio taj jedan neverovatan vir, koji uvlači sve to unutra. To ludilo tone kroz taj vir i niko više ne zna kuda to ide.

Nema te sile koja može da razluči jedno, drugo, treće, četvrto, gde šta stoji. Još bi hteli da vode te razgovore o beloј kugi, o negativnom demografskom rastu; pa ne možete na taj način, aman, to je besmisleno. Kojom ćete vi to silom naterati narod da se razmnožava kao pacov, zato da bi bila srećna ova vlada i crkva? To ljudi ne rade ni zbog crkve ni zbog vlade, rade zbog sebe. To je taj vir u kome se sve to nalazi i ne vidim da dolazi neki dobar plivač koji će malo to da sredi. Sve se to nekako ujednačilo. Ja sam jedno vreme imao tezu da je to ta sabornost kojom Koštunica želi da vaspita političku scenu Srbije. Za njega je sabornost kada su svi u parlamentu, pa su onda prirodno tu i ovi i oni. Ne tražimo nikakvu odgovornost, nikakva uzročno-posledična veza tu više ne postoji, sad imamo tu sabornost. To spada opet u onaj oreol koji on sebi pravi, odnosno, ovde ne postoji parlament, on je ustanova zapada, nego smo mi sabor.

A na saboru znamo kako se stvari događaju, ima mnogo pijanog sveta koji urla sve što mu padne na pamet, to je sabor. Na sabor se

dolazi pod oružjem, sa zastavama, to nije demokratija. Sad smo napravili tu vrstu sabornosti, tu ima i zastava i pištolja. Mislim da je to bila ta težnja, ne osobito higijeničarska, ne tako izbirljiva. Radilo se na toj vrsti jedinstva, a to, malo samo promislite, nije ništa drugo nego ono prezreno, toliko blačeno jednoumlje komunističko. Sabor je prilično jednouman, ta vrsta okupljanja pod jednu zastavu nije ništa drugo nego jednopartizam. Nema nikakvih finih razlika između mene, vas, nego ako smo sabor, onda ćemo da duvamo svi u jedne diple, diple su dobre, je l' da? Nema violine, čela, nego diple.

DRAGAN
BABIĆ

Ako već govorimo o tom viru, možda na kraju tamo čuči ta međunarodna zajednica, ako ne bude imala previše poslova. Oni su potpuno shvatili - jedno dete ne možete da ostavite samo u kući, dohvaćite šibicu kako je blesavo, pa će da zapali celu kuću, otvoriće česmu pa je neće zatvoriti, dohvaćite se sa komšijskim detetom oko neke igračke, pa će jedno drugom noseve otkinuti. Mislim da međunarodna zajednica to zna i da se sad ponaša kao staratelj, za razliku od onoga što se jedno vreme događalo sa odbijanjem Miloševića do bombardovanja. Shvatili su da je zdravije da staratelj s vremena na vreme dolazi i da se malo raspita kako stoji stvar sa detetom, dokle je dete stiglo, hoće li da pođe u školu već jednom, hajde da izađe iz zabavišta, hajde da ga naučimo da se oblači, da sedi, da se hrani, ne da jede, da se hrani, hajde da mi to malo pomognemo. Nekako nemam utisak da bi oni voleli ponovo da vide ovde neku gužvu.

Pogledajte koliko je novca skrkanu u Srbiju od dolaska Đinđića na vlast. Ili Norvežani koji vodu na Zlatiboru dovedu, jer mi vodu ne možemo da dovedemo, u pitanju su četiri kilometra. Video sam to na Zlatiboru, ne znam kad su došli stari Sloveni, u V, VI veku, nisam bio tu, ali od tada nisu mogli da naprave četiri kilometra vodovoda. Dakle, to su ti poslovi za koje svet kaže - pa čekaj, da im damo tu vodu. U tom smislu možda na kraju tog vira stoji ta veća briga, ukoliko Evropa ne bude imala drugih poslova u međuvremenu, jer svet ne stoji, događaju se požari u Parizu, šire se na Nemačku, Amerikanci imaju svoja posla, svi imaju neka svoja posla. Ako se ta svoja posla ne pretvore u neki veliki opšti košmar, onda je sva prilika da će ti ljudi koji su postali staratelji po nuždi, ja ne verujem da se neko prihvata tog posla zato što je lud za time, nego zato što zna da će on imati štete ako ne bude staratelj onome maloletnome i maloumnom, pa kaže, hajde da to zbog sebe uradi-

mo. Greši svaki onaj koji uobražava da su te velike, teške, važne reči kao što je demokratija, jednakost, parole velike Francuske revolucije itd. tačno to što jesu. Ne, nisu, one su varijabilne, prema snazi i moći onoga ko vodi kolo tog trenutka. Nikakvo mi kolo, sem na vašaru u Topoli, ne vodimo. Procenite svoju ljubav prema Rusiji od pre dva dana kada je došao Lavrov, a Vuk rekao - vreme je da ovde uđe ruski novac. Stvarno zanimljivo, ta beskrajna slovenska ljubav i tako dalje, odjedanput ima cenu.

Posle $e = mc^2$, pa onda kvantne fizike, treći veliki magistralni naučni poduhvat svakako je autoput sa osam traka Valjevo-Negotin. Znači šta znači pravo misliti, pa to znači direktno ući u večnost. Pravo, sve pravo, sve pravo, Valjevo-Negotin.

SVETLANA VUKOVIĆ:

A ništa im ne smeta da ga naprave.

DRAGAN BABIĆ:

Jes', ne smeta im. Naša je pamet takva kakvi su ti putevi, ovako sve nekakve spirohete, neke neispravljive vijuge. A najkraće rastojanje između dve tačke je prava linija. Ja i dalje mislim da je ovo društvo malih potreba ne misleći pri tom na plaćanje kirije, struje, već na društvo koje nema velike intelektualne, civilizacijske prohteve, bilo da su u pitanju institucije, materijalni objekti, poljoprivreda, sport, bilo šta. To je društvo koje počiva na tom gnjecavom, bajatom, ustajalom konceptu društva malih potreba. Na šta danas liči Beograd, na šta liče ti drumovi? Nema noći da neko ne pogine, zašto, zato što su ljudi. Nađite neku bolju reč da opravdate to što neko nekoga ubije na drumu svake noći. Samo zato što ne vide koliko je ograničenje brzine ili nemaju svetla ili su pijani. Ili su kao onaj od pre neku noć koji je rekao - šta, da ne pijem, pa idem na slavu! Taj nedostatak ja lepo zovem ljudskom bezobzirnošću, on je u dubini ove kulture, on je herojski, on je epski. Epizam nije ništa drugo nego bezobzirnost, gaženje drugog.

Vi imate tamo na radiju, oni prikazuju američku NBA ligu kao da je njihova, svakog dana, na glavu su mi se popeli. Pa onda kažu - Divac pobedio. To je ta kompenzacija sirotinjska i onda oni tako pobeđuju. Imaju Francuzi divnu jednu izreku, kako beše - kultura je kao pekmez, što ga manje ima, više se razmazuje. To se tanko razmazuje u Srbiji, do poslednje mrvice tog pekmeza, svako će morati da zna u kojoj smo mi čorbi mirođija, a ceo svet gleda da u

tu čorbu ta mirođija ne uđe nikako, jer će se otrovati od te mirođije. Kažem vam, pekmeza ima sve manje, tanko se to maže, drž, juri. Najsmješnije je što niko od njih ni o sportu ne zna ništa, to je još smešnije. Zato mi se sviđaju vaterpolisti, to je prilično artikulisan svet. Čovek koji ne zna da pliva, to je tragedija. To nas navodi na razgovor o srpskoj hidrofbiji. Srpski seljaci imaju strašan problem, oni kad se skinu, tamo gde su kopali, orali, tu su osunčani. Tih neplivača u Srbiji ima na milione, oni se užasavaju vode, što vas navodi i na pomisao o kupanju. Oni su hidrofbisti, što bi se kupali. Pa mi nećemo na te reke, to je strašan urbanističko-istorijski problem, socijalni problem, taj silazak na reke. Sad sam čitao Deroka koji govori o tome, pa on je rođen 1895 - neki narodi se obližu da imaju takve reke, poludeli ljudi, a mi ništa.

DRAGAN
BABIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Koliko tu ima potencijala za nasilje?

DRAGAN BABIĆ:

Ima ogromnog potencijala za nasilje. Ja mislim da je sem socijalnih uzroka, jedan dublji i trajniji razlog za nasilje i taj potpuni izostanak stvaranja građanskosti, ono što je *civic*. Ta implozija je sasvim moguća. Odbijanje prihvatanja tog kodeksa o poštovanju drugog, jedno potpuno nepoštovanje ljudskosti. Mi i dalje razmišljamo na taj mitski način. Ako niste pobedili, niste ništa postigli, ako ustuknete, vi ste izgubili. Otuda ovde reč kompromis ima pežorativno značenje, a kompromis je suština civilizacije. Ja nisam stoka, ja sam građanin. Setite se lica onog radikala koji je prešao kod Karića. Koga će on da prevari onom izjavom, da mu mi poverujemo da to nije zbog novca. Ni u svetu se iz tog kola ne izlazi, a kamoli ovde, neće, nije lud. Još se ovde događalo toliko stvari, da bi svaki izlazak iz kola značio gubitak zaštite. Iako se ovde sudovi baš nisu pretrgli, svejedno, izgubiti tu zaštitu, izgubiti tu oklapinu, kako lepo kaže srpski narod, da ga jednom i ja pomenem u boljem svetlu. To je oklapina, žderi, pij i, naravno - imunitet.

SVETLANA LUKIĆ:

Da li pratite, Dragane, suđenje za ubistvo Đinđića?

DRAGAN BABIĆ:

Pa, meni se desilo isto što se desilo i tom sudu, ja sam to počeo da zaboravljam. Ni traga, ne zna se šta se desilo. Sada je došao jedan

glas o onom strancu koji je prelazio granicu iz Hrvatske, sa hrvatskim pasošem, on je sad stranac, taj je ubica. To se tako gubi u tom pesku zaborava, ovde sve nestaje, sve se gubi. Jedna vest traje dvadeset četiri sata, ako i toliko, sutra je ona zadavljena, vučara se po nekim budžacima, nestaje, nemam pojma. I jedan opšti, konsenzualni veseli zaključak - sve je dobro. Mali tigar će sad početi da gricka Evropu. Veseo neki čovek, žovijalan, vedar, optimističan, čovek budućnosti, zvani mali tigar.

B-1

PEŠČANIK^{FM}, 18. 11. 2005.

SVETLANA LUKIĆ:

Osamnaesti je novembar, za tri dana će biti Arandjelovdan, ali onaj specijalni Arandjelovdan, koji će buduća pokolenja Srba pamtiti po tome što će biti doneta rezolucija o Kosovu, kojom ćemo još jednom pokazati da kada biramo između dva zla, uvek izaberemo oba - za svaki slučaj.

Sabraće se, dakle, u ponedjeljak u Skupštini sve sveto i čestito, počev od onih koji su doveli do rata i kapitulacije u Kumanovu, pa sve do onih koji su dobrovoljno, ničim izazvano pristali da još jednom ukratko, i ovaj put bez oružja koje nam je oduzeto, pređu put od Gazimestana do Kumanova. Ovaj Arandjelovdan će biti Koštuničin Gazimestan. Na sreću, oružane bitke su isključene, isključio ih je iz opcije onaj što mu je glava teška pola tone. Da nije, ovaj što nas stalno sabira oko sebe i DSS-a, poveo bi rat za odbranu srpskog Jerusalima, a blagosiljao bi ga lično patrijarh, koji nam je sa sve svetim Sinodom već poručio da će eventualno odvajanje Kosova značiti njegovu okupaciju.

Dimitrija Rupela Slovenci su zvali raketa bez navođenja, nisu znali šta će i kada ovaj da izjavi. Naša raketa bez navođenja, predsednik Tadić, svašta je ispričao u Moskvi, gde je opet bio u crkveno-državnoj poseti. Da li mu je slovenska krv udarila u glavu ili ga je inspirisala neka lepa Ruskinja koju je sreo šetajući se po Crvenom trgu, tek odande nam je 'ladno poručio da Kosovo treba podeliti i pri tome se pozvao, ne na Čosića, nego na Zorana Đinđića. Kao, to je i bila Đinđićeva ideja, a poznato je kako je on, Tadić, veran sledbenik i poštovalac ideja Zorana Đinđića. On je u stvari isto što i Zoran Đinđić, samo mnogo lepši.

Tadić je, naravno, posetio i moskovskog patrijarha Alekseja, to je, kako kaže moskovski patrijarh, treći put kako se njih dvojica sastaju u ove dve godine. Kao da mu je naš predsednik već pomalo dosadio. Međutim, ne zna on kako je našem patrijarhu, koga predsednik posećuje kad god mu se ukaže rupa u satnici. Osim plana o podeli Kosova, Tadić je ove nedelje izašao sa istinom na videlo i kada je u pitanju Ratko Mladić. Kazao je da se, citiram - Mladić krije u šumama negde oko granica Srbije, da ga ne krije vojska, nego general dobro poznaje teren jer je tamo ratovao, a i jako je lukav. Što bi rekao Tadićev veliki pret-hodnik Čerčil - glupost je nešto što svako ima pravo da kaže, ali nek je bar ne izriče sa dostojanstvom.

I naš najnoviji arandjelovski krstaški rat za Kosovo će propasti, Priština neće biti oslobođena, pitanje je samo kako ćemo ovaj poraz iskoristiti. Negde u vreme onih ranijih, pravih krstaških ratova počinje us-

pon zapada i to zahvaljujući nekim okolnostima: izgubljena je nada u skoro dolazak carstva božijeg na zemlju, uspostavljen je mir u evropskim gradovima posle vekova borbi i razaranja, ponovo su otvoreni sredozemni saobraćajni putevi. Dakle, nisu osvojeni ni Sveti grob, ni Konstantinopolj, ali su iznova uspostavljeni trgovački putevi ka istoku.

A kad se završi sve ovo sa Kosovom, koji trgovački put će nama ostati? Sledećih godinu dana će sve počinjati i završavati se sa arandjelovdanskom rezolucijom. Kad to prođe mi ćemo pitati - a sad da vidimo šta je sa privatizacijom, a oni će nam reći - e, pa to je već gotovo. Delta je kupio 20.000 hektara zemlje, Radulović "C market" i tako dalje, sve je rasprodato, a vi ste kmetovi na njihovim imanjima. A sad svi na svoje radne zadatke. Eto, tako će nam reći.

Slušate Veru Marković iz Socijaldemokratske unije.

VERA MARKOVIĆ:

Dokument koji je sročila vlada zapravo nema nikakvog sadržaja i, po meni, ne treba ni da ga ima. Oni traže mandat od skupštine Srbije da vode pregovore i to je u redu. Ono oko čega treba da se angažuje skupština, to je sastav pregovaračkog tima. Čini mi se da, osim predsednika vlade i članova vlade, te pregovore treba da vode i predstavnici društva, pošto je društvo organizovano i vrlo zainteresovano za mnoge od tih tema. Što se tiče političkog dela pregovarača, oni ne treba da budu, po meni, isključivo iz Demokratske stranke Srbije, kao što ima izgleda da će biti, nego treba da budu upravo iz onih stranaka koje imaju drugačiji stav. Mi smo videli da je predsednik vlade razgovarao prvo sa radikalima i socijalistima, znači tu nema spora između njih, prema tome, socijalisti i radikali ne treba ni da budu predstavljeni, nego oni koji imaju drugačiji stav. Znači, oni čije političko delovanje u Srbiji sada deluje onako strašno subverzivno, oni koji kažu da je u Kumanovu potpisana kapitulacija Srbije na Kosovu. Ovde se svi vraćaju u 99. i kažu kako bi oni sada modifikovali to što je tada potpisano. Tu su prvi socijalisti i radikali, koji su to potpisali i prihvatili i doveli do toga korišćenjem sile na Kosovu.

Trebalo bi čuti onaj drugi deo i političke scene i drugi deo društva. Postoje u našem društvu organizacije i pojedinci koji imaju izuzetno dobre kontakte na Kosovu. Srbijansko društvo i kosovsko društvo treba da naprave neki sporazum zbog toga što Kosovo i

kad bude nezavisno, uslovno ili bezuslovno, ostaće tu gde jeste. Znači, treba pacifikovati granicu između Srbije i Kosova i treba rešiti ona pitanja koja su prioritetna, a to su pitanja bezbednosti, i to ne samo bezbednosti sakralnih objekata i Srba koji žive na Kosovu. Ranije je bezbednost značila samo jedno – dosta vojske na granicama, dosta oružja i jasno opredeljenje oko toga ko su nam potencijalni neprijatelji. Sada, i to se potvrđuje ovim događajima u Francuskoj, koncept bezbednosti odnosi se pre svega na ispunjavanje ljudskih prava u samoj zemlji, znači i nacionalnih i ženskih prava i svega onoga što čini korpus ljudskih prava građana te države. Država koja ih ne ispunjava na adekvatan način nije bezbedna i to se pokaže. Znači, bezbedna Srbija, bezbedno Kosovo biće samo onda kada se dva društva međusobno prepoznaju.

VERA
MARKOVIĆ

Neki se već i poznaju, odmah ću reći i imena. Znači, neko ko dobro poznaje situaciju tamo, ima dobre kontakte, ima sagovornike za teme koje su zajedničke za Srbiju i za Kosovo, to su Sonja Biserko, Nataša Kandić, Staša Zajović. To su osobe koje jako dobro komuniciraju i koje otvaraju ona pitanja ovde i tamo koja su bolna za obe zajednice, ali se moraju prevazići da bi ta dva društva napredovala. To bi bio potpuno drugačiji pristup pregovorima. Predsednik vlade je posredno biran, ali pošto je biran u parlamentu on ima legitimitet za te pregovore, međutim nemaju ga zaista svi ti savetnici, pogotovo ako su čvrsto vezani za samo jednu partiju, koja u biračkom telu ima vrlo mali obim podrške. To onda nije u redu, da neko ko ima malu podršku birača odlučuje o sudbini svih, odnosno, o sudbini jednog dela (kako kažu budući pregovarači), suverene teritorije Srbije.

Neka proba neko od njih da kroči na teritoriju Kosova, pa da vidi da li Srbija tamo ima suverenitet ili nema. Što se tiče Prištine, i oni govore o suverenitetu, međutim, svaku odluku njihovog parlamenta mora da apostrofira njihov patron, da kaže da li je ta odluka u redu ili ne. Isto tako je i u vezi sa našom rezolucijom, ona će biti prihvaćena u ponedeljak u skupštini Srbije, u smislu da neko ima mandat za pregovore, u kojima će pokušati da dobije suverenitet Srbije nad Kosovom. Ali kad pogledamo drugi korak posle toga i čujemo šta je u Americi rekla Sanda Rašković-Ivić – mi se zalažemo za suverenitet i teritorijalni integritet Srbije, a to je jedna stolica u Ujedinjenim nacijama, meni je to zaista smešno i totalno neodgovorno. To nije ono što građani Srbije žele, oni žele pre svega bezbednost Srba koji žive na Kosovu, žele prolazne granice.

Sušтина pregovora je da se razgovara o tome kako će dva društva da žive jedno pored drugog, da jedno drugom ne budu opasnost i bezbednosni izazov, već da sarađuju.

Mogu da zamislim referendum na kome će nas pitati - da li pristajete da nam otcepe deo teritorije. Patrijarh je već rekao da bi to bila okupacija. Izgleda da on od 99. nije čitao novine. Zašto bi nam neko sada poklonio Kosovo koje u međuvremenu nije bilo naše. I to je u stvari bilo veliko olakšanje izuzimajući brigu za Srbe na Kosovu. Ako te pregovore zamislimo kao partiju karata u kojoj jedan igrač koristi samo floskule, znači igra karte vezanih očiju, a onaj drugi ima iza leđa veoma dobru podršku, onda će to na kraju izgledati tako što će onom prvom na kraju neko skinuti povez i reći mu - evo, na talonu je ostala jedna karta. Onda će se on uvredeno dići od stola i reći - ja tu kartu ne mogu da prihvatim i onda ide-mo na referendum gde nas pitaju - da li vi pristajete da se otcepi Kosovo. I mi treba da izađemo i kažemo - ne, mi ne pristajemo. I šta posle toga? Da li onda pada vlada, da li neko drugi treba da nadoknadi ovo vreme koje je vrlo bitno za rešavanje čitavog niza pitanja.

Danas se često govori da smo mi sada demokratsko društvo. To za mene ima samo jedno značenje a to je - da je sada 1999, mi ne bismo potpisali Kumanovski sporazum. I tu počinje cela nevolja, zato što se podiže nacionalistička temperatura i kod građana se stvara privid da će Kumanovski sporazum biti pocepan i da je moguće vratiti se u period pre 99, da ćemo ponovo odlučivati o Kosovu na način na koji je odlučivano tada.

Naravno da je malo ljudi koji bi uzeli oružje i išli na Kosovo da brane srpska prava, toga nije bilo ni pre 99. Ljudi ni tada nisu bili zainteresovani za to, osim onih koji su na Kosovu radili to što su radili i neki od njih su sada pod ozbiljnim optužbama za ratne zločine i pljačkanje stanovništva, što albanskog, što srpskog. Dakle, to podizanje nacionalističke temperature neće se završiti ratom na Kosovu, nego jednom bolnom traumom i opet zaustavljanjem razvoja Srbije. Znači, Srbija mora da se okrene sebi, da vidi šta postoji u ovoj našoj zemlji, dokle smo došli sa tranzicijom, šta je sa javnim preduzećima, da li se nešto privatizuje, ne privatizuje, u kom pravcu ide ova država, gde mi stojimo vrednosno, šta je sa tim antifašizmom. Jesmo li mi fašistička ili antifašistička država? Kako to da kada se dogodi neonacistički ispad, istog momenta ne ustanu svi da kažu - ovo je zemlja u kojoj takve stvari ne mo-

gu da se govore. A ne da izađe neko iz takozvane legitimne stranke i da kaže - taj koji je dobio batine je krpa od čoveka.

Neke stvari ne bi smele da se izgovaraju, ako se kunemo da smo demokratska država. A to definitivno nije tačno. Situaciju u Novom Sadu stvorilo je podizanje nacionalističke temperature, a ne to što je na dan kada je primereno održati antifašističku tribinu neko održao antifašističku tribinu, kako se u javnosti prikazuje. I istovremeno se odmah kaže da su oni koji su antifašisti isto kao i fašisti - oni su ekstremisti. Ej čoveče, govori se o jednoj fundamentalnoj evropskoj vrednosti. Dakle, podizanje nacionalističke temperature zbog svega što se trenutno događa u vezi sa Kosovom i Crnom Gorom rađa takve situacije i mislim da je trenutak za veliki oprez. Mislim da bi društvo trebalo da se tome odupre organizovano. Ako već neće država, a država izgleda neće. Ono spektakularno hapšenje je bilo iznuđeno i danas se tek provuklo kroz medije da kolovođa te akcije nije zadržan mesec dana u pritvoru. On je platio 1.000 dinara za dva šamara. Sledeći put će platiti 5.000 da lupi deset šamara, možda i unapred, zašto da ne.

VERA
MARKOVIĆ

Znači, ako država to ne može da reši, to će uraditi društvo. Kada društvo to radi, to nije tako dobro kao kada to radi država, zato što država ima sredstva prinude. A ako ih država ne koristi u tom pravcu, koristiće ih u suprotnom sprečavajući nas, društvo, da se branimo od fašizma.

Tadić se poziva na ono što je Đinđić hteo u nekoj davnoj fazi, kada je hteo da otpočne razgovore o Kosovu. I on je u javnosti slobodno govorio o svim tim idejama računajući da će se kroz sukob različitih ideja, raspravu i argumentaciju doći do nekog stava. Ja ne mogu da zamislim Đinđića kako sedi u nekom zamračenom kabinetu i piše neku rezoluciju, pa onda organizuje njeno prihvatanje u skupštini Srbije, pa malo ode do Hilandara ili da vidi patrijarha. Apsolutno ne mogu to da zamislim. Ideja o podeli Kosova je uvek bila ideja jednog jedinog čoveka, svi znamo ko je, to je Dobrica Ćosić. To je njegova ideja i ona je potpuno suprotna onome što je kontakt grupa postavila kao okvir za pregovore. Ta ideja neće biti prihvaćena. Ali čini mi se da je pritisak intelektualne ili političke javnosti koja ćosićevski razmišlja dosta jak i žao mi je što je Tadić izneo baš tu ideju.

Kada govore o potpunoj decentralizaciji, oni podrazumevaju da se ona odvija po etničkim linijama. To nije moguće i to znaju i posla-

nici sa te srpske liste. Kad smo bili u Prištini u junu mesecu, videli smo se sa većim brojem njih. Oni prihvataju decentralizaciju na način na koji se ona inače sprovodi – gde Srbi čine većinu, oni će imati lokalnu vlast, to je potpuno u redu, a tamo gde čine manjinu, imaće zaštitnu kvotu i obezbeđen način za ulazak u mehanizme lokalne vlasti. Ali decentralizacija po etničkim linijama bi značila saterivanje Srba u jedan mali tor, koji bi bio na severu Kosova. To bi značilo zatvorena vrata za sve Srbe raseljene sa Kosova ili bi oni isto tako morali da se naguraju u taj tor. Etnička decentralizacija podrazumeva da će Srbi na Kosovu imati svoje zdravstvo i školstvo. Sad zamislite da nekoga u nekom delu Kosova zaboli stomak i da bi stigao kod specijaliste Srbina, on mora da ide u Kosovsku Mitrovicu i usput može da umre. A u tom mestu gde ga je zboleo stomak postoji hirurg Albanac. Da li je to sudbina koju oni žele Srbima na Kosovu? Dakle, decentralizacija po zdravim, normalnim, modernim standardima je ono što je potrebno Srbima, integracija u kosovsko društvo i što manje gledanja u Beograd.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate Veru Marković iz Socijaldemokratske unije, još nekoliko reči o omladini srbskoj, Nacionalnom stroju i akciji policije.

VERA MARKOVIĆ:

Pomenula sam izjednačavanje antifašista i fašista u javnosti, u smislu da su i jedni i drugi ekstremisti. Onda su ekstremisti i oni koji kažu da je Kosovo nezavisno od Srbije. Dakle, ekstremisti su svi ljudi koji iskažu drugačije mišljenje. Ta težnja da svi uđemo u neku kohabitaciju oko praznih floskula je ono što mene zaista plaši, jer svaki drugačiji glas biće sve grublje osuđivan, u to sam sigurna. Kamera koja je snimala to hapšenje očigledno je bila namučena, mislim, nijednu policijsku akciju vi ne možete da snimate. Akcija je snimana da se javnosti pošalje signal da je ovo efikasna država, koja sa takvim stvarima izlazi na kraj. Da izlazi na kraj, onda bi vođu ponovo privedi i odredili mu taj pritvor od mesec dana dok traje istraga. Oni to nisu uradili, znači to je bio samo spektakl za jedan dan. Po ikonografiji, to je trebalo da podseti na Sablju, zbog toga što je sada ljudima koji su na vlasti jasno da su se građani osećali jako sigurno za vreme Sablje.

To što je ljudima koji su bili hapšeni za vreme Sablje isplaćena odšteta, nije uverilo građane da su ti potezi bili pogrešni. Dakle, lju-

di su se osećali bezbedno, nestala je droga iz školskih dvorišta, nestali su oni kratkovrati, kratko ošišani mladići sa ulica. Mislim da oni idu za tim sentimentom, da su napravili nešto što je trebalo da liči na reprizu Sablje, ali jednokratno i bez njenih efekata. Ti ljudi će biti neko vreme u zatvoru, tiho će biti pušteni kući, jer su to, kako je već navedeno u nekim komentarima, zbunjeni mladići. Nemam dokaza, ali sigurna sam da je bilo poziva premijeru iz Evropske unije ili iz OEBS-a i da su mu ti ljudi rekli – šta je vlada uradila u vezi sa tim. I onda je napravljena ta pokazna vežba sa snimanjem reprize Sablje. I sigurna sam da će na tome da se završi. Sve mi to izgleda jako veštački, za jednu upotrebu, manifestovanje nečega čega u suštini nema.

VERA
MARKOVIĆ

Verujem da će nacionalistička temperatura rasti i da će broj incidenata, kakav je bio u Novom Sadu, rasti. Postoje i incidenti koje proizvode sami ministri iz vlade, recimo, ministar Velja Ilić. I onda njegov kolega Jočić kaže – pa s obzirom na to koliko radi na izgradnji Srbije, on može da govori šta hoće. To je stav te vlade. E sad, ko će još da se prepozna kao osoba ili organizacija koja ima pravo da radi šta hoće i da govori šta hoće. Ja mislim da će takvih biti mnogo i mi idemo prema jednoj opasnoj situaciji, budući da idemo prema jednoj ozbiljnoj traumi. Vlada ne čini ništa da umani posledice one situacije kada ostane ona jedna karta na stolu. Suprotno od toga, vlada pripušta i crkvu i sve ono što je ekstremno da stvori ambijent u kome vlada, navodno, rešava ogromne nacionalne probleme na jedini mogući način zastupajući legalizam i teritorijalni suverenitet.

Šta me briga šta će da radi premijer? On je premijer, to jeste, priznajem, ali ne može to pitanje da rešava čovek koji je na čelu stranke koja ima tako mali ugled i malu podršku u javnosti. On mora da traži, ne od patrijarha, nego od ljudi koji politički misle u ovoj zemlji, da iznesu svoje ideje i da se onda u toj konkurenciji ideja dođe do rešenja.

Istraživanja pokazuju da građani Srbije u ogromnom broju sada osećaju da im nedostaje premijer Đinđić, njegova energija, njegova vizija, čak i oni koji nisu bili pristalice njegovog načina. Građani u većini ocenjuju da je tranzicija zaustavljena, da nemaju nikakvih naznaka po kojima bi znali kuda Srbija ide ovog trenutka i koliko će to da košta, šta se traži od svakog od nas lično – što su kod premijera ipak znali. To daje dovoljno prostora za borbu. Prosto, za Srbiju se treba boriti i Srbija zaslužuje da se za nju borimo,

za svakoga od građana, samo da oni prepoznaju jedni druge kao različite, da prihvate različitost i da u tim svim silnim traumama koje su preživeli prihvate da je neko imao drugu vrstu traume zbog toga što je gej ili zbog toga što je druge nacionalnosti. I da kažu - njegova trauma nije ništa drugačija od moje, svi mi zbog nečega patimo, bilo zato što nam se ne priznaje različitost, bilo zato što Srbija još uvek nije ušla u razvoj. I to siromaštvo je isto tako ogroman problem, i za vrednosno pomeranje i za prihvatanje različitosti, jer kad vlada siromaštvo, svako je jedan drugome ne konkurent, nego neprijatelj. Kada postoji razvoj, ljudi su konkurenti i to stvara dobar entuzijazam, a kada je siromaštvo veliko kao što je ovde i kad se ne zna u kom pravcu društvo ide, onda su oni jedan drugom neprijatelji.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate kolumnistu lista Ekonomist Miloša Markovića.

MILOŠ MARKOVIĆ:

Ovde je jeftino biti neka vrsta PR-a bilo kog političara zato što su apsolutno svi tako spremni da zamene teze, da ne pričaju o suštini, a onda i javnost to vrlo hladno prihvata. Pitate Velju Ilića za lokomotive, a onda on kaže dva-tri puta *bre*, opsuje dva-tri puta i onda svi raspravljamo o tome da li je on primitivan. A šta je s lokomotivama? To nema veze, to istog trenutka prestaje da bude važno. Ista priča važi i za pregovore sa MMF-om. Izađe Labus, kaže kako je on spasao pregovore u trenutku kad se njima smučilo, a navodno se i našoj delegaciji nešto smučilo. Ne znam šta im se smučilo, jedino ako nisu pojeli nešto pokvareno, tako je moglo da im se smuči. I onda on kaže da je spasao pregovore, koje ćemo nastaviti. Kako su ih nastavili, sutradan je delegacija MMF-a otišla. I sad mi opet pričamo o tome da li je Labus bio taj čovek koji je spasao pregovore i niko ne priča o čemu su ti pregovori. Prvo, reč pregovori je teški eufemizam za nešto što ljudi donesu iz sveta, pa onda dođu da provere da li su za svoj novac dobili ono što im je obećano. Dakle, nikakvih tu pregovora nema. Labus, Dinkić, Jelašić mogu da pričaju beli dan do podne kako su oni neki ravnopravni sagovornici, ali nisu, ni blizu. I ta gomila obmana apsolutno prolazi kod naše javnosti. Taj Jočić može da kaže kako Velja radi svoj posao, ali mi vidimo samo dva kilometra puta i ne znamo koliko je tu ušlo para, odakle, da li je to možda rađeno duplo skuplje nego što je trebalo da bude. Jeste, postoje dva kilometra puta, ali

da li je za te pare moglo da se napravi deset kilometara puta ili ne znam ni ja koliko. Da li je posao morao da se da tom ko je radio ili nekom drugom? Sve to mi ne znamo.

Socijalni mir je opet eufemizam za održavanje na vlasti. Dakle, socijalni mir treba nekome da bi on ostao na vlasti, ništa drugo. Oni ni o čemu drugom ne misle i ja mislim da je ta politika potpuno besmislena, mislim, to zavlacenje sveta, ta naša šumadijska pamet - čovek zažmuri na jedno oko, pa kao sad će nekoga da prevari. Nećeš prevariti nikog, jer ne možeš da ga prevariš. Tu nema onoga - ja zažmurim na jedno, pa on zažmuri na drugo oko, pa ćemo da se nađemo negde na pola. Ljudi iz sveta jednostavno drže samo do onog što tamo piše, drže se toga kao božijih zapovesti. I oni proveravaju da li je to ispunjeno ili nije. Nemam nekakve iluzije o MMF-u i uopšte o tim svetskim finansijskim institucijama, oni zaista dele recepte i potpuno im je svejedno da li je to Južna Amerika, Evropa, Afrika, Azija, žuti, beli, crni.

MILOŠ
MARKOVIĆ

Kao kad odete kod lekara i on kaže - uzmite aspirin, a ne pita vas da li ste možda alergični na aspirin. Tako ni ovi ne pitaju, oni samo hoće da imaju neku vrstu mira i kad vide da se u globalnom smislu pravila ne poštuju, oni kažu - hoćemo budžetski deficit toliki i toliki ili hoćemo budžetski suficit. Ako to ne ide kako treba, oni pitaju - zašto, pa im vi objasnite - znate šta, kod nas ima puno penzionera, oni su veliko glasačko telo, pa prosveta je osetljiva, zdravstvo je osetljivo. Oni kažu - izvinite, ali mi ćemo da vam propišemo šta da radite i u zdravstvu i u prosveti. Ako ne ide drugačije, oni će to na kraju spustiti do tog nivoa da će reći - u ovoj školi ova tri profesora dobijaju otkaz, ovima se smanjuje plata. Oni nemaju drugog načina, ako im ne ispunite one globalne zahteve, oni će ići sve niže i niže i niže i na kraju će - sva je sreća što jedino Englezi voze levom stranom, jer da voze i ostali, na kraju bi nam rekli - slušajte ljudi, morate da vozite levom stranom.

S te strane su ove stranke koje govore da smo mi neka vrsta kolonije u suštini u pravu. Problem je jedino taj što to što oni nude vodi ka tome da budemo još gora kolonija, da budemo pod okupacijom. Ali da jesmo kolonija, jesmo, mi smo na izvestan način ista vrsta protektorata kao i Kosovo, kao i Bosna, bez obzira što trenutno ovde nema njihovih vojnika. Verovatno svet nema drugog izbora, ne može drukčije sa nama, to je tako.

Ni Hag nije morao da postoji, mi smo mogli sami to da uradimo, ali mi smo uradili ono drugo pre toga i posle nismo imali snage da prelomimo i kažemo - e, sad ćemo da razgovaramo o tome šta smo uradili. Naravno da smo mogli da uradimo hiljadu stvari, mi to možemo i danas. Ne znam, skoro sam napisao ili nekom rekao, na pitanje kako će se nastaviti pregovori sa MMF-om - pa da uhapsimo Ratka Mladića. To je nešto što bi omekšalo stvari, bez obzira što MMF nije institucija koja je povezana direktno sa političkim institucijama, ali to bi bio signal. Pa, kaže, to bi bilo privremeno rešenje. Pa dobro, privremeno. A šta ćemo posle - pa posle ćemo da uhapsimo Rašu Karadžića. Kad bi mi to mogli da prelomimo, to bi bilo potpuno druga priča. Naravno da smo mogli da uradimo hiljadu stvari i u ekonomiji i svuda, ali vlast je vlast, jedina ideja joj je da opstane ceo mandat, valjda im je to dovoljno da se izbore za sve svoje privilegije, pozicije, pare i tako dalje, jer oni posle ove četiri godine zaista nemaju na šta da računaju, nijedna od tih pet stranaka koliko ih je sada na vlasti.

Ni za DSS nisam potpuno siguran da će, ako ga ne spuste na 3 odsto, uopšte preći cenzus. I onda se drže za te svoje četiri godine kao davljenik za slamku. Niko nema ovde snage da, kad dobije mandat, kaže - ljudi, neću da vas pitam ništa, uopšte me ne interesujete, dali ste mi četiri godine, a sad ću da vam - dobro, da ne upotrebim neki ružan izraz. Mislim, možda je pokojni Đinđić prosto imao tu snagu da to kaže - dali ste mi četiri godine, pitajte me posle četiri godine, a da li ćete za to vreme da patite ili ne, nemojte me pitati. A posle četiri godine, ako smo toliko zabrljali, što kažu, obesite nas, u redu je. Ova vlast nije od te vrste, ona nema snage za to, ona baulja okolo, pristaje na mnogo više stvari. Đinđić sigurno na pola tih stvari ne bi pristao, ljudi bi imali preko puta sebe pregovarača koji je jak. A ovi tako, drže ravnotežu, mora i međunarodna zajednica da ih voli, a mora i narod da ih voli, pa sad narod ubeđuju kako oni zezaju međunarodnu zajednicu, a međunarodnoj zajednici objašnjavaju kako njih zeza narod.

Nije mi jasno kako taj Dinkić može da priča sa ljudima sa kojima nikada nije hteo da priča. On je upao u socijalističku Narodnu banku sa heklerima, kao što svi znamo i nismo imali ništa protiv tog trenutka kad je upadao, neka je upadao, šta sad, to je bilo takvo vreme i gotovo. Ali kako sad može da računa na njihovih ne znam koliko glasova i da im se udvara. Kako on može da sarađuje sa jednim Vukom Draškovićem, koji je iz svoje sujete odbio 5. ok-

tobar, po principu - ako nije moj 5. oktobar, onda nije ničiji. A Mlađa je zaista bio u vrhu svega što se tada dešavalo. I kako on može sad da računa na takve ljude, ako je on budio Koštunicu sa Đinđićem i sa Čedom, išli su da mu zvone na vrata, da ga drmaju, umivaju, kuvaju kafu - hajde, Vojo, izađi, čeka te narod. I sad on može da pristane da ostane u takvoj vlasti.

Tu počinju te laži i oni prvo sami sebe lažu, pa lažu okolinu, pa kad se tako lepo skupe, tek izlagati narod nije nikakav problem - tako se te laži šire. Gebels je izmislio ono o sto puta ponovljenoj laži koja postaje istina. Ovde je fenomen to što ne treba sto puta da se ponavlja, ovde je dovoljno jednom da se kaže i gotovo je, teze su zamenjene. Dakle, nije problem u lokomotivama i vagonima nego u tome da li Velja psuje ili ne psuje. I onda ćemo mi kao prava mačo populacija, naravno, kakvi smo svi balkanski, da se opredelimo i da kažemo - ma nek šutne novinara.

MILOŠ
MARKOVIĆ

Sad idu i ti razgovori o budućem statusu Kosova. Prvo treba biti načisto s tim šta je sadašnji status Kosova. Onda imam utisak da se kod nas, onako iz inata, insistira na izrazu - Kosovo i Metohija. Šta znači Metohija? Metohija znači crkveno imanje i trebalo je od prvog trenutka insistirati na tome da je crkva tamo imala svoje posede i da je to imovina koja mora da ostane u njenom posedu. Najčistije je stati iza imovinskih odnosa. Bilo mi je neverovatno kada sam posle ne znam koliko godina čuo da oni i dalje uzimaju struju od nas. Zašto uzimaju struju? Hajde da utvrdimo sadašnji status Kosova, priznaj ga takav kakav je, pa onda pitaj što bismo mi slali struju, koju oni ne plaćaju. Baš me briga, neka ne plaćaju oni, neka plaćaju Ujedinjene nacije, neka neko to plaća, ali ne mi. Ali ta priča o statusu, pa da li će na nekom papiru da piše da je to uslovna nezavisnost. Kakva uslovna nezavisnost, to nikakve veze nema sa onim ljudima tamo.

Gledaj ono što jeste i što niko u svetu ne može da ospori - jesam li ja tamo imao stan, jesam. Jesam li ga otkupio po zakonu, je l' mi se neko uselio u stan - pa ne može, to je moj posed. I to je najjednostavnija stvar, jedina oko koje treba insistirati u tim pregovorima. Niko to ne pominje, pominju manje od ovoga, više od onoga, to je neka poezija, neke lirske ili epske formulacije koje ne znače ništa. Meni bi pregovarački tim mnogo više odgovarao ukoliko bi bio sačinjen od pravnika, ekonomista i tako dalje, a ne od političara. Da oni jednostavno prvo utvrde sadašnji status, šta je to - protektorat, to je jasno. Je l' mogu da se vrate ljudi tamo, mogu ili ne

mogu? Jesu njihovi stanovi njihovi ili nisu njihovi? Jesu njihove njive njihove ili nisu njihove? E, to treba utvrditi i tu nema boga, nema te međunarodne zajednice koja može da kaže - e više nije tako. Niko ne može da kaže - znate šta, jeste taj Petar Petrović živeo u tom stanu, ali mi kao Ujedinjene nacije odlučujemo da će tamo da bude Beriša ili ne znam ko. To Ahtisari sigurno prvi ne bi mogao da proguta. To je ono od čega se počinje, to je osnovno, a manje od ovoga, više od onoga, to su prazne priče.

Kad bi neko to nekome objasnio i pitao ga na ulici - čekaj, stani dečko, stavio si kokardu, nosiš krstaču, sve je to u redu, hoćeš Kosovo, hoćeš da ideš da gineš za Kosovo, čekaj, a to te košta svakog dana toliko i toliko. On će onda da kaže - e brate, pa neću ja to da plaćam. Pa, čekaj, idi tamo, gini odmah, pa završi taj posao ili kaži neću da plaćam, vrlo jednostavno. Tamo ćeš, naravno, da pogineš bezveze, a ovde ćeš makar nešto da uštediš, staviš sebi u džep; vodi devojčicu u kafić, u bioskop, nešto uradi s tim.

Ja sam bio ubeđen da je to relativno benigna stvar, da su to klinci koji hoće da se pokažu, međutim, bojim se da, s obzirom na ekonomsku i socijalnu situaciju, ako ta deca ostanu nezaposlena, ako nemaju od čega da žive, zaista se bojim da ta deca u jednom trenutku mogu da polude. Mislim, ako im neko pokaže - ej, oni su krivi što ti je tako. Tog ludila već ima, samo je potrebno da neko to još malo pumpa, pa da to ludilo opet postane masovno kao što je i bilo. Petnaest godina smo gledali masovno ludilo. Ima u ovoj zemlji i te kako sposobnih da ih usmeravaju na taj način, ali bojim se da ti klinci ništa neće dobiti, mogu da idu da poginu. Pa, nemoj, dečko, što da gineš tamo, evo ti ga Brankov most, pa lepo skoči i završi posao, ako ne znaš šta ćeš sa sobom.

SVETLANA LUKIĆ:

Zanimljivo je to što oni negde znaju da ne mogu da idu da ginu na Kosovo, ali da zato mogu da upadnu na Filozofski fakultet u Novom Sadu. Kao što 17. marta nisu krenuli na Kosovo, znali su da je to nemoguće, nego su opet vijali ljude po Srbiji.

MILOŠ MARKOVIĆ:

Znam, naravno, super, ako neko opet napravi paradu homoseksualaca, razbićemo pedere. Ljudi koji su mirni, kultivisani, koji su došli da pokažu neko svoje opredeljenje, e sad ti izađi i razbij im tamo zube, odlično, baš si heroj. Hajde, ako si toliki mangup dođi me-

ni u kafanu, pa mi popij pivo ispred mene, pa ćeš da vidiš šta će da ti se desi. Naravno, oni idu na fizički slabije: studente, žene, homoseksualce. To je i civilizacijski problem, ali kažem, ako neko namerno to krene da usmerava, pa opet budu krivi Albanci, Hrvati, Mađari i koga god nađemo, Romi, nije bitno, toga se bojim, jer tu onda postoji jedan vrlo ozbiljan sukob. Ali nema te vrste svesti da se na to mora reagovati. Kad se tako nešto desi, da neko zakaže za sutra skup - dođite ljudi na Plato, i koliko će da ih dođe, sto ljudi. Prosto nema te društvene svesti, da se kaže - čoveče, to se ne radi.

JELICA
GREGANOVIČ

Uvek se setim pokojnog Mladena Delića, kad je prenosio onu čuvenu utakmicu protiv Bugarske u Splitu, pa kad je golman istrčao do pola terena, on kaže - joj Simoviću, to se ne radi. Prosto postoje neke stvari koje se ne rade.

Prošli put sam rekao da me više ništa ne interesuje. Sad mogu da ti kažem da se u međuvremenu to promenilo. Postalo mi je onako zanimljivo. Prematoriš, dođeš u neke godine i onda kažeš sebi - ili ću da odustanem ili ću da se borim. A ne očekuješ više da će nekad da ti bude dobro i lepo. Pa, rekoh, što ih ne bih zajebavao još petnaest godina. Eto, prosto bori se i pokušaj što više ljudi da animiraš da se i oni bore, zato što svi vidimo da ne valja. To je taj motiv, kažem - čekaj, dečko, izvini, pa neću da te pustim, pa ne mogu baš da pustim Velju Ilića ili Jočića ili Koštunicu da me prave budalom. Osnovna stvar mi je to što pišem, a i preko toga sve gde mogu i šta mogu radim. Neću, brate, da ih pustim, makar nek im malo bude teško. Makar, ako nemam drugog načina, ali nek im bude teško, nek se malo potruže oko toga da budu vlast, a ne baš onako da dobiju blanko i sastavljaju vlast i niko ih ne dira. E pa nećeš, nećeš.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste Mišu Markovića, kolumnistu nedeljnika Ekonomist. Kao što znate, Janez Drnovšek nas je nekoliko puta naljutio u poslednjih mesec dana. Na svog predsednika ljuta je i naša dopisnica iz Ljubljane, Jelica Greganovič.

JELICA GREGANOVIČ:

Puno ljudi je zauzelo stav - Drnovšek je u pravu, on je prvi koji nam je otvoreno rekao kako stoji stvar sa Kosovom, hajde da to prihvatimo, pa da počnemo da razmišljamo šta dalje. Za mene je problem što je to uradio Drnovšek. Mislim da bi bilo mnogo normalnije da je to rekao, kada bi to smeo i usudio se, neko od naših

političara ili neko od političara u svetu, koje stvarno neko za nešto pita. Ono što je Drnovšek uradio mene podseća na onu nišku – koj te pita briči li se vladika. Ko si ti da istrčiš sa takvim stvarima? U Sloveniji je već prvi njegov nastup izazvao trileme.

Jedna teorija je bila da Drnovšek to radi jer sebi hvata duši mesta u nekoj međunarodnoj instituciji gde će on mirno da sedi, da dobija neku platu i tako završi političku karijeru. Druga teorija je bila da cela stvar predstavlja diplomatski lakmus. To znači da je neka ekipa iz međunarodne zajednice našla čoveka koji je predsednik, ali ne predsednik neke užasno bitne zemlje ili zemlje iz Kontakt grupe, i dala mu da odradi nešto što bi kad bi bilo ko drugi odradio, predstavljalo mnogo veći skandal. Ovako, to nekako ostaje u našoj regiji, a mi smo ovde navikli da se čupetamo na razne teme, pa dobro sad i ovo, nije bitno. Treća stvar koju su Slovenci pomislili u prvi mah je bila da Drnovšek pokušava da se vrati na scenu unutrašnje politike sa koje je svojom odlukom nestao. Naime, on kao predsednik u Sloveniji ima jako, jako ograničene ingerencije, to je do te mere protokolarno da se sve svodi na priču – ikebanu, ja, i malo rukovanja. Međutim, on je to sveo na tu meru da je Vojislav Koštunica za njega pop zvezda.

Drnovšeka nema, on je jednostavno nestao, živi u šumi, ali fizički sada živi u šumi, tako da su mnogi shvatili da Drnovšek pokušava da se vrati i zauzme neku poziciju na domaćoj političkoj sceni. Pitanje je šta je od toga tačno. Meni je u prvi mah izgledalo da on igra diplomatskog lakmusa, to je kao fudbaler koji trči duboko u ofsajd da vidi da li će sudija uopšte da zviždi, da vidi da li će publika da ga gađa flašama. Međutim, moram da kažem da je njegov drugi predlog za rešavanje Kosova za mene bio problematičan i utoliko što ga je on kao predsednik jedne vrlo sekularne države namenio prevashodno patrijarhu Pavlu. Ja sam se pitala, šta imaš ti s njim da se dopisuješ? Stvar koja je meni najviše zasmatala u njegovom predlogu namenjenom patrijarhu Pavlu je tačka broj 5.

Drnovšek predlaže nešto što nijedan predsednik države iz Evropske unije ne bi smeo da predloži, da se izbegli Srbi sa Kosova ne vraćaju po dosadašnju politiku međunarodne zajednice u svoje kuće, već da se vraćaju u tesno naseljena naselja oko pravoslavnih crkava, koje će čuvati međunarodna zajednica. Ja se pitam, dobro, ne bi bilo loše predvideti i neko minsko polje od pet kilometara. Evropska unija u liku Kristine Galjak je reagovala na prve Drnov-

šekove predloge, rekavši da Evropska unija ne stoji iza toga. Ali posle toga se desio drugi predlog sa vrlo jasnim zahtevom da se izvrši getoizacija Srba i Evropska unija koja se kune u ljudska prava o tome nije rekla nijednu reč. Za mene je to skandal.

Ministarstvo spoljnjih poslova Slovenije je reklo da je savetovalo Drnovšku da ne ide na Kosovo. Njega niko nije zvao od predstavnika međunarodne zajednice, a Albanci ne znam ni da li mogu da ga pozovu u kuću na kafu. Očigledno je, a to je on i rekao, da ga je pozvala Srpska pravoslavna crkva. Drnovšek je dve nedelje ne samo govorio o Kosovu, već je zapisao to što je govorio, ne samo da je zapisao nego je Srpskoj pravoslavnoj crkvi to i poslao, oni su to imali na stolu. Čak je Drnovšek znao tačno i kada da im svoje ideje pošalje, to je bilo onog dana kada je održana sednica Svetog sinoda. Dakle, oni su pročitali sve o čemu smo mi sada pričale i posle svega toga Srpska pravoslavna crkva ga zove u goste i zaprepasti se kad on izjavi nešto što su oni lepo imali na stolu napisano. To je isto kao kad bih ja svog komšiju koji tuče ženu, lupa zidove, prozore i pravi skandale po zgradi pozvala kod sebe na kafu i zaprepastila se kad bi me ošamario, bacio sto kroz prozor i istukao moju decu.

JELICA
GREGANOVIČ

Dakle, u ovom slučaju se radi o tome da sve što je Drnovšek rekao nije uopšte bilo novo. Zbog čega ga je onda Srpska pravoslavna crkva pozvala - zato da se napravi skandal? Ja stvarno ne znam šta bih drugo pomislila. To da nisu znali šta će da se desi je razlog koji ja ne mogu da kupim, kao što, moram da kažem, ne mogu da kupim ni pokušaj ograđivanja slovenačke države od onoga što Drnovšek govori. Slovenački premijer je rekao da je to Drnovškova neformalna izjava. Ja jednostavno ne mogu da prihvatim argument da država svog predsednika tretira kao formalnu osobu, a njegove izjave kao neformalne. Uprkos ograničene ingerencije predsednik mora da pazi šta radi i šta priča. Ne postoji neformalna izjava predsednika. Ja sam se zavitalavala skoro pa sam rekla, da Drnovšek i ja da sednemo na kafu, pa da mi on ispriča recept za neku pitu ili tortu, ja bih u svoj kuvar napisala - predsednikova torta.

Meni je takođe problem kad se neko prodaje kao stručnjak. Naime, slovenački predsednik uporno ponavlja da je on stručan i da se oseća odgovornim za temu Kosova. Sad, ako ćemo baš o stručnosti, Drnovšek u svom predlogu, navodeći spisak manastira za

koje predlaže teritorijalnost, da zanemarimo da je manastir *Dečani*, možda im se ć omaklo, govori o katedrali Bogorodice Ljeviške u Prizrenu. Jedan stručnjak bi teško promašio šta je pagoda, šta je katedrala, a šta se zove crkvom, ako ništa drugo iz pristojnosti bar. I onda, kao za inat odnesu krov baš sa te katedrale, i šta ćemo sad? I ne čuh da je rekao da to nije u redu, ljudi, to ne sme da se radi, to nije lepo.

Sada se pojavljuju predlozi da se u kontekstu razgovora o nezavisnosti Kosova priča i o privatizaciji. Hajd'mo da stavimo na papir koliko su oni nama dužni, koliko mi kredita plaćamo, pa na šta to liči, možda nemamo kontrolu nad teritorijom, ali plaćamo. Pre dve-tri godine, u Sloveniji je delegacija sa Kosova predstavljala tu privatizaciju. Je l' neko tada mislio da to nije bitno? Neko je tada bio plaćen da zna da će to sada biti bitno. Kada je albanska delegacija predstavila model privatizacije, neki *spin off*, pojma nemam šta je to, tadašnja potpredsednica slovenačke Privredne komore Marta Kos rekla je da lepši model privatizacije u životu nije ni čula ni videla, Slovenija to podržava, oduševljena je i jedva čeka da to krene, ali Slovenija želi ili zahteva da iz te najfenomenalnije privatizacije bude izuzeto dvadeset pet preduzeća u koje je Slovenija tokom poslednjih pedeset godina ulagala pare. Što mi to nismo rekli? A ne stalno neka mitologija, kao niko se ne pita koliko Zevs plaća struju, plaća li Zevs struju, pošto košta kirija za oblake, to je problem.

Ja sam još pre tri godine imala sve papire o privatizaciji na Kosovu, pa nije to tajna. Ja sam imala spisak prvih dvanaest preduzeća koje nameravaju da prodaju. Ja se izvinjavam, ali zašto ih nisu imali ljudi koji su kod nas plaćeni da ih imaju? Alo, bre, stani, čekaj, da vidimo koliko smo para uložili, pošto, pa crtica, hoćete privatizaciju, dobro, a koliko ćemo mi da dobijemo, znate, mi smo uložili toliko i toliko.

Ja očekujem od policije da u trenutku kad neko pravi antifašističku tribinu, kao što je bila ona u Novom Sadu, da ista ta policija pretpostavi da će se tamo pojaviti i oni drugi, jer ti drugi se bude kao vampiri iz grobova. Videli smo sve one što smo mislili da su svoju karijeru završili u filmovima, četnike, ustaše, ovakve, onakve, sve smo videli, samo nije bilo partizana i šumara, svi drugi su ustali. Dakle, pobrini se kao država, kao grad, kao mesna zajednica, da ne dođe do toga do čega je došlo. Zabraniti, uhapsiti, kazniti.

Imam osećaj da se povodom ovog u Novom Sadu nešto odigralo, kao jedna lepa predstava, neko pokazivanje da ipak u ovoj državi neke institucije rade kada one imaju interes da rade. Drugo, ja ne mislim da je mnogo efikasno hapsiti treći dan. Prema tome, neko je tamo ipak seo pa razmislio, je li nam je u korist da hapsimo, aha, da, biće da je bitno, bitno je, evo, sutra ćemo u deset. Nemam osećaj da je bilo spontano, nemam osećaj da je to isključivo bilo u opisu radnog mesta ljudi za to zaduženih, a isto tako verujem da postoje fašizmi u drugom obliku. Ovaj fašizam je eto takav kao iz filma, pa smo ga prepoznali, a šta ćemo da radimo sa gomilom fašizama koji se pojavljuju, a ljudi su samo drugačije obučeni. Šta, to kao nije fašizam?

JELICA
GREGANOVIČ

Ali ja moram da priznam da se na teritoriji Balkana te stvari sve češće dešavaju. Bude se junaci zaboravljenih filmova. Pa čekaj, nije Izrael džabe odbio Antu Đapića kad je rešio da ih malo poseti, ne može, zabranjeno, kraj i tačka. Nemoj da misliš da se to ne pojavljuje i u Sloveniji, tamo je pre nekoliko godina za parlamentarnom vladom sadašnji predsednik slovenačkog parlamenta pročitao domobransku zakletvu. Problem je u tome što na ovom Balkanu izgleda stvari nisu nešto baš raščišćene. Pa onda italijanska država ove godine finansira snimanje filma koji predstavlja takvu rasističku propagandu da bi Gebels ustao iz groba i pljeskao im dva dana kad bi to video.

Film *Srce u bunaru* je tipična rasistička propaganda i niko u Evropskoj uniji nije rekao - alo ljudi, jeste li vi normalni? Pazi, mi u tom filmu imamo romansku italijansku rasu duguljastih obraza i crne kose, s druge strane imamo vojsku, ne partizana, ne Slovenaca, nego imamo vojsku Slovena koji govore slovenski jezik i koji imaju kvrgave glave i iz nepoznatih razloga su niži od Italijana. To je jedna banda koja liči na one što su pretrčali s Karpata. Za mene je sramota da Evropska unija nije na to reagovala, posebno zbog toga što se taj film desio samo godinu dana posle velikog širenja Evropske unije. U okviru tog širenja, u Evropsku uniju je ušlo oko šezdeset miliona Slovena, slovenskih naroda, da kroz godinu dana ista ta EU ne bi reagovala na rasistički film, kojim se ti Sloveni predstavljaju kao varvari.

U austrijskom Parlamentu su pre nekoliko meseci izglasali promenu ustava zbog poslanika koji je izlajao nekoliko fašizama i tom promenom ustava Austrijanci su dosegli da može da se skine

poslanik bez mnogo razgovora, kad mu padne na pamet da tako nešto laprda. Ljudi su promenili ustav, sad i odmah.

Fakat je da Slovenci strašno vole da dolaze u Beograd, što su na kraju krajeva pokazali i sad za vreme Evropskog prvenstva u košarci. Radi se o tome da je Beograd veliki grad, u kome oni za sličan ili malo manji novac mogu da nađu mnogo više zabave. Prosto, u Sloveniji je statistika problem. U Beogradu se super provedu, a pri tom ne moraju da znaju engleski. Što mi ne brendiramo zabavu? Nismo u stanju da napravimo proizvod koji je sposoban da konkuriše severnije od Hrvatske, ali smo uspeali da napravimo to da se ljudi dobro zabavljaju, dobro jedu, da dobiju nešto što kod kuće nemaju. Pa ajde da to upakujemo u mašnu i proglasimo svojim brendom, ajd'mo, je l' to možemo da prodamo, ajd'mo. Splavovi, na stolove, pod stolove, prasići, pa što da ne, pa ljudi idu u Rio de Žaneiro da se skidaju, pa mahnitaju, dobiju pneumoniju za deset dana i srećni se vrata kući, je l' tako?

Pa ajd'mo i mi, šta ima veze, ne vole svi perje. Dakle, da se mi držimo nečeg što imamo, a šta imamo - imamo veliki grad koji u Sloveniji ne postoji, koji nudi različitim ciljnim grupama različite oblike zabave. Hajde da to upakujemo pa da prodamo, jer očigledno ništa drugo ne možemo da prodamo. Džabe mi pakujemo slatkiće i ne znam šta, malo kajmaka i cvrc. I uvek nas ukeba fitopatološka kontrola, to dok uradiš, džaba turizam, razumeš, a ovo, zabava, *how, yes, no*, dođite kod nas da se zezate.

Doduše, s druge strane, od nas nikad turistički radnici neće biti. Ne možeš ti od hajduka da napraviš kelnera, ne možeš, njemu je to, bre, ispod nivoa. Pazi, jedini oblik turizma koji mi poznajemo je presretanje trgovaca na drumovima. Oni traže racionalizaciju, oni traže da im kažeš da ih voliš, da ih ceniš, da su oni dostojanstveni, ja jesam kelner, ali ja ne služim nikome, znaš ti, bre, ko sam ja.

Ali nemoj da misliš da toga nema i u Sloveniji. Imaš Bled i to je pomozi bože. Ali imaš i Bohinj i taj centar Slovenije okružen planinama. Tamo su ljudi generacijama najdalje otišli do prodavnice mešovite robe, jedva su ih dresirali da budu tolerantni prema svesmu što ne živi u njihovom selu. To je ekipa koja je živela s ovcima na planini više od pola godine, sad on treba odjednom da se pretvori u nekog ko će da se pokloni. Nas je sramota da prodajemo, nas je sramota da ponudimo uslugu. Ja sam školovana i vaspitava-

na kao u švajcarskom internatu i taman sam lepo obrazovana da se udam za engleskog lorda i da u pet pravim čaj i malo popričam o Kafki, Dostojevskom, Kokoški. Šta sam drugo naučila u školi, imam li išta opipljivo u rukama od čeg znam da živim? E, sad ti probaj ekipu koju si prvo drndao sa Dostojevskim da naučiš da bude kelner. Kako? On se u svakom trenutku oseća superiornijim i pismenijim od svake stranke; to nije zgodno. U belom svetu ne možeš da se zaposliš ako si prekvalifikovan, samo kod nas se zapošljavaju šoferi sa fakultetom i doktoratom i vrlo brzo se pokaže da to nije dobro. On mnogo pita, on razmišlja o suštini života. Ti mu kažeš - vozi me, a on kaže - da, ali da li vi razmišljate o tome kako je to relativno. U svetu ne možeš da se zaposliš, oni traže šofera, jesi šofer - jesi, taman školovan za šofera, izvoli i vozi.

JELICA
GREGANOVIČ

Pazi, Legija sedi u apsu i napisao je treću knjigu. Ja bih mu uzela olovku, nema da pišeš ništa. Isto kao što sam govorila da papi ne treba dozvoliti da se vozi automobilom, da ide u bolnicu na operaciju, ne može. Ima sve lepo po dostignućima španske inkvizicije da se obavlja, zabranili su sve što se zabraniti moglo, zabranili su civilizaciji da se razvija, uzeli elementarne slobode, spaljivali, ubijali, zatvarali, zato da bi sad rekli - ups, izvinite, i sad ćemo mi da koristimo sva dostignuća koja smo vama zabranjivali. E, pa ja se izvinjavam, meni se to uopšte ne sviđa, ne volim. Idi peške, lepo si propagirao da treba ići peške, da su sve ostalo đavolske radnje, motkicu u ruku kao sveti Petar i idi kud si pošao. Operacije, kakve operacije, pa žene su porađali zamotane u džakove da slučajno ne proviri nokat na nozi, ko zna koliko je njih glavu ostavilo zbog toga i sad kao papa osamnaest operacija. Ne može. Idi i moli se.

Tu imaš osećaj kod ovih stvari da su ti sve pooduzimali i sad oni pišu knjige. Čekam da Milošević napravi neku knjigu, sad je možda zauzet malo, malo ta odbrana i tako, ali ja imam osećaj vrlo često da je narod kome pripadam kažnjen za Miloševićevu krivicu i prosto moram da kažem da nisam sigurna da je uopšte i moguća selektivna kazna, i to je problem. Ma koliko strašno zvučalo, izgleda da je to jedino što je izvodivo. To su strašne stvari.

Kada su se Slovenci pre desetak godina ponadali da će u Madridu ući u krug za NATO, pa nisu ušli, ušli su Poljaci, pojavila se na naslovnoj strani *Dela* karikatura, koja je prikazivala zgradu na kojoj piše NATO i portira koji gura lepo obučenog Slovenca, a pušta Po-

ljaka koji je obučen samo u gaće. Znaš, to je taj naš problem, jer su oni svima nama objasnili kroz školovanje da mi treba da budemo dostojanstveni, digni glavu visoko, mi možemo da putujemo, vidi ove slepce na šta liče, a svi su zaboravili da nam kažu da je za jednu Poljsku ili jednu Mađarsku trideset ili pedeset godina socijalizma puš-pauza u odnosu na njihovu državnost i tradiciju. Trebalo je samo da im neko otvori one stare zaključane arhive i da oni lepo izvade dokumenta i da vide kako to radi dobra država. E, to je bio problem sa Slovencima i to je problem koji ja prepoznajem i u nama, svi imamo iste karakteristike, svi strašno volimo da preziremo druge i svi zaboravimo kako smo se mi od te lepote tako strašno poklali; kad je došao kelner i rekao *calen zi bite*, a mi dužni do guše.

To vam je kao ona ekipa za stolom, koja je naručila večeru i kad je došao kelner da naplati oni se potuku, ko je šta i koliko pojeo i ko ima pare i zašto nema pare, ja sam naručio butku, a ti si je izjeo, hajde sad ti plati. I dan-danas mislim da najveću odgovornost, uprkos svim teorijama zavere, nosimo mi sami.

Sedela sam pre neki dan u kafani i potpuno sam zaboravila da sam u Beogradu i kad mi je Sloba s ekrana progovorio iza leđa, oduzela sam se. Juče sam gledala *Poslednje Hitlerove dane* i u njoj ma videla par fantastičnih rečenica, koje treba da naučimo napamet. Na kraju je jedan od Hitlerovih generala rekao - šta narod, kakav narod, pa narod je ovo hteo i sada će životom da plati svoj izbor, čemu samilost. Krivica je individualna, ali kazna je kolektivna i mi tu nemamo mnogo izbora. On nas je kaznio sve, on je otišao u sud, a i mene koja živim u Sloveniji je ostavio bez mogućnosti izbora, a vas koji živite ovde da ne govorim. Vi nemate mogućnost izbora. Očigledno je da zbog te kolektivne kazne svi mogu da nas jašu. Jedino mi smeta kad Drnovšek viče - diha!

SVETLANA LUKIĆ:

Na današnji dan 1991, u pet sati popodne, posle osamdeset šest dana opsade, pao je grad Vukovar. Slušamo sećanja jednog oficira artiljerijske brigade tadašnje JNA, običnog vojnika i braćni par Šešeljevih dobrovoljaca, koje smo zatekli u osvojenom gradu.

OFICIR JNA:

Vukovar je mogao bez problema da bude rešen mnogo ranije, jer nije bilo mnogo otpora, maltene smo prolazili kao kroz sir. Ipak

je to jaka brigada, to je oklopna mehanizovana brigada, koja broji u punom sastavu 2.600 ljudi. To su tenkovi, to su minobacači, to su haubice, to su višecevni bacači raketa, ali nažalost, bilo je ono pred Vukovarom stani-pani, pošto je izgleda bio potreban i nama i njima. Njima kao simbol otpora, nama kao simbol nekog osvajanja. Ja nisam mirovnjak, daleko od toga, evo, rekao sam vam da sam u DSS-u. Nisam ni za rat, jer verujete, protiv rata su najžešće oni koji su bili u ratu. Vi nikad ne možete biti toliko protiv rata, koliko sam ja koji sam bio u njemu i koji imam stravična iskustva. Ali već kad je neko pošao u rat, hoće da se otcepi, onda treba da dobije, znate ono. Ja nikad nisam bio komunista, mislim, vernik sam, hrišćanin, nije to sve važno, ali sam mislio, kad sam davno bio u vojsci ja sam tamo potpisao da ću ako se desi otići da branim to.

GODIŠNJICA
PADA
VUKOVARA

Otišao sam, da li je to bio pravedan rat, da li je bio potreban, u to neću da ulazim, otišao sam i ono što je bilo na meni ja sam uradio. Ne mogu da kažem da mi je žao, jednostavno nikad nisam razmišljao o tome da mi je žao što sam bio u tom ratu. Žao mi je što sam rušio, ja sam između ostalih rukovodio tom artiljerijskom vatom, rušio sam i Vukovar, rušio sam i deo Osijeka, rušio sam i Antunovac i tako dalje. Žao mi je, ja verovatno ne znam koliko sam ljudi ubio, koliko je ljudi poginulo od tih granata i te artiljerijske vatre kojom sam ja rukovodio, ja sam to u sebi izmirio, imam zdrav odnos prema sebi, prema svetlu, pogotovo što mi u tome pomaže to što sam vernik.

VOJNIK JNA:

Hvala bogu da je ovo gotovo, ja se radujem, a opet, nekako, ne znam, ne znam, nije ovo nikom trebalo.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Kad ćeš kući?

VOJNIK JNA:

Kad završim vojsku, ja moram do juna tamo neke da ladim, pa onda pasoš svoj u džep i preko bare. Neću, neću u ovoj državi da živim, ja ovako nisam zamislio ovo, ne sviđa mi se i gotovo. Ne mogu, ne mogu uopšte da podnesem sve te stvari, ovde sam već pedeset dana, maltene od početka borbi, bilo je gadno, bilo je čupavo. Hiljadu puta sam za dlaku izvlačio živu glavu, mi smo svi

imali po jednu bombu za sebe, znaš, da im živ ne padneš u ruke. Ne verujem da ću se lako naviknuti ponovo na onaj civilni život. Bilo je svega i svačega. Znaš kako je grozno kad ti moraš da guraš celu šaku u pluća ortaku da mu vazduh ne ulazi u pluća. Dosta njih ima kojima su oslabili živci, koji su na VMA, leže na nervnom.

Ne znam, ja ne znam kako sam ja uspeo sve ovo izdržati. Meni je poginuo moj potporučnik, poginuo mi je kapetan, gomila ortaka, a najbolje je ne razmišljati o tome, znaš. Strah, strah kad te uhvati gotov si. Šta imam, osamnaest i po godina, meni ovo uopšte nije potrebno. Ja sam mislio odslužiti lepo svojih dvanaest meseci, doći kući, odmoriti jedno šest meseci, pa onda upisati fakultet, pa u Beogradu živeti i tako. Sad mi se zgadio i Beograd i Jugoslavija i sve i odoh odavde, što pre to bolje. Što kažu ono, savremeno doba, a ljudi se kolju motornim testerama. Oni će jako teško u Beogradu to poverovati. Ne znam, beži odavde, to ti je moj savet.

DOBROVOLJAC:

Iz Niša, četnik, Četnička stranka, Šešeljeva stranka, mi oslobađamo, a JNA ništa, ljudi, oni samo artiljerijom biju, a mi smo vod koji čisti, udarni vod. I ginemo, juče sam pet drugara izgubio kraj sebe.

SVETLANA LUKIĆ:

A od kad si ti ovde?

DOBROVOLJAC:

Ovde? Veruj mi da ne znam, da se ovde gubi pojam o vremenu. Sad ćemo polako Osijek, Vinkovce čistimo, sve. Zagreb je veliko uporište ustaša isto.

SVETLANA LUKIĆ:

A šta ti je ovo?

DOBROVOLJAC:

Ovo? I ovo? Šta misliš za šta služi? I ovo? S tim ubijam isto, a dužio sam i snajpersku pušku, snajperista sam inače.

SVETLANA LUKIĆ:

Je l' niko nije imao primedbe što nosiš ovo?

DOBROVOLJAC:

Ne, ne, svi smo ovde naoružani, ne. Mora, to je preka potreba.

SVETLANA LUKIĆ:

*Koliko misliš da si ubio ljudi do sada? Pitam onako, ne moraš da ka-
žeš.*

DOBROVOLJAC:

To se nikad ne govori. Na primer, evo sinoć sam imao noćne more.
Ili ćemo mi da nestanemo ili Hrvati. Tu mi je supruga, zajedno sa
mnom se bori.

GODIŠNJICA
PADA
VUKOVARA

SVETLANA LUKIĆ:

Žena ti je tu?

DOBROVOLJAC:

Da, da, tu je i imam sina od pet godina, ostavio sam ga tamo, ali ri-
zikujem, ja sam sebe otpisao čim sam došao ovde.

SVETLANA LUKIĆ:

Čula sam da si ostavila dete od pet godina?

DOBROVOLJKA:

Pa, zbog deteta sam i došla ovde. Gledala sam, znaš šta, one repor-
taže onog popa, ne mogu da se setim kako se zove, sa onom deči-
jom glavom, šta su radili onom detetu.

SVETLANA LUKIĆ:

Filareta?

DOBROVOLJKA:

E, da. Kako su mu sekli glavu i igrali fudbal, šta ja znam, i onda
onaj šlem na kome su krvlju upisivali ustaško ime. I onda mi je
pukao film, kažem, pa neće valjda moje dete meni neko da kolje,
pa idem pa šta bude. Ja mog sina volim više od svega, svako svoje
dete voli.

SVETLANA LUKIĆ:

Dobro, ali pogine ti muž, pogineš ti, kome će ono...?

DOBROVOLJKA:

Moje dete je zbrinuto, kod mame je super, on je i onako stalno kod
mame, pošto smo mi ovako malo nesređeni.

SVETLANA LUKIĆ:

A kaži mi, za ovih deset dana koliko si ovde, šta se događalo?

DOBROVOLJKA:

Pa događalo se, imali smo dosta akcija i to uspešnih, mada mogu da kažem imali smo i ranjenika dosta. Prepolovili su nam udarni vod, greškom vojske, prebacila vojska za petsto metara i tako malo su nas sredili, ali dobro, nema veze.

SVETLANA LUKIĆ:

Koja ti je to puška?

DOBROVOLJKA:

Automatska.

SVETLANA LUKIĆ:

Pa, je l' znaš da rukuješ?

DOBROVOLJKA:

Kako ne znam, prošla sam ja obuku.

SVETLANA LUKIĆ:

A je l' si prošla obuku? Gde si bila?

DOBROVOLJKA:

Moj muž vodi obuku, on me je obučavao.

SVETLANA LUKIĆ:

Jesi li ubila nekog ovih dana?

DOBROVOLJKA:

Ja bih volela, znaš kako bih volela, samo zbog one dece, ali ne vide se.

SVETLANA LUKIĆ:

Ti imaš maskirnu uniformu, imaš automatsku pušku, a tvoj muž ima noževe.

DOBROVOLJKA:

Imam i ja noževe, hoćeš da vidiš? Samo što, znaš kako, moraš malo da se trudiš. Da, imam ja još.

SVETLANA LUKIĆ:

Odakle ti, jesi li to donela od kuće ili...?

DOBROVOLJKA:

Da, imam ja kod kuće kolekciju noževa.

SVETLANA LUKIĆ:

Posle ovog susreta 18. novembra 1991, Sašu i Natašu smo srele još dva puta: pet meseci posle pada Vukovara i 1994. godine u proleće.

[1994] *Ako zanemarimo one priče kada si govorio - Srbi, Hrvati, nego kad gledaš kroz snajper, kad vidiš jednog čoveka, da li bi mogao da mi kažeš šta si pomislio, ko je s druge strane?*

GODIŠNJICA
PADA
VUKOVARA

DOBROVOLJAC:

Neprijatelj, takva je psihoza. Mogu tačno da ti nacrtam olovkom na papiru kroz okular šta vidiš. To je ovako krug jedan, ovako, ovde strelica, i onda su ovako crtice i ovde su mere, ovde je 2, ovde je 4, ovde je 6, ovde 8. Eto, to je to, i vidiš siluetu čoveka na primer, to je ovako, i ti sad ovako kako je čovek na primer, ovu strelicu uperiš mu tu, u srce ili u glavu ili zavisi, uglavnom gledaš da ga raniš, bolje je, onesposobiš ga, izbaciš ga iz stroja i pored njega izbaciš još dvojicu iz stroja, zato što moraju da ga nose, da mu pomognu, da ga iznesu ako hoće, ako ne, ostaće tu, razumeš. I onda vidiš tako, odrediš daljinu, imaš daljinomer, ovde ima jedan krug, to je daljinomer, ima od nule do 1.200 metara, a ovde ti je za levo-desno, ako baca levo ili desno metak tu podesiš tačno.

SVETLANA LUKIĆ:

A šta kažeš, nemaš osećaj da nekome oduzimaš život?

DOBROVOLJAC:

Ne, nemaš nikakav osećaj, možda je malo prvi put i neprijatno, kad padne. Ali navikneš se, znaš kako je. Ja sam mislio da nikad neću moći u životu, ali sve se može, za sve postoji prvi put.

Ne znam šta ti voliš, možda voliš da slikaš ili da čitaš neku dobru knjigu, meni je na primer pasija da skupljam noževe, oružje i tako to, kao što neko skuplja markice, pisma, razglednice, tako ja to. Uvek sam neki opasan život vodio, uvek. Pa u svim zemljama gde su se ratovi vodili, na primer, gde se rat završi i ti borci koji su ostali živi... na primer, sad u kafani, običan konflikt, on može da izvadi nož ili pištolj da te ubije bez razmišljanja, to je njemu normalna stvar. Kako ja sad to tebi da objasnim, da sam ja navikao na to, da meni ruka sama ide. Svako ima svoju pasiju, razumeš.

SVETLANA LUKIĆ:

Saša, hajde kad se ovo završi, pa se ispostavi jednog dana da te neće ovde u Nišu, da ti ne daju pomoć, čak ni socijalnu, da su se dogovorili političari kao nema veze, vraćamo se na administrativne granice, Vukovar je hrvatski grad. Da doživiš da te se svi odreknu na neki način i da svi prećutkuju to što je bilo, šta ćeš onda da radiš?

DOBROVOLJAC:

Moraš da se pomiriš sa sudbinom kao i svi, šta ćeš. Da vodim sam svoj neki privatni rat, to ne može, u stvari mogu, ali na svoju štetu i na štetu moje porodice i svih oko mene. Šta ćeš, to se mi obični ljudi ne pitamo.

SVETLANA LUKIĆ:

Da bi ušao u svoju sobu, ti moraš da ulaziš kroz prozor?

DOBROVOLJAC:

Pa ti ljudi što su živeli ovde, to su ljudi koji rade ovde po opštini, koji su na položajima i ja njima apsolutno ništa ne mogu. Mogu im ovako lično, fizički mogu da im naudim, ali time ću opet sam sebi da naškodim. Rekao sam, opet ću da otvorim vrata, a ako opet nešto urade, ja ću ovo sve zapaliti, dići ću u vazduh sve.

DOBROVOLJKA:

I tako, okrivljujem se zato što sam ja mnogo očekivala i mnogo želela da pružim tom detetu, mom mužu, to mi je žao, nisam uspela, nisam uspela i to me jede, to me kida i to me ubija. Ne, oni meni kažu - pa daj radi. Pa daj, nađi mi posao, pa daj, nađi mi stan, ja samo malo tražim, ja sasvim malo tražim, dopustite mi, dajte mi jedna stančić sa kupatilom, sa vodom, dajte njemu i meni posao i pustite nas da životarimo, majku mu, kako znamo i umemo.

DOBROVOLJAC:

Uglavnom volim francusku književnost, omiljeni pisac mi je Zola. Volim realiste na primer, volim sve što je realno u životu. Čitam i ruske pisce, njih volim dosta. Imam Dostojevskog, Puškina. Čitao sam i *Kapital* svojevremeno, marksizam mi je strašno išao. Trebalo je da upišem faks, nego eto, uhvatilo me loše društvo malo.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Rekao si da voliš realiste?

DOBROVOLJAC:

Da. Volim Remarka na primer, baš piše o teškom životu, o bedi.

SVETLANA VUKOVIĆ:

A kažeš da si čitao Tihi Don od Šolohova?

DOBROVOLJAC:

Čitao sam, a evo, na primer, ovo mi je donela njena drugarica, iskidao sam se od smeha - *Tebi, moja Dolores*.

GODIŠNJICA
PADA
VUKOVARA

DOBROVOLJKA:

Čitali smo tu knjigu da bismo se smejali, samo znaš ono.

DOBROVOLJAC:

Čoveče, dobro, ja znam da pobednici pišu istoriju, ali toliko su digli te komuniste u nebesa. Ono, ima scena kao dete joj umire od gladi, mleka nigde, a ranjenik traži mleka, ona u lončetu što je bilo malo mleka dala ranjeniku, a detetu nije i dete umre posle nekoliko dana i tako to. E, to me nervira, inače u suštini, nije loše ni to baš.

DOBROVOLJKA:

To je ono kao sneg, kao evo tebi čizme, ja ću da idem bosa. Ja toliko volim ljude, ali ipak toliko, to je bezveze.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Koji je tvoj filmski junak?

DOBROVOLJAC:

Mel Gibson mi se na primer sviđa, i Miki Rurke.

DOBROVOLJKA:

Meni je dobra Modesti Blejz.

/dve tri godine kasnije/ Saša nije tu, Saša je u zatvoru, nije on bio nešto savršen kao mlad, pravio je tako greškice, tukao se, ali ovog puta uopšte nije bio kriv.

SVETLANA LUKIĆ:

I na koliko je osuđen?

DOBROVOLJKA:

Godinu i po dana. Pa znaš šta, kad smo se mi videli u Beogradu, posle toga sam ja došla kući, pa dva dana posle toga su mi javili da

je ranjen, pa sam išla i ja u Trebinje. Pa smo dolazili, pa je on otišao, pa smo zajedno išli u Bratunac, tamo sam malo loše prošla. Psihički sam bila malo popustila sa živcima. Znaš šta, Kravica, u Kravici sam baš loše prošla.

SVETLANA LUKIĆ:

/detetu/ *Sećam se, kad smo se prošli put videli da je tvoj tata tebi spremio na zidu kolekciju noževa.*

DETE:

I sekire.

DOBROVOLJKA:

Verujem, verujem u boga. Kaže - ljubite neprijatelje svoje i molite se bogu za one koji vas gone. Ili ovo - čuli ste da je rečeno: oko za oko i zub za zub, a ja vam kažem, ne protivite se zlu, nego ako te ko udari po desnom obrazu okreni mu i drugi i koji hoće da se suđi s tobom i haljinu tvoju da ti uzme, podaj mu i ogrtač. I ko te nateri jednu milju, idi s njim dve. Znaš šta, to mi se baš sviđa.

/citat iz ratnog Dnevnika/ Na njihovim mladim licima nema ni straha, ni neizvesnosti, samo volja, nesalomljiva volja prastare srpske krvi ratnika. Kada sam ih upitala zašto su tamo, zašto su tako daleko od kuće, skoro svi su odgovorili - tu se brani Srbija i srpski rod, i niko ne zaustavi više te hrabre ratnike, niko im više ne vrati mir sem osvete i konačne pobede. Posle obuke, ušla sam u udarni vod i osetila kako mi krv brzo kola venama, kako duh starih ratnika ulazi u mene i nisam imala straha. Ispred očiju mi lebdi dragi lik mog petogodišnjeg sina, njegove nasmejane plave oči, u ušima glasić kao najlepša muzika i ja, rame uz rame, krećem u akciju. Kao vučica koja brani svoj dom stupam bez straha, sa željom da pravda pobedi i da se svi vratimo noseći delić pobede, koju će nam sam bog podeliti. Gledam muža, lice kao isklesano, sam žar borbe svetluca u očima, žar koji ga je vodio s jednog ratišta na drugo. Oko mene gledam njegove saborce, moje saborce, svi prevejani, prekaljeni borci, svi mladići ogromne hrabrosti spremni napraviti čudesa sa ono malo što imaju.

Počinju završne borbe za oslobađanje Vukovara. Nema treme. Na određište odakle treba da se dejstvuje ide se s pesmom, šalama. Stižemo do mesta gde je vojska, mladi nas vojnici radosno doče-

MANJE OD OVOGA, VIŠE OD ONOGA

U javnosti se stvara privid da će Kumanovski sporazum biti pocepan...

Narod ubeđuju kako oni zezaju međunarodnu zajednicu, a njoj objašnjavaju kako njih zeza narod...

Ne znam koliko sam ljudi ubio u Vukovaru, ali ja sam to u sebi izmirio, jer sam vernik...

VERA MARKOVIĆ *iz SDU-a*

MILOŠ MARKOVIĆ *iz lista Ekonomist*

JELICA GREGANOVIČ, *dopisnica B92 iz Slovenije*

Godišnjica pada Vukovara

kuju i radosno nas gledaju. Nismo tako lepo i jednako obučeni kao oni, ali oni znaju ko smo mi - udarna grupa, grupa koja će još danas zauzeti nove položaje i poterati ustaše. Pričaju sa nama, dele nam cigarete dok čekamo da se završi s protokolom. Nama je svejedno. Dolaze borbena kola sa zvučnikom, čuje se - pripadnici Zbora, Narodne garde i MUP-a Hrvatske, ovde JNA, predajte se našim jedinicama, prema vama će se dolično postupati, garantuje vam se bezbednost, vaša vas je vlada otpisala, predajte oružje i jedan po jedan izađite kod pumpe. U suprotom, prema vama će se postupati bez milosti. Zatim zvuci, nežni zvuci trube, *Marš na Drinu*.

[Darko Rundek, "Aj Karmela"]

GODIŠNJICA
PADA
VUKOVARA

B-I

PEŠČANIK^{FM}, 25. 11. 2005.

KIBUC

*Sve do smrti i sudnjega dana / Branićemo brata
Radovana...*

Sećam se rezervista koji su gutali metke - bilo je to
fanatično obožavanje rata...

Koštunici je važnije šta će biti sa Crnom Gorom nego s
Kosovom...

Domovina je kao zdravlje...

ZORAN OSTOJIĆ *iz GSS-a*

VELIMIR ČURGUS KAZIMIR *iz Medijske dokumentacije*
Ebart

VJEKOSLAV PERICA, *sociolog*

SAŠA ILIĆ, *pisac*

JELENA TRPKOVIĆ, *slikarka*

SVETLANA LUKIĆ:

Marti Ahtisari je u Beogradu, od sada pa do večnosti svake jutarnje vesti će nam počinjati izveštajima o njegovoj maršruti. Svaka srpska porodica će znati gde je zanoćio, a gde osvanuo međunarodni posrednik, da li je možda u ljutnji na Albance zbog lošeg smeštaja, loše hrane zgužvao i progutao Kumanovski sporazum, pa sad možemo sve iz početka. Kad bi nam dali samo još jednu šansu, sve bismo drugačije uradili. Ne bismo na primer leševe zakopavali u Batajnici, gurali hladnjače u Dunav. To je bilo glupo i to je bilo neozbiljno. Sledećeg puta bismo pametnije postupali.

Osvanuo je i taj dan, saopštili su nam ko su članovi pregovaračkog dream tima, sve savetnik do savetnika, kao što ste videli. U Srbiji je ovih dana lakše sresti savetnika nego odžačara i putara. Dakle, od sada pa dok Ahtisari ne kaže - dosta, gledaćemo kako savetnici i njihovi šefovi biju bitku za svaki znak interpunkcije u budućem sporazumu. Biće mnogo besanih noći za Samardžića i Batakovića zbog sumnje da će ih istorija prezreti zbog toga što su zarez stavili na pogrešno mesto, jer da nisu - Kosovo bi opet bilo naše.

Dok se savetnici budu nadmetali u gramatici, Tadić i Koštunica će spremati govore za završnu konferenciju o Kosovu. U stvari, Tadić neće da ih sprema, jer on je rođeni orator i ne želi da gubi na spontanošći. I Koštunica veruje u magijsku moć retorike. Kad im bude objasnio šta sve nije moguće po međunarodnom pravu, Kontakt grupa će ostat bez reči i rasturiće se, zauvek.

Kad su se onomad Rimljani naljutili na pobunjene Grke i poslali vojsku na Atinu, neki grčki Koštunica je poslao dva retora da ubede rimskog predvodnika da prekine opsadu. A ovaj mu je odgovorio - Senat i rimski narod me nisu ovde poslali da uzimam časove iz retorike, već da vas kaznim.

Mi smo i do ovoga sa Kosovom i sa Crnom Gorom imali premijera i predsednika koji su svoj posao shvatali - dođeš bilo gde, kažeš bilo šta i onda lepo odeš svojoj kućici, svojoj slobodici. Sada kada su avansovali u pregovarače, neće nas ni pogledati. Ko će smeti nešto da ih pita što ima veze sa nama koji živimo van Kosova i Crne Gore. Sva pitanja će biti ukinuta, a pokretanje bilo koje druge teme biće proglašeno narušavanjem naše pregovaračke pozicije. Pitanje je ko će da vodi ovu zemlju u sledećoj godini. Izgleda da se selektoru Koštunici svojom igrom nametnuo magistar Ilić, koji je pre neki dan u Zagrebu nešto potpisivao, boga pitaj šta. Možda je kupio još neke vagone, nek stoje, ne traže 'leba da jedu.

Vizija velike propasti koja nam se opet smeši može da parališe i najodvažnije među nama. Navodno, na nesreću čovek treba da odgovori hrabrošću. Pitanje je, međutim, u odnosu na koju nesreću i kojom vrstom hrabrosti. Šta da uradiš ili kažeš kad su idioti svuda? Na primer, kako da se odupreš ljudima koji UNESCO-u kao najbolji uzorak srpske epike šalju novokomponovane guslarske pesme o Karadžiću i Mladiću. A šta tek da kažeš kada ministar kulture na sve to kaže - ma dobro, nema veze, poslaćemo im lepše lirske pesme jednog dana.

KOSTA ČAVOŠKI:

U nadi smo da brata Radovana Karadžića, dok je poštenih i časnih ljudi oko njega, niko i nikada neće uhapsiti, a da se ni on sam, ako se i nađe neki Branković, neće živ predati. Treba naposljetku objasniti zašto ga njegovi progonitelji s toliko upornosti traže. Zato što je on već uveliko ušao u mit i legendu i što svaki novi neuspeh Atlantskog pakta da ga uhvati, tu legendu samo pojačava i učvršćuje. To je imao na umu i narodni guslar kada ga je kao jedinog od živih Srba uveo u narodnu pesmu. Možemo slobodno reći da je dr Radovan Karadžić tokom verskog i građanskog rata postupao viteški.

MOMO KAPOR:

Mi prisustvujemo jednom istorijskom periodu kada se jedan naš sunarodnik, prijatelj, pesnik, psihijatar pretvara u mit koji će biti veći od Če Gevare.

ČLAN ODBORA ZA ZAŠTITU R. KARADŽIĆA:

U ladici imam već četiri ili pet kaseta, diskova sa pesmama koje se o njemu pevaju.

MOMO KAPOR:

Hvatati Radovana Karadžića, to je kao da hvatate vetar šlemom. Hvatati legendu, to je apsolutno nemoguće.

KOSTA ČAVOŠKI:

U srpskim kafanama pevaju pesme koje pored ostalog imaju i ove stihove: Sve do smrti i sudnjega dana / Branićemo brata Radovana.

SVETLANA LUKIĆ:

Ovo su bili članovi Odbora za zaštitu Radovana Karadžića, prepoznali ste verovatno akademika Kostu Čavoškog, i jednog od najtiražnijih

srpskih pisaca Momu Kapora. Eto, građani i građanke, ova zemlja još jednom počinje da izmiče svakom pokušaju deskripcije, ali ne i Zoranu Ostojiću iz Građanskog saveza Srbije.

ZORAN OSTOJIĆ:

Konzervativnim snagama u Srbiji odgovara ta tema, to je njihova tema i bilo kakva priča o normalnom životu u ovoj zemlji, o modernizaciji, o školama, bolnicama, penzijama, pokrivena je tim Kosovom, jer to je, kažu, veliko državno pitanje. Devedesetih je to bio rat, kada nisi mogao da govoriš o drugim temama, kada je prioritet bio da se rat završi da bi se otvarale te druge teme; tako je sad Kosovo ta jedina tema. Očigledno da je neko u međunarodnoj zajednici ipak shvatio da odlaganje rešenja pitanja Kosova ide naruku ekstremistima u Srbiji, a da brzo rešenje ipak ide u korist ne-kakve moderne, reformske Srbije budućnosti. I otuda mi sad moramo da skočimo u tu vodu, jer nam je stalo da se s tim završi što pre, a i sa Crnom Gorom, da bismo znali šta je Srbija. Jer dok ne budemo znali šta je Srbija, uvek će nas oni koje smatramo političkim protivnicima, to su snage prošlosti, uvek će nas držati na toj temi. Tako da moramo da kažemo da ovo što radi vlada, pa i predsednik, nije u funkciji ne-kakve dobrosusedske saradnje u budućnosti sa recimo albanskim narodom koji živi na Kosovu. To je nastavak ne-kakve politike koja je doživela svoj istorijski poraz, i 99, kad se Srbija odrekla suvereniteta na Kosovu, pa i 5. oktobra. Iako oni misle da je 12. mart i ubistvo Đinđića ne-kakvo izjednačenje i da smo sad 1:1, mislim da će se uveriti da greše, jer prosto ja verujem u ljude koji žive u Srbiji.

ZORAN
OSTOJIĆ

Ja nisam od onih koji kažu - Srbija je takva, radikalska, nazadna i tako dalje. Ne, mislim da to prosto pokazuju i brojevi, na izbore izlazi tek 40 odsto ljudi, šta je sa onih 60 odsto - čute, zato što im se ne dopada ono što vide. Red je da ti ljudi dobiju alternativu i onda ćemo tek videti kakva je Srbija. Mislim da će se mnogi iznenaditi. Prosto, jedna građanska, liberalna, tolerantna politika nije nikada uspela da se predstavi kao alternativa ovim ludacima koji vladaju već petnaest godina. Cilj je, bar moj, ja sam počeo da se bavim pod stare dane politikom, da doprinesem da to bude alternativa, pa da vidimo koliko nas stvarno ima.

Evo šta rade radikali - ako vi to, mi ćemo, ne znam, kaos po ulici. Oni znaju da je sudbina Kosova odlučena kada je njihov predsednik bio potpredsednik vlade i sada se samo zarad političkih poe-

na, u bici za to biračko telo koje gađaju i Koštunica i radikali, ponašaju kako se ponašaju. I Tadiću je valjda po svemu onom što radi otkad je izabran za predsednika Srbije izgleda mnogo milije to biračko telo, nego ono koje je glasalo za njega. Činjenica je da se to koristi za unutrašnju upotrebu, ali to neće proći, ne ide se ni na kakav sud međunarodne pravde, već će o tome odlučivati Ahtisari. Ovo je političko pitanje, a ne pravno.

Mi smo kao država i kao narod izgubili pravo da odlučujemo o sudbini ljudi koji tamo žive. Većinom su to Albanci, ali smo zadržali pravo da odlučujemo o sudbini Srba koji tamo žive i to je nažalost prilično onespokojavajuće za te Srbe. Kada su u Beogradu prethodnici ove politike odlučivali o sudbini Srba u Hrvatskoj, izvršilo se tako da su Srbi u kolonama i na traktorskim prikolicama došli u Srbiju. Bojim se da se to sprema i ovim Srbima dole na Kosovu. Ja nisam živio na Kosovu, niti nameravam. Znam sigurno da ni Koštunica ni Tadić ne nameravaju da u budućnosti žive na Kosovu. Prema tome, prilično je hrabro govoriti u ime nekih koji mnogo bolje znaju šta je njihov interes, osim ako nije cilj da ih presele u Srbiju i da ostave čisto Kosovo, ali zauzvrat da im Albanci daju zastavu Srbije na granici Kosova i Makedonije i Kosova i Albanije. Koliko shvatam, oni rekoše da im je to prioritet i da onda mogu ovde svojim biračima da kažu - mi smo sačuvali Kosovo. A to što na Kosovu nema Srba, nije toliko važno.

Ne vidim nijedan smisao u tvrdnji da je Kosovo srpsko, a tamo ne žive Srbi. Sada ih ima malo, ko ih je iselio - pa, oni koji su vodili tu politiku 90-ih, ona dvojica koji vode dve stranke koje trenutno u parlamentu imaju preko sto poslanika. Ovu vladu podržava partija kojoj je na čelu Milošević, znači i Labusa, i Vuka Draškovića podržavaju socijalisti, ne samo Koštunicu ili Velju Ilića. Oni žele da se njihove vođe amnestiraju od onog što se desilo 99, posle slavne pobede nad NATO-om. Oni ne žele da se kaže da je tad to izgubljeno, ne, ne, tad smo ga kao sačuvali, pa ga sad valjda branimo. To je to varanje naroda, to je bekstvo od odgovornosti. Znači, kao što se politika zločina brani time što se oni koji idu u Hag šalju tamo kao nacionalne veličine i time se politički amnestiraju kreatori politike tih zločina.

Na kraju krajeva, da budemo pošten, kreatori te politike zločina, koji su doveli do mnogo, mnogo toga ružnog, nisu u Hagu, oni su ovde. Kreatori politike zločina su u Beogradu i dan-danas, u Hagu

su izvršioci uključujući i Miloševića. Mislim da je i Milošević samo izvršilac, doduše najvažniji. Jeste, i on je tu nešto kreirao, ali drugi su mu konja osedlali i u sedlo ga bacili.

Ja lično mislim da je njima motiv da odlažu, da nikakvog rešenja ne bude posle dugih pregovora i da nekome u međunarodnoj zajednici popuste živci, pa da predloži podelu Kosova. I na kraju krajeva, mislim da je Koštunici apsolutno mnogo važnije šta će biti sa Crnom Gorom nego s Kosovom. Mislim da je spreman bilo šta da dà na Kosovu, ako mu se glava Mila Đukanovića preda na tanjiru, kao i Crna Gora. Na Kosovu mu je cilj da iseli Srbe s Kosova kako bi poboljšao rasno-nacionalnu strukturu Srbije, ali i da dobije zastavu Srbije iznad albanskih carinika i vojnika na makedonsko-kosovskoj granici kako bi mogao da kaže da je Kosovo deo Srbije.

ZORAN
OSTOJIĆ

Otuda mislim da on ulazi u pregovore da bi mogao da kontroliše njihovo odlaganje. A vidi se da je i Tadić deo te priče, bez obzira što je izašao sa predlogom o podeli Kosova, zato što on tvrdi, evo danas kad snimamo ovaj razgovor, da pregovori nisu počeli i da će početi tek u januaru. Znači, sve je u odlaganju. A Ahtisari bio u Prištini, dolazio ovde, kaže - pregovori su počeli. Ali oni tvrde da nisu počeli i oni će gnjaviti, gnjaviti, gnjaviti. Ali Kontakt grupa je, koliko znam, usvojila princip iz Rambujea - kad se dođe do nekog rešenja i neko se složi, za onoga ko odbije smatra se da je prihvatio. Možda im je cilj da to bude tako - nismo mi to uradili, nego nam je nametnuto, to je sila, mi ćemo proglasiti okupaciju. Čuli smo to o okupaciji iz one nevladine organizacije, neregistrovane političke organizacije. Pretpostavljam da je po tom principu i Krajina trenutno zaposednuta teritorija od strane Hrvatske. Tako će oni pričati, samo da bi se ona dvojica i njihova politika i Čosićeva politika amnestirali od onog što je objektivno završeno 1999.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate Zorana Ostojića iz Građanskog saveza Srbije. Zamolile smo ga da objasni svoju tezu da je Koštunici važnije da sačuva Crnu Goru nego Kosovo.

ZORAN OSTOJIĆ:

Ja se sećam kada je on prihvatio ponudu da bude predsednički kandidat DOS-a, bio sam čak u sali, bilo je puno ljudi. Rekao je - imam samo dva uslova, prvi je da se vi ovde zakunete da ste za opstanak Srbije i Crne Gore i drugi je da ja imam sam kampanju, od-

nosno, ne trebaju mi vaše pare, hoću da imam sopstvene pare. To su dva uslova. Znači, on ima fiksaciju na Crnu Goru, to su već ge-
ostrateški razlozi koji su važni u nekim glavama uniformisanih
lica, vojnika, ono - kakva je to vojska bez mora. Od toga, pa do to-
ga što on stvarno veruje da su Crnogorci Srbi, čak i oni koji kažu
da nisu. Mislim da mu je to baš prioritet u odnosu na Kosovo. Za-
to mislim da je on spreman da ovde gnjavi, gnjavi i odlaže, odlaže,
pa ako neko ponudi podelu, eto, može, a ako ne, otići će Srbi sa Ko-
sova, biće to nametnuto rešenje, proglašena okupacija, mi smo he-
roji, Sloba i Šešelj su ga jednom sačuvali, mi smo to potvrdili, a Cr-
na Gora mora biti naša.

Postoji još jedan motiv zbog čega je moguće da on sada preuzima
dirigentsku palicu diktiranja tempa oko Kosova i špricanja javno-
sti sa većim ili manjim dozama ludila i patriotizma, a to je priva-
tizacija naftne industrije. To se dokazalo i 90-ih, kada su velike
reči na delu, uvek je iza toga bila neka velika krađa para. Ne sme-
mo zaboraviti da smo mi pred privatizacijom naftne industrije,
koja će biti najveća strana investicija u ovom delu Evrope i samo
zbog toga se isplati biti deo vlade. Znači, ako bude još zaoštrava-
nja oko Kosova, pumpanja atmosfere, to znači da se odrađuje veli-
ki posao oko privatizacije naftne industrije i da nekome odgovara
da se to obavi u miru i tišini.

Vidimo da je ova vlada ogrezla u aferama, afera aferu sustiže, a
privatizacija NIS-a je najveći posao. Pa logično bi bilo da to bude i
najveća afera, a rešavanje pitanja Kosova, nacija, istorija, crkva,
okupacija, može da pokrije sve što se dešava u vezi s tim poslom.
Zamislite samo 3 odsto provizije na tu cifru od milijardu i koliko
će biti. Mislim da i radikali tu svakako imaju neki svoj interes, jer
Koštunica je, sećate se, dok je Đinđić bio još zvanično živ, oko
četrnaest sati 13. marta, želeo koncentracionu vladu. Nije uspeo
da dobije koncentracionu vladu, ali je napravio koncentracionu
vlast, tako da su i radikali deo te priče i njima je ovako dobro, ne
preuzimaju odgovornost, čekaju svojih pet minuta, ako Koštunica
uspe da ih dovoljno opere da budu prihvatljivi koalicioni partneri.

Mislim da bi bilo maksimalno dobro kad bismo mi uspeli da zavr-
šimo za godinu dana i Kosovo i Crnu Goru i Hag. Za tih godinu da-
na ovi će odraditi još kombinacija, poslova i tako dalje, ali samo je
jedan prioritet - da ne sruše suđenje za ubistvo Đinđića, odnosno
Đinđićevim ubicama, i da ne sruše Specijalni sud i da ne uspeju da

naprave neke kombinacije kroz Vrhovni sud sa Vidom Petrović-Škero, koje bi išle u tom pravcu, ako već ne mogu direktno da ruše suđenje. Znači, to bi bio prioritet, a ako će pokrasti još para, mislim da tu ništa ne može da se uradi, mislim, sići će oni s vlasti, doći će neki normalni ljudi, ako ne na ovim izborima, onda na sledećim. Neće niko izbeći svoju odgovornost, na kraju krajeva, i to će biti deo naše prošlosti. E, kad počnemo da je rasplićemo, doći ćemo i do njih. Otuda, pomozimo im da završe s Kosovom, da ga odbrane, kako kažu. Crna Gora bi takođe u tih godinu dana trebalo da bude rešena, da oni obave taj referendum. I da smo pametni, mi bismo im olakšali time što bismo prihvatili taj Milov predlog o savezu nezavisnih država, jer koliko god mi pričali o srpskom karakteru Crne Gore, to je neka istorija. A s druge strane, niko normalan ko zna malo istoriju, ako i negira crnogorsku naciju, ne može negirati državnost Crne Gore. Znači, i tada kada su se, hajde da pođemo od te pretpostavke, smatrali Srbima, oni su imali svoju državu. Ali mislim da su ovi krugovi, zovimo ih udbo-mafijski krugovi zločinačkog udruženja, antihaškog lobija, uspeli da Milu Đukanoviću i DPS-u nametnu zamenu teza i da priču o državnosti prevedu na priču o naciji.

ZORAN
OSTOJIĆ

Pravosuđe je apsolutno rak-rana, pogledajte ga, na šta liče sudovi, pogledajte. Pa Koštunica otvoreno kaže da Divac ne treba da ide pred sud. Inače ne mislim da svima koji su pobjegli od vojske treba da bude suđeno, mislim da je odavno trebalo da se proglasi amnestija, ali ludački je da se predsednik vlade meša na taj način u, pod navodnicima, nezavisno sudstvo, samo zato što se radi o Divcu. Ok, u ovom slučaju verovatno će korist izvući neki obični ljudi, jer će ipak biti licemerno sad nekog drugoga procesuirati, ako već Koštunica ne da da se dira Divac.

Znači, sudstvo je apsolutni prioritet i zato mislim da je baš suđenje za ubistvo Đinđića taj kamen temeljac na kome će se napraviti pretpostavke da se to može u budućnosti graditi efikasno. Mislim da je tu pritisak međunarodne zajednice toliko veliki da se neće usuditi da izigraju suđenje, pa ni preko Vrhovnog suda. Moramo biti oprezni i stalno to pratiti, jer se tu lomi mnogo štošta. Ne zaboravimo da se Legija predao, jer je imao poverenja. To poverenje do sad nije opravdano, je li tako. Zamislimo da ga Koštunica ne opravda, šta može da se desi? U svakom trenutku do izricanja presude, prvooptuženi može da kaže - e, sad ću da pričam šta je bilo, ko mi je čuvao leđa i tako dalje. Otuda je vrlo značajno to što je su-

dija Kljajević odbio da Bagziju da status zaštićenog svedoka, jer, ako je tačno ono što je objavljeno da je Bagzi pričao, Bagzi je rekao - ideja da se ubije Đinđić je Legijina. Znači, da je dobio status zaštićenog svedoka, onda bi i kroz presudu Legija bio ne samo izvršilac i organizator nego inspirator i nalogodavac. Tada bi se sve formalno završilo s njim, otuda je Vrhovni sud i ljut što Kljajević to nije dao, jer bi se onda sve završilo s Legijom i nikad se više ne bi otvaralo pitanje šta su Kum i Spasojević i onaj Luković radili u kabinetu Ace Tomića sa Bulatovićem, Koštuničinim savetnikom, o čemu su pričali? Pošto su ona dvojica mrtvi, ovi sad mogu da kažu da su pričali o bici na Sutjesci ili o nogama Ksenije Pajčin, ali oni nisu došli na sud da kažu šta su pričali s onima koji su iza stakla.

Samo su Đinđićevi prijatelji i saradnici bili na sudu da kažu šta su pričali i radili s onima iza stakla i to su po meni Čeda i Beba vrlo jasno objasnili. Ostali smo uskraćeni za Đinđićeve političke protivnike, koji su imali veze sa onima iza stakla i, na kraju krajeva, imali veze sa čovekom koji sad sedi u Đinđićevoj fotelji. Ja nisam policajac, ali nekako gledam te filmove, pa se taj motiv uvek javlja kao ideja vodilja, odakle da se istraga počne, ali otišli smo daleko. Da, treba da čuvamo to suđenje i da vodimo računa o pripremama za takve stvari kakve su se desile Đinđiću, jer Đinđić je prvo satazovan u medijima, setimo se, pa je ovo bila egzekucija, oni verovatno misle - revanš za 5. oktobar. Nešto slično se dešava i sa Čedom, pogledajte, sada kad je predložio rešenje za Kosovo odjedanput se u nekim medijima ponovo otvara pitanje njegovog obezbeđenja. Onaj ko to radi, očigledno želi da se s njim završi na ulici. O tome moramo voditi računa zato što su ti mehanizmi već jednom dali rezultat, a i ti ljudi i ti mediji - to još uvek funkcioniše.

Posle 5. oktobra bilo je nekih odluka, koje ja mislim da će moja deca učiti u istoriji, to su one važne odluke, i neki ljudi su učestvovali u tim odlukama i mislim da oni zaslužuju sve poštovanje. Znači, Jovanović je obezbedio da se Milošević preda bez upotrebe sile, niko nije poginuo. Zoran Đinđić je na sebe preuzeo političku odgovornost i doneo političku odluku da se izruči Milošević i zbog toga je stradao. Pomenuću i Gorana Petrovića, taj je kao šef tajne policije tehnički odradio predaju Miloševića. Posle ubistva Đinđića, vlada se većinom članova složila da treba uvesti vanredno stanje, ali Nataša Mičić je preuzela tu odgovornost. Kad to poredamo, vidimo da su u jednom trenutku za nas, u našem interesu, neki ljudi doneli odluke zbog kojih se može izgubiti život, odmah ili ka-

snije. Neko je rekao, čini mi se jedan socijalista – svi će oni platiti, jedan je već platio. Tako da ja mislim da ćemo tek u budućnosti biti svesni tih odluka i u budućnosti ćemo videti šta su oni koji su bili spremni da to urade 12. marta još spremni da urade. Ja sad neću da pričam kakve pretnje prima Nataša i tako dalje, kako nema nikakvo obezbeđenje sa obrazloženjem da ona nije izabrani predsednik Srbije, nego je bila vršilac dužnosti. To je tumačenje Jočića i Koštunice. Otuda ponovo i ova priča u vezi sa Čedom, pare, obezbeđenje, ovo, ono. To je u stvari priča – ah, baš bi nam odgovaralo da se slobodno i nezaštićeno šeta ulicom.

ZORAN
OSTOJIĆ

Meni je žao što Demokratska stranka, ako je već mislila da pokrije politički prostor, zovimo ga, građanskog centra ili građanske levice, ako je želela da ga pokrije, onda je morala taj prostor i da ispuniti. Znači, sama želja da ti ljubiš ruku patrijarhu svaki drugi dan i da za tebe glasa neko ko uopšte nije Srbin, a živi u Srbiji, jeste ambiciozna, samo diktatori mogu takve ambicije da imaju. Pošto taj prostor nije popunjen, to što mi hoćemo nije rušenje demokratskog bloka, već da animiramo deo ljudi koji deli naša uverenja, da ne ostanu kod kuće. Nije nam cilj da mi demokratama uzmemo glasove, mada ćemo uzeti koliko budemo mogli. Da li je to nešto nepošteno, ne razumem, ali je činjenica da je mnogo ljudi zbog Tadićeve kohabitacije otišlo u apstinenciju. Znači, to direktno ide naruku radikalima. Ljudi su ovde prestali da glasaju samo protiv, oni hoće da taj neko nešto realno ponudi. Mi nudimo to, pa daj da se prebrojimo.

Jedno je jasno, ko bude na sledećim izborima za nas glasao, neće glasati za koaliciju sa Vojislavom Koštunicom. E, možda je tu problem, ali ja razumem da su Tadić i Koštunica realnost Srbije. Možda će oni napraviti vladu uz pomoć ne znam koga, Bogoljuba Karića, ali valjda ćemo se složiti da su radikali i ovi socijalisti prošlost Srbije, da su Koštunica i Tadić sadašnjost ili realnost Srbije. Dopustite nama da probamo da budemo budućnost Srbije, da li ćemo uspeti ne znam, to će reći birači, ali ne konkurenti. I ta neka ćosićevska ambicija da se od Srbije napravi dvopartijski ili tropartijski sistem gde će svi biti na pozicijama takozvanog nacionalno-demokratskog, neće uspeti, a ja ću učiniti sve da to ne uspe, jer mislim da je to loše, da je to pogubno, da je to ista politika i isti ljudi, smo umiveni i u novim realnostima. Je li tako, sve se promenilo. Umro Tuđman, stao rat, izvršioci u Hagu, e pa ne može to da preživi, u Evropu se ne može sa tim rankovićevsko-ljotićevskim baljezgarijama. Da, radi se o ljotićevskom jedinstvu, to je ono kon-

centraciono, pa ajd'mo svi, ali tata je negde u Tolstojevoj. Ne dao bog da sve to bude pod kontrolom te udbo-mafije i da sve to bude kao mi smo levica, vi ste centar, oni desnica i sad se mi kao menjamo. To je ambicija nekih.

SVETLANA LUKIĆ:

Evo jednog čoveka koji više ne želi, tačnije više nema snage da govori o velikim državnim i političkim pitanjima, Velimir Ćurgus Kazimir iz Medijske dokumentacije "Ebart".

VELIMIR ĆURGUS KAZIMIR:

Opšta je javna tajna da se neko ko je novinar snajperista može kupiti za male pare da plasira neku aferu i mi smo se već, hajde, i navikli na to. Sve te novine užasne, grozne, od kojih se neke direktno pretvaraju u porno dnevne novine, ne potresaju više nikoga. Ono što nas istinski potresa jeste kad s vremena na vreme dođemo u kontakt sa ljudima koji su, tako da kažem, dizajn mejkeri, sa ogromnom lovom i ogromnim uticajem, pa se onako frapiramo i kažemo - šta, tolike pare u rukama toliko malo ljudi. Potresa i kada se suočimo sa tehnologijom pranja para, koja je postala deo uobičajene tehnologije vlasti. Pare se raspoređuju ovde i onde, peru, ubacuju, izvlače i to je nešto apsolutno strašno. Devedeset odsto mog vremena apsorbuje opstanak firme koju vodim, koja nije moja, znači ja tu nemam vlasnički interes, ali imam interes nekoga ko pokreće jednu novu stvar i koji sve vreme misli o četrdeset pet ljudi, koji svakog meseca treba da dobiju redovnu platu, mislim na njihove familije i sve ostalo. I naravno da se suočavam sa problemom pravljenja novca, naplate i svega ostalog.

Ja sam pod stare dane promenio struku i sad se bavim pravljenjem para, odnosno preživljavanjem i to je užasno teško, ali moram priznati da mi to manju brigu predstavlja od suočavanja sa tim monopolima, sa izazovima na koje ja u stvari ne umem da odgovorim. Potpuno sam nevin u celoj toj stvari i ne znam kome šta treba dati. Nisam spreman da dam, a opet, s druge strane, kažem - a jesi li spreman da ostaviš četrdeset pet ljudi bez posla i da ceo posao zauzaviš - pa nisam spreman ni na to. Pa onda, hajde izmeri, je li tvoja moralnost tolika da nisi spreman da nekoga potplatiš, ali kad kažem - hajde, spreman sam, vidim da ne znam kako se to radi.

Dobro, sve je to toliko strašno da vam onda ono što je političko, od tog Nacionalnog stroja do saopštenja Obraza, do pretnji, odnosa

između radikala, demokrata i DSS-a - sve to vam prosto dođe kao neka vrsta epifenomena. Onda vi kažete - to je užasno, treba ih pohapsiti, potrebna nam je pravna država, ali u stvari vas mnogo više pritiska ovo, da ste vi sa normalnim poštenim radom i sa pristojnim ljudima suočeni sa takvim problemima da ne znate više gde vam je glava. I da vas sve gura u to da vi treba ipak nešto ispod žita da radite, a nećete to da radite, a onda opet ne znate kako ćete da opstanete. I to je jedan takav krug, strašan, zamoran, da se onda pitate čemu sve to. Da li bi bilo bolje ipak se negde povući, pa preživljavati sa najbednijom platom, sa 200-300 evra, kao što većina ljudi u ovoj zemlji tavori i živi. Pa ne možete ni to, ne možete ni da se pomirite, ne možete da ne učestvujete.

VELIMIR
ČURGUS
KAZIMIR

Moj politički izbor danas je krajnje sužen, ali u suštini vrlo jednostavan. Ja na sledećim izborima neću glasati kao što sam dosad sve vreme glasao, a to je - daj da se moj glas ukрупni, daj da moj glas ne propadne. I u tom smislu mi je lakše, ali ako govorim o samim političkim strankama, vi u stvari danas i nemate neki izbor. Znam da ću glasati za nešto što je kritički, što daje neku alternativu, ali ne verujem baš da će taj glas i ta opcija imati presudan politički značaj. Govorim o ovim prvim, neposrednim izborima, koji će se sigurno održati sledeće godine. I to znači da ćemo mi opet morati da nađemo neko mentalno sklonište koje će nam omogućiti da preživimo do onih sledećih izbora, kada pretpostavljam da će zemlja ipak da izađe iz ovog ćorsokaka i da ćemo onda moći najzad da biramo onako sa svešću da će taj glas pomoći nekoj drugoj Srbiji, nekoj drugoj opciji.

Sve to zahteva užasno mnogo vremena i imam utisak, ja za sebe govorim, mada i za moju generaciju, da imamo sve manje vremena i nažalost ne vidim neki veliki boljitak za moju decu i unuke. To će sve užasno dugo trajati i tu nema spasa preko noći. Desi mi se neki put, iako ja nemam direktne veze sa tim strankama, ni sa tim centrima odlučivanja, ali desi mi se neki put da prisustvujem nekim razgovorima i onda od tih ljudi slušam šta oni govore o svojim političkim protivnicima, o svojim koalicionim partnerima i onda se osetim bolesno. I onda je jedino što mogu da kažem - jaoj nama svima. Jednostavno, to je jedna strašna bolestina. Neka je 90 odsto od onoga što čujemo laž i verovatno i jeste laž, a neka je 10 odsto istina, to je dovoljno strašno.

Ja ne govorim o korupciji na sitno, kada je u pitanju sudija, policajac, novinar, ja govorim o mega korupcijama. Kad vam zbirno

na televiziji objave da recimo "Delta holding" kupuje valjda 20.000 hektara u Vojvodini, onda vi vidite da je to jedna igra koja nema više nikakve veze ni sa ekonomskim preporodom ove zemlje, ni sa promenom sistema od državnog ili socijalističkog u kapitalistički, liberalni i tako dalje, nego da je reč o jednoj sistematskoj otimačini i zauzimanju monopolskih pozicija u svim sferama ekonomskog i društvenog života. Znači, zauzećemo pozicije u medijima, kupićemo reklamni prostor, otkupićemo svu zemlju, tako da će ovi nesretni seljaci koji su ostali po selima biti u okruženju velikih latifundija i moći će da rade samo kao najamni radnici. I to ako ove uopšte bude zanimalo da tu zemlju pretvaraju u neku obradivu zemlju, ko zna šta planiraju sa njom. Tako će biti i u bankarstvu, građevinarstvu, u svim poslovima i to više nema nikakve veze sa idealima slobode izbora, kapitalizma, liberalizma i tako dalje. Reč je o monopolima koji će nas udaviti.

Ja ne vidim političku alternativu takvoj sutrašnjici Srbije. Tu nemate čiste političke opcije i što je najstrašnije, tu ne vidite čiste ljude za koje možete da kažete - slušajte, ovaj nije u tome, a isto vreme nije lud, jer ovde kad za nekog kažete da je čist i pošten, onda kažu da je lud. I to - ili lud ili lopov, to je srpska tranziciona alternativa. Ne znam šta nam je činiti, potpuno sam zatečen, zabit u taj ćorsokak iz koga je jedini izlaz da radim ono što sam i dosad radio, a to je - hajde, dok biološki izdržim radiću. Znači, radićemo svi koliko god možemo da izdržimo, i pokušaćemo da izgradimo neki prostor, bilo da su to firme, bilo da su to neke institucije, izgradićemo ih kao neke male kibuće. To je ideja koja mi pada na pamet, hajde da pokušamo da napravimo tačke pristojnih firmi, institucija koje će biti samoodržive, da niko ne oseća strah i poniženje kad ide na posao. Možda je to jedan od mikrokosmičkih modela opstanka u ovoj Srbiji, jer politički to teško da će se uskoro i brzo razrešiti. Pa, hajd'mo da pokušamo da to uradimo u našoj ulici, u našoj firmi, koliko možemo.

SVETLANA LUKIĆ:

Pomenuo si kibuće, nekad mi se čini da ćemo biti primorani da ih bukvalno fizički branimo.

VELIMIR ĆURGUS KAZIMIR:

To je tačno, posvećen si svemu tome, to nije posao kada kažeš - u tri sata ja odlazim, odradio sam svoju šihitu i gotovo. Ja kad kažem

- kibuc, mislim baš na to, na opredeljenje da vi branite svoje mesto pod suncem. To je vrlo teško u tržišnim uslovima i kapitalizmu, jer za sve važe ta pravila. Kada ste na tržištu vi ne očekujete privilegije nego očekujete sve najgore, kazne i pritiske. Znači, taj kibuc nije na čarobnom bregu.

Ova vlada, uprkos velikim obećanjima, pogotovo gospodina Dinkića, nije uradila ništa u smislu olakšavanja zapošljavanja ljudi. Ovde konkretno mislim na dve stvari. Oni su obećali da će ljudima koji imaju preko pedeset godina i nalaze se na Birou, biti omogućeno da se zaposle bez doprinosa, da će doprinose preuzeti država i na taj način pomoći. Ja bih sutra zaposlio pet-šest ljudi, koji inače honorarno rade kod mene, kad bih imao tu mogućnost, to bi bilo dobro i za te ljude i za firmu. Drugo, obećali su da će za prvo radno mesto mladom čoveku koji je na Birou država davati 30 odsto doprinosa, a ostalo poslodavac. I to bi mi takođe sutra omogućilo da zaposlim za stalno veći broj ljudi. A da ne govorim o onom predizbornom obećanju da će sa 74 odsto doprinosa za zaposlene pasti na 50 odsto - juče je Dinkić najavio da će se to odigrati 2007.

VELIMIR
ČURGUS
KAZIMIR

Zaista ne vidim kako će se sutra ovde zaposliti veći broj ljudi i onda, naravno, tu dobijamo taj socijalni potencijal koji je opasan, nasilnički. Ne kažem da će ljudi koji ostanu bez posla nužno ići i razbijati izloge, ali ne bih isključio ni takav scenario, koji je opasan u trenutku kad se počne prosipati veliko nacionalno sirće, kao što je problem Kosova, kao što je odnos sa Crnom Gorom. Sve su to opasne stvari, koje u takvom trenutku mogu da se iskoriste i za akcije tipa Nacionalnog stroja. Moja deca imaju decu, znači već su ljudi i teško mogu o njima da govorim kao o deci, ali kako će se svi oni snaći postaje kremansko pitanje. Gledam njihove vršnjake, generacija između dvadest pet i trideset godina, i vidim da su umorni, vidim njihovu skepsu i ogroman otpor da se učestvuje ili angažuje u bilo čemu.

Vidim u toj generaciji vrstu zamora, koji u ovoj našoj, starijoj, zaista ne mogu da vidim. To je nešto što me istinski plaši, ali valjda i vreme ima neke svoje formule i nikad ne možete unapred da znate kad će se neka nada probuditi i kad će nova energija da se ulije. Ništa u vremenu nije tako besprizivno i konačno, pa je i sa ovom zemljom tako. I jeste ispunjenje kad radite negde i imate zadovoljstvo u tom poslu i kad vidite da se taj posao razvija i da je ljudima oko vas bolje. Jeste to kibuc, ali ako nešto ovde deluje, onda delu-

je snaga dobrog primera. Ako bude više tih pojedinačnih primera i više nade, jednoga dana će se oni ujediniti.

SVETLANA LUKIĆ:

A do tada - ko preživi.

VELIMIR ČURGUS KAZIMIR:

Da, ko preživi.

SVETLANA LUKIĆ:

U nastavku emisije čućete Vjekoslava Pericu. Onaj ko malo više prati košarku možda će se setiti da je Vjekoslav Perica igrao za omladinsku reprezentaciju Jugoslavije, on je negde iz generacije Mihovila Nakića, Rajka Žižića i Raše Radovanovića. A Vjekoslav Perica je sada sociolog, već petnaest godina radi i živi u Americi, tamo predaje jedan predmet koji je kod nas praktično nezamisliv - Religija, konflikti i ljudska prava. Vjekoslav Perica je posle petnaest godina ponovo došao u Beograd, a povod je izdavanje njegove knjige Balkanski idoli. Religija i nacionalizam u jugoslavenskim državama, u izdanju Biblioteke XX vek Ivana Čolovića. Knjiga je u originalu izašla na engleskom jeziku 2002. u New Yorku i Londonu u izdanju Oxford University Pressa. Dakle, slušate Vjekoslava Pericu.

VJEKOSLAV PERICA:

Istražujući balkanski nacionalizam i krizu, te rat, kad je religija postajala sve uočljivija u javnoj sferi, shvatio sam da je ona kod nas tada postala zapravo sekularna religija. U tom smislu nove religije su supstituti za pravu religiju, koja je meni religija naših baka, ona molitva za one koji su bolesni u obitelji, tih baka koje su skromne, koje idu u crkvu. Onda mi se činilo da su to religiozni ljudi, oni koji se mole, koji hoće da bude dobro. I to je u biti ono što sam ja naučio da bi trebala biti religija, nasuprot ovom fenomenu koji sam otkrio osamdesetih i devedesetih kod nas.

Kad sam kao novinar išao nekoliko godina prije rata okolo, razgovarao sa vjerskim ljudima, njihovom hijerarhijom, onda sam pomislio - čekaj malo, pa ovo je nešto sasvim drugo. Sve se to mješa sa idejom države, sa idejom moći i onda sam zaključio da je ono što se tu obožava idol države. Sećam se jednog od glavnih spornih pitanja 80-ih, u stvari svađe između Katoličke crkve u Hrvatskoj i Srpske pravoslavne crkve, oko uloge Stepinca. Od njega se pravi-

lo sveca, to je bio jedan politički čin. I onda se sjetim Ničea koji je rekao - ubili smo boga, ali je zato svetac narastao do ogromnih razmjera, univerzalnih, svemirskih razmjera, i, kaže Niče, zbog toga danas milioni ne vjeruju u boga, ali obožavaju svece.

E, to je jedan dio malo više teoretski i ozbiljniji, a onda me je zanimala i ta priča na razini popularne kulture, jer pop kultura na naše živote utječe strašno puno, i muzika i sport i sve to skupa. Često puta umjetnici po nekom instinktu kuže što se događa bolje nego pisci, nego naučnici. I onda sam se sjetio kad sam prvi put slušao beogradske "Idole", i to naročito *Odbranu i posljednje dane*, album objavljen posle Titove smrti. I sjetio sam se onog pravoslavnog pojanja u bekgraundu, kao u pjesmi *Moja Ai*. Oni su tu osjetili da dolazi vrijeme te tradicije, da religija ulazi u modu.

VJEKOSLAV
PERICA

Imamo najprije onu službenu interpretaciju povjesne uloge Stepinca i Nikolaja Velimirovića za vreme komunizma. Stepinac je bio varijanta nekog katoličkog klerikalnog nacionalizma, a Velimirović ovog pravoslavnog. Tito je uvijek pravio neku ravnotežu: ako strpa u zatvor Stepinca, onda istovremeno strpa i onog Varnavu Nastića, pa onda trojicu-četvoricu muslimana i tako dalje, jer se cijeli taj II svjetski rat gledao kroz model kolaboracija i otpor. I onda su se Stepinac i Velimirović u biti smatrali kolaboratorima. To su ljudi koji nisu bili uz narodni otpor okupaciji i u tom smislu su po tom starom diskursu bili ono što se zvalo domaći izdajnici. Ja sam zaključio da treba malo drukčije razmišljati o tome.

Bile su određene razlike između Stepinca i Velimirovića, a bile su i određene sličnosti. Međutim, na kraju sam zaključio da nije toliko ni bitno da ulazimo u svaki detalj, nego je bitno da gledamo kako se, negde od kraja 70-ih, počela ponovo pisati povjest ta dva crkvena lidera. I jedan i drugi postali su, s jedne strane, žrtve komunizma, kao neki mučenici, a s druge strane su postali vizionari, pa su ih nacionalisti prikazivali kao neke vjerski nadahnute ljude koji su vrlo rano, prije bilo kog drugog, uvidjeli neke stvari.

Hrvatski nacionalisti su, na primjer, prikazivali Stepinca kao nekog ko je vidio da postoji nekakva zavjera velikosrpstva da uništi hrvatsko, da ga asimilira, da učini da hrvatsko nestane. Prikazivali su Stepinca kao nekoga ko je to shvatio i ko je to sprečio. A onda su isto tako prikazivali Stepinca kao nekoga ko je prozreo opet neki pakleni plan komunista koji su to isto htjeli. Onda je stvoren mit da je zapravo cilj komunista bio da se Stepinca upotrebi da bi

se Katolička crkva odvojila od Rima i da je navodno Tito to tražio od njega. Teza je bila, takođe, da je Tito obećao Stepincu da bi crkva mogla funkcionirati normalno i uz potporu države, ukoliko bi se on odvojio od Rima.

Kasnije se pokazalo da to u biti nije točno, nego da su svi ovi sekularni političari u Hrvatskoj tražili od crkve da bude malo više nacionalna. Tražili su da popovi i kler podrže tu ideju hrvatstva, koja je bila u biti sekularna, a ne klerikalna. To nije bilo ništa novo, niti je to bila srpska zavjera, kako su hrvatski nacionalisti govorili. Tito je u tom trenutku to tražio od Stepinca, jer Jugoslavija je bila u sporu sa Italijom, skoro do granice rata, ali nije nikada bila ta varijanta da je on zbilja od njega tražio da se odvoji od Rima. Ali kasnije, kad su ovi nacionalisti pravili mit o Stepincu, oni su to onda naglasili kao najvažniju stvar i zbog toga je on kao završio u zatvoru.

Onda, kad gledaš ovamo sa druge strane kako su srpski nacionalisti koristili Nikolaja, onda se vidi da je to počelo sa Nikolajevim insistiranjem da se ne surađuje sa komunistima, ni na koji način. Onda je tu bio taj problem Jasenovca, Velimirović nije bio zadovoljan kako se komemorira Jasenovac, za njega Jasenovac nije bio neko mjesto stradalništva svih patriota, i Srba i Jevreja i partizana i komunista i Roma i svi ostalih, za Velimirovića je to prije svega bilo stratište srpskog naroda. I onda je on imao ideju da se tu napravi taj veliki hram, koji je on onda zamislio kao hram nekakvog pokajanja, pomirenja i tako dalje. Te rasprave su počele u emigraciji između ovih emigrantskih krugova, a kad je Tito umro onda se to preselilo u zemlju. Došlo je u biti do javne debate u vreme kada je srpski nacionalni pokret jačao, a hrvatski je još bio rezerviran, još Tuđman nije došao na vlast, još je tu bilo hrvatsko partijsko rukovodstvo.

U Hrvatskoj je bila je ta čistka poslije 1971. i od tada je u Hrvatskoj bila ta, kako su je oni zvali, hrvatska šutnja. I ja sam im govorio – vidiš, poslije 1970, možda su oni trebali više protestirati, više galamiti, međutim, umjesto toga oni su šutjeli. E, sad 80-ih, kad je došlo do uspona srpskog nacionalnog, primarno zbog Kosova, onda se meni činilo da bi bilo pametno da se šuti. Naši su nas stari učili da je šutnja zlato i onda mi se činilo – e, sad bi bilo pametno šutjeti. Nema nikakve sumnje da je taj srpski nacionalni pokret apelirao na narod, narod je to osjetio, uzvratilo je i došlo je do ra-

sta emocionalnog u srpskom narodu. Sad, šta je tu trebalo napraviti - ništa. Najpametnije je bilo - ništa.

Međutim, ja sam vidjeo da ovi u Hrvatskoj rade upravo suprotno, da nacionalisti koriste svoju šansu, da vide šansu za konflikt i onda je počelo: *Glas koncila* i Kustić i rehabilitacija Stepinca, pokretanje beatifikacije i to je u biti onda bilo mahanje crvenom krpom. To je zapravo ono što su srpski nacionalisti i htjeli - aha, uhvatili su se na udicu, super, sad ćemo mi. Mislim, tako su se ta dva kulta i ta dva politička mita počela graditi i onda je na kraju došlo do toga da je to sve završilo krajem 90-ih sa beatifikacijom Stepinca i kanonizacijom, ne samo Velimirovića nego i devet ili deset mučenika koji su uglavnom bili stradali u Jasenovcu. Tako da zapravo kad se gleda skor, moram to reći sportskim rječnikom, srpski nacionalisti su dobili utakmicu. Rezultat za nas sve je bio tragičan kad se gleda općenito, ali kad gledaš na uzajamnu utakmicu srpskih i hrvatskih nacionalista, srpski nacionalisti su dobili tu utakmicu 10:1.

VJEKOSLAV
PERICA

Stvorena su ta dva politička mita, dva sveta neprijatelja, što sam ja onda nazvao - posvećenje neprijateljstva. Ja ne vjerujem da je itko od ovih vjerskih lidera bio svjestan što će se dogoditi, tako da ne bih bio spreman da ih optužim da su oni svjesno izazivali sukob, čak ni najveći ziloti, čak i oni koji su davali najmilitantnije izjave, poput Živka Kustića na katoličkoj strani, ili nekih vladika na srpskoj strani. Nije mi uvjerljiva teza o nekakvom svetom ratu, pa čak ni svijesnoj ratnoj opciji bilo koje strane. Čak ni oni ekstremisti, ziloti, nisu bili svjesni što će se dogoditi u Bosni, koliko će se krvi proliti. Ja mislim da kada je patrijarh German govorio 1987. da se treba podijeliti, da se njemu činilo da bi to bilo moguće napraviti mirnim putem.

U to vrijeme u cjelom svijetu dolazi do uspona klerikalnih snaga, koje smatraju da su sve sekularne ideologije propale i da nije tačno ono što je govorio onaj sociolog Fukujama - e sad će doći hiljadu godina liberalizma. Vjerski vođe svuda su smatrale - sad dolazi naše vrijeme, dolazi vrijeme religije, religija će nas voditi u budućnost. I smatrali su da je moguće da se na jedan relativno miran način svijet restrukturira kao neka zajednica religija, ali da religijski pogled na svijet dominira, jer ga oni smatraju moralno superiornim nad bilo kojim sekularnim. To je taj antisekularizam, koji i danas dominira u svijetu. U Americi od Regana, možda čak i prije,

od Kartera do danas, stalno su ovi protestantski fundamentalisti na vlasti, uz izuzetak Klintona, a čak i on se, budući da je porijeklom s američkog Juga, pravio pobožan.

Kad je patrijarh German mislio da je moguća mirna podjela Jugoslavije, on je smatrao da bi zaista mogli i morali svi ti crkveni vođe, koji sebe vide kao nekakve nacionalne političke vođe, sjesti zajedno za stol, i biskupi katoličke crkve i vladike pravoslavne crkve i da bi mogli podijeliti Jugoslaviju mirno. Kad sam ja bio sredinom 90-ih u Vašingtonu u Institutu za mir, kad sam studirao u Americi, onda sam sreo sarajevskog kardinala Puljića. Pitao sam ga da li su, kada su se sastajali dva puta srpske vladike i katolički biskupi, da li su oni djelili Jugoslaviju ili su djelili Bosnu, jer slučajno u to vreme su se sastali i Tuđman i Milošević. Puljiću je bilo strahovito neugodno, rekao je - mogu vam samo kazati da smo razgovarali o granicama i da je inicijativa došla od srpske strane, i to je sve što ću vam reći.

Ali i dalje, čak i u tom trenutku, to je proleće 1991, čak i tada ja mislim da su se oni nadali da je moguće izbjeći rat. I sjećam se, ja sam tada otišao u Međugorje, razgovarao sam sa biskupom Žanićem i on mi kaže - ma je, teško je, stvarno smo upali u dosta tešku situaciju, proliće se malo krvi, ali neće biti tragedije. On je umro dvije godine kasnije, tako da nisam imao šanse da mu kažem - niste bili u pravu, jer ono što se dogodilo jeste tragedija. I ne samo što nije bila mala, nego evo i sada, dok ovo nas dvoje razgovaramo, ona još uvijek traje, ona se nije završila.

Ovo što sam pričao, to je na ovoj općoj razini, e, ali sad je potpuno druga stvar šta je s pojedincima, šta je sa nekim vjerskim ljudima, nekim ljudima u mantijama i habitima, koji su u ratu nosili i oružje i koji su išli kao vojni kapelani sa borbenim jedinicama u rat.

Profesor Michael Sells, koji je kveker, koji je napisao knjigu *Religija i genocid u Bosni*, tvrdi da ima izjave svjedoka, da ima dokaze da su neki svećenici bili na mjestima zločina i masakra. I on se dosta zalagao da se bar neki vjerski ljudi pojave u Hagu pred sudom i do toga nikad nije došlo; zašto, ja ne znam. Tu je Milošević, tu je Šešelj, da je živ, tu bi vjerovatno bio Šušak, vjerovatno i Tuđman, ali nijednog vjerskog pojedinca nije bilo. Mislim, ja bih tu morao napraviti razliku, nakon petnaest godina života u Americi ja nika-ko nisam za to da se netko izvede na sud zbog toga što je nešto re-

kao ili napisao, ali ako je sudjelovao sa nekom vojnom jedinicom kao kapelan u nekoj operaciji, koja je vodila prema nekom masakru, onda je on zločinac. A po Selsu i po još nekima postoje svjedoci koji kažu da su bili neki pojedinci umješani u takve stvari i onda me zanima koji je to imunitet koji oni imaju, što to njima daje tu prednost da ih se izuzme od takvih stvari, da su oni sada nešto specijalno.

VJEKOSLAV
PERICA

Amerikancima, na primjer, oni nisu specijalni i sad se ja pitam što je sa tim Haškim sudom, mislim, ako imaju podatke da je bilo nekih pojedinaca iz vjerskih zajednica koji su zbilja, ne samo huškali na mržnju rječima, trovali narod, nego da su baš i osobno vodili i sudjelovali u tome, onda bi oni trebali sedjeti u Hagu.

Kad je beatificiran Stepinac 1998, onda je te godine potpisana i cjela serija tih ugovora između Vatikana i Hrvatske i onda je reguliran status Katoličke crkve i ona je dobila zapravo sve što je tražila. Tuđman joj je dao sve što je tražila. Neki su od tih ugovora potpisani u zadnji čas pre nego što je papa došao, to se išlo na brzinu sa gradnjom novih crkava. Sjećam se da je bio jedan cirkus sa rezidencijom, gdje će papa odsjesti kad je dolazio u Split. Stara biskupska palača je vraćena biskupu jedno par tjedana prije nego je papa tu trebao doći, i onda je biskup brže-bolje to sve dao renovirati i urediti tako da bi se papa osjećao ugodno u njoj, čak je uklonio jednu spomen-ploču koja je govorila da je jedan talijanski partizanski bataljon skupa s partizanima oslobodio Split, jer kaže da bi papi to smetalo. Ja ne znam zašto bi papi to smetalo, kad je papa bio u II svjetskom ratu i kad su u Poljskoj dvesta pedeset katoličkih svećenika Njemci pobili. Prema tome, taj papa sigurno nije nekakav simpatizer fašizma i tako dalje, nego moglo bi se čak kazati antifašista. Poljaci su bili antifašisti.

Po mom sudu je katolička crkva u Hrvatskoj privilegirana državna crkva, u to nema nikakve sumnje. U Hrvatskoj se kaže - a i prema ustavu i po dokumentima Drugog vatikanskog sabora - crkva i država su odvojene, ali dio hrvatskog ustava je Tuđmanov govor o proglašenju tog ustava, u kojem on govori o božijoj volji, božijoj providnosti koja je pomogla da se sruši bezbožni komunizam i tako dalje. Taj monopol katolicizma i simbioza crkve s državom kulminirali su onom izjavom 2004. nuncija Losana, koji je Španjolac i koji je sad nuncij u Hrvatskoj. On je izjavio da mu se u ovom trenutku čini da je Hrvatska zapravo najkatoličkija zemlja u Evropi

zato što se, citiram, glas crkve sluša u društvu i u strukturama vlasti. Pa onda jedan od lidera HDZ-a, ono kao pravi se skroman, pa kaže - jao, što je to krasno čuti meni kao katoliku, meni to super izgleda, ali možda nismo mi ipak, kao pa tu su Irci, pa tu su Poljaci, pa možda su oni ipak veći katolici od nas, ali eto, kad kaže nuncij, pa dobro.

Ja predajem jedan predmet na sveučilištu u Juti, koji se zove Religija, konflikt i ljudska prava i u tom kolegiju glumimo Haški sud, glumimo suđenje Miloševiću. I pošto na internetu ima sve o tom suđenju, onda ja podjelim razred u dvije grupe, obrana i optužba, i onda oni to proučavaju na internetu i na kraju imamo presudu. I evo, već drugu godinu Sloba nije kriv, većina glasa Milošević *not guilty* u Hagu, ali ne apsolutni *not guilty* nego *not guilty* u Hagu, pred sudom Ujedinjenih nacija. Ali, kažu studenti u diskusiji i svojim esejima, vratite ga u njegovu zemlju, dakle u Srbiju, i neka mu se tamo sudi. A zašto oni to govore? Većina Amerikanaca ne voli neku vlast iznad njihove nacionalne države - u SAD je uvijek, još od Wilsona 1919, bio snažan otpor ideji Lige naroda ili Ujedinjenih nacija, a danas pod Bušom je to otišlo u ekstremizam. Ako postoji jedan sud koji bi bio svjetski sud, onda bi taj sud mogao osuditi sada američke generale, koji u Iraku čine ono što čine. Sjećate se kako smo mi učili u školi, je li, one ofanzive, pa dođu Njemci i ustaše i zbrišu ona sela tamo po Kozari. Kad gledam ove ofanzive američke u Iraku onda me to podsjeti na one naše, o kojima smo učili u osnovnoj školi. Ono, kad je Branko Ćopić opisivao ofanzivu koja ide na njihovo selo i tako dalje, uvijek mi to dođe pred oči i točno to i gledaš. To su očigledno ratni zločini i, prema tome, kad bi bio neki pravi sud zbilja jednak za sve, onda bi on trebao osuditi i njih, te američke generale, možda čak i neke političke vođe američke. Prema tome, očigledno da tu ima neki problem s tim Haškim sudom, dakle, možda u tome što neki vjerski ljudi kažu o tom sudu, nije samo to što su oni zasljepljeni patriotizmom pomješanim sa religijom, pa smo mi onda pravedni, a drugi su zli i mi smo žrtve, a drugi su agresori - nego možda je to i protest protiv te nelogičnosti.

Ja mislim da bi onda trebalo tu nelogičnost oko tog Haškog suda stvarno riješiti: ili da prisile nekako tu Ameriku da se pridruži tom međunarodnom stalnom krivičnom sudu ili ako ona neće, da se ostane na razini sudova pojedinih zemalja, pa da se Miloševiću sudi u Srbiji. Pa ako ga se oslobodi, onda srpska javnost može iza-

ći na ulice ili se eventualno veseliti i slaviti heroje. Ne znam, ovi-
si kako ispadne.

Ima, ima dosta tužnih stvari. Pa evo, recimo, kad sam sad baš u Beogradu, zadnji put je bilo pre petnaest godina kad sam bio tu. U tom trenutku sam bio još uvijek u glavnom gradu svoje zemlje. Evo, upravo sam završio pred nekoliko tjedana četvoromjesečno istraživanje u Vašingtonu u Vudrou Vilson centru. I onda ideš po Vašingtonu, onde po onom njihovom centru grada, gdje su svi oni spomenici i tako dalje, onda ti upadnu u oči ove američke familije koje dolaze iz Kanzasa, iz Nebraske, iz cijele Amerike, one velike familije, i djeca i roditelji i bake i djede i tete, strine, svi dolaze i svi su nekako uzbuđeni i vidiš na njima kad posjećuju one spomenike, vidiš da su u svom glavnom gradu i da su kući i baš su nekako uzbuđeni i baš su zbilja velike patriote. I gledam ih i mislim se - vidiš, oni su u svom glavnom gradu, u svojoj zemlji. Ja jesam američki državljani i državljani Hrvatske, ali gledam, pa to nije ni moj glavni grad, nije ni moja zemlja. A sad kad sam se vratio u Beograd, e sad idem okolo i sve je to poznato, ali to više nije moja zemlja, to više nije moj glavni grad.

VJEKOSLAV
PERICA

To je nešto što me rastužuje i onda na kraju dođeš do one izreke poljskog romantično-liberalnog nacionaliste Adama Mickiewicza, koji je rekao kad je morao pobjeći u egzil - Litvaniju, moja domovina, ti si kao zdravlje, i tek kad sam te izgubio naučio sam te voljeti i cijeniti. A mi to pamtimo ovdje iz škole kao izreku - domovino, ti si kao zdravlje, šta ja znam kome se pripisuje, nekom partizanu valjda. Dakle poanta je da nemaš pojma koliko ti to zdravlje znači dok ga ne izgubiš i dok se ne razboliš. I eto, prije 1990. sam bio zdrav, a sad sam to zdravlje izgubio. Imam osjećaj tog gubitka domovine, iako imam Hrvatsku koja je sad moja domovina, mada rekonstruirana ne baš po mom ukusu od arhitekata koji mi se ne sviđaju. Domovina mi je i SAD, čiji sam također državljani, ali ipak i dalje imam tu traumu gubitka domovine. Tako da je to na primjer nešto što me rastužuje i što mi je ostalo i vjerojatno se od toga neću oporaviti, sem ako ne izmisle neke tablete protiv toga.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Vjekoslav Perica, a sada ćete čuti mladog pisca Sašu Ilića, koji se u našoj književnosti pojavio 2000, sa knjigom Predosećanje građanskog rata. Nedavno mu je izašla i druga knjiga, Berlinsko okno.

SAŠA ILIĆ:

Dok sam pisao ovu knjigu, bio sam poprilično nervozan. Ja sam u toj knjizi rekao nešto što ljudi ne žele da kažu. Govorim o ratnom zločinu. Ko se ovde bavi time u literaturi, to je bilo pitanje koje sam sebi postavio i onda sam svog junaka doveo do biblioteke, i on čita Pavića, čita Petrovića, čita Toholja. To je to, ja sam pogledao kroz prozor, izašao sam na ulicu, napravio sam neki prestup, ali smatram da je taj prestup neophodno učiniti. Ali ja mislim da to vuče poreklo još iz nekih prošlih vremena, recimo kada su napali Kiša. On se bavio užasno aktuelnim temama i mi danas imamo tu situaciju da neki kritičari govore - to nije književnost. Da li su to političke stvari? To su neki događaji.

Ja sam bio učesnik rata, bio sam u Jugoslovenskoj ratnoj mornarici. Nedavno sam čitao odličnu knjigu koju je Forum pisaca objavio, omaž Milišiću. Milan Milišić je pesnik koji je poginuo 5. oktobra 1991. Ja sam 21. septembra 1991. došao u vojsku, otišao sam na brod negde između 15. i 20. oktobra i prosto ne mogu da pređem preko toga. Pisao sam o jednoj ženi koja je pobegla iz Dubrovnika, koja je završila u Omarskoj. I sad, ja se divim ljudima koji počnu da rade u fotokopirnici, uče malo engleski, nemački, krenu na univerzitet, završe, ne znam, ekonomiju, postanu bankari i ne sećaju se više ničega.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Ti si bio na brodu sa koga je pucano na Dubrovnik?

SAŠA ILIĆ:

Ne, nisam bio na brodu s kog je pucano na Dubrovnik, ali ja znam ljude koji su bili na topovnjačama, ja na svu sreću nisam bio na topovnjačama. Ali sam gledao sa svog broda ujutru kako dolazi topovnjača sa ratnog dejstva i mornari iznose velike čaure i te se čaure odnose. I onda sam razmišljao - šta se to događa i onda čujem od tih ljudi, koji su na topovnjači, da se pucalo na Dubrovnik. Kristalno jasno se sećam tog jutra sa tim topovnjačama, izvlačili smo te čaure, pakovali ih i vozili. Zvanična neka verzija je bila da je gađan hotel "Ekscelzior", jer su tamo bili zengovci. Međutim, nisu to NATO projektili koji su precizni, pa skinu muvu na ne znam kojoj udaljenosti. Ja se sećam da su mi ljudi pričali da izlaze na pučinu i samo izručuju tu sumu granata i odlaze. Nemaju oni pojma gde gađaju, šta pogađaju i ko tamo stoji.

I ja se sećam tog doba u Crnoj Gori, u Boki Kotorskoj, ljudi su bili strašno zagrejani za rat. Sećam se da je doček srećne Nove 1992. bio takav da je onaj koji je bio na straži morao da se krije, toliko se pucalo, svi su bili naoružani. Sećam se nekih rezervista koji su čak gutali metke, to je bilo prosto onako fanatično obožavanje rata. I Crnogorci moraju da se suoče s tim, ranije ili kasnije, kao i mi ovde sa svojim nedelima.

SAŠA
ILIĆ

Otišao sam u Nemačku i tamo sam se suočio sa nekim svedočenjima, sa nekim sudbinama ljudi iz II svetskog rata. Hajnrih Bel piše o tome u svojim esejima, kako je to izgledalo tih dana. Ljudi koje mobiliju, koji odlaze, ljudi koji dezertiraju, šta se događa sa njima. Ja nisam bio dezertar, mislim, nisam bio taj hrabar tip. Imao sam osamnaest godina, otišao sam u vojsku, otac je pokušavao da me oslobodi toga, nalazili smo razne srčane mane, nije funkcionisalo i onda sam se našao u tome. Kada sam došao u Beograd, ovde su se ljudi pravili da se ništa ne događa. To je ono, Srbija nije u ratu, mi smo za mir. Mislim da je potrebno da se izvučemo iz te laži. Ja uvek polazim od sebe, ne zanima me šta drugi misle, ja sam pisao ovu knjigu u svoje ime. Da li će neko u tome prepoznati nešto ili neće, to je stvar čitalaca. Prosto ne može da se živi predugo sa tim osećanjima.

Ja se trenutno bavim čitanjem Memoranduma SANU i čitam neke knjige koje su pisane 90-ih; mislim na literaturu koja se pisala 90-ih. Tamo pronalazim neke formulacije koje su vrlo slične formulacijama koje danas čujemo u politici. Mislim, ovde postoji problem da mi ne verujemo ljudima koji nas gledaju sa strane, mi ne dozvoljavamo da recimo Nemci, Englezi, Francuzi donose svoja tumačenja naših pisaca, smatramo da samo mi možemo da razumemo taj naš problem i da je on užasno veliki i da niko drugi ne može da tome doprinese ni na koji način, osim da ugrozi našu oficijelnu istinu. Ja najpre vidim to u nemoći da se suočimo sa nekim očiglednim istinama, kao što su istine o zločinima koji su počinjeni. To je užasno teško, to nije lako, ali postoji neko ko to može da kaže. I ako taj neko može da kaže, ne treba ga ubiti, niti ga proganjati, nego ga treba čuti.

U Berlinu još uvek čuvaju sinagogu pod punom ratnom opremom. Ja sam pomislio - pa da, kao terorizam, da ne izbije neki skandal ponovo zbog toga, međutim, to je normalna činjenica, to se radi već pedeset godina. Tema sećanja je velika tema u Nemačkoj, prosto pokušavaju da sebi predоче zbog čega se to desilo. Meni je bilo in-

interesantno da mnogi ljudi, više decenija posle II svetskog rata, nisu mogli da poveruju u zločine koji su tada počinjeni. Tako je bilo sve do trenutka kada je jedna izložba prošla kroz galerije Nemačke, izložba o zločinima koje je počinio Vermaht, odnosno oficijelna vojska, i to je bio slom. Kad su to videli, prosto nisu imali više šta da kažu.

Živiš, živ si zakopan, pišeš, radiš, uglavnom te niko ne konstatuje, ne znam, možda ćeš jednog dana uspeti nešto da kažeš što će pomeriti stvar za milimetar.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Ti si spreman da živiš tako?

SAŠA ILIĆ:

Očigledno da jesam. Kada shvati da nema izbora, čovek onda mora da se sam potruži da se bori na bilo koji način. Recimo da sam ja sada prodavac u nekoj robnoj kući, šta ja mogu da radim, mogu da prodajem taj veš i mogu da idem na glasanje, mogu da odlazim na tribine u Narodnu biblioteku ili Dom omladine, mogu da slušam neki radio, da tražim neke drugačije informacije i mislim da je to put. Mi ne možemo da napravimo revoluciju, revolucija se dogodila kada je Zoran Đinđić napravio tu revoluciju. Onda se dogodila kontrarevolucija, ali mislim da je revolucionarni udar bio toliko jak da je ostavio dubok trag kod jednog dela ove populacije i da mi moramo da računamo s tim. Mislim da je ostavio izuzetan trag.

SVETLANA LUKIĆ:

Stvarno to misliš?

SAŠA ILIĆ:

Ubeđen sam u to.

SVETLANA VUKOVIĆ:

I ja isto.

SAŠA ILIĆ:

Ja razgovaram sa ljudima, srećem se sa ljudima, ljudi se sećaju ideja Zorana Đinđića. Ipak postoji neki trasirani put, ipak postoji neka ideja, jer da se to nije dogodilo, ja bih danas bio užasno uplašen, jer onda ne bi bilo ničega. Mi danas slušamo kao - revolucija se nije dogodila, ništa nije urađeno. Ja mislim da se nešto vrlo va-

žno dogodilo, iako su u to vreme mediji podivljali i govorili kako nikad lošije nije bilo u istoriji, mislim da je to upravo bio dokaz da se nešto strašno važno dogodilo. E sad, mi moramo da dođemo do toga da se javno kaže da se to nešto strašno važno zapravo dogodilo i da ne budemo oni ljudi koji će čekati mesiju milion godina. Godo neće doći, on je bio, došao, rekao šta je imao, a vi se sad snađite, organizujte se malo u svojim glavama, nešto čitajte, gledajte, pa promislite, Godo više neće doći. Bio je između dva čina, objavio se i otišao.

SAŠA
ILIĆ

SVETLANA VUKOVIĆ:

Znači, odslužio si vojsku i onda došao u Beograd da studiraš?

SAŠA ILIĆ:

Da, onda sam sa prvim talasima izbeglica i švercera i ostalih došao u Beograd, kao jedan od bivših vojnika. Zapravo, ja sam upisao studije pre vojske, tada je postojala klauzula - medicina, farmacija, tehnika, mašinstvo odlažu vojsku, a vi sa književnosti idete u rat. E, ja sam bio te sreće. Dolazio sam u Beograd sa jednim traumatičnim iskustvom, a to iskustvo nisam mogao da kažem nikome, prosto to nikog nije zanimalo - mi smo te gurnuli, ti si bio tamo za nas, sada si došao, mi te više ne poznajemo, izvoli, snađi se, radi nešto, ne zanima me uopšte. I bilo mi je zaista potrebno dosta vremena da se konsolidujem. Majkl Mur u *Farenhajtu* govori o mladićima koje su poslali u rat da brane čast Amerike i koji će tamo biti upotrebljeni. Na kraju tog filma on pita šta će se dogoditi jednog dana kada zaista bude potrebno da se brani ta Amerika, a vi ste ih ovako trošili, pravili budalama.

Neki dan je gostovao ovaj čovek sa Pinka u "Utisku nedelje" i mislim da je on vrlo precizno i otvoreno, bez stida rekao kakav je njegov odnos prema njegovim gledaocima i mislim da je država imala takav odnos prema svome narodu. Tu postoji problem kako da se dođe do nekog realnog stanja, da čovek može da kaže - e, ja sam bio tamo, a da oni ne kažu - ne, nisi bio tamo. Pa ja sam imao problema kada sam vadio pasoš, prvi put iz zemlje je trebalo da izađem. Imao sam dvadeset sedam godina, odneo sam vojnu knjižicu i ona žena je rekla - pa vi nemate pečat. Kažem, knjižica je išla u Pulu, izbio je napad na kasarnu u Puli, dogodio se rat, znate, nisam mogao da dobijem pečat. Tamo piše da sam učesnik rata i sve, ne interesuje je, ona prosto čeka taj pečat i kada dobije pečat iz 1991, ona će meni dati pasoš.

SVETLANA VUKOVIĆ:

I onda si sa dvadeset sedam godina otišao, gde?

SAŠA ILIĆ:

Otišao sam u Budimpeštu i to je bilo kao da sam imao groznicu, zaista, posle toliko godina, posle toliko gluposti. Sećam se tih krovova u Budimpešti te noći i kako sam pomislio – pa da, to je taj svet, to je ta Evropa oko nas.

SVETLANA LUKIĆ:

Čuli ste od Saše Ilića da je prva žrtva granatiranja Dubrovnika bio pesnik Milan Milišić. Tome je prisustvovala njegova žena, slikarka Jelena Trpković. Slušate odlomke razgovora, koji smo s njom vodile 2001.

JELENA TRPKOVIĆ:

I dan-danas, svakog dana me neko pita da li je istina da je Dubrovnik bombardovan. Posle toliko godina, posle toliko informacija, ko je hteo to da zna taj zna. Bilo je pušteno da su tamo gume gorele, tako da non-stop pokazujem literaturu, knjige, fotografije, pričamo priče i poveruju, poveruju. Ali mi se desilo da bi mi žena koja živi u mojoj zgradi, svaki put kad bi me srela na stepeništu, rekla – jaoj, komšinice moja, kako je strašno, evo vi dolazite iz Dubrovnika, tamo su vašeg muža ubile ustaše. Svaki put bih ja njoj rekla – gospođo, mog muža nisu ubile ustaše, mog muža su ubili Srbi i Crnogorci, jer su Srbi i Crnogorci bombardovali Dubrovnik. Onda bi ona rekla – ju, ju, što je to strašno, da bi mi sledeći put opet istu rečenicu rekla – joj, komšinice moja, strašno je to što su ustaše uradile vašem mužu, da bih ja opet ponovila nešto što je strašno izgovoriti. Treba stisnuti zube, pa reći – mog muža su ubili Srbi i Crnogorci, a ne ustaše.

Na Svetog Nikolu je na staro gradsko jezgro palo 2.000 granata, 1991. u decembru; to je bio najstrašniji dan. Tada je poginuo jedan moj prijatelj fotograf, koji je baš snimao u trenutku kad je pala granata koja ga je ubila, tako da postoji niz fotografija kako on pada i Stradun koji je onako pust i sav u dimu. A okolina Dubrovnika je sravnjenja, Konavla ne postoje, Čilipi, to je pljačkano i paljeno. Znam podatak da je u Herceg Novom, kad su krenuli na Dubrovnik, od šenlučenja, od veselja što idu – ne znam koliko ljudi izginulo. Znam slučajno priču o ljudima koji su u Župi dubrovačkoj imali radionicu kožnih stvari, pravili su jakne, pantalone i kožne suknje. On je poginuo, a ona je sa dva mala deteta, bebe su bili još, autom

nekako uspela da dođe do Dubrovnika i bili smo zajedno u kući, jer sam ja morala da se sklonim iz moje kuće koja je stradala.

I iz Nikšića krenu vikend pljačkaši na Konavle. I jedan čovek je išao tako svakog puta i njemu je žena bila nezadovoljna ishodom njegovog pohoda i stalno mu je gundala - ti malo donosiš, vidi ovaj komšija kako donosi, a ti malo, i jedne nedelje ona pođe sa njim da mu pokaže kako je ona sposobna, a on je nesposoban. I uđu u tu radionicu, na prikolicu ili ne znam sa čime su došli, potpaju jakne, kapute, dođu lepo u svoj Nikšić i njen sin uzme jednu jaknu, obuče jaknu, fina, lepa, crna komotna jakna, sedne na motor i pogine. Mi smo tu priču čuli u Dubrovniku i to da se sve vrati u stvari je bilo samo potvrđeno, da se sve vrati.

JELENA
TRPKOVIĆ

Zadnji put je Dubrovnik bombardovan kada je pao Knin, znam da su tada na plažu pale neke granate i da su neka deca poginula. Sećam se nekih snimaka one uvale pune krvi. Kako sam došla u Beograd, onda me je iste večeri Biljana Jovanović, pokojna, uhvatila i odvela me ispred gradske skupštine, gde su palili sveće. Osećala sam se korisno ovde, jer smo pravile neke dobre stvari, ponosna sam na taj civilni pokret otpora, ponosna sam na taj Crni flor, koji je pravljen u ovom potkrovlju. Bila je to veoma uspela akcija.

U jednom od mojih puteva od Dubrovnika ka Beogradu, u nekom autobusu, negde oko Virovitice mislim da je bilo, šofer autobusa me je prepoznao i pitao me - da li ste vi ona osoba koja je govorila o Dubrovniku i o Milanovoj pogibiji. Naime, ja sam tada javno na televiziji 1991, nakon Milanove pogibije rekla da je to uradila JNA. I taj čovek iz Virovitice mi je rekao da sam ja njemu tada pomogla da on javno govori o tome šta se događa. Ljudi valjda nisu smeli da upotrebe tu rečenicu - da JNA to radi.

Pa sam onda srela čoveka, arhitektu, koji je isto bio na dubrovačkom ratištu, on mi je pričao kako su svi vojnici koji su bili sa njim po tim kućama, po tim selima, nešto uzimali, nosili igračku za de- te, zlatan lančić i takve stvari, a da on nije ništa drugo uzeo nego kad je bio u nekoj kući iznad Dubrovnika da je pronašao neku knjigu koju je godinama tražio. Sećam se da sam mu rekla da je vrati.

PEŠČANIK^{FM}, 02. 12. 2005.

VAJMARSKA REPUBLIKA

Ako desničarske snage preuzmu vlast u Srbiji,
međunarodna zajednica neće preduzimati posebne mere,
to će biti srpski problem...

Razumem ljude koji će plakati za Kosovom i ne stidim se
da kažem da ću i ja zaplakati, ali moramo da prihvatimo
realno stanje stvari...

Intelektualac bi htio šaptati u uho političarima, ali on
treba da šapće u uho javnosti ...

VLADIMIR GLIGOROV, *ekonomista*

MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista*

ŽARKO PUHOVSKI *iz Hrvatskog helsinškog odbora za
ljudska prava*

BRANKA PRPA, *istoričarka*

SVETLANA LUKIĆ:

Propadamo i to brzo - to nije neka velika državna tajna, tajna je ko je pritisnuo papučicu za gas. Ako se budete kretali dovoljno brzo, vi ste spaseni, možete potpuno izmaći gravitaciji i odleteti odavde pravo u vaskeljenju. Samo da vas obavestim da je kritična brzina bekstva 38.000 kilometara na čas. Nama nešto sporijima preostaje, na primer, da se pozabavimo time zašto su nam životi u ovoj zemlji pretvoreni u žalosnu predstavu lišenu svakog značaja i da proverimo da li u ovom košmaru možda i ima nekog smisla.

Sindikati javnih preduzeća su zbog spora sa vladom oko besplatne podele akcija zapretili da će danas na sat vremena isključiti parlamentu i struju i telefon. Evo prvog nemogućeg izbora - da li da budeš na strani onih koji po zakonu moraju da dobiju svoje besplatne akcije, ali opet - kako da budeš na strani ljudi koji su decenijama radili u monopolskim preduzećima, u koja smo svi ulagali, zbog kojih su se uzimali ogromni krediti koje svi moramo da vraćamo; koji su dobijali stanove kad ih je mrzelo da kreće, koji su imali letovališta, zimovališta i odmarališta svih vrsta. I sad je to kao njihovo i ja sad kao treba da budem bezrezervno na njihovoj strani protiv ove odvratne države i ove odvratne vlade koja je učinila sve da prelaženje puta od tačke A do tačke B i natrag, overavanje zdravstvene knjižice, registrovanje kola ili odjavljivanje telefonskog broja postane provera krajnjih ljudskih sposobnosti.

Evo drugog lažnog i bezobraznog izbora pred koji nas je ove nedelje stavila vlada - ili si za donošenje budžeta i pobedonosni nastavak pregovora sa MMF-om ili si za korumpirane poslanike. Vlada Srbije je ove nedelje potpuno podivljala, pozvani su i DSS-ovo sudstvo i policija da obezbede nesmetani rad parlamenta, trči se do pisarnice - ko će pre, partijski špijuni prate svoje i tuđe poslanike da vide s kim su se i u kojoj kafani našli.

Mlađan Dinkić je ove nedelje van sebe, optužio je predsednika da sa Karićem hoće da ga sruši. I šta nam u stvari time poručuje Mlađan Dinkić? Da ne treba da gledamo kako on i njegova stranka i njegova vlada u skupštini ruše odluku Ustavnog suda, nego da treba da shvatimo da su svi poslanici koji hoće da ga napuste kupljeni, i to od Karića; da, po definiciji, oni ne mogu iz nekih drugih razloga da napuste njegovu svetlu stranku. I Dinkić nam nudi lažnu dilemu - ili ste za budžet ili ste za zakon, a ako mu kažeš da je to besramno, on će ti reći - aha, ti si za to da se ne završe pregovori sa MMF-om, ti hoćeš da mom

jadnom, napaćenom narodu Pariski klub uzme milijardu dolara. On nam kaže i da u državi postoji samo jedan tajkun Bogoljub Karić, a ne i Hamović, Beko, Lazarević, Mišković. Samo Karić podmićuje ljude, a ovi drugi nikada, možda podmićuju partije i države, ali pojedinačno ljude - nikako.

Ovi nas više ne prave ludima, oni sami su potpuno poludeli. Dinkić bi za budžet - ili za bilo šta, digao u vazduh hidrogenskom bombom parlament sa sve Albijanićem, samo da prođe ono što je on kao osvedočeni demokrata i stručnjak naumio. A gde je, boga ti, taj Ustavni sud, gde li nam je časni sudija Vučetić, ima li štogod da nam kaže posle ovog cirkusa?

Oslobađajuća presuda za Ljimaja i njegovog kolegu je udarna vest i na kosovskim i na srpskim televizijama. Albanci slave svoje sunarodnike za koje se osnovano sumnja da su zločinci. I Tači i Rugova presudu Haškog suda tumače kao priznanje da OVK nije nikada činila zločine. A šta smo mi izveli kao zaključak? Rasim Ljajić kaže da je to potvrda dvostrukih aršina Haškog suda, tvrdi da će Srbima teško objasniti da ta presuda nema veze sa početkom pregovora o Kosovu. Opet se kritikuje trenutak donošenja presude, koja se javnosti neće dopasti. Sad nam ne odgovara, a kad nam je pa odgovaralo? Naši političari, pa i Rasim Ljajić, traže da sud, kada donosi presude, vodi računa o političkim prilikama kod nas. Zar baš sad, nije nam zgodno, zar baš sad kad imamo prvi krug izbora, zar baš sad kad imamo drugi krug izbora, zar baš sad kad počinjemo pregovore o Kosovu, zar sad po ovoj kiši, zar baš sad na Nikoljdan, makar da je na Đurđevdan.

Koštunica nije otišao u Moskvu na otvaranje Sajma srpske privrede, uvredio se, jer nije bio predviđen susret sa Putinom i Aleksejem. Putin je Tadića primio kao predsednik predsednika. I Koštunica Vojislav je predsednik - vlade, pa zar Koštunica Vojislav nije hteo to da bude, zar nije učinio SVE da bude predsednik vlade?

A da, Rade Marković i većina osuđenih za zločine na Ibarskoj magistrali, ubistvo Ivana Stambolića i pokušaj atentata na Vuka Draškovića u Budvi, možda će na leto biti pušteni, ako Vrhovni sud do tada ne stigne da odluči o žalbama na prvostepene presude. Jedan sudija Vrhovnog suda je to već nagovestio kao mogućnost.

Opet ćemo mi napolje, da se šetamo, a vi na samom početku Peščanika slušate Vladimira Gligorova iz Bečkog instituta za međunarodne ekonomske studije.

VLADIMIR GLIGOROV:

Ne bih rekao da je to sa poslanicima nešto sasvim izuzetno u odnosu na ono kako jeste već duže vreme. U osnovi se nastavlja isti scenario, s tim što je ovog puta to bilo malo drastičnije, ali obično tako i bude, kada se krene tim putem - svaki sledeći korak je malo gori nego prethodni. Ali dobro, postoji tu i dobra strana, da se vidi kako u suštini čitava ta stvar funkcioniše, ta neka koalicija između policije, vlade i skupštine.

VLADIMIR
GLIGOROV

SVETLANA LUKIĆ:

Kad ste rekli - put kojim se krenulo, kako biste vi ocenili taj put, kojim putem su oni u stvari krenuli?

VLADIMIR GLIGOROV:

Reč je u osnovi o vladi koja se održava na vlasti i nepozivanjem na normalne izvore legitimnosti, kao što su: mandat od strane glasača, neka podrška u javnosti i zatim neka vrsta uspeha koji se postižu. Sve to je u nekim normalnim okolnostima ono što vladi omogućava da radi normalno. Ovo je vlada koja se sve više i više oslanja na nelegitimna ili ekstra legitimna sredstva. S jedne strane, tu su skandali. Kad god se pojavi problem da se nešto uradi, proizvede se neki skandal, kojim se onda opravdava to što vlada inače namerava da uradi, a na neki način se i skreće pažnja i menja tema. A drugo je pozivanje na nacionalne interese. Meni se lično to čini važnijim u čitavoj ovoj stvari, jer pored te upotrebe policije, koja je inače uobičajena u Srbiji, stalno se ističe kako ko god ima drukčije mišljenje radi protiv državnog, nacionalnog i još kojekakvog drugog interesa. To podseća pomalo na ono pozivanje na interes radničke klase. To je otprilike put kojim se već odavno krenulo i oni su sad tu gde su.

Nisam u stanju da do kraja ocenim da li se to čini sa izvesnom racionalnošću ili se prosto radi o održavanju na vlasti. Ako bi se to radilo sa nekim komplikovanim ili dalekosežnijim ciljem, onda ovo vodi nekoj vrsti oslanjanja na neku vrstu populističke vlade ili populističke vlasti. Da li je reč o tome da se priprema neka koalicija, recimo sa radikalima - to bi bila jedna mogućnost, ili se priprema jedan duži period vladavine manjinske vlade, koja se, eto, poziva na te ekstra legalne izvore moći, kao što su policija i ostali instrumenti sile. Ili je u pitanju to ili je jednostavno došlo do postepenog kvarenja i rasula u vlasti. E sad, šta je tačno od ta

dva teško je reći; međutim, zaista je neuobičajeno, ukoliko se ne teži nekom autoritarnom rešenju. Neuobičajeno je da vlada, znači ministri i vlada u celini, praktično proizvode jedan skandal za drugim, kojim ruše ugled jedne institucije za drugom uključujući u nekim slučajevima i ugled sopstvenih partija, kao što je to u slučaju G17 plus.

To se obično dešava kao uvertira u neku drukčiju političku konfiguraciju. Ovde bi moglo da se radi o nekoj vrsti nedemokratskog vladanja ili koaliciji sa radikalima, jer mislim da ova druga koalicija takozvanih demokratskih snaga teško da je više ostvariva, jer tih demokratskih snaga sad teško da ima dovoljno, a i pitanje je da li oni mogu na bilo koji način da se slože.

Ide se sistematski na rušenje autoriteta manje-više svih ustanova i pomalo je ironično kad čovek pomisli da je reč o vladi koja je došla sa tom glavnim parolom ili glavnim ciljem izgradnje stabilnih institucija, a urušili su ih sve. Evo, sa parlamentom je to sada već nepopravljivo, a sada je došao na red i predsednik države. Kao što vidite, Ustavni sud je praktično dezavuisan, jer to što je on pre dve godine odlučio da je poslanik vlasnik svoga mandata, sada očigledno ne znači više ništa, jer je pokazano da je partijski autoritet ipak važniji od autoriteta poslanika. Znači, sve su ustanove praktično dezavuisane od strane same vlade i to može da vodi samo jednom zaključku, da jedino vlada valja i da se treba potčiniti autoritetu jednog, drugog ili trećeg ministra. Imam utisak da autoritet samog predsednika vlade nije naročito jak, tako da ostaje ta ideja da u stvari vlada centar moći, sve ostalo ne funkcioniše. A ta vlada se oslanja na nekakvu podršku iz inostranstva i drugih ekstra legalnih ili ekstra legitimnih sredstava moći, bilo da je to neko iz opozicije, bilo da je to crkva, bilo da je to MMF.

Logična posledica toga je autoritarna vlast, ali imam utisak da to nije ono što se može tako jednostavno u ovom trenutku zamisliti u Srbiji, mada ne bih to sasvim ni isključio, naročito u kontekstu odluka koje će se morati doneti povodom Kosova. A druga mogućnost je, kažem, slična onome što je bilo i sa Miloševićem, a to je koalicija socijalista i radikala sa jednim delom G17 plus i sa DSS.

Demokratska stranka je po mom mišljenju napravila grešku, delimično već i u vreme Đinđića, a to je da je sve stavljeno na kartu predsednika stranke. Sama stranka je potisnuta i, koliko sam u stanju da vidim, i privrženost stranci od strane njenih glasača i

njena popularnost u javnosti, a i generalno kredibilitet stranke je dosta narušen. Ideja je valjda bila da bi se na drugoj strani nešto moglo učiniti sa popularnošću predsednika države. Naravno, ukoliko se sukob sa predsednikom države Borisom Tadićem intenzivira i ukoliko se i njegov autoritet dovede u pitanje, jer on za sada još uvek, bar po istraživanjima javnog mnjenja, ostaje relativno popularna ličnost, onda je Demokratska stranka zaista stavljena u poziciju da ne može bog zna šta da uradi, tako da je onda i ona imobilisana. I onda imamo ovu varijantu koja preostaje, znači jedna eventualno otvorena ili vankoaliciona podrška Radikalne stranke. E sad, sama Demokratska stranka ne pokazuje neku veliku sposobnost da mobiliše ljude, program u suštini ne postoji, kao ni ozbiljnija i konzistentna politika i strategija. Ne postoji pre svega napor da se objedine demokratske snage u Srbiji u zaista otvorenoj opoziciji prema ovome što je sada. To je u stvari osećanje da Demokratska stranka ne toliko kohabitira koliko kolaborira i to uništava njen autoritet i podršku koju bi mogla da ima.

VLADIMIR
GLIGOROV

Ako vi ozbiljnije pogledate plan o decentralizaciji Kosova, koji se zove plan predsednika Tadića, on je smislen samo u okviru nezavisnog Kosova. Ja mislim da su autori tog plana toga svesni, jer vi nemate nekog posebnog razloga da predlažete etnitete na Kosovu ukoliko to Kosovo neće biti nezavisno. Vi nemate nekog posebnog razloga da predlažete vrlo komplikovane sisteme decentralizacije, ukoliko nije reč o zaštiti interesa srpske manjine u okviru ipak nezavisnog Kosova. Tako da mislim da je retorika u celoj ovoj stvari, kao i u nekim periodima za vreme Miloševića, više dimna zavesa u odnosu na ono što je realnost i što će se morati učiniti. E sada, kako će se ta diskrepanca ili taj sukob između retorike i onoga što će se morati prihvatiti kao stvarnost objasniti javnosti, biće zanimljivo da se vidi.

Mislim da ovo što crkva govori može da se razume samo u tom kontekstu. Sve više imam utisak da je crkva zainteresovana za ono za šta je i normalno da bude zainteresovana, a to su njena svojina i njeni objekti na Kosovu, a ova politička strana stvari se sve više pokriva upotrebom tih jakih reči, a u stvari se kaže - to je bila viša sila, mi smo sačuvali ono što smo mogli da sačuvamo, pa možda kroz 200 ili 500 godina, kako to neke vladike kažu, mi ćemo se od te Evrope osloboditi. Tako da i tu celu crkvenu retoriku ja razumem u tom kontekstu. Kako to shvata javnost ja ne znam i

to je rizik koji takva politika sa sobom nosi. S jedne strane, naravno da ovi koji se tom retorikom služe neće daleko doseći, s druge strane zaista je problem što ima onih koji sve to shvataju bukvalno, tako da moguće je da onda studenti Pravnog fakulteta krenu da viču da je to presedan, da je razorena pravna struktura međunarodne zajednice i tako redom. Znači, tih bukvalista može da bude i oni zaista mogu da predstavljaju veliki problem pre svega za Srbiju samu, i na kraju krajeva, za ove partije koje to u velikoj meri i podstiču. Postoji jedan elemenat rizika, kakav je postojao i u vajmarskoj Nemačkoj, zaista postoji. Drukčije je vreme, ali postoji mogućnost da, da kažem brutalno, fašisti preuzmu vlast. To jeste problem.

Svakome je ovde jasno da je stanje stvari takvo kakvo jeste i da jednostavno nema načina na koji Srbija može da reintegriše Kosovo. Prema tome, jedino realno rešenje je da stanovnici Kosova preuzmu odgovornost za sebe, a da Srbija ostvari maksimum interesa koje ima na Kosovu. To praktično znači, je li tako, nezavisno Kosovo, koje garantuje Srbima legitimni interes koji oni imaju tamo. Postoji opasnost da se Albancima učini da stvari idu sporo ili da u Srbiji dođe do preuzimanja vlasti od strane desničarskih ili ekstremno desničarskih snaga. U tim okolnostima međunarodna zajednica neće preduzimati neke posebne mere. Kada je reč o problemima na Kosovu, oni tamo moraju da čine to što je njihova dužnost. A ako dođe do takvih promena u Srbiji, to će biti srpski problem. Vi znate kako je to bilo 90-ih godina, sa sankcijama i tako redom. Taj sanitarni kordon može ponovo da se uspostavi i da se čeka da razum prevlada u Srbiji, ako je to ikako moguće.

U Srbiji generalno postoji uverenje, njega podgrevaju čak i DS i veliki deo intelektualaca, da su sva rešenja ili u Briselu ili u Vašingtonu i kako se oni tamo dogovore, tako će to ovde da izgleda. Delimično je u pitanju bekstvo od realnosti i suočavanja sa problemima i pokušaj da se odgovornost za odluke koje se ipak moraju donositi u Beogradu prebaci na nekoga drugoga. Kad je reč o Crnoj Gori, očekuje se da odluku o tome donese Solana, kad je reč o Kosovu, doneće je administracija u Vašingtonu, kad je reč o budžetu odlučiće Perita Sorsa. Znate, to ovde prosto postaje manir u kome se vlada.

Nikad nisam mislio da u Srbiji nije poznata istina o ratnim zločinima. Naprotiv, problem koji vi imate u Srbiji je taj da su svi ljudi

znali i znaju šta se radilo, ali smatraju da je to u redu. I to je problem i kada je reč o sudu u Hagu i kad je reč o Srebrenici i kad je reč o bombardovanju Sarajeva i bombardovanju Dubrovnika, kad je reč o onim groznim egzekucijama muslimana, izvođenja iz vozova i tako redom. To je problem, na kraju krajeva, i kada je reč o ubistvu Slavka Ćuruvije. Još uvek imate vođu najjače stranke u zemlji, koji kaže da njemu nije žao što je Ćuruvija ubijen. Pa imate zversko ubistvo Ivana Stambolića, pa imate to što se dogodilo Zoranu Đinđiću. Ja mislim da to nije nešto što ljudi ne znaju i ne mislim da im treba otvarati oči. Dakle, ono u čemu je problem sa javnošću u Srbiji nije da ona ne zna šta se dogodilo, nego da ona prihvati da sve to nije trebalo činiti. To je po mom mišljenju daleko dublji problem od neobaveštenosti, reč je o saučesništvu u zločinu.

VLADIMIR
GLIGOROV

Javnost u Srbiji reaguje na te činjenice otprilike kao što reaguju članovi bande koja je okrivljena za neki zločin – oni negiraju zločin i svoju umešanost i ističu neopravdanost pozivanja na odgovornost i tako redom. Kada violentno i sa drekom, kao što ponekad bude na tim mitinzima na Pravnom i drugim fakultetima, ljudi povišenim tonom negiraju činjenice, to je prosto znak da oni ne žele da prihvate odgovornost za nešto što znaju da se dogodilo, ali za šta su, u trenutku kada se to događalo, smatrali da je u redu, a sada to ne mogu tako da kažu.

SVETLANA LUKIĆ:

To neće ići lako, kako stvari stoje.

VLADIMIR GLIGOROV:

Pa neće ići, ali to je nešto sa čim se Srbija bori, vi vidite i sami, pa vi tamo živite, ja ne, ja to gledam odavde. To je jedan sukob unutar same javnosti i jedna užasna nesposobnost da se sa time suoči i nije nemoguće da će biti potrebno da svi ovi koji su tu na vlasti ili su je podržavali prosto odu, da dođu mladi ljudi, potpuno novi ljudi koji nemaju ništa s tim i koji će biti u stanju da se sa tim razračunaju. Jer ipak treba da uzmete u obzir da su danas na vlasti oni koji su bili na vlasti pre dvadeset godina – na ovaj ili onaj način. Imate tu još neke dodatke, ali u suštini, i kad je reč o Crkvi i kad je reč o Akademiji i kad je reč o Vladi i kad je reč o predsedavanju državom, onima koji kontrolišu zvanične medije, sve su to ljudi koji su tu već dvadeset godina. Ne možete očekivati da će oni reći *mea culpa*, moja greška, je l'? Verovatno oni moraju da odu da

bi se ta stvar promenila, ali vi sada nemate neku ozbiljniju alternativu. Demokratska stranka je imala šansu, ali ta šansa je i svojevremeno, a pre toga i ubistvom, ukinuta.

SVETLANA LUKIĆ:

U prvom delu emisije slušali ste Vladimira Gligorova iz Bečkog instituta za međunarodne ekonomske studije, a sada ćete čuti gospodina Mirka Đorđevića, koga, eto, više od godinu dana nije bilo u Pešćaniku. Kao što znate, Sinod Srpske pravoslavne crkve povodom početka pregovora o Kosovu izdao je jedno saopštenje. U tom saopštenju stoji da bi eventualno osamostaljivanje Kosova značilo okupaciju. Patrijarh je nekoliko dana potom dodao tome i - oteto-prokleta. Slušate Mirka Đorđevića.

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Sumnje nema da je početak pregovora o statusu Kosova velik događaj, ne samo kod nas. Vrlo je zanimljivo, rekao bih i čini mi se da je to važno naglasiti, da se ovaj problem kod nas otvorio nekako na crkveno-političkom planu, mislim na saopštenje Svetog arhijerejskog sinoda koje glasi - ukoliko dođe do nasilnog oduzimanja Kosova, proglasimo okupaciju jednog dela nacionalne teritorije. To je dva dana iza toga sam patrijarh u jednoj propovedi potvrdio upotrebišći čak i mnogo jaču reč od okupacija, on je čak bacio jednu vrstu kletve, rekao je - oteto-prokleta, neka se zna. Najpre, crkva ne može da proglasi stanje okupacije već samim tim što je odvojena od države. Onda je počelo izjašnjavanje, Veroljub Stevanović je predložio da crkva ima svog predstavnika u državnom pregovaračkom timu. Mnogi su se zagrejali odmah za to i bilo je potrebno da prođe desetak dana da stvari dođu na svoje mesto, da se pokaže kako crkva ne može, ni po ustavu, ni po uzusima međunarodnog prava biti član pregovaračkog tima. Zbog toga su i u crkvi povukli jedan polupotez unazad, pa su lipljanskog vladiku Teodosija odredili da bude neka vrsta oficira za vezu, koji će obavestavati Sinod o tome kako teku pregovori i u kakvom je stanju Kosovo.

Tu se zaboravlja jedna vrlo važna činjenica. Jednom, ne tako davno, u Kumanovu, u modernom vojnom šatoru, komandant NATO snaga, engleski general Džekson izdiktirao je uslove i potpisan je Kumanovski sporazum. Već iste večeri slušali smo vesti da su snage NATO alijanse posele Kosovo u njegovim administrativnim granicama, a naše snage su bile primorane da se povuku na pede-

set kilometara od te administrativne granice. Znamo ko je onda bio na vlasti u Beogradu, ali postavlja se pitanje zašto je crkva tada, u momentu kad je okupacija stvarno obavljena, ćutala. Ni reči tada nije progovoreno u crkvi. Sada, kada se još uvek ne zna kakav će status Kosova biti, crkva unapred igra na jednu radikalsko-patriotsku kartu.

Kad smo već pomenuli vladiku lipljanskog Teodosija, on je u Sino-
du predsednik komisije za Kosovo, i 27. ovog meseca priredio je svima pravo iznenađenje jednom svojom izjavom. On je rekao da smo mi kao narod i kao crkva načinili fatalnu grešku što smo se povukli s Kosova i sad se tamo više ne možemo lako vratiti. Tako sada ne zavisi od nas kakav će status Kosova biti, mi smo manji-
na i tamo ne možemo odlučivati, ali od nas zavisi da li ćemo kao narod i dalje bežati odozdo i kao crkva se odatle povući. Drugo što on tvrdi, što je takođe novo, to je da se crkva 1999. povelu za Milo-
ševićem načinivši fatalnu grešku koja se danas, kaže vladika, ne može ispraviti.

MIRKO
DORDEVIĆ

Kakav god bio status Kosova, za crkvu bi trebalo da je bitno da ostane na toj teritoriji i, kako god se ona zvala, pa neka bude definisana i kao nezavisna država, da opstane kao Pečka arhiepiskopija i kao Raško-prizrenska eparhija, na isti način na koji postoji na teritorijama nezavisnih država kakve su Hrvatska i Slovenija. Više od toga je samo opasna politička igra u koju ulaze neke vladike, koja nas i ovoga puta može koštati skupo i koja može, kako vladika Teodosije i kaže, ponovo kod naroda buditi lažnu nadu da je moguće ono što je nemoguće. Što se same okupacije tiče, mislim da je tu prilika da se prisetimo i jedne stranice iz života naše crkve. Setite se da je punih četrnaest godina na čelu naše crkve, dvadeset četvrti po redu bio patrijarh Turčin, Makarije Sokolović, rođeni brat Mehmed paše Sokolovića, koji je imao titulu velikog vezira, što će reći predsednika ministarskog saveta u Otomanskoj imperiji i druge ličnosti u Imperiji. On je četrnaest godina bio na čelu naše crkve i učinio je za nju toliko mnogo koliko čitav niz potonjih patrijarha nije uspeo. On je proširio, podigao Pečku patrijaršiju na nivo koji ima Carigradska patrijaršija. Obezbedio je stepen tolerancije tako da je crkva mogla mirno da funkcioniše. I to je potrajalo sve do 1766, kada je sultan Mustafa III ukinuo konačno Pečku patrijaršiju i Srpska pravoslavna crkva na tom prostoru nije postojala do 1920.

Mi do 1918/20, kad je stvorena Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca, nismo imali Srpsku pravoslavnu crkvu u njenom današnjem

ustrojstvu. Imali smo Karlovačku mitropoliju, koja je bila potpuno nezavisna i bila je patrijaršija, na čelu joj je bio patrijarh. Imali smo Beogradsku mitropoliju, koja je imala samo mitropolita, on je prvo bio Grk, tek kasnije Srbin. Imali smo crkvu i u Bosni, koja je bila potčinjena Carigradu. Tek 1920, stvorena je jedinstvena crkva na teritoriji države Srba, Hrvata i Slovenaca, današnja Srpska pravoslavna crkva. Kada je Kosovo u pitanju, bilo bi bitno da crkva ostane tamo prisutna onoliko koliko tamo naroda bude. Sećamo se da je uoči Dejtonskog sporazuma iz crkve saopšteno da patrijarh Pavle daje blanko potpis Miloševiću da u toku pregovora zastupa sve Srbe gde god ih ima. Osam se vladika pobunilo, tražili su smenu patrijarha, potpis je povučen, patrijarh je ponižen, međutim, šta se dogodilo – Dejtonski sporazum zaustavio je rat, ali je vaspоставio i granicu na Drini. Mitropolit Amfilohije prokleo je ruku koja je potpisala Dejtonski sporazum, jer je postavila granicu na Drini i razdvojila Srbe. Međutim, u realnosti ta granica je postala međunarodno priznata granica.

Šta se tu dogodilo s crkvom? Događilo se to da je odigrala lošu ulogu, podgrevala je nadu u narodu da će projekat velike Srbije biti realizovan. Kada se crkva povodom Dejtona sukobila sa Miloševićem i sa režimom, i to žestoko, mnogi su smetnuli s uma u čemu je suština tog sukoba. Crkva nije zamerala Miloševiću to što je on vodio ratove, nego mu je zamerala, i u tome je suština sukoba, što ih nije doveo do pobedonosnog kraja.

Kako smo mi zalutali u istoriji i kako nam se ona sveti zbog toga zaista bi zasluživalo poseban razgovor i to upravo u vezi sa Kosovom. Realne činjenice nisu nepoznate, naša crkva dole postoji od 1219, jer sveti Sava je tu osnovao nezavisnu srpsku crkvu. Međutim, zaboravlja se da su se ustrojstvo crkve, ne samo njena uloga na tom prostoru nego, znači, njena organizacija, njen sistem tokom vekova menjali na dramatičan način mnogo puta. Manipuliše se i s tim šta se crkvi mora vratiti od imovine. Onako kako stvari stoje, po istorijskom pravu i po tapijama, trebalo bi ne trećinu kosovskih javnih dobara, imanja, šuma i tako dalje vratiti crkvi, nego i više od polovine. Međutim, stvari niti realno stoje tako niti će tako biti. Odnos prema toj svojini menjao se tokom vekova više puta, i bio je zakonski, pravno više puta uređivan. Ne može se sve vratiti, jer ako bi se sve vratilo, došli bismo u situaciju u kojoj se našla naša crkva u Sloveniji. Ona je u Sloveniji tražila da joj se

vrati imovina koja je po tapijama bila njena. Kad se pogledalo u tapije u katastarskim knjigama, ispalo je da sve slovenačke šume pripadaju našoj crkvi.

Znate šta, u Beogradu postoji islamska verska zajednica, ona poseduje uredne tapije po kojima je, na primer, plac na kojem je savezna skupština njen, da ne govorimo o još četrdesetak lokaliteta koji su bili njihova zemlja. U kosovskom slučaju, stvar je još mnogo komplikovanija. Kada se bude utvrdio status Kosova, primeniće se drugi ključ od ovoga kojim se razmeću naši političari po medijima - mi dole imamo hiljadu crkava i manastira, sva zemlja je naša. Nije tako, dabome, neće to moći, moraće se naći jedna mera i unapred se zna kolika, samo u Beogradu to neće da se zna. Crkva dole ima pravo na neku imovinu, ali celokupna zemlja ne može biti naša. Biće vrlo važno kako će se to urediti, da li će se tim mestima dati eksteritorijalitet - to nije loša ideja. Baš u istoriji Kosova imamo takvih primera.

MIRKO
ĐORĐEVIĆ

Ima nekih naznaka u tome što pominje vladika Teodosije, da su naši Srbi počeli konačno govoriti jezikom činjenica, a ne jezikom mitova, predanja, kosovskoga zaveta. Znate, mi smo time malo karikirali sebe, mi smo sebe time malo naružili. Dva puta izričito mitropolit crnogorsko-primorski, gospodin Amfilohije, proglašavao je Biljanu Plavšić za Kosovku devojkicu, pa smo videli kakva je sudbina kosovske devojkice i šta se s njom desilo i šta se desilo i sa Kosovom i sa samom devicom kosovskom.

SVETLANA LUKIĆ:

Mirko, sad sam se setila, to je prilika da proverim da li sam to sanjala. Kad kažem sanjala, mislim doslovno sanjala. Dakle, Milošević je u Dejtonu izgovorio tu fantastičnu rečenicu - pa da, Sarajevo treba da pripadne vama muslimanima, jer ste se vi branili, a ove kukavice su vas gađale sa brda, sećate se? Onda su Srbe iz Sarajeva pozivali da se sele, da ne pristanu na tu situaciju i to je ta scena koje se ja sećam ili sam je sanjala - kada se kopaju grobovi i ljudi na traktorima odvoze sanduke sa svojim pokojnicima, sa idejom da se ni mrtvi ne ostavljaju u novostvorenoj državi.

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Niste sanjali, to je bilo, niste sanjali. Realno se to desilo i ja se nadam da se sad na Kosovu neće dogoditi, jer bi to bilo lišeno svakog

smisla. Nadam se da se neće još jedanput voditi ta politika traktorskih prikolica, na mig neke političke partije, Koštuničine, ne znam čije – svi Srbi dođite u Beograd, pokupite se, sednite na traktore i dođite u Beograd. Pa šta smo time uradili? Pazite, Kumanovski sporazum i okupacija Kosova su bili legalan i legitiman čin. Svi smo gledali kako je taj sporazum zaključen: Miloševićevi generali ušli su u šator, potpisali uslove koje su im izdiktirali, uzeli su kape, pozdravili se i izašli. Dakle, najbolje bi bilo da se sada pogleda istini u oči. Međutim, tu ima puno teškoća: mnogo je zločina počinjeno. Na Kosovu je Miloševićeva soldateska u onom nesretnom blic-krigu počinila stravične zločine i Albanci su stekli moralnu prednost, da tako kažem, u ovim pregovorima, a mi smo strana koja je postradala.

To će biti doista velika amputacija i biće sprovedena bez mnogo anestezije. I kao što kažu da još dugo boli noga onog kome su je odsekli, dugo će nas mučiti Kosovo i kada *de facto* i *de jure* bude dobilo neki oblik nezavisnosti. Stvar je u tome što smo zaista vekovima tamo, nema nikog od nas koji u svesti od najranijeg detinjstva ne nosi kosovske slike, kosovsku epiku. Međutim, vremena se menjaju, biće nužno prihvatiti realno stanje stvari. Dogodiće se nešto što je rezultat jednog procesa koji je trajao, takav kakav je, u kojem se, to se mi bojimo da priznamo, mi nismo najbolje snašli, ne samo poslednjih deset-petnaest godina, nego poodavno. Koliko god da smo vekovima tamo bili prisutni, koliko god imali svetinja i kulturne baštine, mi nismo uspeli da Kosovo doista učinimo našim, ali tako našim, da i drugi koji tamo žive to prihvate.

Retko se nerviram, ali jednom sam bio u prilici da javno zamolim neke naše episkope da ne rešavaju toliko to srpsko pitanje, jer gde god su ga dosad rešavali Atanasije i njemu slični ni S od Srbina više nema. Srbi i Albanci su dva bliska naroda, koliko god to izgledalo čudno kad se ovako kaže, ali ni mi ni oni nismo uspeli da nađemo jednu racionalnu formulu, nego smo došli u situaciju da će danas to pitanje, budimo iskreni, morati neko sa strane da rešava i da nam to rešenje donese.

SVETLANA LUKIĆ:

Koliko često ste bili na Kosovu i čega će vama biti žao, nezavisno od političkog dela problema?

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Često sam bio dole i uvek kad sam dolazio na Kosovo, osećao sam da dolazim u neku zemlju koja nekako od rođenja, ako hoćeš, iz porodične tradicije pripada meni. Uvek sam osećao prosto fizički pritisak te nostalgije. Ali pritiskala me je i albanska sudbina. Taj narod je doista dole živeo obespravljeno. Seti se onih Rankovićevih vremena, da ne idem dalje u prošlost. Ali pitam se da li će baš Albanci biti presrećni ako Srba tamo ne bude. Koliko god mi zamerali da sam utopista, ja mislim da će i Albanci osećati potrebu za nama. Pazite, to su dva bliska naroda, iako im je jezik različit. To su narodi koji su imali zajedničku baštinu dole, u tome je stvar. Ako Albanci budu vodili politiku da što više Srba potisnu, duboko sam u ubeđen da neće od toga mnogo dobiti.

MIRKO
ĐORĐEVIĆ

Meni je Gračanica pravo čudo, i zbog te Simonide, ali pazite, i tu su napravili stravičnu legendu - Arbanas joj je nožem izbo oči. Ne, u izvornoj pesmi stoji - zločinac. Naprotiv, Albanci su sa fresaka grebali prah, verjući da će taj prah biti lekovit za slepilo. Na kraju krajeva, pogledajte, sve do Miloševićevog ludačkog pohoda na Kosovo, srpsku patrijaršiju i patrijarha lično, dole je obezbeđivala albanska garda u onim rugovskim uniformama. Da, da, iz iste porodice, od nemanjićkih vremena do danas. Tek sada u ovoj Miloševićovoj akciji sve to je likvidirano i uništeno. Činili su počasnu gardu dole, smatrali su to nečim svojim. Biće to trauma velika i malo će ko tu ostati ravnodušan.

Ali znate šta, mnogo je tome kriva i epska tradicija, posebno ova patriotska, rodoljubiva žica negovana od romantičara naovamo. Moraćemo jedanput da se pomirimo s tim da Jefimija i Simonida i Gračanica i Visoki Dečani pripadaju našoj kulturi, to je nesumnjivo, ali da pripadaju i kosovskoj kulturi, a baština su i evropske kulture. Uostalom, te naše freske su Đoto pre Đota - nije to Krleža tek tako slučajno rekao. Te naše freske i njihova paleta su naša renesansa, ogromna je to baština i doista bi sad trebalo biti na visini trenutka i tražiti rešenje koje bi bilo prihvatljivo i garantovalo neki naš opstanak. Samo se nadam da se neće naći neki suludi političari koji će pozvati Srbe - bežite s Kosova, to je okupacija. Lako je reći okupacija, ali onda morate pozvati narod na otpor okupatoru, a mi da ratujemo još jednom ne verujem da ćemo moći.

Mongoli su nekad bili svetska sila, ugrožavali su i naše krajeve, kralj Milutin je imao muke sa njima, a danas je Mongolija zemlja

koja ima milion stanovnika, gotovo neprimetna zemlja. Kijev je bio kolevka ruske države, a danas se u Kijevu desetak posto izjašnjava ju kao Rusi, ostalo su Ukrajinci, Poljaci. Nazaret je danas pod arapskom administracijom, a to je rodno selo Isusa Hrista. Dakle, ta istorijska pomeranja nisu nova, i ovde je tako. Postoje objektivni tokovi, Albanci su narod u usponu, kod njih je porodica brojna. Posle II svetskog rata na prvom popisu bilo je 400.000 Albanaca, onda se upotrebljavao izraz Šiptari, a sada je to dvomilionski narod. Menja se ta demografska slika, menja se istorijski ram, ali se mi ljudi sporo menjamo, naši se snovi, naše emocije sporo menjaju. Ja potpuno razumem ljude koji će plakati za Kosovom. Ne stidim se da kažem, možda ću i ja u jednom momentu zaplakati, ali stvar je u tome što ćemo morati da prihvatimo realno stanje stvari.

Kada je u pitanju skupština i uopšte ta javna politička scena, nadao sam se da ću nekako moći da odmahnem rukom na sve to što povremeno deluje kao lakrdija, ali sa velikom zebnjom to gledam, jer vidim da je država razgrađena potpuno, institucija nema, parlament je izgubio funkciju. I vidite sad tu sofistiku, molim vas – pripadaju li mandati stranci ili su privatna stvar. To su pitanja koja mi ulivaju ne zebnju nego pravi strah. Neki kažu – pa to će morati Ustavni sud da reši. Ali stvar je u tome što taj isti Ustavni sud rešava kako mu se kaže, mi ni to nemamo. Stvari idu loše, veoma loše. Ne znam da li baš formula Vajmarske republike to precizno opisuje. Često razmišljam o tome i kažem – daj Bože da ne bude tako. Mi smo se kao narod nekako fatalistički predali i uživali u staru legendu – jeste, propadamo, ali izabrali smo carstvo nebesko. Pa nije Lazar išao na Kosovo da izabere carstvo nebesko, išao je da opstane i da stvori ligu za borbu protiv jedne imperije koja je osvajala Balkan.

Pustimo mi carstvo nebesko i individualno, ima vremena za to. Pogledajte, molim vas, pune su novine da je neki tajanstveni kamen Tarabića predat gospodinu Koštunici. Oni dopisuju Kremansko proročanstvo, tu najobičniju policijsku ludost. Mi smo skloni da se predamo nekako tom fatalizmu, a to je opasno, jer u ovom momentu baš treba da budemo na nogama.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste gospodina Mirka Dorđevića. Srpska pravoslavna crkva se, dakle, na temu Kosova pridružila onima koji veruju da je ne samo moguće, nego da je i pravedno vraćanje na stanje pre 1999. Kako kaže

Glavni historičar Hobsbawm – nacionalizmu je svojstveno da zahteva suviše mnogo vere u ono što očigledno nije tačno. A u nastavku emisije slušate predavanje koje je u Narodnoj biblioteci Srbije održao gospodin Žarko Puhovski iz Hrvatskog helsinškog odbora za ljudska prava, a tema je bila civilni, odnosno građanski intelektualac.

ŽARKO PUHOVSKI:

ŽARKO
PUHOVSKI

Tema o kojoj bih ja htio govoriti je naravno dobro poznata, da ne kažemo preživakana, i zato je moja nakana bila da ju pomalo specificiram odrednicom o civilnom intelektualcu. Pri tom, naravno, polazim od jedne meni jako drage i pomalo neozbiljne definicije, koju je Sartr upotrebio u svojim predavanjima o intelektualcima u Japanu, rekavši da je intelektualac onaj koji se bavi nečime što ga se ne tiče. Ja nisam intelektualac, dakle, kad se borim za svoje interese. Ja nisam intelektualac kada se borim za svoju socijalnu skupinu, svoju naciju, svoj rod i tako dalje. Ja sam intelektualac kada djelujem fer. Fer, to znači da djelujem mimo, pa čak i protiv vlastitog interesa. Intelektualci nisu oni koji pišu najbolje pjesme ili najbolje rasprave ili crtaju najbolje slike, nego oni koji polazeći od neke propisane pozicije u javnosti djeluju.

Već spomenuti Sartr je nedvojbeno jedan od nekoliko najistaknutijih intelektualaca XX stoljeća, ali je drugorazredni filozof. Vjerojatno najveći filozof XX stoljeća Vitgenštajn je kao politički idiot bio netko tko nije bio intelektualac. On nije ni novine čitao, on se nije bavio zajednicom. Pod kraj života polusenilan, poluslijep, polugluh, Sartr po lošem vremenu zimi u Parizu djeluje kao kolporter jednog opskurnog glasila maoista, koje se zove *Stvar naroda*, jer su te novine vlasti zabranile zbog revolucionarnih ideja, a Sartr im hoće pomoći. Uljudni šef policije zove De Gola i De Gol kaže – Voltera se ne hapsi, ako nećete revoluciju. Policajac koji to ne razumije kaže – oprostite, govorim o Sartru, na šta De Gol kaže – da, rekao sam Voltera se ne hapsi, Sartr je danas Volter. Ili kako se to svojevremeno ovdje govorilo – hapse, bre, pesnika.

Po mojem shvaćanju, civilni intelektualac je nešto što se pojavljuje u zadnjih tridesetak godina sa najprije otežanim, a posle gotovo kanceroznim razvojem koncepta civilnog društva i disidenata. To su oni, dakle, koji argumentiraju sa stajališta nečega što je po mojem sudu u biti civilnoga društva naspram političke zajednice, a to je horizontalni pluralizam. To načelo se jednostavno ilustrira tako da se kaže – ovdje nas ima stotinu, 99 su vjernici, 1 je ateist.

Imamo dvije vrednosti, nemamo 99:1, imamo dvije ravnopravne vrednosti. Dokle god je 1 ateist, ili 1 vjernik a svi su drugi ateisti, imamo dvije vrednosti - brojevima se ne pobjeđuje. Dok imamo jednu osobu sa jednim tipom vrijednosti, ta vrijednost je ravnopravna vrijednost civilnoga društva kao i svaka druga vrijednost, ma koliko ju ljudi prihvaćali. S jednom ogradom - ne smiju štetiti drugima da zastupaju svoje vrijednosti, ma kakve opet one bile.

Civilni intelektualac ne polazi od ideje pobjede, od ideje većine, nego polazi upravo od ovog jednog prema 99, polazi od pozicije koja je, to treba jasno reći, nedemokratska. Ovaj ili ova kojega ili koju bih zvao civilnim intelektualcem ili intelektualkom nastupa nedemokratski, to znači ne nastupa u ime većine i što je još važnije, ne nastupa u ime nastojanja da nužno postigne većinu i na taj način eventualno pobjedi. Na taj način ovaj, koga bih nazvao civilnim intelektualcem bavi se švercanjem nekih tema s margina u centar javne rasprave. Pokušavanjem, dakle, da se neke teme, koje u jednom trenutku zanimaju nekoliko desetaka ljudi, na različite načine prošvercaju u središte javne pozornosti. Pri tom, znajući da je činjenica da u jednom trenutku te teme mogu doći u središte, biti prihvaćene od većine, ali da to još ne znači da je više u pravu nego prije.

Djelujući na ovakav način, intelektualac će veoma često biti s poštovanjem spominjan po svojoj hrabrosti. Međutim, prava zadaća intelektualca je da bude u pravu, ne da bude hrabar. Međutim, ova gotovo automatska povezanost pozicije intelektualca i hrabrosti ukazuje na jednu drugu, strašno važnu stvar, na to da je posao doprjevanja do istine i pronosnje istine u javnosti veoma često posao koji zahtjeva hrabrost, iz jednostavnog razloga što svako društvo naprosto mira radi počiva na lažima. Zato je toliko pogrešno kad se stalno iznova ponavlja - želimo istinu i pomirenje. Možemo imati ili istinu ili pomirenje, uz istinu ide uznemirenje, a ne pomirenje, a uz pomirenje ide neistina.

Za intelektualca važi isto ono što važi za aktiviste civilnoga društva - naši ne mogu biti na vlasti. Oni koji su na vlasti nisu nika da naši. I to je elementarno jednostavna stvar, ne zato što su oni loši, nego zato što smo mi košarkaši, a oni su nogometaši. Mi igramo jednu igru, oni igraju drugu, to su naprosto druge vrste igre i druge vrste pravila. Mi možemo imati simpatija za jedne više, za druge manje, ali oni se bave nečim drugim. Inače ne mogu, kao Sartr, u jednom razdoblju kritički govoriti o Sovjetskom Savezu,

jer bi to moglo oslabiti poziciju ljevice u Francuskoj. Ili ne mogu kritički govoriti, da se vratim na svoju omiljenu temu, o povredama ljudskih prava u operaciji Sablja, jer operacija Sablja je zapravo rezultat želje da se uspostave ljudska prava. U zagradi – to što nijedna policija ne može uhapsiti tisuću ljudi, a da ih stotinu ne bude uhapšeno nepravedno, što svi znaju, kao da se zaboravlja. Prema tomu, to što naši hapse njihove, još uvijek ne znači da je stvar takva da o tomu ne treba kritički govoriti. Dakle, naših u tom pogledu nema i ne može biti.

ŽARKO
PUHOVSKI

Postoje stotine knjiga koje govore o tomu da je *Memorandum Srpske akademije* osnova srpskog nacionalizma. Taj Memorandum praktički nikakvog uticaja ni na šta nije imao, taj Memorandum nije bio ni objavljen u Srbiji nego u časopisu *Naše teme* u Zagrebu. Ono što je, međutim, bilo štivo koje je stvaralo uvjet za onaj tip srbijanskog nacionalizma, koji je u ratu pokazao najgoru lice, bio je knjižuljak koji se zove *Knjiga o Milutinu*. To je paradigma onog bosog, samog, jadnog srbijanskog seljaka kojeg se, međutim, ne može zatući, koji je kao junak u pozadini svih mitova koji se tada pojavljuju. Dakle, taj tip zapravo neprimjećene intelektualne aktivnosti bio je presudan. Nasuprot tomu, na hrvatskoj strani nije dan intelektualni produkt nije imao nikakvo značenje. Briljantni liberalno-nacionalistički eseji Vlade Gotovca, uglavnom loši nacionalistički romani Aralice i tako dalje, nisu imali praktički nikakvog utjecaja. U Hrvatskoj su utjecaj imali samo politički dokumenti protiv srpskog nacionalizma ili protiv jugoslavenskog ili protiv komunističkog.

Klasična Krležina formula o srpskoj artiljeriji i hrvatskoj kulturi, odnosno uljudbi, kako on kaže, obrnula se u 90-im godinama. Danas je hrvatsko topništvo višestruko superiorno srpskoj artiljeriji, ali su srpski pisci, srpski režiseri po svim međunarodnim standardima uspješniji, ugledniji od hrvatskih. Hrvati se međutim i dalje smatraju kulturnim narodom, a Srbi i dalje pjevaju “Rado ide Srbin u vojnike”. Dakle, predrasude se ne daju činjenicama omesti, ali su one pokazale da je, relativno gledano, odgovornost srbijanskih intelektualaca bila veća, ne zato što su oni bili gori, nego zato što su bili utjecajniji, dok su na hrvatskoj strani političari bili utjecajniji.

Na hrvatskoj strani prigovor intelektualcima bio je taj što su šutjeli, sa veoma malim brojem izuzetaka i nisu se usudili postavljati neka pitanja, makar logičke naravi. Već ako je politički govor bio bitan govor, onda je trebalo političkoj retorici postavljati pita-

nja. Ako je naš pokojni predsjednik Tuđman neprestance govorio - pod *a*, Hrvatska nije na Balkanu, pod *b*, Hrvatska je regionalna sila, onda je trebalo reći - ako Hrvatska nije na Balkanu, onda je u srednjoj Evropi. To znači da je Hrvatska regionalna sila u odnosu na Njemačku, Italiju i tako dalje - odakle vam ta ideja. I moglo se doći do riječi, makar to nije bilo uvijek ugodno. Međutim se onda pojavila ova pogrešna ideja da je neintelektualno baviti se politikom. A jedino intelektualno jest baviti se politikom. Ne kao političar, nego na način intelektualca.

Onda se pojavio element takozvane moralno-biografske kritike. Dakle, čitamo kritički tuđe biografije, kažemo - što ste vi radili 1968, 1978, 1988, a što radite sada. Taj tip kritike ima smisla u nekom bulevarskom kontekstu, ali on promašuje temu. To što sam do sada bio deset puta u krivu ne znači da jedanaesti puta ne mogu biti u pravu. Za javnost se to pokazuje, da se vratim na kraju na početak, tako da se shvati kako se intelektualac u javnome životu dvostruko lažno predstavlja. Prvo se predstavlja kao nekakav dje-latni javni faktor, a to zapravo nije ili još nije, i drugo, predstavlja se kao mislilac, a to uglavnom više nije. Nije faktor, ali bi htio postići da ga se prihvati, htio bi šaptati u uho onima koji odlučuju. U modernom, javno demokratskom smislu, intelektualac šapće javnosti u uho. Ostaje formula - od intelektualca se, koji bi trebao govoriti u ime znanja u smislu, kako Kant kaže, javne upotrebe uma, očekuje da to učini upravo u ime uma samog, a ne u ime svojeg interesa. I to zapravo nitko ne može, nitko ne može odgovoriti i ovako reduciranoj verziji intelektualca i upravo zato to stalno iznova treba pokušavati.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo gospodin Žarko Puhovski iz Hrvatskog helsinškog odbora za ljudska prava, a sada slušate istoričarku, gospođu Branku Prpa, direktorku Istorijskog arhiva grada Beograda, koji je pre neki dan proslavio šezdeset godina postojanja.

BRANKA PRPA:

Da bi se shvatio pojam arhiva, morate da znate da je istorija proces koji negde vodi - u propast, u progres, zavisi kojim putem ste krenuli, da li onim Domanovićevim, pa idete za slepcem, pa ga tek na kraju pitate - je l' te, kuda vi nas vodite, pošto pola sela pogine, a on kaže - ja ne vodim nigde, ja sam slep. Istorija postoji samo

ako za događaj postoji dokaz, ako postoji papir da se nešto dogodilo. Onog čega nema na papiru ne postoji. Dakle, arhiv je dokaz da se nešto dogodilo. Na primer, mi imamo tih trinaest kilometara dokumenata, a jedan Nacionalni arhiv Velike Britanije, Public Records Office ima sto pedeset kilometara dokumenata, starih od hiljadu i nešto godina, i to u kontinuitetu. A direktor Public Records Office se ne zove direktor nego keeper, čuvar, on je čuvar državne riznice. Dakle, arhiv jeste državna riznica.

BRANKA
PRPA

Moj sin, kad je išao u gimnaziju, tražio je da mu objasnim nešto iz istorije. Dao mi je svoj udžbenik, a ja to kad sam pročitala, rekla sam - znaš šta, sine, ti ovo lepo dođi i nauči kao što ovde piše, jer da ti ja sad idem da kažem da ovo što piše nije tačno, dobićeš jedinicu ko vrata. Dakle, u materijalnom, u faktografskom smislu ti podaci nisu tačni, dakle, ne govorim o vrednosnom sudu. Kada smo radili *Hronologiju moderne srpske države*, onda najedanput vidite da je čovek istovremeno u Beogradu i Istambul. Mi smo najedanput shvatili da recimo za osnivanje Srpske akademije nauka i umetnosti imamo tri različita datuma, pa smo se kao istoričari vratili Vladimiru Ćoroviću, molim vas, kao nekom ko je onako najkorektniji u faktografskom smislu. Istoričar ne sme da napravi materijalnu grešku.

E sada, utemeljivač naučne istoriografije u Srbiji, kritičke istoriografije, pravoslavni je sveštenik Ilarion Ruvarac u XIX veku. Ako se sećate, tamo negde krajem 90-ih mi smo mogli čuti od izvesnog pojedinca akademika kako kritikuje Ilariona Ruvarca. Znači, vi imate pokušaje revizije srpske kritičke, odnosno naučne istoriografije na kraju XX veka - ne sviđa im se. Istorija je tema u vezi sa kojom svi smatraju, kao u fudbalu, da se razumeju i oni će najslobodnije da krenu da debatuju s vama, jer je zapravo polje istorije polje onog što se meni sviđa i što se meni ne sviđa. Pravio je neko anketu šta je to 29. novembar, pa je onda sad ispalo da niko nije nikad slavio 29. novembar, svi su slavili te slave, što se ja ne sećam, moram da priznam. Ovi mlađi ljudi nemaju pojma šta je 29. novembar. Šta to govori? Da li to govori o ideološkom stavu? Ne, to je brisanje ponovo jednog dela istorije, znate, koja traje u drugoj polovini XX veka.

Vi ne možete tu istoriju da izbrišete svidela se ona vama ili ne svidela. Znate, istorija se dogodila i niko ne može da je promeni, ali niko. Znači, vi morate da istražujete period od 1945. pa do recimo 1990, kao istoričar, kao istoriografija, i pri tom da nikom ne drži-

te politički govor i da pravite filipike od istorijske nauke, gde se obračunavate sa ovim i onim. To se, izvinite, nikog ne tiče, istoričar nema te božanske attribute, on nije sudija u istoriji, on je taj koji mora da pokaže šta se uistinu dogodilo. Sad, hajdemo ovako, srpska istorija 200 godina. Imali smo Obrenoviće, pa su došli Karađorđevići, pa su najedanput Obrenovići nakon majskog prevrata, ubistva Aleksandra Obrenovića, postali *persone non grata* u srpskoj istoriografiji.

Znači, prvo su se Obrenovići brisali gumicom, onda smo opet imali gumice pa smo brisali i te Karađorđeviće, tu Kraljevinu. I onda smo imali samo istoriju radničkog pokreta. Istorija Kraljevine Jugoslavije je bila istorija radničkog pokreta, van tog radničkog pokreta teško još nešto da bi uspelo da se provuče. E, onda je sada pao i taj sistem i šta sad radimo, sad brišemo tih pedeset godina dok je taj sistem trajao. Pa izvinite, molim vas, kakvu to istoriografiju vi mislite da ćemo mi imati na kraju - nema je. Pa sad brišeš i prepravljáš rezultate II svetskog rata. Pa ne možeš da ih izbrišeš, žao mi je, prosto ne možeš, sve se to dogodilo. Pa se zna tačno šta je fašistički pokret, pa se zna tačno šta je međunarodna pozicija Jugoslavije u antifašističkoj koaliciji. To je četvrta zemlja antifašističke koalicije, posle Sjedinjenih Američkih Država, Velike Britanije, SSSR-a smo mi, pa onda Francuska. Mi imamo četvrtu vojsku po veličini u antifašističkoj koaliciji, mi smo jedina zemlja, pored Sovjetskog Saveza, koja je sama sebe oslobodila, znači držala sopstveni front. I to su činjenice.

A proslava šezdeset godina od kraja II svetskog rata, to nije postojalo, oslobođenje Beograda kao datum - nije postojao. E znači, hajd'mo sad, izbrišimo i to i sad u tom neprestanom brisanju, vi zapravo ništite sebe. Znači, to je kao da imate familiju ovakvu, onakvu, imate neke koje volite, imate neke koje ne volite, imate neke ružne, neke lepe, ali postoji nešto što je vaše porodično stablo, neka vaša genealogija, pa se grana amo-tamo, pa vi, hteli ili ne hteli, te ružne i te što ne volite morate da stavite na neku od tih grančica, prosto zato što jesu vaš rod. Ne možete tu grančicu da ispilate, da kažete - e neće ova grana ovde u ovom mom porodičnom stablu. Vi možete s njima da ne razgovarate, ali ne možete ih lišiti toga da su oni vaš rod.

E, tako vam je i istorija jednako, znači postoji jedno stablo koje se grana ovako, onako, svidelo vam se - ne svidelo vam se, a onog tre-

nutka kad počnete da pilate te grane, pa ispilate jednu, drugu, treću, četvrtu, petu, šestu, vi ste poništili sebe, vi ste poništili svoje poreklo, vi ste poništili uopšte mogućnost odgovora na pitanje – ko sam ja i kuda idem. Ako se to bude radilo i ubuduće vi ste N.N. osoba, jer vi ste osoba koja nema istoriju, ne znate ko vam je majka, ne znate ko vam je otac, ne znate ko vam je deda, ne znate ko vam je baba, ne znate ko vam je prababa. Ne znate ni kako se zovete, na kraju krajeva.

BRANKA
PRPA

Redefinišite istoriju, ali tako što ćete prvo ući u Arhiv, pa istražite, pa onda redefinišite istoriju. Znate, svake godine izađe nova knjiga o Francuskoj revoluciji, istorija se uvek iznova piše, zašto se iznova piše, zato što neki istoričar u jednom dokumentu pročita nešto što je ovaj drugi preskočio i ovaj smatra to bitnim i onda to istakne. I onda ima apsolutno legitimno pravo da svake godine piše na istu temu svaki istoričar novu knjigu. E dakle, ako hoćete da revidirate istoriju, onda morate da je revidirate na osnovu dokaza, znači na osnovu dokumenata, ali tako što ste istražili sve, a ne namerno izabrali samo nešto. Istorijaska nauka je jedna moralna kategorija, ne možete vi sada kad je u pitanju II svetski rat ne naći ni jedan jedini dokument koji će te fundamentalne činjenice da promeni.

SVETLANA LUKIĆ:

Na osnovu čega su onda revidirane uloge Ljotića i Nedića?

BRANKA PRPA:

Pa ne znam. Evo, ako hoće Nedića da istražuju, evo im Istorijски arhiv Beograda, pa neka pokušaju onda na osnovu ovih dokumenata, od koncentracionog logora, specijalne policije, da revidiraju tu istoriju, samo ne znam kako će, moraće još da pogoršaju tu sliku, znate. Malo će još biti ružnija nego što je do sada islikana. Ta slika je ružna, strašno. Znate, mnogo ljudi mrtvih, mnogo patnji grada Beograda.

Evo, sad je bila neka anketa u *NIN-u*, pa sam ja izabrala kao između četrdeset najvažnijih ličnosti u istoriji Srbije Stojana Novakovića, Jovana Skerlića, još sam i na kraju Zorana Đinđića, ali recimo sad da vi pitate mlade ljude ko je Jovan Skerlić ili ko je Stojan Novaković, oni neće znati da vam odgovore na to pitanje. Dakle, oni su ljudi koji u stvari sada i ne znaju šta je to srpska tradicija,

a pri tom su nacionalisti, što je smešno, i u svom nacionalizmu su notorne neznalice. To je prosto jedna generacija koja je izrasla u toku ovih ratova, koja je zapuštena, koja je jedno posttraumatsko društvo, koja je jedna lutajuća grupa ljudi koja ne vidi svoju budućnost, jer teško i da je ima u državi koja ovoliko stagnira. Onda, to je generacija koja nigde ne može da izađe iz ove zemlje, ja sam o tome često govorila, znate, ne možete od Srbije napraviti indijanski rezervat kao što ga je napravila Evropa, a onda očekivati da ta deca neće biti ksenofobi. Nego šta će nego će da budu ksenofobi.

Izvinite, molim vas, ako jednoj generaciji oduzmete potpuno mogućnost da se upoređuje s drugima, ona ne može biti drugačija nego ovakva, a pri tom nema taj sistem vrednosti na koji može da se osloni. Oni glavinjaju, znate, oni prosto ne znaju više za šta da se zakače. Zamislite, neonacizam u jednoj Srbiji, koja je imala jedan od najtežih okupacijskih sistema u Evropi, u toj Srbiji vi stvarate neonacističke organizacije sa *hajl Hitler*. Ja sam gledala taj sajt Nacionalnog stroja, gde debatuju o tome da Banjički logor u stvari ne sme da se nazove logorom. Pa šta ta deca znaju uopšte o tome? Je l' oni znaju da bi se na svakog ubijenog nemačkog vojnika ovako po ulici pokupilo sto ljudi i streljalo, nevinih ljudi s ulice? Je l' oni znaju to, je l' oni znaju kako je ovo selo Skela kraj Beograda spaljeno do zemlje? To su radile nemačke okupacione vlasti. Je l' oni znaju za masovna streljanja u ovoj zemlji? Znate, kako se usuđuju, sa istorijom naroda koji je bio pod takvim okupacijskim sistemom, da veličaju Hitlera i neonacizam? Kako se usuđuju?

E sada, usuđuju se zato što imamo ove tlapnje tipa - Nedić je bio super, 27. mart je bio pogreška. Tako da to što se nama dešava, verujte, s obzirom kakva je objektivno situacija, još to i nije tolikih razmera. Ali to ne znači da mi nemamo sindrom Vajmarske republike. Demokratija je uvek krhka tvorevina, kad bacite jedan narod na kolena, kao što je bačen nemački narod posle I svetskog rata, sa ogromnim kontribucijama, znači odštetom koju je Nemačke morala da plaća, kad je zašao u bedu, nezaposlenost, onda je jedino što mu je ostalo bila utopija, superčovek. Pa kad ste najbedniji na svetu, onda kažete - e ja sam najbolji na svetu, ja sam najpametniji, najlepší i šta mi možete. To je vapaj očajnika, društva očaja stvaraju totalitarne sisteme a ne društva blagostanja, društva očaja. E, a mi velikim i brzim koracima idemo ka društvu očaja. Dakle, nema budućnosti ili ako je to budućnost, kakva je to budućnost? Da budemo 2017. možda u Evropskoj uniji? Šta ćemo da

radimo do tada? Gde će ti mladi ljudi da rade? Gde, kod koga? Kako će da formiraju porodicu? Kako? Od čega će da žive? Sve su to strašno nezdrave situacije.

Jedna od najvećih opasnosti, znate, u istoriji Evrope i to su pokazali totalitarni sistemi XX veka, ili kako je XX vek nazvala Agneš Heler - stoleće izgubljenih nada ili stoleće zlih - to je kada ljudi izgube ideju budućnosti i kada celo društvo uđe u nihilizam, a to je stanje kad živite samo od danas do sutra. Čovek ne može da živi bez ideje budućnosti, jer život bez ideje o budućnosti obesmišljava ljudsko postojanje. Bojim se da se sve to nama sada dešava na nivou čak i mentalnog i emocionalnog stanja. Vi možete masovno da vidite da su ljudi depresivni, da je nakon ubistva Đinđića 2003. prosto ta društvena energija, koja je bila stvorena petim oktobrom, nestala i da smo ponovo ušli u nihilizam.

BRANKA
PRPA

Evo recimo, sada je pitanje Kosova tu, da Srbija gubi deo svoje državne teritorije ako izgubi Kosovo. Šta oni mogu da urade u slučaju velike pobune? Je l' mogu nešto da urade? E, ja se bojim da ne mogu i moje osećanje nesigurnosti proizlazi iz slabosti države, jer je država ta koja nama ustavnim aktom garantuje ličnu, imovinsku i svaku drugu bezbednost. Onog trenutka kad institucije države, bile one čak i represivne kao što je policija, kao što je sudstvo, ne funkcionišu, i kad je cela njena institucionalna infrastruktura jedno Potemkinovo selo, jedna papirnata tvorevina, onda se zaista bojite nekih događaja u smislu ulice, koji onda zbrišu sve. Jedanput sam polemisala sa don Brankom Zbutegom i u jednom trenutku on mi je postavio jedno naizgled retoričko pitanje i pitao me - Branka, šta hoće život. Ja sam rekla - šta, don Branko, on je rekao - da živi. Prema tome, svaki život hoće da živi.

Ako taj život biva ugrožen, on će uraditi sve da bi opstao i to je najnormalniji, prirodni nagon i životinja i čoveka. Dakle, čoveka nikad ne treba dovesti u tu situaciju da se bori za goli život. E, kad krene da se bori za goli život, onda znate, gde ugazi, tu trava više ne raste. I prosto, država i društvo ne smeju da dođu u tu situaciju da život hoće da živi. Znači, to mora da se podrazumeva - da život može da živi. Eto, to je ono čega se ja realno i objektivno plašim, jer prosto morate da budete ili bolesni optimist ili da zabijete glavu u pesak, pa da ne vidite ono što vidite, a to što vidite, to uopšte nije čak ni kritika, pa sad ja kao kritikujem ove političke elite, pa sad kritikujem one političke elite. To više nije čak ni te-

ma, sad je tema opstanak jedne države, jednog naroda, verujte, u svakom pogledu. Sad se raspravlja o njenoj državnoj teritoriji na primer, a onda kako će ona u ekonomskom smislu da opstane, kako? I treće pitanje, koji su to njeni resursi koji će nam omogućiti opstanak? I onda shvatite da političke elite ove zemlje imaju istorijsku odgovornost i ja im se baš ne bih volela naći u koži sada.

Sve ozbiljne države na svetu donesu prvo zakon o korišćenju građe, odnosno personalnih dosijea ljudi, koja su nastajala u Službama državne bezbednosti, u našem slučaju političke policije. Mi nismo nikad imali klasičnu Službu državne bezbednosti, mi smo uvek pod tom firmom imali političku policiju. Dakle, ozbiljne države prvo donesu zakon, pa onda te Službe državne bezbednosti odluče da do određenog roka to predaju. Znači, kad dobijete građu iz Službe državne bezbednosti, onda pokušate da se raspitate šta drugi arhivi u Evropi rade s tim. I uzmete paradigmu demokratske države, dakle, države koja je izmislila parlamentarnu demokratiju, a zove se Engleska. Po zakonima u toj zemlji, postoji sto godina embargo na personalni dosije čoveka, a kad tražite personalni dosije čoveka kao istoričari, onda vam dozvolu da gledate personalni dosije čoveka daje lord kancelar lično. Znači, postoji nešto što se u ustavu zove neprikosnovenost ličnosti, čovek se štiti, pa je taj rok u Velikoj Britaniji sto godina. Čak su demografski podaci zaštićeni sto godina. Sad je *Public Office* tek objavio demografske podatke za Veliku Britaniju s početka XX veka, 1903-2003. Sto godina embargo nad tim podacima.

A šta je uradila ova država? Dakle, nije donela uopšte nikakav zakon o korišćenju personalnih dosijea ljudi, nego je lepo dokumenta dala arhivima i rekla - evo. I to se sad smatra kao krajnje demokratski čin, je l', što ste dali personalna dosijea ljudi arhivima i šta sad arhivi da rade s tim? Evo, sad je recimo Arhivu Srbije, nije nama, dat Informbiro, to su sve živi ljudi. Hoćete da vidite recimo u svom dosijeu da vas je denuncirao rođeni brat ili možda žena ili možda sestra ili možda najbolji prijatelj, ili možda kum, a živi ste i vi i on? Šta da radite s tim dosijeom? Ili će u ovoj neodgovornoj štampi lepo doći i objaviti personalni dosije, gde ćete videti kako je Pera izdao Žiku, kako je Mika namestio nemam pojma kome, i sve ćete to lepo da objavite. A isto će se videti recimo da li ste se švalerisali ili ste možda homoseksualac, i to će lepo da objave s najvećim zadovoljstvom raznorazne novine u gradu Beogradu.

Na kraju krajeva, mi moramo da u smislu znanja kao istoričari, u jednom trenutku rekonstruišemo totalitarni sistem, koji je vladao na ovom prostoru, jer na primer, jedna osoba koja se zove Dragoslav Jovanović, profesor Pravnog fakulteta, osnivač Zemljoradničke stranke u Kraljevini, njegov personalni dosije je ovde. On je u kontinuitetu vođen od kraljevine, okupacijskog perioda do posleratnog perioda. Dakle, bio je u zatvoru u kraljevini, pa je onda bio osam godina u Mitrovici u zatvoru u socijalističkoj Jugoslaviji. Tako imate jedan personalni dosije čoveka koji govori o kontinuitetu totalitarnog sistema na ovom području. Ako je neko imao dosije u političkoj policiji, za vreme kraljevine, pa za vreme okupacije, pa za vreme socijalističke Jugoslavije, onda vi kažete - dobro, pobogu, da li je ovde ikad bilo demokratije, jer imate jednu osobu koju u kontinuitetu prate sve političke policije i svaki put završi u zatvoru, u svakom sistemu.

BRANKA
PRPA

To su stvari značajne za istoriografiju, jer taj sistem totalitarizma mora da se rekonstruiše, a jedan od ozbiljnih izvora za to će upravo biti dosije koji je stvarala politička policija; ti paralelni svetovi, ti paralelni centri političke moći za koje vi ne znate da postoje. Svaka država naravno ima službu državne bezbednosti, ali ima kontrolu nad tom službom. I ono što mene lično uvek obesposoji, to je ta lakoća s kojom mi mislimo da tako dođeš, pa onda uzmeš, pa iščitaš. Nema lakoće, pre svega, ljudski život je komplikovan i složen, istorija je komplikovana i složena, nema jednostavnih odgovora. I prosto, po meni, ozbiljnost pojedinca i nacije proizlazi iz odbacivanja ideje lakoće.

B-1

PEŠČANIK^{FM}, 09. 12. 2005.

DO POSLEDNJE KAPI MASTILA

Ja sam veći Srbin od tih u crnim mantijama ili od bilo kog za tim okruglim stolom, bez obzira što ne plaćem svaki put kad se pomene Kosovo...

Imate slučaj Mačkatice, gde su spaljivani leševi ljudi kao u nekom Aušvicu, koji je zamrznut, ali ministar pravde urgira da se aktivira prijava protiv Čede zbog poseta Centralnom zatvoru...

Zahtevam od ove vlade da nađe način da Biljanu Srbljanović vrati u domovinu...

MARKO VIDOJKOVIĆ, *pisac*

MLADEN LAZIĆ, *sociolog*

IVAN NIKODIJEVIĆ, *služalac*

SRĐA POPOVIĆ, *advokat*

SVETLANA LUKIĆ:

*Dobar dan ili dobro jutro, ovo buđenje po ovom mraku i blatu postaje sve zamorniji poduhvat. Bilo bi malo lakše kada bi makar ujutru doživeli kratku amneziju, tek toliko da se odmorimo, pa onda opet napo-
lje, u boj za narod svoj.*

Ne znam da li ste čuli da je identifikovan čovek koga je u Marmarisu našla turska policija. On je doživeo amneziju, nije znao ni kako se zove, nije znao ni da u Beogradu ima ženu i troje dece, jedino što je znao o sebi da kaže jeste to da je Srbin. Mi smo stvarno uspeli da evoluiramo od čoveka do Srbina, čovek je ovde postao, kako neko reče, zoološka sablast. Postoje dakle samo nacionalni identiteti, a on, srpski identitet ne zna da li danas da se raduje ili da se žesti što je uhapšen Ante Gotovina. S jedne strane je radostan, jer su uhitili ustašu, a našeg đenerala nisu, a s druge strane je ljubomorán jer su Hrvati završili svoje obaveze prema Hagu i sad ćemo mi jadni da trpimo još veći pritisak od Karle del Ponte. Ona je juče u Beogradu najavila da će iduće nedelje pred Ujedinjenim nacijama opet reći da Srbija ne sarađuje sa Haškim tribunalom.

Koštunica Vojislav je optužio gospođu Del Ponte da laže i sa svog preuzvišenog položaja predsednika vlade Srbije poručuje svetu da samo zlobnici koji saradnju sa Hagom vezuju samo za aspekt hapšenja, mogu da kažu da od aprila Srbija nije sarađivala sa Hagom. I tako, umesto da tog čoveka, koji konstantno zloupotrebljava autoritet predsednika vlade i štiti zločince, srpska nacija razreši dužnosti po bilo kojoj osnovi, pa makar i kao maloletnika koji nije svestan toga šta čini, Koštunica će biti pušten da u svom prometejskom ludilu nastavi da na leševima gradi novu, evropsku Srbiju.

I dalje ćemo sa njim nastaviti da se krećemo po našem omiljenom krugu u kojem se smenjuju nasilje i zločinstva. Da vas podsetim, Koštunica je uoči jednih predsedničkih izbora održao predizborni miting u Sremskoj Mitrovici i to na isti dan kada je na drugom kraju te male varoši na gradskom groblju počela ekshumacija 102 N.N. lica, koja su doplovila Savom u periodu od 1991. do 1995.

*Ne zna se šta će se tačno desiti posle izveštaja Karle del Ponte Save-
tu bezbednosti Ujedinjenih nacija. Na primer, može da se desi da se obustave pregovori o pridruživanju Evropskoj uniji, samo toliko.*

Umesto da ponizno prizna da problemi prevazilaze njene moći, ova vlada nastavlja da se tetura i radi sve što je potrebno, samo da bi do-

živela još jedan dan. Policiju je umešala u parlamentarni život, vladajuća stranka preko svog kosovskog jurišnika Marka Jakšića, poručuje da vladu ruši Boris Tadić, tj. albanski lobi. Čak i nesrećni Pahomije na sudu tvrdi da taj, još od Miloševića sveprisutni albanski lobi, spletkari protiv pravoslavlja i njega lično.

Danas će u Zagrebu Hrvati protestovati protiv hapšenja Ante Gotovine. Udruga boraca domovinskog rata je tužna, ali neće se priključiti protestima. Naše udruženje boraca rata od 1990. do 1999. uručilo je gospođi Ružici Đinđić plaketu Srpski borac, koju je posthumno dodelilo Zoranu Đinđiću. Dakle, čak je i Udruga dozvolila mogućnost da je njihov Ante Gotovina zločinac, a šta nama kaže Ružica Đinđić primajući plaketu Srpskog borca – da je Đinđić poginuo za iste vrednosti kao i dobrovoljci ratova 90-ih. Pa neće moći, smrt ipak ne izjednačava sve, čak ni u Srbiji.

Ovo je Peščanik, vi najpre slušate pisca Marka Vidojkovića.

MARKO VIDOJKOVIĆ:

Nisam video scenu, ali čuo sam da su popovi insistirali da prisustvuju prvom sastanku pregovaračkog tima za Kosovo, pa su onda i prisustvovali. Šta oni zažele, to mora da se ispuni. Zažele zebru i semafor, eno ga tamo, novi sa sve ležećim policajcem. I šta je taj sastanak, vitezovi okruglog stola, pa pola sa popovima, pola sa vračevima, da im predvide šta će da bude. To mi je totalni srednji vek, ali mi smo već odavno folklorno srednji vek, tako da se potpuno uklapamo i samo smo čekali kad će oni da se pojave za pregovaračkim stolom, pa da sve bude potpuno u duhu.

SVETLANA LUKIĆ:

Za tim stolom je sedeo i Pahomije. Slušam Bigovićevo objašnjenje da je svako nevin dok se ne dokaže suprotno.

MARKO VIDOJKOVIĆ:

Pa da, Radovan Karadžić i Ratko Mladić su nevini dok se ne dokaže suprotno, to je omiljena teza legalista i dobro, hajde. Možda oni imaju slab kadar, nemam pojma, ko zna kakvi su ovi drugi, možda su još gori, pa onda ipak ubace Pahomija tamo. Čuo sam pre neki dan da je na suđenju Pahomiju svedočio Filaret, tako da je to potpuni *Monti Pajton*, neverovatno. Znači, na suđenju Adolfu Hitleru svedoči Gering. Mnogo je veći problem, u stvari, u vestima. Počeo sam da razmišljam da je to kao jedna ogromna crna hronika u

okviru koje imaš i ovu normalnu crnu hroniku, da je neko opljač-
kao benzinsku pumpu ili ubio babu. Ali sve vesti su ogromna crna
hronika i nisu samo naše vesti takve, nego su globalno vesti foku-
sirane samo na loše vesti i na tragedije. I otprilike, svaki put kada
treba da uključiš radio ili TV i treba da čuješ vesti, svako od nas
ima taj adrenalin - uuu, da li će sad da bude zemljotres ili će da se
sruši avion na zgradu ili je bio neki bombaš samoubica ili su ubi-
li nekog na Kosovu. Na to se još doda i malo ovog našeg lokalnog
folklor, koji više spada u hroniku bizarnosti, kao što je metal u
šećeru i slične gluposti.

MARKO
VIDOJKOVIĆ

I to se sve pretvori u jednu gomilu loših vesti i cela nacija je neka-
ko naviknuta na loše vesti u poslednjih petnaest godina. Gledanje
vesti i slušanje vesti podrazumeva gledanje i slušanje loših vesti.
Ne znam da li oni biraju samo loše vesti ili možda dobre vesti ni-
su vesti, nemam pojma, ali situacija ovde je već stvarno takva da
ti i kad nemaš lošu vest, onda od neke mizerije praviš lošu vest,
kao što je drama o poslovniku o radu pregovaračkog tima za Ko-
sovo. Video sam tu sliku juče, Koštunice, Tadića i Solane, potpuni
šou, Solana sa svojim nevinim osmehom drži u svakoj ruci po ru-
ku. Kako mu je Koštunica bio sa desne strane, desnom drži Koštu-
ničinu, a u levoj Tadićevu i onako ih dodiruje na silu, znači drži
ovako one ruke i dodiruje ih i sad - sva trojica se smeju. I ti gledaš
to, i onda pročitaj njegovu izjavu da će sigurno jedna od strana bi-
ti veoma nezadovoljna ishodom rezultata pregovora o Kosovu, i
kao baš se pitamo koja, ali oni se svi smeju.

Ceo taj folklor je doveden do potpunog besmisla, te scene smo vi-
deli već hiljadu puta. Solana je davao naredbe za bombardovanje i
stvarao Srbiju i Crnu Goru, pomaže nam da uđemo u Evropsku
uniju, sad pomaže Kosovu da uđe u Evropsku uniju bez nas, ali
svaki put moraju svi da se smeju. A sada je još i dodirivao ručice
Tadića i Koštunice pred kamerama. Mislim, to je sve postalo kao
nekakav bizarni gej šou, znaš, i ljudima koji moraju to da gledaju
stvarno nije lako i ja im preporučujem da kada gledaju takve sce-
ne treba mnogo više da se smeju. Kad se već njih trojica smeju, za-
što bismo mi plakali.

Uvek imamo kao neki kamen oko vrata, to je ili državna zajednica
ili bela šengenska lista ili vojnici koje ubijaju ili ubijaju jedni dru-
ge ili Kosovo ili leševi ili hladnjače, barabe koje ovde krađu ili taj-
kuni koji kupuju poslanike ili legalisti koji prestaju da budu lega-

listi kad im to odgovara. Znači, uvek imamo neke balaste koji se vuku godinama. E, tako će sad i ovo da se vuče, ja se nadam ne godinama nego nekoliko meseci, pa eto, da i to zaboravimo. Prosto mora da se odigra ta neka igra. Mada mislim da narod ovde može lakše da svari neke stvari, ali taj politički marketing bi onda mogao da počne da propada, ono, kad počnu narodu da toware - e slušaj, možemo mi da rešimo stvar sa Kosovom za dva dana. Ali ti stvarno možeš da rešiš stvar sa Kosovom za dva dana, samo kad bi realno gledao stvari.

Nikad tamo nisam bio, niti mi je iko odande, niti imam neki poseban odnos, niti osećaj pripadanja nekakvom nacionu ili nekom nacionalnom entitetu, čiji je deo na Kosovu. Ja formalno možda pripadam srpskoj naciji, ali materijalno sam ipak malo širi od srbovanja i koliko mi je stalo do Kosova toliko mi je stalo i do Republike Srpske ili do Republike Fantomske Srpske Krajine. Znači, to je nešto što šteti državi u kojoj ja živim i sama ta država je najviše kriva zato što joj to toliko šteti. Mislim da će svi ti kojima je Kosovo jako bitno i kojima je Republika Srpska jako bitna i kojima su Karadžić i Mladić jako bitni i kojima su sve te srpske zemlje i carstvo nebesko jako bitni - zaista dovesti do toga da bude carstvo nebesko. Takvo ponašanje u 2005. dovodi do daljeg istrebljenja ove nacije, jer svako normalan će gledati da zapali odavde i svako normalan neće hteti da ima decu ovde i tako će deo po deo ljudi početi da ide negde, da se utapa u neke druge nacije, u neke druge zemlje.

A mi izdajnici ćemo u jednom trenutku, ne znam, da pocrkamo ili ćemo i mi da zapalimo, a ovi ostali će da umru od gladi maštajući o Kosovu. I tako, zajedno crkva, Koštunica i vojska ceo narod dovode na ivicu istrebljenja. Tako da dolazimo u situaciju da su u stvari ljudi koje nazivaju izdajnicima u ovom trenutku najveći Srbi koji postoje u ovoj zemlji, zato što jedini razmišljaju u kontekstu XXI veka. Ako to ne radiš, ako stalno guraš u srednji vek, pa Srbija će dalje da se usitnjava i na kraju će da ostane samo ona šumadijska dolina gladi. I stvarno sebe vidim mnogo većim Srbinom od bilo kog od tih u crnim mantijama ili od bilo kog za tim okruglim stolom, bez obzira što ne plaćem svaki put kad se pomene Kosovo.

Politički *talk-shows* su nikad jači, potpuni je cirkus kad gledam G17 plus i DS, sada je glavna klanica na toj liniji, ali imamo i dru-

gu klanicu: DSS i Bogoljub Karić izdajnik. Velja Ilić je čas sa jednim, čas sa drugima, ne zna ko od koga kupuje. U stvari, svi od svih kupuju sve, i tu nema nikoga ko nije korumpiran. Sad, jebiga, ko ima poluge vlasti, taj će da dokazuje da je Karić plaćao nekakve poslanike. Ko ti kaže da nisu i ostali. Pa SDP je bio stranka za potkusurivanje u vreme Zorana Živkovića i evo, i sada je. Jednostavno, postoje neki ljudi koji su tu da prime pare da bi prešli u drugi tabor i tako ovde funkcioniše politika.

MARKO
VIDOKOVIĆ

Ne smeš da se upecaš u tu zamku da za nekog navijaš, jer taj jebe ni Ustavni sud je doneo potpuno degensku odluku da su poslanici vlasnici svojih mandata, bez obzira što si ti glasao za stranku. I sada, znajući da je ovo zemlja u kojoj će neko rado da uzme pare, možda čak i hiljadu dinara, da bi prešao u neku drugu stranku, odjednom se desi da neka fantomska stranka ima poslanički klub. Znači, ovo je jedna dripačka zemlja i treba ići sa prezumpcijom da se i u parlamentu nalaze dripci, a ne gospoda. Ti kad vidiš onaj ološ, nema šta da se misliš, tu je svako potkupljiv. I tebe je to nerviralo u doba Živkovićeve vlade, a sad, kad se potpuno ista stvar dešava, sad si u fazonu – ma da, vlasnici su svojih mandata, zašto – zato što me nervira DSS!

Mislim, znaš, to su gluposti i ne treba se pecati. Oni nas naravno prave budalama i sad ja treba da branim nekakva dva anonimusa iz G17 plus zato što su hteli da uzmu pare ili nisu hteli da uzmu pare ili su se dozvali pameti i rekli posle dve godine – jao, jebote, pa G17 plus nije ono što sam ja hteo od te stranke. I mi sad svi treba da budemo u fazonu – da, da, jeste, stvarno su poslanici vlasnici svojih mandata. To je imbecilnost, izvini, daj onda da glasamo za poslanika i da svačiju autobiografiju ili biografiju imamo i da je pročitamo i da onda izglasamo. Ali sve je to deo neke dnevne politike, jer ti sad za neku dnevnu političku odluku cimneš Ustavni sud, kao treba mi, znaš, da sjebemo Živkovićevu vladu, pa ovaj tamo donese odluku. Onda cimneš Vrhovni sud – slušaj, treba da mi izađu ovi Zemunci iz pritvora, a onda ove babe i dede u tom Vrhovnom sudu kuliraju donošenje odluka. I tako, postoji izraz rašomonijada ili kako god, ali to je jedan klasičan srpski cirkus.

Svaki cirkus je opasan i onaj što balansira na žici može u jednom trenutku da padne, a oni veći šmekeri igraju bez mreže, tako da i u cirkusu mogu da se dese smrtni slučajevi. A u našem cirkusu su se dešavale, nažalost, hiljade i hiljade smrtnih slučajeva, tako da

je ovaj cirkus odavno van ikakve ravnoteže. I mislim da je jedan opšti kukavičluk naroda ono što drži taj cirkus na okupu, ali se pribojavam da će u jednom trenutku izlazak iz tog cirkusa da budu novi izbori na kojima će nesumnjivo da pobeđe radikali. Kad sam slušao prošle nedelje u “Kažiprstu” Pala Šandora, koji je vrlo pohvalno govorio o saradnji sa radikalima na lokalnom nivou, i kad sam počeo da slušam neke ljude koje znam lično, koji pričaju - ma daj, pa neka budu i radikali - znači, počeli su i normalni ljudi da idu sa tom pričom. Ja mogu to da razumem, prosto ti je muka od dvadeset stranaka koje se čerupaju svaka za svoju fotelju i jednostavno čak i normalniji ljudi zažele pomalo neku čvrstu ruku i daj bar da bude mirno, pa čak i da budu radikali.

Treba biti oprezan i treba čekati te izbore, koji će se svakako desiti. Tipujem da će SPO na kraju ipak biti taj koji će da zabije glogov kolac u srce ovoj odvratnoj vladi, ali možda i neće, ne znam, ili možda svi zajedno imaju direktivu da moraju da iznesu te pregovore o Kosovu do kraja, pa onda posle mogu i radikali da budu na vlasti u dolini gladi, Šumadiji. Najgledanija televizijska emisija u ovoj zemlji je “Grand šou”, druga po redu je “Grand parada” i onda se zapitaš da li možda ipak prava vlast za ovaj narod i jesu radikali. Mogu ja da prodam 15.000 knjiga i tih 15.000 knjiga pročitata, lupam, 80.000 ljudi. To ne znači ništa, šta je to u odnosu na sedam ili osam miliona ljudi u ovoj zemlji? To je ništa. Može nama da bude krivo i možemo mi da kažemo - ne, ljudi, pravo rešenje je ovo, ovo i ovo, ali jednostavno ti ljudi to neće da vide, ne žele da vide i možda ne mogu da vide zato što se niko njima nije na taj način bavio. Đinđićeva vlada je imala akciju Srbija na dobrom putu, pa su šetali od grada do grada i to je bio poslednji projekat takve vrste. Ovde je samo novčanik na dobrom putu. I oni namerno stvaraju toliki kaos i toliki mulj baš zbog svoje prevelike slabosti, nemoci i nekvaliteta, pre svega. Tako da na kraju može da se desiti privid da su radikali ti koji stvarno imaju nekakvu čvrstu ruku i neko rešenje, što naravno ne da nije istina, nego ja mislim da isti ti radikali ne bi znali šta da rade sa ovom jebenom zemljom kad bi im došla u ruke. Ne bih voleo to da vidim, ali znam da oni ne bi znali šta da rade sa njom - gradili bi kioske!

Stvar je u tome da ne možeš da kriviš kera što te je ujeo, jer mu je to u principu u naravi. U ovom slučaju ker je crkva, koja će da arlauče o tome kako je Kosovo okupirano. To je njeno pravo, mislim, ona sebi diže cenu na taj način, oni su tek poslovnici ljudi, uvek bi-

li, od kad su nastali. Crkva je mnogo starija od bilo koje političke partije u ovoj zemlji i to je prosto i u njenoj naravi da se potkusu-ruje sa tim srednjovekovnim rečnikom. Reč okupacija je ipak malo modernija, prešli su na XIX vek. Isto tako ne treba da kriviš nekog degenerika očištanog načelavo u fajerci, koji je došao da razbi-je antifašistički skup. To je meni potpuno isto kao navijač "Rada" koji je izbo navijača "Voždovca". Znači, nasilje na fudbalskoj utakmici, nasilje zbog toga da li je neko peder i nasilje zbog toga što je neko antifašista je meni potpuno isto, jer degenerici koji vr-še to nasilje imaju isti pileći mozak, samo je bitno ko će sada na njih da utiče.

MARKO
VIDOJKOVIĆ

To je znači grupa ljudi, desničara potencijalnih uvek ima, naroči-to među klintcima, i ja sam bio jedan od njih, i svako od mojih bli-skih prijatelja je to bio kad smo bili klintci. Ja njih potpuno, ne da razumem, nego znam šta im se dešava u glavi. Kada ti nemaš per-spektivu, kada ti je frka, kad živiš bedno, kad gledaš matorce koji žive bedno i kada gledaš taj potpuni kaos, nekad ti je možda naj-lakše da se učiniš jačim tako što ćeš da odeš u cokulama i da, ne znam, nekom bespomoćnom starijem čoveku nalupaš šamare. To je prosto posledica, uzrok je vlada Srbije i samo vlada Srbije i uvek vlada Srbije, jer je to grupa ljudi koja formalno vlada ovom zemljom. I za svako sranje koje se desi, ja ću uvek njih da okrivim prve, jer oni su krivi što postoji Nacionalni stroj. Nije Nacionalni stroj kriv što postoji Nacionalni stroj, mislim, upravo zato što ta-kvih ljudi uvek ima.

Jednog dana kada neko zabrani Nacionalni stroj, pohapsi ih i ka-zni kako treba, sutra će oni da budu normalni automehaničari, ču-vari po zatvorima, ne znam šta, eventualno i taksisti i šta bi već ljudi njihovog profila mogli da budu. Znači, potpuno ok ljudi, sa-mo kad bi se iskulirali malo. A ne može on da se iskulira, kada dr-žava ne radi na tome da se njeni građani iskuliraju. Država toleri-še takav govor crkve. Kad bi meni neko došao i rekao - slušaj, to će biti okupacija, ja bih rekao - slušaj, bradonja, nemoj molim te da mi se mešaš u pregovore, zato što ćeš samo još više da zasereš. I nemoj mi sad pričati o okupaciji, čuti i puši, mislim, takva i ta-kva je situacija. I šta misliš, da će sad Solana da se usere zato što je nekakav pop rekao da će to biti okupacija - ne, on je čovek do-šao i dodirivao ručice Tadića i Koštunice. Mislim, baš ih briga.

Ima jedan potpuno frapantan detalj na ulasku u Beograd. Na jed-nom od nadvožnjaka razapet je veliki transparent na autoputu,

piše - dobrodošli u Srbiju - na ćirilici. I ti se sad zamisliš - jebote, kome je, bre, ovo upućeno, šta bre, na ćirilici, ko to može da proćita. To je upućeno meni i vama dvema, mislim, to je to, razumeš - izdajnici, mamu vam jebem, da znate da je ovo Srbija, na ćirilici, dobrodošli, bre, u Srbiju. A turske kamiondžije boli kurac da li je to sad Srbija, jebe mu se, on će da odspava svoj autoput, probudiće se u Beću i baš ga briga. Znaći, to je taj neki bedni srpski fazon, kao mnogo smo zajebani. Ma jesmo, zajebani smo do mojega.

Znaći, mi smo sada vas onemogućili, porokali smo vam avione, možete da letite samo Galebovima, da zaprašujete komarce, sjebali smo vam vojsku. Mene čak i prijatno iznenađuje novi ministar odbrane sa svojim kao jako zdravim stavovima, tako da umem i ja da pohvalim Koštunićin izbor, nije nikakav problem. Evo, čovek stvarno do sada sve što radi, radi potpuno onako doktorski ok, ali ne zato što je on nešto mnogo dobar, nego možda samo zato što je realan i mislim da je potpuno fer ta varijanta. Jebote, ako nismo sami sposobni da sredimo stvari u svom dvorištu, oni će da nam srede sve oko dvorišta, da naprave jedan rov, a mi ćemo onda unutra da imamo radikale i kioske i to je to, šta sad da nam rade. Preko tog rova će, budite sigurni, da preskoće i Sandžak i Vojvodina u jednom trenutku i onda će to stvarno da se smanji na bukvalno beogradski pašaluk, na ono što možda i zaslužujemo, kada se ovako ponašamo.

Mislim da naša vlada računa da će nešto u nekom trenutku da se desi, pa će oni ipak da ispadnu malo bolji. Po mom mišljenju, jedino što može da se desi, a da njima na kraju bude ok, jeste to da meteor opali u Zemlju i da kao svi zajedno najebe. Onda se niko više neće sećati vlade Srbije i reći - neko je tu kupio poslanika ili neko je tu stavio metal u šećer. Prosto, kada bude epidemija ptićijeg gripa, sve je drugačije. Ja kapiram da su oni negde u dubini duše postali katastrofisti, priželjkuju da se desi nešto sa strane, da ne moraju više ljudi njih da gledaju, pa da se ratosiljaju Kosova onako usput. Mislim da se oni u stvari više uzdaju u te neke natprirodne elemente, nego na to da će međunarodna zajednica da nam pomogne, pošto, jebiga, ta međunarodna zajednica nama nikad nije pomogla, ni kad je trebalo.

Kad je 1999. trebalo da zviznu Miloševiću tomahavk u kuću jebiga, oni jesu, ali ne u pravu, znaš. I džabe smo mi trljali ruke i veselili se kad su spićili CK, džabe, oni nama nikad nisu pomogli.

Nama niko nikad sa strane nije pomogao, što je i fer, hajde da probamo sami nešto da uradimo. Oni jedino mogu da nam pomognu, da ove druge malo spasu od nas samih. Iskreno mislim da smo mi zašli sad stvarno u neku najgoru fazu tranzicije o kojoj svi pričaju, ta neka treća, peta godina, otkud znam više. To je kod nas milionita godina tranzicije, jer smo mi, jebiga, u međuvremenu ovde imali tako užasne stvari, nama sve nekako tranzicija počinje iz početka, tako da smo mi opet u nekoj drugoj, trećoj godini. Jebiga, imali smo i atentat na premijera... znači ok, sad smo opet u najgoroj godini tranzicije. I kako ćemo mi da se izvučemo iz najgore godine tranzicije, niko naravno ne zna, zato što su se ovde pojavili svi najgori elementi tranzicije: i tajkuni koji su se užasno obogatili i kriminalci i šverceri droge i šverceri oružja i šverceri ljudi i potpuni jedan haos.

MARKO
VIDOKOVIĆ

Znači, sve najgore što možeš da imaš u tranziciji, trenutno imaš upravo u Srbiji. Neke zemlje nisu imale nijednu od tih stvari koje mi imamo, nijedno sranje nisu imale, samo su malo lošije živele. A ne, kod nas mora da bude ceo onaj folklor, jer ipak, nemojmo zaboraviti da smo mi napravili najveće sranje u Evropi i prosto je nekako logično da tranzicija ide ovako kako ide i prosto je logično da je onaj koji je pokušao normalno da odradi tu tranziciju dobio metak. Mislim, to su logične stvari u ovoj zemlji, tako da ne treba mi mnogo da se čudimo, samo treba da budemo spremni na sve, ali mislim da mi u principu i jesmo spremni na sve. Ne bi me iznenadilo da u nekoj potpuno čudnoj konstelaciji ponovo dođe do nekog bombardovanja, znači ne bi me iznenadilo, prosto nikad ne odbacujem ni najgoru mogućnost, a to je - da crkva proglasi okupaciju Kosova i onda nas Pahomije, Amfilohije i Filaret povedu u konačnu bitku za Kosovo u kojoj ćemo na kraju svi izginuti. Osim nas, koji ćemo biti pametni, pa ćemo glavom bez obzira da zapalimo u pičku materinu odavde.

Mislim da Čedina partija upravo pikira na ljude sa najviše mozga u ovoj zemlji i mislim da ljudi sa najviše mozga neće da glasaju za tu partiju samo iz simpatije prema Čedi. Niko, ma koliko on meni bio super lik, koliko god se ja intimno slagao sa njom, ali ako ja ne vidim da ta partija ima realne šanse nešto da uradi, da ona nešto realno radi, ta partija neće imati svoje glasače. Ali ona je tek nastala i treba biti fer i dati tim ljudima vremena, toj ekipi koja se tu okupila da uradi nešto i da stvarno od sebe napravi ozbiljnu alter-

nativu. A ozbiljna alternativa u ovoj zemlji, evo, ja ću sad da prodam recept, pa neka ga poslušaju i Demokratska stranka i Liberalno-demokratska partija i Građanski savez ili bilo ko: to jeste apsolutna i potpuna iskrenost i regrutovanje pre svega mladih i pametnih snaga za ostanak u zemlji.

Ujedinjenje tih mladih intelektualnih snaga, pri čemu pod mladim i intelektualnim snagama ja ne mislim samo na ljude koji umeju da naprave avion, nego mislim bukvalno na sve mlade, pametne i normalne ljude, koji treba u stvari da preuzmu na sebe odgovornost i da shvate da su oni ti koji jedini mogu da izvuku ovu zemlju iz govana. Znači, niko drugi, nikakva partija, partije su se pokazale i političari su se pokazali. Mi moramo sami, jednostavno, ljudi koji imaju oko trideset godina moraju da budu svesni da su oni ti koji od sad pa nadalje prave establišment i prva partija koja uspe to da prepozna i koja uspe to da objedini i koja uspe da izađe iz tih klasičnih srpskih stranačkih sranja, a LDP će mene morati da ubedi da će to biti tako, pa ću glasati ili za LDP, zato što mi je to, to i to kod njih simpatično, ili ću ponovo glasati za jebeću DS zato što nisam našao nijednu drugu alternativu, a oni bar imaju neke procenete.

Znači, to je alternativa koja se nudi ljudima u ovom trenutku. Ili ću, baš ako poludim, brate, da uhvatim i da uradim ono što sam sve ove godine želeo – da glasam za Vesnu Pešić, pa ma gde ona bila, makar imala naših 5.000 glasova, pa kud puklo, nek puklo. Cela stvar je više na metafizičkom, nego na nekom političkom ili realnom nivou. Ova zemlja je potpuna tabula rasa i ti u takvoj tabuli razi stvarno imaš puno mogućnosti, ljudi toga moraju da budu svesni. Ja mislim da ovde imaš više mogućnosti nego u nekoj zemlji na zapadu, i da napraviš pare i da napraviš posao, ako imaš mozga. I to ne da kradeš i da švercuješ, nego brate mili, da stvarno napraviš nešto ok i da pokažeš kako može nešto da se uradi i ovde. Ne zato što si ti car, nego zato što je ovde tabula rasa i zato što ovde ni u jednoj oblasti života ne vladaju stručnjaci, nego vladaju barabe.

SVETLANA LUKIĆ:

U prvom delu emisije govorio je pisac Marko Vidojković, čiji je poslednji roman Kandže, prodat u 15.000 primeraka. A sada govori sociolog Mladen Lazić, profesor Filozofskog fakulteta u Beogradu.

MLADEN LAZIĆ:

Kod nas je u toku proces, za koji sam dugo tražio naziv i nisam uspeo da nađem pogodniji, dakle, odvija se proces degeneracije odnosa na političkoj sceni. Naravno, termin degeneracija nije sasvim adekvatan, zato što su demokratski odnosi ovde tek bili počeli da se razvijaju, pa su jedva i dostigli neki stepen u odnosu na koji bi mogli da se degenerišu. Međutim, jedno vreme je u Srbiji postojala i druga tendencija, uz politiku starog, primitivnog, agresivnog, populističkog tipa. Mislim ovde na klicu alternativnih političkih odnosa, koju su zametnuli Građanski savez Srbije i delovi Demokratske stranke. To je kretanje bilo ohrabrujuće, s obzirom na to da se činilo kako se pojavljuje mogućnost izbora između dve tendencije. Međutim, u poslednje vreme te dve političke grupacije, koje su nagoveštavale mogućnost civilizovanja političkih odnosa, u velikom su povlačenju. Građanski savez je praktično prestao da postoji kao snaga vredna pomena na političkoj sceni, čak i potencijalno. S druge strane, u Demokratskoj stranci glavnu su ulogu preuzeli zastupnici ekstremističke politike, dakle, one politike koja je prvenstveno usmerena na konfrontaciju, i to po bilo koju cenu, pa i po cenu donošenja neinteligentnih odluka koje imaju samoporažavajuće posledice. U tom smislu, ono što je danas novo na političkoj sceni je to što se gubi nada u njen pozitivan razvoj.

MLADEN
LAZIĆ

Jedan od tih prosto neshvatljivih političkih poteza je povlačenje Demokratske stranke iz Skupštine. Bilo je spoljašnjih, ali i unutrašnjih upozorenja iz same stranke, da je takva politika osuđena na propast. Ta je odluka loša po stranku, jer se ne vidi kako ona može na smislen način iz sadašnje izolacije da izađe, a da to ne predstavlja njen politički poraz, ma šta se u međuvremenu dogodilo. S druge strane, ta je odluka loša i za celokupan sistem demokratskih odnosa u Srbiji, jer ona dodatno derogira instituciju parlamenta. Demokratska stranka tom svojom odlukom konstatuje da je parlament postao mesto na kome se politika više ne može voditi. Iz toga sledi da postoji još samo jedno mesto na kojem se politika može voditi, a to je ulica. Ta stranka, naravno, nije u međuvremenu bilo čime pokazala kako bi vodila takvu uličnu politiku, niti to može pokazati. Na kraju krajeva, danas svakako nije ni vreme za uličnu politiku. Rečju, svojom je odlukom o izlasku iz Skupštine Demokratska stranka obesmisllila instituciju parlamenta, koja tek što je počela da se rađa u novijem srpskom političkom životu.

Drugi primer koji ilustruje degeneraciju političke scene u Srbiji je žargon političkog govora. Način međusobne komunikacije na ovoj sceni je katastrofalan, on je ispod najnižeg nivoa civilizovanog ponašanja. Taj način govora ranije su izbegavali čak i oni predvodnici Demokratske stranke koji nisu bili poznati po jakim demokratskim opredeljenjima. Međutim, sada su agresivnost i netolerancija i za većinu rukovodilaca Demokratske stranke postali skoro uobičajeni u komunikaciji s političkim protivnicima. Decivilizovani jezik znak je decivilizovanja političkih odnosa, a to dalje vodi decivilizovanju ukupnih međuljudskih odnosa. Treći važan primer degeneracije je način samoukidanja Građanskog saveza Srbije. Dakle, ova stranka, koja je imala relativno malo ali specifično urbano uporište u političkom i društvenom životu Srbije, rešila je da se do samouništenja podredi stranci koja ne samo što je nova na političkoj sceni, nego je programski potpuno fluidna, nema uporište u bilo kojoj profilisanoj grupaciji u srpskom društvu i ne poseduje za sada u političkom polju ništa osim prazne retorike.

Posledica ove degeneracije političkog života biće povlačenje još jednog dela društva iz politike, i to pre svega onog dela biračkog tela koje bi trebalo da usmerava razvoj Srbije u pozitivnom, demokratskom smeru. Tu mislim na relativno obrazovaniji i urbani deo glasačkog tela.

SVETLANA LUKIĆ:

Deo grupe o kojoj govorite je svoje nade uložio u novoformiranu stranku, koju vodi gospodin Čedomir Jovanović. Šta vi mislite o Liberalno-demokratskoj partiji?

MLADEN LAZIĆ:

Ja lično nemam poverenje u tu stranku, ne verujem da je Čeda Jovanović čovek koji može nešto da ponudi političkom životu Srbije kao samostalan politički činilac. Mislim da je on veoma dobro igrao ulogu političkog operativca premijera Đinđića, i da ima velike zasluge u tom smislu, od vremena studentskog pokreta 1996–1997, pa negde do 2002. godine. Međutim, on nije bilo čime što je u međuvremenu učinio pokazao da je sposoban da ponudi neku realnu samostalnu političku alternativu. Na kraju krajeva, oni koje je okupio u novu stranku su ili ljudi koji su bili relativno marginalni unutar političkog života, ili nemaju iskustva u politič-

kom životu. Najzad, mislim da je stranački poredak koji je sada formiran u Srbiji takav da ne može da prihvati pojavu nove stranke koja nema vrlo jako uporište. Dakle, ja lično mislim da će Liberalno-demokratska partija biti relativno kratkotrajna, ili marginalna pojava, koja neće ostaviti jačeg traga u političkom životu, a dovešće do dodatne fragmentacije onog što bih mogao nazvati civilizatorskim nastojanjem na političkoj sceni.

MLADEN
LAZIĆ

Što se tiče stranaka koje čine vladajuću koaliciju, vredna je pomena G17 plus, stranka koja i dalje povremeno pribegava svojoj staroj političkoj taktici izazivanja skandala bez završnog efekta, dakle, skandala radi trenutne diskvalifikacije protivnika. Na tom mestu prestaju njihovi politički interesi, a započinje ono što ih zaista zanima, a to su ekonomski interesi – javni i privatni. Kad je pak reč o vladajućoj stranci DSS-u, tu je i dalje najvidljivija karakteristika izuzetno negativna kadrovska selekcija. Dovoljno je ovde pomenuti nekoliko ministara iz redova stranke, a pre svega, mislim, ministra pravde. To je čovek koji je, što je jednostavno karikaturalno u odnosu na ideju pravne države, osuđivao za delikt mišljenja. Pored njega je ministar policije, koji nije učinio ništa što bi doprinelo rešavanju ključnog problema ove zemlje, saradnje sa Hagom. On za više od dve godine nije napravio ni jedan jedini pozitivan korak u tom pravcu, jer su svi dosadašnji odlasci optuženika u Hag bili posledica političkih a ne policijskih procedura.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta mislite o skandalu u vezi sa mandatima dvojice poslanika G17 plus, da li je to nešto novo u našem parlamentarnom životu?

MLADEN LAZIĆ:

U izvesnom smislu to nije novost, to se pojavljivalo i ranije. Uslove za tu pojavu je, nažalost, na jako loš način definisao pokojni premijer Đinđić, kad je izjednačio politiku sa vođenjem poslova, sa ekonomijom. On je tvrdio da su to u osnovi dva istovrsna procesa. Na taj način, kupoprodaja političkih orijentacija, ili glasova, postaje legitimna. U tom smislu je kupovina ili preotimanje poslanika stara stvar. Nije novo ni korišćenje vanpolitičkih pritiska na političke protivnike, dakle pretnje, ucene, jer to je radio i ministar Batić takođe preko tužilaštva, a delimično i policije. Ali i noviji primeri jesu vrlo slikoviti, i govore o politici koja se odvija kao

proces nasilja, primitivizma i populističkih metoda. Uzgred, u primere degeneracije politike može se ubrojati i pojava nekritičke idolatrije zločinački uklonjenog premijera Đinđića, kojom se ometa objektivna analiza njegovih političkih poteza, koji su često bili, najblaže rečeno kontroverzni, i čine izvor nekih današnjih značajnih problema.

Najzad, kao primer degeneracije mora se pomenuti i pojava Pokreta snaga Srbije, stranke koja nastupa direktno u ime novca, a ne posredno, kako je ranije bio slučaj. Tako će, posle narednih izbora, novac dobiti neposrednu političku ulogu, kada ova stranka uđe u parlament. Treba, uzgred, dodati da je taj proces degeneracije dobio dosta veliko ubrzanje i na svetskoj sceni. Potpuno je neverovatno da u trenutku kada se premijeru Bleru zaljuljala premijerska stolica, u periodu dramatične kritike njegovog delovanja, kada njegove predloge u parlamentu nisu podržavali ni pripadnici vlastite stranke, on dobije nagradu za političara decenije. I drugi primer, ovog puta iz našeg okruženja, veoma je indikativan. Mislim na kupoprodaju, koja je upravo obelodanjena, između Hrvatske i Austrije: pregovori za prijem u Evropsku uniju razmenjeni su direktno za novac.

SVETLANA LUKIĆ:

Mislite na odluku hrvatske vlade da obešteti Austrijance, kojima je posle II svetskog rata oduzeta imovina?

MLADEN LAZIĆ:

Da, zapanjujuće je videti koliko se kratkoročno danas vodi politika. U ovom je slučaju moralo svakome biti jasno da će transakcija biti obelodanjena u roku od nekoliko dana. Takvi događaji pokazuju ubrzanu degeneraciju vođenja politike na svetskom planu. Ona je u vezi sa dugoročnijim procesom, koji se i na nas prelijeva, a to je proces degeneracije parlamentarnog života, pa i demokratskog političkog sistema u celini. To je dovelo do povlačenja dobrog dela stanovništva iz javnog života, do njegove potpune okrenutosti potrošnji, privatnom životu, i do okretanja leđa politici. To je ono što i kod nas može da se očekuje. Grupa koja bi morala biti najopremljenija i najzainteresovanija za politički život, od koje bi se najviše moglo očekivati da ga u Srbiji demokratski usmerava, urbana srednja klasa sasvim se nesumnjivo sve više povlači iz političke sfere. Tako se politika prepušta "profesionalcima", koji su

posvećeni skoro isključivo vlastitim kratkoročnim probicima, a skoro zanemarivo opštem dobru, javnim dugoročnim perspektivama. To je uvid koji ima opšte značenje, ali i kretanje koje smo mi prerano preuzeli, pre nego što smo razvili ono što su drugi ranije imali, a to je stabilizovanje institucija i elementarno kultivisanje političke elite. Tako se nalazimo u situaciji da našu politiku vode necivilizovani ljudi, koji su daleko ispod standarda moderne birokratije, dakle, pripadnici Radikalne stranke, Pokreta snaga Srbije, da i ne govorimo o Novoj Srbiji, SPO-u i tako dalje.

MLADEN
LAZIĆ

U vezi s tim se, u poslednje vreme, može čuti od većeg broja naših najprisutnijih - ne mogu da kažem najuglednijih, jer oni su često daleko od stručnog ugleda - tzv. političkih analitičara da kažu: pa evo, radikali se menjaju, treba im dati šansu, treba ih pustiti da se u tom pravcu dalje razvijaju, njih će politički život sam po sebi da uredi. To je elementarna i očevidna neistina, jer radikali nisu izmenili ništa na svom osnovnom planu delovanja, pa ni javnog nastupa. Njihova je politika i dalje bazično demagoška i nasilna, a oni pri tom i dalje u komunikaciji s političkim protivnicima insistiraju na agresivnosti, na obesmišljavanju svakog oblika demokratskog dijaloga, odnosno poštovanja sagovornika. To je karakteristično za radikale danas, isto koliko je bilo karakteristično i dok je u zemlji bio njihov vođa Šešelj. Ovde se, znači, radi o ljudima koji apsolutno ne tolerišu drukčije mišljenje i tu se ništa nije promenilo. Jedina promena koja se na nekima od njih može zapažiti jeste izvesna naviknutost na građansku garderobu. I sada njih pokušavaju da predstave kao prihvatljive političke sagovornike upravo oni koji bi trebalo da ukazuju na njihovu elementarnu političku necivilizovanost.

Još jedan aktuelni događaj bi ovde trebalo pomenuti, jer on pokazuje apsolutnu moralnu tupost koja je zavládala u javnom životu. Ako je tačno ono što sam danas čuo, da je u grupi sveštenika SPC-a koja se sastala sa državnom komisijom za pregovore o Kosovu bio Pahomije, onda je to izvan svake pameti. Onda mi imamo predsednika i premijera države koji dopuštaju da čovek koji, prema onome što se pokazuje u sudskom procesu, ne bi smeo da sa pristojnim ljudima sedne za sto ni u kafani, zaseda javno sa najvišim predstavnicima vlasti. Dakle, moralna tupost, apsolutna obamrlost u odnosu na moralna pitanja u javnom životu, to je jedna od najružasnijih stvari koja se u Srbiji danas događa.

SVETLANA LUKIĆ:

Pahomiju se na suđenju kao svedok pojavio Filaret.

MLADEN LAZIĆ:

Da, tu su se pojavila dva najužasnija lika pravoslavne crkve, od kojih je jedan unapređen, a drugi je zadržao svoju visoku poziciju, koji se podupiru međusobno i pokazuju da je vrh Srpske pravoslavne crkve izgubio elementarnu pristojnost.

Za ove naše prostore karakteristično je kontinuirano nasilje, ali danas je problematično to što su društvene snage koje su predstavljale protivtežu nasilju počele da prihvataju istu matricu delovanja. Napuštanje parlamenta takođe je jedna vrsta nasilja. To je izlaženje iz okvira normalne institucionalne borbe i predstavlja pretnju da će se pribеći vaninstitucionalnim oblicima delovanja, u okolnostima koje to ni na koji način ne stimulišu, odnosno koje zahtevaju upravo suprotan tip ponašanja. A unošenje dodatne agresivnosti u javni govor, i to baš od strane onih koji su bili nosioci mogućnosti drugačijeg diskursa, drugi je oblik razlivanja tog nasilja. Jer to je ono što se sada događa, nasilje se više ne ispoljava kao doskora, u najekstremnijim oblicima, ono se, delimično razblaženo, razliva na sve sfere društvenog života, pa, na kraju krajeva, i na sam moj Fakultet.

I kod nas, na Fakultetu, studenti se bune i štrajkuju, što samo po sebi nije nešto novo i neprihvatljivo, ali oni pri tom počinju da primenjuju akcije koje imaju nasilne oblike. Čuo sam da su juče silom blokirali dekanat. Ometajući rad Fakulteta, oni svoj lični problem - jer, radi se o vrlo malom broju studenata - pokušavaju da nametnu svima drugima, i to silom. Oni koji nisu podlegli tom razlivanju, odnosno širenju nasilja, napravili su drugu moguću najgoru stvar, a to je povlačenje iz javnog života. Na taj se način pravi dodatni prostor nasilju. Protiv nasilja se može boriti samo aktivnim suprotstavljanjem na nenasilan način, ali aktivno. Ono što se u Srbiji događa, dakle, to je navala nasilja, dok se s druge strane iz javne sfere sve više povlače oni koji su predstavljali alternativu nasilju.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste profesora Filozofskog fakulteta, Mladena Lazića, a sada ćete čuti Ivana Nikodijevića. Ivan je, kako se to kaže, mali preduzet-

nik i manijakalno prati vesti, gleda sve - "Ključ", "Piramidu", "Trogao", šta god postoji na televiziji i onda nam to dojavljuje da se i mi malo nerviramo. Ivan je ove nedelje posebno ljut na G17 plus.

IVAN NIKODIJEVIĆ:

Oni ti jednostavno pokazuju - mi ovo možemo i ništa nam ne možete, a mi vama možemo sve. Pogotovo što je to stranka koja se stalno žali na mandate, pa se žali na obaranje vlade. Stranka čije se rukovodstvo treslo od uzbuđenja dok je skidalo, kako i sada kažu, najgoru vladu koju smo ikada imali, vladu Zorana Živkovića. A vlada Zorana Živkovića je epohalna u odnosu na ovu vladu, stvarno. Nema, tresli su se dok su ih skidali, pa seti se - Ksenija Milivojević, pa štapić u ruci, pa ekran, pa pauza na slici, zamrznuta slika, pa evo, ovaj se ovde nalazi, ovaj čita novine, ovaj sad ubacuje karticu, pa vadi karticu. Napravljena je cela akcija, kao da je režirao Spielberg. Pa crveni, zajapureni i sad odjednom, kada se to isto njima dešava, e sad bi oni da im svi mi pomažemo.

IVAN
NIKODIJEVIĆ

Kosovo je u pitanju, ali šta će raditi kad se reši to Kosovo, šta će raditi? Onda će isplivati pravi problemi, koji i sada postoje, ali se o njima ne priča. Da li ste gledale prvi sastanak pregovaračkog tima na televiziji? To je tvoja velika životna sreća što nisi gledala. Prvi sastanak, na kome prisustvuje delegacija crkve, mada ne shvatam šta će oni tamo. Onda imaš sastav delegacije crkve. Tu je nezaobilazni Amfilohije Radović, koji će pretpostavljam sledeći put biti i u žiriju za Pesmu Evrovizije, za izbor za mis. Tu je i Irinej Bulović i - Pahomije. Pazi, Ceco, čovek koji je optužen za nešto tako grozno i odvratno, on se nalazi tamo, smeška se, svi bogzna kako, rukovanje, super sve. Pri tom, nema Artemija, koji je episkop raško-prizrenski, znači čoveka koji je odgovoran za to, i nema Save Janjića, koji je dao možda najdivniju izjavu vezanu za Kosovo i za celu tu ujdurmu, koju ovi ne mogu uopšte da shvate, a rekao je - nijedna crkva ni manastir dole nisu vredni jednog ljudskog života. Biće crkava, ali jedan ljudski život se gubi nepovratno.

I taj Pahomije, to je takav ne prst u oko, nego šaka, ruka, noga u oba oka. To je potpuno neverovatno, ja nisam mogao da dođem sebi kad sam ga video. I stav koji ima Amfilohije - ja mogu i to, ja mogu sve da uradim. Dajte ljudi, ako ste već krenuli u to, angažujte se malo, valjda su ti neki mučeni ljudi prioritet. Ne, ovo ti je tipičan primer kako se vrši homeinizacija ove države i kako se mi vraćamo tamo gde ne treba da se vraćamo. Pa mi ne smemo da se

vratimo ni četiri dana, a ne da se vraćamo vekovima unazad. I šta će nam sveštenici u tom timu uopšte? Zašto je prva tačka na tom sastanku bila očuvanje crkvenih poseda? Evo, stoti put kažem, pa gde su ljudi, Ceco? Mi ne shvatamo šta je prioritet, ljudski ne shvatamo šta je proritet, mi nemamo saosećanja ni mrvicu.

A stalno se nešto poredimo sa Hrvatskom - mi nismo predali ove, a oni nisu Gotovinu - a šta ćemo sada mučeni, kada oni jesu, da vidimo šta ćemo sada. Sada smo samo mi ostali, a Karla se zainatila, mislim, tu nema boga, ona šta hoće, to i istera. Vrlo opasni signal nam dolaze sa te strane, imam utisak. Nisu nama potrebne sankcije, nama su sankcije ako nema pomoći, jer mi smo na tom nivou, mi ne možemo sami. I kad ti oni kažu - e dobro, sad je slavina zavrnutu, eto ti odmah sankcija, hajde da vidimo kako ćete sami. Pa nećemo nikako sami, jer ne umemo i ne možemo.

I da li je trenutak da neko pokuša da obori vladu, što rekao Dinkić - sada nas sabotiraju, kad mi važne stvari radimo. Vlada uvek radi neke važne stvari, ne vidim da vlada treba da se bavi nevažnim pitanjima. Stvarno mi je toga već preko glave i mislim da to njima savršeno odgovara. Što je više ljudi kojima je svega preko glave i koji su nezainteresovani, njima će biti lakše. Pre neki dan mi kaže jedan moj prijatelj - kako te interesuju stvari koje nemaju veze sa tvojim životom. Ja mu kažem - kako nemaju, pa ne da imaju veze nego najdirektnije moguće utiču na moj život. Sto godina će da vladaju. Čekaj, Živkovićeve vlada je imala frapantnu podršku u odnosu na ovu, ali ništa. Ne, kažu oni, mi sad radimo važne poslove, ukočićete nas ukoliko sad budu izbori. Čekaj, a to što vi kočite celu ovu zemlju to nema veze.

Imaćemo većih problema sa smenom ove vlasti nego sa smenom Miloševića. Tada ti je bio jasan put i imala si jasnog protivnika, a ovde ne, ovde se oni fantastično nadopunjuju. Mislim da treba definitivno da zaboravimo ulicu kao vid borbe, jednostavno smo suviše umorni i nemamo impuls za izlazak na ulicu zbog bilo čega. Šta, da izađem na ulicu da se spalim kao Jan Palah. To je prosto neizdrživo, Ceco, ozbiljno ti kažem, ugasili smo. I ono što me strašno iritira, to je to bahato, nadobudno ponašanje, ono - mi smo jedno, vi ste drugo, shvatite to već jednom. Oni su povezani fantastično, kao koralni sprud, jedan koral ako strada, ode ceo sprud. Ništa ne možeš da uradiš. Ali ti na svakom koraku u stvari srećeš nešto od čega te bukvalno sve zaboli i stalno se pitaš da

li je moguće, čekaj, je l' ima još nešto što može da me iznenadi - i uvek ima.

Gledam vesti, kaže - na stanicu je pristao Plavi voz, iz koga je izašao ministar za kapitalne investicije Velimir Ilić, i na taj način svečano otvorio renoviranu prugu Beograd-Novi Sad. E, Plavi voz, pazi, zamisli ti kakav je to košmar i kakva je to želja. Šta je bilo sa onim lokomotivama? Pojma nemam ko je u toj aferi sa lokomotivama prav, a ko kriv, ali bih voleo da to saznam. Pa, daj, neka mi neko objasni bilo koju aferu. Kolesara i Janjuševića su odmah slali u Zabelu, mislim. Hajde, reci mi jednu aferu koja je isterana do kraja, jednu jedinu. Nema, jedino je isteran Bodrum i to da nije Tadić rekao u predizbornoj kampanji ne bi li se svideo ljudima, ni to se ne bi saznalo. Ja ne znam uopšte kako turističke agencije prodaju te aranžmane za Bodrum, mislim da se ljudima diže kosa na glavi. Imamo lep aranžman za Bodrum - ne, ne, ne, ni slučajno, ja nervni napad dobijem od Bodruma.

IVAN
NIKODIJEVIĆ

I onda ćemo kukati što 27 odsto ljudi izlazi na izbore, ljudi su zgađeni, jednostavno ne možeš da podneseš više ovo. Pa, je l' gledaš ti skupštinu nekad? Ne gledam ni ja, odmah da ti kažem, ali sad nešto oko svih ovih zakona, pa tako vrtim kanale i nabasam na skupštinu. I kad god nabasam na skupštinu, unutra sedi dvanaest poslanika. Meni to nije jasno, prazna sala i jedan obično vodi sednicu. Oni rotiraju, malo Baki, malo Marković, malo Igi Pop-Lazić. I onda pročitam epohalnu izjavu jednog od mojih favorita, kaže ovako - dođemo na zasedanje, pa onda bude sednica, pa se onda završi sednica, e onda se malo opuštamo u bifeu i komentarišemo ko u kojoj emisiji učestvuje večeras, a onda ja sednem u kola u sedam uveče i jurim za Niš, a emisija je u devet uveče. I dok se ja vratim kući, bude jedan ili dva po ponoći. Jesmo dobro plaćeni, ali svaki dinar pošteno odradimo. I šta sad da kažeš? A nema ga u sali, čak sam primetio da i Nikola Milošević više ne sedi koliko je sedeo. To je dno potpuno.

Moram opet ogorčeno da se vratim na raniji period, za koji oni kažu da je najgori i najužasniji koji je zadesio ovaj narod, a to je period Zorana Đinđića. Ljudi iz pravosuđa, koji su skakali zubima za grkljan Đinđiću i vikali - mi smo sad nezavisni, potpuno neopravdano sada su i proglašeni nezavisnima. Pazi, pravosuđe je bilo septička jama ovog društva, kloaka ovog društva i odjednom ti sad tražiš da budeš ono što preko noći ne možeš da budeš, a ništa

nisi pokušao sa svoje strane da pročistiš to pravosuđe, da se polako stvari sređuju. Meni je strašno žao, on nije imao nikakvu šansu; Zoranu Đinđiću nije pružena šansa, nije mu pružen ni gram podrške, Ceco. Pa čekaj, šta je, preko noći se promenilo pravosuđe? Pa nije se promenilo preko noći. Ne možeš ti da napraviš Švajcarsku bez Švajcaraca. Valjda nešto u psihi ovog naroda mora da se promeni, valjda u mojoj glavi mora nešto da se promeni da bih ja bio bliže tim nekim državama.

Slušam u "Insajderu" kaže Zoran Ivošević, a da ne pominjem tirade Leposave Karamarković i Vide Petrović-Škero, kaže Zoran Ivošević - Zoran Đinđić je meni u jednom trenutku rekao kako postoje ljudi koji prodaju oslobađajuće presude, muljaju, na šta sam ja njemu vrlo oštro rekao - ako je to istina, onda je to sramota za pravosuđe, a ako nije istina ili nemate dokaze to je onda sramota za vas i za vašu vladu. On tu kaže da je Đinđić tražio da se smene neke sudije i odjednom vidiš papir na ekranu i vidiš njihova imena - Života Đoinčević, Tatalović, Albijanić - sve imena koja se sada stalno provlače po aferama. Pa čekaj, mislim, šta ćemo sad? Ništa, ništa. I onda ti kao šlag na torti dođe Zoki Stojković. Ma ne вреди, svojom greškom smo propustili strašno veliku šansu. Džabe što je 500.000 ljudi bilo na ulici kad je on ubijen. Mislim da nema dana kad ne pomislim kako bi on reagovao u nekoj situaciji, da li bi nam se obratio povodom nečeg ozbiljnog što se dešava ili bi rekao - o tom potom. Ja se još uvek nisam oporavio i kada me pitaju - kako si podneo Đinđićevu smrt, ja kažem - pa nisam je podneo, još uvek.

Nema nikoga na sceni kome možeš bezrezervno da poveruješ, ni u jednom jedinom trenutku. Hajde, ne mora bezrezervno, ali da ona ko kažeš - ovaj mi baš liči da bi to moglo da bude to. Nema, pa oni su bramani. Ja ne znam kad sam poslednji put video Koštunicu da je nešto saopštio, da se obratio onako toplo i ljudski i rekao kao kralj Ibi - o, narode moj, to, to i to. Ja mislim da smo mi kao narod pod ozbiljnom anestezijom. Sve što iole вреди mi smo najurili. Mi imamo svetski priznatog dramskog pisca Biljanu Srbljanović, sto četrdeset izvođenja ima u ne znam koliko pozorišta u ne znam koliko zemalja - ona je otišla u Francusku. Zašto ta žena ne živi ovde, šta je ovo društvo učinilo da ta žena živi ovde, da je vučemo iz emisije u emisiju, s tribine na tribinu, da nam pomogne, jednostavno. Ovo društvo je moralo da učini sve da Biljana Srbljanović

bude ovde, a ne u Parizu, švrćka mi se po Šanzelizeu i penje mi se na Ajfelovu kulu. Mogla bi i da se vrati, ja je pozivam. Da dođe, iz emisije u emisiju da je vučemo, da joj to bude društveni zadatak. Eto, ja zahtevam od ove vlade da nađe način da vrati Biljanu Srbljanović u domovinu.

U ovom trenutku, nažalost, nemaš neku bitnu alternativu. Videćemo sada kada se pojavi LDP, kad krenu malo, da li možda ta partija može da bude ta alternativa. Ono što mene teši kod te partije, moram da kažem, su njena dva potpredsednika Nenad Prokić i Nikola Samardžić. Pitanje je da li će oni uspeti da artikuliraju onu političku poruku koju su nam slali putem *Peščanika* i raznoraznih drugih gostovanja. Sećaš se kada je Nenad Prokić, moj idol, napisao onaj tekst "Raskomadano srce Đinđićevo". To je tekst posle koga je trebalo da se završi bilo kakva rasprava o Zoranu Đinđiću, kraj. I onda čujem Čedu kako govori o koaliciji između Demokratske stranke i DSS-a. Pa nikada, posle Đinđića, posle Jočića, posle Mihajlova, nikada sa njima ništa, bar što se mene tiče.

IVAN
NIKODIJEVIĆ

Mislim, mi smo u totalnom kolapsu. Nema pravca, nema neke tačne emocije koju si ti zacrtao - ovo bi bilo dobro, a put do toga je taj i taj, pa imamo prepreke na tom putu, pa ćemo pokušati ovu da zaobiđemo, ovu da preskočimo, ispod ove da se podvučemo, pa ćemo možda uspeti da stignemo do tog cilja. Hajd'mo da pokušamo. E, to je ono što je Đinđić stalno radio - hajd'mo, hajd'mo, hajd'mo. Sportisti znaju kako to izgleda kad te neko bodri sa strane, zato i vole da igraju pred 100.000 ljudi, neće da igraju pred praznim stadionom. E, tako je on stalno bodrio. A ovoga kad vidim, dođe mi samoubistvo da izvršim, puls mi je dvanaest, potpuno obamrem. Kakva bi za njega bila sreća kad bi živio u državi u kojoj su svi u mantijama, Rubljov slika u mrtvoj tišini, a on to gleda i uživa. On bi najsrećniji bio. Niko te ništa ne pita, ništa ti ne traže, nema problema. Da su njemu ponudili da bude predsednik sveta, predsednik svemira, Isus, on to ne bi prihvatio - samo da bude premijer Srbije. Jer on mora da bude ono što je bio njegov prethodnik. On se strese kao na 220 volti kad čuje reč Đinđić, strašno je kad to vidiš.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Ivan Nikodijević, izvinjavamo se što ćemo prekoračiti termin, malo smo pobrkali vreme, loše smo sabirali, ali uveravam vas da vredi, ostanite do kraja sa nama, govori advokat Srđa Popović.

SRĐA POPOVIĆ:

Ti poslanički mandati, to je jako zanimljivo i ja sam stvarno počeo da se zabavljam prateći šta se tu zbiva. Danas sam video Aligrudića, to je ovaj poslanik DSS-a, kaže - mora da se utvrdi ko je kriv i taj da ide u zatvor. I ta priča ide non-stop kako se tu sad umešala policija, kako oni tu istražuju nešto. Ja sam četrdeset pet godina krivičar i ne vidim kakvo je to krivično delo. Kažu - podmićivanje. Pa nije, podmićivanje je kažnjivo jedino ako je neko za neku materijalnu korist, poklon, ili obećanje uradio nešto što po zakonu nije smeo da uradi ili nije uradio nešto što po zakonu mora da uradi. Ovde su ti poslanici promenili stranku, a u tome nema ničeg protivpravnog. Potpuno je irelevantno da li su oni dobili za to pare, stan, mesto pomoćnika ministra, nije bitno šta su dobili, svako može da promeni stranku i u tome nema nikakvog protivpravnog delovanja. Mito je moguće jedino ako vam neko plati kao službenom licu da uradite nešto što je nezakonito.

I sada se tu, ja vidim, mito upotrebljava na jedan kolokvijalni način, dakle ne na krivično-pravni način, u onom smislu u kome vi podmitite dete - hajde, napiši zadatak pa ću da te vodim u bioskop. Pa podmitili ste ga, pa šta, treba li sad da idete u zatvor, razumete, nije to to. I vidim da se niko uopšte ne javlja da kaže - a šta su oni uradili što nisu smeli i kakvo je to krivično delo, nego se meša policija, koja sad zove te ljude i saslušava ih. Mogu da shvatim i to kako se kolokvijalno upotrebljava izraz podmićivanje i da može da se sa pravom govori da li je to moralni postupak, je li tako, da li se može politički pravdati takav postupak, da li taj čovek nije izgubio svaki kredibilitet da se uopšte bavi politikom, jer on očigledno ne postupa po svojoj savesti, nego po svom interesu.

Pretpostavka je da je on izabran da glasa po svojoj savesti, ali sve to uopšte ne opravdava tu policijsku istragu. I pojavi se ministar policije i objašnjava da oni te ljude saslušavaju i stvaraju neki utisak kako tu postoji neki kriminal iza toga, a niko nam ne objašnjava u čemu bi se taj kriminal sastojao. I nema nikakvog kriminala, nego ako postoji nešto, to je zloupotreba položaja od strane ljudi iz policije, koji u ime izvršne vlasti zastrašuju narodne poslanike da ne menjaju stranke, jer će ih oni onda saslušavati. Ništa drugo im i ne mogu, ja vam garantujem, tu nikakav postupak ne može da se dogodi, nego se dogodilo to da je izvršna vlast, koja je do sad pritiskala samo sudsku vlast, počela da pritiska i zakonodavnu vlast, da bi dobili one glasove koji su im potrebni.

To je stvarno zabrinjavajuće i ta izvršna vlast postaje vrlo agresivna. Počela je da poseže za represivnim sredstvima tamo gde im stvarno nema mesta, i to sve iz nekog državnog razloga, iz neke celishodnosti, a to, svaki pravnik će to da vam kaže, vodi u policijsku državu. Znači zato da bih u skupštini dobio glasove koji su mi potrebni, ja saslušavam ljude u policiji. Još je gore kad pročitate da su onom advokatu to dvoje poslanika, Terziću zapretili da će da ga izbace iz stranke. Pa, znači ni advokatura ne može da bude nezavisna, ne smeš ti da zastupaš moje političke protivnike. To je jedna totalitarna tendencija, ja ne kažem da oni za nju imaju snage, mislim da nemaju, ali je zabrinjavajuće što to jeste jedna totalitarna tendencija izvršne vlasti da kontroliše ono što uopšte nije u njenoj nadležnosti.

SRĐA
POPOVIĆ

Nekada to možete da vidite, oni shvataju pravo kao instrument politike. To znači - primenjivaćemo one norme i onda kad nam to politički odgovara. Tako je i Milošević radio. I vi imate sad, na primer, jedan slučaj Mačkatice, koji je zamrznut, gde su spaljivani leševi ljudi kao u nekom Aušvicu. Gledao sam jedanput, prolazi posle neke konferencije za štampu Jočić pored novinara, oni kažu - a šta je bilo s Mačkaticom, on kaže - nemojte to da me pitate i furajte dalje. A s druge strane, ministar pravde urgira da se prijava protiv Čede aktivira, da se vidi koliko puta je on bio u Centralnom zatvoru i koliko puta se on neovlašćeno ne znam s kim sreo. Ta je prijava važna, ona zaslužuje njegovu pažnju, ona prijava za Mačkaticu spava godinama, niko se za to ne zanima.

Mislim stvarno da je to pitanje uspostavljanja pravne države i vladavine prava, mrzim to da kažem, svi govore o tome, apsolutno najvažnije pitanje. Pri čemu su to dve stvari, ne znam da li se to uvek razume. Pravna država bi bila država koja primenjuje svoje zakone, a vladavina prava bi zahtevala da ti zakoni nešto valjaju. Ovde postoji veliki pritisak na pravosuđe i normalno, ova evropska komisija je zaključila da se izvršna vlast očigledno meša u rad suda. Ali šta god od svega toga vi pokušate da lečite, i tu je taj paradoks pravosuđa, vi prvo morate da imate pravosuđe koje bi to rešilo, a kad pravosuđe ima problem, to je kao neki lekar koji je sam smrtno bolestan i koji naravno ne može sam sebe da leči, nego leži i kuka na postelji. Tako oni leže i kukaju na toj postelji, ali nekako bi društvo moralo da nađe instrumente, kako bih vam kazao, ako treba revolucionarno, van postojećih granica ustava i zakona, da to izleči.

Mi sad takoreći od nule to treba da pravimo, a ne znate s kim, ne znate ko sedi u toj policiji, ne znate ko sedi u tom tužilaštvu, ne znate ko sedi u tom sudu, ne znate da li bi oni to sekli granu na kojoj sede. Mi smo se našli u toj situaciji zato što smo jednoga trenutka proklamovali bezakonje i sad ne možete to da vratite tek tako, sad je to užasno teško. Vidite, u situaciji koju smo imali posle 2000. sa sudovima, Batić koji je bio tad ministar pravde, pokušao je po svojoj pameti da te sudove lustrira. Ne znam ja kako je on skupljao te podatke ko valja, ko ne valja, on je napravio neku listu i tražio da se ti ljudi smene. Ne znam da li mu je lista dobra, da li je pogrešna, pojma nemam, ali je bilo jasno da neki ljudi koji su sudili pod Miloševićem i sedeli u tužilaštvima, pa jasno je da ne mogu niti suditi, niti biti tužioci. Smesta su skočili sudovi da mu kažu - to je napad na nezavisnost suda.

Pa to bi bilo lepo da su ti sudovi nezavisni, ali ti zavisni sudovi sada se brane načelom nezavisnosti i potpuno je tačno da je to što je uradio Batić napad na nezavisnost suda i to jeste bila revolucionarna mera, ali drugom se metodom sudovi uopšte ne mogu očistiti. I oni su se sad zabarikadirali iza te svoje tobožnje nezavisnosti, kao što je Milošević po prezumpciji nevinosti nevin tamo u Hagu. To su sve fikcije, niti je on nevin, niti su oni nezavisni. Ali se koriste jednom formom koja je stvorena u društvima u kojima ustanove funkcionišu i sad se zaklanjaju iza te forme. U postojećem ustavnom poretku, oni su ušančeni tako da ih ne možete pipnuti - a ne valjaju.

Ja ne mislim da odatle pretila opasnost, što bi ova vlast uspostavila neku policijsku državu, jer ona je rastrzana, ona hoće u Evropsku uniju, postoji taj međunarodni faktor koji stalno kontroliše. Oni se trude da se tu nekako udenu koliko god mogu, imaju neke kočnice, međutim, oni stvaraju kaos, oni ne stvaraju policijsku državu, oni stvaraju jedan kaos u kome ljudi počinju da se osećaju veoma nesigurno. E sad, opasnost je da bi se javio neko ko će da kaže - ja ću da zavedem red, ima sve da hapsim, kako kaže Toma Nikolić - hapsićemo i hapsićemo. I to bi kod tog prestrašenog građanina moglo da izazove pozitivnu reakciju i da on kaže - radi šta hoćeš, samo spasavaj. E taj bi mogao da zavede policijsku državu. Tako da ja mislim da sadašnja vlada za takvog samo priprema teren, jer je ljudima stvarno dosta nesigurnosti i straha.

SVETLANA LUKIĆ:

To je ono kad kažu ljudi - hoću da znam da je policijski čas, da ne smem da izlazim, daj mi crno na belo, ograniči me, da znam koja su pravila igre.

SRĐA POPOVIĆ:

Kao kad kažu roditelji profesoru - raspalite vi njega slobodno, to su ti koji bi glasali na takav način. Šta me se tiče, kakva ljudska prava, kakvi bakrač, samo vi zavedite red i sve će biti ok.

SRĐA
POPOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Relativno često čujemo od ljudi koji pripadaju nevladinim organizacijama da to neće dozvoliti međunarodna zajednica. Eto, kao sa Smiljkom Kostićem, oni su rekli - američka ambasada neće da sarađuje sa tim gradom zato što je tamo Smiljko Kostić. U Novom Sadu isto neće-mo, zato što je tamo Maja Gojković.

SRĐA POPOVIĆ:

A što kažu ova deca - pa ne mogu oni da nam sažvaću žvaku, pa stvarno. Mi njih zanimamo u jednom vrlo ograničenom smislu, u onom smislu u kome smo mi neki učesnik međunarodnog političkog života i te scene. Njih je zanimalo naravno da zaustave rat, to ih je zanimalo, njih je zanimalo da pacifikuju ovaj prostor. Njih zanima iz ekonomskih recimo razloga da i ceo taj Balkan uključe jednog dana u tu Evropsku uniju, da ukinu te granice, da se grade fabrike ovde sa jeftinom radnom snagom, pa to ih svakako zanima. Ali, postoji nešto što se zove mešanje u unutrašnje stvari neke zemlje. Tu je u pitanju njihov obzir dokle smeju i mogu da idu i ako mi nismo voljni da tu pomoć koju oni nude primimo, pa oni će nas pustiti da trulimo tako kako znamo i umemo. Oni nemaju instrumenata niti volje, ni želje da nam ovde prave državu i rade ono što se zove *nation building*. A ne bi ni mogli, sem da nas okupiraju.

SVETLANA LUKIĆ:

Počinja rasplet kosovske krize, da li je pominjanje okupacije tu samo za našu, unutrašnju upotrebu?

SRĐA POPOVIĆ:

Mislim da će vlada iz populističkih razloga zastupati jednu glupu platformu osuđenu na neuspeh i onda žele da odgovornost za tu glupu platformu i za to neuspešno pregovaranje prošire na što ve-

ći broj ljudi. Ne bih se čudio kad bi se tome priključili i Akademija i Pravni fakultet, pa da bude i referendum, da se svi izjasnimo i da posle toga niko ne bude kriv ni za šta. Ja tako to vidim, a crkvu su odabrali zato što im te ankete pokazuju da crkva ima veći ugled od njih, pa onda misle - pa možda će nas crkva malo spasiti, na nju neće smeti. To je jedna farsa sve zajedno. Sve to pregovaranje, a svi znaju da je to farsa i prosto je neverovatno to poziranje sa tim njihovim dostojanstvenim stavovima i ponosnim i tvrdim - branićemo to do poslednje kapi, čega - mastila? Svi znaju kako će to da se završi. Čujem često kako je, među ljudima koji ovako misle kao ja - to izgubio još Milošević, pa bih hteo malo njega tu da odbranim. On jeste vodio jednu politiku prema Kosovu koja je bila osuđena na propast i mislim da je to bilo jasno od početka. Njegov način je bio - ja primenim silu, oni pruže otpor, ja još veću silu, oni još veći otpor, ja još veću silu, pa tako sve dok se ne pojavi NATO i ne kaže - dosta, bre, dosta s tom silom, ne može tako to da se reši.

Ali ima jedna druga stvar, čitao sam tu skoro, ta neka nezavisna komisija iz 1990, koju smo mi pravili da ispitamo iseljavanje Srba sa Kosova i video sam da smo tada napisali da će Miloševićeva politika doživeti propast, da će kosovski Albanci uspeti da internacionalizuju svoj slučaj kao manjinski i kao slučaj teških povreda ljudskih prava. I da je, prema tome, odgovornost za sudbinu Kosova bila na srpskoj opoziciji, koja je morala već tada da izgradi jednu alternativnu platformu, da kad Miloševićeva politika pukne, oni mogu da kažu - e sad, mi smo nešto drugo, hajde da razgovaramo, do sada on nije hteo, mi hoćemo da razgovaramo, mi smo taj drugi način rešavanja tog problema. Da su tako postupili, danas bi oni imali neki kredibilitet. Međutim, Koštunica, koji nije ni jednog trenutka imao išta da kaže, od 1990, kad su počela hapšenja, takozvane izolacije, ne znam da li se sećate, pa do proterivanja 800.000 građana preko granice, sad se pojavljuje u UN-u i kaže - pa ovo više nije Miloševićeva Srbija, mi smo demokrate. Albanci mogu slobodno da mu kažu - mi ne vidimo da si ti ikad ikakvu drugu politiku imao prema nama nego onu koju je imao Milošević, i toliko ti verujemo koliko smo verovali Miloševiću. I biće u pravu.

U doba kad su se te najgore stvari dešavale na Kosovu, nije bilo medija u Srbiji koji je o tome išta imao da kaže, niko. Tu se štitila država, to su teroristi i tu je bila tačka. Kako su ti ljudi postali teroristi, zašto su postali teroristi, ko ih je u to očajanje doveo, ko ih je doveo dotle da uopšte nemaju nikakvog drugog izbora nego da

se dočepaju puške, to niko nije pitao. Moja jedina nada u ovom društvu je civilni sektor: mediji i nevladine organizacije. Ovde ništa drugo zdravo ne postoji, to mi je potpuno jasno, sve ustanove su korumpirane. Te stranke koje se glože tamo po tom parlamentu i psuju jedni druge, oni su se ipak prepoznali kao jedna politička klasa koja ima sopstvene interese, potpuno različite od interesa društva u celini. Uprkos međusobnim unutrašnjim sukobima gde se otimaju o plen, kada dođe stani-pani razumeju da oni u stvari imaju jedan jedinstveni interes i da ih mi uopšte ne zanimamo. Prema tome, šta god mi želeli da učinimo, moraćemo da učinimo sami.

SRĐA
POPOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

A kako?

SRĐA POPOVIĆ:

Kad smo govorili o tim mandatima i kad smo ustanovili da je to jedan moralni prekršaj, je li tako, i da bi na to jedno zdravo biračko telo, naravno, odgovorilo tako što bi ili na idućim izborima lišilo te ljude poverenja ili bi zahtevalo njihov opoziv. To je način na koji se te stvari rešavaju - slušaj, ja sam glasao za tebe da glasaš po svojoj savesti, da me zastupaš, a ti primaš pare od nekog da glasaš u njegovom interesu. E, pa izvini, ja ću sad da te opozovem. Ali mi nemamo takvo biračko telo, naše biračko telo je toliko ubijeno i rezignirano da ono prašta sve svinjarije ili ga se uopšte ništa ne tiče, pa je apstinent. I kad vi kažete - kako - pa tako što vi morate da obnavljate društvo iz osnova, a to može da uradi samo neko ko je iole organizovan, a to je taj civilni sektor. I to je *Peščanik*, na primer, tako ga ja shvatam.

Ja još uvek mislim da je u petom oktobru ključ. Petog oktobra Miloševića je skinulo njegovo okruženje, jer je on počeo da ugrožava ljude oko sebe. On je ugrozio pre svega vojsku, koju je doveo u sukob sa NATO-om, ugrozio je sve te takozvane biznismene koji su se tu obogatili, koji ne mogu nikakav posao da razviju kad zemlja propada i kad je izolovana. I uplašili su se da može jednog trenutka stvarno da dođe do intervencije suvozemnim putem, da uđe neki okupator i da ih sve presliša. Da se otvore ti arhivi, koje su oni posle uništili, da se istraži kako je ko stekao to što je stekao, da se za uši odvedu u Hag svi ratni zločinci. Oni su pomislili - ovaj čovek će nas dovesti u totalnu katastrofu, hajde da ga skinemo, a

umesto njega ćemo da nađemo nekog ko je prihvatljiv i za spoljni svet i za ljude unutra. A za ljude unutra je bio prihvatljiv čovek koji će nastaviti da štiti ratne zločince, koji će nastaviti da štiti sve bezbednosne strukture Miloševićevog režima, koji će razviti kontinuitet i koji će ugušiti svaki pokušaj da se ovo društvo i ova država temeljno reformišu. I zato je izabran Koštunica, zato su stali iza njega. Ali i njega je Pavković odveo kod Miloševića, vojska dakle, najveća fizička sila u zemlji.

Vi možete da smatrate da je tačno ono što ćete ponekad čuti od SPS-a, da je 5. oktobar u stvari bio puč. Pa jeste bio puč, samo je bio puč koji je bio maskiran prisustvom stotina hiljada ljudi na ulici, koji su mislili da će oni odlučivati o rezultatima svoje pobe-
de. Ne, oni su poslužili i kad su jedanput poslužili, niko ih više ništa nije pitao, razišli su se kućama i onda su institucije Miloševićevog režima nastavile tamo gde su stale. I to je situacija koju je pokušao vrlo hrabro i možda naivno da promeni Zoran Đinđić i zato su ga ubili - ne može to, nije to, nije Koštunica prelazni čovek, ti si prelazni čovek. I od ubistva Đinđića to je postalo svima jasno.

Petog oktobra mnogim ljudima nije bilo jasno, znam kad sam razgovarao s ljudima, imao sam tu sumnju, i nisam najbolje razumeo to oduševljenje jer mi je bilo jasno da je izgubio Milošević, ali mi još uvek nije bilo jasno ko je pobedio. A sad je potpuno jasno ko je pobedio, pa pobedilo je to Miloševićovo okruženje, oni su pobedili. Oni su ga se oslobodili i ostali su na onim pozicijama na kojima su bili kad je on bio tu. Tako se vratio i SPS, tako se sada tvrdi kako su i radikali neka nova stranka, drukčija, što ja nigde ne mogu da vidim. A među onima koji su se našli na ulici 5. oktobra zaval-
dalo je jedno užasno razočaranje i rezignacija, jer su videli da su bili samo statisti koji su pomogli svojim prisustvovanjem na toj sceni da Milošević bude skinut, da to ne izgleda kao puč, nego da izgleda kao neka narodna volja, a da im je pobeda u stvari oteta, odnosno nikad nije ni bila njihova. Naravno da ljudima to pada teško, zato što je to bio jedan tako dramatičan događaj, ljudi su doživeli katarzu toga dana, a onda treba sebi da kažu - sve su nas prešli, ništa se u stvari nije dogodilo.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Ljudima ne može da se oduzme i ne treba da im se oduzme to što su doživeli toga dana, ljudi iz toga mogu da crpe snagu - dobro, nije uspe-

lo, dobro, prešli su nas, ali jako mnogo nas je toga dana bilo spremno da pogine za nešto važno.

SRĐA POPOVIĆ:

To je civilno društvo o kome pričam.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Jeste, to je ta stvar i to je velika stvar.

SRĐA
POPOVIĆ

SRĐA POPOVIĆ:

Jedina zdrava snaga se nalazi u tim ljudima koji su tada bili na ulici, pod uslovom da nisu totalno slomljeni, razočarani posledicama. Inače, jasna stvar, to nije malo.

B-I

PEŠČANIK^{FM}, 16. 12. 2005.

BILJNI NAROD

... Igra sa Mladićevim dosijeom se verovatno vrti oko
Koštuničinog potpisa na ukazu o njegovom
penzionisanju...

Rasprava o drugoj Srbiji je uvek pokušaj da se ona
ućutka, smanji, ponizi, zapljune i na kraju ukine...

Srbija ima lice kao bog Janus, jedno lice zla i ružnoće i
drugo lice lepo i mlado...

ŽARKO KORAĆ iz *SDU-a*,

TV emisija LATINICA o Franji Tuđmanu

DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*

Rasprava istoričara TODORA KULJIĆA sa DRINKOM

GOJKOVIĆ, SNJEŽANOM MILIVOJEVIĆ, MIKLOŠOM

BIROOM, SREĆKOM MIHAJLOVIĆEM

BRANKA PRPA, *istoričarka*

SVETLANA LUKIĆ:

U ovoj osvedočeno demokratskoj državi bez demokrata, nema ničeg novog. Oni rade šta hoće, a mi sve više maštamo, a sve manje razumemo. Niko se ne buni, osim radnika "Zastave", koji smatraju da bi država zakonom morala da nam naredi da svi vozimo kragujevački "jugo". Niko se ne buni zbog onoga zbog čega bi trebalo da se buni. Jedna rumunska pesnikinja je za vreme Čaušeskua napisala pesmu, koja je odmah bila zabranjena, zvala se "Biljni narod", a stihovi su bili: Verujem da smo biljni narod / jer otkud inače smelost / da se spustimo niz tobogan sna / do blizu smrti, sigurni da ćemo / ponovo biti kadri da se rodimo.

Verujem da smo biljni narod, jer ko je još video drvo koje se buni.

Niko se ne buni zato što su nas vlada, ministar vojni, savetnici predsednika vlade, ministar policije, ovih dana ponovo osramotili. Mislim na ovaj cirkus sa stranicama koje nestaju iz dosijea Ratka Mladića. Nije nam bilo dovoljno što štitimo ubicu i što poručujemo svetu da je general u Srebrenici napravio dobar posao, nego načinom na koji navodno sarađujemo sa Hagom, pred svetom ispadamo i mentalno retardirani. Slušala sam sinoć izjave raznih ministara i savetnika predsednika vlade i svi su zvučali kao da im je IQ minus beskonačno. Nekima i jeste, ali su mi zanimljivi oni koji nisu glupi, koji su obrazovani. Još jednom se potvrdilo da kada hoćete da branite pokvarenu i glupu politiku, morate i sami vremenom postati takvi, pokvareni i glupi. Najsimpatičniji ministar vojni je u velikim mukama, sinoć je nešto mrmljao da će kad se Rasim Ljajić vrati iz Haga, u kome inače nije, nego je u Peking, da će onda svi oni da sednu, da oližu prst i prelistaju stranicu po stranicu dosijea đenerala i vide šta tu, boga ti, možda nedostaje. Možda će ipak sve biti u redu, jer Ljuba Tadić, tata od našeg predsednika, kaže da je naša budućnost u prijateljstvu i ljubavi između njegovog sina i Koštunice. To nam je, kaže Tadić senior, garancija da će Srbija opstati kao država. Koraks je pre neki dan na tu temu nacrtao karikaturu, možda ste je videli, tata Ljuba i čika Dobrica se sa bebom Borisom igraju Leti, leti - Boris.

Nadam se da ste primetili da Koraksa više nema u Vremenu. Koraks je dobio otkaz. Zvuči glupo, zar ne? Svetlana ima tezu da kada bi se desilo da nas pogodi neki zemljotres, da nas ponovo bombarduju, da nas pokosi ptičiji grip ili šta god, ljudi bi mogli da rekonstruišu istoriju ovog naroda i celog ovog regiona i vide šta se ovde događalo - i sve to iz dve sačuvane sveske Korakovih karikatura i sve to bez i jedne jedine reči. A vi na početku Peščanika slušate gospodina Žarka Koraća.

ŽARKO KORAĆ:

Posle ovog izvinjenja vlade radikalima, Toma Nikolić je celoj Srbiji demonstrirao da radikali imaju moć da nateraju Koštunicu da uradi šta god oni hoće. Pokazalo se da oni imaju jednu prećutnu koaliciju što je, u stvari, više nego očigledno od samoga početka. Ja ću navesti samo jedan primer: kada je bilo potrebno da se nezakonito oduzmu mandati dvojici poslanika G17 plus, koji su iz njima znanih razloga rešili da otkazu poslušnost toj stranci, onda na sednicu administrativnog odbora radikali nisu došli. Ne da nije došao Toma Nikolić, nego nije došao niko od njih, tako da je vladajuća koalicija taman imala kvorum da te mandate na brzinu oduzme. Toma Nikolić je onda otišao korak dalje, on je sada pokazao celoj Srbiji da može da natera Koštunicu da mu se izvini. Kao što ste videli, izvinio se Aligrudić, ali je Nikolić lepo rekao - meni se u stvari izvinio Koštunica. Koštunica se obično nikad nikome ne izvinjava, pa je ovo utoliko zanimljivije i pokazuje da radikali, korak po korak, demonstriraju Srbiji da su oni u stvari prava i buduća vlast u Srbiji, sa podrškom Koštunice ili bez nje.

Reakcije ljudi su žestoke, oni to doživljavaju kao poniženje. Srpska radikalna stranka je uvela psovački jezik, Šešelj je rodonačelnik tog jezika, to oni neprekidno rade, a sada kada im neko kaže da su bitange i da ne želi sa njima da polemiše, oni od toga naprave veliku priču. Ali kažem, priča je politička i Koštunica je postupio kako su oni i očekivali. Njemu je toliko stalo da bude na vlasti sa patriotama kao što su radikali, da je potpuno jasno da je Srbija otvorila jedan novi krug svog puta ka dnu.

DSS, SPS i SRS imaju isto biračko telo, to je jedna ista politička ideja. Vi vidite jedno razumevanje za Koštunicu, radikali ga napadaju onoliko koliko moraju kao opoziciona stranka, ali ne više od toga. Mnogo više strasti kod njih izazivamo Nataša Mičić i ja, iako mi predstavljamo male stranke. To se dešava zato što mi jesmo politički drugačiji. Dakle, razumevanje između radikala i Koštunice je veliko, oni su svi na istom patriotskom zadatku koji se zove - kako sačuvati Kosovo, kako sačuvati Crnu Goru i kako pomoći nesrećnim Srbima u Republici Srpskoj da se konačno prisajedine matici. Tu vlada jedno lepo i prirodno razumevanje i ti sitni sukobi i čarke ne treba da nas zavaraju. Tu je neprirodno da je Demokratska stranka počela sa kohabitacijom. To stvara ovu konfuziju na političkoj sceni Srbije. S jedne strane, cela čaršija, odno-

sno nacionalistički krugovi, guraju Tadića i Koštunicu u zagrljaj tvrdeći da je to budućnost Srbije, a istovremeno je zapravo jasno da je prirodna koalicija ona između radikala i DSS-a. I zato su ljudi toliko zbunjeni u Srbiji, jer im je nejasno kako izgleda politička scena. Ljudi osećaju da su političke karte pogrešno podeljene, ali nikako im nije jasno o čemu se radi.

ŽARKO
KORAĆ

Za mene je sukob Đinđić – Koštunica bio potpuno prirodan. Koštunica je već 6. oktobra rekao – vojska se ne menja, Pavković ostaje, Rade Marković ostaje. Da je mogao, zadržao bi i Radeta Markovića kao načelnika resora Državne bezbednosti do kraja svog mandata. Koštunica je protestovao što je Milošević kidnapovan i izručen Hagu, a to govore i socijalisti i radikali. Koštunica je rekao da je Sablja bila kriminal, Koštunica je rekao da smo mi prebrzo hrlili u reforme i da su reforme, u stvari, bile korupcija. Koštunica je rekao da smo mi servilni prema zapadu, za razliku od njega, koji pokazuje svoje herojstvo. Dakle, Srbija danas ima jednu politiku iz prošlosti, koja pokušava da se prilagodi ovom vremenu. Koštunica vodi Miloševićevu politiku u novom ključu i onda je sasvim normalno da radikali počinju da demonstriraju građanima Srbije da su oni pravi nosioci te politike i da je Koštunica tu manje-više slučajno i da on mora da radi sve što mu oni kažu.

Kad dođe trenutak, gazda će ponovo da preuzme vlast i radikali će Srbiju konačno da privedu pravoj ideji, a to je ideja pravoslavne džamahirije, države u ratu sa čitavom zapadnom civilizacijom. Nije tačno da je to rat samo sa zapadnom Evropom, u pitanju je nešto mnogo fundamentalnije. Treba čitati Nikolaja Velimirovića i videti zašto je on ljudima toliko prirastao za srce. Nikolaj Velimirović govori protiv zapadne civilizacije, zapadne kulture, on kaže da je Francuska revolucija dekadentna, jer je dala prava čoveku, porušila je prirodni poredak u kojem vladaju feudalci i crkva. Dovoljno je čitati tog glavnog ideologa naše crkve, pa videti s koliko mržnje on govori o toj civilizaciji. To je sve sumanuto, naravno, ali to je ono što je model ovoga društva i Koštunica pokušava da tu ideju progura u proces evropskih integracija, što je nemoguće. I njegova nemoć proističe iz toga što on pokušava da spoji te dve nespojive stvari. Znači, on je srcem i dušom na strani te antizapadne retorike, antidemokratskih tekovina i institucija, a istovremeno zna da nema nikakvu stvarnu alternativu i odatle ta njegova nemoć i paradoksalnost njegovog položaja.

Veliki broj stvari kojima se ova vlada hvali su zakoni i projekti bivše vlade. Drugo, činjenica je da je to koaliciona vlada i da tu ipak ima stranaka koje guraju neke svoje projekte, recimo G17, SPO, zakon o državljanstvu, amnestije i tako dalje. Znači, ta vlada ipak nije proizvod samo DSS-a. I konačno, ono što je suštinsko, Srbija zaista, slikovito rečeno, podseća na đaka ponavljača. Ne znam da li to znate, ali na zapadu u školama nema ponavljanja. Prosto nije predviđena mogućnost da neko *drop out*, ispadne iz sistema. Sistem je nemilosrdan, ili si u njemu ili si ništa. Ne možeš biti van sistema i to je večita tema umetnika na zapadu, šta znači biti protivnik sistema, pored sistema, jer ili si u sistemu ili te pregaze. U našem slučaju, zapad se pravi lud, ima tu i nekog užasnog prezira prema Balkanu. Moj pokojni otac, koji je bio profesor, govorio je, nikad nisam saznao da li je to istina, da je jedno vreme na nekim austrijskim diplomama pisalo – dobra za Balkan. Znači, sa ovom diplomom ne možeš da dobiješ posao u Austriji, ali možeš na Balkanu.

Otprilike, dobro, oni treba da budu kao mi, ali znate, ipak je to Balkan, važno je da su išli u kupatilo, probali su da se operu. Klozet treba da je čist, ali dobro, ne očekujmo baš previše čist klozet kod njih, znate kako je, to je ipak Balkan. Ubijaju kraljeve, premijere, kolju se međusobno. To je užasno, taj zastrašujući prezir koji oni gaje prema nama. Ja ne bih bio veseo zbog toga.

Mislim da je Evropa za nas snizila kriterijume, ona od nas očekuje minimum, znate ono – bravo, dobro si to uradio, odlično, ovo je bilo super, hajde sad ponovi to još jedanput. Pogledajte priču o Mladićevom dosijeju, to da nije tragično bila bi farsa. Znači, šalju tri strane, pa sedam strana, pa izbrišu dve strane, pa nema strana. Pa slušajte, to je za neku novelu Štefana Cvajga ili neki holivudski film, koji bi se zvao Dosije Ratko Mladić, znači ono, Agata Kristi, *Dama koja nestaje*. Čas ima dosijea, čas nema dosijea. Pri tom, svaki vaš normalan slušalac će postaviti pitanje – pa čekaj bre, gde je bio taj dosije. Kako to da je Vukašin Maras baš sad našao sedam strana i ko je iz tih sedam izvukao dve? Ko je sad taj što je uzeo te dve strane? To je jedna farsa, ali naravno Evropa ide u svoje integracije i ona ne može da ima ovde crnu rupu. Evropa ne može da bude kao rumunska zastava posla pada Čaušeskua, sećate se one rupe u sredini zastave, na tom mestu mora nešto da postoji.

Balkan je, voleli vi to ili ne, deo Evrope, to će se dogoditi i Koštunica je, kako bih rekao, namesnik međunarodne zajednice. Ali on

nema ono što je imao Zoran Đinđić. Ljudi su voleli sa Đinđićem da razgovaraju, on je bio onako, znate, živ. Toga više nema, sad imate ovog namrgođenog premijera, s onom svojom svitom, svi nešto čute, on mrko gleda, ikone na zidu. Međutim, on je premijer, Srbija mora da ide napred i to je to. Znači, ovi prosto vuku napred đaka ponavljača, gurkanju ga, vuku ga, nutkaju ga, nekad ga malo ukore, povuku za uši. Ja se užasavam od svega toga, mene je zbog toga sramota kao građanina ove zemlje. Ja bih voleo jednu vladu koja ne šibicari, vladu koja ne vara. Navešću samo primer afere prisluškivanja. Prisluškuju se telefoni poslanika, legalno i nelegalno, a istovremeno, jedan od poslova te BIA je da locira Ratka Mladića. Tvoj posao je da ga lociraš i pravo je pitanje da li ti to radiš, da li si ti pregledao podatke koji u BIA postoje o ranijim skloništima Ratka Mladića? Da li su ljudi koji su krili Ratka Mladića i dalje u vojsci, ja kategorički tvrdim da jesu. Da li je to prioritet svih prioriteta? Treba to da rade, umesto što prisluškuju mene ili Zorana Janjuševića ili generala Obradovića ili Gurića i tako dalje, što sada rade.

ŽARKO
KORAĆ

To pokazuje da se oni dive Ratku Mladiću i misle da će on, kao što je branio takozvani goloruki srpski narod od dušmana i Turaka, sada da brani Srbe od međunarodne zajednice i sam će se predati. Mislim da oni iskreno veruju da će se Mladić jednog dana došetati i reći - braćo, Srbi, kao što sam vam pomogao u Srebrenici ubijajući 8.000 ljudi, sad ću vam pomoći tako što ću vam se predati i onda ćete vi lepo ući u Evropsku uniju. Ja mislim da Koštunica treba da ga uhapsi, treba da ga traži, a on to ne radi. Taj krug oko Bulatovića i bivših ljudi iz kabineta Koštunice je vrlo blizak sa čovekom koji je vodio vojnu bezbednost, generalom Acom Tomićem. I sad su bliski, viđaju se.

Podsetiću vaše slušaoce i vas na nešto što je rekao general Pavković, koji je bio načelnik generalštaba, pa mu je Tomić načelno bio podređen. On je rekao da je uzeo pismene izjave ljudi iz Tomićeve pratnje, u kojima su oni rekli da se Tomić jednom prilikom sastao na autoputu u kolima sa Mladićem. Znači, ljudi iz Tomićeve pratnje su dali pismene izjave, i zaklinjanja Ace Tomića da on ne zna gde je Mladić možda su tačna, možda nisu, ali bi trebalo proveriti kako je on tada locirao Mladića. Ko je, recimo, ugovorio sastanak na autoputu, jer ja ne sumnjam da je toga bilo, šta su oni uopšte tada pričali, mi to nikad nismo doznali. Znači, nije tačno da se ne

može krenuti u istragu, ja sam sve ovo naveo da bih vam pokazao licemerje ove vlasti koja tvrdi da je demokratska, a istovremeno prisluškuje političke protivnike i ne radi ono za šta ovaj narod, koji je bedan i nezaposlen, odvaja svoje pare, a to je da locira glavnog haškog optuženika.

Ovi takozvani nacionalni intelektualci, jedan broj akademika, znači ono što je i Miloševića iznedrilo, sada ima drugi projekat – da su Tadić i Koštunica budućnost Srbije. Najgore je što je i Evropa prihvatila tu ideju. Znači, oni ne vole Radikalnu stranku, nepozvana je, prosta, malo su gadljivi ti naši akademici, oni ne vole baš taj dodir s narodom, iako tvrde da sve rade za njega. Njihov projekat je da Srbiju u budućnost treba da vode takozvana nacionalna stranka DSS i ova proevropska stranka DS i da tako dođe i do takozvanog pomirenja u Srbiji. Izjava akademika Tadića sasvim precizno o tome govori. Pravo pitanje je koliko će ovo trajati. Ja mislim da je Demokratska stranka verovala da će ovaj period Koštuničine vlasti kraće trajati, ali ovo o čemu govorim je dublje pitanje. Ovo je pitanje da li je Demokratska stranka spremna da se vrati na onu poziciju koju od nje Srbija očekuje. DS je stranka s velikom infrastrukturom, Đinđić je ostavio jednu ozbiljnu organizovanu stranku. Vi možete voleti i ne voleti Đinđića, ja govorim o njegovoj političkoj viziji, a to nije isto. Konačno, on je ubijen baš zbog te vizije.

Sadašnja politika Demokratske stranke kod većine vaših slušalaca izaziva bes, kod mene ne. Meni je žao. Ja razumem da su oni bili u šoku posle ubistva svog predsednika, članstvo se prosto uplašilo, ali prošlo je od tada više od dve godine, njihova je dužnost da pomognu ovoj nesrećnoj Srbiji i na njima je velika istorijska odgovornost. Ja ne preterujem. Nama nedostaje jedan snažan proevropski glas u Srbiji i Demokratska stranka bi morala taj glas najsnažnije da izgovara. Hrabrost je reći ono što je rekao Mesić posle hapšenja Gotovine. Sanader je rekao – Gotovina je heroj, zaslužan je za domovinski rat, ali mi idemo u Evropu, evropske integracije, Hag, sve same oblande. A šta je rekao Mesić? Rekao je – dobro, Gotovina je u Hagu, da vidimo sad ko su bili njegovi jataci u Hrvatskoj, da i njih uhapsimo. Potrebna je hrabrost da se to kaže u ovoj atmosferi. To je ono što nedostaje Srbiji. Bila je potrebna hrabrost 1940. jednom ne toliko poznatom francuskom generalu da preko radija kaže to što je rekao, i to u trenutku kada je Francuska polomljena, kada ju je izdao jedan heroj iz I svetskog

rata maršal Peten, i napravo kvinslišku vladu. Dakle, jedan čovek je smogao hrabrosti da kaže - Francuzi, izgubili ste jednu bitku, niste izgubili rat, nemojte klonuti duhom. To je bio De Gol. Vide li ste, Francuzi su ga nedavno proglasili za najvećeg Francuza u istoriji. Znači, na kraju se narod ipak okrene onom koji im govori ono što se mora reći.

Potrebna je hrabrost da se Srbiji konačno kaže surova istina da ovo što se zbiva ne valja, da su ove političke ideje retrogradne. Šta ti вреди usvajanje silnih zakona, šta ti вреди što Koštunica uradi ono što zapad traži od njega, kad je društvo sve zapuštenije. Koštunica nije reformator društva nego čovek koji pokušava da delimično promeni državni okvir, ali ono što nama vapijuće nedostaje jeste promena društva, društvenih vrednosti.

ŽARKO
KORAĆ

Sadašnja mlada generacija je kao Bodlerovo *Cveće zla*, ona je iznikla iz tog zla ratova i jedan veliki deo nje je vrlo nacionalistički nastrojen. To je posledica nedostatka alternativnih modela. Đinđić je u jednom trenutku bio junak te generacije, on je ubijen i to je bila strašna poruka toj generaciji.

U Kaliforniji je postojala grupa psihologa, koja je proučavajući informatičke modele tvrdila da najveći broj problema u ljudskim komunikacijama nastaje zbog takozvane dvostruko usmerene poruke. Vi pitate nekoga - da li me voliš, a on kaže, onako besno - volim te. Na taj način poslate su istovremeno dve suprotne poruke jednake težine. Čemu da veruješ, rečima ili načinu na koji su one izgovorene. E, to je ono što neprekidno radi Koštunica. On kaže - treba da se predate zbog Haga, a onda ih primi kao heroje i nikad ne kaže zašto oni treba da odgovaraju u Hagu. Ta kalifornijska grupa je imala ambicije da objasni čak i šizofreniju. Po toj teoriji, kada od rane mladosti roditelji ili bliske osobe ovako postupaju, na kraju osoba postane šizofreničar, potpuno se rasturi. Ja mislim da mi imamo tu vrstu patologije u našem društvu. Vama je neprekidno nejasno šta radi vlast. Stalno nam govori - evo je Evropa, dolazi Evropa, Koštunica je bio kod Sanadera, to je bilo neverovatno, dvojica nacionalista razgovaraju, a kada se vrati ovde kaže - ma kakva Evropa, šta Evropa, radikali su naši najpouzdaniji partneri, najveći dripci na političkoj sceni su Korać, Mičić, oni su vampiri. Znači, kod ljudi vlada potpuna nedoumica šta je tu zapravo prava poruka. I meni se čini da je za mladu generaciju mnogo karakterističnija apatija nego nacionalizam.

Nažalost, u ovom društvu je još uvek premalo hrabrosti da se brane ideje moderne Srbije, a onaj ko je to najdoslednije branio je ubijen. I ja mislim da mi još uvek živimo pod šinjelom Đinđićevog ubistva.

Nemoguće je spojiti nespojivo, a to znači - voditi Srbiju u Evropu, a istovremeno kod kuće braniti celokupan sistem vrednosti koji je protivan tome. I to je tragedija srpskih nacionalista. Oni nika da nisu stvorili jedan alternativni model, najviše što uspeju da kažu je - ulazimo u Evropu, ali pod našim uslovima, što je takođe notorna besmislica, jer, izvinjavam se na banalnoj analogiji, kad ideš na svetsko prvenstvo u fudbalu, moraš imati dresove i poštovati ista pravila igre koja važe i za sve druge. Voleo, ne voleo, moraš. Koštunica hoće da nam kaže - mi hoćemo da igramo, ali nećemo kako oni kažu, nego ćemo ih prevariti. Mene to najviše podseća na one stenograme srpske skupštine u vreme kada se s Berlinskog kongresa vratio Jovan Ristić. On je tamo potpisao dokument kojim smo mi priznati kao država Srbija. I po povratku u Srbiju, on odlazi u skupštinu gde ga napadaju neki poslanici. Kaže on njima - ali ja sam to potpisao u vaše ime, a oni njemu kažu - pa nismo te mi terali da potpisuješ, šta nas briga što si ti potpisao, to mu kažu poslanici. On njima kaže - ali znate šta, oni su nas priznali kao državu i oni sada gledaju da li smo mi ozbiljan narod. Ja bih te Ristićeve reči stavio u ovu skupštinu, umesto onog obrenovićevskog grba, koji nam je doneo Predrag Marković. Znači, da su nam pred očima stalno te Ristićeve reči - oni nas gledaju i pitaju se jesmo li mi ozbiljan narod, koji drži do svoje reči, do svojih obećanja.

Ovo sa dosijeom Ratka Mladića je prava slika ove vlade, ta sprdnja, izvinjavam se na ovoj jakoj reči, sprdnja s tim dosijeom, sedam strana fali, sad fale dve strane, na kraju će faliti dva reda. Verovatno će na samom kraju faliti Koštuničin potpis na ukazu o Mladićevom penzionisanju - tu je cela igra. Da vaši slušaoci ne budu u nedoumici: oni ne žele da daju ceo dosije zato što danas nekom iz vlade ne odgovara da se vidi šta je sve u dosijeu: do kada je Mladić primao platu, kada je penzionisan, ko je potpisao ukaz o njegovom penzionisanju, ko je znao da on prima platu i da je time pripadnik Vojske Srbije i Crne Gore. Tu je cela priča, da neko ne misli da je u pitanju neka zabuna ili aljkavost nekog službenika, ne, to je jedna prljava igra da se sakrije nečija odgovornost, a taj mora biti danas na vlasti, inače ne bi bilo ovolikog truda da se sa-

kriju delovi tog dosijea. Ne štiti se ovde država, nego neko štiti samog sebe i bojim se da tačno znam ko je to.

Prosta istina je da Koštunica nije za politiku, niti za premijera Srbije, niti za lidera bilo čega u Srbiji. On je u političkom smislu katastrofa Srbije. Potrebni su nam ljudi sa vizijom, sa hrabrošću, a ne ljudi koji se boje Evrope, koji su nesigurni pred njom i mrze je iz dna duše. Meni je nezamislivo da imam premijera koji je, makar u prošlosti, napisao tekst za list koji izdaje *Obraz*. Kakav je to premijer koji je napisao tekst za *Obraz*, kakve to ima veze sa modernim dobom. Pogledajte, ipak je taj Sanader dosta beskrupulozno eliminisao najekstremniju desnicu iz HDZ-a. Mora se preuzeti odgovornost za ono što ti je istorija namenila kao ulogu. Koštunica je jako teško podneo pad sa vlasti, znači nikad nije preboleo što je prestao da bude predsednik Jugoslavije i zato se on sada tako očajnički i grčevito drži vlasti. On izgleda ne može da se osvesti od onih investiranih narodnih očekivanja kada je bio naš najpopularniji političar u XX veku.

ŽARKO
KORAĆ

Mi nismo imali dileme kad je Živković rekao - moramo da idemo na izbore, izgubili smo podršku, svi su besni na nas, svi nas napadaju, hajde da raspíšemo izbore. Živković je to uradio bez pripreme, naglo, bio je nezgodan trenutak, decembar 2003. Ali sada to nije bitno, hoću da kažem da su on i ta vlada pokazali doslednost u tome da se ne može vladati ako je toliko primedbi. Pa neka građani kažu šta žele. Koštunica se ne usuđuje da raspíše izbore i to pokazuje tu grčevitu želju da se ostane na vlasti, to je najbolji portret tih ljudi. Pa ako toliko veruju u demokratiju, onda treba da veruju i u najvažniju tekovinu demokratije, a to su slobodni izbori. Nema važnije tekovine od te. Jeste li videli šta je Dinkić rekao? Najvažnije je da budžet prođe, nema veze legalnost skupštine. Posle takve izjave vrlo važnog člana vlade, gotovo je sa demokratijom.

I to je ono što čini da se osećanja ljudi kreću od besa do nesreće. U takvim situacijama, savet psihologa je vrlo prost - okrenite se porodici, ljudima koje volite, ali iznad svega prikupite svoju energiju, borite se za one ciljeve u koje verujete. Nema apatije, borimo se, stisnemo zube, idemo napred. Da citiram čoveka koga, najblaže rečeno, politički ne volim, to je Milovan Danojlić, koji je, čujem, napisao ljubavno pismo Slobodanu Miloševiću, ali je rekao i nešto tačno - svakom Srbinu kad se rodi kao da major Gavrilović održi govor u kolenjima i na uvo mu kaže - ne brini za svoj život, već si ga

dao za otadžbinu. Sad i ja zvučim cinično, a ne mislim baš tako. Treba i voleti i baviti se hobiem i otići u pozorište i slušati muziku. Mi smo pokazali za one dve godine, dok je Đinđić vodio Srbiju, da Srbija može bolje i to je zla kob svih ovih ljudi danas na vlasti. Proganja njih, kao duh Hamletovog oca, proganja njih taj nesrećni, mrtvi Đinđić, zato što im je za te dve godine pokazao da Srbija može i više i bolje. To je poruka i svima nama.

SVETLANA LUKIĆ:

Veoma borbeni Žarko Korać govorio je i 10. decembra, na Dan ljudskih prava u Centru za kulturnu dekontaminaciju, jednom od retkih mesta u ovoj zemlji gde je taj praznik uopšte obeležen. Evo finala izlaganja Žarka Koraća.

ŽARKO KORAĆ:

Svako od vas se pita da li je vaše subjektivno loše osećanje opravdano. Opravdano je, jer vi vidite šta se zbiva pred vašim očima i osećate bes i gnev. Idete kroz razne faze, čas biste se tukli, čas padnete u depresiju, znači imate tipičnu psihološku klackalicu između agresije unutra i agresije spolja. To je zato što vrlo dobro opažate da ovo društvo ide natraške. Istovremeno, svakoga dana sa naslovnih strana državnih medija dobijate saopštenja o tome kako zemlja u stvari savršeno napreduje. I to sve izgleda kao Prva petoljetka - svake nedelje, svakog meseca idemo sve više napred, sve više se proizvodi, sve je više investicija, samo neki ti gundaju, bacaju nam klipove u točkove, a u suštini ovom društvu ide savršeno. Znači, Mladić će ovih dana da se došeta, da kaže - eto mene, što da vas ometam u tom vašem progresu, Goran Hadžić će se valjda mučenik setiti da isto tako došeta. Imamo jednu ludačku situaciju da je vlast uspela, kao u Miloševićovo vreme, da kreira paralelnu stvarnost, sistem informisanja koji je u potpunoj disproportiji sa onim što vi rođenim očima vidite. Sve više je nezaposlenih, sve veća je inflacija, ljudi sve teže žive, sve više se krše ljudska prava, sve je više bitangi u javnom životu, sve više je afera, budalaština i kriminala, a istovremeno svakoga dana oni govore - mi idemo napred, sve je fantastično, svi nam se dive.

SVETLANA LUKIĆ:

U Hrvatskoj je posle hapšenja Gotovine prilično čupavo, videli ste masovne skupove podrške hrvatskom heroju, ali hrvatska državna televizija se na to nije povukla, nego je kao pravi javni servis rešila

da svom narodu još malo stane na muku, za njegovo dobro, pa se u posljednjem izdanju emisije "Latinica" bavila likom i delom Franje Tuđmana. Novinarska ekipa "Latinice" dobila je posle emisije dve stotine pretnji smrću, a Sabor je najavio čistke u hrvatskoj državnoj televiziji.

DENIS LATIN:

U večerašnjoj emisiji govorimo o Tuđmanu kao o čovjeku, te onome što nam je dao kao svoju političku ostavštinu. Na početku pogledajte prilog "Od generala do vladara".

"LATINICA"
O FRANJI
TUĐMANU

NOVINAR:

San o samostalnoj Hrvatskoj, isticao je Franjo Tuđman, pratio ga je od malih nogu. Istina je malko drukčija. Rođen je 1922. u Velikom Trgovišću, odmalena je uz oca ljevičara i stječe njegova uvjerenja. U partizane, one iste koji se bore protiv Nezavisne države Hrvatske, kreću zajednički, otac, Franjo i brat Stjepan koji pogiba 1943. Tri godine kasnije, u tragičnom obiteljskom događaju, otac Franje Tuđmana prvo ubija suprugu, pa sebe. Događaj koji pripada u crnu kroniku Tuđman okreće sebi u korist, govori da su mu oca ubile ustaške snage. Po stvaranju Hrvatske, Tuđman će često puta napomenuti kako je UDBA ubila njegova oca kao Hrvata i HSS-ovca. U dvije godine završava fakultet na Višoj vojnoj akademiji i dobiva čin pukovnika. Demobiliziran je 1960. Osigurano mu je useljavanje u židovsku vilu na elitnom djelu Zagreba i direktorska fotelja u novoosnovanom Institutu za radnički pokret. Partija ga 1968. izbacuje iz svojih redova zbog rada u kojemu omalovažava broj žrtava Jasenovca. Tuđman 1987. dobiva putovnicu na trag i kreće u očišćivanje sa ultradesničarskim skupinama u hrvatskoj dijaspori od koje dobiva novac.

FRANJO TUĐMAN:

NDH nije bila samo puka kvislinška tvorba i fašistički zločin, već je izraz povjesnih težnji hrvatskoga naroda za svojom samostalnom državom.

NOVINAR:

Hrvatska na referendumu izabire otcepljivanje od Jugoslavije. Počinje rat. Tjekom rata prvi hrvatski predsjednik Tuđman uz državničke poslove ne zapostavlja svoju ljubav prema sportu. Zabilježe-

no je da je u jednom zagrebačkom klubu tada odigrao više od pet tisuća sati tenisa. Tjekom predsjednikovanja useljava u Titovu vilu, vozi se u blindiranom BMW-u, ljetuje na Brijunima, kupuje dva aviona s kojima ne putuje nigdje, jer ga nitko ne poziva.

UČESNIK "LATINICE":

Mislim da je ovaj prilog vrlo tendenciozan, sramotan, sramotan u tom smislu što pokušava nekakvim poluistinama, podmetanjima prikazati čovjeka iza kojeg stoje puno veća povjesna djela.

UČESNICA "LATINICE":

Ja mogu konstatirati da je za mene, a i vjerujem za mnoge istomišljenike, Hrvatska u vrijeme Tuđmana bila jedna mala, nedemokratska, nesimpatična i od međunarodne zajednice izolirana zemlja.

UČESNIK "LATINICE":

Što vi mislite, što je to globalizam? Oduzeli su nam tvornice, oduzeli su nam trgovine.

UČESNICA "LATINICE":

Oduzeo vam je Franjo Tuđman i njegovih dvjesta obitelji tajkuna koje je doveo u Hrvatsku nakon 1990. Dok su ljudi ginuli na ratištima, dvjesta odabranih obitelji Franje Tuđmana je pljačkalo društvenu imovinu.

UČESNIK "LATINICE":

Tuđman je bio karijerista, oportunist i na kraju diktator.

UČESNIK "LATINICE":

Gospodine Latin, ja sam znao kad sam došao ovdje da ćemo se mi otkliznut za pet minuta na ustaše i NDH, zbog čega je to?

DENIS LATIN:

Pogledajmo drugi prilog o Tuđmanu.

NOVINAR:

Kada bi pričao o Bosni i Hercegovini, oči bi mu odmah zablistale, opsesija mu je bila obnova Banovine Hrvatske u kojoj je bila Hercegovina, te djelovi srednje Bosne i Bosanske Posavine. Da Tuđman nikada nije prihvatio Bosnu i Hercegovinu kao državu potvrđuje i Mirsad Tokača.

MIRSAD TOKAČA:

Rezultat te njegove politike je da je Republiku Hrvatsku, zemlju koja je isto tako bila žrtva agresije, pretvorio u agresora.

NOVINAR:

Dva lica predsjednika Tuđmana, osim na primjeru Bosne, jako se dobro ocrtavaju i na problemu krajinskih Srba za vrijeme Oluje. Ovim riječima je pozivao Srbe da ostanu: *Pozivam hrvatske građane srpske nacionalnosti, koji nisu aktivno sudjelovali u pobuni, da ostanu kod svojih kuća i bez bojazni za svoj život i svoju imovinu dočekaju hrvatsku vlast, uz jamstvo da će im se dati sva građanska prava.*

“LATINICA”
O FRANJI
TUĐMANU

U to isto vrijeme pale se srpske kuće, ubijaju se civili. Povjesničar Ivo Goldštajn kaže kako je predsjednik Tuđman još na početku 90-ih imao jasan plan što se tiče srpske manjine u Hrvatskoj.

IVO GOLDŠTAJN:

Činjenica jest da je Tuđman u više navrata poprilično jasno govorio o tome da bi za stabilizaciju hrvatske države i hrvatskog društva bilo recimo potrebno da se broj Srba smanji.

DENIS LATIN:

Idemo dalje sa emisijom, dakle, doktore Kangrga.

MILAN KANGRGA:

Gledajte, mi govorimo o ostavštini. Tuđmanova ostavština jeste najgolemija pljačka koju je hrvatska država doživjela od svojih prvih početaka do danas. Mi danas živimo u toj pljački, nekoliko tajkuna i ljudi i tako dalje, njegovih, koje je on postavio, opljačkali su tu zemlju do temelja. Niti Srbi, ni Mađari, niti Njemci, ni Austrijanci nikada nas nisu toliko opljačkali.

UČESNIK “LATINICE”:

Ja mislim prvo da ova emisija nije fer, imate tu čovjeka iz Sarajeva koji ne spominje nijednom rečju fakte da je Izetbegović dva puta Tuđmanu nudio podjelu Bosne i da je Tuđman to odbio.

UČESNICA “LATINICE”:

Nažalost, bili smo svjedoci različitih transkripata u kojima se vrlo dobro vidjelo da su Tuđman i Milošević dogovorno djelili Bosnu, da je Tuđman doista želio ostvariti svoj san o Banovini, a po-

tvrdi tome su mnogi naši momci koji su nažalost bez svoje volje bili poslani tamo.

UČESNIK "LATINICE":

Ali vi govorite totalnu povjesnu neistinu, i nemojte govoriti u ime mojih momaka, to su moji momci, a ne vaši.

UČESNICA "LATINICE":

Ma nemojte.

UČESNIK "LATINICE":

Da je Tuđman imao namjeru podijeliti Bosnu o tom nema sumnje, prema tome mi imamo danas ono što imamo, imamo izgubljenu Bosnu, a mogli smo je imati u najmanju ruku polovično.

UČESNIK "LATINICE":

Da nije bilo Tuđmana i da nije bilo naših momaka, položaj Bosne bi bio katastrofa. Na koncu konca, zahvaljujući Tuđmanu spriječen je genocid u Bihaću. Međutim, nešto drugo me u ovom prilogu zanima, to je kolona srpskih izbjeglica, to je tekst kojeg se čita, kojeg netko čita, gdje predsjednik Republike Hrvatske kaže - ostanite.

DENIS LATIN:

Doktore Kangrga, sad ćemo vidjeti jednu reportažu koja kao da je za vas napravljena.

NOVINAR:

Tuđmanova rasistička izjava da mu žena, hvala bogu, nije ni Srkinja ni Židovka, bila je jasan znak što misli o nehrvatima. Jedan ju je dio javnosti shvatio kao naputak za buduće postupanje. U glavnom gradu, u Slavoniji, u Dalmaciji, neki su ljudi nestali preko noći. Trideset sedmogodišnji Đorđe i Vesna Kašparević pronađeni su mrtvi na smetlištu u Žrnovnici kraj Splita.

OTAC UBIJENOG ĐORĐA:

Ja sam sto posto siguran da su to napravili nažalost oni koji su bili sa šahovnicom i križom obješenim oko vrata.

UČESNIK "LATINICE":

Ovde je cjeli hrvatski narod kroz šahovnicu i kroz križ proglašen nacionalističkim. Ja mislim, gospodine Latin, da mi ne živimo u istoj zemlji. Šta da tu kažeš, samo da kažeš da to nije istina.

MILAN KANGRGA:

Pazite, to je pitanje jedne užasne historijske katastrofe koju je Tuđman u ime hrvatskog naroda učinio u odnosu na Srbe, na srpski narod. Ja se sjećam tog dana, ja sam taj dan bio baš u vlaku, pa sam se vozio dolje, to je bilo za vrijeme Oluje. Tuđman je govorio ostanite tu, ovo i ono. Pa dajte, molim vas, šta je bilo sa onima koji su ostali? Ta srpska sirotinja, koja je poslije, ne pobijena nego zaklana. Zamislite da je ostalo više ljudi ili čak mnogo, pa sam bog zna šta bi se njima dogodilo, ali da li vi gospodine Vekić ili svi mi znamo citat, imam ga tu ako ga trebate, valjda ste čitali Tuđmanovu knjigu. Niste, pa to je čudno.

“LATINICA”
O FRANJI
TUĐMANU

UČESNIK “LATINICE”:

Ne, nisam, prodavao jesam, ali nisam čitao, čuvao sam, ali nisam čitao.

MILAN KANGRGA:

Eksplícite Tuđman govori pozitivno o genocidu koji je on spremao, spremao ga naravno prema srpskom narodu u Hrvatskoj. Pazite, on to pozitivno ocjenjuje, pa kako je došlo do preko dvadeset tisuća zapaljenih i uništenih srpskih kuća, pa dajte, razmislite, pa jesmo li mi kanibali?

UČESNIK “LATINICE”:

Jeste li prošli kroz Vukovar kad ste išli tamo?

MILAN KANGRGA:

Za mene je to bila katastrofa.

UČESNICA “LATINICE”:

Mogu ja samo jednu primjedbu, da vam citiram jednog od velikih intelektualaca i političara sa hrvatske povjesne scene, ja vjerujem da Vladu Gotovca znate. Jedna od njegovih rečenica je bila - ne-
mojte postati isti kao i oni. Prema tome, to je trebalo voditi nas, nama se neosporno dogodila agresija, ali to nije isprika za ono o čemu je govorio profesor Kangrga.

UČESNIK “LATINICE”:

Stvarno čovjek da zaplače kad vidi što se Srbima dogodilo, a znate kad sam ja zaplakao - ono što se dogodilo u Škabrnji. Imali smo

i Škabrnje, i Nadin, i Vukovar, da ne spominjem sve, koliko smo mi žrtava imali u Bosni, a da to niko nije sankcionirao.

UČESNIK "LATINICE":

Gospodine Latin, ja vas cjenim, ali svi vaši prilozi kao da su rađeni u Beogradu, ja vam to moram reći.

HRT:

Dobra večer. U Saboru je sve do maloprije bilo burno, žestoko. Sjednica je maloprije prekinuta, ishod je neizvjestan. Tema je "Hrvatska radio-televizija". Mislave, dobra ti večer. Ko nas najviše napada i zašto?

IZVEŠTAČ IZ SABORA:

Cjeli lajtmotiv današnje saborske rasprave o hrvatskoj televiziji bila je sinoćnja emisija "Latinica".

VLADIMIR ŠEKS:

Jučerašnja emisija, gospodo sa televizije, "Latinica", bila je jedna blasfemična krivotvorina hrvatske povjesti. Očigledno, sloboda medija nije krivotvorenje istine na televiziji.

SABORSKI ZASTUPNIK:

Tamo je danas demonstracija samouvjerenog primitivizma, danas je tamo prostitucija morala, istine i profesije.

SVETLANA LUKIĆ:

Čuli ste kratki sažetak emisije "Latinica", u kojoj su učestvovali povjesničari bliski HDZ-u, profesor Milan Kangrga, a jedina gospođa koju ste čuli je glavna urednica Radija 101. E sad, bilo bi zgodno zamisliti državnu televiziju Srbije na čelu sa gospodinom Tijanićem, koja u trenutku hapšenja Ratka Mladića, u udarnom terminu, pravi jednu ovakvu emisiju o Slobodanu Miloševiću.

Povodom skupova podrške generalu Gotovini, na kojima je bilo i mnogo mladih ljudi sa ustaškim simbolima, hrvatski predsjednik Stipe Mesić nije čutao nego je rekao da je krajnje vreme da se preispitaju školski udžbenici istorije i da mladi Hrvati moraju da shvate da se moderna Hrvatska ne naslanja na tekovine NDH, nego na tekovine antifašističke borbe. Za razliku od nas, Hrvati imaju sreće, pa imaju hrabrog predsednika. Slušate istoričarku Dubravku Stojanović.

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

Problem tih novostvorenih država i uopšte svih tranzicionih država u istočnoj Evropi bio je taj što su one u trenucima slepog anti-komunizma pokušavale da nađu svoj identitet u nečem suprotnom svemu prethodnom. Tako su gotovo sve istočnoevropske države nalazile to u pokretima koji su kolaborirali tokom II svet-skog rata. Dakle, ono što je suprotno partizanima odjednom je postalo temelj tih novih država. To se desilo i u Hrvatskoj, tako da su udžbenici istorije koji su objavljeni odmah po Tuđmanovom dolasku na vlast bili čak gori od same Tuđmanove interpretacije II svetskog rata. Tuđman je tvrdio da NDH nije bila samo kolaboracionistička država, već da je to bio izraz, citiram - tisućljetne borbe hrvatskog naroda za sopstvenu državu. Udžbenici su otišli korak dalje i u tekst su preradili nešto što je hrvatski nacionalizam oduvek ponavljao, ali nije baš i napisao, jer to zahteva izvesnu odgovornost, a to je da su zločini u NDH bili samo reakcija na srpski hegemonizam u Kraljevini Jugoslaviji.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

Dakle, to je pisalo u hrvatskim udžbenicima početkom 90-ih. Zbog velikih međunarodnih pritisaka, deo tih rečenica je s vremenom otpadao i onda je vrlo smešno i zanimljivo gledati kako svakog septembra u hrvatskim udžbenicima ode po jedna rečenica. Ova rečenica koja opravdava ustaške zločine otišla je prva, samo su se dve generacije na njoj obrazovale. Tako da je tu Mesić potpuno u pravu, mada je činjenica da su istoričari oduvek to govorili, posebno je bio glasan naš kolega s fakulteta Ivo Goldštajn, koji je stalno ponavljao svoju odličnu i duhovitu formulu da Nezavisna država Hrvatska nije bila ni država, ni nezavisna, a ni hrvatska. Kod nas takođe postoji veličanje te antipartizanske strane, u srpskom slučaju četničke strane. Kod nas je to u udžbenicima počelo tek 2001. i mi trenutno živimo u vremenu u kome je u udžbenicima partizanska strana proglašena za glavnog kolaboranta, za stranu koja je pregovarala s Nemcima, koja je vršila zločine i tako dalje, dok se sa ove četničke ili Nedićeve i Ljotićeve strane ti zločini ne vide. Imali smo čak i taj radikalni slučaj da se Sajmište i Banjica, gde je ubijeno na desetine hiljada ljudi uopšte ne pominju, jer prirodno, ako kolaboracije nije bilo, ako zločina nije bilo, onda se ne mogu pomenuti ni žrtve.

Postoji ogroman problem tih društava, koja su iz raznih razloga, pre svega u traganju za novim identitetom novonastalih država, ali i iz jednog vrlo bitnog drugog razloga - da se pokriju zločini iz

90-ih, rehabilitovala zločine iz 40-ih. Motivi zločina iz 40-ih i 90-ih bili su vrlo slični, i u prvom i u drugom periodu cilj su bile etnički čiste i homogene države. Posledica takvih ideja jeste proteživanje ili ubijanje stanovništva koje nije etnički ili verski homogeno ili pripada nekim manjinama. Samim tim mi smo se zavezali u čvor, jer nepriznavanje zločina iz 40-ih vodi smanjivanju ili nepriznavanju zločina iz 90-ih i ta vrlo neprijatna činjenica ugrađena je u nove identitete tih država. Ne vredi da se pravimo blesavi da ne vidimo da su ti identiteti direktno suprotstavljeni svemu onome što te države deklarativno jesu, tobože evropske, tobože demokratske, tobože reformisane i tako dalje. Tako imamo vlade kao što je Koštuničina, koju sigurno ne možemo oceniti kao revolucionarnu ili ekstremno reformsku, ali koja shvata gde se nalazi, pa imamo apsurdni primer ministra prosvete Slobodana Vuksanovića, koji je zakonom propisao Bolonjsku deklaraciju. To nije uradilo ni reformsko ministarstvo prosvete Gaše Kneževića.

Nedavno smo imali sličan slučaj. Pre dve nedelje izašle su četiri knjige koje pripadaju jednom velikom projektu koji je pokrenuo Centar za pomirenje i demokratiju iz Soluna. To je projekat na kome je radilo šezdeset istoričara iz jedanaest balkanskih zemalja. Takvo čudo se do sada još nije desilo i stvarno mislim da je neverovatno da je to uspešno privedeno kraju. U pitanju su knjige koje obrađuju četiri najbolnije balkanske teme – *Osmansko carstvo*, dakle poznati turski jaram koji je trajao 500 godina. Druga tema je *Stvaranje nacionalnih država i raspad carstava na području jugoistočne Evrope*. Treća tema su *Balkanski ratovi*, u kojima su se svi sa svima sa zadovoljstvom klali i, na kraju, tu je *Drugi svetski rat*. Dakle, uzete su četiri najteže balkanske teme, baš sa idejom da se pokaže da smo mi sposobni da se bavimo svojim najtežim temama i da nam nije potreban neko iz sveta da nam objasni kako da se bavimo svojom istorijom, da mi to možemo sami.

I mi ćemo se baviti tom istorijom, ali ne tako što ćemo propisati jednu istinu, recimo bratstvo i jedinstvo, pa ćemo se sad svi izmiriti, smanjiti žrtve zločina i postići istorijski konsenzus, niti ćemo reći da je samo naša istina važeća istina, pa su, prema tome, balkanski ratovi bili oslobodilački i nikog nisu ugrozili. Naprotiv, cilj je da se đacima pokaže da je suština odnosa balkanskih naroda sukob, da je suština njihovih odnosa nerazumevanje, nesporazum i, u krajnjoj liniji, rat. Dakle, nije balkanski rat oslobodilački, on je to za Srbe, Grke i Crnogorce, ali za Albance, Bugare, Tur-

ke i Makedonce, to je najstrašniji rat koji im se desio i to je najgora okupacija koju su doživeli. Mi imamo sukobljene istorijske istine i pitanje je šta mi s njima hoćemo da uradimo.

Znate kako to izgleda u dosadašnjim udžbenicima: imate kartu svoje zemlje koja ima planine, reke, ravnice, zelena je, braon, šarena je, a oko vas su neke plavičaste površine na kojima pišu imena susednih zemalja. Oni nemaju ni planine, ni mora, ni zeleno, ni crveno, ništa, to je jedna magma koja se nalazi oko nas i u stvari nas iskreno ni najmanje ne zanima. E sad, mi imamo situaciju da je sadašnje ministarstvo prosvete podržalo taj projekat i dalo odobrenje da te knjige uđu u školu. Međutim, onda se na nekom nižem nivou dešavaju, ali zaista neverovatni napadi na taj projekat. Tu se prebrojava koliko je među istoričarima bilo Srba, koliko Srba je bilo među urednicima – tu piše: nijedan, pa znak uzvika, koliko ima srpskih dokumenata po kom poglavlju, kolika je dužina srpskih dokumenata u odnosu na tuđa dokumenta. Dakle, tu imate jedno genetsko DNK prebrojavanje. A imate vladu koja je, svojom voljom ili protiv svoje volje, odobrila projekat. Opstrukcija se pojavljuje na nižem nivou i to je, u stvari, prava slika onoga što nas nepovratno koči, nečega što je istovremeno i provincijalno i etnocentrično i iskreno ne vidi ništa oko sebe. U tom stanju duha, zaista se oko naših planina i reka prostiru bele i sive magme.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

U tom kontekstu, postavlja se pitanje zašto je obnovljena diskusija o tome postoje li dve Srbije. Pokretanje tog pitanja uvek se nekako ispostavi kao napor da se učutka, smanji, ponizi, zapljune i na kraju ukine ta takozvana druga Srbija. Ako pratimo štampu, onda možemo videti da se to sada pojavilo prvo u *Politici*, gde se baš *Peščanik* navodi kao najgori mogući primer, pa je to sa oduševljenjem dočekao *NIN*, gde je napravljeno veliko ispitivanje, iz koga smo saznali šta razne umne glave misle o tome. Oni opet govore o stranim parama, oni opet govore o izdajnicima, oni opet kažu da su to neki ljudi koji su kulturnu i političku dekontaminaciju profesionalizovali i od toga napravili sebi posao i što je Srbija luđa, to njima više para. Stvarno mi se nameće pitanje da li je druga Srbija najveći problem današnje Srbije.

Kako se to zemlja koja ne zna svoje granice, koja ne zna da li je u zajednici država ili u zajedničkoj državi, koja ne zna ima li Kosovo, nema li Kosovo, koja nema Ustav, koja ne zna šta će sa MMF-om, koja nema odgovor ni na jedno suštinsko pitanje svog opstan-

ka, dosetila da je glavno pitanje - šta hoće ta druga Srbija i dokle više ta druga Srbija. Onda sam se setila nečeg o čemu smo još ranih 90-ih pričali u jednom malom krugu prijatelja. I sećam se da je tada Latinka Perović rekla - ma lako je nama sada, glavni problem će biti kada Milošević jednog dana padne, kada ratovi prestanu i kada takozvane demokrate dođu na vlast, tada će napadi na nas biti najveći. I na pitanje zašto tako misli, ona je rekla - pa znate, mi smo vrlo neprijatni svedoci. To što smo mi sada tu i što smo onda bili tu, svedoči da se tada moglo drukčije, ali da se većina, ne naroda nego ljudi koji čine javnost, nije opredelila za to drukčije.

Dakle, mi svedočimo da su i oni tada mogli da izaberu drukčiju stranu, a nisu to uradili. Mislim da je to osnovni problem, da je zato obračun sa drugom Srbijom kao presudnim problemom današnje Srbije tako žestok i tako jak i da su zato danas, čini mi se, i Sonja Biserko i Nataša Kandić i Borka Pavićević gore veštice nego što su ikada bile, upravo zato što su one ili *Peščanik* ili ljudi na još nekoliko takvih mesta svedoci ponašanja onih koji su danas na vlasti i koji bi želeli da kažu da su oni bili borci za neku drugu Srbiju. Zato što mi postojimo, oni to ne mogu da kažu.

I mislim da je strašno važno podvući tu razliku baš danas, kada imamo ovakve skandale kao što je izvinjavanje radikalima i reakcije na to G17 i SPO-a, u situaciji kada nismo imali lustraciju, u kojoj radikalna stranka opstaje kao neki ravnopravni partner kojeg treba uvažavati kao najjaču stranku. Treba iskoristiti svaku priliku da se bar kaže - ne, to nije tačno. Dakle, potrebno je da bar neki deo javnosti i neke političke stranke, bilo ko, neprestano o tome govori, jer mislim da je to za ozdravljenje ovoga društva jedini put.

SVETLANA LUKIĆ:

Pročitala sam da je Tijanić na sudu ispitivao Biljanu Kovačević-Vučo. Suđenje se nastavlja u martu, kada će je on ponovo ispitivati. Mislim, sve vreme gledaš tu naopaku, nelogičnu sliku. Očekivali smo u tim ulogama makar druge ljude, istu ideju, ali ipak druge ljude. Ne, nije bilo potrebe.

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

Ja uvek mislim da je u pitanju odgovornost elite i prozivam isključivo elitu. To je osnovna stvar koja je propuštena 2000, posle promena. Moj utisak je tada apsolutno bio, možda nisam u pravu, da

je društvo spremno da čuje ono što mora da čuje, ali da elita nije bila spremna da to kaže. Tih dana posle 5. oktobra, ja mislim da se moglo reći sve, i kakav je bio režim Slobodana Miloševića, moglo se reći i ko je ubio Slavka Ćuruviju i sve ostale, moglo se reći zašto su i u ime kog projekta i sa kojom idejom vođeni ratovi, da su zbog tog projekta i te ideje ubijani ljudi koji nisu bili iste vere ili iste nacije, da su to ratni zločini. Dakle, sve ono što je najgori talog 90-ih se moralo izgovoriti, elita to nije smela da uradi i mislim da to nije stvar nikakvog kompromisa u okviru DOS-a, mislim da je to stvar neke vrlo pogrešne političke kalkulacije. Ta politička kalkulacija ubila je Zorana Đinđića, u krajnjoj liniji, tako da se već tu vrlo brutalno dokazuje njena pogrešnost.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

A ovo dalje tavorenje je strahovito politički opasno. Tu opet možemo da poredimo Srbiju i Hrvatsku, s tim što Hrvatska ima sreću da ima Stjepana Mesića. On čovek nema vlast, ali ima mogućnost da jednom nedeljno kaže šta misli. To što on misli očigledno ne odgovara toj nekoj većini, koju sad vidimo po trgovima hrvatskih gradova, koja nosi ustaško znamenje i tako dalje, ali on uporno to svoje pravo svake nedelje koristi. I ja se izvinjavam svima koji kažu da je to zato što je on u svom drugom, poslednjem mandatu - on je to radio i u prvom mandatu, a i njega je zaradio tako što je rekao da je Hrvatska vodila osvajački rat u Bosni i Hercegovini, to je bila njegova izborna parola. Prema tome, mi takvu ličnost nemamo, niti bilo koga ko takve stvari izgovara sa mesta države.

Posle 2000. nije više dovoljno da to izgovara nevladin sektor, on će to da radi, to je njegov posao, ali on je, nažalost, jedini koji to radi. A posle demokratskih promena to je bilo državno pitanje, dakle, da li će država priznati ratne zločine, da li će država priznati program koji nas je uveo u te ratove, da li će država priznati ko je sve pravio taj program. Da li će lustracija biti pravedno sprovedena zakonom ili će ona biti takva da ljudi koji su u tome učestvovali prosto ne smeju, da ih je sramota da pišu dalje za vodeće dnevnike, što se vrlo brzo obnovilo i oni su ponovo postali glavne ličnosti kulturnih subotnjih dodataka i tako dalje. Dakle, to je bilo pitanje. To tada nije urađeno, to tada nije rečeno i ja se bojim da Srbija više neće imati snage da to sama sebi saopšti. Ona će te informacije dobijati spolja, ona će te informacije dobijati preko presuda u Haškom sudu, ali to nikako nije bio način da se Srbija s time suoči.

Mi smo kao strašno pametni i mudri kada šaljemo neke poruke međunarodnoj zajednici. Kao kada im pošaljemo sedam strana,

sad dobro, nisu baš sve tu, neke su i prazne. To je poenta tog mentaliteta. To je baš ono - zeznućemo svet, poslaćemo im, ali nećemo baš sve. Šta su mislili, da ovi to neće primetiti, mislim, to me zaista potpuno prevazilazi. I to je negde postalo legitimno i svi se prave da mi svi to znamo i da mi svi u tome učestvujemo misleći da je to baš pametno, a pametno je poslati u svet neku poruku, reći nešto, učiniti nešto što oni žele, a mi onda jedni drugima namignemo i ovde uradimo potpuno suprotno, tj. izvadimo iz Mladićevog dosijea prvo sedam strana, pa ih onda kao pošaljemo, ali sa dve prazne i tako dalje. Takvim ponašanjem mi stalno sami sebi šaljemo poruku da nas taj svet zaista ne interesuje ni najmanje i da je izolacija u kojoj smo proveli 90-e samo malim delom bila posledica sankcija i embarga, nego da je to zapravo ono u šta mi sami sebe neprestano zatvaramo.

Sada kada nas svi guraju u integracije, mi uvek uspemo da nađemo način da se izolujemo i da, u suštini, u tome ne učestvujemo zaista i do kraja. Odbijanje da se predaju Mladić i Karadžić zasnovano je na ovim metodama unutrašnjeg namigivanja i spoljašnjeg namigivanja. Dakle, namignemo onima spolja da ćemo biti dobri, a onda namignemo samima sebi da smo ih u stvari prešli, da nam to ne pada na pamet. To naravno nikuda ne vodi, to naravno niko ga neće preći, mišljenje tog sveta o nama je najgore moguće, mi to onda vrlo često još i dokažemo i vrlo je malo primera kada to demantujemo svojim ponašanjem. Ja samo ne znam koja je logika iza svega toga, ali bojim se da su to ipak ljudi koji ne znaju šta je svet, koji nisu bili u tom svetu, koji nisu čitali tu štampu, ne znaju kako funkcioniše svet, diplomatija, institucije, ozbiljne države, i tako dalje, i da je to sve jedan tragični nesporazum malog provincijalizma, frustrirane nacije koja, za početak, ni ne poznaje ostatak sveta.

Kada se ljudi pitaju kako je bio moguć Hitler ili kako je bio moguć Milošević - on je moguć tako što ljudi ćute. Vrlo jednostavno, to počne tako što ljudi ćute. Evo, sad se po gradu priča da je Koraks dobio otkaz. To je počelo da se priča pre jedno dve, tri nedelje i zaista, ako pogledate, u *Vremenu* nema njegovih karikatura, a u poslednjem broju *Vremena* nema ni njegovog imena na spisku redakcije. To se priča po gradu, ali nijedna zvanična informacija nije prosleđena javnosti. Ali još je zanimljivije da, i to je ovo o čemu razgovaramo, nema ni takozvanog društva koje se zapitalo šta je s Koraksom. Dakle, niko nije rekao - eto, primetio sam, nema ga.

Zbog toga sam početkom ove nedelje poslala redakciji *Vremena* jedno jednostavno pitanje čitaoca šta je s Koraksom, jer eto, to se priča, njega u *Vremenu* nema, a mi nemamo nikakvu informaciju šta je sa njim i sad me zanima da li će u ovom broju *Vremena* moje pitanje dobiti odgovor redakcije, pa da onda iz ovog neznanja nekako isplivamo.

Naravno, ako nema Koraksa u *Vremenu*, za mene nema ni *Vremena* i to je problem *Vremena* i to je problem ovog društva, ali još je veći problem što nema reakcije. Da li to znači da je nama apsolutno svejedno da li Koraksa ima ili nema u *Vremenu*? Da li to znači da je nama potpuno svejedno što je simbol otpora Miloševiću, jer, izvinjavam se svima zaslužnima, ali Koraksova karikatura je uvek i svakoga dana govorila mnogo više od svih izveštaja, referata i svega što je trebalo naravno raditi. Ono što bi on nacrtao je ljudima značilo nešto više, to je ljude ohrabrivalo, okupljalo, zasmijavalo i davalo snagu da se bore. Opet ću citirati Latinku Perović, nešto na nju danas mnogo mislim. Ona nam je pričala kako su mnogi ljudi govorili da nisu znali za Goli otok, a Latinka ih je pitala - nije bitno da li si znao ili nisi znao, nego šta bi uradio da si znao. Dakle, nije bitno da li mi znamo šta je s Koraksom ili ne, nego šta bismo uradili da znamo. Dakle, da li je ovo društvo videlo da tri nedelje nema Koraksa? Da li to što se nije oglasio niko znači da mu je svejedno ili da uopšte takve stvari ne primećuje ili da misli da je to stvar *Vremena*, a da u *Vremenu* oni misle da je to stvar ovog ili onog dela redakcije, stalno zaposlenih ili nestalno zaposlenih. Mislim, da li svi misle da je to problem nekog drugog.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

Bitan je Koraks i bitno je *Vreme*, ali pre svega je bitno znati da tako nastaje autoritarni poredak, tako što se prećuti jedna, pa druga stvar i što su onda, u toj moralnoj otupljenosti, otvorena zaista sva vrata i sve mogućnosti. Činjenica da to niko nije artikulisao, da niko to što boli nije rekao, to je ono što potpuno otvora vrata toj moralnoj otupljenosti u kojoj više niko nema puni autoritet da formuliše ključne probleme. Ključni problemi ove zemlje jesu i Kosovo i odnos sa Crnom Gorom i MMF, ali ispod svih njih postoji to osnovno moralno pitanje - gde je ova zemlja, gde ona hoće da ide, šta ona zapravo od sebe hoće, a onda, ako bismo se mi opredelili za demokratiju, Evropu, integracije, onda bi i ova strašno važna pitanja, kao što su Kosovo, Crna Gora i MMF, našla svoje rešenje, jer onda bismo se mi opredelili za taj put i onda se zna šta mo-

že biti demokratski okvir odnosa sa Crnom Gorom, šta može biti demokratski okvir odnosa sa Kosovom.

Ali ako mi i dalje mislimo ono što je Matija Bečković napisao - da će Kosovo biti srpsko i kada tamo ne bude nijednog Srbina, onda to nije demokratsko, evropsko, moderno i reformisano rešenje i onda mi imamo taj konflikt o kojem govorimo. I zato mi šaljemo jednu poruku svetu, a drugu poruku nama, zato namigujemo na oba oka, zato što mi nismo odlučili ko smo, šta smo, kuda želimo da idemo i šta želimo sa sobom. Mi kao društvo to nismo odlučili, mi kao elita tu odluku nismo doneli i samim tim mi onda ne znamo ni kuda idemo, ni šta radimo i onda ćemo zaista, kao što reče Teofil Pančić, po drugi put izgubiti Kosovo.

SVETLANA LUKIĆ:

Bila je ovo istoričarka Dubravka Stojanović. Koliko sam ja videla, u Vremenu nije objavljeno njeno kratko pitanje - gde je Koraks, tako da još uvek ne znamo odgovor na njega. Moraćemo da budemo uporniji s tim pitanjem. Adresa je www.vreme.com.

Čuli ste ranije u emisiji kako hrvatska elita raspravlja o problemima svoje zemlje. Slične rasprave su u Srbiji možda češće, možda su i bolje, svakako potrebnije, ali za te rasprave skoro nikad niko ne sazna. Čućete sada deo jedne takve rasprave, koja je nedavno vođena u Medija centru; govore Srećko Mihajlović, Zagorka Golubović, Drinka Goković, Mikloš Biro, Snježana Milivojević i Todor Kuljić.

TODOR KULJIĆ:

Nemačka nacija je u XX veku ostala zapamćena po besprimernom zločinu, ali je nemačka misao o društvu najviše izmeandrirala svoj odnos prema prošlosti. Simbol toga je spomenik žrtvama holokausta, koji je otkriven u centru Berlina kao spomenik žrtvama nemačke nacije, kao direktna antiteza, na primer, vašingtonskom spomeniku vijetnamskim veteranima. To su dva brenda, dve različite kulture sećanja. Jedan je nemački, koji bih uzeo kao primer kritičke kulture sećanja. Drugi je konzervativni, patriotski, monumentalni obrazac sećanja, koji neguju Amerikanci. Naravno, odmah se postavlja pitanje i rezerva - lako je velikim nacijama da se suočavaju sa prošlošću, a kako to da učini mala nacija. Mislim da ovoj primedbi ima mesta. Savremeni društveno-ekonomski poredak je jedna hijerarhijska mreža na čijem vrhu su najmoćniji, zatim slede srednji i onda najslabiji, tako da je i slika prošlosti da-

nas u svetu jedna hijerarhijska mreža, na čijem čelu je hegemonu slika najvećih, najuticajnije slika prošlosti najmoćnijih sila. To je ta američka slika o stalnoj borbi Amerikanaca i zapadne Evrope protiv totalitarizma u ime demokratije, o tome da su svi američki ratovi bili oslobodilački i tako dalje. Može li mala nacija, ako je uopšte realna, da ulazi u taj brutalni hijerarhijski, hegemoni idejni poredak sa nekim svojim mazohizmom? Ali, iako je nemoguće, mislim da treba pokušavati.

TODOR
KULJIĆ

Malo je pokušaja da se kritički priđe toj monumentalnosti i da se pokaže da su deo našeg identiteta podjednako i senke i zločini vlastite nacije, a ne samo veličanstveni ustanci. Teorijski je najpoučnije nemačko suočavanje s prošlošću i neću preterati ako kažem da je levica to prva počela. Od poznate Adornove rečenice da se posle Aušvica ne može pisati poezija, jer je nemački zločin neuporediv, preko nemačke levice koja je još 50-ih kao svoj slogan uzimala onu rečenicu - misliti na Nemačku, znači misliti na Aušvic. To je kasnije prihvatio Habermas i socijal-liberali i to se proteže sve do finala, koje je po meni taj berlinski spomenik žrtvama nemačke nacije u centru prestonice. Može li neko zamisliti da se u centru neke današnje prestonice na zapadnom Balkanu podigne veličanstveni spomen-park žrtvama Srba ili Hrvata? Ja mislim da je to utopija.

DRINKA GOJKOVIĆ:

Za pedeset godina, možda.

TODOR KULJIĆ:

Nadajmo se. Ja mislim da su dve okolnosti Nemcima olakšale da se s tim suoče. Prvo sigurno jeste bio vojni poraz, zatim snažan saveznički pritisak, ali ponavljam, i snažno teorijsko, društveno, filozofsko nasleđe i jedan, ako ne aktivno politički, ono snažni idejni pritisak levice, pre svega marksizma. Dakle, pokušavam da sledim tezu da ne treba pamtiti samo zločine počinjene nad vlastitom grupom, nego se treba truditi da zločini vlastite grupe, Srebrenica, Jasenovac, Aušvic, ostanu trajna trauma. Dobro, kažu Srbi, Srebrenica se desila, ali to je bila osveta za zločine nad nama. Dobro, kažu Hrvati, postojao je Jasenovac, ali tamo nisu ubijeni samo Srbi, nego i Romi, a sem toga, to je bio deo borbe Hrvatske za nezavisnost. Na taj način se Srebrenica i Jasenovac detraumatizuju. Ja se zalažem za to da ti zločini ostanu zločini koji se ne

mogu ni na kakav način osmišljavati. To su traume, to su neuporedivi zločini koji treba da ostanu markantne tačke u nacionalnim sećanjima zbog više stvari. Ako je društvena grupa ili nacija kadra da zločin vlastite grupe neguje kao traumu, ona je daleko sposobnija za empatiju od one društvene grupe koja taj zločin priznaje, ali ga detraumatizuje time što ga uključuje u jedan širi lanac zbivanja, daje mu smisao i on tako gubi svoj traumatski karakter. Kod nas nema tradicije suočavanja sa prošlošću preko negovanja zločina vlastite grupe kao traume.

MIKLOŠ BIRO:

To je nesumnjivo etički ispravan pristup i sumnjam da se iko ne slaže, ali je sa psihološkog stanovišta problematičan. Praviti od zločina vlastitog naroda istorijsku uspomenu je kao kada ćopavom stalno spominjete da je ćopav. Ja mislim da je prvo užasno važno kako politička elita nastupa na tu temu, jer ogroman deo naše javnosti, između 40 i 50 odsto ljudi autoritarno se povodi za elitom. Dakle, neko sa nacionalnim dignitetom, recimo da je to Koštunica, treba da kaže - ljudi, ovo je kukolj koji treba izbaciti iz srpskog žita. Onda će tih 50 odsto početi da misli na taj način i svest će početi da se pomera. A dokle god ta politička elita to ne radi, naravno da mi dobijamo ovakve rezultate u istraživanjima javnog mnjenja, gde niko neće da prihvati tu ideju.

ZAGORKA GOLUBOVIĆ:

Bušov stav da je rat u Iraku bio opravdan u prvo vreme je prihvatalo blizu 70 odsto Amerikanaca, ali sada to opada.

SREĆKO MIHAJLOVIĆ:

Hteo bih prvo da saopštim jedno iskustvo, koje sam imao prilikom koncipiranja knjige koja je pred vama. Ja sam nastojao da sa kolegama razgovaram o predloženim temama za istraživanje. Najviše polemike izazvale su dve teme, jedna je ovo o čemu je Todor Kuljić sada pričao, a druga je tema kriminala u Srbiji nakon 2000. Na ove dve teme ljudi su reagovali - a šta će ti to na naučnom skupu, kakve to veze ima sa tranzicijom. Ta vrsta nerazumevanja pokazana od strane kolega, da oni ne vide da su baš te dve teme ključne za ovo petogodište koje proživljavamo, to je nešto što me je više užasnulo nego mnogi crni nalazi iz samog istraživanja. I samo jedna ilustracija ovoga o čemu je Todor Kuljić govorio; odgovori ispitanika na pitanje iz veoma svežeg istraživanja. Ono je glasilo

- da li su Srbi tokom ratova 90-ih činili ili nisu činili ratne zločine; 15 odsto građana kaže da nisu, 49 odsto kaže da jesu, 36 odsto kaže - ne znam. To da polovina sada kaže da jesu, ja vidim kao napredak.

DRINKA GOJKOVIĆ:

Kad se govori o tom imperativu suočavanja, potpuno se zanemaruje primer demokratske Španije, koja je posle Frankove smrti konsenzusom takoreći, političkim i građanskim, odlučila da će pakt ćutanja biti odnos prema prošlosti. Deluje kao negiranje prošlosti, ali nije, to je stvaranje nekog prostora da se društvo primi-ri, da se uspostave neke stabilne osnove, pri čemu prošlost čeka svoj trenutak. I u Španiji ga je i dočekala.

DRINKA
GOJKOVIĆ

SNJEŽANA
MILIVOJEVIĆ

SNJEŽANA MILIVOJEVIĆ:

Ne znam da li očuvanje traume u smislu u kome ste vi govorili ili čuvanje traumatskog mesta može da vodi u sakralizaciju traume. Prosto ne znam kakvi su pozitivni efekti očuvanja traumatskog mesta i kako će ono postati opšte, naše kolektivno, zajedničko mesto, ako ne izađe u javnost, ako ga tamo ne podvrgnemo dekonstrukciji smisla. Ja mislim da ne postoji nešto što bi moglo da se nazove permanentnom kulturom suočavanja sa sećanjem. Svi primeri, sve države govore da se to događalo kada su društva bila dramatično suočena sa takvim događajima i onda su nevoljno, posle svih strategija odbijanja, nekako ulazila u te procese i Nemačka i Španija i Južna Afrika i Amerika, znači i demokratske i post-totalitarne zemlje. I zato mislim da ako se trauma tako čuva, to u stvari možda vodi u jednu vrstu intelektualne arheologije, jedno verovanje da tamo negde postoje neke činjenice koje kad mi iskopamo i saopštimo javnosti, koja sa njima nije bila upoznata, ona će se sa njima suočiti. Bez rekonstrukcije smisla tog suočavanja nema, jer nisu činjenice te koje su nepoznate, strane, problematične, nego je takav kontekst u okviru kojeg su zločini postali mogući i, nažalost, prihvatljivi.

TODOR KULJIĆ:

Negovanje traume nije obično trivijalno priznavanje zločina vlastite grupe, niti obično suočavanje i utvrđivanje konteksta i uzroka zašto se desilo to u Srebrenici, nego je negovanje traume negovanje sećanja da je to što se desilo besprimerno. Traumatičnost sećanja se neguje u odnosu na neuporedivost događaja. Ono što je

za nas sada najdelikatnije je Zavod za izdavanje udžbenika kao ključna ustanova za dekretiranje smisla prošlosti. Ključne odluke u Zavodu za izdavanje udžbenika treba da donose intelektualci priznati od javnosti i svih stranaka, a ne obični stranački, malo rečitiji agitatori.

SVETLANA LUKIĆ:

Ovo se sigurno nije odnosilo na Radoša Ljušića. Dakle, za kraj slušate jedan od džez standarda Peščanika, istoričarku Branku Prpa. Slušate, naime, deo njenog odgovora na pitanja albanske novinarkе na sceni Jugoslovenskog dramskog pozorišta, posle projekcije filma Suade Kapić Vodič za preživljavanje u Sarajevu. U raspravi su učestvovali novinari i intelektualci iz svih glavnih gradova država bivše Jugoslavije.

BRANKA PRPA:

Unutrašnji neprijatelji Slobodana Miloševića i spoljni neprijatelji Slobodana Miloševića su bili svi oni ljudi koji su poštovali humanistički ideal evropske civilizacije. Ja sam njega na kraju zaista doživljavala kao metafizičko Zlo i mislila sam - bože, u kojoj je on prednosti u odnosu na nas. Kada bi me pitali zašto je on u prednosti, odgovarala sam da je on fantastično slobodan čovek, zato što on nema nijedan tabu, on nema skrupula. Mi svi kao ljudi imamo donekle tabuiziranu svest, mislimo - baš nije u redu da ubijem drugog čoveka. Dakle, to ne postoji kao niz pravnih normi, nego prosto kao tabu svesti - ne mogu da ubijem dete. Tu nije pitanje da li će me zakon sankcionisati ili ne, nego je to u mojoj svesti tabuizirano. Dakle, ja ne mogu to da uradim, ja ne mogu da srušim crkvu, postoje stvari koje se prosto ne rade.

E, on je bio slobodan čovek, on je jednostavno mogao sve da uradi i uvek je bio u komparativnoj prednosti u odnosu na nas koji nismo mogli zamisliti dimenzije zla koje je taj čovek sposoban da uradi, baš zato što nije imao na taj način tabuiziranu svest. Dakle, njegovi neprijatelji smo svi mi ovde koji sedimo i ono što je zajednički imenitelj svih nas koji smo smatrali da se borimo za humanistički ideal jeste da smo mi bili njegove žrtve, bez obzira da li smo u Beogradu, Prištini, da li je to Bosna i Hercegovina ili Hrvatska. U suštini, njegov neprijatelj je bio zajednički i, kad je završio sve svoje ratove sa svim susedima, on je krenuo u rat protiv nas i počeo ubijati, prvo na Kosovu, pa onda i u samom Beogradu, gde je ubijao svoje političke protivnike. Dakle, taj rat je završio u Beogradu onako kako je završio, znamo svi.

Vrlo je važno da se zna da je Srbija imala lice kao bog Janus, jedno lice zla i ružnoće i drugo lice lepo i mlado. To lepo i mlado lice Srbije se borilo deset godina protiv jednog režima, to lepo i mlado lice Srbije je izmrežilo Srbiju celim sistemom nevladinog sektora koji je alternirao sve režimske institucije. To mlado i lepo lice Srbije je izgubilo i živote u direktnom okršaju sa Miloševićem. Na kraju krajeva, poslednji koji je umro na tom spisku je premijer Srbije Zoran Đinđić. Zato smatram da ovakve vrste razgovora mogu da vode žrtve, nema razgovora između krvnika i žrtve. Nema *post festum* legalizacije, nema te mogućnosti da akademski, na ča-pras-divanu govore oni koji su učestvovali u ubijanju ljudi ili propagirali smrt ljudi samo zbog toga što su druge vere i nacije.

BRANKA
PRPA

Nasuprot njima, stoji čovek koji se protiv toga borio i mi smo od toga danas napravili akademsko pitanje, a to nije akademsko pitanje. To je tanka crvena linija koja nas deli kao ljudska bića, koja deli našu civilizaciju na ono što je ljudsko u nama i ono što je varvarsko u nama i mislim da je ovo što radimo večeras tek početak jednog pokušaja da se prekine nemezis, da se prekine taj lanac osвете, koji u ovim područjima jako dugo traje. Mislim na pozivanja na II svetski rat, na to ko je koga, gde i kako ubio, i tako dalje. Mi, dakle, ne smemo da dozvolimo da u budućnosti mlade generacije nastave taj nemezis i mi smo odgovorni za to da li ćemo im ostaviti put od kojeg će oni napraviti magistralni pravac, na kojem se više nikad neće desiti ono što se desilo u poslednjoj deceniji XX veka na ovim prostorima.

B-I

